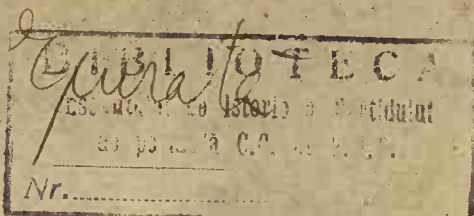

I.S.I.S.P.

III
1570

INSEMNĂRI

DIN

RĂSBOIUL ROMÂNIEI MARI

DE

DR VASILE BIANU

MEDIC COLONEL I. R.

POST MEDIC PRIMAR AL SPITALULUI I. C. BRĂȚIANU DIN BUZĂU

SENATOR DE HUEDIN.

TOMUL II.

DELA PACEA DIN BUCUREȘTI PÂNĂ
LA INCORONAREA DIN ALBA IULIA

CU MAI MULTE ILUSTRAȚIUNI

CLUJ

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „ARDEALUL”

1926

BIBLIOTEC

Institutului de Istorie a României
de pe lângă C.C. al P.C.

Nr.

Insemnări din Războiul României Mari.

—
Tomul II.
—

59/512/60.

BIBLIOTECA

de la Secțiunea de Cercetări Științifice

de la Institutul de Științe Medicale

Nr. III 1570

INSEMNĂRI

DIN

RĂSBOIUL ROMÂNIEI MARI

DE

DR VASILE BIANU

MEDIC COLONEL I. R.

POST MEDIC PRIMAR AL SPITALULUI I. C. BRĂTIANU DIN BUZĂU

SENATOR DE HUEDIN.

TOMUL II.

DELA PACEA DIN BUCUREȘTI PÂNĂ
LA INCORONAREA DIN ALBA-IULIA

CU MAI MULTE ILUSTRAȚIUNI

CLUJ,

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „ARDEALUL“

1926.

Inv. 36874/67

BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITATII
BUCURESTI
COTA 56377

819/05

B.C.U. Bucuresti

C20055075

Insemnări din Răsboiul României Mari.

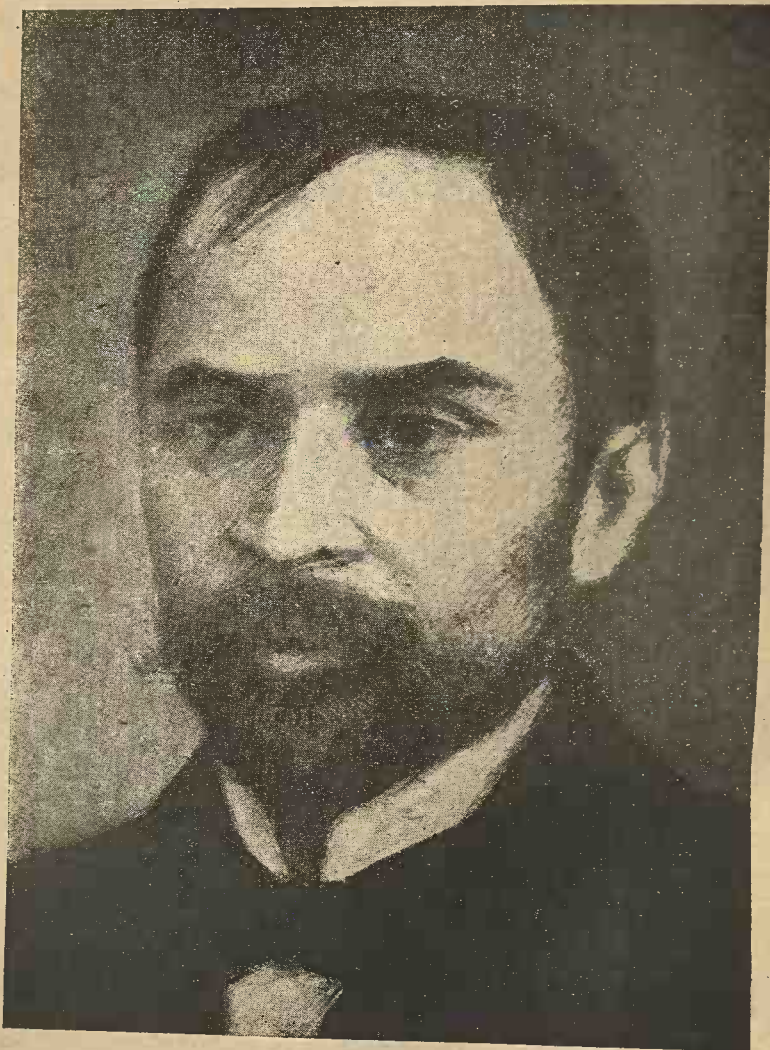
Dela pacea din București, 24 April/7 Maiu 1918, până la Incononarea Regelui tuturor Românilor din Alba-Iulia, 15 Oct. 1922.

Dela semnarea păcii din București și până astăzi, 1/14 Maiu 1918, am dus'o într'o stare sufletească greu de spus. Nu-'mi eșeau din cap condițiunile păcii așa de dezastroase și de umilitoare, unele mai grele decât altele, încât nu puteam să-mi găsesc nici un moment de liniște. A trebuit iar să alerg la ajutorul artei mele ca să mai pot închide ochii în timpul nopții; binecuvântată fie puterea ei alinătoare! Dar dacă așa de amărât mi-a fost sufletul din cauza păcii, apoi cu mult mai mare îmi este durerea când văd acum o mulțime de ziare, cu suflet străin, scrise în dulcea noastră limbă. Afară de cele două blestamate din București, botezate: *Gazeta Bucureștilor*, a lui Ioan Slavici, și *Lumina*, a lui C. Stere, cari în tot timpul răsboiului, dela ocupația Munteniei încoace, n'au făcut decât să laude binefacerile dușmanului și să ponegrească pe Regele, guvernul și armata țării, care sângeră pe front pentru apărarea ultimului petec de pământ ce ne-a mai rămas liber, și cari ziare au infectat acum și Moldova, afară de aceste ziare a început să apară și în Iași, o droaie de ziare numite: *Acțiunea Română*, *Arena*, *Iașul*, *Momentul*, *Timpul*, *Tribuna* și altele pe cari nu mă mai rabdă scârba ca să le înșir aci.

Toate aceste ziare cântă osanale vrăjmașilor nostri, cari ne-au gătuț, și guvernului, care le-a închinat România legată de mâni și picioare ca să-i rupă bucăți din trupul ei, preamărindu-l că ne-a dat, în fine, *fericita pace!* Iar în timpul acesta, toate ziarele cealalte, cari mai simt românește, apar zilnic cu coloane întregi *albe!* Cum nu să gândesc acestea vipere monstruoase că, oricât de spurcate și veninoase ar fi balele lor, nu pot atinge sfințenia luptei noastre, dusă cu atâta eroism pentru desrobirea fraților și întregirea neamului?!

În anul trecut la 1 Maiu st. v. (vezi Tomul I; ziua de: 1/14 Maiu 1917, pag. 116), am petrecut *armîndenul* în condițiuni tot așa de neplăcute, cu oftătul pe inimă și cu gândul la Dumnezeu, rugându-l ca să să îndure ca cel puțin *Maiul* viitor să-l prăz-

nuim veseli și după bunul obicei strămoșesc. Pe semne nu suntem încă vrednici de mila lui și mai trebuie să ne ispășim păcatele! Dar cum nici alții nu sunt mai buni decât noi, eu voi

Gheorghe Coșbuc.

continuă a trăi cu neclintită încredere că în anul viitor vom avea sufletul vesel și luminat, potrivit acestei zile frumoase a primăverii!

3/16 Maiu 1918.

În zilele din urmă o jale zdrobitoare a mai cutremurat sufletul românesc de pretutindeni. Neamul nostru a încercat două mari pierderi, cari nu să mai pot repara. Sub ocupație străină, în București, a închis ochii pentru vece marele poet al țărănimii *Gheorghe Coșbuc*, care de pe plaiurile Ardealului a adus neamului românesc vigoarea celei mai desăvârșite poezii și exemplu modestiei, proprie geniilor mari.* Iar ieri a fost dus la locuința vecinică în Iași *Barbu Ștefănescu Delavrancea*, care prin scris și prin graiu a răscolit cele mai nobile patimi ale poporului român și care ș'a dat sufletul șoptind: „*Doamne, fă să mi să împlinească visul cel mare!*“** Din cuvântările duioase rostite la înmormântarea lui, voiu însemna numai aceste cuvinte ale d-lui *I. Petrovici*: „*Culcă-te, măiestre, cu fața spre răsărit ca să nu auzi decât cântecul văilor noastre înflorite și nu plânsul munților!*“

--Vor trece ani după ani și văile și munții noștri vor răsună tot mai tare preamărind *numele acestor doi mari* cântăreți ai lor, bucăți rupte din inima lor sângerândă, dar pururea vie.

4/17 Maiu 1918.

De câteva zile a început să să fure animalele domestice ale oamenilor din satele de pe lângă frontieră de către bande înarmate, inadins organizate de autoritățile austriece, și să fie duse în Bucovina. Astfel din com. Pleșești, într'o singură noapte s'au furat 700 de oi, iar astă noapte unui om îi s'a furat 45 de capete de vită, mari și mici. Din com. Horodniceni deasemenea s'a furat în zilele acestea peste 80 de animale. În zădar aleargă bieții păgubași după ele, căci sunt amenințați cu arma încărcată; femeile văduve plâng smulgându-și părul când văd cum li să fură din vatră vaca cu lapte. Curtea Prefecturii este plină de acesti nenorociți de păgubași, cari vin să ceară ajutorul autorității, alegându-să mai mult cu promisiuni goale. În urmă repetatelor intervenții ale Prefectului să zice că în curând va sosi regimentul 27 de infanterie pentru paza graniței. Iată încă una din binefacerile imediate ale tratatului nostru de pace. În legătură cu acest tratat, cetim pe dealtă parte în ziare că un ordin circular a pus în vedere comandantilor de corpuri și servicii ca să să oblige ofițerii și trupele române să *salute misiunile dușmanei* Fericită pace!

* Numele adevărat de familie al lui Coșbuc a fost **Casian**. Iată cum spune duiosul nostru poet că li s'a schimbat numele. În satul său de naștere să afla un rutean bogat ce să chieama **Coșbuc**, care nu avea copii și era bun prietin cu bunicul poetului, care să numea **Casian** și care avea 5 băieți. Coșbuc i-a cerut să-i dea lui unul pe care să-l înfizeze și să-l lase moștenitor. bine înțeles, pentru a-i păstră numele. Acel băiat înfiat a fost bunicul poetului, dela care îi să trage numele, pe care l'a ilustrat cu geniul său.

** Vezi pag. 388 din Tomul I al acestor „Insemnări.“

5/18 Maiu 1918.

Dela dispariția impusă a ziarului *România*, mă mai mângăiam cu cetirea prețuitului ziar al Românilor ardeleni și bucovineni din Basarabia: *România Nouă*, de sub direcția d-lui Dr. *Onisifor Ghibu*, având ca prim redactor pe d. Dr. *Ion Mateiu*. Imi răcoream sufletul sorbind zilnic din acest isvor bogat în simțeminte de cel mai cald naționalism și mai curat patriotism. Astăzi spre cea mai dureroasă surprindere am cetit în No. 82 că „deoarece *Tipografia românească* din Chișinău nu ne mai tipărește gazeta și fiindcă altă tipografie românească nu să mai găsește în întreagă Basarabia, ne vedem nevoiți a tipări o vreme oarecare gazeta într'o tipografie rusească, cu *litere rusești*. Cerem iertare cetitorilor noștri pentru acest lucru neobicinuit și-l rugăm să aibă puțină răbdare până ce vom putea apărea din nou cu litere latine, ceea ce nădăjduim să o putem face peste puțină vreme. Până atunci gazeta noastră va eși numai de *două ori* pe săptămână, mercuria și sâmbăta.“ N'o fi cumva și aceasta vr'o imediată binefacere a prea *fericitei* noastre păci?!

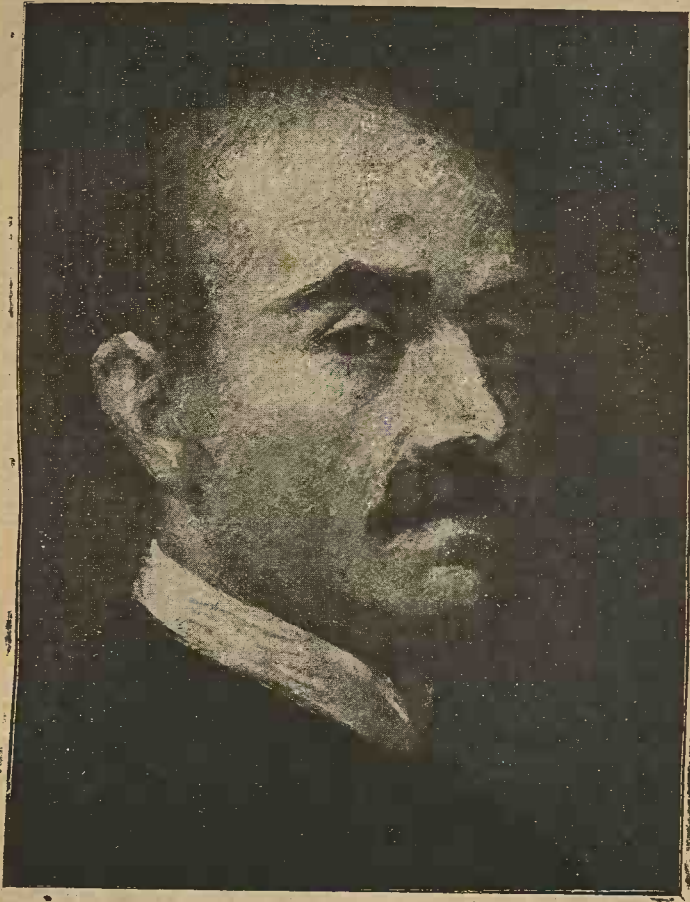
10/23 Maiu 1918.

Această zi, așa de scumpă tuturor Românilor și sărbătorită cu atâta voie bună și entuziasm în timp de-o jumătate de veac, dela 1866 până la 1916, a trecut în anul acesta, pentru prima oară, nebagată în seamă și a fost petrecută într'o atmosferă grea și apăsătoare, cu inimile rănite de sălbătăcia și cruzimea vrăjmașilor, cari prin nenorocita pace dela București au sfâșiat din trupul sfânt al Țării noastre tot ceea ce eră mai falnic și mai mândru, munții noștri, comoara sufletului românesc, în frunte cu uriașul *Ceahlău*, cântat de *Vasile Alexandri*: olimpul nostru plin de farmec, în care stau îngrămădite atâtea tradiții și amintiri deale neamului românesc! Guvernul a avut bunul simț de a amână serbarea acestei zile sfinte pe alte vremuri mai bune, și bine a făcut; căci ne-a lăsat să ne plângem durerea în taină cu gândul și cu inima la ziua cea mare, care va să vie cu siguranță, când vom putea-o serbă în templul cel mare al neamului întregit!

15/28 Maiu 1918.

Conform ordinelor Directoratului sănătății publice, la 10 Maiu st. v. s'au închis spitalele No. 227 și 229 ale Crucii Roșii din Fălțiceni, pe cari le-am condus dela 11 August a. tr., iar astăzi s'a închis și Spitalul No. 255 (Stamate), evacuând bolnavii în Spitalul civil și cei mai mulți la Spitalul din Lespezi, așa că serviciul meu încetează cu începere de astăzi, deși încă nu sunt demobilizat. În Spitalele Crucii Roșii am tratat dela venirea mea, în timp de 9 luni 1381 de bolnavi, dintre cari cei mai mulți răniți din timpul războiului și din luptele cu Rușii, cu ocazia retragerii și dezarmării lor, la care nu vroiau să consimtă, fiind ho-

tărăți să întrebuințeze armele pentru jafuri și prădăciuni; apoi, am mai căutat mulți răniți, oameni mari și copii, cari găsind împrăștiate, pe tot drumul trecerii Rușilor, cartușe și granate aruncate de ei, le luau în mâni și ele făceau explozie rănindu-i mai mult sau mai puțin grav și din care cauză s'a mărit foarte

Vasile Alexandri.

mult numărul înfirmilor. In Spitalul 255 (Stamate), în timp de 2 luni și jumătate, am tratat 235 de bolnavi, dintre cari cei mai mulți au suferit de boale interne, având prea puțini răniți din timpul războiului.

Traiul în Fălțiceni a devenit foarte greu, întru cât mai bine de o săptămână ne lipsește pâinea cea de toate zilele, care nu să

mai fabrică, nici nu să mai vinde nicăiri, și nu să mai găsește decât la particulari, cari au provizie de grâu și își fac pâinea în casă. Populația săracă, frecătorii și cei siliți a mânca la popote, prin restaurante și birturi, nu găsesc decât mămăligă. În Spitale nici aceasta n'a fost vr'o 2 zile, iar bolnavii s'au hrănit numai cu mâncările preparate, goale. Această tristă situație va dăinui până la recolta grâului, va să zică cel puțin încă 2 luni! În același timp furturile de vite de prin satele mărginașe continuă pe scară întinsă, așa în una din zilele din urmă numai din satul *Baia* s'a furat peste 300 de vite și au fost duse în Bucovina. Este o adevărată nenorocire și măsurile luate de autoritățile noastre par nefolositoare, așa de bine sunt organizate aceste furturi de către autoritățile nemțești de peste graniță. Dacă lucrurile vor continua astfel încurând n'o să mai avem nici o vită în acest nenorocit județ, așa de ciopârțit de pacea așa de mult lăudată de către cei ce au semnat-o și ale căror ziare nu să sfiesc s'o boteze *fericită!*

20 Maiu/2 Iun. 1918

Vești rele ne vin dela frații nostri din Ardeal. Ungurii să aruncă cu înverșunare să stârpească populațiunea română. Ministrul *Vázsonyi*, jidan unгурizat și botezat, o spune verde: „Cât am fost pretini cu România, zice el, am îngăduit ca ea să să amestece în treburile Românilor dela noi. Acum e mai bine, căci, dacă sfârșim întreg războiul în avantajul nostru, orice guvern unguresc își va ține de întâia datorie să-și păstreze mâna liberă, și nu va lăsa ca România să să amestece în afacerile interne ale patriei noastre... Am spus că până acum nu ni-am îndeplinit datoria de a răspândi cultura maghiară. Cel mai însemnat lucru ce trebuie să facem este să *statificăm* școalele normale în care să cresc învățătorii. Trebuie să facem acest lucru fără doar și poate, orice ar zice Bisericile. Până vom statifica *toate* școalele sătești, trebuie votată o lege prin care guvernul maghiar să fie pe deplin împuternicit a lua în mâinile Statului, fără a da vr'o explicație, orice școală nouă de sat.“ Guvernul maghiar a și hotărât ca din Comitatul Caraș-Severin până la Bistrița, apoi în Comitatele Maramureș, Bereg, Ung, Zemplin și Șaroș să să înființeze cât să poate mai curând școale de stat ungurești și să să statifice încă 240 școli românești, din părțile Uniedoarei. Ziarele în zădar protestează în contra acestor samavolnicii.

Intru cât privește *votul universal*, ungurii nu vreau să-l acorde decât celor cari știu scrie și vorbi ungurește. Drept răspuns la aceasta și la măsura luată în contra școalelor românești, vrednicul deputat român din Camera ungară, *Ștefan C. Pop.* în sedința dela 25 April a. c. a rostit următoarea protestare: „Partidul național român pune la dispoziția guvernului toate mijloacele sale pentru îndeplinirea celor de nevoie binelui public, fără nici o tulburare, dar nu să găsește în poziție să voteze încredere

viitorului guvern și de aceea nu poate primi nici bugetul. De câte ori e vorba de o lărgire a dreptului poporului, totdeauna guvernul scoate la iveală ca sperietoare primejdia naționalităților. Care de care să întrece a găsi mijloace de apărare contra acestor primejdii. Că avem tot dreptul să fim amărați contra guvernului o dovedește faptul că, în același timp când pentru câștigarea dreptului de vot să pune condiția scrisului, cetitului și cunoașterii limbii maghiare, școlile noastre să închid și atunci când să pretinde pentru dobândirea dreptului de vot o anume avere, să pune la cale o politică agrară care ne oprește, de a căpăta pământ. Văzând asemenea lucruri, suntem indrituiți a crede că Guvernul lucrează contra noastră. Noi nu putem aștepta nimic dela viitorul regim și pentru aceasta nu votăm bugetul." Pe de altă parte fostul deputat, valorosul Dr. *Iuliu Maniu*, a scos de sub tipar o cârtică pe care a împărțit-o învățătorilor și preoților români, în care-i îndeamnă să nu permită ca poporul român să învețe ungurește numai ca să câștige cu orice preț dreptul de alegător. Apoi atrage atențiunea asupra faptului că învățând Românii limba ungurească pentru a fi alegători, va birui astfel asupra lor politica guvernului de maghiarizare și de cōtropire.

Administrația ungurească în multe orașe, chiar și în Sibiiu, nu mai dă voie servitorilor, de ambe sexele, să iasă duminica și în sărbători, îmbrăcați în portul lor cel frumos, popular, pe străzi. Neșupușii sunt aspru pedepsiți.

D. *Iustin Ilieșu* publică într'un număr al „Gazetei Poporului” din Sibiiu, o frumoasă poezie care să termine astfel:

„Dar nu, eu sunt în alte țări,
Și tunurile-mi cântă:
Stă maica plină'n supărări
La geam, și tot privește'n zări,
Și dorul o frământă.”

26 Maiu/8 Iun. 1918.

De câteva zile a început a 2-a ofensivă germană pe frontul apusan. După lupte crâncene, desperate, cu mari pierderi, Nemții au înaintat și au ocupat orașul *Soissons*, oprindu-să la *Marna*, unde au fost opriți. Toate eforturile lor pentru a mai câștiga teren în Franța au fost zadarnice. Pretutindeni asalturile lor s'au sfârșit în fața rezistenței trupelor franceze. Luptele continuă cu înverșunare. În prima fază a ofensivei, germanii au câștigat ceva teren, rezervele franceze nefăcându-și încă apariția. Din comunicatele ultimelor două zile să vede că aceste rezerve au intrat acum în acțiune. Primele efecte s'au înregistrat. Contra-atacurile franceze au realizat progrese în câteva puncte și au reluat câteva localități. Să pare că ofensiva aceasta a intrat în a 2-a faza a ei. Acum rămâne de văzut cu ce forțe și în ce punct vor continua Germanii ofensiva, care de aci înainte întâmpină o rezistență îndârjită. În luptele din urmă au participat cu succes

și trupele americane. Probabil că Germanii vor continua sforțarea. Operațiunile pe acest front să apropie de faza care va hotări soarta ofensivei actuale, dar care nu va putea hotări soarta definitivă a luptelor uriașe, care să vor da încă pe frontul apusan. Aviația franceză devine iarăși foarte activă pe întreaga zonă de luptă, doborând în fiecare zi din avioanele germane și aruncând un număr mare de tone de proiectile asupra concentrărilor de trupe germane, precum și asupra gărilor din dosul frontului.

28 Maiu/10 Iun. 1918.

În Camera franceză primul ministru Clemenceau a ținut un discurs în care din nou a cerut ca războiul să continue până la extrem. Camera în urma acestui discurs, i-a votat încredere cu 379 voturi, contra fiind numai 110.

Lordul Cecil în Camera Comunelor a răspuns la o întrebare cu privire la tratatul de pace impus României de către Puterile centrale că Înțelegerea are simpatii vii și sincere pentru România și că să consideră datoare ca la Conferința finală de pace să facă tot posibilul ca să să revizuiască acest tratat nenorocit și nedrept.

Am cetit cu mândrie în unele ziare că „două divizii de Români *Ardeleni*, recrutați din voluntarii americani și din prizonierii făcuți în Italia, luptă pe frontul occidental.“ Noroc să deie Domnul!

30 Maiu/12 Iun. 1918.

Aseară a încetat subit din viață bravul colonel *Cesar Mihail*, comandatul Regimentului 16 Suceava. Luând masa la popota Regimentului, care s'a întors decurând în garnizoana sa, am avut de mai multe ori plăcuta ocaziune de a vorbi cu acest ofițer distins, oștean viteaz și om cinstit.

Colonelul *Cesar Mihail*, după mărturisirile șefilor săi, ale camarazilor și soldaților lui, a fost unul din cei mai meritoși comandanți de unități. El a luat parte cu viteazul său Regiment la toate luptele dela începutul războiului, în ofensiva vijelioasă din scumpul nostru Ardeal ca și în retragerea eroică din Muntenia, precum și în epepea dela Oituz-Mărăști-Mărășești, fiind întotdeauna în primă linie. Colonelul a fost bolnav aproape de toate boalele cari au atins armata noastră, a suferit de tifus recurent, de gălbinare epidemică, de dizenterie, de bronchită, și întotdeauna s'a tratat numai pe front, nevoind niciodată și cu nici un preț ca să fie evacuat, n'a cerut nici măcar un concediu de convalescență. La urmă, când a scăpat de toate nevoile, s'a pomenit că are albumină în urină și crezându-să bolnav de rinichi a urmat mai multe luni un regim de hrană foarte aspru, care l'a slăbit foarte mult. În această stare era Colonelul *Mihail* când l'am văzut pentru prima oară acum o lună, dar cecece mi-a atras atenția a fost o mare greutate la respirație, pe care o avea când vorbea ceva

mai mult, când umblă mai iute și când urcă scările dela cazarmă, fără ca el să-i deie vr'o importanță sau să să plângă de ea. Bănuind o boală de inimă, i-am propus ca să-mi deie voie să-l examinez și eu odată, ceea ce cu mare greutate a primit. În urma acestui examen am constatat cu multă părere de rău că zilele acestui brav colonel sunt numărate. În adevăr, el suferea de un *anevrism* mare al aortei, care-i producea o apăsare în piept și îi îngreuiă respirația și nu-i dă pace să doarmă, nici nu-i permitea ca să vorbească mult și repede, nici să umble mai iute, nici să urce scări. Să înțelege dela sine că nu i-am spus boala, d'impotrivă l'am încredințat că are inima bună, dar care este cam mărită din cauza emoțiilor, oboselilor și boalelor suferite pe front, și ca aceasta este adevărata cauză a respirației grele...

Astfel s'a stâns încă un *erou* al neamului, cu pieptul bolnav, dar *încărcat cu decorații cu spade*. S'a stâns colonelul Cesar Mihail cu credința neclintită în viitorul poporului român, al cărui fiu vrednic și devotat până la moarte a fost. S'a stâns încă un visător al neamului cu sufletul îmbâcsit de idealul național, pe care nu l'a învrednicit soarta ca să-l vadă realizat!

31 Maiu/13 Iun. 1918.

Prin ordinul No. 2167 al Directorului sănătății publice, am fost *demobilizat* pe ziua de astăzi. Următor acestui ordin am părăsit orașelul Fălticeni, care să poate considera drept o stațiune climaterică, prin *mărimea și frumuseța curților și grădinilor*, în care am petrecut *un an* fără 20 de zile. Despărțirea a fost duioasă întru cât am dat aci de mai multe familii foarte amabile și îndatoritoare, trăind bine cu toată lumea și putându-mi îndeplini în conștiință serviciul dela spitale. Nu pot să nu mulțumesc și pe această cale familiei distinsului meu confrate Dr. *Gabriel Tatos*, care m'a găzduit; domnului fost prefect al județului *Const. Gr. Sturza*, și domnilor *Vasile Lovinescu*, fost senator, și *Octav Lovinescu*, fiul, fost primar al orașului, precum și familiilor lor, cari adeseori m'au ospătat procurându-mi multe clipe plăcute și de mulțumire sufletească, mai ales în vermurile grele prin cari am trecut în timpul din urmă a războiului nostru.

Nu voi uita nici odată timpul când am fost amenințați cu evacuarea orașului atunci când Rusii să retrăgeau vertiginos în fața Nemților, cari să apropiau de granița Bucovinei, precum și clipele cumplite când o divizie rusească la 14 Ianuar st. v. a. c. s'a apropiat de oraș amenințându-l cu *sabie și foc*, dar care a fost oprită și dezarmată la satul Spătărești de către bravul regiment de grăniceri No. 2. Dacă am trecut cu bine prin toate acestea și prin alte stări grele sufletești din cauza evenimentelor, așa de vitrege pentru iubita noastră țară, o datoresc în mare parte bunilor mei prietini din Fălticeni, în societatea cărora am găsit mângăiere și încurajare.

În urma grevei funcționarilor căilor ferate s'a schimbat mer-

sul trenurilor și n'am putut pleca decât numai la ora 10¹/₂ a. m. sosind la Iași la ora 5 după amiazi. Aci a trebuit să mă despart și de buna mea ordonanță, *Papuc Nicolae*, care în tot timpul războiului m'a servit cu credință și devotament, împărtaşind cu el tot binele și răul, precum și toate primejdiile prin cari am trecut împreună, ceea ce a făcut ca această despărțire să să facă cu o adevărată duiosie. El a plecat la Galați pentru a fi demobilizat și de acolo apoi să va duce în satul lui Rânzești de pe malul Prutului, din județul Tutova.

Înainte de a pleca din Fălticeni am primit din Buzău o carte postală dela părintele *Alexandru Movileanu*, proprietarul locuinței mele. În puține cuvinte îmi spune toata martirologia sa din timpul ocupațiunii nemțești. Între altele să plânge că a slăbit cumplit, redus fiind numai la pele și oase, neavând ce mânca decât fasole și verdețuri ca vitele; carne, brânză, lapte și ouă, toate le iau Germanii. În odăile mele locuiesc niște Nemțoaice, probabil surori de caritate. Întru cât privește lucrurile mele, îmi spune că multe vor lipsi, dar totuși voi găsi mai multe decât alți refugiați, ale căror case sunt goale pușcă. Dar ceea ce este mai îngrozitor este *seceta*: de *trei luni* n'a plovat în județul Buzău, așa că sunt amenințați de foamete, ceea ce este și mai cumplită decât războiul. Fiind ajuns într'o stare de slăbiciune foarte mare a consultat un doctor neamț, care i-a recomandat să steie toată ziua la *soare*, probabil ca să-l vază, după cum zice dansul, ajuns mai iute în stare de pastramă.

Odată cu aceasta am primit și din partea economului Spitalului I. C. Brătianu, d. *Gh. Antonescu*, o scrisoare prin care îmi spune că spitalul nostru abia acum să deșartă de Germani și nu să știe când să va putea deschide, fiind stricat și devastat de dușmani.

În Buzău va rămânea și după ratificarea păcii o divizie nemțească din cele 6, cari vor stă în țară până la pacea generală. Purtarea Germanilor acolo a fost cât să poate de neomenoasă față de populație, s'ar putea zice chiar *barbară*, mai ales în timpul din urmă. Nu eră de ajuns că toți Nemții din Buzău trăiau bine, luând tot ce găseau prin case, dar fiecare soldat trimitea odată pe săptămână la familia lui din Germania câte o lădiță de lemn, de 5 chilograme, plină cu alimente luate prin rechiziție. Acum în preajma ratificării păcii, Nemții au mai făcut o rechiziție alimentară, lăsând locuitorilor hrană numai pentru 15 zile, zicând că de atunci înainte să va îngriji guvernul român de ei, care mutându-să la București le va aduce alimente din Moldova. Toți cei rămași în Buzău sunt de nerecunoscut, așa sunt de slabi și de îmbătrâniți; figura lor exprimă suferință și jale, apoi îmbrăcămintea le-a ajuns în așa stare încât să rușinează să mai iasă pe stradă, căci tot ce au avut mai bun le-au luat vrăjmașii. Îmbrăcămintea și rufărie. Într'o zi s'au pomenit orășenii cu o poruncă dela Comandatură că a 2-a zi, la ora 8 dimineața, toți

bărbații dela 16 până la 50 de ani să iasă în marginea orașului, la Crâng, și acolo după ce au fost inspectați de un ofițer au fost împărțiți la diferite munci, la tăiat lemne din pădure, la săpat și altele, fără să știe nici o seamă de pozițiunea lor socială. Altădată, după o poruncă prin care fiecare locuitor trebuia să măture trotuarul din fața casei, mai multe doamne din societatea aleasă au fost arestate la arestul preventiv, fiindcă n'a fost măturat trotuarul, și ținute închise 24 ore. Este cu neputință să șarate toate barbariile săvârșite de acest popor rețutat așa de cult și care pretinde a fi cel mai superior din lume, pentru care își aroagă dreptul de a stăpâni pământul, neavând mai mare decât pe Dumnezeu, pe care în tot timpul și cu orice ocazie îl fac complicele lor la toate aceste fapte barbare.

3/16 Iun. 1918.

De pe frontul apusan ne vine vestea că a *treia* ofensivă germană a început. Acum luptă 20 divizii nemțești, dintre cari 5 au trecut cu perderi mari prin focul apărătorilor. Noua linie franceză, puțin mai înapoi decât cealaltă, cel mult la 5 kilometri, să menține. Inaintarea germană până la râul Aronde a fost însă anulată de contra-atacurile franceze, așa că nu mai rămâne decât mica înaintare la vest de Oise. Cu toate încercările vrăjmașul n'a putut atinge râul Aronde, iar trupele franceze au înaintat puțin lângă Méry și Genlis.

4/17 Iun. 1918.

Noul parlament român s'a deschis astăzi la ora 12 de către M. S. Regele, însoțit de prințul moștenitor, prin următorul mesaj. „Domnilor Senatori, Domnilor Deputați. Simt ca întotdeauna o vie mulțumire găsindu-Mă în mijlocul reprezentățiunii țării. De curând eșiți din alegeri generale Imi aduceți sentimentul real al Țării asupra gravelor hotărâri ce să impun chibzurile noastre cumpătate. Redusă la propriile sale puteri, Țara a jertfit cu generozitate și patriotism înălțător floarea vitejilor ei fii. Prelungirea însă a rezistenței armate ar fi adus sleirea până la istovire a forțelor ei, — și România a încheiat pacea ce îi să împunea ca o condițiune de viață pentru dânsa. Tratatul de pace va fi de îndată supus aprobării Corpurilor Legiuitoare conform prescrierii Constituționale. El impune, evident, sacrificii dure-roase, dar Poporul Român, le va cerceta cu bărbăția ce o dă percepțiunea exactă a interesului obștesc față cu realitatea. Să mulțumim însă Cerului că, tocmai în acele ceasuri grele, simțul superior al Neamului a făcut ca frumosul pământ moldovan rupt din ogorul strămoșesc să să reîntoarcă la țara Mumă și că Poporul Basarabian să să arunce în brațele ei, pentru ai spori puterea de muncă și încrederea în viitor. Buna primire ce au făcut acestui mare eveniment Puterile cu cari tratam pacea a pregătit calea pentru restabilirea pretiniei noastre ca pe trecut. Menținând bune raporturi cu celelalte State, vom căută să re-

luăm relațiuni normale de vecinătate cu noile Țări în formațiune. În sesiunea ce să deschide, Ministrul de finanțe nu va putea încă să prezinte un buget normal pentru care sunt sigur că Țara va consimți la sacrificiile necesare. El vă va propune o serie de măsuri menite să înlesnească tezaurului lichidarea sarcinilor și întâmpinarea nevoilor excepționale cărora trebuie să le facem față. Indreptări adânci de adus nu numai de ordin administrativ, dar mai ales de ordin moral, cer o remaniere a așezămintelor noastre în administrație, în justiție, în instrucțiunea publică. Am încredere că Corpurile legiuitoare vor acorda măsurile tranzitorii, oricât de radicale ar fi, cari vor înlesni pregătirea și repede lor realizare. Incununarea însă a operei Domniilor-Voastre va fi să fixați punctele de revizuit din Constituția noastră, pen-truca, în cel mai scurt timp și înainte de orice altă modificare constituțională să ajungem la înfăptuirea efectivă a reformei agrare și la chemarea adevărată a păturilor adânci ale Țării la viața politică. Recunoscători către armata care fără preget s'a făcut toată datoria și înălțând cugetele noastre pentru recludirea și împodobirea Statului nostru prin sârguință, prin cumpătare și prin jertfă, rog pe Atotputernicul să binecuvinteze lucrările Domnilor-Voastre. Sesiunea extraordinară a Corpurilor legiuitoare este deschisă."

10/23 Iun. 1918.

Să anunță că d. general *A. Văitoianu* a fost numit Comisar general al guvernului român în Basarabia. Probabil că această numire a fost motivată de unelțirile străinilor și vrăjmașilor, cari mișună în țara-soră și cari lucrează din toate puterile și pe toate căile, văzute și nevăzute, în contra unirii Basarabiei cu România. Din acest punct de vedere această numire a venit la timp și persoana aleasă inspiră deplină încredere într'un rezultat bun.

11/24 Iun. 1918.

De mai multe zile austro-germanii de pe frontul italian au luat ofensiva cu mare îndârjire în scopul de a ocupa cât să poate mai repede *Treviso* și apoi *Veneția*. Cu toate sfortările lor nu numai că nu au reușit să își ajungă ținta, dar au fost siliți să evacueze *Montello* și câteva sectoare din pozițiunile cucerite pe termul drept al râului *Piave*, pentru a evita un dezastru. Trupele italiene, ajutate de Aliați, au făcut adevărate minuni și ofensiva austriacă în Italia pare definitiv oprită.

Pe frontul francez, decând s'a oprit și ofensiva a 3-a germană, este completă liniște. Cine știe ce ascunde această tăcere? Probabil că să prepară lucruri mari și poate că incurând vom înregistra alte fapte mari de arme pe acel năprasnic front, asupra căruia sunt atintite privirile lumii.

12/25 Iun. 1918.

Intr'o regretabilă polemică irită între doi generali români,

dintre cei mai distinși, s'a căutat de către unul din ei să să vestejească laurii culeși de brava noastră armată în uriașa defensivă dela *Mărășești*, care a întuneceat gloria unuia dintre cei mai mari generali germani, cunoscut sub numele de *spărgătorul de fronturi*, vestitul *Mackensen*, și aceasta pentru ca să să înalte mai mult strălucita ofensivă dela *Mărăști*. Au răspuns la aceasta doi viteji luptători, un anonim erou dela *Mărăști* și bravul colonel *Alexandru I. Lupășcu*, care a comandat cu mult avânt o unitate în defensiva dela *Mărășești*, retras acum din armată din cauza infirmităților fizice căpătate în cursul luptelor. Aceste răspunsuri au fost publicate în *Neamul Românesc* și din ele reproduc numai următoarele.

Luptătorul dela *Mărăști* între altele spune: „În sufletul nostru, al tuturor acelora cari am fost la *Mărăști*, adesea, poate am avut un sentiment de melancolie față de gloria la care s'a ridicat bătălia dela *Mărășești*, și de uitarea în care căzuse primul gest românesc de energie, de independență și de încredere în noi înșine după dezastrul din Novembre 1916. Dar acest sentiment, care niciodată n'a fost invidia, îl ascundeam în fundul sufletului nostru. Și noi aplaudăm pe camarazii nostri dela *Mărășești*, precum îi aplaudă toată suflarea românească, toată presa mondială. În mințile noastre *bătălia dela Mărășești* a devenit un simbol sfânt, un simbol românesc, independent de cei cari l'au făurit, și care nu trebuie atins.“

Din scrisoarea viteazului colonel *Lupășcu* public numai cele ce urmează: „Ca unul care am luptat pe frontul *Mărășești-Panciu-Muncelu*, afirm că *Mărășeștii* există și vor exista, în marea lor splendoare, cel puțin atât cât vor trăi poporul român și cel german, cari au plătit acolo, cu cele mai generoase și mai scumpe jertfe, înscrierea pentru vecie în istoria lor și a omenirii întregi a acestui sfânt nume, a acestui altar, în care, deoparte și de alta, s'au topit în lumina eternității, cele mai sublime virtuți civice și ostășești și cu care întreg neamul românesc are, nu numai dreptul, dar și *datoria* de a să mândri! Iar, dacă, prin imposibil, am admite că poporul român ar dispărea vr'odată, sau că ar decădea până ași nega singur dreptul la viață, prin negațiunea sau chiar numai prin *scoborârea* celor mai glorioase și mai sfinte dintre faptele sale, — poporul german care va supraviețui, va trebui totuși, plin de recunoștință și de pietate, să evoace *Mărășeștii* și să vină chiar în pelerinaj aicea, spre a cinști, *precum să cuvine*, miile de morți ai uneia din armatele sale cele mai repute care, cași cea austro-ungară dela *Oituz-Cășin-Târgul Ocnei*, s'a sdrobotit de sufletul și voința fermă de a trăi a unui mic, dar vrednic și viteaz popor. Iar, atunci când și poporul german, prin imposibil ar dispărea sau ar decădea, să vor sculă din sfințele lor morminte — de acolo — glorioșii nostri morți, și ai lor; cari vor reclama dreptul vieții lor eterne și în acărora lumină, strălucitoare ca și moartea ce au primit, sufletele rătăcite să vor

C 20055076

reculege, iar ochii orbiți de patimă vor putea să vadă bine că *Mărășeștii* există în toată măreția lor eternă, pe care i-au creat o vitejii și nebiruiții ostași ai armatei I-a, din a doua parte a campaniei noastre, după cum vor trăi *Oiluzul și Mărășeștii*, în nu mai puțin strălucitoarea aureolă pe care le-au creat o vrednicii și vitejii ostași ai armatei a II-a!“

13/26 Iun. 1918.

Deputatul sătean din județul Botoșani, *David Ion Șerpeanu*, un brav ostaș întors cu galonul de sergent de pe câmpul de războiu, a rostit în Cameră o cuvântare frumoasă cu ocazia discuției la Mesagiu, din care estrag următoarele: „Noi așa gândim că nu e bine ca unii să trăiească în prea mult huzur, iar alții să piară în uitare și sărăcie. Noi n'avem pământ, și, țaranul dacă n'are pământ, ca și când n'are nimic. La războiu, generalii și comandanții noștri de unități ne-au spus că ni s'a va da pământ, și soldații ș'au făcut cu multă inimă datoria. Dar cu cât mai mult ar fi tras aceasta în cumpăna gândirii lor, să fi știut ei că luptă și pentru bucățica de acasă. Aud că e vorba ca dreptul de vot să s'a deie numai pentru aceia cari știu ceti și scrie. Noi țaranii știm prea puțini carte. Apoi, din cei câți nu știu carte câți nu sunt oameni mai de ispravă ca oricare? Ba sunt oameni de toată ispravă. Și apoi cum oi spune eu oamenilor din sat, gospodari cuprinși, că ei nu votează pentru că nu știu carte, dar că cutare jălbar, care jură pentru cinci lei și face orice pentru o oacă de rachiu, are drept de vot? Țaranii cari nu știu carte au învățat în războiu câte șase feluri de mitraliere și câte șase feluri de puști. Și, dacă la sate sunt încă atâția cari nu știu ceti și scrie, suntem noi, țaranii, vinovați și nu cărmuirea dumivoastre? Și atunci de ce ponosul s'a-l tragem astăzi tot noi?“ Iar când a vorbit despre tratatul de pace, glasul s'a domolit pe nesimțite și vorbea foarte încet; la strigătul unui deputat de a vorbi mai tare, el a răspuns: „Apoi eu vreau ca despre asta să spun mai încet, și aș spune și mai încet, ca să aud numai eu, fiindcă mă doare.“ Mai departe el a zis: „S'a vorbit de tragere la răspundere a vinovaților. Să s'a facă, căci, dacă nu veți face d-voastre, vom face-o noi, țaranii, căci mult amar am răbdat, și, dacă a fost cineva judecat până astăzi, am fost tot numai noi și pentru cele rele, și pentru unele din cele bune“... Într'un cuvânt: nu ne uitați, ajutați-ne acum la grea strămtoare, căci, când va veni iarăși vr'o nevoie mare pentru țară, vă vom ajuta și noi.”

15/28 Iun. 1918.

Camera Deputaților a votat ratificarea tratatului de pace cu 135 voturi, fără discuție, în tăcerea imensei dureri naționale.

Gazeta rusească *Nașe Slovo* comunică următoarele: „In regiunea Murmanului au loc serioase evenimente. Statele Înțelegerii ocupă încet cu încetul Murmanul și s'a întăresc destul de

solid pe țărmurile Mării Albe, și mai cu seamă în locurile importante din punct de vedere strategic ca Arhanghelsc, Onega, Mezen. Vasele britanice de pază străjuesc tot țărmul nordic al Rusiei europene. Statul-Maior al flotei britanice să află în Alexandrovsc. Patru stații de radio-telegrafie puternice, deservește de ofițeri englezi, americani și francezi comunică Marelui Cartier cele mai amănunțite știri despre tot ceea ce săvârșește pe Mări și în largul lor. Toată calea ferată din sectorul de Nord și țărmul Mării sunt păzite de forțele Aliatilor. În Alexandrovsc, Candalata și alte puncte din regiunile stațiilor căii ferate să află numai poliție condusă de ofițeri englezi și americani. În portul Arhanghel să află șapte vase mari de ale Aliatilor și peste 5000 soldați franco-englezi ocupă orașul dispunând de tot ținutul vecin."

Pe dealtă parte să anunță că Japonia va face ca trupele chineze pe care le pregătește să între în Siberia.

21 Iun./4 Iul. 1918.

Astăzi s'a votat și în Senat proiectul de lege pentru ratificarea tratatului de pace. Astfel pacea este ratificată, dar sufletul nostru adânc rănit nu poate fi împăcat; el își caută înainte dreptatea și nu să va astâmpără până când nu va găsi-o întregă!

De pe frontul apusan ne vine îmbucurătoarea știre că trupele franco-engleze au dat câteva contra-atacuri având succese frumoase. Astfel între Soissons și Villers Cotterets au înaintat pe o adâncime de 2 kilometri și pe o lungime de 7, făcând peste 1200 prizonieri cu 18 ofițeri și 100 subofițeri. Germanii au mai încercat un violent atac, care a fost înecat în sânge; apoi, ei au atacat și au încercat alte 2 contra-atacuri cu o violență extremă și cu efective mari, dar ele sau sfărmat sub focurile Aliatilor noștri de mitraliere și barajele de artilerie. Intr'un atac francezii au luat punctul important Saint-Pierre Angle. În ultimele *trei* ofensive dușmanii au avut perderi de peste *un milion* de oameni, pe câtă vreme perderile Aliatilor noștri nu trec de 500,000.

Pe frontul italian succesul Aliatilor noștri a fost mareț. Austro-germanii au fost aruncați pe malul stâng al râului Piave și întregă linia italiană a fost restabilită. Să zice că apele acestui râu ar fi fost înroșite de sânge și albia lui plină de cadavre deale vrăjmașilor, cari au avut perderi de peste 200,000 de oameni, dintre cari 24,000 au fost făcuți prizonieri. Afară de aceasta Aliții au luat un enorm material de războiu și munițiuni: 63 tunuri, 65 bombardiere, 1234 mitraliere, 37,100 puști și 2 aéroplane; afară de reluarea întregului material de artilerie ce fusese părăsit de trupele italiene în primele zile ale ofensivei. Comandamentul superior al trupelor austriace a fost înlocuit cu ofițeri germani, în cap cu generalul von Bellow, trimițându-le și trei corpuri de armată germană în Trentin. Ofensiva austriacă a fost așa de bine pregătită și superioritatea numerică așa de

mare, încât reușita să părea sigură, ceea ce a mărit cu atât mai mult succesul strălucit al Aliatilor noștri. Să zice că pe frontul italian au început să lupte și trupe americane. De altfel să asigură că numărul trupelor americane de pe frontul francez s'ar fi ridicat la 900,000, și Președintele Wilson într'o telegramă recentă cere Președintelui Poincaré al Franței să reziste din toate puterile și să fie sigur de tot concursul american, care va fi din ce în ce mai însemnat, conform planului inițial.

23 Iun./6 Iul. 1918.

Marele filantrop din Basarabia, d. *Vasile Stroescu*, care a făcut atâtea donațiuni pentru înaintarea culturii românești, dând numai fraților noștri din Ardeal și Ungaria peste 3 milioane de lei, să află la Paris, așteptând cu nerăbdare ziua fericită în care să va putea întoarce în Basarabia lui, mult iubită și acum românească pe vecie. Poșta basarabiană a început să să naționalizeze, înlăturându-să personalul străin, care nu voia cu nici un preț să fină seamă de noua stare de lucruri; în locul străinilor s'au numit numai basarabieni de naștere.

24 Iun./7 Iul. 1918

Am cetit cu deosebită plăcere că la *Chiew* s'au primit din isvor sigur niște știri de cea mai mare importanță cu privire la mersul viitor al războiului mondial și care ne interesează așa de mult și pe noi, cei sdrobiți sufletește de odioasa și barbara pace care ni s'a împus și de care nu vom putea scăpa decât la pacea generală. Să anunță că *acțiunea Ceho-Slovacilor* și luarea în stăpânire a unor puncte din Urali și Siberia s'a întâmplat după un plan hotărât de mai înainte și după indicațiunile Înțelegerii. Acest plan al Înțelegerii s'a luat după hotărârea ei de a împinge în Siberia și Rusia europeană trupe japoneze, chineze și americane. Acțiunea trupelor ceho-slovace este numai o parte din acest plan. Să zice că Ceho-Slovacii au luat asupra lor sarcina de a îndeplini următoarele: 1. Să pună mâna pe sectorul de Vest al liniei ferate din traiectul siberian dela Omsc până la Sizrani; 2. Asigurarea podului de peste Volga, dela Sizrani, care are o importanță mare strategică; 3. Pregătirea unei baze în Siberia vestică pentru trupele Înțelegerii destinate pentru operațiile din Rusia europeană. Ceho-Slovacii sunt conduși de statul-maior aliat din Charbin. Ordinele să transmit prin colonelul Paris din armata franceză, care să află atașat pe lângă trupele ceho-slovace și este un ofițer foarte talentat și energic. Să mai spune că Ceho-Slovacii au ocupat în noaptea de 21 Iunie Sizrani și au luat ofensiva spre Perm. În mijlocul trupelor să află și Marele Duce Mihail Alexandrovici, fratele nenorocitului și trădătorului țar Nicolae. Japonia are o acțiune importantă și activă, dând 13 divizii pentru operațiile din Siberia. Pentru a să deschide drumul trupelor japoneze, Ceho-Slovacii lucrează cu mare si-

lință și tărie. Pe de altă parte Japonia pregătește în China mari detașamente. În orașele ocupate de Ceho-Slovaci în Siberia să creiează linii nouă de comunicație dela un oraș la altul. Să asigură din partea autorităților militare că, după ce Siberia va fi în mâna Japonezilor, ei vor lua ofensiva spre Volga.

26 Iun./9 Iul. 1918.

Ambasadorul japonez *Yshii* a ținut la Fairhaven (Massachusetts, Statele-Unite) un discurs în care a zis că Japonia va aduce contribuția sa deplină la războiu, într'un mod care va ajuta foarte eficace și foarte mult la succes. El a terminat discursul astfel: „Avem încredere în voi, Americani, vă iubim și dacă permiteți vom fi alături de voi într'o camaraderie bună și leală în toți anii următori.“

Președintele Statelor-Unite, Wilson, a arătat din nou scopurile de războiu ale Aliatilor precum urmează: 1. Distrugerea sau reducerea la neputință a arbitrarului și a forței, cari ar putea turbura pacea lumii. 2. Popoarele să reguleze ele înșile chestiunile teritoriale, economice și politice, cari privesc existența lor. 3. Raporturile între popoare să fie astfel încât tratatele să fie conștiincios respectate. 4. Crearea unei organizații de pace, care să fie o garanție că drepturile popoarelor nu vor fi jienite și înființarea de tribunale arbitrare pentru rezolvarea tuturor conflictelor internaționale.

Dela Berlin vine știrea că în ziua de 23 Iunie, înainte de amiază, doi necunoscuți au cerut contelui *Wilhelm de Mirbach*, ambasadorul german din Moscova, o audiență, care le-a fost acordată în prezența consilierului de legație *Rietzler* și a unui ofiter german. Deodată cei doi necunoscuți scoaseră revolverele și traseră asupra ambasadorului rănindu-l ușor la cap. Înainte de a putea fi împedecați, ei aruncară câteva granate de mână și fugiră, sărind pe fereastră în stradă. Contele *Mirbach*, rănit de moarte, își dădu sufletul după câteva minute, fără să-și mai fi revenit în simțire. Consilierul și ofițerul, cari erau de față, au scăpat teaferi. Atentatorii n'au putut fi arestați până acum. Să crede că ei ar fi niște Ruși, cari, din spirit patriotic, au voit să răsbune Rusia de mișelile și jăfurile comise de Germani, dela încheierea păcii și până astăzi, bătându-și joc de ea și tratând'o ca pe o țară cucerită. Ne putem aștepta încă și la alte fapte de răsbunare și mai drastice dacă ei vor continua să se poarte și pe viitor tot așa de neomeneste față de un popor pe care l'au amăgit prin vorbe și promisiuni deșarte, cum a fost pacea fără anxii și despăgubiri de războiu!

27 Iun./10 Iul. 1918.

Ziarul d-lui Clemenceau *L'Homme-libre* vorbește despre restabilirea frontului oriental astfel: „Trebuie reconstituit frontul oriental pentru a înlocui pe acela pe care l'am pierdut în

urma intrigilor germane. Și aceasta să poate face numai prin Japonia, care are o armată proaspătă și intactă de 4 milioane de oameni. E mai mult decât trebuie pentru a sfârși odată cu Germania și a îi să impune cu concursul Aliaților din occident pacea Dreptului.

Nașa Rodina, ziar rusesc, publică știrea despre pregătirea repede a unui mare număr de vase, până la 70, care vor face debarcări de trupe anglo-americano-japoneze în Rusia. Wilson și Taft au declarat că America va trimite toate rezervele sale și va forma un nou front.

În Albania, Italianii și Francezii au obținut un succes important. Italianii au cucerit muntele Malacastro, iar Francezii au luat primele pante ale muntelui Tomorica și înaintează între această înălțime și Devoli, afluent al râului Semeni. Austriicii au pierdut 1300. prizonieri.

28 Iun./11 Iul. 1918.

Sf. Sinod al României, deschis la Iași, a invitat pe Arhiepiscopul Atanasie din Chișinău ca să vină și să iee parte la ședințele lui. La două invitări telegrafice, numitul Arhiepiscop rus, n'a voit să dea nici un răspuns. Drept aceea Sf. Sinod l'a considerat demisionat și a împuternicit cu conducerea temporală a Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului pe P. S. Episcop al Hușilor, părintele Nicodim, om luminat, cu cultură teologică însemnată, care cunoaște și vorbește bine limba rusească, fiind doctor dela Facultatea de teologie din Chiew.

În ziua de 24 I. c. P. S. Episcopul Nicodim a fost primit cu mare solemnitate în Chișinău făcând slujba religioasă în Mitropolia de acolo *în limba românească*, ceea ce s'a întâmplat pentru *prima oară* dela Unire încoace. Cu ocazia instalării sale, părintele Nicodim a citit *gramata* Mitropolitului Pimen al Moldovei, prin care îl împuternicește temporal în calitate de Arhiepiscop al Basarabiei, ca să conducă afacerile bisericești și să îndeplinească cu prețimea de acolo nevoile religioase ale poporului basarabian, până la alegerea Arhiepiscopului titular, care să va face de către clerul și poporul basarabian, prin reprezentanții săi în Parlamentul țării și consistoriul superior bisericesc. „Prea Sfinția voastră, zice între altele Mitropolitul Pimen, luând arhipăstoria Bisericii basarabiene, veți restabili vechia legătură canonică și legală a acelei Biserici cu Scaunul Mitropoliei Moldovei și Sucevei, de care a fost despărțită în timpul marelui mitropolit Veniamin Costache, al cărui suflet, amărât atunci, să va bucură acum în cer de izbânda adevărului și facerea dreptății. Acolo, în laturile dintre Prut și Nistru, veți găsi un popor care păstrează fără știrbire sfânta credință ortodoxă, din vremea marelui arhiereu moldovean Petru Movilă și vitejia strămoșească din timpul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, neuitatul Voevod al Moldovei.“

Prea sfântitul părinte Nicodim a ținut cu această ocazie o prea frumoasă cuvântare, din care reproduc numai cele ce urmează: „Pacea am venit să propovăduiesc neconținut între voi, pacea care s'a născut în dumnezeieșca lege a Domnului Hristos. Legea păcii, legea dragostei, îsvorâtă din Evanghelia Mântuitorului nostru, s'o vestesc în limba norodului acestei țări, potrivit acelor porunci. Căci așezământul dumnezeiesc este ca noroadele să asculte cuvântul Domnului în limba lor.“ Mai departe zice: „In biserică în limba norodului să înălțăm spre cer rugăciunile. Așa a fost și în scumpa noastră Basarabie pe vremea strălucitorilor Voevozi, când păstora un Varlam, un Dosofteiu și alți arhierii mari. Și dacă o clipă, — căci 100 de ani în viața unui popor sunt o clipă, — limba noastră a amuțit. Dumnezeu a făcut ca ea să răsune asfazi din nou. Prin toate faptele vremilor din urmă, petrecute în Basarabia, îi s'au redat limbii naționale drepturile ei vechi.“

Episcopii Dionisie al Cetății Albe (Achermanului) și Gavrilă al Ismailului au plecat în Rusia. Înainte de plecare au adresat Sfântului Sinod o scrisoare prin care își exprimă sentimentele de grațitudine pentru condescendența arătată de autoritățile românești. Ei spun că singurul motiv al demisiunilor lor este că nu știu limba română și prin urmare nu pot să-și îndeplinească serviciul cum trebuie în Basarabia de astăzi.

I/14 Iul. 1918.

Astăzi, în ziua doftorilor fără de argint, Cosma și Damian, fiind 14 Iulie st. n., să sărbătorește marea zi a *libertății franceze*, sărbătoarea națională a mării noastre surori Franța, și cuvine-să ca noi Românii, cu toții, de pe toată suprafața pământului, să ne îndreptăm gândul la dansa și din tot sufletul să facem cele mai călduroase urări pentru Ea și nobilul său popor francez. Ziua de 14 Iulie nu este numai sărbătoarea Franței; ea este *sărbătoarea libertății* pentru toate națiunile, cari mișună pe scoarța svânturatului nostru glob. Și mai ales acum, când Franța sângerează din toate vinele ei pentru libertatea tuturor popoarelor și dela faptele de vitejie ale căreia așteptăm și noi Românii scăparea din robia amară, în care ne-a încătușat dușmanii noștri seculari prin sălbateca lor pace dela București, nu-i inimă românească să nu să cutremure de nerăbdare și de speranță.

Deasupra Legațiunii franceze fâlfăie mândrul tricolor al Franței și noi pretinii Ei, din cauza vitregiei timpului prin care trecem, nu ne putem afăta toată simpatia pentru această mare soră latină, soră prin graiu, prin sacrificiu și nobil ideal. Colonia franceză din Iași, a serbat această zi, ca în familie, luând parte și prietini sinceri, cărora le-a fost permis să manifesteze dragostea neamului nostru. In Capela Spitalului Francez s'a oficiat de dimineață un serviciu divin, cu care ocaziune inimosul

ministru plenipotențiar al Franței, Conte de *Saint-Aulaire*, a rostit o înflăcărată cuvântare, arătând credința sa neclintită în victoria finală a Înțelegerii și a Dreptului și aducând un omagiu vibrant eroismului României, care cuvântare a însuflețit pe toți cei de față. După serviciul bisericeii s'au depus în cimitir trei coroane pe mormântul soldaților francezi morți în România pentru datorie și ideal. După amiază s'a organizat un concert franco-român de către administrația spitalului francez, iar răniții din spital și invitații au avut mulțumirea sufletească să asculte *Marsilieza*, cântată cu mândrie într'un frumos decor de războiu. Fie ca în anul viitor să fie serbată această mare zi cu toată pompa și alaiul unei zile naționale românești!

4/17 Iul. 1918.

În numărul 182 al *Neamului Românesc* am citit un frumos articol sub titlul: *Washington* de *A. Metroniu*, pe care mă grăbesc a-l reproduce: „Wilson a ținut să precizeze scopurile războiului și condițiunile păcii cu prilejul unei comemorări alui Washington. Să spună că, în principiu „punctele“ acestei păci ar fi primite astăzi și de Cancelarul german. Nu știm. Dar e sigur, — și lucrul acesta ținem a-l sublinia, — că ideile fixate în acest memorabil discurs, cu atitudinea juridică și larg umană din care isvorăsc, nu sunt numai o poză de moment. Ele fac parte din tradiția politică a Statului american și să găsim esențial formulate de însuși Washington, luptătorul și întemeietorul libertății americane. Marele președinte a întreprins înadevăr altă dată războiul independenței față de Anglia, numai de mare nevoie și cu gândul dreptății: „Siliți a lua armele, spunea el atunci, noi nu vișăm nici glorie, nici mărire, ci vrem să apărăm până la moarte bunurile și libertatea noastră, moștenirea părinților noștri“. După capitularea *Yorktonnului*, prin care, — precum zicea *Lafayette*, — *cauza omenirii fusese câștigată*, Washington spune niște vorbe ca acestea: „Deie Dumnezeu ca aceste evenimente să învețe nu numai pe Anglia, dar pe toți tiranii de pe lume că drumul cel mai bun și singurul care duce cu siguranță la onoare, la glorie, la adevărată demnitate este *dreptatea*“... Această lecție morală ei n'au înțeles-o desigur, — și nici nu era cu putință, căci firea omului e inertă, iar tradiția tiranică, întocmai ca și deprinderea, — dar în schimb el nu s'ar fi grăbit, ca atâția dintre contemporanii noștri, a trage concluzii pesimiste. S'a dat bine seamă de „tărăgăneala groaznic de maiestoasă cu care înaintează omenirea“, dar nu s'a îndoit de înaintarea ei și nici de senzul acestei înaintări. „Noi am aruncat, spune el, o sămânță de libertate și de unire care va răsări puțin câte puțin peste tot pământul. Odată și odată, după modelul Statelor-Unite din America să vor constitui Statele-Unite ale Europei“. Cu aceste vorbe întâmpină el și respinge oferta de *Monarh* ce îi să făcea. Dintr'insele să vede însă că urmașii de astăzi țin drumul Strămoșilor.

5/18 Iul. 1918.

Marele Colegiu electoral, compus din membri Sf. Sinod, din Senatori și Deputați, a ales în ziua de 3 I. c. ca episcop al Râmnicului și Noului Severin pe arhiepiscopul *Antim Botoșăneanul* și ca episcop al Argeșului pe arhiepiscopul *Teofil Ploieșteanul*. Astăzi, cu ceremonialul obicinuit, M. S. Regele le-a încredințat cărja episcopală, după datina înaintașilor Săi. Cu această ocaziune M. S. Regele a ținut fiecăruia câte o cuvântare de toată frumuseța. Din cuvântarea adresată celui dintâiu sunt vrednice de reținut următoarele cuvinte: „In ținuturile de peste Olt vei avea de păstorit o populație vrednică, însuflețită de un puternic simțământ religios. Aici au luat ființă cele dintâiu mănăstiri, sub aripa cărora s'a născut și a înflorit cartea și arta românească. La mănăstirea Tismana să păstrează cu evlavie pomenirea sfințitului, Nicodim, intemeietorul vieții mănăstirești în timpul Basarabilor, descălecători de țară. La mănăstirea Cozia odihnesc rămășițele lui Mircea cel Bătrân, alături de ale Teofaniei, îndurerata mamă a lui Mihaiu Viteazul. Pentru mănăstirea Hurez, această comoră de artă alui Brâncoveanu Voevod, Regina, împreună cu Mine, avem cea mai duiosă dragoste. Ți să deschide, dar, un câmp larg de muncă, pentru ca darurile unui trecut așa de bogat să fie cu sfințenie păstrate și cu dragoste sporite în viitor“.

Din cea adresată episcopului de Argeș voiu reproduce aceste cuvinte pline de înțeles, față de încercările vinovate ale unor politicieni fără dor de binele scumpei noastre țări: „La Argeș vei avea în grija Prea Sfinției Tale acel măreț monument al artei noastre naționale, unde, alături de slăviții Voevozi din vremurile bătrâne, să odihnesc rămășițele scumpului Meu Unchiu și ale Reginei Elisaveta. Mormântul lor va fi de-apururea pentru poporul românesc ca un simbol de trăinicie a Dinastiei, liber aleasă de dânsul și cu adâncă dragoste făurită de întâiul Rege al României, care a fost chemat de glasul unei națiuni îndelung sbruciumate și din imboldul unui sentiment de conservare națională, spre a curmă odată pentru totdeauna dăunătoarele lupte pentru schimbările de Domnie“.

Apoi, adresându-să la amândoi episcopii, M. S. Regele termină cu următoarele sfaturi pline de înțelepciune: „Plecând în Eparhiile ce vă sunt încredințate spre păstorire, sunt sigur că vă veți încunjuța de clerici înzestrați cu pricepere și tragere de inimă pentru propovăduirea mântuitoarelor învățăături ale Evangheliei și pentru înălțarea sufletelor întru îndeplinirea datoriilor ce isvorăsc din dragostea aproapelui. Astăzi, mai mult decât oricând, Biserica este chemată să fie partașe la munca pentru opera de concordie și de întărire sufletească prin unirea și înălțarea tuturor inimilor românești. Atâtea avem de apărat, atâtea sunt de reclădit, atâtea răni de vindecat, și, pentru ca această patriotică operă să se facă pe temelii sănătoase, fără sdrunci-

nări primejdioase și nefolositoare, este nevoie ca păstorii sufletești ai poporului să se afle mereu în mijlocul credincioșilor, cu neadormită priveghere, cercetându-le nevoile și suferințele și aducându-le până în cel din urmă sățișor sfatul cel bun, alina-rea și încrederea“.

Sinodul a recomandat ca arhieriei în locul noilor episcopi și guvernul a numit pe vrednicul român basarabean, arhimandritul *Gurie Grosu*, dela Chișinău, pentru Vicariatul Mitropoliei din Iași, cu titlul de Botoșăneanul, și pe părintele *Platon Ciosu*, dela Curtea de Argeș, pentru Vicariatul Mitropoliei din Bucu-rești, cu titlul de Ploieșteanul.

8/21 Iul. 1918.

A patra ofensivă germană pe frontul apusan care, este tea-trul celor mai formidabile efortări pe cari le înregistrează istoria războiului mondial, a început în ziua de 2 I. c., în zorii zilei. Germanii au întreprins această ofensivă cu scopul cunoscut și mărturisit de a sfârși de astădată războiul. Intervalul la care s'a produs această ofensivă față de celelalte trei cari au precedat-o, este mult mai mare; ea a necesitat mai multă pregătire și de aceea a fost așa de mult așteptată. Această ofensivă, cu proporții cu mult mai mari decât celelalte, s'a făcut cu forțe considerabile și pe un front de 100 kilometri. Din cele cetite este greu de judecat asupra desfășurării sau asupra efectelor acestei ofen-sive, dar nu mai e nici o îndoială că, din primele ciocniri produ-se și din efortările inițiale făcute, un fapt apare limpede: ofen-siva aceasta, deși deslănțuită pe un front atât de mare, întâm-pină o rezistență pe care n'au întâmpinat-o celelalte ofensive. În primele zile, ofensiva a fost oprită pe întreg frontul, iar con-tra atacurile Aliatilor noștri sunt așa de violente și de continue, încât paralizează dela început acele înaintări vertiginoase ale Germanilor, înregistrate în primele ofensive. În adevăr, ofensiva aceasta deslănțuită pe un front de 100 kilometri a fost ținută pe loc, oprită pe o întindere de 65 chm., iar pe restul de 35, la vest de Reims, înaintarea germană nu s'a putut produce decât pe o adâncime de 2—5 kilometri cel mult. Germanii anunță un număr de 13.000 de prizonieri luați dela Aliții noștri, cari în schimb au făcut 17.000 de prizonieri, luând mult material de războiu cu 360 de tunuri; perderile în morți și răniți sunt foarte mari de ambele părți.

Este de așteptat că Germanii vor aduce forțe noi și vor repeta atacul, dar frontul apusan prezintă o rezistență și o consistență necunoscute până acum. Măcelul va continua, desi-gur, cu furie crescândă. Primele zile de luptă însă prevestesc că și a patra ofensivă germană nu va lichida situațiunea de pe frontul occidental, nu va fi *ofensiva păcii*, după cum au bote-zat-o Nemții chiar dela început. Sângele va curge încă și va curge multă vreme pe acest front, constituit de zidul de fer al Fran-

cezilor, Englezilor, Americanilor și Italianilor. Deocamdată, prin pozițiile recucerite de Aliații noștri și părăsirea tuturor punctelor ocupate de Nemți la sud de Marna, și această ofensivă germană pare a fi definitiv oprită. Generalisimul Foch a declarat că garantează nu numai siguranța Parisului, dar și a liniei de luptă a Aliaților.

10/23 Iul. 1918.

Succesul Aliaților noștri continuă; însuși comunicatul german anunță pierderea la nord a localității Meteren, întoarcerea Francezilor la Soissons, precum și părăsirea punctelor ocupate la sud de Marna. Între Aisne și Marna lupta continuă; trupele franceze au ajuns la Ploisy și Parcy-Tigny, iar mai spre sud la Pliez și lângă Courchamp. În alte puncte înaintază trupe franco-engleze. Aliații noștri au făcut peste 20.000 de prizonieri, între cari 2 coloneli cu statele lor majoare, și au luat peste 400 tunuri, dintre cari o baterie de 210. Impăratul Germaniei, chiar dela începutul acestei mari lupte, a azistat la desfășurarea acțiunii. Pe de altă parte Italianii au luat Monte Cavento și un alt vârf, iar în Albania continuă a înainta.

Ziarele românești, și între aceste nu pun toate ziarele scrise în limba noastră, dintre cari, vai, cele mai multe apără cauza străină fiind în solda dușmanului, ziarele cu suflet românesc toate salută cu mare bucurie succesele Aliaților noștri și arată că Germanii nu sunt în stare să nimicească puterea de luptă a inamicilor lor. Dacă în 4 luni ei au scos din luptă numai 180.000 de combatanți, apoi cât timp le va trebui ca să nimicească cele 4 milioane și 800.000 cât mai rămân Aliaților noștri? Dar pe cei cari continuă a veni din America, cam 300.000 pe fiecare lună?! De aceea ziarele cu simț românesc au tot dreptul să spuie că „Opinia noastră publică, știind că interesele noastre să hotărască aiurea, își fixează atențiunea asupra evenimentelor de acolo. Opinia publică simte că dacă să ofere astăzi o pace onorabilă și pentru adversar, aceea este pacea care va eși din victoria deplină a Aliaților noștri, și care, întocmind harta Europei pe baza principiului naționalităților, va consfinți libertatea popoarelor și va întemeia un regim de dreptate între State. Cei cari să opun acestei fatalități a timpurilor în cari trăim, oricât de tari s'ar crede, vor fi spulberați“. „Oricare Român adevărat nu poate să treacă cu vederea momentul critic de astăzi și pentru aceasta ar trebui ca tot ceea ce ne desbină să dispară și cu toți Românii să fim una, iar nu cum, cu durere, vedem că, în loc de unire, o prăpastie mare să deschide în sânul nostru... Am plecat să facem unirea și am ajuns să ne rupem, câți eram împreună, în două“. Blestemul lui Dumnezeu să cadă asupra acelor care uită cauza unității naționale!

11/24 Iul. 1918.

Bravul general Scărișoreanu, comandantul Diviziei IX, a fost trecut la pensie după cererea proprie, suferind de o boală

contractată în timpul luptelor din tranșeie. Am avut onoarea să cunosc pe acest distins general în luna februarie a. c., pe când Divizia să a venit pentru câțva timp în Fălțiceni și luăm masa la popota ei, care adeseori eră prezidată de dânsul.

Generalul Scărișoreanu poate servi de model tuturor comandanților de trupă; el să retrace obosit și bolnav, după ce ș'a făcut pe deplin datoria și în mod glorios. El a suportat toate privațiunile și greutățile războiului fără murmur, tăcut și liniștit, în tranșeele luptelor aprige din Dobrogea, stând săptămâni întregi neprimenit și de multe ori flămând în mijlocul vitejilor lui soldați, desprețuind moartea ca un japonez. La îndemnul lui viou soldații Diviziei sale să aruncau cu cea din urmă energie asupra vrăjmașului, al cărui foc nu încetă ziua și noaptea.

Intr'una din zile, fiind mai bine dispus, ne-a povestit la popotă cum odată fiind pe front în Dobrogea, la Topra-isar pe la amiază, pe când în toiul luptei stă cu alți ofițeri privind desfășurarea atacurilor, deodată un colonel îi zice: „Domnule General, vă rog să vă depărtați de aci, căci sunteți amenințați de ghiulelele vrăjmașului“, cari cădeau cu droaia în apropierea lor. Generalul îi răspunde: „Voiu rămânea aci, căci moartea ori unde ne poate ajunge!“ Colonelul însă a stăruit mereu și generalul să opunea. Intr'un moment dat colonelul prinde de mână pe general și cu forța îl trage repede la vr'o 25 de pași de acolo, unde abia au ajuns și o ghiulea cade tocmai în punctul în care erau mai înainte!

În bătălia dela Mărășești, generalul Scărișoreanu a stat zile întregi sub bătaia cumplită a tunului până ce divizia sa a obținut succese legendare asupra trupelor bavareze, cari atacau năpraznic zi și noapte, fără odihnă. Tot astfel s'a purtat în luptele dela Târgu-Ocna, pe valea Trotușului, la Cireșoiaia, la Cocosilă, fără ca dușmanul să poată rupe frontul.

Acest general viteaz, cu fire liniștită și fără pretenții în viața-i zilnică, eră așa de modest încât nu purtă nici însemnele gradului pe căciulă și pe manta, și odată mergând pe stradă îl întâlnesc niște ofițeri cari nu erau din divizia sa și nu-l cunosteau. Acei ofițeri crezându-l un inferior așteptau să fie salutați, dar el mergea înainte cu capul plecat. După ce s'a depărtat de ei cu câțiva pași, unul din ofițeri să întoarce și să uită lung după el, apoi indignat să întoarce spre camarazii lui și le zice cu glas tare: ași vrea să știu cine o fi răcanul ăsta de nu ne salută?!

Generalul Scărișoreanu eră un om cumpătat la vorbă și drept, exemplu viu de muncă și de morală, și un simbol sublim de jertfă pentru subalternii săi, iar în toiul luptelor eră idolul unei divizii de eroi. El privea cu sânge rece, fără să se tulbure, toate complicațiile situației de luptă și impunea prin figura lui serioasă și măreață; pe răniți îi vizită când gemeau pe târgi și îi îmbărbătă și mângăia cu vorbe otrivite, alinându-le astfel chinurile și durerea. În împrejurări neprielnice ca teren, armament

și număr nu s'a perdut nici odată capul în luptele cele mai grele cu dușmanul și întotdeauna, mulțumită geniului său de comandant, a reușit ca divizia lui să săvârșească mari fapte de vitejie.

Generalul Scărișoreanu a fost înlocuit cu generalul *Traian Moșoiu*, un alt viteaz și unul din cei mai încercați comandanți din războiul nostru.

12/25 Iul. 1918.

O telegramă din Moscova, trecută prin Nauen, anunță că fostul Țar al Rusiei, Nicolae II, a fost împușcat în Ecaterinenburg, după sentința Sovietului din Ural. Decretul aceluia Soviet declară că întreaga proprietatea Țarului și a Țarinei, precum și a tuturor membrilor fostei case imperiale, sunt proprietatea Republicii ruse. În confiscațiune sunt cuprinse și toate depunerile familiei ex-Țarului la Băncile ruse și la cele din străinătate. Cauza pentru care a fost împușcat Țarul a fost pentru ca el să nu cadă în mâinile Ceho-Slovacilor, cari să aflau într'o apropiere amenințătoare. Astfel s'a stâns în temnițele durerosului său exil acel puternic Țar de odinioară, acela care înainte de războiul mondial salută românește în Constanța noastră steagurile unei armate, care peste doi ani avea să sângereze în tovarășia puter-nicelor sale armate, pentru realizarea idealului național al neamului și care încă nu s'a putut realiza din cauza evenimentelor cunoscute și cari au adus prăbușirea marelui imperiu rusesc.

Iată cum descrie d. I. Rusu-Abrudeanu asasinarea familiei imperiale, în cartea sa Pacostea rusească, la pag. 197.

După triumful revoluției, întreaga familie imperială fu arestată la Țarskoe-Selo și sub guvernul lui Cherenschi fu dusă în surghiun la Tobolsk, în Siberia. Sub regimul teroarei bolșeviste familia Țarului fu transportată la Ecaterinenburg (Siberia), unde în vara anului 1918 a fost asasinată în condițiuni, cari vor rămânea vecinic o pată rușinoasă asupra poporului rus. Dintr'o anchetă făcută și publicată de ziarul bolșevist *Pravda* s'a stabilit că au fost omorâte 11 persoane și anume: membri familiei Țarului în număr de 7 și alte 4 persoane din anturajul lor. În calitate de inculpați au fost arestați 28 de inși, dintre cari 3 membri ai Sovietului din Ecaterinenburg: Grusinov, Yakhontov și Malutin; două femei Maria Apraxina și Elisabeta Mironov. Ceialalți inculpați aparțineau gărzii Țarului. Acesta și celelalte persoane au fost împușcați, însă, după cum să hotărîse n'au fost chinuiți. Inculpatul principal, fost membru al Sovietului din localitate, Yakhontov, a mărturisit că asasinarea familiei Țarului a fost organizată de el pentru a discredita puterea Sovietelor și în interesul partidului din care făcea parte: Socialist revoluționar stîng. După mărturia lui asasinarea Țarului Nicolae a fost hotărîită încă dela Tobolsk, dar Țarul eră atunci prea bine păzit. La Ecaterinenburg, când șefii Sovietelor își perduseră capul, în urma înaintării Ceho-Slovacilor, Yakhontov, profitând de

dreptul de a prezida comisiunea extra-ordinară, porunci să fie împuşcată familia Ţarului și persoanele din jurul lui. El a mai declarat că a fost martor ocular al execuțiunii, că este pe deplin responsabil, dar că nu e vinovat de jefuirea victimelor, care s'a făcut după asasinarea lor. În expunerea sa, acest trădător perfid a subliniat răspicat ultimele cuvinte pe cari le-a pronunțat Ţarul: „Poporul va blestemă pe bolșevici pentru moartea mea!” Ceialaltți inculpați, între cari și Grusinov și Malutin, au declarat că nu s'au îndoiat de tradarea lui Yakhontov, dar că au fost numai simpli executori ai ordinelor lui. *Praeda* spune că pentru fapta sa Yakhontov a fost condamnat și împuşcat.

Raportul generalului *Almazov* comunică cu privire la această tragedie îngrozitoare următoarele. Ţarul Nicolae, cu Ţarina, cu cele 4 mari ducese: Tatiana, Olga, Anastasia și Maria și cu Ţarevițul Alexis, s'au găseau închiși într'o casă din Ecaterinenburg. Suita lor, în care intrau prințul Dolgorucov, prințesa Hendricova, generalul Tatışev și profesorul Botchin, era de asemenea arestată. Regimul aplicat acestor deținuți, ca și a familiei imperiale, era sălbatic. Din declarația unui servitor al Ţarului, singurul scăpat cu viață prin fugă, s'au știe că împăratul, împărăteasa cu cele 4 fete mari și cu băiatul lor, locuiau ziua-noaptea o singură odaie mizerabilă, o celulă, fără nici o mobilă și fără pat. Din bunavoința foștilor lor supuși, cei 7 membri ai familiei imperiale dormeau toți la un loc, pe scândura goală a dușumelii, neavând altceva cu care să se învelească decât inbrăcămintea de pe ei. Nu s'au poate preciza ce li s'au dădea de mâncare, însă e înafară de orice îndoială că nimic mai mult decât prea puțină pâine și apă. Batjocurile cele mai de rând erau cuvântul de salutare cu care păzitorii lor li s'au adresau la orice moment. Trăiau acolo viața de cerșitori nemernici, fără să fie cruțați de lovitură. În vremea aceasta trupe ceho-slovice înaintau asupra orașului Ecaterinenburg, care urmă să fie părăsit de bolșevici. Temându-să că victimele ar putea fi salvate, bolșevicii duseră pe toți prizonierii lor cu suită cu tot, într'o pivniță, unde nefericiții fură îngrămădiți unul peste altul. Acolo în întunec, bolșevicii ținură sfat și scriseră, într'o pornire de neînchipuită ticăloșie, pagina cea mai mârșavă și mai neagră din istoria rusească. În fața împăratului și a familiei lui, fură loviți crunt oamenii din suită, mai sus numiți, și apoi pe rând împuşcați chiar acolo în pivniță. Fu întrebuințat revolverul; prea mica depărtare dintre victimă și calău nu permitea întrebuințarea puștii. Cadavrele s'au îngrămădeau. Tatăl, omul care fu Nicolae Romanov, și mama slabă, care fu Ţarina, fură de față la repetarea, chiar acolo, în pivniță lângă cadavre, a unei murdare nelegiuiri: cele patru mari ducese, copilele Olga, Tatiana, Anastasia și Maria, fură din nou necinstite de brutele din jurul lor, cum erau zilnic de vr'o 2 săptămâni. Nimeni n'au putut spune ce făceau în vremea aceasta acolo tatăl și mama copilelor. Sigur este că gloantele cari s'au

tras mai pe urmă în aceste ființe prea nefericite, lovira niște făpturi despre cari nu să mai poate spune că trăiau . . . Marea ducesa Tatiana își dădea sufletul în spasmuri: un rus o lovi cu patul pustii în cap, sfărâmându-i teasta. Țarul, despre care servitorul spunea plângând că în toată vremea n'a scos un cuvânt, ci a privit, alb la față, cu ochii stânși, a cerut la urmă o singură bunăvoință: să fie omorît odată cu copilul său, singurul lui băiat. Grația i-a fost acordată: ținându-l în brațe gloanțele i-au pătruns pe amândoi în același timp. Cadavrele au fost târite și scoase afară în curte. S'au adunat scânduri și lemne și s'a improvizat un rug, pe care au fost suite, dându-i-să apoi foc. E probabil că arderea nu s'a făcut complet. Niște câni au fost văzuți umblând pe acolo în zilele următoare.

13/26 Iul. 1918.

Pe frontul apusan continuă succesele Aliatilor noștri. Trupele franceze au obținut rezultate satisfăcătoare de ambele părți ale râului Ourcq, cu toată rezistența opusă de Germani, cari au adus rezerve nouă. Tot așa și pe malul nordic al Marnei, cucerind mai multe puncte importante și înaintând mai bine de un chilometru spre răsărit. Intre Marna și Reims franco-englezii au atacat puternicele poziții germane progresând cu 11 kilometri, iar la nord de Montdidier francezii au cucerit 3 sate, făcând peste tot 2000 prizonieri cu 30 ofițeri și luând 3 tunuri. În ultimele lupte pe Marna, lângă Dormens, a căzut ca un erou *Quentin Roosevelt*, fiul fostului președinte american.

O telegramă din Berlin califică retragerea germană de pe Marna ca *un mare succes de apărare și ca o strălucită executare a noiei schimbări de țarm*. Comunicatul francez descrie *retragerea Germanilor pe Marna* astfel: „Aceasta au început Germanii s'o facă în timpul nopții de 19 spre 20 Iulie (st. n.). Inșă atenția noastră fiind atrasă de norii de fum pe care Nemții îi răspândeau în mare cantitate pe Marna pentru a acoperi mișcările lor, am descoperit manevra lor și un teribil foc de nimicire am pornit asupra diviziilor dușmanului. Sub o grindină de obuze și sub o ploaie de gloanțe de mitraliere, care sfărâmă pe dușman și acoperea ambele țărmuri ale Marnei cu proiectile, inamicul perzând în morți mai mult de 80 la sută din forțele sale, a putut în sfârșit să-și termine evacuarea. Germanii au suferit un adevărat dezastru.“

Pe frontul din Italia trupele italiene și engleze au obținut noi succese în regiunea Avamello și pe Asiago, făcând mai mulți prizonieri și luând material de războiu. În Albania trupele italiene și franceze au înaintat în regiunea Devoli, făcând peste 2000 prizonieri și luând 10 tunuri de calibru mijlociu, 16 de munte, 4 de tranșeie, 2 bombarde, 38 mitraliere și 2600 puști.

Victoria a 2-a franceză dela *Marna* pentru noi Români formează zorii unei zile cu soare...!

14 / 27 Iul. 1918

În numerile 191 și 192 ale *Neamului Românesc* s'a publicat în traducere un articol important și semnificativ al lui *Maximilian Harden*, apărut în revista politică *Die Zukunft* din Berlin. Cred interesant pentru cetitorii mei a reproduce acel articol, scris de un publicist așa de cunoscut ca Harden, și care articol este plin de o prea frumoasă simțire pentru durerile unui popor străin, depărtat, de care nimic nu îl leagă decât o înaltă și nobilă preocupare de dreptate. Regret foarte mult că cenzura noastră a tăiat o mare parte din articol, desigur cea mai importantă pentru noi, dar, chiar așa mutilat, acest articol ne arată pe omul luminat care crede că ați iubi țara și ați apăra neamul înseamnă, înainte de toate, a preveni pe ai tăi când sunt gata să facă o greșală și, când au făcut-o, a le arăta toate urmările ce pot rezulta din ea. Plecând dela păcile încheiate la București: cea dela 1812, între Turcia și Rusia, care ne-a răpit Basarabia; — cea din 1886, dintre Bulgaria și Serbia, încheiată prin mijlocirea României; — cea din 1913, care ne-a dat Cadrilaterul, înăsprind relațiunile noastre cu Bulgaria, Harden să acupă mai amănunțit cu tratatul de pace din 1918, care ne-a răpit mult pământ românesc, ne-a furat multă bogăție și ne-a stirbit așa de simțitor demnitatea națională, el continuă astfel: „Oare tratatul semnat acum în prima săptămână a lui Maiu, la București, va avea el o durată mai lungă, decât cel dela 1913? Numai un spirit naiv visează că el ar crea cumva o stare de drept *definitivă*. România, acărei armată n'a fost nimicită, ci s'a menținut în Moldova, și care numai prin retragerea Rusiei din războiu a fost silită să încheie pace, pierde Dobrogea cu portul Constanța, construit cu trudă și cu mari cheltuieli, indispensabil pentru viața ei economică, și teritorii considerabile și importante la granița austro-ungară; pierde libera stăpânire asupra părții sale de Dunăre și industria sa de petrol; ea trebuie, *până la un termen ce are să fie hotărît ulterior*, să tolereze pe pământul său corpuri de armate străine (șase divizii), să le hrănească, să le îmbrace și plătească, și să conceadă conducătorilor lor dreptul de a rechiziționa tot ce în 1918 va fi crescut în România, cereale, leguminoase, nutreț, vite, carne, lână, toate felurile de lemn și de produse ale subsolului. Biruitorul *renunță la despăgubirea pentru cheltuielile de războiu*: această despăgubire i-o compensează îmbelșugat îndatoririle de contribuție puse în sarcina biruitorului. Căci România trebuie să despăgubească pe partenerii tratatului și pe neutrali pentru orice daună făcută prin încălecarea militară din partea vr'unei Puteri (deci și a Înțelegerii), iar ea însăși nu e despăgubită de nimeni. Pe acest mănunchiu de îndatoriri apăsătoare, demna diplomație de moda cea mai nouă lipește eticheta: *Părțile contractante renunță la despăgubirea pentru cheltuielile de războiu*. Și ea zimbește apoi în cercul celor mici, cari cu evlavie intonează cântecul lui Hölty despre Credință și Lealitate“.

(Aci urmează o parte a articolului, mai mare decât aceasta, care a fost suprimată de cenzura română, pentru ca să nu să supere Nemții din București). Articolul lui Harden să termină așa: „Singurul rezultat sigur al *păcii tari* este că un popor care până acum avea înclinațiune către Imperiul german, din pretinească admirație, devine amărât până la ură. Cât timp mai stau trupe germane în România, nu să va auzi mult despre aceasta. Dar nici un Român nu va uită răul ce s'a făcut țării lui și care numai cu consimțământ german, în părtașie la pradă, îi s'a putut face. Să știe cât de ignominios s'au jucat în trecut aviditatea dinastică și astuția cabinetelor, supusă ei, cu soarta acestor țări, acestor popoare. Pentru Impăratul lui Kaunitz, Bosnia era o *parte de țară mizerabilă*, nedemnă de serioasă luptă pentru ea; și nepotul aceluiași, arhiducele Carol, învingătorul dela Aspern, sfătuia pe stăpânitorul Hofburgului din Viena ca, sprijinindu-să pe Slavi și în unire cu ei, să ia hegemonia în sud-ostul Europei. Austro-Germanii și Maghiarii au astupat însă urechia Maiestății pentru acest sfat. Epoca războiului din Crimeia nu aduce Austriacilor, al căror ultimatum a făcut pe Ruși să se retragă din Tara Românească și Moldova, nimic decât ura tuturor Slavilor, afară de Poloni. Transilvania, pe care Românii o pretind ca fiind cuibul naționalității lor și pe care pacea dela Satu-Mare a dat-o Casei de Habsburg, ca țară autonomă, e incorporată în Ungaria: și de atunci ea este indispensabilă Maghiarilor cerbicoși... Acum cinci ani Serbia, zăvorită de proprietarii de pământ și crescătorii de porci maghiari, eră condamnată să lânzezească în izolare; la dreapta, caricatura de stat *Albania independentă*, la stânga, zăgazul româno-bulgar trebuiau să apere Imperiul cu două capete, cu două suflete, cu două principii, împotriva puhoiului jugoslav. Azi mizeria de 900 grame de pâine de mălaiu pe săptămână pentru posesorul unei cartele de pâne și alte nevoi să consolează cu ideia că Rusia, îmbucătățită, e scoasă din rândul marilor Puteri europene, și că Ardealul, Transilvania lui Traian, unde dorința de unire a frânturei reslățite a neamului a tremurat în friguri mai arzătoare decât vr'odată în Bosnia, e pus la adăpost de furtună, prin *asigurările* (anexiunile) păcii celei mai nouă din București. Conteul Czernin să va fi visat un Machiavelli și un supra-Talleyrand, când asmuțea pe Români asupra Basarabiei: ocupând-o contra voinței Rusiei, căreia, după mascarada hătmânească *Ucraina* îi va aparține iarăși, și plătind câștigul de țară cu ura Slavilor, ei vor fi reduși a să sprijini pe Habsburgi, pe puterea coroanei Sfântului Ștefan, incapabili de alianță cu Serbii și Grecii. „Să fim veseli, hai să ne culcăm!“ (Zicătoare vieneză cu înțelesul: să nu ne facem nici o grijă)... În Reichstag s'a depus acum propunerea, îngrețășător de amuzantă că „tratatele de pace dela Brest-Litowsc să fie menținute (să înțelege *restabilite*) în cuprinsul lor întreg.“ Cât va dură, până când așa ceva să va cere și pentru cele semnate la Cotroceni? Și cel ce a obținut

aceste tratate, secretarul de stat al oficiului de externe, subordonat Cancelarului, și numai lui responsabil, a fost întâmpinat, la întoarcere din adieri de miresme balcanice, de Cancelarul Imperiului, de patru secretari de stat, trei subsecretari de stat și de un cor de alți demnitari, ca un triumfător. Un lux de ceremonial cum nu s'a văzut în nici o țară din lume, și care pe orice om serios ar trebui să-l atingă ca pe o insultă adusă unui cufundat în doliu. . . . Dacă *omagiul* era necesar, atunci l'ași fi îngăduit mai bucuros celuiilalt secretar de stat, care la 10 Maiu zicea în Reichstag: *Trebuie să previn ca să ne ferim a deșteptă speranțe ne-realizabile.*"

În legătură cu acest articol s'a tradus și o notiță publicată în revista *Die Woche* din 22 Iunie 1918, sub titlul: *Deutsche Kriegswirtschaft în Rumaenien*, în care să dă următoarele date asupra unor alimente pe cari administrația militară în România le-a produs sau le-a ridicat din teritorul ocupat: 300,000 quintale metrice (*1 quintal metric face 100 kilograme*) de marmelade în anul trecut, iar în anul acesta să așteaptă 1,600,000; foarte mari cantități de fructe uscate; mari cantități de conserve de legume; 2,800,000 kilograme de zeamă de fructe pentru armată și lazarete; peste 5 milioane kilograme pește; peste 2 milioane tone cereale; 10,000 kilograme carne de cal pe lună; aproximativ 3000 de paseri domestice pe zi; ouă, unt, brânză, lapte în cantități mari. Pentru carnea de vacă, de oaie, grăsime, etc., întrebuițate pentru armata de ocupațiune sau exploatare, nu să arată date.

15/28 Iul. 1918.

Ziarul rusesc din Vologda *Novia Gazeta* scrie că îndată după ce *Iuriev*, președintele consiliului Deputaților a fost pus înafară de lege, pentru că a încheiat un tratat secret cu comandamentul englez, au început mișcări în întreg ținutul Murmanului: Curentul este foarte puternic mai cu seamă în localitățile Candalocși, Petrovsca—Aleksandrovcsa și Provența. În Murman s'a format o grupă, care a unit toate partidele politice locale, creând sămburele viitorului guvern al Mării Albe și Onegei. La formarea noii autorități au ajutat foarte mult marinarii englezi. Amiralul englez *Kemp*, comandantul forțelor engleze din regiunea Murmanului, a avut discuții lungi cu oamenii politici locali și în deosebi cu *Iuriev*, luat sub protecția engleză. Englezii au consimțit să asigure noii republici tot materialul necesar precum și alimentele. În ultimul timp au sosit zece transporturi militare cu grâu. Detășamente anglo-franco-americane, aflătoare la Murman, pregătesc înaintarea spre Petrograđ. Carelia a fost proclamată Republică. Din America au sosit mari rezerve de alimente, cari să impart la populație. La 28 Iunie a debarcat 10,000 de Francezi și Sârbi în portul Arhanghelsc. Ceho-Slovacii au ocupat orașul Sizrani, unindu-să cu Garda Albă, care

este în mare număr. Ei înaintează spre Cuzneța și Penza. În împrejurimile Ufei, trupele Sovietului au ocupat multe sate și înaintează mai departe.

Din Tochio vine știrea că guvernul japonez a înștiințat guvernele Angliei, Franței și Italiei că a primit propunerea americană privitoare la o intervenție comună americano-japoneză în Siberia.

18/31 Iul. 1918.

Comandantul suprem al trupelor de ocupație din Ucraina, feldmareșalul *Eichhorn*, împreună cu căpitanul adjutantul său personal, au căzut victime în urma unui atentat politic. Mergând dela Cazină spre casă, pe la ora 1¹/₂, un om care venia într'o birje a aruncat asupra lor o bombă, care i-a rănit grav. Amândoi au murit în cursul zilei în urma rănilor primite. Atentatorul și birjarul au fost arestați. Imprejurările arată că socialiștii-revoluționari au pus la cale acest omor. Atentatorul este un tânăr de 22 de ani și să numește *Boris Donscoi*. El susține că ar fi marinar și ar fi primit însărcinarea atentatului pe la începutul lunii Iulie, dela Comitetul central al partidului socialiștilor-revoluționari ruși, care condamnase la moarte pe feldmareșalul german.

Acesta este al doilea atentat mare politic în Rusia, urmând abia după vr'o 22 de zile atentatului dela Moscova. Ziceam atunci că „ne putem aștepta încă și la alte fapte de răsbunare și mai drastice, dacă Germanii vor continua să să poarte așa de neomește față de un popor mare, pe care l'au amăgit prin vorbe și promisiuni deșarte, cum a fost vestita pace *fără anexiuni și despăgubiri*.” Nemții dau vina asupra Aliaților nostri, ceea ce nu pare a fi adevărat. Partidul socialist-revoluționar rus este destul de bine organizat și lucrează numai în interesul vital al poporului rus, care să află pe panta peirei sub călcăiul vrăjmașului. Este cu neputință ca purtarea Germanilor să nu producă o reacțiune puternică, în raport cu dezastrul produs de ei, și *ura* omnirii este și va fi așa de mare în contra lor, încât nici un veac de ispășire nu va fi în stare s'o nimicească. Rusia așa cum să găsește astăzi, împărțită în o mulțime de state, zise independente, este sub ocupațiune germană și dacă această situație nu să va schimbă la pacea generală, ea va constitui cea mai mare anexiune de țară, înregistrată de istorie. Prin urmare, Germanii nu trebuie să să mire dacă acum încep să culeagă ceea ce au sămănat în timp de 4 ani de grozăvie.

19 Iul./1 Aug. 1918.

Ziarul basarabian *România Nouă*, care a fost silită să apară mai mult timp cu litere cirilice într'o tipografie rusească, acum a reușit, spre cea mai mare bucurie a Românilor adevărați, să-și inaugureze tipografia sa proprie, care-i poartă numele, în ziua

de 15 Iulie a. c. A fost o mare sărbătoare în acea zi și multă lume bună s'a grăbit să fie de față în localul larg și spațios al tipografiei, care devenise neîncăpător.

A luat parte la această sărbătoare românească și consulul francez, *R. Sarret*, din Chișinău. Serviciul religios a fost îndeplinit de 6 preoți din 5 provincii românești. S'au ținut mai multe cuvântări alese de către preotul bucovinean *C. Morariu*, protopopul din regat *I. Țincoca*, protoiereul basarabian *C. Ursu*, preotul ardelean *I. Comănescu* și preotul *Huma* din Basarabia.

Apoi a vorbit *T. Jireghie*, un colaborator iscusit al ziarului: în cuvinte biblice de toată frumuseța: „Veniți fraților, ascultați-mă pe mine și vă voi spune vouă de *România Nouă*. Astăzi să sfințește ceea ce sfințește. Astăzi e ziua cea binecuvântată. Bucure-să cerul și să să veselească pământul! Astăzi tot Românul ce a fost afundat în apa Siloamului să iasă la lumină vindecăt, și să să deștepte și cel ce doarme și să să școală din morți, că-l va învia Hristos... Astăzi România să naște și să botează, dar sdrențele pelnicilor celor vechi încă strâng gâtul. Să rupem dar legăturile lor și să lăpădăm dela noi jugul lor, căci *nu e bine ca Români, străinilor să să închine*. Astăzi raza lui *Gheorghe Asachi* își varsă lumina sa și în întunecata noastră Basarabie. Veniți dar toți cei însetoșiți la isvurul luminii și sorbiți din apa cea vie, care recorește sufletele și luminează mințile bunilor Români. Veniți și dați mâna de ajutor la nașterea vieții! Să să deștepte și petrele cele mohorate cari au fost arse în cobornița străinătății, că multe sunt vrednice de a fi mărgăritare în cununa țării. Pipăește Tomo, pipăiți bunilor Români și fiți credincioși neamului românesc ce stă la talpa țării. *Răscoliți temelia și o îmbunătățiți pe ea*, dacă voiți pace și mângăere sufletelor voastre. Că de veți vrea și mă veți ascultă, bunătățile pământului veți mânca, dar de nu mă veți ascultă sabia vă va mânca. Gura Domnului a grăit aceasta.”

După acesta au mai vorbit *I. Busdugan*, secretarul Sfatului Țării, *I. Nistor*, profesor la Universitatea din Cernăuți și membru al Academiei Române, învățătorul *Druța*, învățătorul de peste Nistru *M. Bulat*, care a fost salutat cu aclamații când a afirmat că și Românilor de peste Nistru le va sună curând ceasul redesteptării depline cu ajutorul culturii naționale; apoi la sfârșit a vorbit *O. Ghibu*, care împreună cu *I. Mateiu*, sunt sufletul acestui ziar. *D. Ghibu*, după ce mulțumește tuturor celor ce s'au interesat cu atâta dragoste de această instituție națională, face un scurt istoric al tipografiei, relevând două fapte istorice de mare însemnătate: în această tipografie, care a fost înființată de *G. Asachi* în 1829, s'a tipărit la 1859 pentru întâia oară votul celei d'întăiu uniri al țărilor române, al unirii Moldovei cu Muntenia, și în această gazetă s'a tipărit la 27 Mart 1918 pentru întâia oară votul celei de a doua uniri românești, a Basarabiei cu România. Să sperăm că tot în această tipografie să va tipări și votul unirii celei mari și vecinice a întregului popor român!”

20 Iul./2 Aug. 1918.

D. general *Văitoianu*, comisarul general al guvernului pe lângă Sfatul Țării din Chișinău, a început să facă în toată Basarabia o serie de inspecțiuni pentru a să încredința de adevărata stare a lucrurilor și a lua apoi în urma celor constatate toate măsurile trebuincioase pentru a așeză ordine și viață nouă în toate așezămintele. D-sa a început cu Tighinea (Bender), cetate istorică unde s'au dat în trecutul depărtat lupte memorabile, însoțit fiind de colonelul *Manolescu*, șeful statului maior al comisarariatului, de Dr. *P. Cazacu*, primul director și directorul finanțelor, și de alții. A vizitat prefectura, zemstva ținutului, asilul orfanilor de războiu, garnizoana, podul de peste Nistru, cetatea Tighinei, fiind primit bine peste tot locul. La banchetul ce îi s'a oferit, generalul *Văitoianu* a răspuns primarului prin aceste cuvinte: „Venit pentru prima dată în orașul pe care cu atâta pricepere îl conduceți, sunt încredințat că noi vom avea prea puțin de lucru față de activitatea pe care o desfășurați. Nu voiu întârziă ca în curând să transmit M. S. Regelui urările ce-i faceți în numele orașului. Aveți un Rege democrat și cavalier, un Rege care trăiește în mijlocul poporului său, care își iubește poporul și e iubit de popor, un Rege care nu să gândește decât la binele și e poporului său. Aveți o Regină pe care ostașii de pe front au numit'o *mama noastră* și *mama tuturor*, și acest nume îl pune cu dragoste alături de cel al Reginei românești. O să-i vedeți încurând și atunci veți înțelege ce însemnează un Rege care își bazează puterea pe cinste și dreptate. Oastea trimisă aci pentru liniște, încă odată cu sângele ei s'a făcut datoria. Veți vedea că frații de sânge și de inimă a oștirii, că frații cei mai buni sunt soldații ce vă păzesc pe teritoriul Basarabiei și atunci când ei să vor amestecă cu Basarabienii, soldați și ei, să va vedea că lucrurile nu să puteau petrece altfel decât s'au petrecut, căci nimeni nu poate șterge său întrerupe legăturile de sânge.” În altă cuvântare, generalul *Văitoianu* a zis: „Basarabean prin sânge după mama mea. basarabean prin muncă ca orice bun Român. am primit cu mândrie în sarcinarea ce mi s'a dat de M. S. Regele Ferdinand. Voiu depune toată puterea sufletului meu pentru îndeplinirea misiunii primite... Cred că cu ajutorul lui Dumnezeu să va putea dă Basarabiei și poporului ei tot ce i-a lipsit până acum și d-voastre veți contribui cu toată puterea de muncă de care e nevoie.”

21 Iul./3 Aug. 1918.

Pe frontul occidental evenimentele să desfășură tot în favoarea Aliaților nostri. Atacul german așteptat, care constituie a 5-a ofensivă a Nemților din acest an, s'a deslănțuit de ambele părți ale Reims-ului, de către o masă atacătoare cam de 40—45 divizii. Această nouă ofensivă, începută în ziua de 2 Iulie, să remarcă prin lungă ei pregătire (o lună), prin lungimea frontu-

lui atacat (90 kilometri) și prin repede ei oprire (în 3 zile). Obiectivul imediat al ei pare a fi fost cucerirea regiunii deluroase și împădurărite care domină Reims-ul la sud, apoi ocuparea unei baze largi pe Marna, în vederea operațiunilor ulterioare. În ziua de 5 Iulie, a 4-a zi dela începutul ofensivei germane, și când ea să părea deja oprită de trupele franceze, o puternică și neașteptată *contra-ofensivă franceză* să produce pe frontul dintre Aisne și Marna, adecă pe frontul ofensivei a 3-a germane. Cu toată rezistența apărării, trupele franco-anglo-italo-americane au reușit să înainteze în curs de 5 zile (până la 9 Iulie) pe o adâncime de 8—14 kilometri pe un front de 45 chm. Această *contra-ofensivă* să transformă în o *a doua bătălie de pe Marna* și continuă și în a doua zecime a lunii curente, realizând succese mai apreciabile între Ourcq și Marna, precum și la sud-vest de Reims, și altele mai mici între Aisne și Ourcq, unde atacurile franceze s'au lovit de o rezistență îndărjită. În a 10-a zi a *contra-ofensivei* franceze, întregul mal nordic al Marnei a fost degajat de trupele germane, iar în ziua de 15 Iulie, râul Ourcq a fost trecut de forțele franceze în regiunea Fère-en-Tardenois, care a fost ocupat. Prin această operațiune s'a luat contact cu o nouă linie de rezistență germană aleasă în regiunea Fère en Tardenois—Ville en Tardenois. Luptele continuă cu mare violență și nu să poate încă preciza dacă această *contra-ofensivă* să va termina pe această linie. În sectorul sud-vest de Reims avântagieile câștigate sunt deasemenea remarcabile; trupele franceze atingând în mod simțitor linia de luptă, care urmează aproximativ pe lungul șoselei Reims-Dormans, în unele locuri chiar depășind'o. Numărul total al prizonierilor germani făcuți pe frontul de bătălie dela Marna și din Champagne în perioada dela 2—18 Iulie (dela începerea ultimei ofensive germane și în timpul *contra-ofensivei* franceze) să ridică la 33,400, dintre cari 674 ofițeri.

În rezumat *a doua bătălie dela Marna* să termina printr'o retragere a Germanilor, cari au preferat să cedeze teren, decât să ducă până la sfârșit o luptă care s'ar fi putut termina prin un dezastru pentru ei.

Împăratul Japoniei a felicitat pe Președintele Republicei franceze pentru strălucitele succese raportate de trupele aliate în *contra* ultimei ofensive germane.

22 Iul./4 Aug. 1918.

Venind la Fălticeni pentru oarecari afaceri de serviciu, am petrecut vr'o trei zile în familiile ospitaliere ale Lovineștilor (tatăl și fiul) și în acest timp, profitând de bunătatea venerabilului d. Vasile Lovinescu, profesor pensionar și fost senator al județului Suceava, am revăzut sfânta Mănăstire Slatina a lui Lăpușneanu-Vodă, pe care n'o mai văzusem de 33 de ani, din 1885.

Drept aceea am plecat astăzi Duminecă, pe un timp admirabil, însoțit fiind și de fiul său, d. Vasile V. Lovinescu, procuror

pe lângă Tribunalul Dorohoiu, venit acasă în vacanță. După un drum de 3 ore, pe o șosea din cele mai bine întreținute, am sosit la Mănăstire pe la ora 10, unde am găsit părinții călugari în biserică, înălțând rugăciuni de izbăvire către Provedință, fiind de față un mic număr de creștini țărani.

În drumul nostru până aci am admirat pepiniera de pomi a Statului, apoi am trecut mărețul pod de ciment armat de peste apa Moldovei și am intrat în frumosul sat Mălini, unde am avut plăcerea să vedem clădirile cochete ale Domeniului Coroanei cu un parc mare, bine îngrijit, apoi edificiile Școlii, Primăriei, Administrației de plasă și în fruntea acestora Biserica, cari toate au fost clădite în condițiunile cele mai bune după îndemnul și cu ajutorul Domeniului. Locuitorii, după înfățișarea acaretelor par a fi în bună stare, după cum de altfel sunt toți locuitorii satelor de pe Domeniile Coroanei, unde să vede că-i conduce și stăpânește o mână părintească, spre deosebire de locuitorii atâtor moșii mari boierești, acăror înfățișare și stare materială îți inspiră milă.

La eșirea din satul Mălini oprindu-ne pentru odihna cailor în dreptul locuinței unui sătean, acesta ne-a eșit întru întâmpinare și întrând în vorbă cu noi, cu un adănc oftat ne-a întreat că adevărat este că Nemții mănâncă bătaie dela Franțuji? — Adevărat! Dar de ce ne întrebi? — Cum să nu vă întreb, când atâta jale ne-a cuprins și ne chinuiește sufletul decând, odată cu pacea de pace dela București, ne-a smuls și pe noi cei de aici dela sânul mamei noastre! — Și o dără de lacrimi i-a brădat obrazii. — Intăriți-vă inimile, i-am răspuns, căci pacea din București a fost numai o încercare dela Dumnezeu, ca să înghițim paharul amărăciunii până la fund; dar tot el să va îndură acum, văzându-ne tari în credința și legea noastră; și întărind brațul aliaților nostri va zdrobi trufia nemțească și vom eși cu toții din această crudă încercare iarăși veseli și cu moșia noastră mărită până în granițele hărăzite de strămoșul nostru Traian! — Să vă audă Domnul! — Și alt șireag de lacrimi i-a umezit fața... Trecând prin satul Drăceni am avut aceeași mulțumire sufletească privind Biserica și Școala...

După sfârșitul serviciului divin am făcut o vizită părintelui Stareț, Arhimandritul Vasian Bucovineanul, care ne-a primit cu multă bunăvoință. Numărul călugărilor a scăzut la 7 din vr'o 60 câți erau acum 33 de ani, când era stareț vrednicul arhimandrit *Chelsie Dimitriu* (Ardelean) și pe când eu am funcționat, aproape 3 ani, ca medic șef al *Spitalului rural Slatina*, instalat în aripa cea mare a clădirii de lângă Paraclis, care mai înainte servea de locuință Starețului și de arhondărie pentru vizitatori. N'am văzut altă schimbare, afară de curtea Mănăstirei, care pe lângă cei patru brazi seculari, are acum aleie frumoase cu gard viu de brăduți, de jur împrejur.

Biserica, falnică și trainică, a fost înălțată de Lăpușeanu

Vodă, ale cărui osăminte își fac somnul vecinicii sub piatra din dreapta ei, aproape de intrare. Catapiteasma, bogată în sculpturi, zugrăveli și aurituri, să păstrează bine. În afară de Biserică, lângă zidul ei din dreapta să mai vede grilajul mormântului marelui Mitropolit Veniamin Costache, care a fost îngropat aci, iar acum osămintele lui să odihnesc în marea Catedrală a Iașului, care a fost începută de el. Biserica are multe odoare de pe vremea întemeietorului ei, dintre cari *aerul*, lucrat de mâinile Domnițelor pe mătasă și numai cu fir de aur și de argint și cu pietricele scumpe, iar împrejur cu o înscripție slavonă cu litere mari cât palma, cusute toate în fir. Acest *aer* l'am văzut și eu în 1884, când l'a ridicat răposatul profesor Gr. Tocilescu, pe atunci secretar general al Ministerului Cultelor, pentru a l' duce la Muzeul din București, spre cea mai mare jale a părinților, cărora li s'a dat în schimb pentru serviciul Bisericii un aer simplu din comerț.

Spre partea nordică a Mănăstirii să înalță dealul *Pahomie*, îmbrăcat în brad, pe acărui poală să află zidit acest sfânt lăcaș, care în partea din spre miază-zi este udat de Suha mică. Lângă clopotniță am văzut două clopote mari, scoborâte cu multă greutate acum de curând, pentru ca să nu cadă în mâinile Nemților, după rectificarea graniței, ce va să fie după schimbul de ratificări a nenorocitei noastre păci. Mai înainte de a să întâmplă aceasta, cele două clopote vor fi repede transportate de aci cu un autocamion. Clopotul cel mai mare a fost dăruit de Mitropolitul Veniamin Costache, după cum să vede din înscripție, și va fi dus la Catedrala din Fălticeni; iar cel mai mic, dăruit de Mitropolitul Sofronie Miclescu, va fi dus la Biserica albă a lui Ștefan cel Mare din Baia. Să sperăm însă că ele vor rămânea pe loc și vor fi ridicate în clopotniță, cu același scripeț, spre mai marea laudă a Domnului!

Din timpul rodnicei mele activități ca medic al spitalului de aci, nu pot uită enigmaticul răspuns pe care mi l'a dat un bolnav. În o zi de sârbătoare s'a prezentat la Consultațiuni un moșneag cam de 80 de ani, frumos la înfățișare și la îmbrăcăminte. Ce ai moșule? — De, Domnule, mi și rușine să-ți spui că o ză ziei: da bine omule, ce mai cauți pe la doftorii la vrăsta asta, nu ți destul cât ai trăit? — Cu toate acestea, bine ai făcut moșule de ai venit; ia spune-mi de ce meteahnă suferi? — Nu mă doare nimic, domnule, sunt încă tare ca tunul, dar mă necăjește din când în când câte o ameteală de-mi vine să cad jos. — Numai atâta moșule? — Numa! — Acum spune-mi moșule dacă în viața d-tale ai băut rachiu? — După un oftat adânc mi-a răspuns apăsător: am băut, domnule, și am băut atâta rachiu, încât *ași putea măcină o stamboală de popușoiu!* — Nu înțeleg, moșule! — Adecă am băut atât de mult rachiu, încât dacă el ar curge pe scocul unei mori ar putea învârti roata atâta timp cât ar trebui pentru ca să să macine o stamboală de popușoiu... — Apoi bine, moșule, vrăsta și rachiul care l'ai băut sunt pricinile

ameteii de care suferi și care nu cam are leac. — Dacă-i așa, domnule doftor, nu mai cer nimic și îți mulțumesc de cuvântul bun și adevărat.

În timp de 3 ani, pe lângă bolnavii noștri, mai multe mii de frați din Bucovina, de care ne desparte numai un șanț drept graniță și care să află numai la o depărtare de o jumătate de oră de mânăstire, s'au găsit alinarea și tămăduirea suferințelor la acest spital. Veneau de prin toate satele de pe lângă graniță, de pe lângă Gura Humorului și chiar de pe lângă Suceava; veneau ca la izvorul tămăduirii, căci sub stăpânirea vitregă a lor nu să învredniceau de așa ceva.

Am făcut și o mică plimbare pe Suha mică, sub petrele căreia mulți *păstravi* să adăposteau și cu plăcere îmi aduc aminte cu câtă îndemănare îi prindea părintele Chelsie. De când cu fabricile dela Găinești să zice că și păstravii de pe aci s'au pustiit.

La ora 3 p. m. ne-am despărțit de părintele Vasian, mulțumindu-i de toate și rugându-l ca zilnic să înalte rugăciuni ferbinti Celui prea înalt, pentru ca să scutească acest sfânt lăcaș de pângărirea vrăjmașului nostru secular!

25 Iul./7 Aug. 1918.

Astăzi am avut plăcerea să întâlnesc în Iași pe avocatul *Emil Frunzescu*, din București, un vechiu pretin și contimporan de Universitate. Nevăzându-ne de mulți ani, abia ne-am recunoscut. El a rămas în București pe timpul ocupației germane, mai ales că acest popor cult și cu pretenții de a stăpâni lumea îl acăpărase și pe el, trecându-l printre nemțofiliu noștri. Ceeace mi-a povestit din faptele Germanilor m'au îngrozit și mai mult decât cele auzite dela alții.

Între alte multe mi-a spus că chiar dela începutul întrării lor în București, Nemții au rechiziționat toate magazinele de coloniale și alimente, deschizând cu ele prăvălii destinate numai pentru ei și aliații lor: unguri, bulgari, turci și evrei, așa că toți aceștia cumpărau cele găsite în prăvălie cu prețul din timpurile normale, iar bieții Români să uitau cu jind când treceau pe acolo; lor nu li să vindea nimic și erau siliți să alerge în alte prăvălii destinate pentru ei și de unde cumpărau lucrurile ce să găseau, puține la număr și în mică cantitate, cu prețuri ne mai pomenit de mari. Pentru a putea pune mâna și Românii pe câte ceva din prăvăliile germane, ei erau siliți să să roage de câte o servitoare ungueroaică ca să mergă și să cumpere ca pentru ea, sau să recurgă la evrei, cari deasemenea aveau mare trecere la ocupanți. Apoi nu era lună în care Nemții să nu facă rechiziții prin casele locuitorilor, luând tot ce le plăcea și lăsând numai strictul necesar pentru proprietari, așa că până în cele din urmă aceștia n'au mai rămas cu nimic, o adevărată bătaie de joc și Românii au ajuns să nu mai aibă cu ce să primeni, îmbracă și încălță. Au luat toate vasele de aramă și au dat în locul lor vase

de finichea, cu prețuri de zece ori mai mari decât acelor luate. Au rechiziționat dela cutare om 2 cai, cu câte 200 lei calul, și după câteva luni, după ce s'au servit de ei și caii au slăbit, i'au vândut aceluiași proprietar cu câte 600 lei, pentru a-i lua din nou după câțva timp iarăși cu prețul de 200. Nu lăsa să se taie nici o pasăre, sub aspră pedeapsă, pentru ca să aibă ei ce lua. Nu era permis ca cineva să-și fabrice săpun pentru trebuințele casei, pentru ca să fie silit să cumpere săpun din prăvăliile evreiești cu prețuri colosale, etc. „Ce să-ți mai spun? încheie preținul, Nemții au făcut tot ceea ce mintea omenească își poate închipui în mai rău, și s'au purtat cu Românii în așa fel încât chiar și nemțofiliii i-au urât, și ura aceasta, a tuturor Românilor, este așa de mare încât eu cred și sunt sigur că după pacea generală și când vom scăpa definitiv de armata de ocupație, nu va mai putea călca pământul țării românești nici un *picior de Neamț*.”

27 Iul./9 Aug 1918.

Retragerea germană pe frontul apusan continuă. Trupele aliate au trecut râul Vesle și au ocupat orașul Fismes. Dar ceea ce este mai important în comunicatul din urmă este că retragerea care era localizată în ultimele sectoare ale ofensivei germane, să intinde acum în zona primei ofensive dela 22 Mart (Montdidier). Germanii au fost constrânși să părăsească malul stâng al râului Avre, între Castel și Menil St. Georges. Francezii au ocupat Breches și Hagicourt, pătrunzând până în marginea vestică a pădurii Courtemanches. Dat fiind mișcarea de retragere în sectorul primei ofensive germane, este probabil că armatele prințului Rupprecht nu să vor opri până la liniă Hindenburg. Intre Fismes și Reims armata franco-engleză este comandată de Generalul *Berthelot*, marele nostru prieten și care a lăsat urme neșterse în țara noastră cu ocazia reorganizării armatei române și a luptelor dela Mărăști, Oituz și Mărășești. Germanii să retrag și la Albert pe un front de 5 kilometri, pe malul drept al râului Ancre. Francezii înaintează la nord de Montdidier pe râul Avre, între Breches și Morisel.

28 Iul./10 Aug. 1918.

Dela bunul meu prieten, avocatul *Emil P. Theodor*, din Buzău, am primit un răspuns la prima salutare ce i-am trimis din Iași. Din acel răspuns cred interesant a cită câteva părți: „Noi am dus'o foarte rău din cauza ocupațiunii străine, fiindcă am stat fără lucru și am avut multe neplăceri inerente stării de războiu și a pozițiunii noastre de învinși... Până acum am dus'o bine că am avut ce mânca, nu ca altă dată, dar nu am flămânzit. De acum nu știu cum va măi merge, căci din cauza secetii, nu avem făină și o să ne lipsească pâinea cu desăvârșire. Mălaiu poate vom avea la toamnă, dar deocamdată și el e rar. Carne nu găsim decât la 10—15 zile câte 1—2 chilograme; grăsimile de tot

felul lipsesc, iar zahăr, cafea, unt de lemn și alte băcării nu există. Acum ne hrănim cu legume și brânză, cât vor mai fi. Sperăm însă să trecem și acest hop, ca să ne vedem mai liberi și mai îndestulați ca acum. Eu am pierdut 26 kilograme și am slăbit ca după o cură de 10 ani la Marienbad..." Iată cum trăiesc Românașii noștri în țara lor bogată, sub stăpânirea *celui mai cult* și mai puternic popor din lume!

29 Iul./11 Aug. 1918.

Ofensiva franco-engleză, începută de 2 zile, s'a făcut pe un front de 30 kilometri între Morlancourt și Braches. Urmărind înaintarea lor la dreapta armatei a patra britanice, trupele franceze au sfărâmat împotrivirea Germanilor și au luat 4 sate. Frontul inamic a fost pătruns la centru până la 14 kilometri adâncime. Cavaleria urmărește trupele dușmane care să retrag în ne-regulă. Afară de un material considerabil și numeroase tunuri cari nu s'au putut număra încă, anglo-francezii au făcut 14,000 prizonieri.

Această ofensivă venind așa de repede, exact trei săptămâni, după contra-ofensivă dintre Aisne și Marna, ne arată că *noul mareșal* al Franței, *Foch*, ține să păstreze în partea Aliaților inițiativa, pierdută în timp de 4 luni. Astfel deci, înainte ca Germanii, reculegându-să din *eșecul strategic*, suferit între Soissons și Reims, să-și poată regrupa forțele pentru a răsbună acest eșec, pornind o ofensivă în altă parte a frontului în care să întrebuințeze rezervele încă intacte ale Kronprințului de Bavaria, generalul *Foch* a început el operațiunile tocmai în contra acestui Kronprinț.

Situațiunea Germanilor, cari prin retragerea lor s'au despărțat de obiectivele lor: Paris, Amiens și coastele Mării Nordului, a devenit foarte grea, și *anul al cincilea de războiu* începe pentru ei, după mărturisirea lor proprie, sub triste auspicii nu numai pe frontul de Vest, dar și la Est, unde cu toate acestea pacea a fost încheiată. Pe frontul de Vest, în urma perderilor mari suferite, Germanii multă vreme nu vor mai putea încerca vr'o ofensivă, deși ei vor fi forțați să caute cu orice preț ca să mai dea o lovitură pe acest front, chiar în acest an; fiindcă judecând după regularitatea și repeziciunea transporturilor în oameni și material, trimise din America și Anglia, Aliații noștri vor avea în viitor o superioritate covârșitoare.

Pe fronturile din Italia, Albania, Macedonia, Salonic, Palestina și Mesopotamia, situația militară a Puterilor centrale este tot așa de nefavorabilă, la începutul anului al 5-lea de războiu. Germanii trebuie să poarte și în aceste părți toate greutatele războiului, fiindcă fără ajutorul lor militar și economic, Turcii, Bulgarii și Austro-Ungarii chiar, nu sunt în stare de nici o acțiune militară mai de seamă cu care să poată veni în ajutorul frontului de Vest. Apoi la Est intervenția Japoniei și Chinei.

înaintarea victorioasă a Ceho-Slovacilor și trupelor siberiene, ocuparea Arhanghelscului și înaintarea Aliatilor spre Sud, unde au trecut de Onega, nesiguranța în Ucraina, ca și aceea din toate celelalte republici rusești, sunt tot atâtea greutăți, cari adaugate la cele de natură economică, fac să să întrevadă realizarea temerilor germane *că al 5-lea an de rășboiu începe sub cele mai triste auspicii.*

Nici vorbă nu poate fi deocamdată, din partea Aliatilor, de o pace apropiată. În Anglia și în America nu să pomeneste decât de *tratative după victorie*. Regele Angliei adresându-să Aliatilor săi a zis: „Avem hotărârea neclintită de a merge până la victoria finala.” Iar Lloyd George, primul său ministru, a declarat Colo-niilor engleze că: „nici odată perspectivele victoriei n’au fost mai strălucite. Stăpânitorii Germaniei au aruncat masca modera-țiunii împărțind Rusia și micșorând România... Azi nici o în-doială nu mai e cu putință: visul dominațiunii universale... nu să va realiză niciodată. Țineți-vă tari, termină el, noi vrem să facem ca nici un popor, cât de puternic, să nu să poată lăsa târât de ambiția militarismului, împotriva Dreptului, fără a fi lovit de o sigură și grabnică ispășire.” În Italia spiritul răsboinic a crescut foarte mult în urma respingerii Austriacilor dincolo de râul Piave și a succeselor din urmă în alte sectoare. În Franța primul ministru Clemenceau ca și fostul ministru de rășboiu Millerând, repetă mereu cuvintele: „rășboiu, nimic decât rășboiu, până la nimicirea completă a militarismului prusian. Belgia, Serbia și Muntenegrul, cari au rămas neclintiți în alipirea către cauza aliaților: *dreptul*, care este și cauza lor, sunt gata să facă noi și mari sacrificii.

30 Iul./12 Aug. 1918

Președintele Statelor-Unite, Wilson, a rostit un nou discurs în Congresul din Washington, precizând următoarele condițiuni de pace: 1. Acorduri de pace încheiate deschis. — 2. Libertatea navigațiunii pe mări, înafără de apele teritoriale, afară de cazul când aceste mări vor fi închise prin o acțiune teritorială în vederea executării de tratate internaționale. — 3. Suprimarea pe cât va fi posibil a tuturor barierele economice. — 4. Reducerea armamentelor. — 5. Arangiarea liberă, într’un spirit imparțial a revendicărilor coloniale ținând cont de interesele populațiunii lor indigene. — 6. Evacuarea tuturor teritoriilor rusești și regularea tuturor chestiunilor privitoare la Rusia, astfel ca să asigure cea mai bună și cea mai largă cooperare a celorlalte națiuni ale lumii spre a-i dà Rusiei ocazia să-și fixeze propria des-voltare politică și națională. — 7. Evacuarea și restaurarea Bel-giei, fără nici o tentativă de a limita suveranitatea de care s’a bucurat față de celelalte națiuni libere. — 8. Intregul teritoriu francez va trebui evacuat și părțile învadate vor trebui restau-rate pe deantregul. — 9. Reajustarea frontierelor italiene, ur-

mând liniile naționalităților. — 10 Popoarelor Austro-Ungariei al căror loc printre națiuni va fi salvat, va trebui să li să dea pentru prima oară ocazia pentru o dezvoltare autonomă. De două luni Președintele a spus că toate națiunile Austro-Ungariei vor trebui să fie libere și el a recunoscut viitoarea republică cehoslovacă. — 11. România, Serbia și Muntenegrul vor trebui evacuate. Serbiei îi să va acorda liber acces la mare. Statelor balcanic li să vor da garanții internaționale pentru independența politică, economică și integritate teritorială. — 12. Suveranitatea și siguranța vor fi asigurate imperiului otoman, dar siguranța și autonomia trebuiesc garantate naționalităților cari trăiesc în prezent sub regimul acestui imperiu. Dardanelele vor constitui o trecere liberă deschisă în permanență, sub garanții internaționale. — 13. Un stat polonez independent va trebui constituit, cuprinzând teritorii locuite de națiunile încontestabile poloneze, cărora li să va asigura liber acces la mare. Independența politică, economică și integritatea teritorială a acestor populațiuni să vor garantă printr'o convenție internațională. — 14. O societate generală a națiunilor va trebui formată în virtutea convențiilor speciale, având de scop să dea garanții reciproce de independență politică și teritorială, tuturor acestor state mici.

D-l Wilson a terminat zicând că pentru apărarea și triumful acestui program Statele-Unite sunt gata să sacrifice tot ce au și să-și pună în joc chiar existența lor. Acest program și aceste vorbe, rostite fiind de cel dintâiu cetățean al unui Stat formidabil, au o putere și autoritate impresionantă și resunetul lor va fi imens. Aliații, desigur, vor pacea, dar nu o voiesc decât în condițiunile la care le dă dreptul posibilitatea ce o au de a continua fără șovăire războiul până la victoria deplină!

31 Iul./13 Aug. 1918.

De pe frontul apusan vin tot vești bune despre succesele Aliaților noștri. Francezii au înaintat pe un front de 20 kilometri, ocupând Montdidier și alte 12 sate, făcând peste 8000 prizonieri, luând 200 tunuri și mult material de război.

După cum să vede situațiunea militară a Germanilor devine din ce în ce mai critică. Cele două obiective ale lor: Paris-Calais, așa de mult râvnite de marele stat major german să depărtează din nou și din ce în ce mai mult. Germanii visau să impună pacea Franței ocupând Parisul și să amenințe Londra ocupând orașul Calais. Cât sânge s'a vărsat fără nici un folos pentru realizarea acestui vis, și, astăzi ce crudă dezamăgire văzând armatele falnice ale Germaniei silite să bată în retragere, să abandoneze linia râului Lys, malurile Marnei, sub presiunea armatelor aliate de sub conducerea mareșalului Foch! De patru ani, pentru prima oară să întâmplă ca o contra-ofensivă să urmărească pe dușman în timp de 23 de zile, fără oprire și fără să sufere cel mai mic insucces; și dacă ne uităm la ultimele comunicate, această contra-

oensivă ia o desvoltare din ce în ce mai mare și rezultatele ei câștigă în importanță. Începută la 18 l. c. pe un front de 30 kilometri, între Soissons și Reims, astăzi bătălia să întinde dela Reims până la sectorul Ypres, unde comandamentul german își arată nedumerirea prin părăsirea pozițiilor sale puternic organizate, situate pe râul Lys. În momentul în care armatele germane, sub presiunea Aliaților, au fost silite să părăsească eșindul cuprins între Soissons, Marna și Reims, să putea bănuși că retragerea lor s'ar opri pe râul Aisne, sprijinindu-să pe renumita pozițiune dela Chemin-des-Dames. Dar acum când trupele aliate au înaintat victorios la nord de Montdidier, urmând cele două maluri ale râului Somme, nu mai este probabil că linia Aisne va putea servi de bază rezistenței germane, al cărei înalt comandament trebuie să prevadă un mare pericol, deoarece el abandonează în mod spontan liniile sale așezate mult mai spre nord, pe râul Lys. În rezumat, armatele germane sunt în plină retragere pe tot frontul, dela Reims până la Mare; numărul prizonierilor făcuți dela 18 l. c., să ridică la 80.000, iar numărul tunurilor luate la 1000; apoi mult material de războiu, mai multe milioane de gloanțe și obuze și nimicirea mai multor depozite importante de aprovizionare. Numărul morților deosemena trebuie să fie foarte mare, teritoriul părăsit fiind plin de cadavre germane; pe marginile drumurilor, pe lângă păduri, prin viile Șampaniei, peste tot să vadă mormane de cadavre...

Ceho-Slovacii înaintează mereu în drumul lor spre Moscova; ei au reușit să pună mâna pe orașul Cazan, ceea ce le dă în mână toată gubernia Cazanului și Volga mijlocie. Armata lui Denichin, în jurul căreia s'a adunat un mare număr de Cazaci și ofițeri, a început să înainteze cu putere spre Ecaterinodar, iar guvernul Cabanului, creat de curând urmează după armată pentru a începe să funcționeze imediat ce Ecaterinodarul va fi luat. Trupele engleze după ce au ocupat Arhanghelscul și Onega să scoabară spre Vologda și Petrograd, iar trupele japonezo-americane debarcate la Vladivostoc înaintează și ele, mergând în ajutorul Ceho-Slovacilor, așa că guvernul bolșevicilor să vede din ce în ce mai mult amenințat și în pericol de a să prăbuși. Guvernele Înțelegerii au adresat poporului rus un manifest prin care afirmă voința lor de a-l scăpa de Germani, respectând integritatea teritoriului rus. Marele duce Mihail, fratele fostului Țar Nicolae, care, după cum să știe, a fugit din Perm, s'a pus în fruntea guvernului Siberian și a dat un manifest către populație în care spune că a luat puterea în mână și îndată ce se va putea va convocă Soborul Țării, care va stabili Constituția.

1/14 Aug. 1918.

La Chișinău s'a ținut un congres al studenților basarabeni, la care au luat parte și studenți din toate țăările locuite de Români. Cu această ocaziune președintele congresului, *Nicolae*

Grosu, a adresat o telegramă omagială de dragoste și nestrămutată credință Suveranului nostru, la care M. S. Regele a răspuns astfel: „Urările ce Ne aduceți și sentimentele de dragoste și credință ce-Mi arătați, au găsit un resunet de vie mulțumire în inima Mea. Întâlnirea studenților români din țara noastră cu aceia din ambele ținuturi moldovenești, uniți la Chișinău într'un gând și suflet, o privesc ca un semn binevenit că tineretul român pe ambele maluri ale Frutului este adânc pătruns de trăinicia legăturilor ce s'au strâns prin alipirea Basarabiei și că din partea voastră veți contribui din toate puterile la întărirea acestui lanț care ne unește. Studențimea de dincoace și de dincolo de Prut poate fi întotdeauna sigură de interesul viu ce Il port.“

Generalul Văitoianu, comisarul regal din Chișinău, cu ocazia zilei onomastice (Sf. Maria Magdalena, 22 Iulie st. v.) a grațioasei noastre Suverane I-a adresat o telegramă de felicitare în numele Basarabiei, la care M. S. Regina a binevoit a răspunde astfel: „Cu deosebită mulțumire am primit prin d-voastre, urările acelor ce întotdeauna au simțit românește.“

A. S. Regală, principele Carol, moștenitorul tronului, ca șef al cercetașilor, a adresat d-lui Mehedinți, ministrul instrucțiunii publice, următoarea scrisoare: „Anul acesta am adăpostit în colonia cercetășească din Sculeni, pe lângă refugiați elevi de liceu și trei clase de elevi normalști. Școala de acolo, întovărășită de munca casnică și agricolă, ne-a lămurit pe deplin asupra viitorului rost al școalelor normale. Ele trebuie să fie la țară, acolo de unde întotdeauna a venit sănătatea și puterea. Acel ce e menit să împrăștie la sate lumina, cinstea, stăpânirea de sine și înțelepciunea, trebuie ferit de moravurile orașelor în anii lui de pregătire descălească. El trebuie să trăiască în sănătatea aerului câmpenesc, să muncească ca un plugar, să îngrijească vite, să lucreze în atelier, făcându-și din școală zestrea casei pe care o va întemeia, să ia parte la toată truda gospodărească și să învețe ceace e hotărât, prin program și prin silința profesorilor, pentru cultura lui de învățător. Noi credem că numai la țară să poate pregăti bine și întreg îndrumătorul curat al satului. Una din cele mai vii dorințe ale noastre e să întemeiem pe o proprietate de țară a Marii Legiuni, cu începutul făcut la Sculeni, o școală normală de învățători, care să nu aibă din partea Statului, la început, decât asigurarea corpului didactic. Elevii vor fi întreținuți de noi în modul următor: Fiecare cetățean cu dare de mână și cu milostenie în suflet va avea un elev al său, pe care îl va întreține în școală. Bursele celui d'întăiu an sunt acoperite. Vor fi în această școală nu numai 20 de elevi, cari s'ar pregăti pentru misiunea de învățător, dar și sufletul dăruitor a 20 de familii românești, cari să vor interesa de sprijinirii lor. Năzuim ca școala noastră să fie, acolo unde va fi așezată, și un centru de viață socială, pildă vie pentru toată munca și pentru

tot sufletul satelor din acel centru de lucru. Pentru a putea pregăti prin ctitorii ei fondurile necesare așezământului și avântului gospodăresc, vă rog să binevoiți a ne da asigurarea că asociația noastră ca instituție particulară va putea să întemeieze școala de învățători pe care o dorește. Organizația ei, planul de lucru și localul așezământului să vor comunica mai târziu.“

La colegiul II de Cameră din Iași s'a pus candidatura marelui Român basarabean, *Ion Pelivan*, de către mai mulți cetățeni, în favoarea căruia partidele politice au renunțat de ași mai pune candidați. Toți Românii buni salută cu bucurie acest gest patriotic și doresc deplină reușită acestei candidaturi simbolice. Ion Pelivan este unul dintre frunzașii fraților noștri din Basarabia, care înfruntând marile primejdii ale vechiului regim de sub jugul Țarului, a luptat pentru desrobirea Neamului românesc, pe care soarta vitregă îl subjugase unei crunte stăpâniri străine. Trecând prin toate greutățile, însuflețit numai de ideea națională și cu credința în puterea de viață a poporului român, el a pregătit încetul cu încetul, a desvoltat și înfăptuit Unirea mult dorită și mult așteptată a fraților moldoveni despărțiți. Pelivan a fost unul dintre primii miniștri români din primul și ultimul guvern basarabean, și el trebuie să fie primul Basarabean ales în vechea capitală a Moldovei ca deputat în Camera României libere și mărite.

3/16 Aug. 1918.

Ofensiva franco-engleză face progrese, cucerind orașelul Fury și alte localități. Totalul prizonierilor și a prăzii capturate în bătălia dela Montdidier să ridică până la 35.000 prizonieri și peste 500 tunuri.

În Ucraina să ivesc încăierări sângeroase între populație și trupele austriace. Ceho-Slovacii înaintează spre Vologda, paralel cu linia Ecaterinenburg-Perm, cucerind stația Utkinskaia la 100 kilometri la sud de Ecaterinenburg; iar pe de altă parte ei merg pe linia Sizrani-Reazani, cuprinzând orașele Samara și Simbirsk, cu toată regiunea Volgei de mijloc, unde este punctul cel mai înaintat al frontului către Moscova și cuprinde forțele principale ale Ceho-Slovacilor, cari au ocupat stațiile Doljencovo și Ozinca, luând dela bolșevici mai multe trenuri blindate; apoi pe linia ferată Sizrani-Pensa au învelit toată regiunea spre sud-vest de Moscova, realizând puternice baze de operațiuni pe malul drept al Volgei.

4/17 Aug. 1918.

În numărul 212 din *Neamul Românesc* să citesc cu privire la petrecerea iubitelor noștri Suverani, următoarele frumoase rânduri: „În munții dela Bicaz, M.S. Regele, Regina și Domnițele — toate în portul dela țară — să găsească în mijlocul frumoasei și așa de nenorocitei populații dela munte. Regele românesc străbate munții dragi inimii lui. Regina împarte hrană

sătenilor, aduși pe alocuri a să hrăni numai din fructe. Cutare bătrână vede intrând în casa ei pe mândra femeie necunoscută care-i aduce mângâierea mult dorită. La Curtea așa de simplă din umbra Carpaților atâția vin să capete leacuri pentru boale mult timp necăutate. Cutare moș bătrân are acasă la el un portret iscălit: Elisabeta. Și atâtea binecuvântări fac să să uite tot ceea ce prostia și răutatea omenească sunt în stare a iscodi pentru a înjosi o țară însăși în persoana acelora pe cari i-a ales ca să fie simbolul ei.“

6/19 Aug. 1918.

Trupele franceze urmând progresele lor între Matz și Oise au pus stăpânire pe Ribécourt, făcând mai mulți prizonieri. Pe frontul râului Avre au înaintat spre Villers-les-Roye și St.-Aurain d'Armencourt, ocupându-și pozițiile primelor lor linii. La nord de râul Avre, trupele franceze au pătruns în pădurea Bois-des-Loges.

Trupele franco-anglo-americane prin terenul recucerit în timpul din urmă au redus la nimic progresul strategic pe care îl făcuseră trupele germane în cele *cinci luni* de sforțări supraomenești spre marile obiective impuse comandamentului lor de situația politică, militară și geografică a Apusului. Intensitatea și durata ofensivei mareșalului Foch dovedesc totodată că inițiativa a trecut în mod ferm în mâna Aliaților, iar retragerea continuă a Germanilor dovedește că echilibrul de forțe este restabilit în favoarea armatelor Înțelegerii. Aceste constatări formează epilogul marelui încercări nemțești de a impune *pacea prin victorie*.

7/20 Aug. 1918.

În Rusia pentru a duce lupta la un sfârșit victorios în contra dușmanilor (franco-englezi) Lenin, Troțchi și Sinoviev s'au constituit în *triumvirat*, decretându-și singuri *puteri dictatoriale*. În vederea pericolului crescând din Moscova, reprezentanții guvernului german au fost siliți să să mute la Pskov, îndărătul fostului front german. Ceho-Slovacii să află aproape de Nijni-Novgorod; în jurul Moscovei să sapă tranșee de apărare; iar Aliații din Nord înaintază spre Petrograd. Să pare că partidele politice rusești, paralizate până acum de teroarea bolșevică, încep a să mișcă pentru reorganizarea operei de guvernământ. Din acestea s'ar putea conchide că s'a apropiat sfârșitul puterii bolșeviste, precum și a influinței germane în Rusia-Mare.

Din Paris să telegrafiază că frumoasa armată a generalului Gouraud care, după propriile mărturisiri ale Germanilor, a câștigat o mare bătălie, este în urma ultimelor evenimente, într'o mare sărbătoare. Trei regimente au fost decorate cu medalia militară pentru întreprinderile lor temerare. Unul din aceste regimente are la activul său distrugerea a *trei* regimente nemțești, fiind decimate în înspăimântătorul măcel dela 15 Iulie. Moralul trupelor Aliaților noștri este foarte ridicat.

8/21 Aug. 1918.

Cu privire la programul de pace al președintelui Wilson, d. *Wopicka*, ministrul plenipotențiar al Statelor-Unite, a făcut unui redactor al ziarului *Miscarea*, următoarele declarațiuni importante pentru România: „America a intrat în războiu pentru 3 scopuri: libertatea mărilor, libertatea micilor națiuni și respectul umanității. În America toată populația este convinsă de necesitatea de a realiza acest program, cu oricâte jertfe. În ceea ce privește naționalitățile din Austro-Ungaria, președintele Wilson este de părere că aceste popoare trebuie să aibă ele înșile libertatea de a alege națiunea sau statul de care doresc să se alipească. De aceea d. *Wopicka* a declarat că d. Wilson a redactat programul său de pace fără să fi cetit tratatele speciale între România și Puterile Înțelegerii, dar că nu să îndoiește un moment că aceste Puteri își vor respecta în chip riguros angajamentele luate. De altfel acest program a fost primit la Legațiunea americană la 30 Ianuar 1918, dată la care România era încă, de fapt și de drept, aliată a Înțelegerii, și prin urmare chestiunea respectului tratatelor de către Înțelegere nici nu să punea, ceea ce dovedește încă odată că președintele Wilson nu luase încă cunoștință de angajamentele Înțelegerii față de România. „Cauza română, spune d. *Wopicka*, eră până în momentul călătoriei mele în America foarte rău cunoscută în Statele-Unite, din pricina propagandei germane care înfățișă războiul României ca un război de cucerire; dar eu am ținut să lămuresc opinia publică asupra adevăratului scop al războiului României, adică eliberarea celor patru milioane de Români supuși Austro-Ungariei, și prin conferințe, discursuri și articole de ziar, am reușit să prezint cauza României într'o lumină justă, care vă este favorabilă. Astăzi sunt fericit de a putea spune că simpatia și toată sollicitudinea Statelor-Unite sunt câștigate pentru România.“

Iată cum a lucrat d. *Wopicka* pentru binele neamului nostru, care, după cum spune d. Iorga în ziarul său, *n'a fost un ministru american în România, în concediu de odihnă acasă, ci ministrul Românilor în America, în plină activitate de propagandă.*

10/23 Aug. 1918.

Pe frontul apusan evenimentele continuă a să desfășură în favoarea Aliatilor noștri. Intre Matz și Oise trupele franceze, cu toată rezistența germană, au înaintat ocupând *Lassigny*, apoi au eliberat 20 de sate și au realizat o înaintare de 8 chilometri. Numărul prizonierilor făcuți este de 10.000 și s'a luat mult material de războiu.

La Vologda, în Rusia, 20,000 de Poloni s'au oferit ca luptători ai Înțelegerii.

11/24 Aug. 1918.

Astăzi este ziua nașterii M. S. Regelui, care împlinește 53 de ani. Gândurile tuturor Românilor să îndreaptă către Acela care

ne-a dat dovada strălucită a simțimentelor sale adânci. Nu a fost durere care să nu-l înduioșeze; nu este mulțumire care să revarsă asupra neamului nostru la care să nu contribuie și El. Poporul român își arată și astăzi iubirea, fidelitatea și recunoștința pentru Suveranul, care făcând ale lui visurile cele mai scumpe ale neamului peste care domnește, a voit deopotrivă să lupte și să sufere pentru ele. In aceste vremuri grele să simte cu mai multă putere solidaritatea adâncă și definitivă dintre țară și dinastie. Sufletul unui popor întreg să îndreptează azi către Regele său, în jurul căruia așteaptă revărsarea zorilor dreptății și binelui, urându-i încă mulți ani să trăiească în deplină sănătate și vigoare! Trăiească Regele tuturor Românilor!

13/26 Aug. 1918.

Marele Român basarabian, d. *Ion Pelivan*, care la alegerea parțială dela 6 I. c., pentru un loc vacant de deputat al colegiului II de Iași, a căzut în balotagiu, astăzi a fost ales cu 924 de voturi, față de 514 obținute de ignobilul său adversar, al cărui nume îmi este scârbă să-l scriu aci. Prin alegerea deputatului conștiinței naționale românești, Iașul a scăpat de o mare rușine pe care o pătimise acum 7 zile, datorită mașinării cu care a lucrat o ceată bine organizată de scârboși agenți electorali, surprinzând buna credință a multor naivi, cari nu ș'au dat bine seamă de ceea ce fac. Acum avem mulțumirea sufletească de a saluta pe deputatul Ioniță Pelivan, care va figura în Parlamentul țării ca simbol al Basarabiei noastre. Prin aceasta Iașul ș'a făcut pe deplin datoria, dejucând manevrele dosnice și coalițiile nemărturisite, și a binemeritat cinstirea și recunoștința tuturor Românilor, rămânând tot el *Iașul Unirii*, al *naționalismului* și al *dragostei de neam*! Alegerea de azi este victoria României Mari!

Cu ocazia depunerii scrutinului, d. *Botez* a salutat pe d. Pelivan astfel: „Ca primar al Iașului, vechea capitală a Moldovei și Scaunul lui Ștefan cel mare, felicit pe Basarabianul care, prin candidatura lui, ne-a dat prilej să ne manifestăm, dând dovadă ca reunirea Basarabiei cu Patria-mună s'a întărit definitiv.“ D. Pelivan a răspuns: „Mulțumesc primarului Iașilor, pentru manifestarea cetățenilor, ce mi-o aduce d-sa. Am luptat o viață întreagă pentru realizarea visului Unirii. Sper că alegerea de azi va fi un simbol pentru *Unirea tuturor Românilor*!”

14/27 Aug. 1918.

Această zi rămâne o dată memorabilă în istoria neamului românesc. Acum să împlinesc *doi ani* decând România a pornit cu viteaza ei armată să scape pe frații noștri de tirania Austro-ungurească, și pentru aceasta, ziua de *14/27 August 1916* va rămâne adânc întipărită în cartea românismului ca o *primă și viguroasă manifestare* a deșteptării conștiinții naționale. Dacă România a fost silită de împrejurări ca să depună armele mai

înainte de vreme și să trecem prin aceste zile triste, suportând cu resemnare toate umilințele unei ocupațiuni străine, cu toată pacea dela București al cărui schimb de ratificări *întârzie mereu să să facă*, răbdând jefuirea nemiloasă a vrăjmașului sub un guvern așa zis românesc, prietin slugarnic al cotropitorului, care a semnat toate convențiunile rușinoase și care este unealta unei voinți străine în tot ceea ce face printr'un parlament de comandă, compus din mameluci, dacă România, zic, să găsește astăzi în această tristă situație, nu-i permis să ne perdem curajul. Vom aștepta cu credință neclintită victoria Aliaților noștri, care a început să se întrezărească și care ne va aduce recompensa cuvenită pentru toate jertfele făcute și nenorocirile îndurate. În luptă cu forțe superioare, România a fost la un moment dat *paratonerul* în care s'au descărat toate loviturile. În luptă cu cea mai formidabilă năvală de forțe, armata română a înscris momentele de glorie neperitoare: *Mărăștii* și *Mărășestii*. Cu aceste două momente s'a încheiat războiul României și avem toată încrederea că în anul viitor, ziua de 14/27 August va fi sărbătorită de toți cu mare alaiu, ca cea mai mare zi a neamului românesc!

15/28 Aug. 1918.

Am citit în numărul 223 al *Neamului Românesc* această poezie de V. Voiculescu, cu adânc înțeles și vrednică de a fi produsă aci.

TARĂ!

Copiii tăi lacomi.

Copiii lacomi te vândură roabă,
Securi străine codrii ți-i doboară,
Spre alte țermuri plutele coboară
A munților sălbatecă podoabă.

Și'n timp ce blândă-ți încovoi spinarea,
Pe-a tale sfinte, rodnice ogoară,
Pe'ntinse șesuri arse de dogoare
Stăpâni sunt numai jaful și 'mpilarea.

Din lumea 'ntreagă îmbruibată bine,
Tot rodul muncii tale îl așteaptă,
Cirezi de vite falnice să 'ndreaptă
Spre depărtate târguri apusene.

Ca'n largi prăpăstii grăul tău să varsă,
In pântecul corăbiilor grele
— Avutul tău să'nghite întreg în ele;
Rămâne numai țarina cea stoarsă.

Smerită vezi cum pleacă dela tine
Atâtea bunuri, drumuri lungi de-apucă,
Și trec hotarul, grabnice, să ducă
Indestulare gurilor străine.

Și-apoi, plângând de-un dor fără de nume,
 În umedul bordeiu te'nchizi trudită
 Și stai săracă, tristă și lipsită.
 — Ca o vădană singură pe lume.

16/29 Aug. 1918.

Din dulcea Bucovină ne vine trista veste că Mitropolitul român *Vladimir Repta*, din Cernăuți, a demisionat cu întreg consistorul. Biserica română și fondurile românești s'au împărțit în două, numindu-să doi preoți ortodoksi: *Tzimirischi* pentru ucrainieni (ruteni) și *Worobchievici* pentru români. Aceasta va să zică distrugerea completă și definitivă a Bisericii române din Bucovina, care a fost scutul națiunii noastre. Cu aceasta guvernul austriac vrea să întreacă în barbarie pe Unguri, cari deocamdată să mărginesc numai să retragă ajutorul Statului dat Bisericii române dela ei. Nemții au dat pe mâna Rutenilor pe frații nostri pentru ca astfel să dispară urma de Român din țărișoara în pământul căreia să odihnesc osămintele lui Ștefan cel Mare și Sfânt.

Mitropolitul martir Vladimir s'a împotrivit la împărțirea diecezei și a fondurilor ei între Români și Ruteni, deoarece aceștia n'au nici un drept, necontribuind cu nimic la el. A fost amenințat cu destituirea în caz de împotrivire, dar el a stăruit în hotărârea sa... Atunci dușmanii au recurs la arma ce să făurise în contra lui pe vremea ocupației rusești, lovind fără milă în acest mitropolit corect și leal și l'au îndepărtat dela cârma Bisericii sale. Tradiția istorică a acestei Biserici a fost astfel violent ruptă și martiragiul acestui popor primește cea din urmă luptă. Vestea despre înlăturarea mitropolitului Vladimir dela cârma Bisericii românești din Bucovina a produs o adâncă mâhnire în inimile tuturor fiilor lui sufletești. Avem însă mare speranță că bunul Dumnezeu nu va ajuta dușmanilor și că cei ce sapă groapa altora, ei singuri vor cădea în ea.

D'Annunzio, marele poet al Italiei, cu gradul de maior, a comandat o escadrilă, care s'a înălțat la Padua și care sburând deasupra Vienei, a aruncat zeci de mii de manifeste redactate de el, în loc de bombe incendiare. Într'unul din acele manifeste *D'Annunzio* spune: „Ce? Mai așteptați o decizivă? E întocmai ca și cu pâinea din Ucraina! O aștepți mereu, și mori așteptând'o fără s'o mai vezi!“ În alt pasaj poetul vorbește de pacea revoltătoare dela Brest-Litovsc și dela București.

17/30 Aug. 1918.

Președintele Republicii franceze, însoțit de primul ministru *Clemenceau*, s'a dus să facă o vizită generalisimului armatelor aliate, *Foch*, la postul său de comandă, pentru a-i înmâna bastonul de *mareșal* al Franței, în prezența statului său maior și a

unui detașament de trupe. Ei au fost primiți de ministrul marinei, de generalii Foch și Petain, acesta era comandantul trupelor franceze, precum și de reprezentanții misiunilor aliate. Cu această ocaziune președintele Poincaré a rostit următoarele cuvinte: „Domnule Mareșal, sunt fericit de a vă remite însemnul tradițional al înaltei demnități, pe care guvernul Republicii v'a conferit'o în aclamațiile Franței întregi și a tuturor națiunilor aliate. Dela începutul războiului, în diferitele posturi pe care le-ați ocupat ați îndreptățit din ce în ce mai mult speranțele pe care încă din timp de pace armata franceză le-a pus în d-ta. Puse la încercare solidele doctrine pe care le expuneați altădată elevilor d-tale, ele au produs o întreagă serie de victorii, și ideile d-tale au știut să să adopteze nevoilor războiului nou. Ai rămas credincios principiilor, cari formau sufletul învățăturii pe care ai dat'o elevilor școalei de războiu: *desvoltarea forței morale*. O bătălie este o luptă între două voințe și isbânda aparține aceluia care va avea întâietatea sufletească. Ai știut să întreții această întâietate ca pe o flacără sfântă. De câte ori, în ceasurile grele ale luptelor de pe Iser și de pe Somme nu am fost martorul energiei și tenacității d-tale. Ai dat dovadă de aceleași însușiri militare când ai fost numit președinte al consiliului de războiu dela Versailles, consilier tehnic al guvernului, tot așa ca și peste Alpi, unde te-ai dus ca să dai sprijinul d-tale comandantului aliat pentru apărarea liniei de pe Piave, această Marnă a Italiei. Dar măsura minunatei d-tale pătrunderi și a prezenței de spirit care te caracteriză, ai dat'o mai ales în zilele tragice 24, 25 și 26 Mart trecut. Și decând, mulțumită generoasei încrederi a guvernelor Angliei și Americii, ai fost investit cu comanda supremă a armatelor aliate, te-ai silit să realizezi unitatea de acțiune strategică, atât de necesară în fața puternicei organizațiuni și a disciplinei germane. Primele valuri ale fluxului uriaș, care sosește din America, de abia atinseseră frontul și ai și isbutit prin operații abil combinate și continue să surprinzi și să învingi pe dușman, mai întâiu pe Marna și apoi pe Somme și pe Oise. I'ai sfărâmat ofensiva, i-ai înșelat planurile, i-ai sleit rezervele făcând prizonieri în masă, luându-i tunurile, mitralierele și munițiile. Glorieție, domnule Mareșal, și tuturor armatelor pe cari le comanzi. Nu ești dintre acei cari să lasă a fi descuragiați de primejdie, nici dintre acei pe cari victoria îi orbește. D-ta ști bine că nu suntem ajunși la capătul sforțărilor noastre. D-ta te ferești în același timp de optimismul excesiv și de desperare. Increderea d-tale așa de îndreptățită, ne arată că noi trebuie să ne înarmăm cu răbdare și să ne întărim sufletele din ce în ce mai mult, pentru a putea lucra fără preget și a scoate din luptă pe dușman. Rămăi incredințat că apelurile d-tale vor fi auzite de guvernul Republicii și de guvernele aliate, ale căror minunate armate sunt vrednice de șeful lor. Franța și Aliații ei vor fi demni de soldații lor. Avem voință, deci vom învinge!”

18/31 Aug. 1918.

În cursul acestor opt zile din urmă Aliatîi noştri au obţinut succese mari pe frontul apusan. În deosebi ofensiva engleză continuă cu îndârjire pe un front de 40 de kilometri între Groisilles şi Chaulnes; englezii au ocupat St. Léger şi Favreuil (la 2 chm. nord-est de Bapaume); la centru ei au cucerit satul Thiloy, apoi oraşul Bray sur Somme; iar la dreapta au cucerit satele Cappy şi Fontaine la 10 chm. la vest de Perrone. La est de Albert Englezii au dat şase asalturi şi elementele germane cari înaintau în contra-ofensivă au trebuit să se retragă. Tancurile lor dau asalt la Bapaume. Numărul prizonierilor luaţi de englezi în ultimele zile să ridică la 21,800. Pe de altă parte Francezii au înaintat la est de Bagneux. Germanii au părăsit poziţiile de pe Avre. Pe un front de 20 chm. trupele franceze sfărîmînd toate rezistenţele locale au realizat o înaintare de 4 chm., ocupînd şapte localităţi şi pătrunzînd până la vest de Chaulnes. Numărul prizonierilor făcuţi de trupele franceze atinge cifra de 9,600.

Ceho-Slovacii au luat Şadrinsc, punct central de cale ferată. La Sizrani le-a venit în ajutor Cazacii generalului Caraulov. Lîngă Usuri ei s'au întîlnit cu bande bolşeviste.

19 Aug./1 Sept. 1918.

În ziarul *Mișcarea* dela 16 l. c. am cetit un frumos articol semnat de C. M. și intitulat: „*Rolul României în războiul european*“, pe care îl reproduc pentru a procura aceeași plăcere cetitorului pe care am simțit-o eu cetindu-l.

„Deși a intrat în războiul european doi ani mai târziu decât Aliatîi săi, România din prima zi a izbucnirii conflictului mondial să declarase pe partea acelora ce reprezentau *onoarea și libertatea*. Neutri nu puteam rămînea. Ar fi însemnat să ne sfîșiem singuri steagul vechilor năzuințe de desrobire și unitate națională. De altminterea popoarele nu sunt nici odată neutre, — sufletul națiunilor nu poate trăi fără un ideal, fără acea înlănțuire misterioasă de nădejdi și credințe, care unește la olaltă prin jertfă și triumf trecutul și viitorul unui neam. În această zi tristă și eroică aniversare, când ramura veștedă de maslin a *păcii germane* umbrește numai umilință și sărăcie, mă întorc cu gândul la gloria fără de amurg a războiului nostru de hotare și-mi împărtășesc sufletul măhnit cu lumina vitejiilor fără de seamă în istoria lumii. Dacă în presa românească... (*cenzurat*)... să insultă morții dela Oituz și Mărășești, în schimb presa europeană n'a încetat o clipă să reverse cea mai caldă și mai cinstită admirație pentru luptătorii dela Jiu. Neajlov, Siret și Troțuș. Numai cunoscînd reflexul criticei militare și a judecății autorizate din apus, ne vom putea da seamă limpede ce a însemnat războiul nostru pentru marea cauză a Aliatîilor noştri și indirect pentru cauza *Românismului*. Acțiunea militară a României ne era cerută stăruitor în vara anului 1916. Orice întîrziere

și orice amânare ar fi însemnat pierderea angajamentelor pe cari Aliații le aveau față de noi. În adevăr la acea dată situația Quadruplei ajunsese la un punct critic. Presiunea germană dela Verdun, apropiata ofensivă a lui Mackensen la Salonic, lovitură pregătită de Falkenhayn împotriva armatei lui Brusilov în Galizia, — toate aceste greutăți au fost înlăturate prin intervenția României, care a atras asupra ei 40 de divizii, luate de dușman dela Verdun, Somme, Salonic și Carso, lungind astfel frontul Puterilor centrale cu încă 360 kilometri. Și de pe frontul dela Riga și dela Kovel s'au ridicat trupe și s'au adus pe frontul român. Corespondentul din Petrograd al ziarului *Times* scriea atunci: „*Un factor important pentru victoria (rusească) de pe frontul de nord, a fost fără îndoială slăbirea pozițiilor germane prin intervenția României*”; iar ziaristul englez *A. G. Hales* să rostea categoric: „*Numai oamenii cari cunosc Balcanii pot înțelege ce puternic ajutor a însemnat pentru marea Britanie și Aliații ei intrarea în luptă a României: a însemnat salvarea situației.*” Ziarele franceze în frunte cu *Le Temps* socotea la 400,000 oameni scoși din luptă, pierderile încercate de Hindenburg pe frontul român în primele patru luni ale campaniei. Cu drept cuvânt d. *Lacour-Gayet*, membru al Institutului Franței, pentru a pune în evidență însemnătatea acțiunii române față de criza militară a Aliaților din vara anului 1916, a vorbit cu entuziasm de *Paratonerul Român* al cărui rol a fost să atragă și să descarce trăsnetul forței germane. Rezultatul suferințelor și jertfelor noastre uriașe s'a văzut imediat. Victoriile franceze dela Verdun, înaintarea Italianilor pe Carso, cucerirea Monastirului de către armatele dela Salonic, n'au fost decât urmările înțării noastre în acțiune. Dar rezistența noastră a fost în cele din urmă înfrântă și trupul Patriei a sângerat sub năvala oștilor superioare în număr și a miilor de tunuri și mașini de distrugere ale Puterilor centrale. Sufletul însă n'a putut fi robit. Episodul strălucit dela Jiu, isprăvile fantastice ale diviziei sburătoare dela Cerna, minunile de vitejie săvârșite în apărarea pământului strămoșesc palmă cu palmă, pe văile Oltului, Argeșului, Rahovei și Neajlovului, în Dobrogea și la Dunăre, ne-au îndreptățit nădejdea biruințelor viitoare. Primul ministru al Mării Britanii, Lloyd George, vorbind în fața poporului Londrei în iarna retragerii noastre spunea: „*Tăranul român a dovedit omenirii că este cel mai brav soldat din lume, când îi să dă puțința să-și arate această vitejie, ceea ce nu îi s'a dat până acum.*” Peste câteva luni *Oituzul, Mărăștii* și *Mărăștii* au îndreptățit cuvintele profetice ale lui Lloyd George. Mărăștii nu sunt numai cea mai mare bătălie din istoria neamului românesc, dar totodată formează singură unul din marile capitole ale războiului mondial. Presa lumii s'a grăbit să consacre triumful nostru, iar marele om de stat englez *Asquith* vorbea cu căldură de „*România invincibilă.*” Aceste mărturisiri venite de departe sunt documentele vredniciei unui neam și totodată chezașa unui triumf.“

20 Aug./2 Sept. 1918.

Purtarea neomenoasă a Germaniei a început să supere chiar și pe Senatorii guvernului. Dovadă despre aceasta sunt cuvintele rostite de d. *Victor Miclescu*, în ședința dela 31 I. c. D-sa spune că 40,000 soldați români continuă a fi ținuți ca prizonieri în Germania și întrebuințați la munci agricole și în fabrici. Este știut că guvernul român plătește Germaniei câte 2¹/₂ lei pe zi pentru fiecare prizonier, sub titlu de întreținere, ceea ce face 100,000 pe fiecare zi! „Noi am restituit Germaniei, zice d-sa, toți prizonierii pe cari i-am făcut. Același lucru să întâmplă și cu Românii basarabieni, făcuți prizonieri pe când erau în armata rusă. Este o chestiune de dreptate ca și aceia să ne fie redați, de vreme ce Basarabia face acum parte din România. Înțeleg cum stau lucrurile. Ni s'a împus prin tratatul de pace legea învingătorului: Arta cea mare nu este a rășboiului, ci arta de a ști să faci o pace, bazată pe dreptate pentru ca să poată reîncepe raporturile normale și amicale. Am făcut o pace dureroasă în care n'au fost *rectificări* de graniță, ci *anexări*; n'a fost fără contribuțiuni, ci cu *foarte mari contribuțiuni*. Dacă am primit asemenea pace, pentru ce încă cu sabia ridicată asupra capului nostru? Să spunem lucrurile pe față. Dacă am primit pacea învingătorului, nu înțeleg să avem continue vexațiuni. Eu care am fost în ceea ce privește politica externă, alătura cu marele și înțeleptul Rege Carol, pot să spun răspicat și deschis: Voiți preținie, reducându-ne la sapă de lemn? Poporul german trebuie să știe a prețui dreptatea pentru toată lumea. Chiar presa germană spune că nu să poate obține raporturi normale cu o țară vexată în acest fel.“

Poate că cetitorul meu ar vrea să știe acum și răspunsul ministrului nostru de externe. Nu-l reproduc, căci mi-e rușine mie ca Român să-l scriu aci. Singura mângâiere ce o mai putem avea, dacă să poate zice mângâiere, este că acest ministru al României nu este *Român*; numele lui este de ajuns ca să arate sufletului îndurerat al Românului, pentru ce naia sdruncinată a neamului nostru este condusă într'un mod așa de.....!

21 Aug./3 Sept. 1918.

La Cameră s'a validat alegerea d-lui I. Pelivan în aplauzele unanime ale Deputaților. D. Pelivan, fiu de țăran din ținutul Bălților, cu această ocazie a rostit o scurtă dar frumoasă și înțeleaptă cuvântare: „Sunt adânc emoționat, a zis d-sa, ca să pot găsi în vocabularul graiului meu moldovenesc cuvinte ca să vă mulțumesc pentru cinstea ce ați arătat, nu atât mie cât fraților mei Basarabieni, primindu-mă astfel. Ziua de 13 August va rămânea o zi din cele mai frumoase pentru Iașul tradițional, căci atunci Româniea din Regat a trecut cel mai frumos examen de maturitate națională și de conștiință adevărat românească. Noi

Basarabienii am întins cei d'întâiu mâna, la 27 Mart, pentru unirea cu Patria-mumă." D. Pelivan arată că nu a ținut să candideze, și că acest frumos gest să datorește aceloră cari au luat inițiativa de a-i fixa candidatura. Vorbește apoi de actul unirii și de unelțirile rusificațiilor, cari au căutat să distrugă graiul moldovenesc, gonindu-l din școli, biserici, justiție și administrație. „Unirea a adus 3 milioane de locuitori, între cari 2 milioane sunt Români neaoși; ea a adus orașe și cetăți istorice, cum e Cetatea Albă a lui Ștefan cel Mare. Basarabia, acest diamant, va împodobi coroana Regelui român de astăzi și a Impăratului român de mâne." D. Pelivan declară că nu aparține nici unui partid politic și deci va căuta să utilizeze tot ce e bun în programele lor politice. „Voiu lupta și eu pentru marele ideal național, adecă pentru întregirea neamului românesc de pretutindeni. Voiu căuta să să facă dreptate pentru cea mai numeroasă și mai oropsită clasă, clasa țărănimei. Țărănimea aceasta nu a știut nici odată ce înseamnă a fi lași și trădători; ea a luptat pentru apărarea hotarilor țării. Această țărănime trebuie să fie îndreptățită. Voiu da tot concursul meu pentru democratizarea întregii structuri a țării românești. Ași dori ca rândurile d-voastre să fie completate cu aleșii adevărați ai poporului. Ași dori ca toate moravurile rele din țară să dispară!" D-sa termină strigând: „Trăiească Regele României, acest simbol al Românimii de pretutindeni", și mulțumește aceloră cari au luptat pentru d-sa în alegeri, precum și Camerei care l'a primit cu preținie.

22 Aug./4 Sept. 1918.

Dintre toți preoții cari s'au distins în timpul războiului, un loc de frunte îl ocupă părintele *Iustin Șerbănescu*, care într'una din luptele dela Mărășești, când toți ofițerii unității pe care o servea el, au căzut pe câmpul de luptă, el s'a pus în capul soldaților și a comandat atacul până când a căzut și el rănit. Pentru această faptă eroică a fost decorat cu *Mihaiu Viteazul*. Acum părintele Șerbănescu face serviciu de duhovnic la serviciul de *triaj* de pe lângă gara dela Iași, unde în ziua de 15 l. c. s'a celebrat un părăștas pentru doctorul *Santoni*, din Misiunea franceză, și pentru doamna *Coatu*, infirmieră benevolă la același serviciu, precum și pentru cei 40 sanitari morți, îndeplinindu-și datoria în timpul epidemiilor din primul an al războiului. Cu această ocazie Ministrul Franței, d. Saint-Aulaire, a înmănat părintelui Șerbănescu *Crucea de Războiu* franceză cu *palme*, în fața unei numeroase și distinse azistență. Ministrul Franței în numele guvernului francez își exprimă fericirea pe care o simte constatând adâncimea sentimentelor de dragoste pe cari întreg poporul român le păstrează Franței. El e fericit că o poate spune comemorând pe un erou francez, doctorul *Santoni*, și o eroină română, doamna *Coatu*, amândoi morți de boală luată în serviciul de *triaj*, pe lângă care erau atașați, și sărbătorind în același timp

pe un preot-erou, părintele Șerbăneșeu, care își îndeplinește acum serviciul tot acolo. Sub steaguri așa de asemănătoare, poporul român și poporul francez au luptat alături pentru un sfânt ideal. Culcați în pământul românesc, aceia din Francezi cari niciodată nu-și vor mai revedea Patria nu să vor simți străini: le va fi tot așa de ocrotitor ca și pământul Franței. Aduce elogii acelora dintre femeile române, cari au înțeles să ducă îndeplinirea datoriei până la jertfă, ca Ortensia Coatu. Imbrățișind pe părintele sărbătorit, care, împreună cu un alt preot celebrase serviciul divin, spune că îmbrățișează România întreagă. Atunci, d. general *Lafont*,* evocând pe acei cari au primit cea din urmă mângâiere dela părintele Șerbăneșeu și pe toți cei ce au fost consolati de sfinția sa, îl îmbrățișează și-i prinde pe pept Crucea de Răsboiu, la care sărbătoritul preot îi răspunde prin cuvinte înălțătoare de suflet.

23 Aug./5 Sept. 1918.

La felicitările ce îi s'au trimis de pretutindeni, cu ocazia zilei de naștere, M. S. Regele a răspuns mulțumind și dând tuturor un sfat foarte folositor în grelele împrejurări de astăzi și anume să avem încredere în noi. Dau aci câteva răspunsuri date Basarabienilor. *Sfatului Țării* din Chișinău, M. S. Regele îi răspunde așa: „Cu deosebită mulțumire primesc urările și expresia devotamentului ce-Mi aduceți în numele Basarabiei. Poporul moldovenesc poate fi sigur că-i voi urmări necontenit, cu dragoste, toate străduințele pentru a-l aduce la o stare tot mai înfloritoare, a lui și a tuturor claselor, care trebuie să lucreze împreună și într'un gând, spre binele obșteșc. Pe toți vă îmbrățișez cu aceeași căldură.“ Arhiepiscopului Basarabiei M. S. Regele să adresează astfel: „Urările atât de călduroase ce-Mi aduceți cu prilejul aniversării Mele și vestea despre rugăciunile ce, împreună cu clerul și poporul, ați înălțat către Atotputernicul, le-am primit cu o vie și adâncă mulțumire. Să fie aceasta întâie sărbătoare a aniversării Regelui o chezașie pentru legăturile sufletești ce unesc Ținuturile moldovenești cu Țara-mamă și cu Suveranul ei!“ Iar Comisarului general M. S. îi răspunde prin aceste frumoase cuvinte: „Urările ce-Mi aduceți din partea ținuturilor moldovenești de dincolo de Prut le primesc cu o vie și adâncă mulțumire. Vă rog a mulțumi din parte-mi tuturor acelora care Mi-au adresat felicitări pentru ziua de eri. Răspund la aceste călduroase manifestări cu o inimă plină de dragoste pentru noii mei supuși, acăror desvoltare pentru binele țării întregi o urmăresc cu viu interes și cu încredere.“

24 Aug./6 Sept. 1918.

Lenin, dictatorul Rusiei și apostolul mincinos al păcii universale, omul roșu care a distrus cel mai formidabil imperiu, a

* Generalul Lafont a murit după câteva luni în fași, de gripă infecțioasă, spre mai marea jale a tuturor Românilor.

fost împuşcat de niste femei. In ziua de 19 l. c., la ora 9 seara, când Lenin să întorcea dela o întrunire a muncitorilor din fabrica Michelson, care să găseşte într'un cartir dincolo de Moscva, a fost oprit de două femei. Acestea l'au atras într'o convorbire referitoare la ultimul decret în chestia importului de alimente. In timpul convorbirii s'a tras trei focuri de revolver, cari au rănit pe Lenin la braţ şi în spate. Focurile au fost trase de o fată tinără, numită *Dora Caplan* şi e originară din Chiev; ea a fost arestată. După buletinul medical, Lenin a fost lovit de două gloanţe: unul a pătruns sub umărul stâng în cavitatea peptului, a rănit partea superioară a plămânului şi a provocat o emoragie în pleură; glonţul s'a oprit în gât deasupra claviculei drepte; — celalalt glonţ a pătruns în umărul stâng, a zdrobit osul şi s'a oprit sub pelea aceluiaşi umăr, producând şi el o emoragie internă. Starea lui Lenin pare a fi gravă.

Pe de altă parte în Petrograd a fost asasinat Comisarul naţiunii pentru afacerile interne ale Comunei muncitoreşti dela nord, tovarăşul *Uriţchi*.

Dreptatea cerească să apropie şi nici nu să putea altfel, căci nu să poate ca un popor mare, care abia a scăpat de tirania țaristă să sufere o tiranie şi mai sălbatică şi așa de absurdă, care distruge odată cu *burghezia*, cu *inteligenta*, cu *capitalul*, însuşi nervii de viaţă ai naţiunii, după cum este stăpânirea lui Lenin şi a lui Troţcki-Braunstein. Această stăpânire, prin toate faptele ei, n'a făcut decât să nimicească totul şi să samene ură până în straturile cele mai adânci, ură care s'a întins tot mai tare atingând toate categoriile sociale, fără să pună nimic bun la loc. Omorât'au pe Țar, pe generali, pe ofiţeri, diplomaţi, membri de seamă ai diferitelor organizaţii, apoi o mare parte din burghezie şi în urmă o bună parte din țărănime, dând împărăţia pe mâna tuturor declassaţilor, leneşilor şi beţivilor, cari sub ideia sfântă a libertăţii şi egalităţii au comis cele mai cumplite barbarii. Astăzi dictatorul acestei stăpâniri nefaste cade străpuns de gloanţele trimise de mâna unei femei. El n'a putut scăpa de destinul oricărui despot, cu toată paza şi apărarea poliţiei. Şi noi Românii am fost ameninţaţi de furia distructivă a lui Lenin, care ne-a silit să depunem armele. Dar poporul şi armata română au scăpat neatinşi de propaganda revoluţionară a steagului roşu. Bolşevismul n'a avut nici o influinţă la noi şi n'a lăsat nici o urmă decât o tristă amintire. Lenin rămâne ca o figură despotică. A fost un tiran, un distructiv, un răsbunător. N'a clădit nimic, sau cel mult a clădit schele pentru dărâmat. „Nimeni, scrie un ziarist, n'a distrus mai mult decât el, şi cu drept cuvânt diavolul l'ar putea invidia.“

25 Aug./7 Sept. 1918.

Ofensiva franco-engleză continuă victorioasă. In zilele din urmă Aliatîi noştri au cucerit Chaulnes, Roye, Noyon, Bapaume,

Combles, Perrone, vestitul munte Kimmel și peste 50 de sate, ajungând până aproape de linia Hindenburg, de pe care au plecat Germanii în ofensiva așa zisă a *păcii* din luna Mart. Sunt mai bine de 40 de zile de când ofensiva Aliatilor noștri macină și împinge frontul apusan, care până acum n'a cunoscut o ofensivă de vigoarea și durata celei de astăzi. Rând pe rând linii întărite au fost străpunse, localități importante au fost ocupate răsturnând echilibrul de forțe ce păreau că pentru multă vreme trebuia să asigure o epocă de stagnare pe frontul apusan. Operațiunile sunt în curs. Rezistența germană este pe alocuri energică, dar mișcarea ofensivă a Aliatilor noștri nu numai că nu e stânjinită, dar sporește zilnic în intensitate. Vestita linie Hindenburg este aproape și pe ea să vor desfășura poate lupte și mai mari, de rezultatul cărora va depinde nu numai soarta unei mari ofensive, dar poate însuși desnodamentul războiului. Suma prizonierilor luați de Aliții noștri dela 2 Iulie până la 18 August st. v. este de: 128,302 oameni (2,674 ofițeri); s'au luat 2,069 tunuri, 1,734 aruncătoare de boambe și 13,783 mitraliere.

În ofensiva actuală a Aliatilor noștri au jucat mare rol *tancurile*, mulțumită cărora s'au obținut aceste succese așa de strălucite. Prin efectul lor miraculos, tancurile s'au ridicat la rangul întâiu și ofițerii de infanterie declară că ele au devenit indispensabile. De altfel tancurile, în număr de *mai multe mii*, formează un corp special, cu brigăzi, batalioane și state majoare, ca și aviația și transporturile. Tancurile sunt de 3 feluri: tancuri grele cu tunuri în număr de 3, cu 6 oameni și mai multe mitraliere; — tancuri de aprovizionare, cari duc la posturile înaintate munițiuni și proviziuni, și pot trage în urma lor 20 vase cu apă proaspătă, care ajunge pentru un batalion; — în fine, așa numitele *whippets*, niște cară cu câte 2 motoare de 600 cai fiecare și cu 4 mitraliere, pe cari le mănuește 1 ofițer cu 3 oameni. Aceste mașini groaznice, grele de 30 de toane, pleacă la atac neținând seamă de tranșee, șanțuri, pânii de 420, pante de 40 grade, peste toate trec ca și când ar merge pe loc drept, făcând în timpul unei zile câte un parcurs de 26 mile și lăsând în urma lor mult prapad.

Din Washington să anunță că președintele Wilson a semnat legea referitoare la armată, publicând și o proclamație în care fixează ziua de 12 Septembrie ca data începerii înscrierilor. Numărul bărbaților în etate de 18 până la 45 ani, cari nu sunt încă înscrși sunt șocotiți la 13 milioane. Să vor înscrie numai oameni sănătoși și fără familie. Wilson își încheie proclamația astfel: „Este intențiunea noastră de a obține o victorie decisivă cu armele și de a închină în mod conștient o mare parte a forței militare bărbătești a poporului pentru realizarea acestei intențiuni.”

Intr'un discurs ținut acum de curând la Springfield, *Roosevelt* a terminat cu cuvintele că: „Datoria Americii este să sfârșească actualul războiu cu o isbândă formidabilă.”

Lordul *Cecil* a făcut în parlamentul englez următoarea declarație: „Acum a venit timpul să dăm inamicilor nostri ultima lovitură hotărâtoare.” Iar marele ziar francez *Le Temps* spune că mareșalul Foch are speranță ca să dea în șase săptămâni *deciziva*.

29 Aug./11 Sept. 1918.

Astăzi la ora 3 p. m. am plecat din Iași cu trenul demobilizaților și am ajuns la *Buzău*, în ziua următoare sara la 8^{1/2}, după o călătorie oboșitoare mai bine de 29 de ore.

Cred interesant a descrie această călătorie, ca să vă vadă multe formalități, cari trebuie împlinite pentru a te întoarce acasă, în teritoriul așa zis *ocupat*. Demobilizații au față de pribeji (refugiați) un mare avantaj; ei nu trebuie să ceară dela Nemți permisiunea de a să întoarce acasă, vestitul *ausweiss*, pe care Românul cu spiritul lui sarcastic l'a botezat, cu drept cuvânt, *unsvais*, din cauză că mulți sau aproape toți cei cari au dorit să-l capete mai curând, au cheltuit până la 2—3 mii de lei; un mare comerciant cu 3000 l'a obținut în *cinci* zile, un alt bogătaş cu 1500 în 10 zile; altmintrelea, nenorocirii ceialalți așteaptă câte 5—6 săptămâni pentru a primi această blestemată de permisiune. venind zilnic pe la Ministerul de Interne din Iași ca să cetească listele permisurilor *aprobate*, căci din nenorocire sunt tot așa de multe *neaprobate* de Nemți. Din curiozitate am cetit și eu o astfel de listă, ca să văd cine sunt aceia, acăror întoarcere în teritoriul ocupat nu s'a aprobat de autoritățile germane, și aceasta pentru ca să pot ghici cauzele cari au putut motiva neaprobarea. Pe această listă tot așa de lungă ca și cea dealătura a admișiilor, am văzut un doctor în medicină cu familia lui compusă din 3 persoane, apoi o văduvă cu 2 copii, o familie compusă din 6 persoane, etc., și atunci m'am întrebat că oare ce vor fi greșit toți acestia de nu-i lasă Nemții să să întoarcă în Muntenia? Sunt sigur că la nici unul nu îi s'ar putea impută vr'o acțiune păgubitoare intereselor politice și economice ale ocupanților. N'am găsit cu mîntea mea nici o cauză alta, decât numai aceea că locuințele celor refuzați sunt ocupate de Nemți, cari nu vreau să le evacueze și pentru aceasta li s'a refuzat permisiunea de ași revenea căminurile.

Noi demobilizații am scăpat de *unsvaisuri*. Este deajuns ca să te prezinți la Comenduirea pieții cu ordinul de demobilizare și dacă ești funcționar civil și cu un ordin de serviciu dela autoritatea de care depinzi. La Comenduire ți să dă permisiunea de a plecă în ziua următoare cu trenul așa zis al *demobilizaților*, pe chiar ordinul de mobilizare pe care îl ai, apoi îți mai dă un tablou de demobilizare și un bilet de identitate cu toate semnalamentele, fără să-ți mai dai fotografia, după cum sunt obligați nenorociții de pribeji, cari mai trebuie astfel să plătească și fotografului 5 lei. Dela Comenduire te duci la Serviciul de *traj*

dela gară, unde îți scoți un *bilet de sănătate*, pe dosul căruia să notează că nu ești bolnav de boale venerice (lumești). Așa am făcut și eu cu o zi mai înainte de plecare.

Astfel, azi la ora 3 p. m., am fost la gară cu toate bagajele. Pentru mine și pentru bagajul luat în compartiment n'am plătit nimic, dar pentru celalalt bagaj, pus în vagonul special am plătit 29 lei pentru 75 chilograme. În vagon am potrivit o bine, fiind puțini și având loc și pentru culcare. Mi-a venit însă greu, căci deși vagonul era de clasa I, băncile erau de scânduri și-ți intrau prin oase, așa că mereu eram silit să-mi schimb poziția. Când s'a luminat bine de ziuă am ajuns la Adjud, am intrat în zona războiului și am avut ocazia să văd urmele lăsate de bombardament. Nu departe de acest orașel, care să zice că n'a suferit tocmai mult, am văzut o pădure, ai cărei copaci erau foarte mutilați, unii răsturnați de tot, alții aplecați pe jumătate, cu crengile rupte și spulberate în diferite forme și dimensiuni, care-i dădea o înfățișare foarte tristă. După un sfert de oră zărim numai zidurile și coșurile unei mari fabrici de îngrășăminte, rupte, sfărâmate în multe chipuri, expuse ploilor; să luau măsuri de reconstruire.

Pela ora 7¹/₂ sosim la *Mărășești*, vestitul nostru Verdun, care a înscris marea epopee a Românilor în cartea neamului nostru. Gara a fost foarte maltrată: ziduri sparte, ferestre desfundate și deformate în diferite feluri. S'au făcut într'o parte a gării mici reparațiuni și s'a pus la adăpost de ploaie, așa ca să poată funcționa. Celelalte construcțiuni dependente de gară sunt în ruină. Aci am stat până la ora 2¹/₂ p. m. având mai multe formabilități de îndeplinit, dar cum acestea începeau numai pe la ora 10, m'am repezit să văd acest vestit sat mare și cu mare jale ochii mei văzură numai ruine în toate părțile, așa că nu să mai recunosc stradele și proprietățile. Va trebui mult timp și mulți bani pentru reconstruirea acestui sat istoric. Să sperăm că Mărășeștii să va renaște din glorioasa lui cenuse și să va înălța în haină mândră vitejească, iar la centru va avea un măreț *monument* grăitor pentru vecie a strălucitelor fapte de arme, cari au dat României faima de *invincibilă*. Subscripția deschisă de *Neamul Românesc* în acest scop pare a da roade bune.

M'am întors la gară, trenul nostru să formase și era tras la rampa de mărfuri. Toți demobilizații am fost puși pe 2 rânduri după județe, începând cu Mehedinții. La ora 10¹/₂ apare comisiunea compusă dintr'un căpitan neamț, roșcovan la față, și un maior român. Ne-a inspectat bagajele, în mod superficial, mulțumindu-să mai mult cu declarația că n'avem arme, nici scrisori. Din pachetul de ziare ce-l aveam din Iași mi-a luat toate gazetele lăsându-mi numai *Steagul* (gubernamental). Formele implinite fiind ne-am urcat în vagoane de marfă, fiecare cu bagajele lui și cum numărul vagoanelor era prea mic în raport cu numărul călătorilor, am stat înghesuți care cum am putut. Dar,

nu știu de ce, până la plecare de vr'o trei ori ni s'a poruncit să eșim pe rampă, apoi să ne urcăm iar în vagoane, și aceasta pe o caldură aproape tropicală. La ora 12 ni s'a dat voie, la cei ce am cerut, ca să mergem la restaurantul de lângă gară ca să dejunăm. Înainte de plecare iar ni s'a făcut o revizuire, de același ofițer neamț, nu în vagoane, unde ar fi fost mai ușor, ci afară pe rampă, așa că a trebuit să eșim fiecare din cuibul său sărind peste bagaje. În fine am plecat și la 3¹/₂ am ajuns în orașul *Unirii*, care, din fericire, a suferit puțin din cauza bombardamentului.

La Focșani alte formalități. A trebuit să mergem la Cazarma regimentului de artilerie din partea cealaltă a orașului, unde ni s'a dat la fiecare câte un bilet doveditor că am făcut baie și ca am fost deparazitați, să înțelege că acestea numai pe hârtie, plă-tind fiecare 2 lei. Apoi cu acest bilet am mers în pavilionul principal de alături, la intrarea căruia am văzut deasupra uși de semnat un mare steag german și de desupt o înscricțiune nem-țească care pe românește sună așa: „Noi Germanii ne temem de Dumnezeu și pentru aceasta am putut trăi până acum în lume.”

În cancelarie eră un căpitan subțirel, cu părul roșu și cu mustața stufoasă și sburlită. El stă la masă, cu chipiul în cap, cum de altfel stau toți ofițerii nemți în timpul serviciului, iar în fața lui un jidănaș ca interpret (tolmeci); noi stam în picioare, la rând, cu capul descoperit. Ne-a înscris într'un registru, cu numeroase coloane, și ne-a dat alt bilet în locul biletului de că-lătorie dela Mărășești, punându-ne să iscălim o declarație tipă-rită în limbile germană și română, prin care „ne obligăm prin semnătură proprie că nu vom întreprinde nici o acțiune păgu-bitoare intereselor politice și economice ale Puterilor ocupante și mai pe sus de toate că vom dă ascultare ordinelor primite dela Comandatura locală.”

Intorcându-mă la gară și având la dispoziție un tren de persoane, care avea să plece cu mult mai înainte decât trenul nostru, mi-am luat un bilet de cl. I și mi-am dat lădițele la bagage, plă-tind cu totul 20 lei. Am venit foarte comod, vagoanele fiind mari și lume puțină. Cu surprindere am văzut vagoane germane, sistem vechiu, cu întrările laterale, așa cum erau la noi la înce-putul drumului de fier acum 30—40 de ani. Interiorul de altfel era curat, canapelele comode și căptușite cu catifea roșie. La 8¹/₂ sara am ajuns în mult doritul Buzău, unde pe peronul gării eră mare aplemorăție.

31 Aug./13 Sept. 1918.

Locuința fiindu-mi ocupată de un rabin al armatei germane, Dr. Klein, cu secretarul și ordonanța lui, am fost silit să dorm la un vecin. Astăzi, înainte de amiază, mi s'a dat dormitorul, iar ăntreul cu biroul mi-au promis că mi să vor dă după câteva zile, până își vor găsi ocupanții altă locuință, care să le convină.

Odăile mi le-am găsit devastate aproape de toate obiectele mai de valoare și de o parte din bibliotecă, în special de colecțiile nelegate de reviste, cu care s'au servit la aprinsul focului; ele erau într'o stare de murdărie cu neputință de descris; stai și te miri cum acești oameni, așa de culți și de curați la ei acasă, au putut trăi într'o murdărie așa de cumplită.

Ceeace este la mine acasă să vede la toate locuințele ocupate de Nemți, cari au pretenția să stăpânească lumea ca fiind poporul ales al lui Dumnezeu și cari toate nelegiuirile le comit în numele aceluiași sfânt Dumnezeu! La o inspecție a locuințelor s'a constatat că numai casele locuite de Germani erau murdare; ordonanțele nu le curăteau niciodată cum trebuie și nu lăsau nici pe proprietari să facă curățenie. În privința traiului lor să povestesc lucruri ne mai auzite; mulți din ei să serveau de oalele de noapte drept vase pentru alimente, tot astfel întrebuințau și lighianele, după ce le spălau în mod cât să poate de sumar. Să zice că unii soldați își preparau ceaiul în cazanul serviciului barometric al orașului, cu care să deșertau latrinele, după ce l'au curățit în mod foarte superficial.

Dar ceeace m'a isbit în mod simțitor a fost aspectul lamentabil al cetățenilor, pe cari nu-i văzusem aproape de *doi* ani. Mai toți cei grași, afară de *trei*, au o înfățișare bolnăvicioasă și au slăbit mult, perzând unii până la 25—30 chilograme din pricina hranei neîndestulătoare și a stării rele sufletești, produsă de ocupațiunea germană, pe care au suportat'o și o supoartă cu mare anevoință. De altmintrelea nu este greu să te convingi, îndată ce ai sosit aci, de atmosfera grea și înăbușitoare în care au trăit și trăiesc aceste ființe fără de noroc. Și noi am dus'o greu în Moldova, și încă greu de tot, dar nimic din toate cele suferite de noi nu să poate asemăna cu ceea ce a fost și este aci. Chinul cel mai mare al concetățenilor mei a provenit din lipsa de alimente și greutatea de a le procura pe acelea care să găseau. Suferința lor eră mărită când vedeau cum Nemții să desfătau în toate și cu toate, căci autoritățile și populația erau obligate a le pune toate la dispoziție în condițiuni cât să poate de avantagioase și cu prețuri derizorii. Nemții își au *prăvăliile* lor încărcate, de unde își iau tot ce le trebuie; ei au *birturile* lor, după categorii, unde sunt serviți cu toate bunătățile.

Afară de ceeace consumă Nemții în România, ei mai hrănesc și două zeci de județe din Germania cu alimente dela noi. Pe lângă acestea, fiecare soldat neamț are dreptul să trimită acasă, la familia lui, în fiecare săptămână câte o lădiță de *5 chilograme*, plină cu tot ce poate cumpără sau mai bine zis sterpelii de pe aici.

În oraș sunt mai multe *cazinuri*; pentru ofițerii diferitelor unități, fie ei numai cinci sau șase, fiecare unitate își are cazinul ei, instalat în cele mai bune case și având tot confortul; tot așa au și soldații. Toate clădirile mari, publice și private, sunt

ocupate de ei. Palatul Comunal, în toată mărimea lui, este ocupat numai de Comandamentul Diviziei, iar Primăria noastră cu toate birourile ei este înghesuită într'o locuință mică particulară. În clădirea Diviziei române este instalat un *Soldatenheim*. Nu este casă să nu aibă musafirii ei nepoftiți. În casa vecinului meu, mare și frumoasă, șade un locotenent cu ordonanța lui, ocupând 4 camere, și anume: salonul servește de dormitor ofițerului, iatacul stăpânului este dormitorul ordonanței, biroul este fumătorul, iar în odaia de alături ofițerul își bea dimineața cafeaua cu lapte; prânzul și cina le ia la popotă. Proprietarul cu numeroasa lui familie (9 persoane), trăiește înghesuit în două odăițe mici și întunecoase de pe galeria care duce la bucătărie. Același lucru să poate vedea aproape în toate casele bune; pretutindena Germanii să răsfăță din belșug și sunt instalați ca și când ar fi să trăiască o viață întregă pe la noi.

Vrednic de însemnat este și următorul caz: Casa căpitanului pensionar Simionescu, acărui familie să refugiase în Moldova, casă mare cu subsol, a fost ocupată toată numai de un *maior* cu ordonanța lui, iar proprietarului îi s'a permis să locuiească în odaia de servitori de lângă bucătărie; de closet să serveau numai maiorul și ordonanța, care purtă cheia la el, proprietarul fiind silit ași satisface trebuințele naturale în grădină, iarna și vara. După câțva timp maiorul a somat pe proprietar ca să să mute de acolo, căci lui nu-i trebuie spion în casă. Acel vestit maior, care să vede treaba *suferea și de insomnie*, a dat poruncă tuturor vecinilor pe o distanță de 100 de metri de jur împrejur ca să-și taie toți *cocoșii*, cari îi turbură somnul în timpul nopții prin cântatul lor.

Orășul Buzău n'a suferit stricăciuni, căci bombardamentul, la venirea Nemților, n'a durat decât foarte puțin timp. Un obuz a atins frunosul turn al Palatului Comunal, făcându-i numai mici stricăciuni, cari s'au reparat îndată. În strada Târgului au ars 5 prăvălii, căroră să zice că Rușii le-ar fi dat foc la retragere. Gara a fost cea mai grav atinsă, în jumătatea ei din dreapta fiind aprinsă tot de Ruși, dar Nemții au reparat'o imediat pentru ca să să poată servi de ea.

Spitalele toate au fost ocupate de Germani până acum de curând. Spitalul Gârlași a fost evacuat de ei abia acum două săptămâni; iar al meu, spitalul județan I. C. Brătianu, îl ocupă și acum, deși au numai 8 bolnavi răioși, pe câtă vreme Spitalul militar dela Crâng, nou, mare, încăpător și bine amenajat n'are nici un pătimaș. Cu toate acestea, la intervenția primului nostru ministru pentru evacuarea lui, au răspuns în mod cinic că cu părere de rău nu-l pot evacua, având mare trebuință de el, așa că populațiunea noastră săracă, din oraș și dela sate, va continua să sufere din lipsa ajutorului medical.

Când au ocupat orașul, la 2 Decembrie 1916, Nemții s'au purtat cu populația cât să poate de barbar. În strada Dumbrăvi,

chiar în prima zi, au dat afară din case pe toți locuitorii, mari și mici, ocupându-le soldații pe toate și jefuindu-le, fără să țină seamă că este vreme de iarnă... În celelalte strade, timp de trei zile, soldații mergeau din casă în casă și luau tot ce le plăcea... Profanat'au bisericile, transformându-le în locuințe pentru soldați și chiar în grajduri. De asemenea în mai multe case au pus cai și spre mai mare bătaie de joc au urcat cai chiar în etajul *Prefecturii*, iar când îi dădeau jos le așterneau pe scări saltele pentru ca să să poată scobori. În frumosul *liceu Hășdău* au pus cai în primele zile și au ars băncile, arhiva și mai mult de jumătate din frumoasa și bogata *biblioteca*, întemeiată prin marea și neadormita stăruință a mult regretatului director *Vasile Iorgulescu* într'o viață de om. Este de notat că la marginea orașului, lângă faimosul *crâng*, să află cazarma regimentului 7 de artilerie, cu multe, mari și bune grajduri; ei bine, în acelea grajduri n'au pus nici un cal.

Făț de popor să arătau aspri și desprețuitori. Dădeau ordine peste ordine și neexecutarea promptă alor atrăgea amendă și închisoare grea. Pe vr'o trei locuitori de pe la marginea orașului, ei i-au împușcat din pricină că au găsit câte o pușcă de vânat. Din când în când, Nemții dădeau ordine ca toți cetățenii dela 15 ani în sus, fără nici o deosebire de clasă și de poziție socială, să să adune la obor și acolo, după ce îi împărțeau în mai multe grupuri, îi trimiteau la diferite munci, mai ales agricole și mulți au contract diferite boale, cari i-au dus în mormânt; și așa i-au chinuit în tot timpul ocupației. În vremea iernii au dat ordin ca fiecare locuitor să curețe zăpada dinaintea casei; două doamne văduve, la cari servitoarele au făcut aceasta, au fost amendate și arestate 1 zi pentru că n'au măturat ele trotuarul.

Intrând în oraș și plimbându-te pe stradele principale te îsbește lipsa aproape totală a firmelor. Firmele vechi fiind toate scrise pe table de fier, ele au fost luate de Germani ca să acopere cu ele diferite magazinuri și bărci pe cari le-au construit pentru trebuințele lor. Tăblițele stradelor fiind mici și unele cam șterse, ei le-au înlocuit cu altele mai mari de scândură, pe cari au scris cu negru numele stradei în rândul întâiu, iar dedesupt cuvântul *strasse*. Toate autoritățile au firme nemțești, iar la cele românești li s'a pus și câte una germană.

Viața socială aproape nu există, fiecare își vede de nevoie lui, luptând din greu pentru asigurarea existenței zilnice. Pe strade circulă numai cei forțați de strictul interes; nimănui nu-i mai arde de plimbări. Toți au înfățișarea tristă și gânditoare; vorbesc rar și încet ca să nu-i audă dușmanul, care e pretutindenea, și multe cuvinte sunt înlocuite prin oftat și dare din umăr. Spectacole distractive pentru Români nu mai sunt; cum înserează stradele, slab iluminate, sunt goale...

1/14 Aug. 1918.

Aliații noștri din apus continuă cu succes ofensiva, care merge ceva mai încet din cauza rezistenței din ce în ce mai îndârjite a dușmanului. Ultimele comunicate germane, căci de cele franceze nu mai poate fi vorba aci, în teritoriul ocupat, și dacă sunt publicate ele sunt trunchiate și traduse după capriciul cenzurii, comunicatele germane, zic, mărturisesc singure înaintarea franco-engleză. Trupele franceze au înaintat până la Fontaines-Cleres; au luat satul și moara din Lafaux, înaintând la răsărit pe terenul Allemant; au câștigat teren la est de Sancy și Celles-sur-Aisne; în regiunea Mervel au luat satul Glennes, făcând în cursul celor 2 zile din urmă 2700 prizonieri și luând mult material de războiu. Englezii i-au împins pe Nemți înapoi de liziera răsăriteană a localității Havrincourt.

4/17 Sept. 1918.

Ziarele de azi publică cu lungi comentarii nota guvernului austro-ungar, prin care monarhia dualistă invită pe beligeranți la o *conferință de pace*, o conferință neoficială și neobligatoare, într'un stat neutru, care să caute modul cum s'ar putea deschide calea spre înțelegere. Nu voi reproduce textul acestei note, deoarece ea nu precizează nimic și nu ține seamă de nici una din declarațiunile guvernelor Înțelegerii, prin care să arată hotărât modul lor de vedere și condițiunile în cari s'ar putea ajunge la mult dorita pace. Nici chiar condițiunile Președintelui Wilson, destul de moderate, nu sunt discutate, așa că să poate chiar de acum prevedea care va fi răspunsul la această notă ciudată și care va face oarecare vâlvă în lumé.

10/23 Sept. 1918.

După cum eră de așteptat, nota Austro-Ungariei cu privire la *conferința de pace*, privită cu deosebită favoare de Aliații ei și apreciată în mod mai mult sau mai puțin rece de către neutri, a fost respinsă de către Aliații noștri, de fiecare în parte. Nu s'a dat un răspuns comun, deoarece acea notă n'a fost adresată guvernelor aliate la olaltă ci fiecăruia în parte.

Răspunsul Franței l'a dat prim-ministrul Clemenceau în discursul pe care l'a ținut la deschiderea Senatului. „Franța, zice el, a suferit timp de o jumătate de veac jicniri nedemne din partea dușmanului ei. Dușmanul a crezut că a sosit în sfârșit momentul de a supune întreaga lumé. Ce au făcut soldații francezi, o va spune istoria. Noi știm de mai înainte, dar abia de eri Germania uimită începe să priceapă ce fel de oameni are înaintea ei. Ceeace a văzut luméa și ceeace nu va uită, sunt câmpiile pustiite, căminurile distruse, prădăciunile metodice și maltratările rafinate. Nici o victorie n'ar fi putut face să să uite aceste numeroase crime, dar victoria anunțată de dușman n'a venit de loc. Soc-

teala cea mai grozavă dela popor la popor a fost deschisă și va fi plătită. Ziua anunțată de mai bine de un secol de imnul nostru național a sosit într'adevăr. Franța nu mai e singură în înfăptuirea operii de dreptate prin arme, căci cetățenii și soldații, guvernele și reprezentanțele naționale ale Înțelegerii, au fost cu toții la datorie până ce aceasta va fi împlinită. Am fi necredincioși față de noi înșine dacă am uită că victoria cea mai pură să datește acestor minunați „*poilu*“, cari vor vedea confirmate de istorie titlurile de nobleță pe cari și le-au dat ei înșiși. Ei vor să desăvârșească opera. Vor mereu și tot mereu să lupte victorioși până în ceasul în care inimicul va pricepe că *între crimă și drept nu este posibilitate de tratative*. Noi căutăm numai pacea. Vroim numai pacea dreaptă și durabilă, — o pace care să asigure pe ceice vor veni după noi de grozăviile trecutului. Înainte dar, fii ai patriei, desăvârșiți *eliberarea ultimelor popoare de furia forțelor necurate!* Înainte, spre victoria nepătată! Intreaga Franță, întreaga omenire gânditoare este cu voi!”

Anglia a răspuns prin glasul ministrului său de externe Balfour, care recunoaște dorința de pace a Înțelegerii. El declară însă nota Austro-Ungariei ca nediscutabilă, câtă vreme Germania n'a renunțat la Alsacia-Lorena, n'a restituit și despăgubit Belgia și n'a exprimat renunțarea la colonii și *nevalabilitatea tratatelor de pace dela Brest-Litovsc și București*.

Guvernul Italiei în răspunsul său arată că nu cunoaște textul notei decât din cele publicate de *Korrespondenz-Bureau*. Dacă textul acesta este exact, atunci trebuie să creadă că propunerea nu are alt scop decât acela de a da imagina unor tratative fără vr'un temei real și fără puțința de a da un rezultat practic oarecare. Declarațiile bărbaților de stat ai Austro-Ungariei și Germaniei, cari esclud orice *cesiune* de teritoriu și *vor să păstreze intacte tratatele de pace dela Brest-Litovsc și București*, fac imposibil orice început de tratative. Cunoscutele țeluri de războiu ale Aliatilor în general și ale Italiei în special, nu sunt învrednicite în nota Austro-Ungariei cu nici un cuvânt. Atâta vreme cât guvernul Austro-Ungar nu va voi să recunoască țelurile speciale și generale de războiu ale Italiei și ale Aliatilor, Italia nu va renunța la lupta ei.

Statele-Unite ale Americii au răspuns prin ministrul lor de externe Lansing. Textul acelu răspuns glăsuște astfel: „Am onoarea a confirmă adresa dv. din 19/9, cu care mi s'a comunicat o notă a guvernului austro-ungar, cuprinzând o propunere către guvernele tuturor Statelor beligerante, după care acestea sunt invitate să trimită delegați la o convorbire confidențială, fără caracter obligator privitoare la principiile fundamentale ale unei încheieri a păcii. Cu această ocazie s'a propus, ca delegații să fie autorizați să-și facă reciproc cunoscut concepția guvernelor lor privitoare la acele principii, să primească comunicări anologice și să ceară explicații categorice asupra tuturor punctelor, cari

necesită o precizare. Ca răspuns la aceasta am onoare a vă împărtăși că cuprinsul comunicării a fost înaintat Președintelui, care m'a însărcinat să vă aduc la cunoștință că guvernul Stateilor-Unite crede că nu poate da decât un singur răspuns la întrebarea guvernului austro-ungar. El a stabilit în repetite rânduri și cu bună credință condițiile, în cari Statele-Unite ar fi dispuse să examineze o încheiere a păcii. El nu voește să să ocupe cu o propunere de conferință privitoare la o chestiune asupra căreia el ș'a spus punctul de vedere și părerea atât de lămurit."

14/27 Sept. 1918.

Sunt două săptămâni decând m'am întors la Buzău, după o absență aproape de 2 ani, și manifestațiile de simpatie față de persoana celui care scrie acestea rânduri continuă încă din partea bunilor săi concetățeni, fără nici o deosebire de vârstă, de stare socială și materială. Nu este unul care văzând'o să nu-și exprime bucuria că o vede și mai ales că o vede sub o aparență bună, căci în Buzău multă vreme s'a crezut că și ea figurează printre morții de tifos exantematic din Moldova. Această manifestare m'a impresionat adânc și m'a făcut să mă gândesc cu plăcere și mulțumire sufletească la cei 26 de ani de muncă conștiincioasă în cariera mea medicală, în multe privințe asemănătoare cu un apostolat.

15/28 Sept. 1918.

Vești bune ne sosesc de pe toate fronturile. Aliații nostri au început ofensiva și pe frontul macedonean, precum și pe fronturile din Asia (Mesopotamia și Palestina). În zilele acestea să anunță și o mare ofensivă italiană.

În Franța armatele franco-anglo-americane înaintează zilnic și să crede că în curând vor luă Cambrai și St. Quentin. Amănunțele precum și perderile suferite de vrăjmași nu le putem cunoaște, deoarece în ziarele cari ne vin din București nu să publică decât comunicatele germane, cari să mărginesc a recunoaște succesele Aliaților nostri numai printre rânduri și atenându-le prin diferite fraze mesteșugite, cum ar fi de exemplu acestea: „Englezii cu Belgenii ș'au întins atacurile asupra Flandrei, continuându-le contra localității Cambrai.” „Francezii și Americanii au întreprins noi asalturi în Champagne, precum și între Argonne și Meusa.” „Dușmanul a reușit să ocupe pozițiile noastre din pâlpii și în parte să pătrundă în liniile noastre de artilerie. Ofensiva inimică s'a oprit după amiazi pe linia digului de cale ferată dela sud de Dixmunde-Paschendaele-Hollebecke.” „La vest de Cambrai din cauza perderii poziției de canal de pe ambele părți ale localității Marquion, am retras eri dimineața frontul nostru din zona liberă într'o poziție înapoiată pe linia Arieux-Aubigny. Mișcarea a fost efectuată în cursul nopții, nestingherită de dușman.” „Între Ailette și Aisne am retras fără

amestec din partea dușmanului liniile noastre înapoia canalului Oise-Aisne.” „Mișcarea pregătită de câteva zile s'a desfășurat conform planului și neturburată de inamic.” „Intre Suippes și Aisne am dobândit un deplin succes de defensivă.” „Singurul succes al Francezilor constă în cucerirea localității Somme-Py și în mici scobiri fără însemnătate ale frontului nostru de apărare.” „In Argonnes din cauza înaintării inamicului în valea Airei, am retras noaptea linia noastră până în regiunea dela sud-vest de Binarville.” „Americani prin repetate atacuri au putut obține succese locale la Apremont și la răsărit de Cierges, unde ne-a împins înapoi linia până la pădurea Cunel și Fays.” Din aceste citații să poate vedea în ce hal au ajuns mândrii Germani în *lupta lor imperială* și cât de mare și strălucit trebuie să fie succesul Aliaților nostri.

Pe frontul macedonean Aliații nostri au *spart* frontul bulgar luând Prilep-ul și Köprulu ajungând până la Üsküb. Să zice că aproape jumătate din efectivul armatei bulgare a fost făcut prizonier. Coloanele bulgărești să retrag într'o debandadă de nedescris și soldații fug aruncând armele. In Palestina trupele turcești să retrag încă la vest de Iordan. Armata turcească din regiunea dela răsărit de Iordan ține pept unor forțe superioare, este însă amenințată de revolta Arabilor, care s'a întins până în ținutul Mauran. In luptele de retragere, trupele turcești au străbătut victorios, zice tot comunicatul german, forțele cari le impresurau, retrăgându-să în ordine. Comunicatul englez însă spune că armata generalului Allembly a distrus a 7-a și a 8-a armată turcă, făcând 30,000 prizonieri și luând 200 tunuri; resturile turcești fug fiindu-le amenințată retragerea.

16/29 Sept. 1918.

Președintele Wilson a ținut la New-York o cuvântare în care a spus următoarele: „Sfârșitul nu poate fi un acord, un compromis, sau o înșelare de interese, ci poate constă numai în deplina și neechivoca acceptare a principiului că *interesul celui mai slab este tot atât de sfânt ca și al celui mai tare*. Asta înțelegem noi prin o pace durabilă. Aliații sunt unanimi de părere că nu să poate încheia nici o pace printr'un fel de târg cu Puterile centrale, deoarece Aliații au negociat odată cu ele și au observat felul cum negociatorii lor au negociat cu alte guverne. Cheazăsia unei păci sigure și durabile este *dreptatea* nepărtinitoare, iar mijlocul indispensabil pentru aceasta e *Liga Popoarelor*, întemeiată pe tratate cari trebuie să fie respectate. Crearea ligei popoarelor și întărirea scopurilor ei trebuie să constituie partea cea mai esențială a tratatelor de pace. Statele-Unite sunt gata să ia asupra-le orice altă participare la răspunderea pentru aplicarea tratatelor guvernelor, pe cari pacea trebuie să să întemeieze pe viitor.”

Asquith, fostul prim-ministru englez, la o întrunire liberală

din Manchester a ținut o cuvântare, în care a relevat situația militară favorabilă a Aliatilor și a arătat importanța progreselor din Palestina și Macedonia. El a vorbit împotriva abandonării jertfelor făcute până acum fără a să asigure o pace curată, care să clădească o nouă politică internațională și care în urmă să încătușeze pentru totdeauna furia războiului. Cu privire la nota austro-ungară el a observat că „oricare ar fi motivele hotărâtoare ale lui Burian, propunerea sa nu să recomandă ca practică. Asquith a reproșat cancelarului german că a păstrat tăcerea în privința despăgubirii și restaurării Belgiei. El a atras atenția asupra refuzului lui Payer de a supune tratatele dela Brest-Litovsc și București conferinței de pace și a declarat că: „Noi putem accepta numai o pace, care să acorde tuturor națiunilor, atât celor mici cât și celor mari, siguranța împotriva poștei de pradă precum și dreptul deplin de a dispune libere de soarta lor.” El a încheiat astfel: „Cred că Liga popoarelor este o afacere destinată unei clare cugetări comune și că pentru capetele cele mai alese printre Aliați a venit vremea de a ataca partea practică a acestei probleme.“

18 Sept./1 Oct. 1918.

În urma dezastrului suferit, Bulgaria a cerut Înțelegerii armistițiului. Primul ministru *Malinov* a propus acest armistițiu Comandamentului suprem al forțelor Înțelegerii dela Salonic. După știrile incomplete sosite până acum nu să poate recunoaște cu siguranță, zice comunicatul german, dacă *Malinov* a procedat în înțelegere cu comandamentul armatei bulgare, cu parlamentul și cu regele, sau dacă a făcut aceasta pe socoteala sa proprie. Tot *Nemții* spun că în Bulgaria ar fi un curent împotriva pasului lui *Malinov* și că partide importante precum și cercuri influente din popor nu voesc să știe nimic despre un armistițiu separat și că ar fi iminentă o contra-acțiune a elementelor credincioase Puteilor centrale. Comandamentul armatei germane a trimis imediat în Bulgaria rezerve disponibile pentru sprijinirea aliatului, tot așa a făcut și comandamentul armatei austro-ungare. Ziarele germane spun că s'au luat toate contramăsurile împotriva unor eventuale urmări militare provocate de situația de pe teatrul de războiu din Macedonia. Ziarele austriace anunță că regele *Bulgarii* a trimis împăratului *Carol* o comunicare prin care îl asigură de fidelitatea sa de aliat. O astfel de comunicare a fost trimisă și împăratului *Wilhelm*.

La cererea de armistițiu a *Bulgarii*, Aliții nostri au declarat guvernului din *Sofia* că încheierea păcii ar aduce neapărat ruptura definitivă cu *Turcia*, *Germania* și *Austro-Ungaria*. Guvernele aliante cer toate asigurările pentru a garanta operațiile lor și a împiedeca trimiterea de trupe germane în *Bulgaria*. Să va încheia o convenție militară ca din partea *Bulgarii* să fie exclus orice pericol pentru operațiunile aliaților în *Balcani*. Che-

stiunea teritorială să va rezolvă la conferința generală a păcii. Bulgaria va trebui să evacueze imediat *toate teritoriile* ocupate dela izbucnirea rășboiului.

Aliații nostri înaintează cu succes pe frontul apusan. Trupele engleze au pus mâna pe *St. Quentin*. Apoi Aliații au ocupat Armentières și Lens, iar Germanii „au ocupat poziții înapoiate la răsărit de aceste două orașe.” Mareșalul Foch a lărgit atacurile sale pe o fâșie de 350 kilometri, dând lovituri uriașe în patru sectoare diferite, cu hotărârea de a străpunge într'una din ele frontul și a risipi forțele adversarului prin atacul din flanc. În ultimele lupte Aliații nostri au făcut 240,000 prizonieri cu 5,700 ofițeri; au luat 23,000 mitraliere, 3200 tunuri, un mare număr de aruncătoare de boambe și foarte mult material de rășboiu și munițiuni.

Pe frontul macedonean detașamente sârbești au reușit să ocupe orașul Üsküb, printr'o manevră de înveluire. Generalul francez Franchet d'Esperey a primit ordinul de a continuă marșul pe acest front. Pe frontul din Palestina armatele engleze au intrat în Damasc.

În legătură cu aceste evenimente să anunță mari prefaceri interne în sens democratic în Germania și reforma în senzul autonomiei naționalităților în Austro-Ungaria.

21 Sept./4 Oct. 1918.

O radiogramă franceză anunță că la Salonic s'a semnat armistițiul între delegații bulgari și cartierul general al armatei din Orient. Această știre a produs mare consternație la Aliații Bulgariei. *Fremdenblatt*, organul cancelarului Austro-Ungariei, găsește că actul îscălit de delegații bulgari din Salonic este cea mai rușinoasă sujugare a unei țări.

Cred interesant, ca document de mare valoare, a reproduce o parte din memoriul publicat de cabinetul îngâmfatului *Radoslavov*, în Octombrie 1915, în care să esplică necesitatea de a eși din neutralitate și de a să alipi la Puterile centrale: „Credem, zice acel memoriu, că nu să poate spune poporului bulgar destul de categoric că rășboiul european și lupta victorioasă a Austro-Germaniei sunt numai pregătiri pentru Bulgaria spre a porni în contra Sârbilor. Căci independent de faptul că interesul nostru politic ne impune datoria de a colabora la victoria finală a Austro-Germaniei, situația îngrozitoare a fraților noștri macedoneni reclamă o repunere repede a Serbiei, înainte ca cel din urmă Bulgar macedonean să fie măcelărit. Este dela sine înțeles că Germania și Austro-Ungaria vor conlucra cu atât mai bucuros la înființarea unei Bulgarii mari, cu cât le vom dovedi prin faptele noastre că ținem cu ele, adecă cu forțe unite să nimicim Serbia.”

Față de această profesiune de credință, din luna Octombrie 1915, putem esclama astăzi *quantum mutatis ab illo!*

22 Sept./5 Oct. 1918.

Ziarele ne aduc vestea plină de tâlc că Țarul Ferdinand a abdicat în favoarea fiului său *Boris*, care a fost proclamat în mod solemn, în Catedrala din Sofia, ca Țar al Bulgarilor. Tatăl său a plecat din țară.

În Germania a fost numit Cancelar și ministru președinte al Prusiei *principele Max de Baden* în locul contelui Hertling. Ca secretari de stat, fără portofoliu, au fost numiți deputații: *Groebner*, șeful oficial al Centrului, și social democratul *Scheidemann*. Noul guvern are în programul său următoarele puncte: 1. Asocierea la răspunsul dat la nota Papei și la hotărârea de pace a Reichstagului. — 2. Germania să declară gata a intra în Liga Popoarelor. — 3. Germania cere libertatea mărilor. — 4. Tratatul de pace încheiate până acum nu trebuie să formeze o pedecă pentru pacea generală. — 5. Statele limitrofe ale Rusiei să-și înființeze reprezentanțe ale poporului pe o bază largă. — 6. Alsacia-Lorena va fi imediat declarată ca Stat autonom federal. — 7. Imediata întroducere în Prusia a dreptului de vot general, egal, direct și secret.

23 Sept./6 Oct. 1918.

Astăzi am avut o mare bucurie când am cetit în ziare că după Bulgaria a venit rândul Aliatilor ei. În adevăr, Germania, Austro-Ungaria și Turcia au hotărât să se adreseze simultan Președintelui Statelor-Unite, prin intermediul guvernelor însărcinate cu reprezentarea intereselor lor în Statele-Unite, spre a încheia un *armistițiu general* și spre a începe *tratative de pace*. În executarea acestei hotărâri plenipotențiarul austro-ungar din Stockholm a fost însărcinat telegrafic de ministrul de externe ca să invite guvernul regal svedez să transmită următoarea telegramă președintelui Wilson: „Monarhia austro-ungară, care a dus războiul întotdeauna ca război de apărare și a manifestat de repetate ori dispoziția sa de a pune capăt vărsării de sânge și de a ajunge la o pace dreaptă și onorabilă, să adresează prin aceasta președintelui Statelor-Unite ale Americii, cu însărcinarea de a încheia cu dânsul și cu Aliții săi imediat un armistițiu pe uscat, pe apă și în aer și, în legătură directă cu aceasta, să înceapă tratative asupra încheierii unei păci, pentru care să servească drept bază cele 14 puncte din mesajul d-lui președinte Wilson către Congres, dela 8 Februar 1918, și cele 4 puncte conținute în cuvântarea d-lui președinte dela 12 Februar 1918, ținându-se seamă și de expunerile d-lui președinte Wilson dela 27 Septembrie 1918.“

Cancelarul german, principele Max de Baden, a trimis prin mijlocirea guvernului elvețian președintelui Wilson următoarea notă: „Guvernul german solicită pe președintele Statelor-Unite să ia în mână stabilirea păcii, să pună în cunoștință de această so-

licitare statele beligerante și să le determine ca să trimită plenipotențieri pentru eventualele tratative. Guvernul german ia ca bază pentru tratativele de pace programul formulat de președintele Statelor-Unite în mesajul Congresului dela 8 Ianuar 1918 și în manifestațiunile sale ulterioare, în special în discursul dela 20 Septembrie 1918. Pentru a evita noi vărsări de sânge, guvernul german solicită imediata încheiere a unui armistițiu general pe uscat și pe apă.”

24 Sept./7 Oct. 1918.

Tratatul militar încheiat între plenipotențierii bulgari și generalul francez d'Esperey conține următoarele dispozițiuni: 1. Evacuarea imediată a teritoriilor ocupate în Grecia și Serbia, de unde nu trebuie să ia nici vite, nici altceva. La retragere nu trebuie să facă nici un fel de stricăciuni. Administrația bulgară în teritoriile ocupate funcționează mai departe. — 2. Demobilizarea imediată a armatei. — 3. Predarea Greciei a materialului luat dela Greci cu prilejul ocupării Macedoniei orientale. — 4. Trupele bulgare dela vest de Üsküb depun armele și să consideră prizoniere; ofițerii însă își păstrează armele. — 5. Folosirea prizonierilor bulgari fără reciprocitate. Prizonierii aliați vor fi restituiți. — 6. Germania și Austro-Ungaria capătă un termen de 4 săptămâni pentru retragerea trupelor lor și autorităților lor militare din Bulgaria. În același termen trebuie să părăsească țara și toți reprezentanții diplomatici și consulari ai Puterilor centrale.”

25 Sept./8 Oct. 1918.

Contele Ștefan Tisza, fost prim-ministru al Ungariei și unul din factorii principali ai războiului mondial, s'a exprimat asupra situației politice externe astfel: „Tradarea Bulgariei și situația pe frontul apusan, ne-au decis ca, împreună cu Germania, să întreprindem demersuri pentru pace. Vom purta de grije ca naționalităților cari trăiesc în Ungaria să li să acorde, *după posibilitate*, autonomia. Teritoriul Austriei cucerit de Italia va rămânea Italiei. Părți din Galiția vor veni Poloniei noi. S'au luat toate măsurile militare la granița română, așa că nu sunt de temut surprize din acea parte.”

Din aceste declarațiuni ale acestui faimos conte ungar cu care Româniilor au avut așa de mult de lucru, trebuie să reținem două lucruri: 1. Ungurii vor purta de grije să acorde naționalităților din Statul lor autonomie, *după posibilitate*. În această privință toată lumea știe ce valoare trebuie să deie promisiunilor ungurești. Prin *legea de naționalități*, dela 1867, Ungaria să obligă ca să respecte drepturile tuturor locuitorilor nemaghiari cu privire la limba și la cultura lor națională; nu numai atât, dar Statul era dator după acea lege să deschidă și să întrețină școli secundare și primare în ținuturile locuite de naționalități

cu limba de propunere a acestora. Care a fost rezultatul? Ungurii nu numai că n'au făcut nimic, dar au maltratat toate școalele naționale, împunându-le limba Statului în paguba limbei naționale și făcându-le fel de fel de șicane până ce le-au închis pe cele mai multe, înlocuindu-le cu școli ungurești. În anii din urmă au atentat și în contra bisericilor naționale, înființând Episcopia greco-catolică dela Hajdu-Dorog, la care au alipit un mare număr de comune cu mai multe zeci de mii de suflete românești. Ne putem ușor închipui ce va însemna și această *autonomie*, acordată de Unguri *după posibilitate*, acum când focul le-a ajuns la degete! — 2. S'au luat măsuri de pază la granița română. Ce nerușinare este în această declarație, care este o mincinoasă mare cât Ungaria, căci de ce ar mai trebui să ia măsuri de pază la granița română, când să găsească încă în țară la noi șase divizii de armată, austro-germane?!

28 Sept./11 Oct. 1918.

Mult așteptatul răspuns al președintelui Wilson la nota germană a sosit. Secretarul de stat Lansing a dat ministrului plenipotențiar elvețian acest răspuns: „Domnule! Am onoarea să confirm în numele președintelui primirea notei dv. dela 6 Octombrie, care conține comunicarea adresată președintelui de către guvernul german și sunt însărcinat de președinte să vă rog să faceți cancelarului german comunicarea următoare: Înainte de a răspunde la cererea guvernului imperial german și pentru ca răspunsul să fie atât de sincer și de limpede cum o cer interesele importante cuprinse în această cerere, Președintele Statelor-Unite crede necesar să-și asigure de senzul precis al notei cancelarului. Crede cancelarul că guvernul imperial german primește condițiunile expuse de Președintele Wilson în mesajul său către Congresul Statelor-Unite dela 8 Ianuar și în declarațiile următoare și că scopul intrării în discuție va fi numai să se înțeleagă asupra amănunțelor practice ale aplicării lor? Președintele Statelor-Unite să găsește obligat să declare cu privire la propunerea de armistițiu, că nu să simte îndreptățit să propuiă guvernelor, cu care guvernul Statelor-Unite să găsească aliat împotriva Puterilor centrale, un armistițiu, cât timp armatele Puterilor centrale să mai găsească pe teritoriul lor. Buna credință la orice discuție ar depinde, firește de consimțământul Puterilor centrale de a retrage imediat trupele lor pretutindeni din teritoriul ocupat. Președintele mai crede că e îndreptățit să întrebe dacă Cancelarul vorbește numai pentru acele autorități ale imperiului, care au dus războiul până acum? El socotește răspunsul la această întrebare ca extraordinar de important din toate punctele de vedere.”

Acest răspuns luminat nu poate să fie decât satisfăcător pentru toată lumea, căci el deschide ușa tratativelor de pace. Dacă președintele Wilson cere înainte de toate ca Puterile centrale să-și retragă imediat armatele lor pretutindeni din terito-

rul ocupat, este ca să să înarmeze contra şireteniei Neamţului, care este capabil să profite de armistiţiu pentru aşi întări frontul şi să aducă astfel tot felul de greutăţi în discuţiunea condiţiunilor de pace. Cu trupele retrase în ţara sa, guvernul german va trebui să primească pacea care îi să va impune, aşa cum o cer interesele omenirii! Să nu creadă Kaizerul că poate face cu Aliaţii nostri ceea ce a făcut cu Rusia şi cu noi!

29. Sept./12 Oct. 1918.

Aliaţii nostri continuă a înainta pe frontul apusan. După ce au cucerit *Cambrai*, ei să află acum pe linia Naves-St. Vaast, pe înălţimile dela vest de Solesmes şi Le Catelet, la vest de linia St. Souplet-Vaux-Aubigny-Aisonville şi pe malul apusan al râului Oise, între Origny şi La Fere. Intre St. Etienne şi râul Aisne germanii zic că ş'au retras trupele năstingheriţi de duşman, în linii înapoiate, de ambele părţi de Grandpré, pe malul nordic al râului Aire. La sud de Laon Aliaţii nostri au ocupat vestitul *Chemin-des-Dames*.

În Albania, Francezii şi Italienii au ocupat *Elbassan*. În Serbia au fost ocupate *Prizrend* şi *Pristina*, iar armata sârbească luptă acum la nord-vest şi la nord de *Lescovaţ* până la sud de *Niş*, pe care l'au ocupat în ziua următoare. Principele moştenitor al Serbiei a sosit cu cartierul său general la *Üsküb*. Guvernul sârb va sosi şi el, cât de curând, în acest oraş unde va lua reşedinţa.

1/14 Oct. 1918.

Germania a răspuns la întrebările Preşedintelui Wilson în modul următor: „Guvernul german a adoptat condiţiunile pe cari le-a emis preşedintele Wilson, drept bazele unei păci, în discursul său din 8 Ianuar şi în discursurile sale următoare. Scopul tratativelor de urmat n'ar fi decât acela de a luă înţelegere asupra amănuntelor practice a aplicării lor. Guvernul german ia drept premiză faptul, că discuţiunile ce le poartă preşedintele Wilson sunt în asentimentul guvernelor Statelor aliate Americii. Guvernul german, în înţelegere cu guvernul austro-ungar, să declară gata de a proceda la evacuare, pentru încheierea unui armistiţiu. Dânsul propune Preşedintelui Wilson întrunirea unei comisii mixte, care va avea rolul să ia deciziunile necesitate de evacuare. Actualul guvern german, care poartă răspunderea propunerii de pace, este format prin înţelegere cu marea majoritate a parlamentului. Sprijinându-să în toate acţiunile sale pe voinţa acestei majorităţi. Cancelarul german vorbeşte în numele guvernului şi al poporului german.“

2/15 Oct. 1918

Germanii continuă să să retragă pe frontul apusan. Nu este zi în care să nu piardă câteva localităţi. Aliaţii nostri îşi datoresc

succesele unei superiorități strategice și numerice, puținței de a manevra mai cu înlesnire și mai cu seamă materialului de războiu, material nou, căruia Germanii nu-i pot opune unul asemenea. Este vorba de vestitele și înfricoșatele *tancuri*. De odată apar pe un front larg o mulțime de automobile *mîtitele* blindate. Acestea nu sunt elemente de luptă: menirea lor este de a răspândi o ceață artificială, care maschează sosirea pe teren a tancurilor *adevărate*. Artileria inimică este neputincioasă în contra lor, căci nu le zărește, și șansa de a lovi un tanc cu un obuz e foarte mică. Pe de altă parte tancurile sunt destul de puternic blindate pentru ca să nu le pese de focul infanteriei sau al mitralierelor obicinuite. Ele străbat obstacolele de sârmă ghimpată și ajung repede până la liniile artileriei. Dacă aceste linii nu sunt apărate bine prin mitraliere speciale și cu granate de mână, artileria este primejduită. În dosul tancurilor vin *omnibusuri* blindate pentru transportarea repede a trupelor cari, în caz de trebuință merg la asalt sau sunt însărcinate a ține pozițiunile dobândite. Aceasta este fizionomia generală a unui atac prin tancuri, precum s'a desfășurat în ultimele luni dela Marea de nord până la granița Elveției.

4/17 Oct. 1918.

Astăzi am văzut trecând pe strada Unirii un grup de țărani, duși între baionete de către soldații germani la închisoare (lagăr). Întrebând care este vina acestor nenorociți, mi s'a răspuns că n'au voit să iasă la munca poruncită de comandatura nemtească. Acest spectacol îl avem aproape zilnic. Atât autoritățile militare germane, cât și ofițerii și soldații germani, continuă a să purtă față de populație în mod cât să poate de barbar și de desprețuitor, cu toate că guvernul lor, împreună cu aliații lor, cerșesc mereu pacea și că timpul despărțirii de noi nu pare a fi așa de depărtat. Un sătean mi-a povestit că în satul lor este un Neamț, numit Steinberger, care umblă cu gârbaciul toată ziua și că să servește de el ori de câte ori dă vr'o poruncă sau face vr'o muștrare, aplicându-l pe spatele celui cu care vorbește într'un mod cât să poate de simțitor, așa că cine-l vede de departe să îngrozește. Să vede că Nemților le convine mai bine ca ura sămănată până acum în inima poporului nostru să ajungă la culmea ei și să rămână tîntuită acolo pentru vecii vecilor!

5/18 Oct 1918.

Răspunsul lui Wilson, acest apostol al omenirii, care este predestinat să aducă pace și bună-învoire pe pământ, la ultima notă germană a sosit. Il reproduc în întregime pentru frumuseța lui. Acest răspuns a fost înmănat însărcinatului de afaceri al Elveției, care este reprezentantul intereselor germane în Statele Unite, de către secretarul de stat al externelor și are cuprinsul următor: „Domnul meu! Ca răspuns la comunicarea guvern-

lui german dela 12 Octombrie (st. n.) pe care mi-ați înmănat-o astăzi, am onoarea să vă rog să transmiteți următorul răspuns: Acceptarea neîngrădită a condițiilor fixate de Președintele Statelor-Unite, în cuvântarea sa către Congresul Statelor-Unite, ținută la 8 Ianuar 1918 și în cuvântările sale ulterioare, de către actualul guvern german și de către o mare majoritate a Reichstagului german îndreptățesc pe Președintele să facă o declarațiune deschisă și fără înconjur asupra hotărârii sale, în privința comunicării germane dela 5 și 12 Octombrie 1918. Trebuie să fie lămurit că efectuarea evacuării și condițiunile unui armistițiu sunt chestiuni cari trebuiesc lăsate la aprecierea consilierilor militari ai Statelor-Unite și ai guvernelor aliate. Președintele să simte obligat să declare că guvernul Statelor-Unite nu poate să accepte nici un aranjament care n'ar cuprinde asigurări și garanții deplin asigurătoare pentru menținerea actualei superiorități militare a armatelor Statelor-Unite și ale aliaților pe câmpul de luptă. Are încrederea că poate considera ca sigur că aceasta este și părerea și hotărârea guvernelor aliate. Președintele consideră de a sa datorie să adauge că atât guvernul Statelor-Unite cât și guvernele cu care Statele-Unite sunt aliate ca putere beligerantă, nu vor admite să ia în considerație un armistițiu atâta vreme cât forțele militare ale Germaniei continuă să întrebunțeze mijloace neumane și ilegale, în cari mai stăruie. În același timp când guvernul german să adresează guvernului Statelor-Unite cu propunerea de pace, submarinele germane să ocupă pe apă cu scufundarea de vapoare de pasageri și nu numai de vapoare, ci și de bărci, în cari caută să salveze pasagerii și echipagiul. Armatele germane urmează în retragerea lor forțată din Flandra și Franța o cale de distrugere cu reavoință, care a fost totdeauna considerată ca direct opusă regulilor și obiceiurilor conducerii civilizate a războiului. Orașele și satele, dacă nu sunt distruse, sunt jefuite de tot ce conțin, adesea până și locuitorii sunt luați. De aceea nu să poate aștepta ca națiunile aliate să acorde un armistițiu atâta timp cât sunt continuate acțiunile neumane și distrugerile și pustiirile, pe cari le privim cu drept cuvânt cu groază și cu suflet indignat. Spre a evita orice posibilitate de neînțelegere, președintele mai crede necesar să atragă în mod formal atenția guvernului Germaniei asupra redactării și înțelesului clar al uneia din condițiunile acceptate acum de guvernul german. Aceasta este cuprinsă în cuvântarea președintelui dela 4 Iulie a. c. ținută la Mount Vernon și sună: „Distrugerea oricărui absolutism și puteri, care poate prin sine însăși și în taină să tulbure pacea lumii, și dacă distrugerea ei nu e posibilă acum, cel puțin să fie redusă la o stare de neputință de fapt.“ Și puterea care a dominat până acum poporul german este de felul celei descrise aci. Rămâne la alegerea națiunii germane să schimbe această stare de lucruri. Cuvintele acestea ale președintelui constituie, firește o condiție care trebuie îndeplinită

înainte de pace, dacă cumva pacea urmează să vină din acțiunea proprie a poporului german. Președintele să simte dator să declare că, după părerea sa, întreaga înfăptuire a păcii va depinde de precizia și caracterul satisfăcător al garanțiilor, cari pot fi date în această chestiune fundamentală. E absolut necesar ca guvernele aliate împotriva Germaniei să știe lămurit cu cine au de a face. Președintele va trimite un răspuns separat guvernului imperial și regal al Austro-Ungariei. Primiți, domnule, asigurarea reînnoită a înaltei mele stime.“ (semnat) *Robert Lansing*.

6/19 Oct. 1918.

Aliații noștri au ocupat în ultimele zile unele părți din Flandra și Franța de nord cu orașele Ostanda, Tourcoing, Roubaix, Lille și Douai. Germanii continuă cu retragerea rezistând pe cât puterile îi ajută.

Cu ocazia armistițiului acordat de către Înțelegeră, unii Români s'au alarmat cu privire la Dobrogea, care ar fi fost cedată Bulgariei. Pentru a liniști lumea ministrul francez din Iași a cerut lămuriri guvernului său. D. *Pichon*, ministrul de externe al Franței, a dat următorul răspuns: „Asertiunea conținută într'o radiogramă din Nauen, după condițiunile împuse Bulgariei, că ei ar păstră partea Dobrogei situată la sud de Cobadin, e lipsită de temei. Armistițiul n'a stabilit decât condițiuni de ordin militar. Conform vederilor pe cari Aliații le-au făcut cunoscut în mai multe rânduri, chestiunile teritoriale nu vor fi regulate decât la pacea generală.”

7/20 Oct. 1918.

Împăratul Austro-Ungariei ca să prevină prăbușirea imperiului său prin o pace generală, care ar satisface dorințele naționalităților de ași întemeia fiecare statul lor independent, a publicat un manifest către *popoarele sale*, prin care promite o transformare fundamentală a monarhiei. Această transformare va schimba *Austria* într'un imperiu federativ, compus din mai multe State, al căror caracter nu-l va determina însă frontiere geografice, ci frontiere etnice. Toți locuitorii de aceeași naționalitate, indiferent de locul geografic unde locuiesc, dacă să găsească înăuntrul limitelor actualului imperiu habsburgic, vor forma un Stat.

Această transformare a Austriei a produs mare zarvă în Ungaria, care să vede silită să facă și ea tot așa, și de frica aceasta Ungurii să grăbesc a cere *independența completă* a Statului lor, rămânând ca singură legătură cu Austria numai *uniunea personală*, lucru care s'a desbătut cu mare sgomot în Camera ungurească din Pesta. La desbaterile acelea au luat parte și deputații români și astăzi am cetit în ziare cu sufletul plin de mândrie hotărârea partidului național român, cetită de inimosul deputat Dr. Alexandru *Vaida-Voivod*: „Comitetul executiv al par-

tidului național român din Transilvania și Ungaria la 12 Oct. st. v. a. c. a ținut o ședință în Oradia-Mare, sub președinția d-lui deputat Dr. *Teodor Mihali*, în care s'a adoptat cu unanimitate o declarațiune, prin care, față de situația creată de războiul mondial, națiunea română cere dreptul să hotărască în mod cu totul liber și fără nici o influință organizația ei de Stat și raporturile acestuia printre naționalitățile libere. Organizația națională a Românilor din Ungaria și Transilvania nu recunoaște nici parlamentului ungar, nici guvernului, nici unui alt factor străin dreptul de a reprezenta la Congresul general de pace interesele națiunii române. Afară de adunarea națională sau a organelor, pe

d. Alex. Vaida Voevod.

care le va trimite aceasta, și afară de actualul comitet executiv al partidului național român, nimeni nu poate fi îndreptățit să trateze sau să ia vr'o hotărâre asupra chestiunii referitoare la situația politică a acestei națiuni." Această declarațiune a provocat în parlamentul unguresc un sgomot enorm din partea tuturor deputaților maghiari, care a ținut mai mult timp. După ce s'a mai liniștit acel sgomot infernal, d. Vaida Voevod a mai declarat

că „toate acordurile și hotărârile care s'ar aduce fără aprobarea națiunii române prin reprezentanții ei, vor fi nule și neavenite.” Alt sgomot uriaș, după care d. Vaida continuă astfel: „După suferințe și lupte seculare, națiunea română din monarhia Austro-Ungară, așteaptă și pretinde afirmarea dreptului său neînstrăinat și imprescriptibil la viață națională deplină.” D. Vaida a mai declarat apoi, cu privire la cuvântarea contelui Ștefan Tisza din ședința precedentă, că: „Ori de câte ori Conte Tisza a rostit o cuvântare în Cameră dela anul 1910 încoace, după scurgerea unui timp de 48 de ore el ne-a amenințat că ne va sdrobi în bucățele. D. Weckerle este un adversar politic plăcut, dar contele Tisza este și mai convenabil. In totdeauna am fost pedeplin lămurii asupra intențiunilor sale. D-sa a spus că „am pregătit străinătatea cu un mare aparat în interesul cauzei noastre.” In adevăr trebuie să recunoaștem că d-sa a făcut cauzei noastre cele mai bune servicii. In baza politicei lui Bánffy și Apponyi, el ș'a pus ca scop suprem *sdrobirea naționalităților*. Nu să poate închipui un serviciu mai mare făcut cauzei noastre decât cel pe care ni l'a făcut contele Tisza și dorim ca d-sa să fie *ministru de externe* și ca d-sa să reprezinte Ungaria la Congresul de pace. Cuvântarea sa de eri ne-a făcut mai multe servicii decât am făcut noi prin o acțiune de zece ani.” D. Vaida termină astfel: „Monarhia austro-ungară întotdeauna a întârziat, acum nu mai au loc discuții lungi, ci trebuie să să acorde națiunilor nemaghiare dreptul de organizare. Aceasta este dejă o *afacere internațională*, o afacere de onoare a umanității întregi. Fiți siguri, domnilor deputați, că națiunea română întreagă vorbește prin rostul meu și eu am dat expresie acelor dorințe și gânduri de cari sunt străbătute toate inimile românești.” Sgomot mare de pe băncile ungurești, aplauze furtunoase de pe băncile naționalităților, iar deputatul slovac Ferdinand Iuriga a strigat românește: *Să trăiească!*

Momentul în care d. Vaida-Voevod a cetit în Parlamentul unguresc declarațiunea Românilor din Ungaria și Transilvania este un moment hotărâtor în viața neamului românesc. Istoria va preamări până în veacul veacurilor ceasul în care Românii din Ardeal și părțile ungurene au proclamat în fața lumii întregi independența și dreptul de a hotărâ singuri de destinele lor. Declarațiunea dela Oradia-Mare este crezul unui neam. Ea deschide în evoluția poporului român o eră nouă de propășire și de dezvoltare în toate privințele, și care-i va dà puțința de a să afirmă și de ași ocupà locul de frunte pe care i l'a hărăzit destinul printre popoarele din răsăritul Europei. Ceasul dreptății celei mari a sunat pentru toate popoarele oropsite. Visul milenar al neamului să va împlini, căci nimic și nimeni nu-i va mai stă în cale. Dacă revoluțiunea franceză a proclamat în lume drepturile omului, răsboiul mondial proclamă drepturile naționalităților!

In ziarul *Berliner Tageblatt* d. Teodor Wolf scrie că Preșe-

dintele Wilson nu recunoaște noul stat federativ austriac și în consecință nu poate trată cu el. Nu Viena va trebui să hotărească de soarta popoarelor din Monarhie, ci popoarele vor hotărâ singure de soarta lor și indirect de soarta Impărăției habsburgice. Numai cu aceste popoare, care sunt singure judecătore, va putea trată Wilson. Intemeiați pe această dreaptă interpretare a marelui ziar german putem înțelege acum care este însemnătatea declarațiunii d-lui Vaida Voevod, făcută în Camera din Pesta și pe care am reprodus'o mai sus.

9/22 Oct. 1918.

Guvernul german a răspuns la nota lui Wilson în modul următor: „La primirea propunerii asupra evacuării teritoriilor ocupate, guvernul german a pornit dela ideia că procedarea de urmat la această evacuare și condițiunile armistițiului să fie lăsate la aprecierea consilierilor militari și că actualele relații de puteri pe fronturi să fie puse la baza convențiilor, cari să le asigure și să le garanteze. Guvernul german lasă la aprecierea președintelui Wilson să creieze o ocazie pentru regularea amănunțelor. Are încredere că președintele Statelor-Unite nu va aprobă o cerere care nu ar putea fi pusă de acord cu onoarea poporului german și cu îndrumarea unei păci de dreptate. Guvernul german protestează contra învinuirii de acțiuni ilegale și neumane, ridicată contra forțelor de uscat și maritime germane și deci contra poporului german. Distrugerile sunt întotdeauna necesare pentru acoperirea unei retrageri și sunt ca atare admise de dreptul internațional. Trupele germane au cele mai severe instrucțiuni de a crută averea particulară și să îngrijească în marginea posibilității de populația civilă. Dacă totuși excese s'ar produce, vinovații vor fi pedepsiți. Guvernul german contestă de asemenea că marina germană a nimicit cu intenție bărci de salvare împreună cu echipagiile lor cu prilejul scufundării de vase. Guvernul german propune ca în toate acestea puncte lucrurile să fie lămurite de comisiuni neutre. Spre a evita totul ce ar putea îngreună opera de pace, s'a dat tuturor comandanților submarinelor ordine, în urma dispoziției guvernului german, care esclude torpilarea vaselor de pasageri. Totuși din motive tehnice, nu să poate oferi o garanție că acest ordin va ajunge fiecare submarin aflător în larg înainte de înapoierea lui. Ca condiție fundamentală pentru pace, președintele desemnează înlăturarea oricărei puteri bazate pe absolutism, care ar putea turburâ pacea mondială necontrolată și după bunul plac. La aceasta guvernul german răspunde: In imperiul german nu s'a recunoscut până acum reprezentanței poporului vr'o influință asupra alcătuirii guvernului. Constituția nu prevedea vr'o colaborare a reprezentanței poporului la hotărârea despre războiu și pace. In această situație s'a produs o schimbare radicală. Noul guvern e format în deplin acord cu dorințele reprezentanței poporului aleasă

după dreptul de vot egal, general, secret și direct. Șefii marilor partide din Reichstag fac parte din membri săi. Și în viitor nici un guvern nu va putea să-și înceapă sau să-și continue activitatea fără să se bucure de încrederea majorității Reichstagului. Răspunderea Cancelarului față de reprezentanța poporului va fi stabilită și asigurată pe cale legală. Primul act al noului guvern a fost să prezinte Reichstagului o lege prin care Constituția imperiului să modifice în sensul că pentru hotărârea despre pace și războiu e necesară aprobarea reprezentanței poporului. Garanția pentru durata noului sistem rezidă nu numai pe garanțiile legale, ci și în voința neclintită a poporului german, care în marea lui majoritate sprijină aceste reforme și cere energica lor continuare. La întrebarea președintelui: cu cine are de a face el și guvernele aliante împotriva Germaniei, să răspunde astfel în mod clar și fără echivoc prin aceea, că oferta de pace și de armistițiu pornește dela un guvern care, liber de orice influință forțată și lipsită de răspundere, e sprijinit de aprobarea majorității covârșitoare a poporului german.”

Manifestul imperial către popoarele Austriei, invitând pe toți deputații din Reichsrath să se constituie în adunări naționale, spre ași formulă dorințele națiunii lor, deputații *români* din parlamentul austriac s’au constituit în Adunare națională. Împreună cu deputatul socialist *Grigorovici* sunt 6 deputați. A fost ales președinte *Iosepescu-Grecu*, iar *Simionovici* ca vicepreședinte al adunării naționale românești.

Pe frontul apusan Alianții noștri își continuă înaintarea. În Flandra au mai ocupat Bruges, Thielde și Courtray ajungând la sud-est de Sbuise la frontiera belgo-olandeză, la vest de Maldegen-Utsel, la Poakl și Markegem; la nord-est de Courtray au trecut peste râul Lys și la sud-est de Courtray au ajuns la șoseaua Courtray-Tournai și de ambele părți de Douai au urmat la răsărit de linia Orchies-Marchienne.

Pe frontul balcanic Sârbii au ocupat Zaiciar, din valea Timocului.

11/24 Oct. 1918.

Răspunsul Statelor-Unite la nota Austro-Ungariei are următorul cuprins: „Domnule! Am onoare a confirma nota d-v. din 4 Oct. c. în care faceți Președintelui o comunicare a guvernului i. și r. al Austro-Ungariei. Sunt însărcinat de Președintele ca să vă rog să binevoiți a transmite guvernului i. și r. următorul răspuns: Președintele consideră de datoria sa, să comunice guvernului austro-ungar, că nu să poate ocupa de propunerea făcută, fiindcă dela mesagiul său dela 8 Ianuarie au intervenit anumite evenimente de cea mai mare însemnătate, care au schimbat în mod necesar competența și responsabilitatea guvernului Statelor-Unite. Intre cele 14 condițiuni formulate atunci de Președinte eră și următoarea: „Popoarelor Austriei și Unga-

riei, al căror loc vom să-l vedem asigurat și apărat în mijlocul națiunilor, să li să acorde cea mai largă posibilitate de dezvoltare autonomă". De când a fost scrisă această frază și pronunțată în fața Congresului Statelor-Unite, guvernul Statelor-Unite a recunoscut ca existentă starea de războiu între Ceho-Slovaci și imperiul german, ca și cel austro-ungar, și că consiliul național ceho-slovac este de facto un guvern beligerant, investit cu autoritate corespunzătoare de a conduce afacerile militare și politice ale Ceho-Slovacilor. A recunoscut și în modul cel mai larg îndreptățirea năzuințelor de libertate națională a Jugo-Slavilor. Președintele nu este deci în situația de a recunoaște simpla *autonomie* a acestor popoare ca o bază de pace, ci este silit să stăruie ca ele, și nu el, să hotărască ce acțiune din partea guvernului austro-ungar poate satisface aspirațiunile și concepțiile popoarelor despre drepturile și despre rolul lor ca membri ai familiei națiunilor".

12/25 Oct. 1918.

Deputatul român Isopescu-Grecu a depus în Parlamentul din Viena, o propunere cerând ca problema naționalităților să fie rezolvată de comun acord în Austria și Ungaria. Singura soluțiune bună ar fi cea propusă de Wilson, adică *Statele-Unite Dunărene* la cari ar participa și Românii. Deputatul Grigorevici a vorbit de revendicările ucrainiene asupra teritorului bucovinean; oratorul a protestat contra acestor dorinți anexioniste și a declarat că toți Românii din Bucovina, Banat și Transilvania cer *incorporarea lor într'un Stat independent*.

14/27 Oct. 1918.

Secretarul de Stat dela externe al Statelor-Unite a dat însărcinatului de afaceri al Elveției, care apără interesele germano la Washington, următorul răspuns la ultima notă a Germaniei: „Domnule! Luând în considerațiune nota guvernului german dela 23 Octomvrie, transmisă de d-v., am onoare să vă înștiințez că Președintele m'a însărcinat să vă dau la aceasta următorul răspuns: Președintele Statelor-Unite a primit declarația solemnă și clară a guvernului german, cumcă acceptă fără rezervă preliminarele condițiuni de pace, pe cari le-a prezentat Congresului Statelor-Unite în mesagiul său dela 8 Ianuarie 1918, precum și principiile unei regulări a păcii, cari au fost anunțate în mesagiile sale următoare, mai ales în cel dela 27 Septemvrie, — că guvernul german dorește să înceapă discuțiuni asupra demersurilor ce urmează să se facă și asupra aplicării lor, și că această dorință și țelul ei nu este exprimată din partea acelor cari au dictat până acum politica Germaniei și au dus actualul războiu în numele Germaniei, ci din partea unui minister care vorbește în numele majorității Reichstagului și pentru majoritatea covârșitoare a poporului german. Deoarece Președintele a primit în același timp și promisiunea guvernului german că le-

gile umanității și ale lumii civilizate vor fi respectate de către forțele combatante germane, atât pe apă, cât și pe uscat. Președintele crede că numai poate refuza să aducă la cunoștința guvernelor cu cari Statele-Unite sunt aliate, chestiunea unui armistițiu. Președintele crede însă de datoria sa de a declara din nou, că singurul armistițiu ce s'ar socoti îndreptățit a-l prezenta pentru desbatere, ar fi un armistițiu care ar lăsa Statele-Unite și puterile aliate cu ele în situația de a putea da oricărui acord ce ar trebui încheiat, destulă putere spre a face cu neputință o reluare a ostilităților din partea Germaniei. În consecință, Președintele a transmis corespondența cu actualele autorități germane guvernelor cu cari guvernul Statelor-Unite este aliat, ca putere beligerantă, cu propunerea ca, în cazul când aceste guverne sunt dispuse să realizeze pacea în condițiile și principiile numite, să invite pe sfetnicii lor militari și pe acei ai Statelor-Unite, a prezenta guvernelor aliate în contra Germaniei, condițiile necesare unui armistițiu, cari ar apăra în totul interesele popoarelor respective și drepturile nelimitate ale guvernelor aliate, pentru asigurarea amănuntelor păcii, cu cari guvernul german s'a declarat de acord, — presupunând că socotesc cu putință un armistițiu. Acceptarea acestor condițiuni de armistițiu de către Germani va constitui cea mai bună și mai concretă dovadă că acceptă condițiile și principiile păcii, din care rezultă întreaga acțiune. Președintele socotește că n'ar fi sincer dacă nu ar accentua și încă într'o formă cât mai clară cu putință, motivul pentru care trebuiesc cerute asigurări extraordinare. Oricât de importante ar părea modificările de Constituțiune, de cari Secretarul de stat german dela externe vorbește în nota sa dela 10 Octomvrie, nu să pare totuș că ar fi fost deja complet acceptate acum principiile fundamentale ale unui guvern responsabil față de poporul german, sau că există o garanție că schimbarea sistemului și aplicarea măsurilor asupra cărora s'a obținut acum în parte un acord, va fi durabilă. Pe lângă aceasta ese tocmai în evidență dacă a fost atins fondul chestiunii actuale. E posibil ca războaiele viitoare să fie puse acum sub control, dar în războiul actual acestea n'a fost cazul și noi avem a face cu actualul războiu. Este clar că poporul german n'are nici un mijloc să ordoane ca autoritățile militare să se supuie voinței poporului, că puterea Regelui Prusiei, de a ține politica Imperiu lui sub controlul său este încă indestructibilă, că inițiativa hotărâtoare să mai află tot la acei cari au fost până acum stăpânitorii Germaniei. Având sentimentul că întreaga pace mondială depinde acum de vorbe și de fapte lămurite, Președintele consideră de a sa datorie să declare, fără să facă vr'o încercare de a atenua vorbe care ar putea fi considerate că prea aspre, că popoarele lumii n'au și nu pot avea încredere în vorbele acelor cari au stăpânit până acuma politica Germaniei, și să mai accentueze că la încheierea păcii și la încercarea de a vindeca

suferințele și nedreptățile nemăsurate ale acestui războiu, guvernul Statelor-Unite nu poate trata cu altcineva decât cu reprezentanții poporului german, cari oferă garanții mai bune pentru o adevărată atitudine constituțională decât stăpânitorii de până acum ai Germaniei. Dacă ar trebui să tratăm cu stăpânitorii militari și autocrații monarhiei ai Germaniei, sau dacă ar exista numai perspectiva că am putea avea de a face cu dânsii mai târziu la discuțiunile militare cu poporul german, atunci Germania nu trebuie să ceară pacea, ci trebuie să se supună. Aceste lucruri esențiale nu pot rămânea nespuse.“

15/28 Oct. 1918.

În urma marilor transformări cari să proiectează în Austria, provocate de cunoscutul program al Președintelui Wilson, Ungurii să sbat ca peștii pe uscat. Ei nu știu cum să facă și cum să dreagă numai ca să-și scape Ungaria lor: *independentă, unitară și neștirbită*. Vestitul mâncător de Români, contele Tisza, s'a grăbit să declare că Ungaria va da și ea *după posibilitate* autonomie naționalităților, și că el, Tisza, care a redactat vestitul ultimatum dat Serbiei, nu s'a gândit de loc la un *războiu de cucerire*, ci numai la o *rectificare strategică de graniță*, bună oară, zicem noi, cum a fost rectificarea graniței României prin tratatul dela București! Primul ministru Weckerle și cu furiosul ministru de odinioară al școalelor Apponyi, sunt dispuși să acorde în Statul unitar ungar oarecari libertăți naționalităților. Andrassy s'a grăbit să meargă în Elveția ca să ia contact cu oarecari factori politici tot în interesul Ungariei. Contele Mihail Károlyi s'a dus la Praga ca să se înțeleagă cu Cehii, cari pretind să facă un regat mare în unire cu Slovacia din nordul Ungariei, promițându-le că Ungaria este gata să le cedeze de bunăvoie județele Túrces, Arva, Neutra, și Trencin, numai să renunțe la rest; iar din Praga s'a repezit și el în Elveția să facă același lucru ca și Andrassy. Dar să vede că treaba nu merge așa ușor cum s'au închipuit ei. După multe svârcoliri și situația devenind din ce în ce mai critică, primul ministru Weckerle a prezentat împăratului-rege demisia întregului guvern, care a fost primită. De asemenea și ministrul de externe, cancelarul Burian a demisionat și în locul lui a fost numit contele Iuliu Andrassy, probabil pentru succesele ce le va fi obținut prin Elveția în consfătuirile avute cu diferiți factori politici.

Ziarul francez *Le Temps* anunță că la Versailles s'a întrunit o conferință a Aliatilor pentru a să înțelege asupra condițiilor armistițiului.

Corespondentul din Washington al ziarului *Times* din Londra, scrie că Președintele Wilson va continua să rămână în expectativă. El este convins că să poate obține o victorie cu armele. Curentul general în America este împotriva unor tratative de

pace, cari nu s'ar face pe baza unei complete capitulări a Germaniei.

16/29 Oct. 1918.

La ultima notă alui Wilson, Germania a răspuns astfel: „Guvernul german a luat cunoștință de răspunsul Președintelui Statelor-Unite. Președintele cunoaște schimbările radicale cari s'au petrecut și să petrec în viața constituțională a Germaniei. Tratatивele de pace vor fi urmate de un guvern popular, în mâinile căruia să găsește cu adevărat autoritatea constituțională. Acestui guvern îi sunt subordonate și autoritățile militare. Guvernul german așteaptă acum propunerile de armistițiu, care vor trebui să pregătească o pace dreaptă, așa cum a caracterizat-o Președintele în mesagiile sale.”

Pe de altă parte Austro-Ungaria a dat următorul răspuns: „Ca răspuns la nota dela 18 Octombree, adresată guvernului austro-ungar de către d. președinte Wilson și în senzul hotărârii domnului președinte de a trată în mod separat cu Austro-Ungaria cu privire la chestia armistițiului și a păcii, guvernul austro-ungar are onoare a declară că e de acord, ca și cu mesagiile anterioare ale domnului Președinte, și cu concepția conținută în ultima notă cu privire la drepturile popoarelor din Austro-Ungaria, în special ale Ceho-Slovacilor și ale Jugo-Slavilor. De oarece Austro-Ungaria a acceptat toate condițiunile de care d. Președinte a făcut dependentă începerea tratativilor de armistițiu și de pace, nu mai există, după părerea guvernului austro-ungar, nici o pedică pentru începerea acestor tratative. Guvernul austro-ungar să declară deci gata, fără să aștepte rezultatul altor tratative, să între în tratative cu privire la o pace între Austro-Ungaria și adversarii săi și cu privire la imediata încheiere a unui armistițiu pe toate fronturile Austro-Ungariei și roagă pe d. președinte Wilson să binevoiească a face pregătirile necesare în această privință.”

Prin aceste răspunsuri să pare că pacea va fi încurând înfăptuită, fiind foarte mult dorită, mai cu seamă de Puterile centrale, cari umblă cu gura căscată după o pace *onorabilă* și *dreaptă*, acum când nu mai pot duce lupta! Ce ar fi fost, Doamne, dacă ele ar fi fost învingătoare? Ar fi pomenit ele atunci de o pace *onorabilă* și *dreaptă* față de dușmanii lor învinși? Ar mai fi fost atunci cu puțință să le ceri cea mai mică concesiune față de drepturile popoarelor și în special ale popoarelor mici? Dovada au dat-o prin păcile împuse la *Brest-Litovsc* și *București!* Monarhia austro-ungară, care de frica morții a intrat într-o transformare fundamentală, răspunzând dorinții lui Wilson de a trată *deosebit* cu ca pacea, să declară gata, după ce a primit toate condițiunile prealabile puse de Președintele Wilson, să înceapă a discuta imediat condițiunile armistițiului și ale păcii,

fără să să mai aștepte rezultatul altor tratative. Să pare că aceste cuvinte să referă la chestiunea Ceho-Slovacă și la cea Jugo-slavă. Pe noi *Românii* ne interesează cu deosebire fraza că „Monarhia austro-ungară este de acord cu concepția cuprinsă în ultima notă cu privire la *dreptul popoarelor* din Austro-Ungaria, în special ale Ceho-Slovacilor și ale Jugo-slavilor”, deoarece aci nu să pomenește de loc de *Români*. Impăratul și regele Carol cât timp a stat în Budapesta a primit în audiență și s'a consultat cu oamenii politici, fruntași ai tuturor partidelor, numai cu ai partidului național român *nu*. În proclamația către *popoarele sale*, pomenește de toți, până și de *Ruteni* (Ucraini), iar de *Români* nu suflă nici un cuvânt! Ministrii din Viena ca și cei din Pesta deasemenea să fac că nu știu de existența neamului nostru pe suprafața monarhiei lor, deși au început și *Românii* să să cam miște. La aceasta poate că și guvernul d-lui Marghiloman este întrucâtva de vină, revocând delegația ministrului nostru din Washington, Doctorul Angelescu, numit de guvernul liberal, fără ca să trimită un altul în locul lui, așa că tocmai acum n'avem pe nimeni acolo, ca să-i aducă aminte lui Wilson că și noi trăim pe acest pământ. Ar fi multe de zis în această privință, dar îmi pun mâna la gură, oftez și . . . tac!

Ziarele publică senzaționala veste că vestitul general Ludendorff, primul comandant al marelui cartier general, mâna dreaptă alui Hindenburg, a demisionat și împăratul i-a primit demisia. Ludendorff a trebuit să plece din motive politice, și anume din cauza supunerii forței comandamentului militar sub control parlamentar. Toată lumea știe că această mare personalitate militară germană făcea și politică și încă politică conservatoare, amestecându-să în toate afacerile politice și economice, ceea ce acum i-a sdruncinat strălucita lui poziție militară.

17/30 Oct. 1918.

În monarhia austro-ungară lucrurile par a să fi încurcat rău și să svonește chiar de izbucnirea unei revoluții în Ungaria. Ziarele de azi publică o telegramă pe care a trimis-o noul ministru de externe, Andrassy, secretarului de stat al Statelor-Unite, așa de curând după răspunsul dat abia acum trei zile la ultima notă alui Wilson. Această telegramă sună așa: „Îndată după primirea conducerii ministerului de externe am răspuns oficial la Nota d-voastre din 18 Octombore, primind în întregime condițiunile pe cari președintele Statelor-Unite le-a formulat în toate mesagiile sale. În complet acord cu năzuințele d-lui Wilson de a asigura pacea viitoare, și de a creă o federație a popoarelor, am luat toate măsurile ca popoarele Austro-Ungariei să poată hotărâ cu totul nestingherite asupra organizațiunii de stat pe care o doresc. Impăratul-rege Carol dela urcarea sa pe tron s'a străduit neconținut să termine războiul cât mai repede. Popoarele Austro-Ungariei sunt pătrunse acum mai mult decât oricând

de convingerea că soarta lor viitoare poate fi formată numai într'o lume împăciuită, scăpată de sdruncinările și amărăciunile războiului. Mă adresez deci d-voastre, domnule secretar de stat, cu rugămintea de a inzista pe lângă domnul Președinte ca în interesul umanității, în interesul tuturor popoarelor cari trăiesc în Austria și Ungaria, să să decidă fără întârziere armistițiul pe toate fronturile Austro-Ungariei și să să înceapă tratativele de pace."

18/31 Oct. 1918.

Ministrul Turciei la Berna a predat legațiunii franceze și celei engleze o notă a guvernului otoman, prin care să cere armistițiu și tratative de pace.

Pe frontul apusan Aliatții nostri continuă a înainta. Pe frontul italian, în câmpia Veneției, Englezii și Italienii, întrebuintând toate mijloacele de luptă, spune comunicatul austriac, au isbutit să lărgească punctele de străpungere dela nord și sud de Montello. Comunicatul austriac sfârșește prin următoarele cuvinte semnificative: „Conform cu deciziunea noastră, de repetate ori exprimată, de a încheia un armistițiu și o pace, care să pună capăt luptei dintre popoare, trupele noastre, care luptă pe pământ italian, vor evacua teritoriile ocupate.” Această însemnează că Austro-Ungaria consideră deja războiul ca terminat pentru ea. Pe frontul balcanic aripa de est a armatei din Serbia a executat trecerea pe malul nordic al Dunării. Retragerea pe Sava și Drina continuă conform planului, iar ariergarda forțelor austro-ungare din Albania are de combătut numai bande izolate.

19 Oct./1 Nov. 1918.

Pedeapsa lui Dumnezeu a început. Conte Ștefan Tisza, cel mai mare dușman al Românilor, a fost împușcat de către niște soldați în locuința sa, în fața soției și ficei sale. El a murit zicând: „Sunt lovit, mor, trebuie să să întâmple așa!” Odată cu asasinarea acestui calău al neamului nostru, începe și prăbușirea Ungariei, care are soarta Austriei, cu care a făcut un trup și suflet până acum în chipul unui monstru botezat *Austro-Ungaria*, sub jugul căruia au viețuit atâtea naționalități în chinuri mai bine de o jumătate de veac. Tisza este ultimul reprezentant întreg al maghiarismului. Politica sa să rezumă în hegemonia maghiară peste tot teritoriul Coroanei Sfântului Ștefan, ș care nu poate fi susținută decât dacă să va menține în Austria statul habsburgic, cu burocrăția sa și cu metodele ei. El știe că puterii de atracție pe care o exercitau asupra popoarelor Monarhiei afinitățile și identitățile de rasă, va trebui să îi să deie odată o ultimă luptă internă, dacă o victorie comună înafară nu le va legă încă pentru câtva timp. Pentru aceasta Tisza a fost cel mai strașnic partizan al războiului mondial, s'ar putea zice drept

unul din autorii lui, dacă nu cumva principalul autor. Înainte de a cădea sub gloanțele ucigașe, cu puțin timp, el a reclamat pentru sine acest titlu, spunând că el a redactat ultimatul dat Serbiei, fără amestecul guvernului german. Tisza, până când s'a dat sufletul, a fost cel mai mare dușman al chestiunii naționalităților, și mai ales al chestiunii naționale române. Tratatивele lui cu partidul național român au fost numai de formă, pentru ochii lumii, și nu au dat nici un rezultat, căci el a respins chiar și cele mai mici cereri ale Românilor. În mândria lui de magnat, de reprezentant al rasei dominante, nu putea să între concepția egalității tuturor locuitorilor țării ungurești înaintea legii; de altfel, el vorbea cu căldură și cu multe figuri oratorice despre libertate și democrație, dar în fundul conștiinții lui feudale, dogma superiorității rasei maghiare înăbușea orice gând de propășire a patriei înafară de preponderanța absolută a rasei lui. Chiar în ultimul timp, când ideile despre drepturile popoarelor de ași făuri ele singure soarta, își urmau victorios drumul în lumea întreagă, el s'a opus din toată puterea votului obștesc în Ungaria, de frică ca nu cumva acest vot să răpească ceva din atotputernicia Maghiarilor. Acum să poate vedea bine cum politica urmată în timp de cincizeci de ani de cei doi Tisza, tatăl și fiul, a fost cauza directă a prăbușirii și desmembrării Austro-Ungariei, monarhie dualistă, clădită pe hegemonia germană în Austria și hegemonia maghiară în Ungaria. Mie îmi pare foarte rău că acest mândru conte maghiar a murit tocmai acum, când ar fi trebuit să fie martor ocular al falimentului politicei al cărei reprezentant aprig a fost în tot cursul vieții, căci aceasta ar fi fost cea mai dreaptă pedeapsă pentru nelegiuirile lui și ale neamului său.

20 Oct./2 Nov. 1918.

Arhiducele *Iosif* din Pesta, așa zisul *homo regius*, a primit în audiență între alții și pe deputatul român *Alexandru Vaida-Voevod*, în numele partidului național, care a publicat următoarea relație asupra acestei întrevederi: „Alteța sa regală m'a invitat să esplic părerea mea asupra situațiunii poporului român. M'am exprimat cu toată francheța. În cursul audienței de o oră, amintit, am că dela 1886, sunt primul om politic român, care a putut să să prezinte oficial înaintea unui Habsburg; căci guvernele ungare au găsit totdeauna mijlocul pentru a ține pe conducătorii națiunii române depărtați de tron. Situația actuală a Măonarhiei să datorește sfetnicilor răi ai Coroanei; șefii națiunii române n'au nici o răspundere. Starea de spirit morală a națiunii române este cât să poate de amărâtă. Cu toate jertfele ei mari pentru Dinastie și Patrie, ea a fost eliminată din viața Statului și drepturile ei istorice au rămas nerecunoscute. Iar când Maiestatea Sa a acordat amnestie tuturor popoarelor austriace, Români cari s'au așteptat a fi tratați la fel, au fost desamăgiți. Națiunea ro-

mână stă pe temelia declarației făcute în Parlament. Ea vrea să-și exercite dreptul de *auto-determinare* recunoscut de ministrul de externe al Monarhiei. Ea cere o viață națională și o viață de Stat nelimitată, coordonată cu aceea a celorlalte națiuni; dreptul de a decide singură de soarta ei și, în raport cu aceasta, dreptul de a fi reprezentată la Congres printr'un delegat al ei, deoarece, după experiențele făcute, ea nu poate avea încredere în factori politici și oameni de stat străini. De altmintrelea, dreptul de a lua o decizie definitivă, aparține exclusiv adunării naționale române. Descurcarea e posibilă numai prin bărbați necompromiși prin politica trecutului." Deputatul Vaida a conchis declarând că alteja sa regală a exprimat în repetite rânduri stima și afecțiunea sa pentru națiunea română; ca soldat a avut ocazia să cunoască virtuțile strălucite ale Românilor, cari i-au inspirat cea mai mare simpatie.

21 Oct./3 Nov. 1918.

În urma notei contelui Andrassy către Wilson, cerând pace separată cu Austro-Ungaria, relațiunile între Berlin și guvernul central din Viena s'au răcit. La Berlin s'a declarat acum în mod officios că Germania s'a consideră liberă de orice obligațiune față de guvernul austro-ungar. În centrul Europei apare o constelațiune nouă, care nu seamănă cu vestita *Mittel-Europa*, după care umblau Nemții și Ungurii. Austria s'a prăbușește văzând cu ochii. Germanii autriaci s'au format un Stat propriu independent; tot astfel au făcut Ceho-Slovacii și după ei Jugo-Slavii, cari au proclamat Statul lor independent format din Croația, Slavonia, Dalmația, Bosnia și Herțegovina în unire cu Serbia și Muntenegru, având aproape 16 milioane de locuitori. În Ungaria s'au petrecut iarăși lucruri mari. În noaptea de 17 spre 18 Octomvrie, printr'o revoluție s'a răsturnat vechiul regim. Consiliul național al Ungurilor, în frunte cu contele *Mihail Károlyi*, a publicat o proclamație prin care spune că Ungaria este acum pe deplin independentă. Ungurii au devenit o națiune liberă, care întinde frățește mâna celorlalte națiuni din patrie; promite toate drepturile de libertate, dreptul de vot universal, egal, secret, pe comune, un drept de vot care s'a întinde și asupra femeilor; împărțirea egală și dreaptă a cercurilor electorale; împroprietărirea poporului; amnestie militară și civilă, etc. În ultima ședință a Consiliului național, care are o însemnătate istorică, s'au pus bazele noiei organizațiuni, iar chestia formei Statului s'a rezervat unei Constituante, aleasă după o nouă lege electorală, în virtutea căreia poporul va putea decide asupra chestiunii fundamentale: Monarhie sau Republică. Această Constituuantă s'a întruni până în șase săptămâni și va avea ca bază dreptul de vot universal, egal, secret, fără deosebire de sex. Pe frontul italian trupele austro-ungare au încetat ostilitățile în baza armistițiului încheiat. Tot așa și pe fronturile din

Asia în urma armistițiului acordat Turciei. A mai rămas numai frontul apusan, unde Germanii continuă a să retrage după planuri hotărâte.

22 Oct./4 Nov. 1918.

Intre minunile acestui războiu mondial să numără și reconstituirea Statului național al Evreilor. După aproape douăzeci și unul de veacuri de întunec, Evreii își reconstituiesc Statul național. Dela anul 135 înainte de Christos, când împăratul Adrian a înăbușit ultima încercare a poporului israelit, care voia să scuture lanțurile robiei, până în timpurile moderne, Evreii răspândiți în toată lumea, n'au făcut nici o mișcare mai de seamă pentru recăstigarea independenței lor. Imprejurările mondiale nici nu le permiteau asemenea încercări. Acum sub oblăduirea Angliei și a Statelor-Unite, *Palestina* să va reconstitui într'un *Stat liber*. Fruntași intelectuali evrei din toate țările vor lua conducerea noului Stat. Primul guvern al Palestinei reconstituite s'a compus astfel: Louis Brandeis, președinte al Inaltei Curți de Casație americane, prim-ministru;* Nahum Socolov, publicist rus, ministru de interne; Israil Zangwil, romancier englez, ministru de externe; Max Nordau, publicist, ministru de culte; profesorul Oppenheimer din Berlin, ministru de lucrări publice; Otto Warburg, profesor universitar în Germania, ministru de comerț; Urzinovschi, ministru de agricultură; Albert Rotschild, ministru de finanțe; Goldschmidt, ministru apărării naționale și Mendelstamm, la justiție.

23 Oct./5 Nov. 1918

Inima'mi saltă de bucurie. Idealul național, pentru care neamul nostru a suferit, jertfit și sângerat așa de mult, este pe cale de a să înfăptui. Cetind ziarele de azi am avut o bucurie așa de mare ca și atunci când s'a unit Basarabia cu scumpa noastră țară. Dulcea Bucovină, vesela grădină a poetului Petrino, pământul sfânt în care se odihnesc moaștele sfinte ale lui Ștefan cel Mare, a proclamat unirea ei cu România.

Reprezentanții poporului român din Bucovina s'au întrunit în Palatul Național din Cernăuți în ziua de 14 Octomvrie sub președinția lui *Iancu Flondor*, care a rostit următoarele cuvinte: „Domnilor. O iobăgie națională de aproape un secol și jumătate, pe cât de dureroasă, pe atât de rușinoasă, este pe sfârșite. Poporul român din Bucovina e pe cale de a sparge și a lăpădă lanțul care i-a ferecat sufletul. Liberi, în puterea suveranității naționale, d-voastre veți hotări ce veți afla de bine pentru un viitor fericit și falnic al neamului românesc din Bucovina. Dară să nu uităm că acest moment înălțător s'a născut din suferinți grele și adâncă jale și e sfântit cu sângele abondent al eroilor noștri. Vă invit să vă sculați în picioare ca semn de juruință că

* După ce Palestina s'a proclamat **Republică**, Brandeis a fost numit Președinte al Republicei, iar Socolov a trecut ca prim-ministru în locul lui.

nu-i vom uita nici odată și că ne vom arăta întotdeauna demni de sacrificiile lor. Incheiu cu rugămintea ferbinte: Deie Dumnezeu ca momentul acesta mare și acelea care vor mai urmă să afle în rândurile noastre numai suflete mari!”

Apoi *Dori Popovici*, într'o cuvântare plină de căldură propune următoarele: 1. Reprezentantii poporului român din Bucovina, întruniți astăzi, în ziua de 14 Octomvrie 1918, în Capitala Bucovinei, să declare în puterea suveranității naționale, *Constituantă* a acestei țări românești. — 2. Constituanta hotărăște *unirea* Bucovinei integrale cu celelalte țări românești într'un *Stat național independent* și va purcede spre acest scop în deplină solidaritate cu Românii din Transilvania și Ungaria. — 3. Spre a conduce poporul din Bucovina și a-i apăra drepturile și spre a stabili o legătură strânsă între toți Românii, Constituanta institue un *consiliul național* de 50 de membri. Acest Consiliu Național ne va reprezenta prin mandatar și la Conferința de pace, și înafară de el nu recunoaștem nimănui dreptul asupra poporului român din Bucovina. — 4. Constituanta respinge cu hotărâre orice încercare care ar ținti la știrbirea Bucovinei; dorește însă să se înțeleagă cu popoarele conlocuitoare.

Aceste deciziuni s'au primit cu unanimitate de voturi cu un entuziasm mare. Ședința s'a suspendat pentru 10 minute, pentru a să stabili lista membrilor. În timpul acesta sala răsună de cântece naționale. Cei 50 membri, aleși în unanimitate, ai Consiliului Național sunt: Gheorghe Balmoș, Gheorghe Băncescu, Dionisie Bejan, dr. Vasile Bodnărescu, Gheorghe Boncheș, Dimitrie Bucevschi, Ion Candrea, Cornel Clain, Toader Cudlu, Dimitrie Dan, Nicu Flondor, dr. Iancu Flondor, dr. Octavian Gheorghian, Gheorghe Grigorovici, dr. Cornel Hominca, dr. Alexandru Hurmuzachi, Constantin Hurmuzachi, Mihaiu Iacoban, Ion Iliuț, dr. Const. Isopescul-Grecul, Const. Iescu, Toader Leuștean, dr. Florea Lupu, dr. Vasile Marcu, Nic. Mihălescu, Ilie Odochean, Aurel Onciul, dr. Dorimedont Popovici, dr. Eusebie Popovici, Niculiță Popovici, Alecu Procopovici, dr. Sextil Pușcariu, dr. Romul Reuț, dr. Ștefan Saghin, Gheorghe Sandru, Gh. Sârbu, dr. Radu Sbiera, Modest Scarlat, Teofil Simionovici, dr. Ipolit Tarnovschi, Gh. Teleagă, Victor Tomasciuc, Laurențiu Tomoiagă, Aurel Țurcan, Dim. Țurcan, dr. Nicu Vasileschi, Gh. Votico, Aurel Voronca și Toader Zamă.

În timp ce să constituia Consiliul Național, mulțimea de peste 1000 de capete, bărbați și femei, străbătea străzile Capitalei cântând cântece naționale. La Palatul guvernatorului și înaintea Primăriei din Cernăuți, mulțimea, din ce în ce mai sporită, a manifestat pentru Unirea tuturor Românilor. Momentul culminant a fost când la Primărie s'a desfășurat Steagul tricolor. Intrând apoi în sala unde Consiliul Național își ținea ședința, manifestanții au arborat tricolorul în fereastra Palatului Național. Induioșătoare a fost clipa în care octogenarul *Bejan*, salu-

tând tineretul a rostit cuvintele cuviosului Simion: „Acum slobozește Doamne pe robul tău, căci ochii mei văzură mântuirea neamului.” Un soldat desfăcându-să din mulțime a declarat că regimentele bucovinene vor purta de aci înainte numele *Bucovina*.

Consiliul național s-a constituit astfel: președinte Iancu Flondor; vicepreședinți, Dionisie Bejan, Dori Popovici și Sextil Pușcariu; secretari, V. Bodnărescu, R. Sbiera, L. Tomoiagă; casier, Gh. Băncescu. Aceștia împreună cu președinții celor 3 secțiuni: de externe, de alimentare și de administrație și cu toți ceilalți deputați din Cameră formează Comitetul executiv.

În aceeași zi au ținut și Nemții din Bucovina în Casa Germană, o adunare a oamenilor de încredere, luând decizia de a să alipi Statului viitor român Bucovina și de a cere alipirea acesteia de Transilvania.

În Camera României, în ședința dela 20 Octomvrie deputatul *I. Zelea Codreanu*, luând cuvântul a spus: „Știri pe cale particulară, dar sigure, ne-au adus vestea că Românii din Bucovina, întruniți sub președinția d-lui Iancu Flondor, au proclamat *unirea Bucovinei cu România* (aplauze furtunoase și îndelung repetate), sub forma colaborării politice cu Transilvania, în vederea alipirii la Patria-mamă”. (Aplauze și ovațiuni).

24 Oct./6 Nov. 1918.

Guvernul nostru a publicat următorul comunicat: „În Bucovina de sud s'a deslănțuit o violentă mișcare bolșevistă. Populația din Ițcani, Suceava, Gura Humorului, și alte localități s'a refugiat în mare număr la noi, cerând ocrotire și adăpost. D. Flondor, președintele Comitetului național român, s'a adresat guvernului român, cerându-i călduros să vină în ajutorul populației din Bucovina, căzută pradă bolșevismului. Guvernul a dat imediat curs acestei cereri și a ordonat trupelor de grăniceri și de jandarmi să treacă în număr suficient granița Bucovinei, pentru a restabili ordinea în partea de sud și a înainta oriunde necesitatea va cere”.

Și astfel drapelul românesc flutură astăzi deasupra plaiurilor încântătoare ale Bucovinei. Mormântul sfânt al lui Ștefan cel Mare este păzit de vitejii oșteni ai țării românești. Țărișoara care ne-a fost luată prin trădare și vicleșug, să întoarcă iar la sânul Patriei-mume. Bucovina ne-a chemat s'o scăpăm de urgie și la chemarea ei guvernul nostru i-a trimis ajutor grabnic. Ordinea și liniștea în această provincie străbună, atât de greu încercată în acest crunt războiu, sunt garantate astăzi de oastea română. Păzitorul dreptății și siguranței în Bucovina va fi de azi înainte soldatul român, pe care îl salutăm și celelalte neamuri de acolo ca pe un liberator. Este greu de a descrie măreția acestui moment, care împlinește atâtea doruri nepotolite ale neamului nostru. După întregirea cu Basarabia și Bucovina, aș-

teptăm cu liniște și încredere porunca dreptății dumnezeiești și cu această neclintită credință în dreptatea cerească în curând vom putea striga: *Trăiască România Mare!*

25 Oct./7 Nov. 1918.

În Transilvania și Ungaria s'a constituit în ziua de 17 Oct. st. v. *Consiliul Național Român*, compus din delegați ai partidului național român și ai partidului socialist român. Delegații partidului național sunt: *Teodor Mihali, Vasile Goldiș, dr. Alex. Vaida-Voevod, dr. Stefan C. Pop, dr. Aurel Vlad și dr. Aurel Lazăr*; iar ai partidului socialist sunt: *Ioan Flueraș, Arcaș Grapini, Tiron Albani, Iosif Renoiu și Iosif Jumanca*.

Printre cele d'întăiu trupe care s'au grăbit să recunoască și să sprijine cu armele independența cehă, au fost vitezetele regimente române *2 infanterie*, recrutat la Brașov, și *51 infanterie*, recrutat la Cluj. Aceste regimente s'au pus la dispoziția Comitetului provizoriu ceh, declarându-să gata a lupta pentru apărarea libertății cehe. După isbândă, Comitetul național ceh provizoriu, recunoscător pentru serviciile aduse de Românii transilvăneni, s'a declarat gata a le înlesni transportarea în Ardeal, unde ei au cerut să fie trimiși, spre a ajuta la desrobirea neamului românesc.

Liga națională a Românilor din America, reprezentând pe Românii din Transilvania, a făcut o declarație publică, protestând împotriva planului de federație propus de către Austria, precum și împotriva planului noului guvern Károlyi al Ungariei de a reține naționalitățile oprimate sub puterea sa. Liga respinge orice fel de autonomie sub conducerea Austro-Ungariei.

Ziarul *România Nouă* din Chișinău publică știrea că un număr de 250 ofițeri și 250 subofițeri ardeleni și bucovineni, în numele alor 100,000 soldați români din Austro-Ungaria, foști prizonieri de război în Rusia, au trimis guvernelor din Europa un memoriu prin care cer alipirea la România a tuturor teritoriilor românești din Austria și din Ungaria.

26 Oct./8 Nov. 1918.

În ziua de 21 Oct. st. v. s'a oficiat la Chișinău un Te-Deum la Catedrală cu ocazia primei aniversări a proclamării autonomiei Basarabiei, după care publicul în frunte cu d. *Wonicka*, reprezentantul Americii, d. general *Văitoianu*, cu toți directorii și deputații Sfatului Țării, s'au îndreptat spre sala Eparhială. Aci d. *Halipa*, vicepreședintele Sfatului Țării, a început seria cuvântărilor, evocând în cuvinte mișcătoare ziua de 21 Octombrie 1917, după care a dat cetire următoarei declarațiuni: „Noi, Românii din Basarabia, cari ne putem mândri de a fi fost cei d'întăiu dintre Românii subjugați, cari cu mari jertfe ne-am dobândit dreptul de a hotărî în chip slobod de soarta noastră, ținem de datoria noastră frățească de a cere în fața lumii civilizate acelaș drept, sfânt și inalienabil, și pentru frații noștri

robiți din Monarhia austro-Ungară, care amenință să se prăbușească sub povara crimelor și netrebniciei sale. Ne simțim îndemnați de a afirma cu toată hotărîrea dreptul acesta, care constituie articolul fundamental din simbolul credinței politice universale, întru cât și frații noștri din Ardeal și Bucovina s'au alăturat la el și au luat hotărîrea nestrămutată de a jertfi totul pentru dobândirea lui. În numele nostru ca și în numele întregii conștiinți naționale, declarăm sus și tare, că nesguduita hotărîre a Românismului este de a nu primi în aceste momente, când toate țările locuite de acelaș neam să topesc în o singură viață liberă, altă alcătuire politică decât *Statul național unitar*. Trăiească, crească și înflorească Basarabia, trăiească Ardealul și

MM. RR. Regele și Regina, Principele Carol, Princesele Elisaveta și Mărioara și reprezentanții Basarabiei: Pant. Halipa, I. Inculeți, D. Ciugureanu la Iași.

Bucovina, unite pentru vecie cu țara-mumă, în hotarele largi cuprinzătoare ale României Mari!"

După d. Halipa vorbește directorul agriculturii, d. *Catelli*, apoi d. dr. *Baiulescu*, președintele Comitetului refugiaților ardeleni și bucovineni, dă cetire unei declarațiuni prin care Românii ardeleni și bucovineni, aflători pe teritorul Regatului Român, cer liberarea de sub jugul Monarhiei austro-ungare și constituirea întregului neam într'un singur Stat național și liber sub domnia Dinastiei române.

A luat apoi cuvântul d. dr. *I. Nistor*, iar după acesta d. *Sarré*, consulul Franței, urcându-să la tribună în aplauzele și acla-

mațiile azistenței, a arătat rolul României în actualul războiu, și a spus că a sosit ora ca toți Românii să se grupeze într'o singură națiune. Pentru aceasta s'au adunat toți amicii României spre a sărbători realizarea României Mari dela Tisa până la Nistru.

Ministrul Americii pe lângă guvernul român, d. *Wopicka*, primit la tribună cu îndelungate ovațiuni, a declarat: „Mă bucur că am fericierea de a azista la această măreață întrunire. Cu toate că România prin forța împrejurărilor a fost scoasă din războiu, guvernul american n'a încetat de a o considera în șirul aliaților, cari luptă pentru isbânda dreptului și libertății popoarelor. Suntem aproape de victoria finală, care va aduce unirea Transilvaniei și a Bucovinei cu România, căci Basarabia este deja unită. Vă zic în numele Statelor-Unite: Ura! Să trăiească România Mare! România cea frumoasă, împreună cu Transilvania, Bucovina și Basarabia, pentru care vom lupta pe toate căile pentru a-i da posibilitatea la nouă înflorire și cu idealul realizat! Trăiească România Mare!“

27 Oct./9 Nov. 1918.

Guvernul Marghiloman a demisionat și în locul lui a venit un nou guvern compus din d-nii *General Const. Coandă*, prim-ministru și ministru la externe; *General Artur Văitoianu*, la interne; *General Eremia Grigorescu*, la războiu; *Petre Poni*, la culte și instrucțiune publică; *Fotin Enescu*, la industrie și comerț; *Anghel Saligny*, la lucrări publice; *Alex. Cotescu*, la domenii și agricultură; *Dim. Busdugan*, la justiție și *Oscar Chiriacescu*, la finanțe. Miniștrii fără portofoliu d-nii: *I. Inculeț* și *D. Ciugureanu* pentru Basarabia. Să zice că vor mai fi numiți miniștri d-nii: *Flondor* și *I. Nistor*, pentru Bucovina, iar *Al. Vaida-Voevod* și *Stefan C. Pop*, pentru Transilvania.

Acest guvern, după cum să vede, este un guvern nepolitic, format din elemente străine vechilor și noilor partide. Regele ar fi voit la început să formeze un guvern național, compus din toate partidele politice, dar aceasta nu s'a putut din cauza luptelor violente dintre partide. Rolul noului guvern, care poate să dureze până la Conferința păcii, este ca să mențină ordinea, ca să nu să producă nici un fel de neorândueli.

Cu ocazia schimbării guvernului, M. S. Regele a dat următorul manifest: „Români! Imprejurările ne dau din nou putința să îndeplinim ceea ce V'am făgăduit și ceea ce în sufletul Meu n'am încetat să voiesc. Reformele constituționale care asigură tuturor cetățenilor votul obștesc și țăranilor proprietatea a două milioane de hectare din proprietatea mare particulară, precum și moșiile Domeniului Coroanei, Statului, Așezămintelor de binefacere, guvernul meu le va înfăptui. Pe temeiul lor vom asigura viața socială și economică cu mai multă dreptate și mai mult spor pentru cei ce muncesc. Guvernul Meu, va lua fără întârziere

măsurile cuvenite pentru ca aceste reforme și iă ființă. In vechiul Regat, ca și în Basarabia, voim ca cuvântul dat să se împlinească. Români! Mai mult decât oricând azi țara are nevoie de unirea tuturor. Orice ațâțare la ură și desbinare este vătămătoare și vinovată. Numai prin concordie și prin ordine vom putea îndeplini înaltele datorii obștești. Mă îndreptez către voi cu dragoste și credință, sigur că la voi găsesc aceleași sentimente de iubire și încredere în Regele vostru, care prin unirea noastră va da scumpei noastre Români putere și propășire.“

Generalul *Zadic*, comandantul trupelor române cari au trecut în Bucovina, a dat următoarea publicație către popor: „Răspunzând la chemarea Consiliului național bucovinean, armata română din înaltul ordin al Maiestății Sale Regelui Ferdinand I al României, a sosit pe pământul marelui voevod Ștefan, spre a ocroti viața, avutul și libertatea locuitorilor de orice neam și credință, împotriva bandelor de criminali, cari au început opera lor de destrugere în frumoasa voastră țară. Trecând hotarul pus între noi de o soartă vitregă acum o sută și mai bine de ani, — hotar care n'a putut să despartă niciodată inimile, — trupele române sosesc în mijlocul vostru dându-vă dragostea și sprijinul lor pentru libera înfăptuire a dorințelor născute din dreptul legitim al popoarelor de a dispune de soarta lor. Sfătuiți de asemenea sentimente și cu credința în sinceritatea cererii voastre de ajutor, invităm populația bucovineană să nu să abată sub nici un motiv dela viața și ocupațiile sale normale. Subsemnatul garantează fiecărui locuitor libera exercitare a drepturilor sale civice și face cunoscut, în același timp, că va reprimă cu toată severitatea orice încercare de dezordine, acte de violență sau nesupunere la ordonanțele date de noi“.

Generalul *N. Petala*, comandantul corpului 4 de armată, a dat următorul ordin de zi: „Ofițeri și soldați ai corpului 4 de armată! Să împlinește un an de când prăbușindu-să împărăția rusească, frații noștri basarabeni ne-au chemat la ei, spre a desăvârși desrobirea începută și a închegea unirea întreagă și vecinică a două țări surori. Astăzi ursita neamului românesc mergând spre împlinirea sa ne chiamă pentru a doua oară. Bucovina, pământ scump românesc smuls de aproape două veacuri din trupul Moldovei, își îndreaptă glasul către noi și ne cere ajutorul armelor noastre spre a o mântui de focul aprins din clipa în care victoria Aliatilor noștri a prăbușit pentru totdeauna împărăția austro-ungară. Regele nostru iubit și cărmuitorii țării au răspuns chemării lor frățești și v'au ales pe voi ostași ai Corpului IV spre a duce cuvântul de pace și de unire pe ogorul românesc al Bucovinei. Ostași! In clipa în care, purtători ai unei solii atât de înalte și de sfinte, veți păși în țara care păstrează moaștele Marelui Ștefan, să fiți pătrunși cu toții de măreția faptei pe care o săvârșiți. Să știți că de sub porțile Sucevei vă privesc veacuri de jertfă și de vitejie românească, și că pă-

mântul pe care îl veți călca astăzi sub cutele steagului României Mari, cuprinde mormintele atâtor eroi, cari au luptat și au murit pentru ca să se facă cu putință înfăptuirea visului, pe care voi îl împliniți astăzi. Insuflețiți de această măreață amintire a trecutului, fiți vrednici, Ostași, de înaintașii voștri, de acei mucenici cari au presărat câmpia cu trupurile lor, pe calea însângerată către acelaș ideal, care duce dela Șelimbăr la Mărășești. Fiți vrednici de clipele mari pe cari le trăiți și aveți neclintit în fața ochilor voștri credința că numai păstrând în toate împrejurările o disciplină de fer și fiind în tot timpul soldați ai cinstei, ai legalității și ai ordinei în apărarea avutului și onoarei locuitorilor, veți răspunde cu adevărat chemării pe care Providența și încrederea Regelui v'au hărăzit-o vouă. Cântând „Deșteaptă-te Române“ și înălțând către ceruri Stindardul sdrențuit în lupte, mergeți Ostași ai Corpului IV să cuceriți sufletele fraților Bucovineni și fiți soldați ai Infrățirii tuturor Românilor!“

D. *Iancu Flondor*, președintele Consiliului național din Bucovina, la intrarea armatei române, a adresat M. S. Regelui următoarea telegramă: „Astăzi la orele 11 falnica armată a Regelui României, intrată în Bucovina, întâmpinată de entuziasmul general, aduce M. V. plină de recunoștință și iubire, omagiile Bucovinei liberate“. M. S. Regele a răspuns astfel: „Cu cea mai adâncă emoțiune și cu inima plină de bucurie patriotică primesc știrea că trupele Mele au intrat în Capitala Bucovinei române; aducând ordine și liniște sufletească pentru toți acei cari în aceste momente istorice au simțit și au lucrat pentru îndeplinirea visului secular. Imi închipuiesc bine cum inima voastră caldă de Român a trăsărit de bucurie patriotică la vederea tricolorului național purtat de ostașul român, frate de sânge și de suflet. Din adâncul inimii îți sunt recunoscător pentru munca patriotică ce ai depus și pentru iubirea de neam ce ai arătat cu atâta bărbăție. Îți mulțumesc cum și tuturor acelor cari te-au ajutat cu inima curată în aceste timpuri mărețe. Să dea Atotputernicul ca tot poporul din Bucovina să găsească mereu ocrotire, dreptate și libertate sub cutele drapelului tricolor“.

La o telegramă a profesorului *I. Nistor*, din partea Românilor bucovineni din Chișinău, M. S. Regele a răspuns prin următoarea telegramă: „Cuvintele călduroase și sentimentele de un înfocat patriotism pentru cauza noastră sfântă ce-Mi adresați din partea fraților noștri refugiați din Bucovina, au găsit un viu și adânc răsunset în inima Mea și le primesc cu sufletească mulțumire. În momentele aceste mărețe, când toată suflarea românească să îndreaptă cu rugă ferbinți, cu voință nestrămutată spre apropiata înfăptuire a visului de veacuri al neamului românesc nu pot decât să mă bucur când văd cât de tare este între voi credința în ideal, credința în dreptate, credința în virtuțile strămoșești. Această credință M'a călăuzit când am luat armele și nu m'a părăsit cu toate suferințele, cu toate durerile prin cari am

trecut. Purtată în milioane de inimi din toate colțurile, unde sună dulcele graiu românesc ea va birui, căci ea netezește orice cale umplând văile și sfărâmând munții.“

Românii din Ardeal și Bucovina, întruniți într'o adunare la Iași, au votat următoarea declarație semnată de vr'o 30,000 de Ardeleni și Bucoveneni și care declarație s'a trimis imediat Comitetului național din Ardeal, așa după cum urmează: „Românii ardeleni și bucovineni aflători pe teritoriu Regatului Român, în numele nostru și al fraților subjugați de-acasă, a căror conștiință este siluită și deci în imposibilitate de a să manifestă liber, declară cele ce urmează: 1. Cerem să fim liberați de sub jugul monarhiei austro-ungare și suntem hotărâți să luptăm prin toate mijloacele și pe toate căile, ca întregul nostru neam românesc să fie constituit într'un singur Stat național și liber, sub domnia Dinastiei române. — 2. Nu recunoaștem monarhiei austro-ungare dreptul de a să ocupă de soarta Românilor din Ardeal și Bucovina, deoarece veacuri de-a rândul ne-a ținut în cea mai rușinoasă robie. Toate încercările de federalizare ale Casei de Habsburg sunt gesturi desperade ale unei împărății osândită să se descompună și să piară. Soarta Românilor din Austro-Ungaria s'a hotărât prin războiul Regatului Român și prin voința liberă a întregului popor românesc, și o va consfinți Congresul de pace generală, la care vor lua parte și reprezentanți oficiali ai României eliberatoare. — 3. Cerem ca întreg teritoriul din monarhia habsburgică, revendicat de Statul Român, recunoscut și garantat prin tratatele de alianță încheiate de România cu Puterile Înțelegerii să fie liberat și unit cu Patria-mumă, — 4. Toate declarațiile Românilor din Ardeal și Bucovina ce s'ar face împotriva acestor aspirațiuni naționale le considerăm stoarse cu forța de autoritățile dușmane și aceste declarații nu vor putea induce în eroare opinia lumii, care a proclamat principiile de dreptate și de libertate pentru toate neamurile asuprite.“

20 Oct./10 Nov. 1918.

Trăim zile fericite. Mulțumesc Provedinței că am ajuns să le petrec și eu. Sunt câteva zile decând mă lupt cu insomnia, dar această lipsă de somn produsă de bucurie, nu să poate compara cu insomnia care m'a chinuit pe timpul dureroasei retrageri în Moldova din Decembrie 1916 și cu aceea suferită în Fățiceni în Iulie 1917, când cu retragerea Rușilor din Galiția și înaintarea Germanilor până aproape de granița noastră din spre Bucovina, până la 15 kilometri, și pe când ne pregăteam să evacuașăm și nordul Moldovei. Insomnia de astăzi o suport cu plăcere, căci ea îmi înmulțește clipele de fericire, gândindu-mă la realizarea deplină și grabnică a idealului nostru.

Știrile fiecărei zile îmi mișcă inima și iau ziarele în mână cuprins de o emoțiune plăcută, care mă silește să cetesc repede titlurile mari ale evenimentelor așa de favorabile nouă. Sub ma-

rele titlu: *Înțelegerea pentru înfăptuirea idealului național român*, cetesc cu mare bucurie nota lui Lansing, secretarul de Stat dela externe al Statelor-Unite către guvernul român și care sună așa de frumos și de înălțător după cum urmează: „Guvernul Statelor-Unite s'a gândit întotdeauna la prosperitatea și integritatea României ca Stat liber și independent. Înainte ca Statele-Unite să se fi aflat în războiu cu Austro-Ungaria, Președintele a trimis Regelui României un mesagiu, în care îi exprimă simpatia și stima sa. Situația s'a schimbat mai târziu și Președintele dorește ca să vă aduc la cunoștință că guvernul Statelor Unite a aprobat dorințele poporului român înăuntru și înafară de granițele Regatului. Guvernul Statelor-Unite este martor al marilor suferințe și sacrificii făcute de poporul român pentru cauza libertății față de dușmanii și asupritorii săi. Simpatizând cu spiritul unității naționale și dorințele Românilor, guvernul Statelor-Unite nu va întârziă să-și impuie la timp influența pentru obținerea drepturilor politice și teritoriale îndreptățite ale poporului român și asigurarea lor împotriva oricărui atac din străinătate.“

Această notă americană, după toate dovezile de dragoste și sprijin pe cari poporul român le-a primit în cursul celor patru ani de războiu mondial, vine ca un balsam de alinare peste rănilile adânci din cari sângează încă corpul său. În cuvinte mișcătoare, prin cari înalta autoritate a poporului american își exprimă întotdeauna sentimentele de generozitate și de dreptate cari o călăuzesc, Președintele și guvernul Statelor-Unite asigură poporul român că-și însușesc aspirațiunile lui înăuntru și înafara granițelor Regatului. Cuvintele înțeleptului apostol Wilson găsesec un ecou de recunoștință în toate inimile românești, și în ceasul măreț al înfăptuirii aspirațiunilor, legitime și drepte, Românismul întreg va trimite poporului american expresiunea mulțumirii sale pentru izbăvirea de asuprire.

29 Oct./11 Nov. 1918.

La Berlin s'a primit din partea secretarului de stat dela externe al Statelor-Unite următoarea notă cu privire la tratativele de armistițiu: „Guvernele aliate au cumpănit cu îngrijire schimbul de note între președintele Statelor-Unite și guvernul german. Cu următoarele condițiuni ele declară că sunt gata să încheie cu guvernul german pe baza condițiunilor de pace, fixate în mesagiul președintelui dela 8 Ian. 1918, către Congres, ca și a principiilor din cuvântările sale ulterioare. Trebuie să releve însă că obicinuita așa zisa concepție asupra libertății admite diferite intergerman. pe mbaza condițiunilor de pace, fixate în mesagiul președintelui dela 8 Ianuarie 1918, către Congres, ca și a principiilor din cuvântările sale ulterioare. Trebuie să releve însă că obicinuita așa zisa concepție asupra libertății admite diferite interpretări dintre care pe unele nu le-ar putea primi. Trebuie să-și rezerve deci deplina libertate asupra acestui obiect la începerea

Conferinței de pace. Președintele a mai declarat în condițiunile de pace, fixate în cuvântarea sa dela 8 Ianuarie 1918 către Congres, că teritoriile ocupate trebuie nu numai evacuate și liberate, ci și restaurate. Guvernele aliate sunt de părere că asupra înțeleșului acestor condițiuni nu trebuie să existe îndoială. Ele înțeleg prin aceasta că Germania trebuie să restituie toate pagubele pricinuite populației civile a Aliaților și proprietății acesteia prin atacurile Germaniei, pe uscat, pe apă și în aer. Președintele m'a însărcinat să comunic că este de acord cu interpretarea conținută în partea din urmă a memoriului. Președintele m'a mai însărcinat să vă rog să comunicați guvernului german, că mareșalul Foch a fost împuternicit de Statele-Unite și de guvernele aliate să primească reprezentanții autorizați în regulă ai guvernului german și să le comunice toate condițiunile armistițiului."

În urma acestei note guvernul german s'a și grăbit a trimite ca delegați însărcinați cu tratativele de armistițiu, pe secretarul de stat *Erzberger*, pe ministrul plenipotențiar imperial contele *Oberndorff* și pe Generalii von *Gündel* și von *Winterfeldt*.

30 Oct./12 Nov. 1918.

Astăzi am cetit cu surprindere următorul anunț pe strade: Feldmareșalul von Mackensen a primit din partea guvernului român un ultimatum cu termen de 24 de ore, care n'a putut fi acceptat. Prin această guvernul român a restabilit starea de războiu dintre Germania și România". Alături de acest anunț eră afișată o ordonanță din partea Comandantului pieții, prin care să pune în vederea cetățenilor că toți cei ce posed arme să le depună la Comandatură; orice tănuire sau dosire de arme sau soldați români va fi aspru pedepsită; să oprește vânzarea beuturilor spirtoase; să interzice orice întrunire de persoane pe strade; circulația pe drum trebuie să înceteze la 9 ore seara, etc. Patrulare de câte 7 soldați germani, cu căștile de metal în cap și cu puștile pe umăr, să plimbă a lene, cu gravitatea lor teutonică, pe străzile orașului, și la vederea lor bunii noștri cetățeni surid acum Toate acestea au produs oarecare consternare în public, care nu-și putea încă dă seama de cauza și tenoarea lor.

Eri și astăzi n'a venit în Buzău nici un ziar, așa că de două zile nu mai știm nimic din ceea ce petrece în lume. Să vântură diferite vești, cum ar fi de exemplu acestea: că Kaizerul și Regele Bavariei au abdicat; că în Germania să petrec lucruri revoluționare; că să prăbușește și marele și mândrul imperiu german ca și colosul dela nord cu puternicul său Țar; apoi că guvernul român face o nouă mobilizare, că trupele noastre au trecut deja în Ardeal pe la Oituz și au ocupat Brașovul, etc.

Nemții din Buzău au plecat cam repede și au venit în locul lor cei dela Focșani, cari și ei vor plecâ mâne sau poimâne. Dar ceea ce este mai rău este că ei fac iarăși rechiziții, mai ales de cai

și de trăsurii, apoi de vite cornute și de oi, pe cari le duc cu ei, așa că bieții oameni sunt mult amăriți din pricina aceasta. Nemții cari au stat până acum în Buzău, înainte de a plecă au vândut tot ce aveau prin depozite, cu diferite prețuri, uneori derizorii. Mai mult, din unele birouri și de prin cazinurile lor au vândut mobilierul rechiziționat de pe la cetățeni, în loc să-l înapoieze la proprietari; cumpărătorii sunt de obicei Evreii. Să vede că Nemților nu li să pare că s'au făcut destul de urâți prin purtarea lor din timpul ocupațiunii, și acum, la plecare, vreau să devină cu totul odioși.

31 Oct./13 Nov. 1918.

Astăzi este a treia zi decând n'am primit ziare, așa că suntem cu totul izolați de lume, și, Doamne, greu este să fi în această situație, mai ales acum când evenimentele să suced cu o repezițiune, s'ar putea zice, vertiginosă. Fel de fel de șvonuri circulă prin Buzău. În politica internă să svonește că avem un nou guvern *Brătianu* și că generalul *Coandă* ar fi luat comanda armatei, care să mobilizează din nou, și această mobilizare are să se facă și în teritoriul ocupat, pe măsura în care va fi evacuat de Nemți, iar în locul dușmanului înaintează armata română, care să zice că a ocupat dejă Focșanii, Brăila și Râmnicul Sărat. Această mobilizare ar avea de țintă și eventuala ocupare a Ardealului cu tot teritoriul românesc până la Tisa! Nemții să poartă foarte rău în retragerea lor. Ei să consideră în stare de războiu cu România și să comportă în consecință. Ei strică linia ferată și podurile de pe unde să retrag; rechiziționează toate trăsurile și carăle, toți boii și caii cari le cad în drum, iar cu populația să poartă tot așa de barbar ca și în timpul când au ocupat Muntenia. Să spune însă că nu să vor bucură de acestea rechiziții, cari li să vor luă la graniță de către armata noastră care nu-i va lăsa să treacă decât cu armele.

Să mai svonește că generalul *Berthelot*, marele președinte al României, în fruntea armatei Înțelegerii dela Salonic, a trecut Dunărea în Muntenia și că în câteva locuri au avut loc ciocniri sângeroase cu Nemții, terminate în favoarea sa. Să mai aude că Germania a primit toate condițiunile armistițiului dictate de ilustrul mareșal Foch, cari ar fi foarte grele, și că în curând vor începe tratativele de pace.

1/14 Nov. 1918.

Timp ploios cu viscol; temperatura rece; miroasă a iarnă. Mișcare mare de Nemți, cari pleacă sau să gătesc să plece; pe strada Carol să vede trecând o ciurdă de vite cornute, de toate mărimile, mânate de câțiva Nemți, să duc spre Drăgaica și de acolo mai departe în lungă lor călătorie. Birjarii stau ascunși, cu roțile scoase dela trăsurii și cu caii adăpostiți prin beciuri de frică ca să nu-i rechiziționeze. Pe la mahalale și prin sate, pe unde trec acești barbari, este iarăși mare jale; poporul este să-

tul până în gât de ei; o singură mângăiere îi mai susține, că această suferință are să fie cea din urmă. Lumea din oraș aleargă prin birourile și cazinurile germane, ca să-și iee mobilierul și alte obiecte rechiziționate, dar cei mai mulți umblă dejeaba negăsind ceace caută, iar cei cari găesc câte ceva le văd în așa stare de stricăciune încât abia le recunosc.

2/15 Nov. 1918.

Toată noaptea a viscolit. Azi dimineață stradele și casele erau acoperite de un strat de zăpadă, gros de o palmă. A venit iarna cu toate neplăcerile ei pentru cei săraci, iar în anul acesta și pentru cei bogați. Lipsa de lemne este cea mai simțită din toate lipsurile; copiii tremură de frig în casă. Primăria noastră n'a fost în stare să vie în ajutorul populației, deși luase măsuri din vreme, aprovizionându-să cu lemne, dar greutatea transportului fiind insurmontabilă din cauza lipsei animalelor de tracțiune, lemnele n'au putut fi aduse în oraș; apoi drumul de fier Nehoiaș-Buzău nu circulă decât pentru armata germană. În anii trecuți s'au ars gardurile, zaplazurele și copacii de pe străzile plantate și frumosul *crâng*, devastat pe jumătate de către teutoni.

Sunt cinci zile de când n'am primit nici o gazetă și ne torturează dorul de a ști ce să mai întâmplă în lume; trăim ca în surghiun. Acum și svonurile au încetat.

Gripa, așa zisă spaniolă, continuă a bântui cu mare furie populația. Sunt multe cazuri mortale din cauza complicațiunilor, mai ales a celor din partea plămânilor (bojocilor), și anume *bronco-pneumonia*, care seceră multe vieți, mai toate tinere. Ajutorul medical se dă cu greu, pe deoparte din cauza micului număr de medici, față de numărul foarte mare al bolnavilor, iar pe de altă parte din cauza neputinței de a să transporta la domiciliul suferinzilor, birjarii stând tot ascunși.

În toată această mizerie, o licărire de bucurie și de speranță avem când vedem pe Nemți cu ranița încărcată pe spate, la care să mai adaugă și greutatea armei, mergând pe stradă, îmbrăcați cam sumar, cu câte o manteluță învechită, sgriburind de frig. Aceasta ne aduce aminte de suferințele ce le-am îndurat noi în timpul retragerii din lunile Noemvrie și Decemvrie 1916, și acum ne rade inima când îi vedem și pe ei într'un hal mai rău, bătuți și huiduiți, străbătând pe jos sute și mii de chilometri până ce vor ajunge acasă la ei, în Germania, unde numai de bine nu vor dă. Este o pedeapsă bine meritată dela Dumnezeu, pe care, fără rușine, l'au făcut complicele lor, și aceasta ne consolează mult.

4/17 Nov. 1918.

Astăzi am avut o surprindere plăcută. Bunul și vechiul meu pretin *Ion Hagiescu-Mirîște*, membru la Curtea de Apel din Chișinău, detașat ca inspector judiciar, voind să se înapoieze din București în Basarabia, a venit cu trenul până în gara Buzău,

de unde trenul n'a mai putut înainta, așa că toți călătorii au fost siliți să rămână aci până când să va restabili circulația. Vizita acestui prețin bun mi-a reamintit multe suveniruri plăcute din timpul când a fost numit pentru prima oară în magistratură, ca substituit de procuror de pe lângă Tribunalul de aci, în anul 1895. Dar mai multă plăcere ne-a făcut starea sufletească în care ne-am găsit amândoi, în aceste timpuri cu adevărat fericite pentru tot Românul. Ne-am întreținut despre evenimentele dela ordinea zilei și îndeosebi despre acele privitoare la neamul românesc. Ne-am dus cu gândul la brava noastră armată, care a scris cea mai strălucită epopeie la Mărășești; la acea armată, care după ce a dus tricolorul român în Basarabia, după ce l'a înfipt în pământul sfânt al Bucovinei, acum îl poartă victorios prin scumpul și mult râvnitul nostru Ardeal, de unde îl va duce până pe malurile Tisei, din care va face hotarul apusan al României Mari! Am lăcrămat de bucurie și ne-am îmbrățișat felicitându-ne că Providența ne-a învrednicit ca să trăim și să vedem realizându-să idealul nostru național pedepin.

7/20 Nov. 1918.

În sfârșit am scăpat de Nemți. Astăzi au plecat utimele specimenne, după ce mai întâiu au ars arhiva Comandaturii locale și a Poștei germane de războiu, ca să nu să poată constata jafurile și crimele săvârșite în timpul ocupației. Nici la despărțire ei n'au voit să fie mai civilizați. De eri și până azi au dus'o aproape toți într'o beție, cântând și făcând tot felul de scandaluri, spărgând geamuri și trântind la scaune și mese. Uf, bine că am scăpat de ei, pare că ni s'a ridicat o piatră grea de pe piept!

După aparență s'ar crede că lor nici nu le pasă de ceea ce să întâmplă la ei acasă, să arată de o inconștiență revoltătoare. În vremurile triste și grele ale războiului nostru, atunci când ni să strângea inima sub călcâiul vrăjmașului, cărui Român i-ar fi ars de petrecere?! Nu vedeai decât figuri triste și resemnate, deși aveam credința tare în destinele neamului nostru și toți așteptam vremurile bune și înălțătoare pe cari le petrecem astăzi.

Din dosarele găsite după plecarea Germanilor să poate vedea tot ceea ce armata de ocupație a exportat din țara noastră în țările inamicilor noștri. Iată tabloul rezumat al statisticelor publicate de ei și din care rezultă că dela 1 Ianuarie 1916 până la 31 Octomvrie 1918 au exportat: 1,273.182 tone de grâu; 495,370 tone porumb; 94,613 tone de alte cereale și leguminoase; 262,592 tone plante alimentare și furaje; 36,148 tone oleaginoase; în total 2,161.905 tone. Apoi: peste 3.000.000 hectolitri de vin; peste 550.000 hectolitri de țuică și rachiu; peste 600.000 cai; peste 1.000.000 boi și vaci; peste 400.000 viței; peste 4.400.000 herbeci și oi; peste 2.000.000 miei; peste 1.000.000 porci. S'au mai exportat enorme cantități de petrol, de benzină, de uleiuri minerale. Ei au distrus toate fabricile, arsenalul Statului, pirotecția, etc.,

au nimicit orice urmă de industrie. Cea mai mare parte din mașini, în bună stare, le-au expediat în Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Turcia. Mai mult de 1.000.000 tone de instrumente agricole au fost luate și peste 5.000.000 kilograme de lână au fost exportate. Afară de toate acestea trebuie să punem la socoteală și cantitățile enorme de articole alimentare expediate de către fiecare soldat la familia lui în lădițe de câte 5 kilograme, și aceasta în fiecare săptămână odată, în tot timpul ocupației. Apoi trebuie să mai adăugăm la acestea și cantitățile de hrană, tot așa de enorme, consumate de armata de ocupație, care trăia din belșug și făcând multă risipă, până la o adevărată bătaie de joc.

8/21 Nov. 1918.

Ziua sfinților voevozi Mihail, Gavril și Rafail a fost o zi frumoasă pentru noi Buzoienii. La ora 2 p. m., *armata română*, reprezentată prin Brigada 9 de Infanterie, comandată de vrednicul colonel *Lascar Caracaș*, care poartă pe brațul drept dublul semn al rănirii pe câmpul de războiu, iar pe pept mai multe decorații cu spade, ș'a făcut intrarea triumfală în oraș. Trupele au fost primite la gară și salutate de către autorități. Dela gară, cu muzica în frunte și întovărășite de un mare număr de cetățeni, soldații au mers la Primărie, trecând pe sub un splendid arc de triumf, împodobit cu steaguri, flori și verdeță, iar în mijloc având desemnată o hartă a *României Mari*, cu un soldat de sentinelă, care prin trompetă anunță înfăptuirea ei. La Primărie s'a oficiat mai întâiu un Te-Deum, întru amintirea marelui Voevod *Mihail Viteazul*, al cărui cap căzuse în Câmpia Turzii, de unde a strălucit în cursul veacurilor ideea de mântuire a neamului și acărui zi onomastică să serbează astăzi. Apoi s'au rostit mai multe discursuri pline de entuziasm și înălțare sufletească, după care trupele au defilat prin fața publicului asistent în urale nesfârșite.

La ora 8 seara, Primăria a dat un banchet de 75 tacâmuri. Masa a fost prezidată de noul prefect al județului, d. *Mihail Haralamb*, având la dreapta pe colonelul Caracaș, comandantul brigăzii, iar la stânga pe primarul orașului, d. *Const. Filoli*. Muzica militară și un taraf de lăutari au înveselit asistența. Seria toastelor a început-o Prefectul în onoarea Maiestăților Lor Regele și Regina, apoi a vorbit directorul liceului, d. *Nazarie*, și alți vr'o două zeci de cetățeni. Intre aceștia a fost și scriitorul acestor însemnări, care a rostit cu glas tare următorul toast: „Domnilor. Acum cincizeci de ani, bardul național Dimitrie Boștinteanu, într'o inspirație profetică a zis că: *Viiitor de aur România are și prevăd prin secolii a ei înălțare!* N'a trecut mai mult de o jumătate de secol și viitorul de aur al României s'a arătat, căci astăzi să înfăptuește *România Mare*. Această înfăptuire să datorește *armatei române*, acărei intrare triumfală în orașul Bu-

zău o sărbătorim astăzi. Armata română prin luptele dela Mărășești a scris cea mai strălucită epopeie în istoria Românilor. Această epopeie a pus în admirație atât pe dușmanii noștri cât și pe puternicii noștri aliați, ceea ce a făcut pe ministrul Angliei, *Balfour*, să declare în plin parlament englez România *invincibilă!* Da, invincibilă, căci la Mărășești a apus steaua unuia din cei mai străluciți generali ai Germaniei, a feldmareșalului *von Mackensen*, supranumit *spărgătorul de fronturi*, care în fața vitejiei române dela Mărășești s'a închinat și a exclamat zicând: „*acum cunosc și eu pe soldatul român!*” Fiindcă astăzi sărbătorim armata română este bine și înălțător ca să relevăm unul din cele mai strălucite fapte de arme, ca și care nu s'a mai văzut decât la Iaponezi, în războiul lor cu Rusia. Intr'un moment dat, un regiment român, nu-l numesc, căci oricare regiment românesc ar fi fost în stare s'o facă, un regiment român, zic, s'a văzut atacat de o divizie germană; pericolul era mare, și atunci printr'o hotărâre instantanee, toți, dela comandant până la cel din urmă soldat, s'au lăpădat hainele până la cămașe și căscile din cap, și cu baioneta la pușcă s'au repezit ca lei la atac... La vederea lor, dușmanii au fost așa de înspăimântați, încât nu numai că n'au mai fost în stare să răspundă prin atac, dar i-a apucat un tremur cu armele în mâni, de nu mai puteau nici să parăze loviturile, așa că au fost culcați la pământ până la unul! Acești pui de lei au făcut *România invincibilă* și ei au cimentat temelia României Mari! Domnilor! Am primit astăzi cu mare bucurie invitarea domnului Primar la această masă istorică a Buzăului și am venit cu deosebită plăcere ca să reprezint aci *Ardealul*, ca fiu al lui, scumpul și mult doritul nostru Ardeal, în pământul căruia s'a scurs sângele sfânt al marelui voevod Mihaiu Viteazul. Am venit aci ca prin vocea Ardealului, împreună cu a d-voastră, s'o spunem cu mândrie că soldatul român, fiul Romei eterne, transplantat în răsărit de către divinul *Traian*, sentinela latină dela gurile Dunării, după 18 veacuri de suferințe, a reînviat *Dacia fericită*, numită astăzi *România Mare!* Să strigăm dar cu toții, din toată puterea sufletului nostru: Să trăiască Impăratul Românilor Ferdinand I și Impărăteasa Românilor Maria, cu întreaga dinastie! Să trăiască armata română și tot Românul cu sentimente bune!“

În București s'a oficiat în biserica lui Mihaiu-Vodă un serviciu religios. Biserica și curtea ei erau arhipline de profesori, studenți și delegațiile tuturor școalelor secundare, normale, seminarii, etc. Profesorul universitar. *D. Onciul*, a ținut următoarea cuvântare: „Români, tineri și bătrâni! Sărbătorim azi o îndoită serbare: Pomenirea marelui Voevod, care acum 317 ani s'a jertfit viața pentru Unitatea Națională, și serbăm triumful acestei idei mărețe. Tot pământul românesc dela Nistru până la Tisa și din Carpați la Mare, formează azi un singur Stat românesc. Să aclamăm pe Regele Ferdinand al tuturor Românilor.

Azi toată suflarea românească este însuflețită de un singur gând, de aceeași simțire: *Isbânda Dreptului*. Toate jertfele strămoșilor noștri și grelele noastre încercări sunt azi răsplătite. În vreme ce dinastiile dușmane să prăbușesc, a noastră și ale Aliatilor noștrii iluștri sunt puternice și măndre. Să mulțumim lui Dumnezeu că credința noastră de veacuri a fost desăvârșită prin fapta, și astăzi putem serba isbânda Idealului nostru național. Să cuvine dar ca Regelui Ferdinand, care a pășit la fapta care a desăvârșit credința, să-i arătăm recunoștința noastră. Trăiască Regele Ferdinand! Trăiască Regina Maria! Trăiască Dinastia! Trăiască România Mare!“

Apoi întreaga azistență cu toți studenții au format un cortegiu impunător, care intonând cântece naționale au parcurs bulevardele Maria și Elisabeta până la Statuia lui Mihaiu Viteazul care era frumos împodobită cu coroane și ghirlande, iar în cele patru colțuri ale ei erau inscripții ca: Alba-Iulia, Călugăreni, etc., invocând faptele mărețe ale Eroului nostru național. Cortegiul s'a oprit acolo și școalele au fost orânduite împrejurul Statuei. Toată piața, scările și ferestrele Universității au fost înțesate de lume. La Statuie au vorbit V. V. *Haneș*, *Bogdan-Duică*, directorul liceului Mihaiu Viteazul, și studentul *Dimăncescu*. După aceasta cortegiul s'a refăcut și a pornit pe Bulevardul Elisabeta, Calea Victoriei, până la Palatul Regal și intrând în Curtea Palatului s'a intonat imnul regal. Pe tot parcursul acesta în vreme ce studenții și liceienii intonau cântece patriotice și Marsilieza, publicul le-a făcut ovațiuni.

Astfel s'a terminat această măreață manifestație a școalelor din Capitală la Monumentul lui Mihaiu Viteazul și publicul a putut să vadă câtă măreție era în pacinica demonstrare a sentimentelor, cât de impunătoare poate fi mărturisirea liniștită a unui crez. Să zice că a fost o priveștițe de o frumuseță morală unică, pe care cei de față nu vor uita-o nici odată, iar generațiilor tinere, cari au însuflețit-o cu avântul lor cald și curat, le va rămânea o amintire scumpă și sfântă din zile mari și glorioase.

9/22 Nov. 1918.

Mare bucurie. După 12 zile de izolare ne-a venit primele ziare astăzi, pe cari le-am cetit pe nerăsuflăte. Am aflat multe lucruri mari, cari s'au petrecut în timpul acesta și cari ne-au umplut inima de mare veselie. Multe din șvonurile cari circulau s'au confirmat. Mai întâiu am aflat că Germania a primit toate condițiunile de armistițiu impuse de Aliții noștri, condițiuni teribile dar bine meritate, cari să pot rezumă astfel: 1. Evacuarea imediată a Belgiei și Alsaciei-Lorenei. 2. Cedarea a 5000 tunuri (2500 tunuri grele), 25.000 mitraliere, 3000 aruncătoare de mine, 1700 avioane, etc. 3. Evacuarea țărilor de pe malul stâng al Rinului și ocuparea lor de către Aliții noștri, cari vor ținea principalele puncte de trecere ale Rinului: Maiența, Coblenza și Co-

lonia, cu capuri de pod de câte 30 kilometri pe malul drept. 4. Constituirea unei zone neutre pe malul drept al Rinului de o adâncime de 10 kilometri. 5. Predarea a 5000 locomotive, 150 de mii vagoane și 5000 camioane automobile. 6. Imediata repatriare a prizonierilor aliați, fără repatrierea prizonierilor germani, cari rămân încă la Aliați. 7. Completa renunțare la tratatele de pace dela București și Brest-Litovsk. 8. Predarea tuturor submarinelor. 9. Aliații noștri au dreptul să ocupe toate porturile germane, intrarea dela Kategat și a curăți minele. 10. Toate porturile din Marea Neagră vor fi evacuate de Germani; predarea tuturor vaselor rusești luate de ei pe aceasta Mare. 11. Inapoierea tuturor vaselor capturate dela Aliații noștri; toate proviziunile de cărbune și materiale pentru semnale vor fi lăsate pe loc, etc. 12. Durata armistițiului va fi de 36 zile.

Incheierea armistițiului a provocat o revoluțiune în Germania, întocmai ca în Rusia, unde prăbușirea militară a fost urmată de revoluțiune. Împăratul, sau mai bine zis Kaizerul și puternicul Rege al Prusiei, a abdicat și a fugit în Olanda, la Amerongen, în Castelul Contelui Godard Bentincke, alungat de furtuna populară, iar Kronprințul s'a refugiat la Wieringen, tot în Olanda. Regii Bavariei, Württembergului și Saxoniei, precum și toți ducii și prinții diferitelor State, cari formau Confederațiunea germană sau *Imperiul german*, proclamat cu atâta fast în Palatul dela Versailles, lângă Paris, în 1871, au trebuit să-și părăsească cu toții tronurile și să fugă care încătrău, cei mai mulți în Elveția.

Revoluțiunea germană s'a manifestat mai întâiu nu atât prin abdicarea Împăratului, care este mai mult un efect al rezultatului războiului, cât prin chemarea la postul de *Cancelar* a social-democratului *Ebert*. Ca în palatul în care a stăpânit *Bismarck*, Cancelarul *de fier*, timp de decenii nu numai în spirit reacionar, dar într'un spirit franc dușmănos *socialismului*, să intre ca șef atotputernic un membru al partidului social-democrat, aceasta-i simbolul cel mai lămurit al revoluțiunii germane.

Germania ca imperiu s'a prăbușit pentru vecie. Războiul din 1870 a nenorocit-o, căci semeția i-a întunecat mintea, și Ea a voit să supună la picioarele ei lumea întreagă. Bismarck n'a înțeles îndreptățirea națională decât pentru Germani. De aci disprețul lui față de Francezi Poloni, Boemi, Români, etc. Brutalitatea Germaniei față de Poloni va rămânea proverbială. Imperiul german, plin de păcate, s'a ruinat repede. Tot ce să clădise dela Frideric cel Mare până la Bismarck s'a risipit într'o noapte de toamnă. De pe balconul istoric al Palatului Imperial din Berlin, deputatul socialist-revoluționar Liebknicht a vorbit mulțimii entuziaste, după care a fost proclamată *Republica*. O manifestație impunătoare a avut loc pe Alexanderplatz. Noul guvern a fost format de socialiștii *Ebert* și *Scheidemann*, în unire cu grupul socialiștilor-minoritari al lui *Haase*.

Ebert, șeful Germaniei de astăzi, este fiul unui croitor din Heidelberg. El este absolvent a patru clase primare numai, dar are o cultură superioară. El a isbutit să unească pe socialiștii lui Scheidemann cu minoritarii lui Haase și să împedecce astfel crearea partidului bolșevist, a partidului de răsbunare socială numit *Spartacus* (după numele șefului sclavilor revoltați contra vechii Rome). Lumea așteaptă să vadă acum dacă guvernul socialist republican va reuși mai bine în Germania, decât guvernul bolșevist în Rusia.

Cu privire la ultimatul României, despre care amintesc în însemnarea zilei de 30 Oct.—12 Nov. 1918, ziarele ne comunică două documente importante, din cari să poate vedea cum s'au desfășurat evenimentele, care au avut drept urmare acțiunea armatelor noastre și ale Aliaților, pentru liberarea teritoriului ocupat. Vineri, 25 Oct./7 Nov., a sosit dela mareșalul Mackensen la Marele Stat Major al armatei române la Iași următoarea telegramă: „Cu începere de azi-noapte am început evacuarea trupelor germane din teritoriul ocupat, forțând trecerea prin Transilvania. În acest scop am minat podul de peste Dunăre, toate lucrările de pe căile ferate și exploatările de petrol. În intențiunea de a cruță România de un nou dezastru și în dorința de a cruță podul care poartă numele neuitatului Rege Carol I, vă rugăm să interveniți de urgență prin guvernul român la guvernele Înțelegerii spre a nu fi urmăriți și stingheriți în retragerea noastră, în care caz vom fi nevoiți să aruncăm în aer tot cecece am minat spre a ne protejă retragerea.“ Față de situațiunea creată de împrejurări guvernul român a trimis următorul ultimat mareșalului Mackensen: „Un nou fapt a venit să facă nefolositoare demersurile pe care comandantul german ne-a cerut să le facem în scop de a împedecă înaintarea trupelor aliate pe teritoriul român. Suntem înștiințați că ofensiva lor pe teritoriul nostru a și început. În contradicere cu asigurările date, Puterile Centrale au sporit efectivele lor în România și au construit fortificații noi, cecece a silit armatele Aliaților să concentreze trupe pe Dunăre și să bombardeze orașele românești, în care comandamentul german cu bună știință așezase baterii. Cu toate că comandamentul german știe că conform termenilor armistițiului încheiat cu Austro-Ungaria, trupele germane nu dispun decât de 15 zile pentru a trece prin acea țară, acest comandament n'a luat măsurile necesare pentru a liberă România în acest interval și a provocat astfel ofensiva Aliaților pe teritoriul român. Pentru a împedecă ca România să redevie teatru de luptă este absolută nevoie ca trupele germane să părăsească în termin de 24 ore teritoriul român. Odată acest termin trecut trupele vor trebui să depună armele și să se abție dela orice destrucție și violență, pentru care guvernul german va fi făcut răspunzător. Așteptăm un răspuns până mâine sară la ora 9. Dacă nu-l vom primi, vom fi siliți să întrebuintăm forța pentru a ajunge rezultatul de mai sus“.

10/23 Nov. 1918.

Pela orele 11 a. m. un aeroplan care sbură pe deasupra oraşului Buzău, s'a scoborit la nivelul caselor şi a aruncat mai multe sute de foi volante. Lumea a alergat după ele şi fiecare să silească să pună mâna pe câte o foaie. Un prietin mi-a dat şi mie una. Am cetit pe o parte manifestul Regelui, dat cu ocazia venirii la putere a guvernului generalului Coandă, şi pe care cetitorii mei l'au văzut publicat în ziua de 27 Oct./9 Nov. 1918. Pe faţa a două să află decretul de *mobilizarea armatei* şi punerea ei pe picior de războiu pe ziua de 28 Oct./10 Nov., însoţit de două manifeste: unul adresat Românilor şi celalalt Ostaşilor.

Primul sună astfel: „Români! Când la 14 August 1916 v'am chemat la lupta pentru desrobirea fraţilor voştri, am avut credinţa neştrămutată că dreptatea cauzei noastre va birui şi că isbânda va fi de partea puternicilor aliaţi de cari ne legam soarta. Deşi neînvins şi însufleţite de cel mai bărbătesc avânt armatele noastre, încunjurate de vrăjmaşi din toate părţile prin prăbuşirea Rusiei, au fost silite, iarna trecută, să întrerupă lupta pe care aliaţii au urmat'o cu atâta hotărâre şi cu atâta glorie. Azi fiindu-ne iarăşi cu putinţă să unim ostirile noastre cu cele ale Aliaţilor suntem datori să reintrăm în luptă alături de ei, pentru ca tot împreună cu ei să mergem la biruinţa definitivă, care ne va aduce roadele întregi ale jertfelor şi ale vitejiei noastre. Români! Suferinţele neamului românesc atât de greu încercat în cursul veacurilor sunt pe sfârşite. În clipa în care Aliaţii trec Dunărea şi ne putem regăsi lângă ei ca să isgonim pe inamicul care de doi ani încalcă şi jefueşte pământul strămoşesc, Sunt încredinţat că veţi răspunde chemării Mele cu aceeaşi dragoste de ţară şi că România va vedea împlinindu-se visul de veacuri al Neamului nostru: *Unirea tuturor Românilor*. Liberi şi uniţi, o viaţă sănătoasă şi puternică să asigură întregului popor român. Copiii copiilor noştri vor binecuvânta străduinţele voastre şi vor slăvi pe cei ce s'au jertfit pentru idealul neamului. Cu Dumnezeu înainte!“

Al doilea manifest are cuprinsul următor: „Ostaşi! Ora mult aşteptată de totă suflarea românească şi în deosebi de voi, vitejii Mei ostaşi, a sunat în sfârşit după lungă şi dureroasă aşteptare. Trecerea trupelor aliate peste Dunăre, ne impune ca o sfântă şi patriotică datorie să luăm iarăşi arma în mână ca să isgonim împreună cu ele pe vrăjmaşul cotropitor din ţară şi să aducem linişte populaţiunii asuprite. Regele vostru vă chiamă din nou în luptă ca să înfăptuiţi visul nostru de atâtea veacuri: *Unirea tuturor Românilor*, pentru care în anii 1916—1917 aţi luptat cu atâta vitejie. Sufletele acelor căzuţi pe câmpul de onoare vă binecuvântează pentru această ultimă sfortăre; privirile credincioşilor noştri aliaţi sunt îndreptate cu dragoste şi încredere spre Ţara noastră şi fiii ei, camarazii voştri de armă din birui-

toarele armate franceze și engleze, cari vin în ajutorul nostru cunosc vitejia voastră dela Oituz, Mărăști și Mărășești; arătați-le că timpul de așteptare n'a putut să slăbească brațul Ostașului Român. Frații noștri din Bucovina și din Ardeal vă chiamă pentru ultima această luptă ca prin avântul vostru să le aduceți eliberarea din jugul străin. Biruința e a noastră și viitorul va asigura întregului neam românesc viața pacinică și fericită. Înainte deci cu vitejia strămoșească. Dumnezeu este cu noi!"

În urma mobilizării, Regele a luat comanda supremă a armatei române. Marele Cartier General constituindu-să, generalul Prezan, a fost numit ca șef al lui.

Generalul francez *Berthelot*, marele pretin al României, după ce a luat parte cu vitejie la marea ofensivă franceză de pe frontul apusan și după ce armatele germane au fost învinse, conform promisiunii ce ne-a făcut la despărțire (vezi ziua de: 28 Febr./13 Mart. 1918), s'a grăbit să vină la Salonic și de acolo, în fruntea armatei Aliatilor noștri, s'a repezit să ne vină în ajutor, trecând Dunărea, între Rusciuc și Zimnicea, stabilindu-și deocamdată marele cartier la Giurgiu.

În momentul când trupele franceze au trecut Dunărea, generalul *Berthelot*, comandantul armatei dunărene, a adresat populației următorul apel: „Români, la arme! La arme, Români! Trupele franceze trec astăzi Dunărea pentru a vă ajuta să vă eliberați de jugul sub care inamicul credea să vă îngenunchieze. De opt luni de zile ați fost cu toții în măsura de a judecă brutalitatea inamicului, care vă socotea în puterea lui. Voi mai cu deosebire, oameni din Oltenia și din Muntenia, care de doi ani de zile ați suferit ocupația, ați putut constata obrăznicia și barbaria dușmanului, care să numește civilizat. Germanii au pustiit câmpiile voastre și au golit grajdurile voastre, au prădat casele voastre, au așezat robia și foamea la vetrele voastre, ferm hotărâți, ei înșiși au spus-o, *să nu vă lase decât ochii pentru a plânge*. Ceasul răsbunării, sau mai bine zis, ceasul dreptății a sunat. Învin pretutindenea, acolo unde nu este sdrobot, dușmanul este pretutindeni pus pe fugă. Clipa a sunat de a arde sdreanța de hârtie care ne-a fost adusă la București. Soldați! Batalioanele voastre să se unească cu ale noastre. Țărani, sculați-vă și luați armele împotriva cotropitorului. Acesta este apelul Patriei Române, pentru care voi ați suferit. Acesta este apelul guvernului vostru, care a jertfit totul pentru „Marea Românie“. Acesta este apelul strămoșilor, a umbrei lui Ștefan cel Mare, Mihaiu Viteazul, Mircea cel Bătrân. Acesta este strigătul feciorilor și fraților voștri căzuți cu glorie pe câmpul de bătaie dela Oituz, Mărăști și Mărășești, și pretutindeni unde a fost nevoie de apărarea pământului. Iar mâine veți vedea steagul englez și tricolorul francez, fălfăind alătura de tricolorul vostru la puternica suflare a victoriei și a libertății. Sculați-vă, frați Români, și aruncați-vă asupra dușmanului!"

D. Victor Antonescu, fostul ministru de finanțe și actualul nostru ministru plenipotențiar la Paris, sosind în București, a făcut următoarele destăinuiri: „In urma tratatului de pace pe care Germania îl impunea României simpatiile pe cari le-am avut în Franța au crescut din cauza nenorocirii nemeritate care ne isbise. Aliatții au avut conștiința că într'un moment greu au cerut României un sacrificiu mare pe care ea l'a dat și deci n'au pregetat un singur moment să o cheme la victorie. Mesagiul pe care l'am adus din partea guvernului francez țării mele, la Iași, eră un mesagiu de preținie strânsă prin care ne chiamă să participăm la victoria finală. Nu ni se cerea de data asta sacrificiu, ci cooperarea într'o solidaritate strânsă cu Aliatții, în momentul victoriei ce să apropiă cu pași repezi. Țara noastră a înțeles că momentul istoric pentru ea sună și n'a ezitat să-și facă ultima ei datorie. Sunt convins că sacrificiile imense ce România ș'a impus vor rodi peste așteptări și că de data aceasta Congresul mondial va da satisfacție integrală aspirațiilor noastre naționale. Cum am venit? nu prea importă; ceea ce este esențial e că trebuie să-mi fac datoria către țară și cu orice riscuri să aduc țării mele cuvântul mântuitor al Franței și al marelui bărbat care stă în fruntea ei, d. Clemenceau. Am venit cu aeroplanul dela Salonic la Iași, fiindcă nu aveam alt mijloc de a veni. Am sosit la Iași acum o lună și timp de trei săptămâni, afară de puține persoane, nimeni n'a fost în curent cu sosirea mea. Sper că mâne voi pleca la Giurgiu spre a întâlni pe d. general Berthelot și de aci la Salonic spre a vorbi cu generalul d'Esperey, Peste 12 zile cel mult cred că voi fi iarăși la Paris“.

11/24 Nov. 1918.

Astăzi s'a oficiat în Catedrala Episcopiei din Buzău un *Te-Deum* și s'au înălțat rugăciuni de mulțumire celui Atotputernic pentru ajutorul dat neamului românesc spre a să întregi și așa vedea realizat visul secular.

M. S. Regele Angliei, George R. I., a trimis Regelui nostru următoarea telegramă: „Cu prilejul încheierii armistițiului cu Germania, trimit un mesagiu de salut amical țării tale valoroase, aliatai noastre. Biruitorii dela Mărășești pot rămânea asigurați că faptele săvârșite și jertfele lor nu vor fi zadarnice și că pot privi viitorul cu noi speranțe și cu încredere. Gândurile mele au fost mereu la tine și cu regina în tot timpul zilelor negre care au apăsât asupra țării tale“.

Președintele republicii franceze a primit dela d. Tacke Ionescu, următoarea telegramă: „Istoria va spune dealungul veacurilor că sub președinția voastră Franța ș'a regăsit teritorul său și Alsacia și Lorena. Impărtășim bucuria voastră și știm că numai victoria armatelor voastre va putea să ne deie unitatea noastră. Consiliul Național al Unității române vă exprimă profunda sa admirație și eterna sa recunoștință“. — La aceasta Președin-

tele Poincaré a răspuns astfel: „Vă mulțumesc cordial pentru călduroasa telegramă și vă reînnoesc toate promisiunile mele în ce privește grabnica realizare a Unității Naționale a României, pretina Franței.“

Comitetul național al unității române din Paris a adoptat într'o ședință o adresă de mulțumire către Președintele Wilson, care sună astfel: „Mesagiul d-voastre către națiunea română ne umple inima de bucurie. Intrarea Americii în războiu pentru a scăpa dreptul la viața liberă și independentă a tuturor națiunilor mari și mici, a dat națiunii americane o strălucire

Tache Ionescu.

vecinică. Noi împrumutăm frumoasele și dreptele cuvinte ale deputatului român Vaida Voevod, care în parlamentul opresorilor din Budapesta a declarat că dela creștinism cel mai important eveniment este mesagiul Președintelui Wilson. Națiunea română unită într'un Stat în întregime democratic și înființat pe dreptatea pentru toți, reclamă onoarea să întreție totdeauna relațiuni de cea mai sinceră pretinie cu marea democrație a lumii noi.“

12/25 Nov. 1918.

Monitorul Oficial cu data de 8 Nov. st. v. publică două decrete de mare importanță. Primul declară dizolvat parlamentul actual și convoacă o Constituantă pe baza votului universal. La alegerile acestea va participa și Basarabia. Al doilea decret declară anulate toate lucrările fostului parlament.

Legea de expropriere, de improprietărire și legea electorală să vor promulga imediat după dizolvare pe calea *legilor-decrete*. Aceste legi-decrete desăvârșesc principiile introduse în Constituție de Constituanta din 1917. Noile alegeri să vor face pe baza votului universal la începutul lunii Ianuarie 1919, așa că Corpurile legiuitoare să se poată deschide la 24 Ianuarie, în ziua Unirii Principatelor, care va deveni astfel marea zi a *Unirii tuturor Românilor*.

Un grup de 28 soldați alsacieni-loreni din armata germană, adăpostiți în Spitalul Brâncovenesc din București, au adresat d-lui Greceanu, directorul așezământului, următoarea scrisoare: „Ziua de 11 Noemvrie 1918 a fost o zi de triumf pentru România; ea a marcat evacuarea precipitată a Capitalei de către trupele germane cari, de doi ani o copleșiseră sub povara legilor lor. A fost o zi de bucurie nu numai pentru România, ci și pentru Alsacia-Lorena, care, tot la acea dată, a fost ocupată de glorioasele armate franceze, liberând-o astfel de suferințele îndurate timp de 48 de ani, din cari ultimii 4 și jumătate adevărată muncă silnică. Astăzi, după atâtea suferințe, recucerind împreună libertatea, simțim aceeaș dragoste. Să ne întindem deci o mână frățescă și să strigăm la olaltă: Trăiească Franța! Trăiească România! Trăiească Alsacia-Lorena! Și acest strigăt eşit dintr'o singură inimă răsună puternic în sufletul fraților noștri din România, Paris, Mulhouse, Strasburg și Metz“.

13/26 Nov. 1918.

Ziarele publică cele două discursuri pe cari le-au rostit la deschiderea Camerii franceze, în ședința dela 5 Septemvrie a. c., domnii *Paul Deschanel*, președintele Camerii, și *George Clemenceau*, președintele consiliului de miniștri, cari vor rămânea istorice și cred că fac o plăcere cetitorilor mei reproducându-le aci. Discursul d-lui Deschanel este acesta: „Răspund irezistibilului avânt al inimilor noastre, adresând omagiul admirației, dragostei și recunoștinții noastre nemărginite armatelor noastre; șefilor, cari prin dibăcia și puterea combinațiilor lor; soldaților, cari prin minuni de eroism și împingând până la limitele extreme spiritul de jertfă au învins armatele germane, înălțând Franța mai presus de ea însăși și salvând cinstea familiei omenesti. Gândurile noastre frățesti să îndreaptă în același timp spre glorioșii noștri Aliați, ale căror victorii vor rămânea în fața veacurilor patrimoniul comun al universului civilizat și a căror pretinie ne va fi tot așa de scumpă în timp de pace ca și în războiu. Popoa-

rele libere, căci acest războiu este triumful democrației și al libertății lumii, întemeiază împreună o nouă ordine. Prin mărețta vitejie a acelor cari își dau viața, prin jertfa morților, cari luptă împreună cu cei vii, omul în aceste momente sfinte, pășește peste cel mai mare popas pe care l'a străbătut vreodată pe calea sângeroasă a dreptății“.

D. Clemenceau a vorbit astfel: „Domnilor. Inflăcăratele cuvinte ale președintelui d-voastre, întărite cu aplauzele d-voastre unanime, sunt ele înșile pentru glorioasa noastră armată fericele începuturi ale înaltelor recompense ce nu lipsesc niciodată datoriei împlinite. În același timp, bunii, vitejii noștri Aliați vor găsi în ele dreptul tribut al unei recunoștințe pretinesti ce nu le va fi niciodată precupețită, nici de voi, tovarășii lor de arme, nici de copii, cărora le lăsăm moștenire această amintire permanentă. Soldații noștri, marii noștri soldați, ca să le zicem pe numele lor adevărat, sunt pe cale să respingă, să asvârle în mod victorios hoardele barbariei. Această sarcină va fi continuată până la întreaga desăvârșire ce o datorim marei cauze pentru care a fost vărsat din belșug cel mai frumos, cel mai bun sânge francez. Soldații noștri ne dau această zi mare ce ni s'a datorește de mult, ziua liberărilor triumfătoare, când vom vedea căzând vechile lanțuri ale celor mai strigătoare împilări ale trecutului pentru așezări noi de dreptate, pentru dezvoltări noi de libertate. În momentul când luăm act de evenimentele, cari încurând vor fi cele mai mari, ale celei mai mari Istории, e drept ca guvernul să se întoarcă spre Adunările parlamentare dela cari i-a venit forța, puterea de a lucra împreună cu mijloacele de a împinge victoria până la punctul când rodul glorios al atâtor jertfe trebuie să ne fie asigurat. Trebuie să aducem această mărturie Adunărilor Republicei că în zilele cele mai negre, ele n'au șovăit, nu s'au îndoit niciodată. Prin hotăririle lor statornice în cele mai înalte nezuințe ale datoriei patriotice, ele ne-au dat mijloace materiale și morale ca să învingem, au pregătit, au făcut victoria. Recunoștința țării li s'a datorește. Cu toții voim ca această victorie să fie, prin voința Franței și a tuturor popoarelor Inteligerii, o victorie a omenirii. Sarcina este destul de frumoasă. Cei cari vor veni după noi să continue munca!“

Generalul *Pétain*, ridicat la rangul de mareșal, eroul dela Verdun, astăzi comandantul fortelor, cari conform clauzelor armistițiului, ocupă Alsacia-Lorena și teritoriile din dreapta Rinului, a dat trupelor de sub ordinele sale următorul ordin de zi: „Armatelor franceze! Multă vreme ați luptat. Istoria va celebra tenacitatea și mândra energie desfășurată în acești patru ani pentru Patria noastră care trebuie să învingă, ca să nu moară. Măne, ca să dictăm și mai bine pacea, vom duce armatele noastre până la Rin. Veți pătrunde pe pământul Alsaciei-Lorenei, care ne este scump, ca liberatori. Veți păși mai departe în țara germană să ocupați teritorii care sunt zălogul necesar al unor

drepte reparațiuni. Franța a suferit în țările ei pustiite, în orașele ei ruinate; are jale multă și crudă. Provinciile liberate au avut de suferit împilări de neîndurat și jicniri sângeroase. Dar nu veți răspunde crimelor săvârșite cu violențe cari v'ar putea părea legitime în excesul resentimentelor voastre. Veți rămânea disciplinați, respectând persoanele și averile. După ce ați înfrânt dușmanul prin arme, îi veți impune și mai mult prin demnitatea atitudinii voastre și lumea nu va ști ce trebuie să admire mai mult, purtarea voastră în isbândă sau eroismul vostru în lupte. Gândul nostru duios să meargă spre morții noștri.

Mareșalul Pétain.

spre acei acărora jertfă ne-a adus Victoria. Trimit un salut de dragoste întristată fraților, mamelor, văduvelor și orfanilor Franței, care își șterg lacrimile o clipă în zilele acestea de bucurie națională, ca să aplaude triumful armatelor noastre. Mă închin înaintea drapelelor voastre mărețe!" Incheiu această zi, închinată dulcele Franțe, înregistrând și manifestațiunile patriotice din Parlamentul francez cu ocazia cetirii condițiunilor armistițiului. După cetirea acestor condițiuni, d. Clemenceau a zis: „Caut în zadar ce ași putea adăuga într'un astfel de moment, după acea-

stă cetire în fața Camerei Reprezentanților Franței. Numai un cuvânt: în numele poporului francez, în numele Guvernului Republicii franceze, trimit salutul Franței, una și indivizibilă, Alsaciei și Lorenei recăpătate. Apoi onoare marilor noștri morți, cari ne-au adus această victorie“. — După aceste cuvinte pline de emoțiune și întretăiate de aplauze entuziaste, președintele Camerei, d. Deschanel, a pronunțat această cuvântare vibrantă: „Iată în sfârșit ora pentru care trăim de 47 de ani, în timpul căroră n'a încetat de a pătrunde în inimile noastre strigătul de desperare al lui Gambetta și Jules Grosjean, acela de victorie al lui Edgard Quinet și al lui Georges Clemenceau, patru zeci și șapte de ani, în timpul căroră Alsacia-Lorena, sugrumate n'au încetat să întoarcă către Franța inima lor îndurerată. Măine vom fi la Strasburg și la Metz. Nici o vorbă omenească nu poate egală această fericire. Provinciile cu atât mai scumpe inimilor noastre cu cât ați fost mai nenorocite. Un dușman barbar voiă să facă din voi semnul cuceririi noi, zălogul unității noastre naționale!“ — În fine, în mijlocul unei emoțiuni de nedescris, deputatul socialist *Albert Thomas* a propus să se acorde onorurile ședinței celor doi deputați din Alsacia-Lorena: d-nii *Albert* și *Weil*, cari să aflau în acel moment într'o tribună a adunării. La această propunere Camera isbucnește în *Vivats*. Apoi deputații să amestecă cu publicul care întonează *Marsilieza*.

14/27 Nov. 1918.

În Viena au fost mari lupte pe strade, multe clădiri importante au suferit stricăciuni mari de pe urma bombardării. În urma acestor turburări s'a proclamat *Republica*. În acest mod s'a prăbușit pentru vecie *Imperiul Austriei* și cu el întreaga *Monarhie Austro-Ungară*, care s'a descompus în: Republica Austriei germane, Republica Ungariei, Republica Ceho-Slovacă, Statul Poloniei la Nord, Statul Iugo-Slav la Sud, iar Italienii s'au alipit la Italia, precum Românii s'au unit cu Patria-Mumă, formând România Mare!

Impăratul și Regele Austro-Ungariei a rămas în suspensie și cine știe unde își va găsi vr'un cuib? Toată lumea știe că *Imperiul Austriei* în timpul existenței sale seculare a trăit prin minciună și a guvernat printr'o politică perfidă, opunând pe unii contra altora, neutralizând în mod mutual revendicările, aspirațiunile diferitelor naționalități din cari să compunea, după maxima: *divide et impera*, și care monarhie a comis față de toate naționalitățile ei cele mai mari nelegiuri după interesele momentane și variabile a Dinastiei de Habsburg, cu toate că pe frontespi-ciul Palatului imperial din Viena stă scris cu litere mari: *Iustitia Regnorum Fundamentum*. Nu să poate găsi în întreaga istorie un exemplu așa de tipic prin care cuvintele să ascundă mai cu nerușinare *adevărul*. După o viață destul de sbuciumată de mai multe veacuri, Austria ar fi avut o bună ocazie după dezastrul

de la *Sadova* din 1866 ca să-și schimbe radical organizația de Stat, constituindu-să într'o *monarhie federalistică*, în care toate naționalitățile să fie autonome, să se guverneze și să se desvolte fiecare după geniul său, mulțumind astfel toate popoarele și ținându-le strânse prin dragoste și devotament în jurul Tronului. Dar, în loc să facă așa, ea s'a transformat, după stăruința și sub amenințarea Ungurilor, într'o Monarhie dualistică, în monstrul cu două capete, numit: *Austro-Ungaria*, împărțind Imperiul habsburgic în două jumătăți, dând Nemților egemonia în Austria și Maghiarilor egemonia în Ungaria. Omenirea întreagă a fost martoră la suferințele pe cari le-au îndurat naționalitățile în timp mai bine de o jumătate de veac și cum acestea căutau să-și găsească scăparea în orice parte ar fi. Mulțumită, de o mie de ori mulțumită acestui mare războiu mondial, acestui războiu sfânt, care a întrecut prin măreția lui toate războaiele de pe pământ și în urma căruia a răsărit *Soarele libertății* pentru întreaga suflare omenească; astăzi din cenușa acestui monstru bicefal, s'au renăscut atâtea State tinere și viguroase, cari de acum înainte vor putea să arate lumii toate comorile ascunse în ființa lor și toată puterea de viață, care era comprimată în sânul lor sub capacul de fier al barbarilor, contribuind și ele la civilizația omenirii.

15/28 Nov. 1918.

La intrarea armatelor române în Transilvania, șeful statului maior, generalul *Prezan*, a dat următoarea proclamație către Ardeleni: „Români! Din înaltul ordin al M. S. Regelui Ferdinand I, în urma chemării Comitetului Național Român, armata noastră a trecut Carpații pentru a desființa hotarele cari să ridicau între noi, rupând în două trupul aceluiaș neam. Pășind cu dragoste frățească pe pământul Transilvaniei, oștirea română vine în numele unor sfinte drepturi naționale și omenești pentru a garanta libertatea deplină a tuturor. Insuflețiți de aceste gânduri, asigurăm pe toți locuitorii pământului românesc până la Tisa și Dunăre, fără deosebire de neam și de lege, că vom păzi cu credință viața și avutul tuturor. Indemnăm deci întreaga poporație ca, sub paza oastei române, să-și continue ocupațiile obicinuite, astfel ca viața normală în sate și orașe să nu sufere nici o turburare. Fiecărui locuitor îi să va respecta libera exercitare a drepturilor sale cetățenești, dar în acelaș timp să pune în vedere tuturora că orice încercare de a provoca dezordine, de a săvârși acte de violență sau de nesupunere să va pedepsi cu toată severitatea. Români! Pe câmpiile Turzii, unde deodată cu trupul Marelui Voevod Mihaiu a căzut înfrânt și visul nostru secular, astăzi flutură din nou mândrele flamuri române, înfăptuind pentru vecinicie *Unirea tuturor Românilor!*“

Generalul *Traian Moșoiu*, comandantul Diviziei a 7-a, în momentul intrării sale în Ardeal în fruntea trupelor române, a

publicat următoarea proclamațiune: „Români! decând pe malul Căpușului Voevodul Gelu a murit ca un erou, rezistând cu înverșunare cotropitorului barbar, stăpânire străină s'a așezat în mândrul nostru Ardeal. O miie de ani au trecut de atunci, și în tot timpul acesta, o singură dată lanțurile sale au fost sfărimate de către cel mai mare visător al neamului nostru. Dar Mihaiu Viteazul a căzut răpus mișelește și visul s'a spulberat. Iarăși veacuri de amară robie care v'au înfrânt, dar v'au oțelit sufletele. Clipa visată de toți, prevestită de glasul atâtor profeti, sfințită cu sângele atâtor martiri luptători ai idealului nostru a sosit acum. Astăzi lanțurile cad pentru totdeauna. Armata română pășeste increzătoare în Ardealul frățesc. Dorobanții pășesc cu încredere, și, în fruntea lor, umbra marelui Mihaiu Voevod să îndreaptă spre pământul visat, spre pământul unde mișelia stră-

Generalul Traian Moșoiu.

inilor au pus sfârșit minunatei sale vieți. La sărbătoarea victoriei și a împlinirii destinelor, grăbesc umbrele mari ale eroilor, cari au crezut în acest ideal și au murit pentru el. Sosesc Horia, Cloșca și Crișan, și Iancu vine cu mândrii lui Moți. Sufletele noastre, sub privegherea lor, să se unească într'un singur suflet, în marea sărbătoare a Unirii celei vecinice. Români! Cu noi aducem Libertatea, iar pe steagurile noastre este scrisă Dreptatea! Din ordinul M. S. Regelui Ferdinand I, a Celui mai viteaz și mai înțelept dintre Regi, trecem peste nedreptele hotare cari ne-au despărțit zece veacuri, și, ștergând amintirea timpurilor de durere și de umilință, vă întindem o mână frățescă pentru a în-

tări legătura care de acum nu trebuie să se mai desfacă, nici nu să va mai desface!"

Inima îmi tresaltă de bucurie când văd că mândrele armate române au intrat din nou în Ardeal, și acuma pentru a nu-l mai părăsi niciodată. Ardealul, visul de aur al lui Mihaiu Viteazul și al nostru tuturor; Ardealul, care cuprinde milioane de suflete românești; Ardealul cântat de poeții noștri; Ardealul cu doine fermecătoare și cu aur mult în sânul lui; Ardealul este acum al nostru și numai al nostru!

Toți Românii din Ardeal și din părțile ungurene sunt hotărâți să se unească cu România, formând o Românie Mare. Pentru aceasta s'au format garde naționale din regimentele românești, cari cu un devotament și o disciplină vrednică de admirat veghează la păstrarea ordinii, în contra bandelor înarmate de Unguri, cari încearcă să provoace turburări. Conducătorii poporului român opresc pe frații noștri de a să dedă la răsbunări, vrând să dovedească lumii că sunt vrednici de timpurile mari pe care le trăim. În ținuturile românești nu există bolșevism, deoarece fiecare român este pătruns de demnitatea care să cere cetățenilor din România Mare.

Doi delegați ai Consiliului național al Românilor din Ardeal și Ungaria, profesorul *Nicolae Bălan* din Sibiu și Căpitanul *Preocup* au venit la Iași ca să se pună în atingere cu oamenii guvernului nostru, cu oamenii fruntași ai partidelor politice și cu reprezentanții Puterilor aliate. Domnul *Ion I. C. Brătianu*, îndrumătorul războiului nostru național, primind pe acești delegați le-a declarat următoarele: „Ambele aceste mari provincii să vor uni fără autonomie. Aceasta pentru ca în comun să se cimenteze un puternic partid democratic național, care să realizeze marile reforme sociale și politice, cari vor pune bazele României viitoare!” D. Brătianu a sfătuit delegația ca să lupte împreună cu democrația din Regat pentru înfăptuirea integrală a votului universal, a împroprietăririi țăranilor și pentru marea revendicare socială care este cointeresarea tuturor lucrătorilor la beneficiile industriilor la cari participă cu munca lor. În ce privește naționalitățile, d-sa a declarat că trebuie să se deie desăvârșită libertate de dezvoltare culturală și libertate deplină tuturor confesiunilor. Aceasta pentru a asigura în granițele României Mari dreptate și libertate pentru toate națiunile.

Mergând la ministrul Franței, delegația a exprimat recunoștința adâncă a poporului din Ardeal și Ungaria pentru sprijinul cald pe care Franța li l'au acordat întotdeauna. Românii de peste munți sunt convinși că acest sprijin îl vor avea și mai departe. Până astăzi despărțiți de Franța prin politica de oprire a Ungurilor, Românii transilvăneni nu au putut să aibă un contact mai strâns cu marele popor francez. Ei speră că după ce vor face unirea să vor putea bucura și ei de toate binefacerile civilizațiunii și spiritului francez. Apoi delegații au supus la cu-

noștința ministrului francez că Românii din Ardeal și Ungaria au hotărît unirea lor cu România. Ministrul Franței, d. *de Saint-Aulaire*, răspunzând a spus că Transilvănenii și Românii din Ungaria, cari au fost în vremea din urmă în România, cunosc toată sollicitudinea și toată dragostea pe care o au Franța și d-sa pentru poporul român din Ardeal și Ungaria. D-sa speră că Unirea cu România să va îndeplini în cele mai bune condițiuni. D. de Saint-Aulaire a invitat apoi și pe d-nii *Barclay*, ministrul Angliei, *Wopicka*, ministrul Americii, și pe *Auritti*, reprezentantul Italiei, cărora le-a prezentat pe delegați, cari le-au repetat și lor aceleași declarațiuni. Reprezentanții Aliaților au luat act de declarația delegaților și au promis că vor comunica guvernelor lor dorința de unire a Românilor din Transilvania și Ungaria.

Din ziare am aflat că în toate satele și orașele din Ardeal și părțile ungurene s'au format *sfaturi naționale*. În Arad *consiliul național român* să compune din puținii deputați, cari au putut fi aleși ținând pepturile împotriva baionetelor ungurești și din alți fruntași ai neamului nostru. Consiliul acesta s'a declarat în permanență. El are la dispoziție *legiunea română* din Arad, pusă sub comanda Lt. Colonelului *Sârbu*. Conducătorii legiunii române au răspândit o proclamație către toți Românii din Comitatul Aradului, îndemnându-i să vină cât mai repede sub steagul tricolor. Sfatul național din Sibiu a publicat următorul apel: „Frați Români! Au căzut lanțurile robiei de veacuri. Națiunea română astăzi e liberă și sigură pe soarta ei. Noi vrem însă o libertate în rânduială. Piară dintre noi dezordinea și anarhia. De aceea pentru a apăra interesele sfinte ale neamului și a ținea buna rânduială și liniște, am format sub comanda românească a ofițerilor de un sânge cu noi o *legiune română*, sub steagul nostru tricolor, căruia îi jurăm credință nestrămutată. Apelăm la toți Românii buni de arme și iubitori de neam din Sibiu și jur să intre în această legiune care va fi condusă de *Maiorul Valeriu Liuba*“.

Consiliul național român din Ardeal are la dispoziția sa aproape întreg Corpul 12 austriac, compus în majoritate de soldați români ardeleni. Cu concursul acestor trupe s'a putut captura la sud de Sibiu 30 trenuri germane cu alimente furate din România.

Întreaga rețea de cale ferată din Ardeal este în stăpânirea Românilor și pusă sub paza și conducerea trupelor ardelenesti.

16/29 Nov. 1918.

Ieri, Joi, 15/28 Nov. 1918, s'a proclamat în Cernăuți *Unirea Bucovinei cu România*, de către Congresul general al Bucovinei, care s'a întrunit în sala Sinodului. Congresul a fost deschis de către octogenarul consilier consistorial *Dionisie Bejan*, ca președinte de vrâstă. Congresul a ales apoi ca președinte pe d. *Iancu*

Flondor, care, în aplauzele nesfârșite ale Congresului, ocupă scaunul prezidențial și într'o frumoasă cuvântare plină de avânt arată scopul măreț al Congresului, salutând pe oaspeții basarabieni și ardeleni. A dat apoi citire următoarei *rezoluțiuni*, care a fost primită cu aplauze și ovațiuni nesfârșite:

„Congresul general al Bucovinei întrunit astăzi, Joi 15/28 Noemvrie 1918, în sala sinodală din Cernăuți, considerând că dela Fundarea Principatelor Române, Bucovina, care cuprinde vechile ținuturi ale Sucevei și Cernăuților, a făcut pururea parte din Moldova, care în jurul ei s'a încheșat ca Stat; că în cuprinsul hotarelor acestei țări să găsește vechiul scaun de Domnie dela Suceava, gropnițele domnești dela Rădăuți, Putna și Sucevița; precum și alte multe urme și amintiri scumpe din trecutul Moldovei; că fiii acestei țări umăr la umăr cu frații lor din Moldova și sub conducerea acelorași Domnitori au apărat dealungul veacurilor ființa neamului împotriva tuturor încălcărilor din afară și cotropirii păgâne; că în 1774, prin viclesug, Bucovina a fost smulșă din trupul Moldovei și cu deasila alipită Coroanei Habsburgilor; că 144 de ani poporul bucovinean a îndurat suferințele unei ocârmuiri străine, care-i nesocotea drepturile naționale și care prin strâmbătăți și persecuție căută să-i înstrăineze firea și să-l învrăjbească cu celelalte neamuri cu cari el voiește să trăiască ca frate; că în scurgere de 144 de ani Bucovinenii au luptat ca niște mucenici pe toate câmpiile de bătălie din Europa sub steag străin pentru menținerea, slava și mărirea asupritorilor lor și că ei drept răsplată aveau să îndure micșorarea drepturilor moștenite, isgonirea limbei lor din viața publică, din școală și chiar din biserică; că în același timp poporul băstinaș a fost împedecat sistematic de a să folosi de bogățiile și isoarele de câștig ale acestei țări și despoiat în mare parte de vechia sa moștenire; dar că, cu toate acestea, Bucovinenii n'au perduț nădejdea, că ceasul mântuirii, așteptat cu atâta dor și suferință, va sosi și că moștenirea lor străbună, tăiată prin granițe nelegiuite, să va reîntregi prin realipirea Bucovinei la Moldova lui Ștefan; ei au nutrit vecinic credința că marele vis al neamului să va înfăptui prin Unirea tuturor țărilor române dintre Nistru și Tisa într'un Stat național unitar; constată că ceasul acesta mare a sunat! Astăzi, când după sfortări și jertfe uriașe din partea României și a puternicilor și nobililor săi Aliați s'a întronat în lume principiile de Drept și Umanitate pentru toate neamurile, și când în urma loviturilor zdrobitoare Monarhia austro-ungară s'a sgduuit în temeliile ei și s'a prăbușit, și toate neamurile încătușate în cuprinsul ei s'au câștigat dreptul de liberă hotărâre de sine, cel dintâiu gând al Bucovinei desrobite să îndreaptă către Regatul României, de care întotdeauna am legat nădejdea desrobirii noastre. Drept aceea, noi, Congresul general al Bucovinei, întrupând suprema putere a țării și fiind investit singur cu putere legiuitoare, în numele Suveranității naționale

hotărîm: *Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremus, Colaciu și Nistru, cu Regatul României*“.

Acest act, votat în unanimitate, în aplauze furtunoase și cu entuziasm delirant, a fost adus la cunoștința M. S. Regelui Ferdinand al României, precum și la cunoștința reprezentanților Puterilor aliate prin firul telegrafic. Telegrama către M. S. Regele sună așa: „Congresul general al Bucovinei, care întrupează suprema putere a țării, în numele Suveranității Naționale, a votat astăzi în unanimitate Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei în hotarele ei actuale cu Regatul României. Mulțumind Proniei cerești că ne-a învrednicit de a vedea ispășită nelegiuirea ce s'a săvârșit acum 144 de ani față de țara noastră și mândri că avem fericirea de a aclamă pe Maiestatea Voastră Domn liberator și purtător de grije al Bucovinei, rugăm să ne primiți sub sceptrul Maiestății Voastre și, reînodând firul istoric rupt cu silnicie înainte de un veac și jumătate, să reînouiți strălucirea Coroanei lui Stefan. Maiestate, să trăiți mulți și fericiți ani! Trăiască M. S. Regina! Trăiască Dinastia!“

După votarea acestui act istoric, s'au ținut mai multe cuvântări înflăcărâte și lumea s'a îndreptat spre piața principală a orașului, unde s'a încins o măreață Horă a Unirii, iar piața a primit de azi înainte numele de *Piața Unirii*.

Vrednică de amintit este și telegrama dată M. S. Regelui de d.prof. universitar *Sextil Pușcariu* și care glăsuște astfel: „Măria Ta! Venim ca soli ai bucuriei, — și mulțumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit pe noi cu cinstea aceasta, — ca să aducem inimile și sufletele Moldovenilor de peste Molna, inimile pline de mulțumită și eternă recunoștință pentru ocrotirea ce ne-ați dat ca să împlinim visul părinților noștri, și sufletele primenite în anii grei de suferință, care nu cunosc altă dorință decât de a putea lucra și ele la alcătuirea României. Venim, Măria Ta, să vă aducem vești că, în clipa când vechiul ținut al Sucevei și Cernăuților, cu ocolul Câmpulungului și Coțmanului au fost unite cu Țara Mamă, sublespedea din Putna, Sfântul după o sută patru zeci și trei de ani de somn greu, turburat de visuri urite ș'a aflat iar odihna, căci, de acum știe că soarta fiilor săi este pusă în mâna Regelui Ferdinand, eliberatorul tuturor Românilor! Să trăești Măria Ta!“

17/30 Nov. 1918.

Capitala Țării, în culmea bucuriei, după doi ani de robie, să pregătește să-și primească, după cum să cuvine pe iubiții Suverani, însoțiți de eroii biruitori. Steagurile pretutindenea își flutură fâșiile tricolore, iar glastrele și jerbele împodobesc balcoanele, soclurile de marmură ale statuielor să încing cu ghirlânzi, inspriptii frumoase să ridică pe stâlpi de lemn frumos împodobiți dealungul străzilor, apoi deasupra trecătorilor principale să îndoiaie minunate arcuri de triumf. Pregătirile să urmează neconținut și fără oboseală.

Tribune să înalță în anumite locuri, împodobite cu flori, verdeață și stegulețe. Ziua mare, strălucitoare ca și învierea unui neam întreg să apropie, este aci, este ziua de mâne...

Primăria orașului București chiamă la această mare sărbătoare pe toți locuitorii ei prin astfel de cuvinte, lipite pe la toate răspântiile : „Cetățeni ! După doi ani de grele suferințe, în care timp vrăjmașul trufaș și crud nu v'a scutit de nici o umilintă și de nici o suferință, zile mari, zile de glorie să ridică pentru voi și pentru toată românimea. Cetățeni ! Duminecă dimineața, M. M. L. L. Regele și Regina tuturor Românilor, însoțiți de augusta lor familie, intră în iubita lor Capitală, încunjuțați de slavă și de dragostea fără margini a Poporului întreg. Maiestatea Sa Regele revine în mijlocul nostru, pășind glorios în fruntea bravelor armate române apărătoare dârze ale pământului străbun. Virtuților minunate ale acestor ostași, trup din trupul nostru, le datorim zilele de glorie neperitoare care sunt : Oituz, Mărăști și Mărășești. Lor le datorim libertatea țării și mărirea Patriei. Cetățeni ! Alături de voinicii noștri pășind împreună frățeste vor intra trupele Aliatilor noștri. Ele ne aduc solia isbândeii depline și a păcii. Să-i salutăm cu iubire și cu respect. Sunt soldații cari au suferit și s'au jertfit pentru cauza dreptății și a civilizației. Niciodată în tot timpul Istoriei, virtuți mai multe nu s'au pus în slujba unor scopuri mai nobile. În capul acestor minunate oști, Cetățeni, veți recunoaște pe iubitul general Berthelot, soldat al Franței și soldat al nostru. Salutați în el un mare oștean și un mare prietin al României. Cetățeni ! Să eșim cu toții înaintea Suveranilor noștri, înaintea oștenilor noștri și bravilor noștri aliați. Să le facem primirea care să cuvine să fie făcută de un popor de cetățeni liberi și conștienți de însemnătatea istorică a zilelor pe cari le trăim. Frumuseța și măreția primirii să stea în entuziasmul nostru, în dragostea noastră și în simțul nostru de ordine. Să arătăm tuturor că în sufletele Românilor stau neclintite două credinți : în Patrie și în Rege. Ridicați-vă inimile la înălțimea vremurilor, fiți mari ca ele și însemnați-vă în amintirile voastre și în ale copiilor voștri, ziua cu care începe viața glorioasă a României Mari.“

Un ziarist dela *Chemarea* din Iași, întrebând pe iubitul nostru Suveran ce poate spune asupra situației de față, Maiestatea Sa i-a zis : „Pune mâna pe inima d-tale, ea bate ca și a mea. Ascult-o și ea îți va spune ce gândesc Eu în clipele acestea“. La întrebarea că ce crede Maiestatea Sa de efectul pe care l'au produs decretel-legi în cercurile politice, Regele, fără să-i dea un răspuns direct, i-a răspuns : „Datoram soldaților țărani cuvântul Meu. Mi l'am ținut“.

Un alt ziarist ieșan, întrebând pe iubita noastră Suverană când va merge în Ardeal, M. Sa i-a zis : „În Ardeal ? E cea mai tainică dorință a mea. Sunt atâtea lacrimi de șters, atâtea dureri de alinat și atâți orfani de mângâiat, dar cine știe cât timp va mai trebui să treacă până voi merge în Ardeal... Dar până atunci mă voi

duce la București pe care îl iubesc așa de mult. A suferit atâta că suferința mi-l face și mai drag.“

Am cetit în ziarul *Chemarea* din Iași următorul toast rostit de M. S. Regele la serbarea *Cavalerilor Ordinului Mihaiu Viteazul*: „Camarazi! Am dorit să fim astăzi împreună. Și în toți anii doresc ca de ziua marelui Voevod, toți *Cavalerii Ordinului Mihaiu Viteazul* să ne întrunim pentru a păstra cultul pentru primul Domn al Românilor. Pentru noi marele Voevod e prima fulgere a vrerii neamului românesc. Pe aceleași drumuri, ale munților Carpați, pe unde au trecut oștile lui Mihaiu, au trecut astăzi și armatele noastre. Gândul meu să îndreap'ă, în aceste clipe solemne către ostașii cari au perit apărând pământul Patriei și cu jertfa vieții lor, mărink gloria neamului. Amintire neștearsă glorioșilor noștri morți, iar vouă, camarazi, sănătate!“

D. *Ion I. C. Brătianu* a trimis Primului Ministru al Franței, d. *G. Clemenceau*, următoarea telegramă: „Mulțumită sfaturilor pe cari pretinia voastră pentru țara noastră ni le-a trimis prin Ministrul Franței și prin Victor Antonescu și mulțumită acțiunii Comandamentului francez, reprezentat prin generalul Berthelot, România a putut să-și reia locul său alături de acei de care au legat-o cele mai nobile sentimente și cele mai scumpe aspirațiuni. Cu o emoțiune ușor de înțeles în această oră decizivă pentru viitorul neamului românesc, gândurile noastre să îndreaptă spre d-voastre și spre Franța voastră glorioasă și de data aceasta vecină“. — La această telegramă, d. *Clemenceau* a răspuns: „Vă mulțumesc sincer pentru sentimentele pe cari ni le-ați exprimat prin telegrama pe care ni-a transmis-o d. de Saint-Aulaire. Guvernul francez, pe care o veche și increzătoare pretenie îl unește cu România și care a simpatizat cu ea în cursul încercărilor pe care le-a, percurse, să felicite de a o vedea reintrată în alianța sa și lucrând la realizarea unității țărilor române. Fac toate urările pentru dezvoltarea sa liniștită și pentru prosperitatea sa.“

Intre guvernele României și Italiei a avut loc următorul schimb de telegrame cu ocazia reintrării României în alianța Înțelegerii. D. prim-ministru, generalul *Coandă* a expedit următoarea telegramă: „Întreg poporul român a salutat cu bucurie ziua, când a putut să se regăsească alături de aceia de cari i-a despărțit defecțiunea Rusiei, dar de cari nu s'a despărțit niciodată. Dimpotrivă, el simția că încercările la care-l condamnă soarta crudă, creată prin această defecțiune, să adaugă la jertfa ce s'a impus în lupta pentru ași asigura frățeasca simpatie a fraților săi de arme. În vremurile de încercare ca și astăzi când trebuie să se împlinească unitatea vechii Dacii, gândurile sale statornice și frățești, merg spre ilustra Romă a cărei mare și nobilă amintire fu neperitorul sprijin în luptele noastre seculare. Țin să exprim Escelenței Voastre sentimentele aceste în numele guvernului regal, cari sunt expresiunea fidelă a sentimentelor Românilor de pretutindeni, într'un ceas atât de hotărâtor al istoriei lumii și a dezvoltării popoarelor noastre.“ D. *Orlando*, președintele consiliului ministrilor Italiei, a

răspuns astfel: „Esprim Escelenței Voastre vile mele mulțumiri pentru sentimentele ce a binevoit să-mi exprime prin amabila sa telegramă, în numele guvernului și al poporului român, care s'a ridicat din nou ca să-și apere libertatea și independența. Victoria armatelor aliate, care pecetluște triumful cauzei libertății și a dreptului deschide de asemenea pentru eroica Românie ziua reînvierii. Națiunea italiană unită cu nobila națiune română prin legături de veche și frățească simpatie, salută cu bucurie această zi și exprimă urările sale cele mai călduroase pentru un viitor prosper și glorios al națiunii române.“

Incheiu însemnările acestei zile cu *Convocarea* Adunării Naționale din Alba-Iulia de către Marele Sfat al Națiunii Române din Transilvania și Ungaria, pentru ca să voteze *Unirea cu România*: „Istoria ne chiamă la fapte. Mersul irezistibil al civilizațiunii omenesti a scos și neamul nostru românesc din întunecul robiei la lumina conștiinței de sineși. Ne-am trezit din somnul de moarte și vrem să trăim alături de celelalte națiuni ale lumii, liberi și independenți. În numele dreptății eterne și a principiului liberei dispozițiuni a națiunilor, principiu consacrat acum prin evoluția istoriei, națiunea română din Ungaria și Transilvania vrea să-și hotărască însăși soarta sa de acum înainte. Toate neamurile din preajma noastră ș'au determinat viitorul prin rezoluțiuni în conformitate cu sufletul lor național. E rândul nostru acum. Națiunea Română din Ungaria și Transilvania are să-și spună cuvântul său hotărâtor asupra sorții sale și acest cuvânt va fi respectat de lumea întreagă, el este chiar așteptat, pentru ca la gurile Dunării și pe drumul larg, unde comunică pulsul vieții economice între Apus și Răsărit, să să poată înfăptui ordinea și neamurilor împrejmuitoare să li să procure tihna trebuitoare la munca binecuvântată spre desăvârșirea umană. În scopul acesta convocăm Adunarea Națională a națiunilor române din Ungaria și Transilvania la Alba-Iulia, cetatea istorică a neamului nostru, pe Duminecă 18 *Novembre* la orele 10 a. m. La adunare vor lua parte: 1. Episcopii români din Ungaria și Transilvania. 2. Toți protopopii în funcțiune ai celor două confesiuni românești. 3. Câte un esmis al fiecărui consistor și capitlu. 4. Câte doi exmiși ai Societăților culturale (Asociațiuni, Fondul de teatru, Asociațiunea arădană, etc.) 5. Câte două exmise din partea fiecărei Reuniuni femești. 6. Dela fiecare școală medie (gimnaziu, școală reală), apoi dela fiecare institut teologic, pedagogic și școală civilă câte un reprezentant al colegiului profesoral. 7. Câte doi delegați dela fiecare reuniune învățătoarească. 8. Garda națională va fi reprezentată prin câte un ofițer și un sodat din fiecare secțiune comitatensă. 9. Câte doi delegați dela fiecare reuniune de meseriași. 10. Delegații partidului social-democrat român ca reprezentanți ai muncitorimii organizate. 11. Tinerimea română universitară prin doi exmiși ai ei; și, în fine, 12. Fiecare cerc electoral, în care locuiesc Români, va trimite 5 reprezentanți. Suntem convinși că afară de cei cari vor reprezenta în chipul arătat mai sus toate

păturile sociale ale națiunii noastre la această istorică adunare, unde să va hotări soarta neamului nostru pentru vecie, să va prezintă însuși poporul român în număr vrednic de cauza mare și sfântă. Să vor lua îngrijiri ca toți cei veniți să fie adăpostiți și să fie părtași la consacarea celor ce să vor hotări. Biroul Consiliului Național a făcut toate pregătirile pentru reușita adunării, iar frații Români de pretutindeni sunt rugați și ei să dea tot ajutorul. Înainte de începerea adunării să vor face rugăciuni în cele două biserici din Alba-Iulia, cea ortodoxă răsăriteană și cea greco-catolică. Toate informațiunile mai departe să dau din partea biroului Consiliului național central român din Arad. Fi tare neam românesc în credința ta, căci iată să apropie ceasul mântuirii tale. Amin și Doamne ajută!

18 Nov./1 Dec. 1918.

Astăzi s'a făcut intrarea triumfală a Suveranilor în Capitală în fruntea armatelor române și aliate. Pe un timp nouros, iluminat însă de entuziasmul unui popor întreg s'au început serbările de azi. Familia regală a sosit din Iași la ora 10 în gara Mogoșoia. Pe amândouă laturile șoselei Chiselef să află înșirată armata, cercetașii și școlarii cu cocarde și drapele și o lume mare de popor. În fața gării s'a format cortegiul. Ivirea suveranilor a stârnit un entuziasm indescritibil și uralele nu mai încetau. Infățișarea lor eră mândră și strălucitoare de fericire. Regele, la mijloc, călare, mulțumea publicului surizând. Regina în uniformă de colonel de roșiori, eră deasemenea călare deastânga Regelui, veselă, strălucitoare de sănătate și de voie bună. La dreapta, numai în tunică, era generalul *Berthelot*, marele nostru pretin și pe care l'a aclamat lumea. Prințul Nicolae ținea cu multă siguranță frânele calului său și sta la stânga Mamei sale. Cortegiul format s'a pornit spre rondul întâiu dela șosea. Acolo Suveranii s'au oprit pentru a azistă la un mic serviciu religios, cu care ocazie s'a făcut și țintuirea unor drapele noi. După terminarea serviciului religios, cortegiul s'a pornit spre *Piața Victoriei*, unde așteptă Consiliul Comunal, în frunte cu d. *Hălăceanu*, ajutorul de primar, apoi membri guvernului, cu foștii miniștri, și membri corpului diplomatic, etc.

D. Hălăceanu, oferind Suveranilor pânea și sarea, a rostit următoarea cuvântare: „Sire! Prea grațioasă Doamnă și Regină! Cu emoțiune sfântă Poporul Capitalei, salută pe iubiții săi Suverani. El vede astăzi împlinite toate nădejțile ce l-au frământat în timpul grelelor sale suferințe și visurile — pe atunci atât de îndrăznețe — cu care ș'a alinat amarul zilelor de robie. Dumnezeu a dăruit Maiestăților Voastre, gloria și bucuria de a fi străns laolaltă pe toți fiii neamului, îndeplinindu-i astfel speranțele cu care s'a hrănit în cursul veacurilor. Ați desăvârșit menirea istorică a unui popor vechiu, mândru de originile sale și ați dat civilizațiunii o forță care vă ști să să cinstească. Dumnezeu să binecuvinteze pe Maiestățile Voastre și pe urmașii voștri. Oștenilor

țării, cari au făcut din pepturile lor pavază la hotare, care ș-au câștigat prin marile lor virtuți admirațiunea lumii, care în toate împrejurările au păstrat neclintită încrederea în Dumnezeu, dragostea către Tron și cinstirea către rosturile Țării, Poporul Capitalei le aduce prinosul său de recunoștință. Aliaților noștri, care de 4 ani, să luptă pe toată întinderea globului, împotriva celei mai îndrăznețe încercări de a să sugrumă libertatea lumii, Poporul român le aduce omagiile și dragostea sa. Capitala României este mândră de a adăposti astăzi frumoasele și victorioasele armate ale civilizației. Potrivit tradițiilor Țării, îngăduiți-ne Sire și Înaltă Doamnă și Regină, să Vă închinăm Voauă și Oaspeților noștri pânea și sarea, semnul dragostei și al ospitalității noastre. Să trăiească MM. LL. Regele și Regina tuturor Românilor! Să trăiească augusta lor familie! Să trăiească în veci glorioasa Armată Română și bravii noștri Aliați!“

M. S. Regele, emoționat, a răspuns astfel: „Cu o vie bucurie revăd Capitala mea după doi ani de suferințe prin cari a trecut. Sunt fericit că mă pot întoarce în fruntea iubiților mei ostași și însoțit de Aliații noștri, în zidurile Capitalei, pentru ca împreună cu poporul Meu și cu armata biruitoare să culegem roadele unei credințe nestrămutate în ursita României. Masa cea mare a popoului a îndurat cu demnitate și răbdare, toate restriștele păstrând nesdruncinate sentimentele de iubire către Patrie și către Tron. Bucuria mea de a Mă întoarce iarăși în Capitală, de a mai fi iarăși în mijlocul iubiților mei Bucureșteni este nesfârșită. Plecat acum doi ani cu sufletul măhnit, Mă întorc astăzi vesel cu pretinii noștri. Frumoasa și călduroasa primire ce Mi-ați făcut, sentimentele alese pe care întotdeauna vi le-am cunoscut vor fi pentru Mine de aci înainte amintiri neuitate.“

Urale nesfârșite au acoperit cele din urmă cuvinte ale Suveranului. Poporul a făcut ovațiuni călduroase familiei regale. M. S. Regele a strâns mâna Generalului Coandă, președintele consiliului de miniștri. Suveranul văzând pe d. Ion I. C. Brătianu, fost prim-ministru, i-a adresat câteva cuvinte, care la rândul său a salutat respectuos pe Suverani, urându-le bunăvenire. M. S. Regina s'a întreținut câteva momente cu d. Brătianu. Apoi Suveranii au vorbit cu membrii corpului diplomatic și cu miniștri. Două aeroplane executau în acest timp interesante viraje la o înălțime mică.

Cortegiul s'a pornit. Urale nesfârșite. Corurile tuturor școalelor intonează Imnul regal și cântece patriotice. Din toate părțile să aud strigătele de: Trăiească România Mare! Trăiească Impăratul Românilor! Trăiească Aliații! O mare imensă de flori acoperă drumul căzând din toate părțile, și în ochii multora să văd lacrimi de bucurie. Imnul regal alternează cu Marsilieza. În urale și manifestațiuni călduroase, cortegiul ajunge în Bulevardul Universității. În fața statuei lui Mihaiu Viteazul, la orele 12, sosesc Suveranii și defilarea armatei începe: armata română cu drapelele ciuruite; cercetașii; legiunile din Transilvania, Bucovina, Crișana și

Maramureș, apoi vin armatele aliate, franceză și engleză, la vederea cărora publicul isbucnește în urale entuziaste și nesfârșite. Fiecare Român a simțit străbătându-i sufletul un fior adânc și puternic de legitimă mândrie și de înaltă însuflețire. Uralele nu mai conțineau; flori plouă de pretutindenea. Studentii cântă *Marsilieza* și strigă *Vive la France! Trăiească Aliații! Trăiească Suveranii!* Este cea mai mare zi pe care au trăit-o cetățenii Capitalei. Soldații aliați pășesc mândri pe pământul țării noastre, unde i-a primit sufletele noastre pline de dragostea ce le păstrăm.

După defilare Suveranii pornesc spre Mitropolie, unde ajung la ora 1 și unde au fost întâmpinați de Mitropolitul Pimen al Moldovei,* Arhiepiscopul Nicodim al Basarabiei și de clerul înalt, de față fiind și mucenicul Mitropolit Vladimir de Repta.** Mitropolitul Pimen, după primele rugăciuni, a cetit stând în genunchi o rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu pentru ajutorul dat armatei române și armatelor aliate, apoi a făcut rugăciuni pentru ostașii morți pe câmpul de onoare, care au fost ascultate de Suverani și de asistență tot în genunchi. După aceasta d. general Eremia Grigorescu, ministrul de războiu, eroul dela Mărășești, azistat de d. general Coandă, prim-ministru, d. general Văitoianu, ministru de interne, d. general Prezan, șeful marelui cartier general, și de alți generali, a înaintat în fața M. S. Regelui și a dat cetire următorului act, prin care M. S. Regele a fost ridicat la cea mai înaltă treaptă ostășească, adică *Mareșal* al Armatei Române. Iată acel document: **Carte de Mareșal.** Neamul românesc și Oștirea au luptat sub înalta conducere a Măriei Tale, spre a întrupă visul nostru strămoșesc. Pentru vitejia, cu care ai stat dâr, în fruntea Eroilor dela Carpați, Dobrogea, Cerna, Jiu, Olt, Neajlov, Oituz, Mărăști și Mărășești; — pentru neclintita credință ce ai avut în biruința flamurilor noastre, în zile de grea cumpănă; — pentru înțeleapta cărmuire a trebilor dinlăuntru și din afară din vremea

*) S'a remarcat absența Mitropolitului Primat *Conon*, dela toate aceste mari serbări, despre care ziarele nu pomenesc nimic. Pentru lămurirea cetitorilor voiu arăta că acest prelat bătrân și inconștient, ispitit de diavolul, a căzut în negrul păcat al *trădării naționale*. În timpul ocupației germane a publicat în foi volante, cu iscălitura sa, o *chemare* către vitejii noștri soldați, cari luptau atunci la Oituz, Mărăști și Mărășești, poftindu-i să nu mai lupte contra Nemților, cari ne vreau binele, și să dezerteze în masă, trecând la dușmani, unde vor fi bine tratați și recompensați. Aceste foi volante au fost aruncate din aeroplane pe frontul român, în tranșeele soldaților noștri, în sute și mii de exemplare de către agenți germani, dar n'au prins, căci bravii noștri soldați la cetirea lor își făceau cruce ca de satana; au avut aceeași soartă ca și *bolșevismul rusesc*, care nu s'a putut apropia de sufletele lor. Eu cred că ziarele au făcut pentru ca să nu turbure seninătatea acestor zile mari, dar, desigur, în curând va veni timpul când acest prelat nevrednic va eși din ascunzătoarea în care s'a aflat acum și să va scorbri în locașul păcătoșilor împreună cu toți trădătorii. Lăsând să se înalte în locu-i un adevărat apostol al neamului, după placul lui Dumnezeu.

**) Acest mare mitropolit a fost persecutat de guvernul austriac și dat jos din scaunul său pentru purtarea lui românească (vezi la ziua: 16/29 Aug. 1918), iar acum a fost reinstalat în toate drepturile sale bisericești de către Sfatul Național român al Bucovinei. Populația i-a făcut o manifestație de dragoste la reîntrarea sa în Cernăuți. I. P. S. S. a venit în București acum, împreună cu d-nii: Iancu Flondor, I. Nistor, Bodnărescu, Bejan, Dori Popovici și alți frunțași bucovinieni ca *soli* ai Bucovinei, să asiste la intrarea triumfală a Suveranilor în Capitală. Ce deosebite între I. P. Sfinția Sa și părintele mitropolit Conon!

acestui cumplit războiu; — pentru dragostea și dreptatea de bun părinte ce ai dovedit prin fapte față de țărănimea obijduită, *Armata Ta*, prin mine, smeritul sftenic al Măriei Tale Te roagă pe Tine, cel dintâiu Domn și Stăpânitor de veci al tuturor pământurilor românești, să primești ridicarea la cea mai înaltă treaptă ostășească, care în graiul marilor popoare, nouă pretine și sprijinitoare, să chiamă **Rang de Mareșal**. Duminecă, în a optsprezecea zi a lunii Novembre, din anul mântuirii 1918, în Sfântul locaș al Mitropoliei din București cu prilejul intrării biruitoare în Cetatea de Domnie.“

M. S. Regele, plin de emoțiune, a răspuns prin aceste cuvinte: „Doresc ca acest *dar* să nu mi-l faceți numai Mie. El trebuie să fie un dar al tuturor vitejilor, cari ș'au scris numele în cartea neamului nostru, prin vitejia lor.“

După aceasta M. S. Regele și familia regală, în mijlocul ovațiilor s'au întors la Palat. Spre sară Bucureștenii au alergat cu toții spre centru, unde lipseau iluminațiile de altă dată, dar în schimb entuziasmul lor a fost cu mult mai mare. Palatul regal era iluminat *à giorno*. M. S. Regina a trecut la orele 5 și mai târziu iarăși, de mai multe ori, prin mijlocul poporului însuflețit de o bucurie de nedescris

Sara a fost un prânz de mare gală la Palat, de 180 de tacâmuri. Manifestațiile din fața Palatului nu mai conteneau. Mai târziu a transpirat în public vestea pe care M. S. Regele a adus-o la cunoștința participanților la prânz, că în Alba-Iulia s'a proclamat în cursul zilei *Unirea Transilvaniei cu România*. Această veste a produs în mulțime o bucurie fără seamăn. Fiecare ținea să-și manifeste sentimentele de dragoste față de frații noștri de dincolo, cari au suferit atâtea veacuri dominațiunea străină.

M. S. Regele a ținut la acest prânz următorul discurs: „*Per aspera ad astra*, glăsuște o veche deviză ce cu drept cuvânt să potrivește cu vremurile din urmă. Au trecut doi ani decând, copleșiți de forțe mult superioare, am fost siliți să părăsim Capitala Țării și o mare și o bogată parte a teritorului nostru să o lăsăm în mâinile unui vrăjmaș care a vrut să ne pedepsească pentru că am tras sabia împotriva lui, împinși de un ideal ce nu putea fi înfăptuit decât prin luptă și prin sânge. Am trăit acest restimp clipe de mare mulțumire sufletească, când vitejii noștri ostași au ținut pept unui vrăjmaș puternic și trufaș, când pe munții Moldovei și pe malul Siretului au arătat oștirilor teutone *că pe aici nu să trece*. Rămăși singuri, în urma evenimentelor dela vecinul nostru, am fost siliți și noi să ne supunem pentru un timp unei forțe mai tari, și a urmat o epocă de durere, de suferințe și de chinuri sufletești, pentru Mine și pentru poporul meu. În aceste timpuri am avut însă o mângăiere din cele mai duioase, care M'a susținut și care a oțelit și inima și mintea Mea, spre a fi mereu credincios hotărârii ce luasem în August 1916, că nu voi încetă a Mă împotrivi unei situații impuse până ce nu vom căpăta ce era dreptul nostru sfânt, ce era scris în cartea neamului acestuia iubit de Dumnezeu.

Mângăierea aceasta, și totodată un îndemn tare, era iubirea poporului Meu și credința ce împreună cu Mine însufletește marea masă a supușilor Mei iubiți în dreptatea cauzei noastre, credință mai tare ca orice vrăjmaș și care biruește toate obstacolele și deschide ușa unui viitor mai bun. Prin lupte crâncene, prin vitejia ostașului român, armata a binemeritat dela patrie, prin demnitatea lui în zilele de grea încercare, prin încrederea în viitorul Țării, poporul Meu a câștigat stima lumii întregi, iar pentru Mine și Casa Mea a isvorit din bucuria și din suferințele împărțite în comun o legătură care ne-a unit sufletește cu sulfetul supușilor Mei, cum mai tare nu să poate închipui. În aceste momente am înțeles inima poporului român, am cunoscut puterea lui de rezistență și toate însușirile lui care i-au permis să-și păstreze naționalitatea în cursul veacurilor cu toate vremurile grele ce soarta îi rezervase. În aceste momente am câștigat convingerea că talpa țării, țăranul român și toți care muncesc și cari cu brațul și sângele lor apărau pământul strămoșesc cu vitejia strămoșească, merită o sollicitudine deosebită și că împroprietărirea țăranului este răsplata bine meritată pentru jertfele ce a adus pe altarul țării. Când am luat moștenirea Intemeietorului României moderne, am făgăduit înaintea reprezentanților Națiunii că voi fi bun Român. Cred că M'am ținut de cuvânt. Grele au fost timpurile, mari au fost jertfele, iar strălucită este răsplata, și astăzi pot spune cu fruntea senină: față de Dumnezeu și față de Poporul Meu-am conștiința curată.

Per aspera ad astra. După zilele negre de restriște, după luni de grele încercări, a răsărit soarele asupra zilei de bucurie, când putem culege roadele încrederii noastre în noi înșine și în trăinicia neamului nostru. Ceea ce strămoșii au visat, ideea pentru care generațiile trecute au suferit și au lucrat, idealul pentru care toată suflarea românească a nădărduit, iar ostașii noștri s'au vărsat sângele, azi a devenit un fapt îndeplinit. Azi Mama România poate strânge pe toți copiii iarăși la sânul ei. Basarabia și Bucovina, cele două fice răpite, s'au întors una după alta la casa părintească; iar Ardealul, frumosul leagăn al poporului român, de unde au descălecat întâii Voevozi ai Țărilor românești, a votat azi la Alba Iulia *Unirea* cu Regatul Român. Salutând printre noi pe solii din țările românești, care ne-au adus din partea fraților lor aceste bune vești, să-Mi fie îngăduit să aduc prinusul Meu de adâncă și neperitoare recunoștință poporului Meu și tuturor bărbaților cu iubire de neam, cari în patriotismul lor cald, cu sfatul lor chibzuit, cu voința nestrămutată, M'au ajutat pe Mine și pe Țară să putem înfăptui visul nostru secular. Să unim deci sufletele noastre, să unim toate puterile noastre, închinând toate energiile binelui obștească, ca să putem face față unui viitor strălucit, care să deschide înaintea privirilor noastre, întemeiat pe baze sănătoase și democratice. Binecuvântarea generațiunilor viitoare va fi răsplata noastră neperitoare. Și acum, în această zi mărețată, să unim glasurile noastre și să strigăm din adâncul sufletului: Trăiească scumpă noastră Românie, întregită și deapurarea nedespărțită!"

După acest frumos și înălțător discurs, muzica a intonat imnul regal român. În urmă Suveranul a rostit următoarele cuvinte adresându-se reprezentanților Statelor aliate: „Fie-Mi permis în această zi de bucurie pentru Țara Mea să Mă adresez reprezentanților Țărilor aliate. Sunt interpretul credincios al poporului Meu, exprimând azi via Mea recunoștință pentru sprijinul statornic și eficace pe care România l'a găsit la dânsii, în zilele de bucurie ca și în zilele de restriște. D-voastre, Domnilor, ați trăit aceste clipe, împărtășind sentimentele noastre și arătându-ne neconținut o prietenie sinceră și o simpatie îmbărbătoare, cari au contribuit să restrângă și mai mult legăturile care uneau de mai înainte Țara Mea cu Puterile Înțelegerii. Neodată România nu va uita marile servicii ce îi le-au adus misiunile militare, care au creat o frăție de arme cu atât mai puternică cu cât ea e cimentată de sângele nobililor fii ai Franței, cari au luptat și au murit pentru cauza comună alături de camarazii lor Români. Neștearsă va rămânea amintirea îngrijirilor date de medicii, infirmierii și infirmierele francezi, englezi și americani; amintirea lor va rămânea pe veci întipărită în inimile acelor pe cari i-au îngrijit cu un devotament și un eroism admirabil și ne vom aduce vecinic aminte că foarte mulți răniți și bolnavi de ai noștri au fost salvați de acești îngeri ai milei. Dar recunoștința noastră să îndreaptă mai ales spre vitezele armate aliate care, prin victoria lor, în care am avut întotdeauna o încredere nestrămutată, au asigurat triumful dreptății și al justiției, triumf care pentru Țara Mea s'a tradus în Unirea tuturor Românilor. Cu aceste sentimente de recunoștință și de sinceră prietenie închin paharul în sănătatea Șefilor de Stat ai Țărilor aliate!“

Muzica militară a intonat pe rând imnurile aliaților noștri.

Discursurile acestea ale M. S. Regelui au stârnit în asistență un entuziasm indescritibil cu o adâncă emoțiune; urale și ovațiuni prelungite care păreau că nu mai au sfârșit. Și în adevăr, discursul prim, rostit de iubitul nostru Suveran să poate rezună în o singură frază: Spovedania unui bun Român. Când a luat moștenirea Intemeietorului României moderne, Carol I, M. S. Repele, a promis că va fi *un bun Român*. Cele petrecute de atunci și până astăzi, dovedesc cu prisosință că M. S. ș'a ținut pe deplin cuvântul și că greutățile vremilor și jertfele fără număr n'au făcut decât să scoată și mai mult în evidență strălucirea frunții senine și conștiinții curate a Celui mai bun Român dintre toți bunii Români. M. S. Regele a fost bun Român când în toamna anului 1916 s'a învins pe Sine însuși, și pentru înfăptuirea idealului nostru național, care nu putea fi atins decât prin luptă și sânge, n'a șovăit o singură clipă și a tras sabia contra celor de care îl legau atâtea sfinte și neprețuite amintiri. Bun Român a fost M. Sa și atunci când împreună cu ostașii Săi, a cunoscut urecușul calvarului până la Siret și când părtași al suferințelor obștești din timpul refugiului nu ș'a căutat mângăierea decât în dragostea poporului Său și credința nestrămutată în triumful dreptății și al cauzei noastre.

Este drept că datoria noastră a tuturor și a Regelui nostru în primul rând, este ca să fim buni Români. De astă dată însă, exemplul cel mare a venit dela Rege, dela Acela care în clipele de restriște a știut să să scoboare din înaltul Tronului până la talpa Țării, iar în ziua mântuirii să-și țină cuvântul dat și să recunoască în mod solemn, că pământul strămoșesc trebuie să aparțină în primul rând aceluia care au știut să-l apere cu sângele lor. Să înțelege dela sine că pentru un Rege așa de mare, România de eri ar fi fost prea mică. Dumnezeu însă ne-a avut în grije și de astă dată, și întregindu-ne cu moștenirile lui Ștefan cel Mare și a lui Mihai Viteazul, ne-a dăruit un Rege Român cu adevărat mare pe tronul României Mari.

Iată cum a decurs sărbătoarea acestei zile istorice. Cetățenii Capitalei au trăit una din acele zile unice, pe care indivizii ș'omulg din amintire pentru a o trece deadreptul în istorie, iar popoarele o sapă cu litere de aur pe frontispiciul templului în care își păstrează patrimoniul lor național. Cetățenii Capitalei ș'au cinstit Suveranii, armata și aliații țării cu entuziasmul unei spontaneități sufletești pe care de data asta au înfrățit'o cu cea mai curată și mai luminoasă virtute românească. Dragostea și recunoștința lor pentru Cei cari soseau după o lipsă de doi ani, să simțea plutind în aer ca și tumultul uralelor, ca și ploaia florilor, ca și faldurile drapelelor. După doi ani de doliu, cetățenii Capitalei ș'au îmbrăcat pentru prima oară și trupul și sufletul în haina zilelor mari de sărbătoare pe care până atunci o păstraseră neatinsă în fundul lăzilor și al conștiinții fiecăruia din ei. Știeau bine că ziua aceasta are să vină odată, și ziua aceasta a sosit în fine dând și celor rămași credincioși, prilejul să să ridice împreună cu Cei care soseau, până la acele înălțimi nepătate de unde ochiul omenesc nu mai zărește decât contururi contopite și nuanțe unificate. Credincioși dar tradiției lor glorioase, cetățenii Capitalei ș'au cinstit Suveranii, armata și aliații țării cu tot prinosul dragostei lor acumulate în timpul celor doi ani de umilință și de speranță. Cinstindu-i astfel, ei s'au cinstit pe sineși și dovedind că au rămas totdeauna la înălțimea vremurilor, ei s'au arătat din nou vrednici și de unii și de alții.

19 Nov./2 Dec. 1918.

Cu ocaziunea intrării triumfale în Capitală a prea iubiților noștri Suverani, ziarul *Vitorul* a publicat două articole frumoase vrednice de reprodus. Primul este intitulat: *Regele*, și glăsuște astfel: „Din ziua în care s'a urcat pe tron, Regele a împărțit frățeste cu poporul său nădejtile, credințele și aspirațiile care alcătuiesc de veacuri zestrea sufletului românesc. A luat sceptrul în vremuri de furtună și le-a ținut pept cu bărbăție, iar în ceasul când cumpăna istorică a rupt echilibrul păcii deschizând armatelor noastre strămtorile Carpaților, Regele nu ș'a măsurat o clipă jertfele, dovedind că e cel d'întăiu Român și cel d'întăiu Soldat, gata să-și sacrifice pentru Țara Sa totul, nu numai legăturile de familie, preținiile și averea, dar chiar și amintirile. Măreția hotărâtului Său

gest a fost răsplătită de dușmanii onoarei și ai dreptului cu insulte de o brutalitate teutonă și amenințări de o vremelnicie germană. Trufia și ura Berlinului au depășit legile războiului, căutând cu ajutorul aeroplanelor și zepelinurilor imperiale, răsbunare prin crimă împotriva Regelui și Augustei Sale Familii. Kaizerul nu putea iertă lealitatea unui Hohenzöln, care voia să-și ție cu orice preț jurământul făcut poporului românesc și destinelor sale glorioase. Din ziua izbucnirii războiului nostru de hotare, n'a fost suferință pe care Ferdinand cel Leal să n'o cunoască; n'au fost lacrimi în țara cotropită, ori durere în Moldova refugiului, care să nu atingă marea Său sufet. In zadar vrăjmașii întreiți la număr au voit să sfarme legăturile solide și firești dintre Rege și popor, în zădar s'au folosit întru acest scop nelegiuit de autohtoni slugarnici ori venali, ei n'au putut clinti stâlpii Tronului regal pe care noi i-l clădisem în fiecare suflet. Niciodată solidaritatea în suferință n'a atins culmi de o mai epică măreție, rodind speranțe și voințe, care sunt însuși victoria. Oituzul, Mărăștii și Mărășeștii, Muncelul și Grozeștii, sunt mărturia vecinică și grandioasă a biruinții sufletului asupra oțelului. După cum credința în izbândă a sfărmat tunurile lui Mackensen, tot astfel triumful dreptății a rupt cătușele vechilor hotare. Basarabia, sfășindu-și vâlul de întunec al unei sclăvii de peste o sută de ani, a înălțat steagul învingător dela Mărășești și a proclamat Unirea. Celea două milioane de plugari de peste Prut, scăpați de ostașii Regelui Ferdinand de Stafia Țarismului și de furia bolșevistă, L'au numit într'un glas *Regele Țăranilor*, salutând astfel marile reforme democratice menită să desăvârșească înfrățirea Românilor de pretutindeni. Bucovina s'a reîntors deasemenea la făgașul istoric. Sfințele osăminte dela Putna odihnesc de acum înainte sub faldurile tricolorului liberator, care de pe turlele acestui Ierusalim al vitejiilor românești trimite pe spinarea vântului porunca dumnezeiască a Unirii în văile trezite la libertate ale Transilvaniei. Acolo, în pământul dospit cu lacrimi și sânge, în care eroul dela Turda visează de trei sute de ani sorocul întregirii hotarelor trase de el cu sabia. Sfatul național al frunțașilor ardeleni hotărăște tot astăzi la Alba-Iulia, unirea tuturor ținuturilor dintre Tisa și Carpați sub sceptrul Regelui nostru sărbătorit. Triumful Românilor este acum slăvit pretutindeni deopotrivă. Sângele generos și viteaz vărsat în brazdele rodnice ale Patriei noastre greu încercate, a sfințit văduhurile dintre Tisa și Mare cu mireasma dumnezeieștii desrobiri. De aceea astăzi, când Regele tuturor Românilor își face intrarea triumfală în Capitala martiră, gândul nostru al tuturor să întoarce cu evlavie către morții glorioși, ziditorii noilor hotare și făuritorii României Mari. Bine Te-ai întors Măria Ta în Metropola Românilor! Nu numai inimile și cugetele noastre Te binecuvintează, dar și sufletele eroilor căzuți cu cinste la Jiu, la Neajlov, pe Siret ori pe Trotuș, care plutesc acum în văduhurile libere și senine, Te slăvesc din înălțimi și-Ți împletesc o neperitoare Co-roană de lumină.“

Al doilea articol poartă titlul: *Reginei Maria*, și sună astfel: „Prea cinstită Doamnă, vii din cetatea Moldovei, din cetatea Zimbrului, de pe tronul Măriei lui Ștefan cel Mare și Te cobori între noi, cu aripile nemărginirii, ca un înger al Păcii, pe pământul acesta obidit și plâns, după leatul durerii ce i-a fost dat, — vii Prea cinstită Doamnă, să-Ți așezi iarăși mărirea și credința în Tronul Doamnei Despina și Stanca Marelui Voevod Mihaiu. Te-au așteptat mamele și fecioarele, bătrânii și pruncii, zile îndelungate de amărăciune și tristeță; Te-au așteptat cu lacrimi în ochi și pe gură cu zâmbete, în mâni cu flori și în suflete cu dragoste și dor. Bine ai venit, Impărăteasă slăvită, Impărăteasa tuturor Românilor, credință care ai veghiat ca o făclie la căpătâiul bolnavilor și la mormântul eroilor, straje neobosite și înger de pază al Țării acesteia, Te salutăm Slăvindu-ți pașii, și îngenunchiem sub ocrotirea aripilor Tale de Heruvim neadormit, ca să primim binecuvântarea Ta de Impărăteasă și de Mamă a tuturor Românilor! Te-am văzut cu ochii sufletului și Te-am iubit cu căldura sângelui, că Ți-ai jertfit Doamnă toată cugetarea și toate clipele le-ai dăruit Ostașilor Tăi. Când pactul nenorocit pecetluia Țara aceasta cu sigiliul rușinei și al pierzării, în vremea sărbătorilor de Paști, când clopoțele vesteau patimile Liberatorului Ceresc, Tu Doamnă Maria, ai plecat dintre ai Tăi, purtându-Ți tragedia sufletului, printre mormintele din Valea Șușiței. Acolo ai stat săptămâna patimilor și în noaptea Invierii, în noaptea supremei liberări, ai aprins mii de lumânări pe mii de morminte, care-Ți sărutau umbra și Ți binecuvântau gestul. Bine-ai venit, Impărăteasa noastră, bine-ai venit Icoană a credinții și a dorului de țară! Doamnă a tuturor Românilor, primește închinăciunea noastră de dreptate! Vezi în lumina ochilor pâlparea sfântă a miilor de lumânări, cari au veghiat pe mormintele de pe valea Șușiței, din mila dreptei Tale, pe care o sărutăm smeriți, cu toată recunoștința sufletului nostru.” (*Claudia Milian*).

20 Nov./3 Dec. 1918.

În ziua când MM. LL. Regele și Regina ș'au făcut intrarea triumfală în Capitală, în fruntea armatelor române și aliate, Duminecă la 18 *Novembre/1 Decembre 1918*, s'a săvârșit cel din urmă și cel mai mare act pentru întregirea neamului românesc, care a făcut ca această zi să fie cea mai mare dintre mărețele zile ale poporului român. În ziua de 17/30 *Novembre* viscoala puternică și să părea, zice d. *Dr. I. Bordea*, unul din cei de față și din scrisul căruia am împrumutat și eu o bună parte în însemnările acestei zile, că și natura sprijinea acțiunea desperată a Ungurilor, cari pe toate căile și prin toate mijloacele lucrase și luptase ca *Unirea* să nu fie rezultatul dorinții și voinții tuturor Românilor. Dușmanii noștri seculari au recurs la toate armele cele mai odioase, la răspândirea de pamflete prin toate colțurile locuite de Români, la propaganda prin viu graiu prin trenuri și localuri publice cu ajutorul tuturor organelor administrative în contra Unirii, până și la

încercarea de a corupe cu bani conștiințele, cheltuind peste 30 milioane coroane, pentru ca cel puțin un glas de Român să meargă la marea serbare și să strige din toată puterea că este împotriva Unirii Transilvaniei cu România. Dar n'au isbit și cu durerea în suflet zierele ungurești au trebuit, a doua zi după unire, să scrie cu multă amărăciune că „până și socialiștii români ne-au părăsit.“

Cu tot timpul rău și cu toate greutatețile drumului, valuri-valuri de Români din toate colțurile Ardealului, ale Maramureșului și ale Crișanei să îndreptau spre Alba-Iulia. Până și chinuiții Bănățeni, cu toate greutatețile făcute de armata așa zișilor noștri pretini Sârbi, s'au strecurat cum au putut și pe unde au putut, și au venit și ei în număr destul de mare. Chiar și Românii din satele de dincolo de Tisa au ținut să vie nu numai ca să iee parte la această mare serbătoare a neamului, dar să ceară cu stăruință unirea satelor lor cu Patria Mună. În afară de reprezentanții oficiali, trimiși de toate organizațiunile românești din Ardeal și din toate ținuturile ungurene locuite de Români, o mulțime imensă de popor a năpădit cetatea istorică pentru ca prin prezența ei să pecetluiască marele act istoric ce avea să să săvârșească. Peste o sută de mii de Români, după aprecierile ziarelor ungurești, au luat parte la această mare adunare. Încă de vineri au început să sosesc la Alba-Iulia țaranii noștri în haine de sărbătoare: bătrâni cu pletele cărunte, vârsând lacrimi de bucurie și preamărind pe Domnul că i-a învrednicit să trăiească această zi; bărbați în floarea vârstei; flăcăi plini de viață; fete mândre în costume naționale; călăreți plini de foc soseau să consfințească pentru vecie marele act istoric al *Unirii tuturor Românilor*.

Duminecă dimineața Alba-Iulia avea un aspect măreț. Zăpada acoperise pământul și primele raze ale soarelui dădeau o înfățișare deosebită orașului și cetății, și ceva deosebit plutea în aer. Pe la orele 7 dimineața, în marea piață a orașului, Alba-Iulia, a început defilarea în perfectă ordine, defilarea șirurilor nesfârșite de Români din toate părțile. Imbrăcați toți în costum național, împodobiți cu cocarde și panglici tricolore, cu steaguri și stegulețe, în rânduri de câte patru și în grupuri de câte 150—200, cântând *Deșteaptă-te Române, Pe-al nostru steag e scris Unirea, La arme* și alte cântece naționale, defilau pe dinaintea localului, în care erau adăpostiți membrii marelui consiliu național. Femei tinere și fete, îmbrăcate în frumoasele și variatele costume naționale, cu drapelul în frunte, defilau în grupuri deosebite, cântând ca priveghietorile duioasele și înălțătoarele versuri ale neuitatului poet ardelean Iosif. Călăreți pe mândri cai împodobiți cu tricolar treceau falnici, îndreptându-să cu toții spre Cetate, unde avea să să sfînșească marele act istoric.

În acest timp în cele două biserici românești s'a oficiat serviciul religios. În vechiul locaș al bisericei ortodoxe părintele episcop Ioan al Aradului, ajutat de vestitul cor al d-lui I. Popovici, aducea laude lui Dumnezeu că, după atâta amar și jale, ne-a învrednicit să ajungem aceste clipe fericite, iar părintele Miron al

Caransebeşului cetea cu vocea-i sonoră rugăciuni de mulţumire către Atotputernicul, după care corul cu toţi credincioşii intonează. *Deşteaptă-te Române*. La cuvintele: *murim mai bine în luptă*, mâinile tuturor să ridice în sus, ca şi când ar fi depus un solemn jurământ. La sfârşitul serviciului divin, părintele episcop Ioan rosteşte formula de încheiere astfel: „Cel ce a înviat din morţi şi a înviat şi neamul românesc...“, celelalte cuvinte nu să mai aud şi vocea Arhiereului să stânge... şi lasă loc lacrimilor, plângea veneratul părinte şi cu dânsul toţi cei din biserică plângeau; curgeau lacrimile pe care graiul omului nu le poate tălmăci şi numai o pană măieastră ar fi în stare să le spună rostul după cum să cuvine.

Adunarea s'a ţinut sus în cetate, în cetatea Alba-Iulia, loc de mândrie naţională, căci în ea s'a făcut intrarea marele Voevod Mihaiu-Viteazul; loc de chinuri şi de lacrimi, căci acolo au fost închişi eroii neamului Horia, Cloşca şi Crişan. Această cetate aşezată pe un platou înalt şi frumos, este legată cu oraşul printr'o aleie bine îngrijită. Ea este încunjurată de ziduri mari şi groase, în număr de trei, cu şanţuri adânci şi largi printre ele, şi cuprinde clădiri mari, impunătoare. În această mândră cetate s'a pecetluit actul Unirii.

Marea adunare naţională a avut loc în sala cea vastă a Cazinului militar, care eră frumos împodobită cu brad şi cu drupele României, amestecate cu ale Aliaţilor, cu ale Franţei, Angliei, Italiei, Belgiei, Serbiei, Greciei şi Americii. Această frumoasă sală a primit pe toţi delegaţii oficiali ai Ardealului şi părţilor ungurene locuite de Români, în total peste 2000 de persoane care stăteau ticsite. Iar sus în galerii eră o cunună mândră de doamne şi domnişoare. O masă lungă era aşezată pe o scenă improvizată pentru relaţii şi membrii marelui consiliu. Jos era o masă rezervată pentru ziaristi. La ora 10 s'au urcat pe scenă, aclamaţi de urale şi aplauze furtunoase conducătorii partidului naţional, arhierii ambelor biserici şi conducătorii partidului socialist democrat. A fost un moment de mare emoţiune când reprezentantul Basarabiei, d. P. Halipa, a fost îmbrăţişat de fostul deputat ardelean Dr. Ion Suciu.

Primul care a luat cuvântul a fost preşedintele consiliului naţional român din Arad, d. *Ştefan C. Pop*, care a ţinut un discurs de o rară frumuseţe, întrerupt de lungi şi repetate aplauze. D-sa a arătat suferinţele îndurate de Români din partea Ungurilor, în timpul războiului, când fiii naţiunii au fost trimişi în foc de stăpânirea maghiară, iar părinţii lor au fost ţinuţi prin puşcării şi internaţi. Apoi s'a constituit biroul în frunte cu venerabilul *Gheorghe Pop de Băseşti*, ca preşedinte, iar episcopii *Ioan Papal* Aradului, *Dr. Dumitru Radu* al Orăzii Mari, împreună cu d-nii *Dr. Teodor Mihali*, *Dr. Ştefan Cicio Pop* şi *Ion Flueraş* (socialist) ca vicepreşedinţi; să mai aleg şapte secretari.

Când venerabilul preşedinte, d. *Pop de Băseşti*, s'a ocupat locul şi prin câteva cuvinte bine simţite a proclamat adunarea.

deschisă, sala întreagă s'a cutremurat de strigătele: *Trăiască România Mare! Trăiască Regele Ferdinand! Trăiască Puterile aliate! Trăiască Brătianu!* Ochii tuturor erau înrouați de lacrimi, iar doamnele din loji cereau necondiționat unirea fără condițiuni. Entuziasmul să transformase în delir și asistența părea că nu-și mai da seamă pe ce lume trăia; să părea că nu numai ființele omești din sală, dar chiar și păreții sălii, drapelele din sală și întreaga cetate cereau cu nesfârșită putere unirea cu România. Cronicarul mai sus pomenit spune că a avut senzația, în acele momente, că întreaga sală era străbătută de un huruit puternic, sgomotul asurzitor, produs de ultimele șiruri de lanțuri, care mai țineau încătușată o parte a neamului nostru. Primele verigi ale lanțurilor de robie au fost sdrobite în Basarabia, au fost continuate în Bucovina, iar în Regat proclamarea votului obșteșc și a împroprietăririi a produs desrobirea economică și socială a acelor, cari au creat Mărăștii și Mărășeștii, și acum la Alba-Iulia să sfărmaseră ultimele cătușe de robie.

După multe minute sufletele din sală s'au liniștit, după care s'a dat cuvântul d-lui *Vasile Goldiș*. D-sa a făcut un frumos istoric al suferințelor românești de pretutindenii și în deosebi a robiei Românilor de sub dinastia habsburgică plină de ingratitude. Ungurii voiau să ne exterminare și cu războiul acesta voiau să încoroneze această operă de exterminare a Românilor. Când Românii din *Țară* au luat armele pentru a ne desrobi, noi numai cu sufletul eram la dânsii; astăzi eliberați alergăm la dulcea noastră mamă: *România Mare*. Nimic nu e mai fireșc ca eliberarea aceasta să însemneze și *Unirea cu România* (aplauze furtunoase, strigăte puternice de: *Trăiească România Mare*.) Apoi d. Goldiș cetește *Proiectul de rezoluțiune*, care s'a votat cu unanimitate și care constituie *actul unirii*, în cuprinsul următor:

I. Adunarea națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia, în ziua de 18 Novembre (1 Decembre) 1918, decretează **unirea** acelor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dânsii cu România. Adunarea națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între râurile Mureș, Tisa și Dunăre

II. Adunarea națională rezervă teritoriilor sus indicate autonomie provizorie până la întrunirea Constituantei aleasă pe baza votului universal.

III. În legătură cu aceasta ca principii fundamentale la alcătuirea noului Stat Român, Adunarea națională proclamă următoarele: 1. Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor să va instrui, administră și judecă în limba proprie, prin indivizi din sânul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor cari îl alcătuiesc. 2. Egala îndreptățire și deplina libertate autonomă confesională pentru toate profesiunile de Stat. 3. Infăptuirea desăvârșită a unui regim

curat democratic pe toate terenurile vieții publice. Votul obștesc, direct, egal, pe comune, în mod proporțional, pentru ambele sexe în vârstă de 21 ani, la reprezentarea în comune, județe ori parlament. 4. Desăvârșita libertate de presă, asociere și întrunire; libera propagandă a tuturor gândirilor omenești. 5. Reforma agrară radicală. Să va face conscrierea tuturor proprietăților, în special a proprietăților mari. În baza acestei conscrieri, desființând fidei-comisele și în temeiul dreptului de a micșora după trebuință latifundiile, îi să va face posibil țăranului să-și creeze o proprietate (arător, pășune, pădure), cel puțin cât s'o poată munci el și familia lui. Principiul conducător al acestei politici agrare e pe deoparte promovarea nivelării sociale, pe de altă parte potențierea producției. 6. Muncitorimii industriale îi să asigură aceleași drepturi și avantagii, care sunt legiferate în cele mai înaintate State industriale din apus.

IV. Adunarea națională dă espreșiune dorinții sale ca Congresul de pace să înfăptuiească comuniunea națiunilor libere în așa chip, ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să să elimine războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale.

V. Românii adunați în această adunare salută pe frații din Bucovina, scăpați din jugul monarhiei austro-ungare și uniți cu țara mamă România.

VI. Adunarea națională salută cu entuziasm și iubire liberarea națiunilor subjugate până azi în monarhia austro-ungară, anume națiunile: ceho-slovacă, austro-germană, jugo-slavă, polonă și ruteană și hotărește ca acest salut al său să să aducă la cunoștința tuturor acelor națiuni.

VII. Adunarea națională cu smerenie să închină înaintea memoriei acelor bravi Români, cari în acest războiu ș'au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea neamului nostru.

VIII. Adunarea națională dă espreșiune mulțumitei și admirației sale tuturor Puterilor aliate, cari prin strălucitele lupte purtate cu cerbicie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii pentru război, au scăpat civilizațiunea din ghiarele barbariei.

IX. Pentru conlucrarea mai departe a afacerilor, națiunii române din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, Adunarea națională hotărește instituirea unui mare Sfat Național, Român, care va avea toată îndreptățirea să reprezinte națiunea română oricând și pretutindeni față de toate națiunile lumii și să ia toate dispozițiunile, pe care le află necesare în interesul națiunii.

A urmat apoi o inimoasă cuvântare a d-lui *Iuliu Maniu*, din care estrag aci aceste pasagii: „Noi suntem un popor de țărani. Tot ce vedem înaintea noastră, în haine negre și cu frunți luminate a eșit din popor. Nici unul nu poate zice că obîrșia lui nu este dela plugul român, dela pământul românesc, de unde își scoate credința sa în viitor. De aceea marele Sfat Național cere o reformă agrară radicală, ca să să împartă pământ țăranilor, ca

această clasă țărăneasă, isvorul nesecat al forțelor naționale să fie puternică. Un neajuns în structura noastră este că industria și comerțul nu s'au dezvoltat. Trebuie să ținem apoi seamă de greutățile unei tranziții la Unire. De aceea marele Sfat Național a hotărât ca până la întrunirea Constituantei, să se dea ținuturilor noastre o autonomie, ca această tranziție să se facă fără greutăți. Căci nu în 2—3 zile să poate face o perfectă unitate în organizația administrativă și județeană. Națiunea noastră nu poate lăsa apoi din vedere întocmirea generală viitoare a omenirii. Trebuie

D. Iuliu Maniu.

să ne spunem dar cuvântul și în această privință, cerând ca în legăturile mari internaționale să nu domnească rigiditatea unei Suveranități, ci să se aplice frățietatea universală, iar printr'un juriu internațional să se impedeze în viitor ciocnirile cu arme. Salutăm pe Bucovineni, cari au suferit același jug și s'au unit cu România.“

În fine socialistul român *Iosif Jumanca* a rostit un interesant discurs. Acest simpatie socialist, mic de statură, cu fruntea largă și părul peptănat în sus, cu un aer de moderație, tipograf de meserie și vorbitor distins a impresonat adânc publicul prin declarațiunile sale: „Sufletele noastre de Români ne-au trimis aci pe noi socialiștii români, ca să spunem lumii întregi, că noi vrem unirea cu patria mamă, că noi socialiștii români nu zicem că acolo unde îți este bine este Patria, ci zicem că acolo unde

„Îți este Patria să-ți fie bine, că, noi socialiștii români vrem ca în România Mare, în mod cinstit să luptăm pentru nivelarea asperităților pentru ridicarea nivelului cultural și material al muncitorilor.“

În timpul și în mijlocul discursurilor, urările de Trăiască Dinastia Română, Trăiască Franța, Anglia, Italia și America nu mai conțineau. Apostolul Wilson a fost preamărit. Și în timpul acesta pe platoul cel mare de lângă cetate, peste 100,000 de oameni ascultau cuvântările tribunilor poporului. În diferite părți erau ridicate tribune și de pe ele episcopul *Miron Cristea* al Caransebeșului și episcopul *Iuliu Hossu* al Gherlii, precum și neobositul luptător *Aurel Vlad* și alții, anunțau poporului că marele act al Unirii s'a pecetluit pentru vecii vecilor. Bucuria mulțimii nu avea margini. Urările din sală să repetau pe platou, îndreptându-să spre cer . . .

Hotărârile Adunării Naționale s'au telegrafiat M. S. Regelui nostru astfel: „Către M. S. Regele Ferdinand I. Adunarea Națională a Românilor din Ardeal, Banat și Țara Ungurească, ținută la Alba-Iulia, glorioasa cetate a lui Mihaiu Viteazul, a decretat într'un elan de entuziasm fără margini, cu unanimitate, unirea teritoriilor sale cu Regatul României. Vestindu-Vă hotărârea aceasta care încoronează aspirațiile de veacuri ale neamului românesc, rugăm pe Maiestatea Voastră să primiți omagiile ce venim a Vi le exprimă cu profundă supunere. Trăiească M. S. Ferdinand, Regele României! Trăiească M. S. Regina Maria! Trăiească Augusta lor Familie! Trăiească România Mare!“

Femeile române de acolo au telegrafiat bunei noastre Suvrane aceste cuvinte: „Prezintăm omagiile și admirația M. S. Reginei Maria, Doamna tuturor Românilor.“

M. S. Regele a adresat Adunării Naționale din Alba-Iulia următorul mesagiu: „Vestea fericită, care Mi-să comunică din vechea cetate a lui Mihaiu Viteazul, — înaltul fapt al Unirii cu vechiul regat al României, — umple inima Mea de o bucurie indescriptibilă. Mulțumesc Atotputernicului că mi-a fost dat cu vitejia soldaților mei a contribui la acest mare act și de a trăi alături cu poporul Meu aceste momente sublime. Cum am suportat cu voi suferințele și durerile împărtășesc cu voi bucuria care acum e a tuturor Românilor. Trăiască România Mare și indivizibilă!“

La sfârșitul ședinței s'a ales o comisiune compusă din episcopii *Miron Cristea* și *Iuliu Hosu*, Dr. Ștefan C. Pop, Vasile Gol-diș și Dr. Alex. Vaida-Voevod, care va merge la București ca să prezinte M. S. Regelui rezoluțiunea votată pentru Unirea tuturor Românilor din Ardeal și părțile unguene cu Patria-mamă.

Astfel s'au petrecut lucrurile în vechea și sfânta cetate Alba-Iulia, care acum 300 de ani s'a deschis porțile ca să primească pe Mihaiu Viteazul, cel dintâiu făptuitor al întregirii neamului românesc. Visul trăit o clipă de eroul dela Turda, ia astăzi ființă și sceptrul Regelui Ferdinand, sub care să măndrească astăzi pe lângă vechile țări românești și Basarabia și Bucovina, își întinde bine-

cuvântarea de libertate și fericire peste pământurile strămoșești ale Ardealului și Banatului și peste ținuturile Crișurilor și Maramureșului. Sărbătoarea de astăzi întregeste și sufletul și trupul neamului românesc, iar Românii de pretutindeni adunați de azi înainte sub o singură coroană își privesc viitorul cu mândrie și încrederea pe care le-o dă fericitul augur al celor mai mărețe destinuri istorice.

Infăptuindu-să visul de secole al atâtor eroi și mucenici, s'au răscumpărat nenumăratele jertfe și râurile de sânge, care în curgerea a zece veacuri au adăpat cu viață fără de asfințit ideea sfântă și măreață, astăzi triumfătoare. Eroismul cu care frunțașii și apostolii Românilor de peste munți au înfruntat, în trecutul viforos și năprasnic, urgia distrugerii maghiare, a pregătit ceas cu ceas biruința dreptului și a libertății. A fost cea mai crâncenă luptă pe care o cunoaște istoria, fără comparație prin sălbătăcia impilatorilor, dar și fără seamăn prin îndârjirea și voința de a învinge a celor impilați. Este de ajuns să pomenim numele lui Horia, Cloșca și Crișan, și a lui Avram Iancu, ca să ne aducem aminte câte vâltori și furtuni s'au deslănțuit în jurul acestor simboluri ale desrobirii, câte lanțuri și cătușe au zăngănit în temnițele ungurești, câte lacrimi au întunecat privirile însetate după lumina tricolorului liberator.

Astăzi însă steagul învingător dela Mărășești își întinde binecuvântarea-i glorioasă asupra strămoșescului Ardeal, asupra ținuturilor românești ale Banatului, Crișului și Maramureșului, împreunând sub sceptrul Regelui Ferdinand toate pământurile moștenite dela legionarii Romei. Sufletul, vecinic liber prin credință și nădejde a sfărâmat robia vremelnică a trupului. Dela Tisa până la Nistru și dela Carpați la Mare, mânilor cari să căutau de veacuri fără odihnă s'au împreunat și în sărbătoarea uriașe de astăzi 16 milioane de frați să îmbrățișează! Suferințele de veacuri ale Românilor au fost răsunate în ziua de 18 Noiembrie (1 Decembrie) din anul 1918 și un nou capitol să începe în istoria neamului românesc.

Pe când să săvârșea mărețul act al Unirii în Alba-Iulia, în aceeași zi neuitată, în tot Ardealul și în toate ținuturile locuite de Români până la Tisa, cei rămași acasă sărbătoreau și ei sfânta unire. Preoții în timpul serviciului divin înălțau Domnului rugăciuni și laude de mărire și la sfârșit eșiau în ușa altarului cu sfânta Evanghelie și ridicând-o spre cer cântau împreună cu toți credincioșii *Deșteaptă-te Române*. Praznice, zice d. Bordea, să făceau în toate satele, codrii răsunau de cântece de veselie, câmpiile păreau că au îmbrăcat haina albă de sărbătoare, paserile ciripeau în văzduh, copiii alergau în toate părțile, strigând: *Trăiească România Mare*; țăranii și intelectualii să salutau cu aceste trei cuvinte, fetele și femeile să salutau la fel, ceva feeric să petrecea peste tot pământul românesc și în aer, peste tot locul, să părea că nu să mai aude altceva decât: *Trăiească România Mare*. *Trăiească România Mare* să părea că strigă bătrânele ziduri ale cetății Alba-Iulia, porțile cetății, în frunte cu marea poartă de sus, prin care

intrase Mihail Viteazul, cu statuia regescului tată al Mariei Tezeza, în mâinile căruia Românilor i-au pus în această zi măreață un falnic drapel românesc, chiar și celulele de sub această poartă în care au fost închiși martirii neamului nostru; aceleași cuvinte sublime păreau că să înalță spre cer și de pe dealul furcilor, locul de supliciu al mucenicilor Horia, Cloșca și Crișan și pe care dealul cei o sută de mii de Români au rupt lanțurile robiei înfăptuind România Mare!

Un cronicar anonim scrie despre adunarea națională din Alba-Iulia astfel: Poporul românesc din tot cuprinsul Ardealului și din Maramureș, Crișana și Banat, a alergat la Cetatea Sfântă în haine de sărbătoare cu tobe și surle, în frunte cu preoții și învățătorii și într'un gând cu toții au dat glas puternic dorinții înăbușite într'o mie de ani de amară suferință, scuturându-și lanțurile robiei. Din zeci de mii de piepturi au răsunat cântecile românești triumfătoare și mândrul tricolor s'a desfășurat strălucirea. La Alba-Iulia, în măreața zi de 18 Novembre (1 Decembrie) 1918, s'a arătat rodul gloria vecinică dela Mărăști, Oituz și Mărășești, iar calvarul unui crunt războiu, după urcarea Golgotei și răstignirea de o clipă, a luminat ziua învierii! Fericiți sunt cei ce au văzut cu ochii, minunea acelei zile. În ochii lor înlăcrimați și în surisul lor de pe buze s'a văzut bucuria concentrată după zece veacuri de suferință și amar, în care Românilor nu s'au putut bucura și n'au putut râde. S'au văzut acolo, la Alba-Iulia, primele scipiri de veselie țâsnite din ochii, cari din tată în fiu și veac după veac au moștenit lacrimile sclăviei. S'a văzut la Alba-Iulia minunea visată de toată suflarea românească, minunea măreață și triumfală așa după cum a fost înfățișată în tabloul intrării lui Mihail Viteazul pe sub porțile aceleiași cetăți. Venit' au în pâlcuri de pe coaste și din văi ca să îmbrățișeze acolo și să cânte innul libertății voinici în haine albe cu plete negre, cu ochi scânteietori, pe cai de munte, cu steagurile desfășurate, și bătrâni cu plete înargintate înveseliți și întineriți; venit' au toți aceștia cu inimile vesele ca să arate lumii cum știe cel mai sbuciumat popor ca să-și cânte cel mai strălucit apogeu, făcând să răsune de hohotul celei mai sublime și mai legitime bucurii munții și văile, apele și pădurile, și tot ceea ce altă dată amintea suferință și mucenicie, iar soarele dreptății, întunecat atâtea veacuri, a răsărit cu mare strălucire pentru a nu mai apune niciodată!

În ziua următoare, Luni 19 Novembre/2 Decembrie, s'a constituit guvernul românesc în modul următor: Dr. Iuliu Maniu, președintele consiliului și la interne; Dr. Alex. Vaida-Voevod, la externe și presă; Dr. Ștefan C. Pop, la apărarea națională; Dr. Aurel Vlad, la finanțe; Dr. Romul Boilă, la lucrări publice și comunicație; Dr. Victor Bontescu, la comerț, agricultură și economie națională; Vasile Goldiș, la culte și instrucțiune publică; Iosif Jumanca (socialist), la industrie; Ion Flueraș (socialist), la sociale; Dr. Ion Suciu și Dr. Emil Hăgeganu, codificatori; Dr. Vasile Lucaciu, Dr. Valer Braniște și Octavian Goga, fără porto-

foliu: Dr. *Ion Erdeli*, trimis extraordinar al consiliului național diriginte la Budapesta pe lângă guvernul unguresc, cu *Moise Baltă* ca secretar; Dr. *Caius Brediceanu*, secretar general la externe; *Ion Comșa*, secretar general la comerț și Dr. *Silviu Dragomir*, director al biroului presei la externe.

D. **Iancu Flondor**, comisarul general al Bucovinei, a trimis d-lui Maniu următoarea telegramă: „Informat de solul Bucovinei la înălțătoarea serbare a Unirii Ardealului cu România, despre măretul act dela Alba Iulia, mă închin energiei nesecate a leagănelui românismului, care de un mileniu înfruntă cu eroism vijelia barbară a suprimării elementului românesc din vechea cetate a zămislirii noastre. In numele Bucovinei readuse la matca ei de origine, vă rog să primiți pentru toți frații noștri din întreg cuprinsul Transilvaniei, Maramureșului și Banatului asigurarea înaltei noastre fericiiri pentru ceea ce s'a săvârșit în Cetatea lui Mihaiu Viteazul și o caldă îmbrățișare de frate, ca simbol al conlucrării intime și necontenite ce va trebui să stabilească fără întârziere între d-voastre și noi, pentru poporul statornic al mării noastre patrii comune.“

22 Nov./5 Dec. 1918.

Astăzi ministrul Franței, d. *de Saint-Aulaire*, a oferit un dejun Regelui, Reginei și ofițerilor aliați. Suveranul purtă pentru prima oară epoletii de Mareșal al României. Acești epoleti constau în galonul de aur al gradului de general, peste care, în loc de trese de argint, sunt două bastoane de aur. Suverana purtă o toaletă albă cu Marele Cordon *Regina Maria*, Marea Cruce de rășboiu a Franței și Medalia de aur pentru combaterea epidemiilor, bătută în special pentru Maiestatea Sa de către guvernul Republicei Franceze.

Cu această ocazie, d. de Saint-Aulaire a rostit următorul discurs: „Sire! Țin să mulțumesc Maiestății Voastre și Maiestății Sale Regine că ne-au acordat onoarea și bucuria augustei lor prezențe. Ași voi deasemenea să exprim gratitudinea guvernului Republicii pentru primirea caldă și entuziastă ce a fost făcută trupelor franceze de către Maiestatea Voastră, ca și din partea armatei și națiunii române. Dar înzadar ași căută cuvinte ce ar putea fi vrednice. Atât voiu spune că dacă n'ași fi știut de mult că sufletul României să identifice cu acela al Franței, ași fi învățat auzind pe tot parcursul trupelor noastre, uraganul de aclamațiuni populare și văzând în același timp ochii celor mai încercați ai noștri „*poilus*“, plini de lacrimi de bucurie, de mândrie și de dragoste. Impreunând în fața Maiestății Voastre aceste două tricoloruri ale noastre, aproape la fel și cari simbolizează același ideal, acest fapt istoric face și mai frățească încă, dacă să mai poate, alianța pe care o știeam deja neuitată ca și amintirea întemeietorilor ei, soldații francezi, căzuți pe același pământ și pentru aceeași cauză ca și amarazii lor români. Dacă nu pot uita că cea mai mare onoare a carierii mele este că am semnat pactul care leagă

România de Franța, și mai puțin uit că-i vine caracterul ei sacru, nu fiindcă a fost înregistrat cu cerneala diplomaților, ci fiindcă e sfântit cu sângele eroilor noștri. Numele Maiestății Voastre va rămânea cu dreptul alipit de intrarea României în această cruciadă a tuturor națiunilor cu suflet împotriva Statelor monstruoase care, neavând suflet niciodată, să prăvălesc îndată ce forța materială li s'a sdrobit. Posteritatea cea mai depărtată va da slavă vederii limpede și statornice Suveranului care, desvâlând viitorul României de umbrele trecutului, l'a îngădit cu durere dar și cu măreție în ziua când, în vălmășagul luptei uriașe, când tot păinântul să cutremură, el, cu o mână care nu tremură, a iscălit decretul de mobilizare al armatei sale. Credința care însufletea atunci pe Maiestatea Voastră n'a părăsit'o nici o clipă în cursul groaznicelor încercări. Cei cari au trăit acele momente alături de Maiestatea Voastră sunt datori s'o mărturisească. Această credință eră atât de puternică încât Maiestatea Voastră, întemeind de mai înainte ordinea nouă, care naște astăzi pretutindeni din triumful desăvârșit al dreptului, a orientat hotărît pe România pe calea instituțiilor democratice. Prin această intuițiune cu atât mai infailibilă, cu cât era mai cu seamă un avânt al sufletului Său, Maiestatea Voastră mai adaugă la strălucirea Domniei și la întimitatea amândoror țărilor noastre, în același timp când Ea îndeplinește, dintr'o singură dată, indoitul ideal al poporului Său: Unitatea națională și Reforma socială. Generațiile viitoare o vor binecuvântă în vecie repetând că, cub a Sa Domnie, România a întrunit pe toți copiii săi și le-a împărțit razele gloriei și brazdele pământului ei. Gândul tuturor a apucat înainte asociând pe Maiestatea Sa Regina Maria. Pe vremea lungilor încercări neînchipuite, dar susținute de nădejdi neînfrante, energia sa suverană și împodobită cu atâtea podoabe, eră cu atât mai comunicativă fiindcă părea lesne, fiind foarte firească, și cu atât mai binefăcătoare, fiindcă toți o admirau prea mult ca să nu-și uite suferința. Pretutindeni, în tranșele de linia întâiu, la căpătâiul contagioșilor, această vrednicie zămbitoare și această credință radioasă au fost, în ceasurile întunecoase, un punct luminos și vestitor ca și zorile al căror ameazi ne încălzesc acum pe deplin. Sire! În numele guvernului Republicii, urez Maiestății Voastre tot atâtea zile lungi și prospere pe cât ziua aceasta este glorioasă și meritată. Și urările ce le facem pentru Dinastia și poporul Său, vor fi ascultate pentru că Maiesetatea Voastră a legat soarta lor de lucrurile eterne: onoarea, datoria și dreptatea. Ridic paharul meu pentru Miestatea Voastră, pentru Maiestatea Sa Regina, pentru A. S. Regală Prințul moștenitor și pentru întreaga familie regală!"

M. S. Regele a răspuns astfel: „Domnule Ministru. În numele Meu și în numele Reginei, vă mulțumesc din toată inima pentru cuvintele amabile ce Ni le adresați. Sunt bucuros că vă pot spune câtă plăcere simt că mă găsec în mijlocul amicilor noștri francezi. Când acum doi ani am tras spada pentru realizarea idealului recunoscut legitim de către puterile Înțelegerii, eu am urmat sentiment-

tul aproape unanim al poporului Meu, care nu admitea lupta decât alături de națiunile spre care îl îndreptau deopotrivă și mintea și inima. Evocați în mine amintiri de bucurie pentru poporul Meu și amintiri de glorie pentru armata Mea. Suntem mândri că brațul vitejilor Noștri soldați a oprit înaintarea cotropitorului pe pământul nostru și această mândrie este pentru noi cu atât mai mare cu cât avem sentimentul că prin rezistența noastră îndârjită, care a atras asupra-ne atacul unui număr considerabil de divizii dușmane, noi am putut servi ca aliați credincioși, vitezilor armate cari luptau pe frontul francez. Acestor zile de glorie a urmat pentru țara Mea o eră de suferință și de grele încercări, în timpul căreia am fost constrânși să așteptăm cu arma la picior, păstrând totuși în inimile noastre credința în Alianța noastră și speranța arzătoare de a reîncepe lupta. Cu cât această așteptare fuse mai lungă și mai dureroasă, cu atât și bucuria fuse mai mare, când evenimentele permiseră să ne luăm locul alături de amicii noștri; și tot asemenea, entuziasmul pe care întreaga populație a Capitalei l'a manifestat eri la vederea bravilor soldați aliați și a celor două tricoloruri ce fluturau unul lângă altul, a fost expresia credinței unanime păstrată atâta timp în inimile noastre. A fost salutul de recunoștință al sufletului românesc către sora sa mai mare, sufletul francez. Bucuria noastră însă, a fost și mai mare când am văzut în fruntea trupelor aliate pe generalul Berthelot, pe Berthelot al nostru, căci el este al nostru și prin calitatea sa de cetățean român și prin preținina ce n'a încetat să arate țării Mele. Interpret al acestor sentimente, ridic paharul Meu în sănătatea domnului Președinte al Republicii și în onoarea Franței și a glorioasei sale armate. Ridic, în fine, paharul Meu în onoarea d-voastre, domnule ministru. Inima d-voastre a fost în toate ocaziunile inspiratoarea și sfetnicul cuvintelor și actelor d-v., iar serviciile pe care le-ați adus cauzei române vor rămânea totdeauna prezente atât în inimile cât și în amintirea noastră."

24 Nov./7 Dec. 1918.

Germania plătește scump jaful pe care l'a înfăptuit în anul 1870 prin răpirea Alsaciei și Lorenei. Omenirea întregă a trebuit să sângereze cumplit pentru ca să scape de apăsarea prusienească. Când Germania biruitoare a pus acele dezaastroase condițiuni. Emile Ollivier, care fusese prim-ministru al Franței în momentul izbucnirii războiului franco-german, a adresat Regelui Wilhelm I al Prusiei o scrisoare prin care căută să-l readucă la o judecată sănătoasă. Tonul demn și raționamentul rece, din cari să vede totuși atâta durere stăpânită, fac din acea scrisoare scurtă o adevărată operă literară. În momentul de față pot vedea Germanii ce profeție grozavă cuprindeau cuvintele celui învins. Această scrisoare, publicată la 15 Iulie 1914 pentru prima oară, cu câteva zile mai înainte ca Wilhelm II și ultimul, să-și arunce armatele-î furioase asupra omenirii are cuprinsul următor: „1 Octobre 1870. Sire! Ați fost fericit, fiți mare. Am îndemnat la războiu, nu ca să

împedecăm Unitatea germană, nici să luăm Rinul. Sunt 12 ani decând refuz Franței dreptul de a împedecă unitatea germană sau de a luă Rinul. Am îndemnat la războiu numai pentrucă o națiune mândră nu putea primi ceeace Mommsen a numit cu orgoliu răspunsul dela Ems. Imi cunosc țara mai bine decât ziaristii d-v. germani. Dacă respectați teritoriul nostru, mulțumindu-vă cu gloria imensă pe care ați câștigat-o și cu ușurința de acum încolo asigurată pentru d-v. de a face în Germania ce veți voi, veți asigura lumii o lungă și frumoasă pace. Dacă vă atingeți de teritoriul nostru, începeți un nou războiu de treizeci de ani. Dacă sunteți dezinteresați, preparați alianța indisolubilă a raselor latine și germane; dacă sunteți cuceritor, preparați, contra Prusiei, alianța raselor slave și latine. Il invocați pe Dumnezeu în proclamațiile d-v. Și eu cred în Dumnezeu și în dreptatea lui. El ne lovește spre a ne pedepsi pentrucă ne-am moleșit într'o lungă prosperitate, dar fiți sigur, va fi pedepsit poporul și rasa voastră, îngâmfate de victorie. Smulgeți cu violență Patriei franceze populații cari țin de ea prin toată ființa lor. Strigătul celui slab, apăsător, să va urcă până la Acela care dă victoria și plângerea lui va fi auzită. Nu desprețuiți cuvântul meu, Sire, pentru că e al unui învins. Napoleon, după Iena, a desprețuit și el cuvântul învinșilor și acești învinși i-au răspuns prin Waterloo. Fie ca spiritul de blândetă și dreptate să vă umple sufletul! Sunt cu respect, Sire, servitorul vostru." *Emile Ollivier.*

Victor Hugo, după războiul franco-german din 1870, a ținut în parlamentul francez un discurs în care să cuprind următoarele cuvinte profetice: „Noi plângem Germania, care a fost un popor și nu mai este acum decât un imperiu. Cucerirea Alsaciei și Lorenei este un jaf; din jaful acesta va isvori ura. Ura contra cui? Contra popoarelor? Nu! Contra Regilor. Să culegă deci Regii ce au sămănat. Franța să va reface și va recuceri Alsacia-Lorena. Și Franța va zice: Să fim uniunea de pe continent, să fim libertatea Europei! Și acum, Germanie, ne-am făcut una alteia un serviciu: Tu m'ai liberat de împăratul meu, și eu te scap de al tău!“

25 Nov./8 Dec. 1918.

Liga Culturală din Buzău, împreună cu Ardelenii din localitate, hotărînd să sărbătorească Marile Evenimente ale Românis-mului, a invitat pe ziua de astăzi, duminică, pe toți bunii Români să participe la Te-Deumul care să face în biserica Episcopiei, la ora 11 a. m., precum și la procesiunea patriotică, care va urmă serviciului religios.

La ora fixată biserica era plină de credincioși, iar curtea bisericii era ocupată de un detașament de soldați ardeleni, de elevii liceului cu steagul lor, și de multă lume care nu încăpuse în biserică. Serviciul religios a fost oficiat de trei preoți și un diacon. După aceea a luat cuvântul d. Gh. Răscanu, profesor la liceu și președintele ligei culturale, care prin o cuvântare avântată și pli-

nă de însuflețire a arătat importanța actului săvârșit la Alba-Iulia, prin care s'a proclamat Unirea Transilvaniei, a Banatului și a tuturor ținuturilor locuite de Români până la Tisa cu România, înfăptuind astfel Unirea tuturor Românilor într'un Stat mare și măndru, sub un singur Domn și o Lege.

Apoi a luat cuvântul scriitorul acestor rânduri, vorbind în numele Ardelenilor astfel: „Luminează-ne Doamne mintea ca să fim la înălțimea mărețelor zile pe cari ne-ai învrednicit ca să le trăim și deschide-ne glasul ca să-ți putem mulțumi, după cum să cuvine, pentru îndeplinirea visului secular al neamului nostru: Unirea tuturor Românilor!“ Aceste cuvinte au fost rostite cu fața spre altar, apoi întorcându-să către publicul credincios a continuat astfel: „Frați Români! Optsprezece veacuri au trecut decând soarele răsăritului a salutat cu razele-i arzătoare pe fii lui Traian în Dacia. 18 veacuri au trecut decând au început să răsunе accentele limbii românești în văile și munții Daciei Traiane. 18 veacuri au trecut decând vers de bucurie și de fericire să auzea pretutindenі în această patrie cunoscută sub numele de Dacia fericită. Totul eră măreț și sublim. Româniі duceau o viață pacinică și fericită în această țară, care eră una din cele d'intâiu, cea mai bogată în aur și cea mai frumoasă provincie a lumii romane. Dar fericirea străbunilor noștri n'au ținut decât abia două veacuri, când începu invaziunea barbarilor asiatici: Goții, Hunii, Gepizii, Avarii, Longobarzii ș. a., cari veniră cu sabie și foc și prefăcură în cenuse și ruine tot ceace geniul roman produsese, lăsând în urma lor numai jale, o jale adâncă. Abia scăpară Româniі de ei și un nou puhoiu de barbari s'a pornit din răsărit ca să-și caute o patrie, prin veacul al 8-lea; erau Ungurii, cari veniră cu furie, prădând și omorînd tot ce le eșea în cale. De aci încolo începu tragedia poporului nostru, care a fost înlănțuit într'o robie trupească, economică și sufletească, cum nu să mai pomenеște alta în întreaga istorie a omenirii; veacuri dearândul poporul român pe pământul său strămoșesc a fost socotit și tratat ca străin și sclav. În această tristă stare îl găsi anul 1784, când suferințele poporului român ajunseră la culme și atunci să ridicară cei trei viteji, cei trei mucenici ai neamului: *Horia, Cloșca și Crișan* și cu stindardul *libertății, egalității și frățietății* să repeziră împotriva impiatorilor. Incercarea lor desperată n'a reușit și trupurile lor au fost frânte sub roată în cetatea falnică a lui Mihaiu Viteazul, Alba-Iulia. În această cetate de trei ori sfântă a Românișmului, în care cel mai mare viteaz al neamului Mihaiu-Vodă, prin brațul său puternic și geniul său scânteietor, isbuti să întrupeze Unirea tuturor Românilor. Dar, dacă acea unire n'a durat decât o clipă, cât o fulgerare a unei scânteі electrice, ea a rămas steaua conducătoare a neamului nostru până în ziua de astăzi, până în acest moment, când avem marea fericire să sărbătorim Unitatea politică și națională a tuturor Româniilor. De azi înainte falnicii Carpați nu vor mai fi zid de despărțire pentru frați; ei vor fi și vor rămânea pentru vecie inima Românișmului, și prin acea-

sta să înfăptuește „*acel vis neîmplinit, copil al suferinții, de-al cărui dor au adormit și moșii și părinții!*“ Frați Români! Astăzi să împlinește prima săptămână decând, în Dumineca trecută, la 18 Novembre/1 Decembre 1918, Poporul român din Transilvania și Ungaria, prin reprezentanții săi, adunați la Alba-Iulia, a proclamat Unirea cu România. Peste o sută de mii de Români, din toate păturile sociale și reprezentând toate partidele, au votat cu mare însufletire actul istoric, care însemnează realizarea visului de veacuri al neamului românesc; au votat acest act măreț între adieri de steaguri, urale, cântări și ovații. De astăzi înaintea hotarele României s'au mutat la Tisa, și dela Nistru pân' la Tisa. tot Românul . . . nu să va mai plânge, ci va sălta de bucurie sub razele calde ale Soarelui libertății. Și în această bucurie generală, Liga Culturală din Buzău a organizat această manifestație națională, invitându-ne pe toți ca să venim în acest sfânt locaș ca să ne închinăm și să înălțăm rugăciunile noastre către Atotputernicul pentru că ne-a învrednicit să ajungem aceste zile mari; ca să ne rugăm pentru odihna sufletelor soldaților români, cari prin vitejeasca lor moarte au dat viață vecinică unui popor de 16 milioane, dovedind și de astădată lumii întregi, la Oituz, Mărăști și Mărășești, că el, soldatul român, este cu adevărat fiul Romei eterne, transplantat în răsărit de Impăratul Traian și a rămas sentinela neclintită și neadormită a Imperiului latin dela Gurile Dunării. Să ne înălțăm cu gândul la făuritorii acestor mărețe clipe și să urăm din tot sufletul înaintea sfântului altar ca să trăiască Maiestățile Lor Ferdinand și Maria, Impăratul și Impărăteasa Românilor, cu întreaga dinastie; ca să trăiască oamenii mari și aleși ai neamului, cari au purces și condus acest rășboiu sfânt de desrobire națională, în frunte cu cel ce poartă un nume predestinat, cel mai mare fiu al marelui Ion Brătianu, și toți eroii români, ale căror nume vor fi scrise cu litere neperitoare în Cartea de aur a României! Să trăiți și voi, nobili și mândri cetățeni ai Buzăului, cari ați alergat cu inimile vesele ca să sărbătoriți pe iubiiții noștri frați din Ardeal și Ungaria, cari, după frații Basarabieni și Bucovineni, s'au grăbit să proclame cea din urmă UNIRE, care întregeste pe deplin neamul românesc! Să trăiască România Mare, una și nedespărțită, acum și pururea, și în vecii vecilor!“

După aceasta toată lumea a eșit din biserică, în curtea Episcopiei, și acolo s'a format un impozant cortegiu, în frunte cu muzica militară; care pe tot parcursul a întonat *Deșteaptă-te Române și Pe-al nostru steag e scris unirea*; imediat după muzică veneau soldații ardeleni, cari să găseau în trecere în Buzău, apoi Comitetul Ligei culturale și cetățenii, iar la urmă elevii liceului, toți cu drapele. Cortegiul a trecut pe Bulevardul I. C. Brătianu, pe strada Unirii, trecând pe sub cele două arcuri ridicare cu ocazia intrării armatei române în oraș, până în fața splendidului Palat Comunal, de pe treptele căruia a vorbit pă-

rintele C. Provian, directorul Seminarului, și avocatul Artemiu Moldoveanu, amândoi isbutind să ridice sufletele auditorilor la înălțimea serbării prin cuvinte alese și răspicate, mult aplaudate de public. Dela Primărie cortegiul s'a pornit prin strada Carol și în dreptul locuinței autorului acestor însemnări s'a oprit câteva momente, în cari profesorul Râșcanu i-a adresat câteva cuvinte de cinste, cari să refereau tuturor Ardelenilor stabiliți în țară, cari au luptat cu deosebită ardoare pentru unitatea sufletească a tuturor Românilor, ceace a adus unitatea politică pe care o serbăm în aceste clipe mărețe. De aci cortegiul s'a dus pe strada Cuza-Vodă oprindu-să în dreptul locuinței dentistului Ioan Munteanu, ginerile valorosului naționalist părintele Dr. Vasile Lucaciu, căruia, d. Râșcanu, deasemenea i-a adresat câteva cuvinte omagiale, arătând meritele neperitoare ale acestui fruntaș ardelean, care a cutreerat lumea și în acest moment să găsește la Paris, stăruind pentru înfăptuirea idealului nostru național. În urmă cortegiul a ajuns în Piața Liceului Hășdău, unde s'a încins o horă mare a Unirii, în care s'a prins toată azistența, într'un elan și un entuziasm vrednice de România Mare!

27 Nov./10 Dec. 1918.

Domnii Al. Vlăhuță și I. Al. Brătescu-Voinești în No. 5 al ziarului *Dacia*, fac următoarea propunere sub titlu: *O sfântă datorie*: „Socotind că suntem ecoul dorinții firești a oricărui Român, propunem că în piața Victoria, pe unde a intrat în Capitala Țării întâiul Rege al tuturor Românilor, să se ridice un *arc de triumf*, monument neperitor, care să vorbească tuturor generațiilor viitoare, de înfăptuirea visului secular al neamului nostru. Dorim un monument măreț, în care să fie eternizate marea bucurie a izbândeii precum și îndelungatele suferinți și jertfe care au adus această izbândă. Nu să poate aștepta numai dela Stat împlinirea tuturor îndatoririlor cerute de vreme, — cu atât mai puțin acum când toată opera de reparație și de reconstruire îi impune atâtea cheltueli; dar nici n'ar fi bine ca opera aceasta să fie făcută de Stat. Această simbolizare a împlinirii dorului unui neam întreg, trebuie să isvorească din sufletul fiecărui Român, fără imboldul stăpânirii. Ziarul *Dacia* e fericit că poate să ia inițiativa acestei mișcări, propunând constituirea unui mare comitet pentru realizarea acestui scop“.

În legătură cu această propunere, în No. 8 al acelui ziar, vărul meu Ioan Bianu, profesor universitar și membru al Academiei Române, scrie: „Prea stimați și iubiți pretini. Mă grăbesc a mă asocia din toată inima la ideia fericită ce ați avut și apelul ce faceți pentru a ne îndeplini o „sfântă datorie” ridicând un arc de triumf monumental în Piața Victoria, care „să vorbească” generațiilor viitoare despre realizarea visului nostru secular și despre jertfele făcute pentru această izbândă“, — întocmai precum după aproape două mii de ani vorbește Columna lui Traian

din Roma despre jertfele cu cari s'au împlântat de Marele Străbun rădăcinele neamului nostru în Coroana Carpaților și în văile lor. Inscrieți-mă, vă rog, cu contribuția de 100 lei pentru arcul de triumf monumental. Dar o altă datorie să impune tot atât de impetuos și inițiativa pentru realizarea ei cade în sarcina ziarului vostru chiar prin numele „Daca” ce îi l'ați dat. Columna lui Traian din Roma a rămas neclintită ca prin minune timp de aproape două mii de ani, scăpând de valorile distrugătoare ale popoarelor barbare, cari au ajuns până la Cetatea Eternă în lungile secole ale invaziilor din evul mediu. Această Columnă este actul de naștere al neamului românesc, — act cum nu mai are nici un alt popor pe pământ. Înainte cu 40—50—60 de ani unii dintre cei mai luminați, mai înțelegători și mai simțitori bărbați ai neamului: Odobescu, Hâșdeu, Urechia și alții au stăruit să se facă în Capitala noastră o reproducere în bronz a măreței Columne de marmoră din Roma, în ale cărei reliefuri sunt reprezentate fazele războaielor prin cari Traian a supus pe Daci și a sădit aici la Carpați și la Dunăre neamul românesc. Atunci nu s'a putut realiza măreța idee, — dar trebuie și suntem datori să o realizăm acum, când neamul s'a întregit și s'a întors la marele rol și la înalta misiune pentru care a fost sădit aici acum două mii de ani. Monumentul acesta să fie ridicat în Alba-Iulia în amintirea Unirii de acum. Deschideți în „Dacia” o deosebită listă de subscriere pentru acest monument al neamului întregit și înscrieți-mă și pe mine cu 100 lei.“

28 Nov./11 Dec. 1918.

Generalisimul armatelor aliate dela Salonic, *Franchet d'Esperey*, învingătorul Bulgarilor, a sosit în București. A fost întâmpinat la gară de generalul Berthelot, generalul Prezan, generalul Grigorescu, ministru de războiu, generalii d'Anselme și Nerel, marchizul de St.-Aulaire, etc., și un public numeros. După salutările din gară, generalisimul a mers în piața gării, unde a trecut în revistă trupele franceze, cari au dat onorurile. Muzica militară a intonat *Marsilieza*, *Imnul regal*, *Deșteaptă-te române* și *Sambre et Meuse*. Publicul l'a aclamat îndelung și l'a ovaționat în tot parcursul dela gară până la Palatul Cotroceni, unde a avut loc dejunul oferit de M. S. Regele.

Primarul capitalei a înmănat generalisimului d'Esperey următoarea adresă de mulțumire pentru înalta cinste ce a făcut Bucureștilor prin această vizită: „Escelență! Sunt însărcinat de consiliul municipal al Capitalei să vă exprim urările de bună venire în mijlocul nostru. După zilele triste și deja atât de depărtate ale invaziei germane, în timpul cărora dușmanii noștri și ai voștri, s'au acoperit de rușine, astăzi avem nemărginita fericire de a ne vedea țara liberată și unitatea națională a tuturor popoarelor române înfăptuită. Gloria și fericirea aceasta le datorim sfortărilor noastre, sacrificiilor noastre și suferințelor

noastre, cum și neprețuitului sprijin al tuturor marilor noștri Aliați. Sunteți, Escelență, unul dintre cei mai străluciți reprezentanți ai acelor admirabili soldați cari n'au avut odihnă înainte de a vedea îndeplinită opera ordonată de justiție și de Dumnezeu. Prin vitejia și geniul vostru ați descoperit partea slabă a formidabilei puteri teutone. Sub loviturile voastre îndrăznețe s'au făcut primele spărturi. De atunci prăbușirea germană n'a mai conținut. Astăzi grația bravurei soldaților Voștri pe toate fronturile, Germania e pusă la pământ și civilizația salvată. Orașul nostru e fericit că vă are ca oaspe. El vă felicită pentru faptele voastre strălucite și vă mulțumește cu recunoștință pentru puternicul sprijin dat cauzei române. Binevoiți, vă rog, Escelență, a primi expresia celei mai înalte considerații“.

Cu ocazia banchetului oferit de către președintele consiliului de miniștri, d. general Coandă, acesta a rostit următorul toast: „Alteță Regală, Domnilor. Cu prilejul victoriei finale pe frontul occidental o radiotelegramă ni-a anunțat că d. Clemenceau ne mai gășind cum să-și exprime mai bine recunoștința față de armata victorioasă i-a adresat acest sigur cuvânt: *Merci*. România asemenea cu inima mișcată de recunoștință salută pe nobila Franță cu același cuvânt, având față de dânsa sentimentul care, în mintea Marelui Francez, sintetiză toate cuvintele de grațitudine. Vă mulțumesc, domnilor generali, pentru că ne-ați liberat de dușman prin strălucitele d-voastre fapte de arme, pentru că ne-ați asigurat integritatea teritoriului și ne-ați luminat cu o lumină mare granițele vechi: *Dacii*. Guvernul român, interpret fidel al sentimentelor țării, care în 1916, a răspuns fără ezitare la chemarea d-voastre pentru Dreptate și pentru liberarea popoarelor, salută, astăzi în persoana d-tale, domnule general comandant al trupelor aliate din Orient, întreaga armată franceză atât de glorioasă prin tradițiile sale. Ridic paharul meu în sănătatea d-lui Președinte al Republicii și în sănătatea d-lui general Franchet d'Esperey. Trăiască Franța!”

La aceste cuvinte d. general d'Esperey a răspuns printr'o vorbire de o rară elocință, arătând în cuvinte mișcătoare și cât să poate de călduroase, dragostea pe care Franța o avea pentru România, dragoste care astăzi nu mai este o simplă afecțiune, dar un *adevărat și etern amor*. Ilustrul general s'a exprimat în cuvinte din cele mai elogioase toată admirația sa și a armatei franceze pentru Regele și Regina noastră și pentru viteaza noastră armată, despre care a zis: „Rolul armatei române a fost de o importanță extraordinară în timpul acestui războiu. În mai multe rânduri, ea a salvat armata rusă de dezastru, iar în timpul atacurilor dela Verdun, aruncându-să în balanță sabia română, aceasta a contribuit mult la succesul aliaților.”

29 Nov./12 Dec. 1918.

Dobrogea în limitele graniței dela 14 August 1916, adecă.

împreună cu Cadrilaterul, a fost complet evacuată de inamic. Ca urmare autoritățile române s'au instalat în toată Dobrogea.

Sfatul Țării din Chișinău a admis *unirea necondiționată* a Basarabiei prin hotărîrea luată în ședința dela 27 Nov/10 Dec. a. c., și care sună astfel: „In urma unirii cu România-mamă a Bucovinei, Ardealului, Banatului și Ținuturilor ungurești locuite de Români, în hotarele Dunării și Tisei, *Sfatul Țării* declară că și Basarabia renunță la condițiile de unire din actul dela 27 Martie a. c., fiind încredințat că în România tuturor Românilor, regimul curat democratic este asigurat pe viitor; *Sfatul Țării*, în prezua Constituantei Române, care să va alege după votul universal, rezolvând chestiunea agrară, după nevoile și cererile norodului, anulează celelalte condițiuni din actul unirii dela 27 Mart și declară *unirea necondiționată* a Basarabiei cu România Mare.“

În București a sosit preotul *Martinovici* din Banat, și într'un grup de ziaristi s'a exprimat astfel: „Am venit să aduc țării-mame-cuvântul de credință și inima Banatului. Nici iadul nu ne abate dela datoria noastră de Români.“

Sașii transilvăneni din București, în număr de 500, întrundu-se în sala „Transilvaniei” sub președinția doctorului Frank Adolf, au votat următoarea motiune: „Colonia sașilor transilvăneni din București, reprezentată prin societatea lor „Transilvania” și prin numeroși membri ai comunității evanghelice din București, adunându-se astăzi în sala „Transilvania” a primit cu unanimitate declarațiunea următoare: Sașii transilvăneni din București au luat cu mare bucurie și cu satisfacție cunoștință despre declarațiunea adunării naționale a tuturor Românilor din Ardeal, Banat și Ungaria, ținută în ziua de 18 Nov. st. v. a. c. Spiritul de dreptate și de libertate, care strălucește cu deosebire în punctul 3 al acestei declarațiuni a împrăștiat toate grijile care cuprinseseră pe Sașii transilvaneni din cauza evenimentelor din timpul din urmă. Din toată inima deci Sașii trăitori în București să unesc cu hotărîrile relative la: libertatea națională, la întrebuințarea liberă a limbei materne în învățământ, administrație și justiție, la reprezentarea în Corpurile legislative proporțional cu numărul locuitorilor, la garantarea dreptului egal și a autonomiei profesionale și la libertatea desăvârșită a presei, a asocierii și a întrunirilor. Sașii salută cu entuziasm unirea Ardealului cu România, săvârșită în acest spirit. Cu toate că Sașii transilvăneni nu sunt autorizați să vorbească în numele națiunii săsești din Ardeal, totuși întemeindu-să pe îndelungata lor conviețuire cu Românii din Regat, nu voesc să piardă prilejul de a da conaționalilor din patrie sfatul bine gândit, ca pe temeiul asigurărilor din actul unirii dela Alba-Iulia să voteze și ei unirea Ardealului cu România.“

30 Nov. 13 Dec. 1918.

Ministerul prezidat de d. general Coandă a demisionat și în

locul lui a venit un nou guvern compus astfel: *Ion I. C. Brătianu*, președinte al consiliului și ministru la externe; *G. G. Mârzescu*, la interne; *Al. Constantinescu*, la industrie și comerț; *I. G. Duca*, la culte și instrucția publică; generalul *Văitoianu*, la război; *D. Busdugan*, la justiție; *Fotin Enescu*, la domenii; *Anghel Saligni*, la lucrări publice; *Oscar Chiriacescu*, la finanțe; *M. Ferechide*, fără portofoliu; *I. Inculeț* și *D. Ciugureanu*, miniștri Basarabiei.

Noul guvern a publicat următoarea declarațiune: „Chemăm la guvern în împrejurări atât de însemnate pentru Neamul Românesc și continuând opera națională și democratică a ministerului care ne-a precedat, credem de datoria noastră să afirmăm din nou ținta ce urmărim. În politica externă, guvernul, strâns legat de Alianții noștri, va urmări politica care a călăuzit destinele României dela declararea războiului. El privește ca nule și inexistente toate actele ce s'au săvârșit după încheierea armistițiului și rezemându-se pe tratatele încheiate, va lucra pentru deplina realizare a drepturilor neamului, sprijinite pe atâtea jertfe și exprimate cu hotărâre de toate ținuturile locuite de Români. În politica internă guvernul va concentra toată munca lui pentru desăvârșirea fără întârziere a celor două reforme înscrise în Constituție și așteptate de țară: votul obștesc și împroprietărirea sătenilor prin expropriere. În mijlocul lipsurilor de cari suferă mai ales populația muncitoare și a jafurilor și distrugerilor inamicului, guvernul va da o deosebită atenție chestiunilor de refacere și de aprovizionare. Totdeodată în îndeplinirea misiunii sale și în opera de consolidare a unității naționale guvernul va fi însuflețit de spiritul democratic manifestat cu căldură de Românii de pretutindeni și va urmări înfăptuirea ideilor cuprinse în programul Partidului național liberal“.

1/14 Dec. 1918.

Bucureștii sunt iarăși în sărbătoare. De mai multe zile s'a gătit să primească pe cei mai iubiți și mai așteptați oaspeți, pe frații noștri de peste munți, cari vor aduce fericita solie a Unirii, comunicând în mod oficial marelui nostru Rege, guvernului și poporului, ceace în mod neoficial s'a înfăptuit: *Unirea pe vecie* a Românilor din Ardeal și din Ungaria cu Regatul României. Prin acest din urmă semn, tirănia maghiară s'a prăbușit pentru totdeauna și Dacia fericită a reînviat.

Primăria Capitalei a publicat în privința aceasta următorul apel: „Cetățeni! Neamul nostru s'a legănat cu un vis. În el a găsit puterea să să ridice deasupra asprimei vremurilor și pentru isbândirea lui nu a pregetat să sacrifice ceace înaintașii zidiseră cu mult greu și înfrumșetaseră. Dumnezeu ne-a miluit fericirea rară de a-l vedea înfăptuindu-se. Românii de pretutindeni își dădură mâna și încheiară astăzi la răsăritul Europei un Stat mândru, locuit de un popor vechiu și nobil, care va ști să țină cu cinste locul ce s'a cucerit sub soare. După Basarabia și Bucovina

vine Ardealul. Astăzi *Solii* fraților noștri, din fosta Țară ungu-rească, vor sosi în Capitală, pentru a aduce la cunoștința M. S. Regelui și poporului Român, cuvântul hotărâtor dela Alba-Iulia. În curând vom auzi ceea ce nimic și nimeni nu mai poate schimba: hotărârea poporului, porunca lui Dumnezeu. Să eșim cu toții înaintea fraților noștri. Să-i acoperim cu flori, să-i încunjurăm cu dragostea fratelui care își regăsește fratele după o lungă și dureroasă despărțire."

Asară la ora 5 a sosit în Capitală Delegația Marelui Consiliu Național din Alba-Iulia, după un drum de cinci zile, venind dela Sibiu. Un public numeros așteptă sosirea iubiților delegați, cari aduceau cu ei cuvântul mângâietor al Unirii tuturor Românilor sub un singur sceptru. Dintre persoanele oficiale au fost de față d-nii miniștri: Ion I. C. Brătianu, M. Ferechide, I. G. Duca, Anghel Saligni, Oscar Chiriacescu, apoi d-nii: Vintilă Brătianu, G. Corbescu, general Prezan, locțiitorul de primar Hălăceanu, etc. Pe peron să aflau și toți ofițerii unui batalion din Regimentul „Avram Iancu”, în frunte cu comandantul regimentului colonel Bordea, o delegație a coloniei săsești din București, etc.

Trenul era adus de o locomotivă ungu-rească, condusă de un mecanic român din Sibiu. Steaguri tricolore și cetine de braț împodobeau locomotiva și vagoanele. La intrarea trenului în gară un formidabil *ura* isbucnește din pepturile celor prezenți. Ovațiunile devin din ce în ce mai calde și țin câteva minute până în momentul când să scoboară din tren: episcopul Caransebeșului Dr. *Miron Cristea*, episcopul din Gherla Dr. *Iuliu Hosu*, apoi domnii Dr. *Alex. Vaida-Voevod* și *Vasile Goldiș*, vajnicii luptători ai Românilor ardeleni în parlamentul ungu-resc, Dr. *Caius Bre-diceanu*, secretar general la externe și *Mihail Popovici*, delegat pe lângă guvernul din București.

Ochii tuturor celor prezenți la acest moment istoric sunt plini de lacrimi. Locțiitorul de primar, d. Hălăceanu, întâmpină delegația cu următoarele cuvinte: „Fraților, zilele mari ale Neamului încep să se împlinească. Țara Românească liberă, ajunsă la o stare de înflorire care-i adusese multe dușmăanii, n'a pregetat să puie în cumpănă tot ce să clădise până atunci, pentru realizarea visului nostru al tuturor, Unirea Neamului Românesc de pretutideni. Nouă ne-a fost dat să îndeplinim cu multe jertfe și cu multe suferințe, și dela noi și dela voi, această datorie. Cetatea București, martiră a cruzimei unui vrăjmaș neiertător, își vede azi răsplătite toate suferințele. Alături de imensa fericire a liberării Țării ea, aude, cum străbat din depărtare spre dânsa, apelurile frățești ale Neamului răslătit. Orașul București salută cu dragoste adâncă pe frații iubiți, care aduc Regelui nostru cuvântul de dragoste și de unire de peste Carpați. El vă zice din toată inima: Fiți bineveniți și binecuvântați!”

Episcopul Miron răspunde astfel: „Frați Români! Am venit adesea pe la d-voastre. De multe ori am călcat pe acest pământ

sfânt al Patriei-mame. Am venit aci mânați de o necesitate sufletească, ca, întorși acasă, să putem rezistă împilărilor asupritorilor noștri. Când am venit însă ultima dată în București, nici unul dintre noi nu s'a gândit că vom reveni aci în astfel de împrejurări. Și iată că visul de veacuri al Neamului întreg să implineste, iată că Românii de pretutindeni, din Ardeal, din Banat și din Țările ungurești, din Bucovina și din Basarabia, să văd strănși laolaltă. Bunul Dumnezeu a îndreptat lucrurile într'o direcție favorabilă Neamului Românesc, liberând toate neamurile asuprite. Voi, iubiților frați, din Regatul României, ați fost nădejdea noastră, sprijinul nostru. În numele legăturilor noastre firești, vă salutăm cu iubire. Salutăm și pe surorile noastre latine, pe Anglia puternică și pe înțeleptul Mesia al popoarelor asuprite, Wilson. Voi, fraților, ați adus jertfe mari pentru eliberarea noastră, și adâncă recunoștință avem pentru voi. Exprimăm salutul nu numai al celor patru soli veniți cu mine, ci al Ardealului întreg, căci avem mandatul Adunării Naționale din Alba-Iulia, de a legă întreg pământul nostru strămoșesc de Țara mamă, și a vesti aceasta iubitului nostru Rege. Ca preot și bun creștin vă îndemn să fim cu mulțumire cătră bunul Dumnezeu, că dat ne este să trăim cele mai frumoase zile ale vieții noastre. Să trăiți voi fraților din patria mamă!" (Strigăte entuziaste: Să trăim cu toții!) „Să trăiască Regele tuturor Românilor! Să trăiască Regina noastră, acest ânger păzitor al Românilor de pretutindeni! Să trăiască România Mare și democratică!" (entuziaste aclamări și strigăte de *ura*).

D. prim-ministru Brătianu, foarte mișcat, rostește următoarele cuvinte: „În numele acelor cari de atâtea veacuri au suferit și au crezut; în numele acelor cari au luptat și au înfăptuit; în numele acelor cari de acum pe veci să vor bucură de roadele zilelor de azi, vă zic: bine ați venit! Trăiască România Mare!" Cuvintele acestea au fost acoperite de urale îndelungate. D. Brătianu a îmbrățișat pe episcopul Miron și pe ceilalți delegați. În urmă delegația, împreună cu persoanele oficiale au trecut în salonul de recepție al gării. Acolo au stat de vorbă câteva minute. S'au făcut prezentările obicinuite, după care delegații s'au urcat în automobilele trimise de Palatul Regal, unde au fost găzduiți.

Ziarul *Vitorul* a salutată astfel pe delegați: „Bine ați venit soli ai Transilvaniei!... Bine ați venit purtători ai cuvântului de înfrățire și simbol al cauzei sfinte, pentru cari ați luptat cu credință până la isbânda definitivă. Veniți să ne aduceți sufletul curat și nealterat al Românilor până eri subjugați, dovada sângelui românesc și măreția glasului unanim prin care voința fraților de peste munți s'a contopit cu dorința celor de pe malurile Dunării. Veniți să ne anunțați că Golgota neamului românesc s'a prăbușit și că ziua reînvierii celor răstigniți a sosit în fine. Voi ne aduceți mult asteptata veste a răsbunării tuturor martirilor neamului, dela cei mai mari până la cei mai mărunți, dela

Mihaiu, Horia, Cloșea și Crișan, și Avram Iancu, până la mulțimea anonimilor, pe cari istoria dacă nu i-a scris încă în paginile ei, îi cunosc în schimb temnițele urgurești și mormintele din munții Abrudului și văile Mureșului. Trecând Carpații, cari până mai eri vă despărteau de noi, voi ați desăvârșit opera drumurilor noastre sufletești, pe care soldații Regelui nostru și al vostru, le neteziseră în toamna anului 1916, iar astăzi ajunși în Capitala României Mari, puteți strigă fără teamă, împreună cu noi, că pentru neamul nostru întregit, Carpații nu mai există. Bine ați venit dar soli ai Ardealului, ai Banatului și ai tuturor Românilor din fosta țară ungurească. Bine ați venit să ne strângem cu toții laolaltă și pe soclul de granit al poveștii neamului nostru, plămădită până azi în noaptea suferințelor, seculare, să înfigem cu bărbăție și credință în viitorul nostru, răsăritul unui soare orbitor de o strălucire și o măreție ne mai văzută!"

2/15 Dec. 1918.

Eri la ora 11 s'a oficiat la Mitropolie un Te-Deum pentru comemorarea zilei în care s'a comunicat Regelui și guvernului țării, actul de unire a Ardealului, Banatului și tuturor țărilor locuite de Români cu Patria-mamă. Au azistat miniștrii țării, miniștrii Angliei, Franței, Italiei, Americii, Greciei și Serbiei, generali și mult public în frunte cu consiliul comunal. În curtea Mitropoliei eră o companie din Reg. 1 Vânători. Delegații Ardealului au sosit în echipagiile Curții. La scoborârea episcopului Miron, corul a intonat „Pre stăpânul și arhiereul nostru“, iar compania de onoare a dat salutul militar. La ora 11 au sosit Regele și Prințul moștenitor. Slujba divină a fost oficiată de episcopul Nifon, al Dunării de jos.

La eșirea din Catedrală, Regele a trecut în revistă compania de onoare, pe când corul intonă inmul regal. Regele și delegații ardeleni au fost ovaționați de către mulțime pe tot drumul până la Palatul Regal. Acolo Regele a primit delegațiunea, de față fiind toți miniștrii și înalții demnitari.

D. Vasile Goldiș, reprezentantul delegațiunii, a rostit următoarea cuvântare: „Maiestate! Românii din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor legali la Alba-Iulia, în ziua de 18 Novembre (1 Decembre) 1918, au decretat Unirea și a acestor teritorii cu Regatul Român. Prin această Unire, după acea a Basarabiei, apoi a Bucovinei, s'a împlinit visul de o mie de ani al Neamului Românesc: Unirea într'un singur Stat al tuturor Românilor. Această unire este o pretențiune a istoriei și o cerință a civilizațiunii omenesti. Ea este o cerință a istoriei, fiindcă Neamul Românesc dela zămislirea lui și până astăzi a rămas unul și etnicește nedespărțit, posedând în aceleași margini geografice pământul lui Traian. Deși îmbucătățirea lui sub diferite dominațiuni străine, a fost o nedreptate

istorică, această nedreptate să înlătură astăzi. Dar Unirea tuturor Românilor într'un singur Stat este totodată și o pretenție a civilizațiunii omenesti. Progresul acestei civilizațiuni pretinde comuniunea națiunilor într'o unire de ordin social superior, care să asigure libertatea și dreptatea deopotrivă pentru toate națiunile mici și mari. Ca națiuni etnicește și geograficește unitare, dar politicește rupte în bucăți, această comuniune a națiunilor este o imposibilitate. Deci unirea tuturor Românilor într'un singur Stat rectifică o mare greșală a istoriei și să conformă necesităților civilizațiunii omenesti. Tot astfel însă, scopul istoric al acestei reuniri integrale a națiunii române are să fie potrivit cauzei sale eficiente. Această unire pe deoparte va trebui gradat să înfăptuiască egalitatea condițiilor de viață pentru toți indivizii cari o alcătuiesc, pe de altă parte ea va trebui să să întemeieze pe principiul libertății și egalei îndreptări a neamului. Sire! Unirea tuturor Românilor într'un singur Stat a trebuit să vie, ea s'a înfăptuit prin suferințe și sacrificii. Istoria să face prin legile firii mai presus de orice putere omenească, dar obiectul și mijlocul acestor legi este bietul om muritor. Fericiti suntem noi Români de astăzi că prin noi istoria săvârșește actul mare al Unirii tuturor Românilor într'un singur Stat și prea fericiti suntem că norocul tocmai acum a destinat Statului român dominarea unui Rege Mare, care a înțeles chemarea sfântă a Istoriei și s'a făcut Luceafăr conducător al sufletului românesc. Pentru aceea, Sire, noi îți aducem pământul strămoșilor noștri, dar tot atunci îți aducem și sufletele tuturor Românilor de azi, cari trăiesc în Transilvania, Banat și Țara Ungurească. Primeste cu dragostea cu care ți aducem hotărârea de Unire a acelor patru milioane de Români locuitori pe acel pământ și întinde asupra lor scutul puternic al Maiestății Tale. Patru milioane de Români oțeliți prin suferințe și tari în credința că stânca din munții dulcelui Ardeal strigă astăzi în extaz de fericire: Trăiască Maiestatea Sa Regele Ferdinand I! Trăiască Maiestatea Sa Regina Maria! Trăiască scumpele odrasle ale Dinastiei Române! Trăiască fericită în veci România Mare!"

Apoi d. *Alex. Vaida-Voevod* prezintă Suveranului, scris prea frumos pe un pergament, textul Actului de Unire, reprodus și în aceste însemnări la ziua de: 20 Nov./3 Dec. 1918.

M. S. Regele, luând Actul Unirii, a răspuns astfel: „In numele Românilor din vechiul Regat, din Basarabia și din Bucovina, astăzi uniți, cu profundă recunoștință primesc hotărârea fraților noștri de peste Carpați de a săvârși Unitatea Națională a tuturor Românilor și declar pe veci unite în Regatul Român toate ținuturile locuite de Români dela Tisa până la Nistru. Cu dragoste nețermurită mi-am închinat viața scumpului meu popor, plin de credință în menirea lui istorică. Prin lupte și prin jertfe Dumnezeu ne-a dat să înfăptuim azi aspirațiunile noastre cele mai sfinte. Mulțumindu-i din adâncul sufletelor, ne îndreptăm

gândurile către cei care cu sângele lor au clădit noul temelie al dezvoltării noastre naționale. Prin devotament neclintit, pentru opera lor, le vom arăta recunoștința noastră, prin el vom asigura roadele binefăcătoare ale crudelor încercări. Pe acest temelie al unei puternice democrații și al vieții frățești între popoare, vom răspunde totodată simțimentelor Aliaiților noștri alături de care am luptat pentru marea cauză a libertății și a dreptății în lume. Să trăiască România în veci unită!”

Cu o nespasă emoțiune au fost ascultate aceste două discursuri. Din acest moment România Mare este pentru veci înfăptuită! Încă odată Suveranul, prin cuvinte pornite din inimă, mulțumește Solilor Ardealului, pe fața cărora să cetea o mulțumire fără margini și cari sunt viu felicitați de miniștri și membrii corpului diplomatic. Recepția s'a sfârșit la ora 1.

După recepție a avut loc la Otelul Boulevard banchetul oferit delegațiunii de membri guvernului. Cu această ocazie d. *Ion I. C. Brătianu*, președintele consiliului de miniștri, a rostit următorul toast: „Prea Sfinți Părinți! Fraților! De o mie de ani vă așteptăm și ați venit ca să nu ne mai despărțim niciodată. Sunt în viața unui neam clipe de fericire atât de mari încât răscumpără veacuri lungi de durere. Bucuria noastră nu este bucuria unei singure generații; ea e sfânta cutremurare de fericire a întregului popor românesc, care de sute și sute de ani a stat sub urgia soartei celei mai cumplite, fără a perde credința lui neștrămutată în această zi ce n' unește și care trebuie să vie, care nu putea să nu vie. Fraților, bine ați venit! V'o spunem noi cei de față, v'o spune suflarea românească de pretutindeni, v'o strigă toți morții noștri, cei dela Turda și cei din munții apuseni, cei din Carpați și cei de pe Siret. Și mulțumind bunului Dumnezeu că ne-a dat clipa asta s'o trăim, ne îndreptăm gândul spre Regele care a știut să fie al tuturor Românilor, spre Regina care a știut să fie a tuturor suferințelor, spre Oștire care a luptat neclintită în nădejdea izbândeii, spre marii noștri Aliați, cari ne-au adus timpul Dreptății. Trăiască România Mare!”

D. *Al. Vaida-Voevod* aduce un călduros omagiu familiei *Brătianu*, al căruia nume este legat de atâtea fapte mari ale Istoriei României. Dacă bătrânul *Ion Brătianu* a avut gloria de a realiza *Independența și Regatul României*, fiului său i-a fost dat să desăvârșească opera începută și să înfăptuiască *România Mare*. De aceea numele *Brătianu* să bucură în tot Ardealul de o mare iubire și de o popularitate fără de margini. Ridică paharul pentru d. *Brătianu* și pentru guvernul român.

După banchet, delegația a făcut vizite la legațiunile Aliaiților noștri, începând cu a Franței și la urmă a făcut o vizită d-lui prim-ministru *Brătianu*.

La ora 8 jumătate, sara s'a dat un prânz de gală la Palatul Regal, la care pe lângă delegații ardeleni, au lut parte miniștri, reprezentanții Puterilor aliate, diferiți oameni politici, generali

și oameni însemnați. La sfârșitul banchetului M. S. Regele a rostit următoarea cuvântare, care a impresionat mult pe cei de față: „In această zi plină de cea mai curată bucurie, când venind ca soli din frumosul Ardeal, Mi-aduceți hotărârea dela Alba-Iulia, luată de un popor întreg de a fi unit deapurarea cu Regatul Român, vă zic din adâncul sufletului: bine ați venit în zidurile acestui Palat, care a fost martor celor mai mari evenimente din istoria modernă română. Ne-ați adus nu numai dorul împlinit a câtorva milioane de suflete, ne-ați adus și inimile lor, și, în primirea plină de dragoste frățească ce ați găsit-o între noi, ați putut simți pulsul Țării-Mume, ce bate în aceleaș ritm cu al vostru. In frumoasa cuvântare d. Goldiș a spus astăzi că Unirea tuturor Românilor era o necesitate istorică. Această necesitate a fost înțeleasă de toți oamenii cu inimă patriotică de dincoace și de dincolo de Carpați, dela Năstru și până la Tisa; dar dacă așa fusese scris în destinele neamului românesc, evoluția istorică avea nevoie de instrumente. Dumnezeu care a ocrotit necontenit în cursul veacurilor pe poporul Românilor, i-a dat bărbați cari au stat neclintit pe breșă, ținând sus stindardul ideiei naționale, lor le-a dăruit suflet românesc, le-a întărit mîntea și oțelit brațul, ca să ducă barca Românismlui prin toate vijeliile vremurilor până la limanul dorit, unde după atâtea trude, atâtea suferințe, culegem roadele binemeritate ale unei lupte seculare. Azi când vedem înaintea minții și înaintea ochilor noștri săvârșită clădirea măreață ce Mihaiu Viteazul începuse și pe care generații întregi apoi au visat'o, aduc prinosul Meu de recunoștință tuturor acelor cari în toate colțurile unde sună dulcele graiu românesc, au pus sufletul și puterile lor în serviciul idealului național. După Basarabia, după Bucovina, mai lipsea o piatră din cele mai scumpe: Ardealul cu ținuturile din Ungaria locuite de Români. Azi ne-ați adus și această ultimă piatră a clădirii, care încoronează marea operă de unire. Putem privi cu încredere în viitor, căci temelile sunt puternice, bazate pe principii democratice ce sunt o cheazășie pentru desvoltarea firească a unei vieți sănătoase, ele sunt cimentate prin credința nestrămutată a unui șir întreg de generații, de apostoli ai idealului național, ele sunt și sfințite prin sângele vitejilor Mei ostași, cari au luptat și au murit pentru unire. Dacă gândul meu s'a oprit cu emoție la acești bărbați români, nu putem uita în aceste clipe de veselie pe Alianții noștri, cari prin sprijinul lor necontenit au fost și sunt colaboratorii noștri prețioși la realizarea visului nostru secular, și cari prin victoria lor au contribuit atât de mult ca să putem trăi momentele mărețe ale prezentului. Privind opera istorică înfăptuită în zilele noastre, să ne închinăm toate forțele noastre, unind cele din vechiul Regat cu cele proaspete ce ne aduceți, ca să fim demni de prea frumoasa clădire ce am zidit'o; să o păstrăm cu sfințenie, să o întărim ca să o putem lăsa mai măreață, mai puternică generațiunilor viitoare, așa că moștenitorii vor putea spune de-

spre fiecare din noi: *exigit monumentum aere perennius**). Să consacram unirea gândurilor, unirea sufletelor, dar și unirea în muncă roditoare, prin strigătul: Trăiască România Mare, puternică și unită!“

3/16 Dec. 1918.

Ziua de ieri a fost consacrată memoriei lui Mihaiu Viteazul. Delegații marelui consiliu național din Alba-Iulia, s'au îndeplinit o pioasă datorie de a depune prinosul lor de dragoste și recunoștință aceluia dintre mai marii Voevozi ai Țărilor românești, care prin vitejia și agerimea lui de minte înseamnă o dungă luminoasă în istoria Românismlui: Unirea tuturor Românilor sub un singur sceptru.

La această pioasă datorie s'a asociat cu tot avântul populația Capitalei, deși n'a fost anunțată decât în dimineața zilei de ieri. Guvernul a luat parte prin d-nii Ion I. C. Brătianu, I. G. Duca și Oscar Chirițescu. Cortegiul a pornit dela Palatul Regal la ora 11, având în frunte pe Episcopii Cristea și Hosu, Al. Vaida-Voevod, Vasile Goldiș, ajutorul de primar Hălăceanu și alți membri ai consiliului comunal, generali, oameni politici marcanti, profesori, avocați, etc. Cortegiul a trecut printr'un dublu gard format de public, care întâmpină pe delegați cu urale și aclamațiuni.

Ajungând la Statuia lui Mihaiu Viteazul, cortegiul a fost întâmpinat de miniștri mai sus amintiți. Drapelele societăților cari au luat parte la această manifestație și batalionul ardelenesc „Avram Iancu” au luat loc deoparte a Statuiei, iar în cealaltă parte erau delegații ardeleni și membri guvernului. Statuia marelui Voevod era împodobită cu ghirlande de brad și cu stegulețe tricolore, precum și cele două tunuri cu bătaie lungă luate dela Germani și așezate la stânga și la dreapta Statuiei, în locul celor două tunuri din războiul Independenței din 1877, duse de Turci în anul trecut la Constantinopol. In fața Statuiei era o coroană de lauri cu panglici tricolore depusă de Liga Culturală.

La urcarea pe tribuna improvizată a episcopului *Miron Cristea*, mulțimea a isbucnit în urale îndelungate, care ținură mai multe minute. Iată cuvintele rostite de părintele Miron: „Iubiți Frați! Dumnezeu a încredințat marelui sfat al națiunii române din Ardeal, Banat și Țara Ungurească un loc însemnat în istoria neamului. Și noi cei patru soli venim să vă vestim marea bucurie că robia ce ne apăsă de 10 veacuri nu ne-a înfrânt. Cu ajutorul vitezei armate române, cu ajutorul neprețuit al valoroșilor Aliați, am putut rupe de pe trupul neamului lanțurile sclăviei seculare. Și când întâia oară ne-am sfătuit, într'un elan de însuflețire necunoscută dincolo până atunci, am luat în cetatea lui Mihaiu Viteazul, hotărîrea unanimă că vrem unirea pământului strămoșesc cu patria noastră mamă. Și ieri am avut rara misiune

*) „A ridicat un monument mai trainic decât bronzul.“ (Horațiu, oda III).

de a închină celui mai mare Voevod și Rege din câți Domnitori avut'a Neamul Românesc, nu numai pământul strămoșesc, ci și inimile celor mai credincioși supuși ai săi de peste Carpați. Și am simțit o răă fericire când am văzut că din ochii Măriei Sale curg lacrimi când i-am adus vestea cea mare a Unirei, lacrimi de bucurie. Iar azi avem fericirea de a veni la voi și de a vă face rugămintea de a vă deschide larg sufletele, de a ne primi și a ne contopi într'un trup și o gândire pe veci nedespărțite. Noi am venit la voi cu toată dragostea și încrederea frățască, să ne alipim de Dinastie cu cea mai mare căldură, fiind convinși că Regele vostru a știut să să inspire dela masele adânci ale poporului, dela izvoarele cele mai limpezi ale Neamului. În fața acestei sfinte Statui a Aceluia, care prin intrarea sa în Alba-Iulia ne-a arătat pentru întâia oară în cursul veacurilor idealurile neamului, rog mai ales tinerimea și pe toți dela opincă până la Vlădică, să ne pregătim, să ne punem la muncă, ca prin muncă încordată să facem din România Mare sentinela civilizațiunii latine în răsăritul Europei, și prin această să îndeplinim misiunea ce o avem față de Aliați pentru sprijinul ce ni l'au dat. Tu, suflete a lui Mihaiu Viteazul, în aceste clipe neuitate pentru întreg neamul românesc, de acolo de undă plutești, află și te bucură că visul tău cel mare s'a împlinit!" (ovațiuni îndelungate și călduroase).

D. *Hălăceanu*, ajutorul de primar, a rostit următoarele cuvinte: „Domnilor și iubiți frați! În clipele de înălțare sufletească pe cari le trăim astăzi, noi toți câți ne-a învrednicit Domnul să vedem împlinită misiunea pe care o mângăia sufletele noastre, neîndreptăm cu pietate și smerenie privirile spre imaginea marelui Erou, care acum trei veacuri ne-a luminat calea și a însemnat cu sabia hotarele Neamului. Ceeace minunatele noastre Oști au îndeplinit în Ardeal, pe culmile și în văile munților, în Dobrogea scumpă și pe Siretul neîncălcăt; ceace ați săvârșit voi frați risipiți ai neamului la Chișinău, la Cernăuți și la Alba-Iulia, sunt împlinirea poruncii imperative, care ne vine de atât de sus și atât de departe. Sufletul lui Mihaiu Vodă a întâlnit, într'o sfântă tovarășie, sufletul măritului nostru Rege. El i-a dat credința neclintită în drepturile neamului și tărie de fier în îndeplinirea lor. Dela minunile săvârșite de ostașii Voevodului pornesc ca un torent nestăpânit, virtuțile militare și avântul minunat al soldatului de astăzi. Am slujit și noi de aici și voi de dincolo, cu credință și fără contenire, la altarul aceluiași datorii. Astăzi înălțându-ne gândurile spre Slăvitul Domn, putem să-i spunem: De-acum odihnește în pace Mărite Domn, Porunca Măriei Tale s'a împlinit.“

Studentul *Haneș* a vorbit astfel: „Frați Români! În numele tinerimii universitare salutăm azi pe solii binecuvântați ai Ardealului. În fața acestui simbol al credinții noastre, noi, tinerimea universitară, jurăm că vom lupta cu toată dragostea și viața

noastră pentru înălțarea neamului. În fața acestui simbol jurăm că studenții universitari sunt strâns uniți și că vor lupta pentru cimentarea sufletească a tuturor Românilor, pentru egalitate și onestitate și vor lua poziție împotriva acelor cari s'au arătat potrivnici întregirii neamului; că suntem alături de oamenii noștri mari, cari s'au jertfit pentru înfăptuirea idealului național. Noi, tinerimea universitară, jurăm că nu vom osteni să ne spunem glasul pentru Români din Serbia și Macedonia, că ne-am încredințat sufletele noastre marelui Rege Ferdinand I. Noi, tinerimea universitară, vă îmbrățișăm și vă zicem: bine ați venit!"

D. ministru *Duca* a rostit următoarele cuvinte: „Fraților! În numele guvernului aduc salutul nostru solilor de peste munți. Bine ați venit, purtători ai Unirii tuturor Românilor! Inapoiati-vă acasă și spuneți bucuria ce ne copleșise la auzul vestii ce ne-ați adus. Da, fraților, azi neamul românesc, despărțit până acum prin graniți nefirești și nedrepte, dela Nistru până la Tisa, nu mai e decât o singură țară: a Românilor! Ceeace au sperat generații întregi să înfăptuește astăzi. Ceeace a înfăptuit Mihaiu Viteazul o clipă, să înfăptuește azi pentru o vecie! Neclintită ne-a fost încrederea, — și a voastră dincolo, sub apăsare și urgie, — și a noastră, aci. Niciodată nu ne-a părăsit credința că ceasul acesta va sosi. Putem privi cu liniște și încredere viitorul. Vom munci cu toții să așezăm România Mare pe temelii larg democratice și avem încrederea nestrămutată că România va putea să ocupe locul ce-l merită și-i este hărăzit între popoarele lumii. În această speranță, vă zicem vouă primilor soli ai Ardealului, Banatului și Românilor din Țările ungurești: Să trăiți fraților, cu România Mare, sub sceptrul glorios al marelui și iubitului Rege Ferdinand I!"

Dela Statuia lui Mihaiu, toată lumea s'a îndreptat spre Statuia lui *Gheorghe Lazăr*, unde d. *Al. Vaida-Voevod* a cuvântat cele ce urmează: „Fraților! Să cuvine în aceste momente mari să aducem prinosul nostru și Aceluia, care simbolizează munca intelectuală, ideia. Răsboiul acesta a dovedit că numai cu armele nu să poate aduce la îndeplinire idealurile popoarelor. Idealul cel mare reprezentat de Mihaiu Eroul a fost întâia expresie a idealului obștesc. Cu armele n'a biruit însă, pentru că n'a avut moralul cu care să susțină ceeace a înfăptuit. A trebuit să treacă veacuri, să vină *Gheorghe Lazăr*, până când poporul a ajuns în rândul popoarelor culte. La noi, în Transilvania, să cultivă mândria, că dela noi a venit lumina în țările de dincoace, că de acolo au venit dascălii aci. Azi însă s'a schimbat rolurile. Căci dela focarul de aci ne-am adăpat noi, ca să putem duce lupta împotriva asupritorilor noștri. Când veneam aci la sărbătoarea de *10 Maiu*, ziua aceasta ne dă încrederea că cu armele, România va ști să fie biruitoare. Dar o și mai mare încredere ne dădea o vizită la Academie și la Universitate. Să cuvine, dar, să aducem prinosul nostru de recunoștință și lui *Gheorghe Lazăr*, după ce

am fost la statuia lui Mihaiu Viteazul. România Mare să va putea susține numai atunci, când armele și știința vor merge mână în mână. Țin să aduc și eu recunoștința mea Regelui Ferdinand și Reginei Maria, cari au știut să cultive deopotrivă Armele, Literile, Științele și Artele, și să ne grupăm în jurul Lor, temelia puternică pe care nici când nu vor putea dușmanii să o clintescă. Să ne ajute Dumnezeu să aducem la îndeplinire marele act al Unirii tuturor Românilor!”

Apoi delegații și miniștri s’au îndreptat din nou spre Statuia lui Mihaiu Viteazul, unde s’a încins hora mare a Unirii în jurul ei, mână’n mână cu poporul; după care cortegiul s’a îndreptat spre Palatul Regal, cu muzica și drapelele; acolo s’a încins o nouă horă mare, în care s’au prins și soldații francezi, fiind un entuziasm de nedescris.

La ora 1, Primăria Capitalei a dat un banchet în sala de marmură a Otelului Bulevard, în onoarea delegaților ardeleni, care a fost prezidat de d. prim-ministru *Ion I. C. Brătianu*. Seria toastelor a fost începută de d. *Hălăceanu*, ajutorul de primar, care a rostit următorul discurs: „Iubiți frați, domnilor Miniștri, domnilor. Cetatea București, Capitala și sufletul Țării, este fericită și mândră că-i este dat să sărbătorească pe trimișii iubitului Ardeal și ai Țărilor române de peste munți. Ei ne sunt de două ori scumpi. Ca frați de cari am fost despărțiți atâta amar de vreme și ca Vestitori de dragostea și unirea a patru milioane de Români. În aceste clipe, cele mai mari ale neamului, gândul nostru al tuturor să îndreaptă cu dragoste și respect în spre strălucitul Tron al Țării. Acolo, în credința nestrămutată a Suveranilor, în dragostea lor de popor, în înțelegere adâncă a rosturilor și menirii neamului, stă izvorul curat al isbânzilor de astăzi. Rare ori popoarele s’au încrucișat destinele cu stăpânitori mai luminați și mai pătrunși de sfânta lor misiune. Astăzi ca și eri, Neamul întreg îi binecuvântează și le urează din toate colțurile și din toate căminurile românești. Să trăiască ani mulți și binecuvântați și să domnească cu strălucire peste vechile așezări ale strămoșilor noștri. Să trăiască MM. LL. Regele și Regina. Să trăiască Altețele Lor Regale Principii și Principasele României! Domnilor! M. S. Regele într’una din mândrele sale cuvântări a spus că în momentele hotărâtoare ale Neamului, forțele ascunse ale rasei, îndemnul și datoriile ei își găsesc în mod necesar expresiunea. Așa a fost în trecut, așa este și astăzi. Conducătorilor poporului român, celor cari au crezut cu tărie în drepturile sale sfinte și în virtuțile necesare pentru îndeplinirea lor; celor cari au pus tot sufletul lor și toată ființa lor în slujba acestui măreț ideal, Capitala recunoscătoare le aduce expresiunea venerațiunii și dragostei sale nețărmurite. Ostașilor țării cari cu avânt sublim, cu braț și suflet tare, au făcut straje la toate hotarele; cari nu s’au tăgăduit nici o datorie și nici un sacrificiu, Capitala îi slăvește și îi admiră. Vouă iubiți și neprețuiți oaspeți,

lucrători alături de noi la minunata zidire ce înfăptuim astăzi; vouă care ne aduceți neatinasă lumina credinței neamului, pe care ați păstrat-o și apărat-o cu atâta virtute, dela o vreme grea la alta și mai viforoasă, timp de o mie de ani, vouă cu emoțiune sfântă vă zicem: bine ați venit! Să trăiți voi și cei ce v'au trimis și mână dela mână, cu gând curat să pornim la clădirea mândrului Stat care va fi mâne o nouă Glorie a latinității. Să trăiți!" (urale și ovațiuni).

Episcopul *Juliu Hosu* a ținut o cuvântare ale cărei cuvinte calde și elocvente au arătat în mod emoționant dragostea frățască: „Visul care a frământat îndelung pe înaintașii noștri, ne-a fost dat nouă să-l îndeplinim. Am venit aici îmbrăcați în dragostea a patru milioane de frați ca să ne plecăm capul în închinarea datorită celor ce au făcut azi Regatul tuturor Românilor. Imbrăcați în dragostea aceasta și îmbogățiți de moștenirea veacurilor, am venit să înfăptuim acea unire pe care am așteptat-o, cu atâta răbdătoare suferință, în lungul vremii, acea îmbrățișare pe care au voit să ne-o deie ostașii vostri când au plecat de aici din inima Țării. Ei au trecut munții graniței de eri, fără a putea săvârși visul nostru al tuturor. O soartă crudă i-a împedecat dela aceasta. Azi însă venim noi să plecăm capul pe acea inimă iubitoare și pe acel pept scump pe care am voit să-l strângem în calda noastră îmbrățișare. Căci noi am fost întotdeauna uniți în suflet și în simțiri, fraților. Noi am văzut întotdeauna în București, Ierusalimul aspirațiunilor noastre naționale. Eu n'am venit să fac fraze, căci eu în timp de trei ani și jumătate am însoțit în spitale pe cei ce călcau drumul durerii. Li însoțeam ca preot străin la patul suferințelor și vedeam că toți răniții aceia n'aveau alt gând decât dorința Bucureștilor învingători. Clopotele triumfului năvălitorilor în România, au fost pentru ei clopote de îngropăciune. Și au vărsat lacrimi adevărate când au aflat că Bucureștii au căzut. Sufletele noastre erau pline de aceeași dragoste, înfocate de aceeași căldură pe care ați avut-o în tragica clipă a părăsirii Capitalei. Venim acum să împlinim îmbrățișarea pe veci, care nu ne-a fost dată atunci, nici nouă, nici vouă. Pentru noi eră o singură nădejde ca M. S. Prea Înălțatul Rege să urmeze sfatul intrării în războiul de liberare. Ca El gândit'au toți ai noștri. Ostașii ardeleni așteptau momentul ca acel sfetnic care l'a îndemnat la aceasta să revină, și un singur gând eră în sufletul acelor eroi: „*iarăși vine Brătianu! Când vine Brătianu?*” Și Brătianu a revenit ca să reînvie țara, ca să o reinvie, ca să sfătuiească pe cel destinat de legile istoriei, cari nu înșală, să fie Regele tuturor Românilor! Iată, ca să vă spunem dragostea lor, ca s'o ilustrăm venit'am noi. Ingăduiți-mi dar să zic, în numele celor patru milioane ce ne-au trimis, că nu pot exprima îndeajuns toată simțirea, focul și dragostea cu cari ne-au îmbrăcat ei când am plecat; suntem ajunși-la un punct mort al manifestărilor avântului nostru. Ne simțim neputincioși

de a vă mărturisi tot adâncul simțemintelor noastre. Rog pe cel Atotputernic să îndrume și să lumineze pe înaltul nostru Rege Ferdinand I; să țină întru mulți ani pe M. S. Regina Maria: să susțină ca să fie într'ajutorul Familiei Regale pe scumpul nostru Ionel Brătianu. Stăpănit de aceste sentimente, dați-mi voie să exprim în numele nostru și a celor pe cari îi reprezentăm, mulțumirile noastre față de orașul București, împărtășindu-vă dragostea și recunoștința noastră. După cum fiecare creștin crede în Ierusalimul credințelor cucernice, tot așa, în cele naționale, pelerinagiul cel mare e calea binecuvântată care duce la București. Pentru strămoșii noștri Romani toate drumurile duceau la Roma; pentru noi Ardelenii, toate drumurile duc la București!" (Sfârșitul cuvântării părintelui episcop Iuliu, precum și unele fraze de înaltă tonalitate morală, au fost obiectul entuziaștelor ovațiuni ale azistenței).

D. *Dim. Onciul*, profesor universitar, spune că: „Sărbătorim azi cea mai mare zi din istoria României. Sărbătorim România de peste munți, unită cu cea de aici într'o singură țară românească, una și nedespărțită pentru toate veacurile viitoare. Modul cum au fost îmbrățișați solii Ardealului e cea mai deplină manifestare a entuziasmului unanim. E un punct culminant care încheie o lungă perioadă de lupte sbuciumate pentru existența națională, care deschide o eră nouă pentru neamul românesc. Să spun de obicei că Românii de peste munți au căutat la noi ca la o soră mai mare. Am putea zice mai degrabă că România de peste munți este mama noastră.” D. Onciul face cu acest prilej o considerație retrospectivă asupra vechii Dacii, a centrului de comunicație ardelenesc de acum 18 veacuri, arătând că Transilvania a fost leagănul civilizației daco-romane și fortăreața cea mai puternică a elementului daco-roman în timpul invaziilor barbare. Din Ardeal a venit în România adevărata cultură. Din Ardeal a venit în România ideea de reinviere a Daciei Traiane. „In numele trecutului glorios și al istoriei, salut pe Românii de peste munți și închin în sănătatea reprezentanților lor!”

D. *C. Dimitriu* în cuvinte calde și vibratoare arată acțiunea Ligii Culturale pentru înfăptuirea Unirii tuturor Românilor și în deosebi activitatea celui mai vrednic al ei președinte de acum 25 de ani: *Grigore Brătianu*. „Vouă cari ați păstrat graiul și inima românească, urmează d-sa adresându-să solilor Ardealului, vă aducem închinarea noastră. Ridic paharul meu în onoarea distinsului și vechiului meu pretin *Alexandru Vaida Voerod*. Când Ț'am cetit discursul din camera ungurească,* pretine, am văzut lămurit că s'a hotărât prăbușirea monarhiei habsburgice. Am văzut atunci închegarea marelui sărbători de astăzi. Imi dai voie să te salut vechiule pretin și să zic să trăiască Alexandru

* Vezi ziua de: 7/20 Oct. 1918.

Vaida Voevod!" (Nesfârșite ovațiuni s'au făcut marelui luptător ardelean).

D. *Vaida Voevod* răspunde: Este prea mare omagiul ce mi să aduce mie, un individ vremelnic, prin glasul vechiului meu prețin Dimitriu și trebuie să-l declin. Individualitățile noastre trebuie lăsate să conlucreze pentru binele neamului. Să nu credeți, că nouă celor de dincolo ni s'a cerut o bărbăție deosebită. Am făcut ceea ce trebuia să facem. Am fost siliți de împrejurări să luptăm și meritul este și al acestor împrejurări. E drept că am și suferit. Sate întregi au fost silite să treacă la legea ungurească. Noi ne-am jertfit viața și sănătatea pentru un ideal străin, dar n'am avut dreptul să ne cumpărăm pământ de casă, pentru *odihna bătrâneșelor*. Noi nu puteam măcar să alegem numele copiilor nostri, și pe acela trebuia să-l luăm din registrele străinilor. Ori cât de eminent ar fi fost un student român, dacă el nu corespundea la limba maghiară nu mai înaintă nici odată. Stăpânitorii concepuseră acum în urmă planul drăcesc să ne alunge de pe vetrele noastre și să aducă Secui în locul nostru. Decât o astfel de viață, fraților, am fi preferat de o mie de ori moartea. O fetiță a mea de 9 ani mi-a spus într'o zi că n'ar luă de bărbat un Neamț. — Dar de ce? am întrebat'o. Fetele nu-și aleg bărbatul. Li-l dă Dumnezeu. — Pentru că dacă ar învinge Nemții ar trebui să mă prefac veselă, când în realitate voi fi tristă, iar dacă vor învinge Românii va trebui să mă prefac tristă, pe câtă vreme eu voi râde în inima mea. — Ei bine, Domnilor, noi am trebuit să ne prefacem cu toții până în așa hal, încât ne eră greață de noi înșine! Cei umiliți să înalță însă azi! Acum trebuie să ne gândim la cultura și civilizația noastră. Ne-au căzut cătușele, ni s'au deschis porțile libertății, acum să ne trudem să fim alături de neamurile civilizate. Să ne aducem aminte de cei cari au luptat înaintea noastră, de întemeietorii Ligii culturale. Mi-a tresărit inima de bucurie nemărginită când am văzut pe d. *Ion I. C. Brătianu*, primul ministru al Țării, jucând astăzi hora în fața Palatului Regal în mijlocul poporului. Iată ce ne mișcă pe noi: democrația. Astfel de pilde să ne dați mereu, așa cum vă vom da și noi. Pe baza acestei democrații sincere să întemeiează astăzi noua Românie!" (Sfârșitul vibrând și ferm al acestei cuvântări a reunit, într'un elan extraordinar, unanimitatea aclamațiunilor conmesenilor).

D. *Mihalcea-Vrânceanu* arată că sărbătorirea solilor ardeleni reunește toate clasele de oameni, cari trebuie să fie solidari pentru crearea României Noi. Evoacă figura pribeagului *Cârțan* și originala lui propagandă; consacră un omagiu memoriei lui *Nicolae Filipescu* și alui *Barbu Delavrancea*; aduce elogiul d-lui *Ion I. C. Brătianu*, luptători ai realizării idealului național. A închinat pentru Impăratul și Impărăteasa Românilor!

D. *N. Stoica*, în numele meseriașilor români, arată că s'a realizat profeția poetului *Bolintineanu*: „Viitor de aur România

are și prevăd prin secolii a ei înălțare”... Arată sentimente calde de iubire pentru meseriașii din Ardeal; arată că avem datoria să facem ca să triumfe democrația, ridicând în același timp tronul cât mai sus, în strălucire, făcând apel la toate clasele sociale pentru ca țara să se întemeieze cât mai solid pe bazele marilor libertăți și sfârșește asigurând tronul că va fi totdeauna consolidat și apărat de brațele muncitorilor.

D. *Dumitrescu-Militari*, vorbește în numele comerțului și industriei Capitalei, arătând că ambele sunt mulțumite, după pagubele și nevoile suferite, să se refacă în triumful Românismului și salută pe reprezentanții cari au adus bunul cuvânt de peste munți și pe șeful partidului liberal-național, d. *Ion I. C. Brătianu*.

D. *Ion Grădișteanu* zice: „În aceste momente de înălțare națională nu trebuie să uităm instituția căreia îi datorim totul: *armata română*; ea ne-a dat România Mare, prin devotaamentul și bărbăția ei, ea ne va păstra și în viitor! (Ovațiuni, urale).

D. *Ion I. C. Brătianu*, prim-ministrul Țării, încheie seria cuvântărilor astfel: „Încheiu cu cuvintele d-lui Grădișteanu: să trăiască armata română, putere care, împreună cu cea a culturii și credinții a îngăduit României să lupte veacuri întregi pentru Țară și pentru Domn. Avem aci doi reprezentanți ai isvoarelor de cultură și credința religioasă ale neamului românesc de peste munți. Din Ardeal s'a aprins făclia culturii românești. Am neclintită încredere că dela clerul ardelean va isvori o nouă înflorire a ideii noastre religioase. Să ridicăm paharul în sănătatea marilor prelați ardeleni și pentru vigoarea armatei române. În desvoltarea acestor două mari instituții e temeiul puterii noastre morale și materiale. Să trăiască România viitoare!” (Ovații prelungile).

Banchetul s'a terminat pe la ora 3, când delegații ardeleni s'au dus la *Cazarma Mihaiu Viteazul*, să viziteze Regimentul voluntarilor ardeleni. La intrarea în cazarmă, ei au fost salutați de d. general *Găvănescu*, inimosul comandant al corpului de voluntari ardeleni, de colonelul *Silviu Borda*, comandantul Regimentului, și de maiorul *Cernea*, comandantul Batalionului I, format din soldați din armata austro-ungară și fugiți din captivitatea rusească. Voluntarii erau așezați în careu în curtea cazarmei în ordine perfectă și ținută admirabilă. Ei primiră delegații cu urale nesfârșite. Părintele vicar *I. Popa* din Făgăraș, confesorul regimentului, a arătat cât de nespusă este bucuria voluntarilor de a primi în mijlocul lor pe înalții reprezentanți ai Ardealului liberat.

Părintele episcop *Miron* a mulțumit aducând aminte suferințele grele prin cari a trecut neamul românesc din Ardeal. Nici un sacrificiu n'a fost însă mai dureros ca acela care s'a cerut Românilor cu ocazia răsboiului de ași vărsa sângele pentru o cauză străină: pentru asupritorii, pentru calăii nostri. Și culmea a fost când am primit ordin de a ridica arma chiar încontra fra-

ților nostri din România liberă. Părintele episcop felicită pe voluntarii ardeleni pentru că au înțeles rostul și datoria lor de a veni să lupte alături de soldații români din Regat în contra asupritorilor pentru a readuce ordinea și buna orânduială în Ardeal. Voluntarii ardeleni constituie începutul armatei transilvănene, care, după ocupația Ardealului, va avea sfânta misiune de a-l apăra în contra încălcărilor tuturor dușmanilor. Termină dând binecuvântarea voluntarilor.

Părintele episcop *Iuliu* la rândul său salută pe acești voluntari, dintre cari mulți îi sunt cunoscuți din timpul când Prea Sfinția Sa a trăit în mijlocul lor prin spitalele din Viena și din Moravia, aducând soldaților răniți din armatele austro-ungare mângâierea sufletească a credinții și a speranței zilelor de mântuire. Iată acum a venit răsplata istoriei pentru suferințele celor cu gândul curat. Acum toți Românii una sunt și una vor fi, gata și da viața pentru strălucirea cât mai mare a României Mari. Termină aducând un strălucit omagiu de recunoștință pentru Marele nostru Rege Ferdinand I, Regele tuturor Românilor, pentru iubita noastră Regină Maria și făcând urări de sănătate pentru întreaga familie regală.

Amândouă cuvântările au fost acoperite de urale îndelung repetate. Apoi membri delegației trec în rândurile soldaților întreținându-se cu ei în mod pretinos și dorindu-le fericită reîntoarcere la căminurile lor. Cu lacrimi de bucurie, soldații sărutară mâinile prelaților mulțumindu-le că i-au vizitat. Printr'o delicată atențiune soldații francezi, încvartirați în această cazarmă, au venit și ei să salute pe solii Ardealului. În numele acestora d. *Caius Brediceanu* adresă în limba franceză un emoționant omagiu vitejiei soldaților Franței, cari au contribuit așa de mult cu sângele lor la triumful cauzei dreptului și a libertății și la Unirea tuturor Românilor. La orele 4 delegații părăsesc cazarma în ovațiunile entuziaste ale soldaților.

Sara la 8^{1/2}, Liga Culturală a oferit un banchet la Otelul Bulevard delegaților ardeleni, de față fiind primul ministru și alți mulți oameni politici, generali, profesori, etc. Primul care a tostat a fost d. *I. Grădișteanu* salutând călduros în numele Ligei pe solii unirii Transilvaniei și schițând în câteva cuvinte istoricul Ligei, care a luat naștere la 1895, în același Otel Bulevard. Urează înfăptuitorilor Unirii o viață lungă ca să poată profita sufletește de rezultatele ei.

D. *Vasile Goldiș* spune că ori de câte ori conducătorii poporului ardelenesc cădeau în urma loviturilor perfide ale asupritorilor, căutau contact cu poporul și atunci să simțeau întăriți. Conducătorii de azi ai poporului român din Transilvania sunt eșiți din țărâtime, care este talpa de granit care a rezistat de-a lungul veacurilor. Crede că țărâtimea ardeleană va transforma și pe cea din Regat. Țăranul va forma temelia Statului Român.

D. *Onciul* arată că credința nestrămutată a Regelui în po-

por și a acestuia în Rege, credință pe care iubitul Suveran a jurat din momentul când s'a suit pe Tron, ne-a adus Unirea. Inchină în sănătatea unei Româniî crescută și înflorită.

D. *Petre Grădișteanu*, fost vicepreședinte al Ligei, face o scurtă schiță istorică asupra activității Ligei. Transilvănenii, oricare ar fi fost îndoelile din Țară asupra dorințelor lor, au avut împlântat adânc în suflet crezul Unirii și n'au așteptat decât momentul prielnic spre a-l înfăptui. Inchină în sănătatea primului român, d. Ion I. C. Brătianu.

D. *I. Grădișteanu* salută prin câteva cuvinte călduroase pe solul Bucovinei, profesorul I. Nistor.

D. *Vaida-Voevod* spune că n'a avut până acum ocazia să dea expresie sentimentelor de recunoștință ale Ardelenilor față de instituția Ligei, căreia îi să datorește așa de mult. Aduce omagii armatei române, fără concursul căreia politica națională n'ar fi putut triumfa. Inchină în sănătatea Marelui ei Căpitan.

D. *M. Dragomirescu* arată rolul frumos pe care l'au avut frunțașii bisericii din Ardeal, care a păstrat acest fond sufletesc dela care a pornit Unirea.

D. *Ioan Nistor*, profesor la Universitatea din Cernăuți, arată importanța Bucovinei din punct de vedere istoric, relevând că elementul românesc a fost cel mai autorizat din acea țară. Aduce prinusul de recunoștință persoanelor din Regat, cari prin încurajarea lor au ajutat la înfăptuirea Unirii. Inchină în sănătatea sfetnicilor Regelui, cari au prefăcut în faptă credința în unitate.

D. prim-ministru *Ion I. C. Brătianu* rostește următoarele: „E sigur cea mai mare cinste pe care o are un om de a reprezenta țara la un moment hotărâtor. Fie ca acei cari vor lucra pentru dânsa să găsească în dezinteresarea lor idei cari să să impună ușor. N'am găsit nici o îndoială asupra drumului cel aveam de urmat. M'am întâlnit pe această cale cu toți bunii Români și am putut să ne găsim împreună spre a ne impune voința hotărâtoare pentru înfăptuirea visului nostru. Precum este azi, să fie și în viitor. Să fie o conștiință permanentă, care să domine viața noastră, încât în momentul determinat toate energiile și convingerile să fie îndreptate într'un singur scop. Beau pentru propășirea și dezvoltarea Statului Român crescut în granițele sale. Fie ca el să să organizeze și să trăiască astfel ca să poată da pentru el și pentru România Mare o puternică dezvoltare.”

Astfel s'a terminat ziua de 2/15 Decembre, atât de bogată în momente înălțătoare și care va rămânea neștearsă în memoria celor cari au petrecut'o. Fericiți sunt toți cei ce s'au bucurat într'ânsa!

4/16 Dec. 1918.

D. Dr. *Cornel Corneanu*, secretarul episcopului din Caransebeș, a dat ziarului *Isbânda* următorul salut din partea Bănățenilor: „In cele mai sărbătorești momente ce le trăiește neamul

românesc gândul nostru al Bănăţenilor să îndreaptă spre Taramă ,rugând'o cu toată ardoarea sufletului nostru românesc să desăvârşească lucrarea sa de mântuire a tuturor Românilor. Banatul să fie cea mai preţioasă piatră scumpă din coroana de oţel a marelui Rege al tuturor Românilor Ferdinand I. Visul lui Mihaiu Viteazul să-l întruchipeze Mihaiu Viteazul al II-lea, care să va încoronă la Alba Iulia. Acest vis va putea fi însă numai atunci realitate, dacă la acest praznic va luă parte şi întreg Banatul nostru până la Tisa. Iată, fraţilor, acesta este salutul nostru al Bănăţenilor, când venim, ca prin reprezentanţii nostri adevăraţi să vă aducem la cunoştinţă hotărârea măreţei adunări dela Alba Iulia."

6/19 Dec. 1918.

Apostolul umanităţii, *Wilson*, preşedintele Statele-Unite a sosit în Franţa. La debarcarea lui la Brest, primarul i-a cetit o adresă votată de consiliul muncipial de cuprinsul următor: „Consiliul municipal din Brest, care a avut cel d'întăiu din toate Adunările populare din Franţa, onoarea de a celebra sosirea preşedintelui *Wilson*, salută cu respect pe eminentul om de stat, care personifică cu atâta nobleţă libertatea şi dreptul popoarelor. Pătruns de inalta valoare a misiunii generoase indeplinite, de marele preşedinte pentru binele omenirii şi pentru pacea al cărui autor principal a fost el, îi adresează, cu cele mai cordiale urări de bun sosît, expresiunea viei sale recunoştinţe. Consiliul municipal hotărăşte ca un extract al prezentei deliberări să fie conservat în muzeul oraşului, pentru a perpetua printre generaţii suvenirul acestui eveniment memorabil şi ridică şedinţa în strigăte de: „Trăiască apărătorul şi apostolul dreptului internaţional!"

7/20 Dec. 1918.

Sosind în Capitala Franţei, la primăria din Paris a fost o recepţie în onoarea lui *Wilson*. Comuna Parisului i-a oferit o medalie de aur, iar doamnei *Wilson*, o broşe cu diamante. I'a ţinut discursuri primarul şi prefectul Senei. *Wilson* a răspuns astfel: „Primirea ce mi-aţi făcut a deşteptat în mine mari simpatii. Poporul american a văzut altfel decât ca o banală simpatie, suferinţele poporului francez. Mulţi din compatrioţii mei au fost chiar martori direcţi."

La discursul preşedintelui *Poincaré*, *Wilson* a răspuns în terminii următori: „Domnule Preşedinte. Vă sunt profund recunoscător de primirea graţioasă pe care mi-aţi făcut'o. Mi-e foarte plăcut că găsesc în Franţa şi simt acest viu contact de simpatie şi preţinie sinceră şi adevărată între reprezentanţii Statelor-Unite şi aceia ai Franţei. Sunt sigur că distrugerile comise de armatele Puterilor centrale au fost privite de Americani cu aceeaşi oroare şi indignare profundă ca şi de Francezi şi Belgieni. Sunt convins ca şi d-voastre, domnule preşedinte, de necesitatea de a inseră în regulamentul final al problemelor războiului dispozi-

țiuni, care nu numai vor fi condamnarea unor asemenea acte de teroare și de jefuire, dar care vor face tuturor și în toate locurile proba că asemenea lucruri nu pot scăpa nepedepsite. Știu eu ce entuziasm și cu ce căldură soldații și marinarii Statelor-Unite au dat pentru acest războiu, — războiul libertății, — ceea ce aveau mai bun în ei. Ei au arătat cu adevărat spiritul american. Ei spun tare că idealul lor e comun cu acela al tuturor popoarelor libere și să bucură de rolul ce li s'a dat de a îndeplini realizarea acestui ideal cooperând cu armatele aliate. Suntem mândri de ceea ce au făcut și fericiți că au fost uniți cu tovarășii de arme pentru o cauză care ne este comună. Cu asemenea sentimente speciale, domnule președinte, mă găsesc în Franța, unindu-mă cu d-voastre pentru a ne consfătui la victoria câștigată. Legăturile care unesc Franța cu America sunt foarte strânse. Nu știu în ce altă frăție de arme am fi putut lupta cu mai mult avânt și entuziasm. Va fi pentru mine o plăcere să mă consfătuiesc zilnic cu omenii de stat ai Franței și ai Aliaților, pentru a prepara împreună măsurile din care va rezulta trăinicia acestor fericite relațiuni de pretinie și de cooperare, și stabilirea pentru întreaga lume a acelei siguranțe și libertăți durabile și pe cari nimic nu le-ar putea asigura afară de o statornică asociație și o pretinească cooperatie. Vă salut, domnule Președinte, nu numai cu cel mai mare respect personal, ci ca pe reprezentantul marelui popor al Franței. Imi permit să vă aduc salutul unui alt popor către Franța, de care îl leagă interese profunde și eterne."

8/21 Dec. 1918.

D. de Saint-Aulaire, ministrul Franței, a trimis d-lui *Corneliu Manolescu Râmnicianu*, primul președinte al Inaltei Curți de Casație, cu ocazia discursului pe care d-sa l'a pronunțat la deschiderea noului an judecătoresc următoarea scrisoare: „Domnule Prim Președinte. Am fost adânc mișcat de cetirea prea frumosului discurs pe care l'ați pronunțat cu ocazia deschiderii Inaltei Curți de Casație. Ați pronunțat pentru Franța cuvinte de recunoștință, cari vor atinge pe toți Francezii, fiindcă ele arată cât de mult sufletele de elită din această țară ca și întregul popor, au apreciat eforturile pe cari ai nostri le-au făcut pentru cauza dreaptă a României, pentru care un mare număr de Francezi au murit. Binevoiti a crede, d-le Prim Președinte, că noi nu vom uita nici odată, nici ajutorul eficace pe care România într'un mod atât de generos l'a adus cauzei noastre comune, în orele cele mai critice pe cari le-am trăit, și căruia d-nii generali Franchet d'Esperey și Berthelot i-au adus acum de curând omagiul lor autorizat. Nu voi uita deasemenea nici sacrificiile la care întreaga d-Voastre țară a consimțit și vom căuta ca cu toate forțele noastre să realizăm pe viitor și mai mult această alianță dintre Franța și România, pe care cei mai buni dintre fiii nostri au pecetluit-o cu sângele lor."

10/23 Dec. 1918.

D. Lloyd George, președintele consiliului de miniștri al Angliei, a trimis d-lui *Ion I. C. Brătianu*, următoarea telegramă: „Vă sunt foarte recunoscător pentru cordialul d-voastre mesagiu, care nu e cea mai mică mulțumire, consecințele învingerii Germanilor, fiind liberarea nobilului popor român de pacea înjustă și intolerabilă ce i-au împus Puterile centrale. Calea este acum deschisă pentru dezvoltarea liberă a națiunii române și vă trimit în numele poporului englez cele mai bune urări pentru un viitor strălucit.”

12/25 Dec. 1918.

Trupele române înaintează încet și cu sistem în Transilvania, fiind primite în mod strălucit de către populațiunea română. Tot drumul dela *Odorheiu* până la *Sighișoara* a fost împodobit cu arcuri de triumf și inscripțiuni, cu drapele române și cu drapelul tuturor Aliaților. Populațiunea în haine de sărbătoare a întâmpinat trupele în fiecare sat. În *Sighișoara* s'au adunat toate satele d'impjur; flăcăi călări, călușeri cu căciuli dorobănești, preoți, femei, copii, toți purtau cu vădită mândrie haine împodobite cu colorile naționale. În piața orașului, d-rul *Cornea*, președintele consiliului național local, a urat trupelor bun sos. Mulțimea a isbucnit în urale aclamând Familia Regală. S'a încins la urmă o horă la care au luat parte ofiterii, trupa și tot poporul. Aceeași primire măreață s'a făcut la *Blaj*, leagănul culturii românești. Când trupele române au intrat în Cetatea sfântă alui *Mihaiu Viteazul*, în *Alba-Iulia*, entuziasmul poporului a ajuns până la delir; fericirea să putea ceti în lacrimile tuturor ochilor și fericiți erau toți cei ce au văzut cu ochii înfăptuirea visului strălucit, al visului de aur al poporului român. *Alba-Iulia* a văzut pentru a doua oară înfăptuirea acestui vis, înfăptuire care acum va fi eternă, trupele române fiind adăpostite în zidurile ei și cari vor ști s'o apere cu pepturile lor. O fericire mare o așteaptă din nou și în scurtă vreme, când marele nostru Rege, al tuturor Românilor, va călca triumfător pe sub porțile ei, pe urmele lui *Mihaiu Viteazul*. — Ajungând trupele române la *Turda*, populațiunea nu mai știea cum să-și arate fericirea și bucuria că vede răsbunarea crimei comisă acum trei sute de ani pe câmpia *Turzii*, de către o slugă blestemată a Impăratului austriac. — Din ultimele comunicate să vede că trupele noastre au ocupat *Agârbiciul* și *Dejul*, apoi *Gherla* și *Ditrăul*, fiind primite cu mare entuziasm de către populație.

13/26 Dec. 1918.

Președintele *Wilson* a fost sărbătorit la *Sorbona* din *Paris*, care i-a conferit cu mare solemnitate, în marele amfiteatru, titlul

de doctor „*honoris causa*”, ca jurist și mare istoriograf. S'au rostit mai multe discursuri pline de laude la adresa lui Wilson, care, în răspunsul său, a spus că în războiul actual s'a luptat în contra aceluia sistem de cultură, care s'a servit de știință fără conștiință, ridicând științii orice constrângere morală, spre a copleși omenirea cu nenorociri. Sistemul acesta al agresiunii a fost învins de sistemul care reamintește toate tradițiunile cele mai înalte ale omenirii, reamintește toate luptele pentru Drept și Libertate. Sarcina celor ce să adună pentru aranjamentele păcii e simplificată prin aceea că ei nu sunt stăpânii nimănui. Ei sunt servitorii umanității. Dacă nu vom ascultă glosul umanității, vom merita cel mai eclatant faliment.

Cu ocazia întrării armatelor franceze în *Magența*, generalul *Fayolle* a pronunțat un discurs, din care după ce a trecut în revistă toate cruzimile inutile comise de Germani în timpul războiului, vorbind de rolul armatei franceze în Germania, a declarat următoarele: „Armatele franceze au traversat țara voastră fără a vă aduce cea mai mică pagubă. Primiți dar în mod leal și în interesul vostru, o situație care este consecința greșelilor Germaniei și a înfrângerii sale și socotiți-vă fericiți că aveți în fața voastră un popor, care, fără să-și uite soarta ce l'ar fi așteptat dacă ar fi fost învins de voi, va rămânea încununat de laurii victoriei, credincios principiilor de dreptate pe care le-a apărât întotdeauna în lume.” — Ce luminoasă caracterizare a sufletului francez reieșă din aceste cuvinte! Ce deosebire este între sufletul francez și sufletul german, care s'a arătat arama în purtarea Nemților din Franța, Belgia, Serbia și mai ales în România! Adevăratul suflet german s'a făcut bine cunoscut când armatele Kaizerului au trecut Carpații românești și când indestularea stomacului german eră singura rațiune politică a atitudinii lor față de populațiunea românească jefuită până și de cenușa din vatră. Generozitatea marelui și nobilului popor francez este așa de mare încât dezarmează până și pe cel mai înverșunat adversar.

Astăzi guvernul nostru a fost remaniat prin trecerea d-lui *I. G. Duca* la ministerul domeniilor și venirea în locul său la instrucțiunea publică a d-lui *Dr. C. Angelescu*, fost ministru la lucrările publice în momentul declarațiunii războiului României Mari. — Să zice că vor mai intra în guvern, fără portofolii, d-nii: *Dr. Al. Vaida-Voevod* și *Vasile Goldiș*, din partea Ardealului, și *I. Nistor*, din partea Bucovinei.

14/27 Dec. 1918.

Buna noastră Regină, care a fost bolnavă de *gripă* în timpul sosirii în București a Delegației ardelenesti, fiind acum în convalescență, s'a exprimat dorința de a o vedea și M. Sa. Intrevederea a avut loc în camera Ei de convalescență. Suverana s'a arătat marea bucurie că actul Unirii tuturor Românilor este astăzi fapt îndeplinit, spunând că e fericită că Dumnezeu i-a dat

putința de a veni în contact cu Solii Ardealului. — D. Goldiș, în numele delegaților, a exprimat Suveranei mulțumirile Ardelenilor, cari cunosc jertfele pe cari M. Sa le-a făcut în tot timpul războiului. D-sa a mai adăugat că delegații vor fi fericiți că întorcându-să acasă pot să spună poporului ardelean câtă parte a luat Regina la îndeplinirea marelui act al Unirii.

Generalul *Berthelot* a trimis d-lui *Cernăteanu*, prefectul județului Ialomița, următoarea scrisoare ca răspuns la urarea ce îi s'a făcut de bun sosit: „Domnule Prefect. Sunt foarte măgulit de omagiul de recunoștință pe care ați binevoit să-l exprimați Franței și armatei sale. Soldații noștri au fost fericiți să dea ultimele lupte în acest mare războiu pentru liberarea României și pentru realizarea idealului ei național. Ei nu vor uita niciodată primirea frățească pe care le-au făcut-o și populația și armata română. Doresc din toată inima ca amintirea dureroasă a ocupației să dispară și ca România Mare să găsească într'o pace glorioasă răsplata eforturilor și suferințelor ei.”

15/28 Dec. 1918.

Trupele române au ocupat orașul *Cluj*, capitala Transilvaniei. Cu ocazia intrării trupelor noastre în acest oraș, delegațiunile întregului popor românesc din nordul Ardealului așteptau sosirea ostașilor români. În jurul Statuei Regelui Mateiu Corvinul, cel învins de Ștefan cel Mare la Baia în Moldova, peste 100,000 de Români au incins *hora unirii*. Cântece naționale și ovațiuni pentru Familia Regală umpleau văzduhul. Cu această ocazie, d. Dr. *Ștefan C. Pop*, șeful armatei și siguranței publice din Transilvania a trimis Regelui nostru următoarea telegarmă: „Dela șeful armatei și siguranței publice din Cluj către Maiestatea Sa Regele nostru Ferdinand I, Domnitorul tuturor Românilor. Divizia a 7-a a vitezei armate române, azi, la ora 11, a ocupat cu glorie Clujul, cuibul de tristă amintire a suferințelor Neamului nostru; falnicul stindard românesc, înfipt azi în zidurile ce altădată răsunau de gemetele miilor de Români, vestesc cu fală că s'a împlinit stăpânirea peste Transilvania a Maiestății Voastre și a scumpei Coroane Române. Cu ocazia acestui eveniment, în numele armatei celor de dincoace de Carpați, aduc Maiestății voastre expresiunea celui mai omagial devotament. Trăiască Marele nostru Capitan Ferdinand I, Regele tuturor Românilor! Trăiască Maiestatea Sa Regina Maria, nobila noastră Mamă! Trăiască Augusta Familie Domnitoare! Ura România Mare!”

16/29 Dec. 1918.

Comunicatul oficial spune că în Transilvania, trupele române au intrat în *Dicio-Sân-Mărtin*, *Sân-Craiu de Mureș*, *Amdul* de sus și de jos, *Băgău* și *Adverem*. Din *Zlatna*, *Abrud* și *Câmpeni*, autoritățile și familiile ungurești s'au retras spre interiorul Ungariei. Toată populația română din Munții Apuseni, *Moții* cei

vestiți ai lui Avram Iancu, este foarte însuflețită și așteaptă cu nerăbdare sosirea trupelor române. O delegațiune de Moți s'a prezentat Comandantului român din Ardeal, cerând să trimită trupe românești și la ei, ca să să poată înveseli de dragul ostașilor români toată suflarea românească...

17/30 Dec. 1918.

Abia acum mi-a căzut sub ochi această interesantă scrisoare pe care Vicariul general al Arhiepiscopiei din Londra a trimis-o I. P. S. S. Mitropolitului *Pimen* al Moldovei, în timpul grelelor lupte și ale suferințelor mari ale Neamului românesc: „20 Februar 1918, Lambeth Palace S. E. Preaenerate și scumpe frate. În aceste timpuri ale războiului mondial și de deosebite încercări și restriște în ținuturile în care I. P. S. Voastră sunteți așezat spre a conduce turma lui Hristos, țin a vă asigura, în numele Domnului Nostru, de profunda simpatie ce simțim pentru d-voastre și poporul d-voastre, pentru suferințele ce ati fost chemat a îndura. Dărilor de seamă cari ne-au sosit despre acele teribile încercări deșteaptă în inima noastră adâncă simpatie, care este egală cu admirația noastră pentru curajul și perseveranța cu care poporul român a înfruntat acele pericole. Sper deci că I. P. S. Voastră îmi va permite să vă exprim, în numele a zecimi de mii de creștini englezi, confraternitatea noastră cu d-voastră în grijile prin care treceți și speranța noastră că la timpul convenit valoarea d-voastre va găsi legitima ei răsplată. Apostolul scrie: „La timpul convenit vom adună roadele, dacă nu desnădăjduim.” Și poporul român nu a desnădăjduit, nici nu a slăbit în sufletul său. Iar Dumnezeuul păcii, cel ce a sculat din morți pe Domnul nostru Isus Hristos; marele păstor al oilor, prin sângele Legii celei vecinice să vă facă și pe voi desăvârșiți în tot lucrul bun pentru îndeplinirea voinței sale, făcând între voi tot ce este plăcut înaintea lui prin Isus Hristos, acăruia slavă este în vecii vecilor, amin. Rămân cu frățească considerație și simpatie, Al înalt Prea Sfinției Voastre credincios serv întru Domnul nostru Isus Hristos. *Randall de Canterbury.*”

La această scrisoare I. P. S. Mitropolit al Moldovei a răspuns următoarele: „Iași, 6/19 Decembre 1918. Preaenerate și scumpe frate. Scrisoarea Frăției Voastre din 20 Februar a. c. am primit-o la 4 April și, cu toată dorința ce aveam de a vă răspunde imediat, din cauza grelelor împrejurări și a armistițiului ce să încheiase între noi și dușmanii noștri, nu mi-a fost posibil a îndeplini această dorință. Această scrisoare, al cărei cuprins pornește din o inimă bună și plină de dragoste creștină, întemeiată pe învățătura Mântuitorului Hristos, a proorocilor și sfinților lui Apostoli, ni-a adus nouă și poporului încredințat conducerii noastre sufletești cea mai mare mângâiere în acele vremuri de grozave nenorociri. E adevărat că poporul și țara noastră au îndurat din partea dușmanilor noștri cele mai sălbatice acte ce s'au văzut

până astăzi în vr'un războiu, îndrăsnind a învoca numele lui Dumnezeu în deșert; dar, România, conștientă de drepturile sale istorice, a intrat în luptă cu toată încrederea în dreptatea dumnezeiască pentru liberarea fraților de sub stăpânire străină, sprijinită de dragostea, înțelepciunea și ajutorul Aliatilor ei și mai ales al puternicii națiuni engleze, care, alături de națiunea franceză, a luptat totdeauna pentru libertatea popoarelor. Aceasta ne-a înlăturat orice temere. „Că nu ni-a dat nouă Dumnezeu duhul temerii, ci al puterii și al dragostei și al întregii înțelepciuni.” Pentru aceea poporul român, în fața desăvârșitei biruințe, purtată de Aliați asupra vrăjmașilor, cu evlavie își amintește de cuvintele Scripturii Sfinte: „Înălță-te-vom, Doamne, că ne-ai ridicat pe noi și nu ai înveselit pre vrăjmașii noștri asupra noastră.” Mulțumind Eminenței Voastre și iubitorului de Hristos popor englez pentru simpatia și cuvintele de admirație ce aveți pentru curajul și perseveranța poporului român, vă asigurăm de nemărginita noastră dragoste și de recunoștința vecinică ce vom păstra puternicei națiuni engleze. Rămân al Eminenței Voastre credincios și prea devotat frate în Domnul nostru Isus Hristos, *Pimen*, Mitropolitul Moldovei și Sucevei.”

18/31 Dec. 1918.

În *Monitorul Oficial* al României (No 212 din 13/26 Dec.) a apărut decretul regal prin care să confirmă hotărârea Marii Adunări din Alba-Iulia cu privire la Unirea Ardealului, Banatului și a ținuturilor românești din Ungaria până la Tisa. Acest decret este însoțit de următorul raport adresat M. S. Regelui de d. *Ion I. C. Brătianu*, președintele consiliului de ministri și ministru al afacerilor străine: „Sire. De veacuri neamul românesc tinde spre unitatea lui. De aceea când prin războiul general o parte din omenire a întreprins lupta pentru libertate și drepturile națiunilor, Regatul Român a socotit de datoria lui să să alipească acestor Puteri și împreună cu ele să-și jertfească fiii pentru desrobirea fraților noștri asupriți. După mari suferințe vitejia minunată a oștirii noastre își găsește răsplata. Alături de glorioșii ei Aliați, România este astăzi printre învingătorii lumii. Basarabia și Bucovina s'au unit cu Patria-mumă, iară peste Carpați Români, care împreună cu noi de atâta vreme așteptau ceasul întregirii neamului, îndată ce s'au putut spune gândul, au proclamat prin marea lor Adunare Națională întrunită la Alba-Iulia, în 18 Noembre (1 Decembre) 1918, unirea lor necondiționată și deapănarea cu Regatul României. Delegația Adunării Naționale a înfățișat Maiestății Voastre actul unirii, pe care cerem prin decretul-lege de față Maiestății Voastre să-l întărească spre a da o formă definitivă Unității noastre naționale, acum deplin înfăptuită peste toate ținuturile locuite de Români. Unirea aceasta, în ziua când marii noștri Aliați sunt învingători, isvorește din puterea de viață a poporului român, din vitejia soldaților noștri

și din voința hotărâtă a Românilor de pretutindeni. Ea să întemeiază pe ființa însăși a neamului românesc, care de aproape două mii de ani, în mijlocul tuturor vitregilor vremuri, a știut să-și păstreze neatins caracterul de conștiință națională. Ea să reazimă pe cerințele istoriei, cari îi impun desființarea tuturor granițelor nedrepte și nefirești și statornicirea Statelor după principiile naționalităților. Ea e voită, în fine, de nevoile neamului românesc, care nu poate trăi despărțit, și care numai prin unirea la olaltă a tuturor fiilor lui, își poate îndeplini cu folos pentru omenire și cu strălucire pentru el misiunea civilizatoare în această parte a lumii. Consfințind prin acest decret-lege voința Adunării din Alba-Iulia Maiestatea Voastră înscrie în Istoria poporului românesc de totdeauna și de pretutindeni, cel mai mare act al Istoriei noastre naționale, acel pentru care generații întregi au luptat și au murit, acel în nădejdea căruia au trăit dela Nistru și până la Tisa toți Românii, despărțiți de o soartă nemiloasă, și puneți, Sire, pentru vecie temelie unei Români Mari și a unei vieți naționale pe care să se poată de aci înainte desvoltă în pace și în fericire întregul neam românesc.“

Prin alt decret regal, apărut în Monitorul Oficial, d-nii *Alexandru Vaida-Voevod*, *Vasile Goldiș* și *Ștefan C. Pop* au fost numiți miniștri fără portofoliu în guvernul român, ca reprezentanți ai Românilor din Ardeal, Banat și ținuturile locuite de Români din Ungaria.

Pentru Statul românesc, pentru viitorul neamului nostru, încorporarea Ardealului reprezintă o forță istorică, un simbol de întărire națională, un complement de o neapărată trebuință pentru vigoarea și dănuirea noastră. *Nicolae Bălcescu*, vorbind de Ardeal, scria astfel: „Dar nu numai artistul și naturalistul, ci încă strategicul, politicul și arheologul au de multe a să minună într'acest împodobit ținut. Cel d'întăiu va privi și va cercetă cu mirare această puternică și întinsă cetate naturală, scăparea neamurilor în epocile grele ale istoriei lumii. De oriunde vei veni, ai să urci mult spre a ajunge la dânsa și nu poți pătrunde în ea fără să fi străbătut una din cele șapte porți întărite de natură, lesne de apărat, anevoie de cuprins. Politicul va admiră felurimea națiilor și a religiilor adunate din toate colțurile lumii pe acest pământ, unde Dumnezeu însuși pare a fi chemat, întinzând dinaintea lor o masă așa de îmbelsugată, cum și minunatele instituții democratice ce au ocrotit acești munți pe când despotismul le mătură din toată Europa. În sfârșit istoricul arheolog va cercetă cu interes suvenirile și rămășițele Dacilor, ale acelui viteaz și nenorocit popor, cea din urmă odraslă din acel neam minunat al Pelasgilor, care să arată la leagănul civilizației tuturor popoarelor și formă vrăsta eroică a omenirii. El va întâlni însă la tot pasul urmele de uriași ale poporului roman, domnii lumii, căci Ardealul e cea mai frumoasă parte a *Daciei fericite* (Dacia felix), draga țară a Cezarilor.”

Ardealul reprezintă adevărata obârșie a neamului românesc, locul tainic în care s'a plămădit și de unde a venit infuziunea dătătoare de viață puternică românească. În Ardeal au fost primii scriitori cari au susținut și justificat ideea unității naționale. *Samoil Clain (Micu)* a publicat prin veacul al 18-lea *Historia Daco-Romanorum sive Valachorum*, în care arată trecutul tuturor Românilor, punând în aceeași perspectivă întregul trecut al neamului nostru, fără deosebire de granițe. *Gheorghe Sincai* a scris *Cronica Românilor și a altor neamuri învecinate* cu tendința de justificare a Unirii tuturor Românilor. Această cronică a fost oprită de a fi tipărită de către cenzura ungurească, prin hotărârea: „*Opus igne, author patibulo dignus*”, ceea ce pe românește va să zică: *Lucrarea este vrednică de foc, iar autorul de furci* (spânzurătoare). *Petru Maior* arată foarte documentat origina latină a poporului român.

În acest mod s'a întreținut în Ardeal credința mântuitoare în unitatea noastră etnică și în latinitatea noastră de origine. Cultul pentru ideea unirii, conștiința națională vie și puternică să întâlnească la tot pasul în Ardeal în scrisul, în vorba, în manifestațiile cărturarilor și în afirmațiile instinctive și populare. Unirea României cu Ardealul e o adevărată renaștere națională, o infuziune de viață curată, de o viață însuflețită de cel mai cald românism și de cea mai vie conștiință națională. Unirea cu Ardealul va pune pe Români din Regat în atingere directă și permanentă cu acea minunată rezervă de suflet curat românesc, de unde a venit curentul puternic de întregire și unitate națională. Când vedem entuziasmul cu care sunt primite pretutindenea trupele române; când ne dăm seamă de sărbătoarea ce înveselește sufletele Ardelenilor, la ideea că să vor uni și să vor contopi pe vecie cu Românii din Regat, este ușor de înțeles că în Ardeal, România era chemată de mult și că unirea de acum nu este decât actul extern și văzut al unei porniri seculare, al unui instinct care a călăuzit inimile Ardelenilor în tot decursul vicitudinilor istorice, cari fac din viața lor politică un lung martiraj și o epocă tragică din istoria Europei latine din răsărit.

20 Dec. 1918/2 Ian. 1919.

A apărut în *Monitorul Oficial* decretul regal prin care să decretează că Bucovina în cuprinsul granițelor sale istorice, este și rămâne deapurarea unită cu Regatul României. Acest decret este însoțit de următorul raport al d-lui prim-ministru *Ion I. C. Brătianu*: „Sire! Vitejia neclintită a oștirii române, luptând pentru o cauză sfântă alături de glorioșii ei Aliați, neștirbita încredere ce a arătat poporul român de pretutindeni în triumful Unității sale naționale, au șters pe veci nedreptatea făcută la 1774 vechii Moldove, căreia îi să răpea, luându-i Bucovina, nu numai obârșia dezvoltării sale de neam, dar și mormântul Voevodului ce o intrupase, Ștefan cel Mare și Bun. Acum, după 144 de ani

de robie străină, în libertatea deciziilor sale Congresul general al Bucovinei, întrunit în Cernăuți în ziua de 15/28 Novembre a. c., întrupând suprema putere a Țării și fiind investit singur de puterea legiuitoare, în numele Suveranității Naționale, a hotărât Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colaciu și Nistru, cu Regatul României. Consfințind prin acest decret lege voința Congresului general al Bucovinei, Maiestatea Voastră împlinește și pentru Bucovina dorul cel mai scump al unui neam întreg și asigură temeliile României Mari.”

Alt decret-lege privește noua organizare a Bucovinei. El prevede că în guvernul român vor intra doi miniștri, fără portofoliu, bucovineni, și anume: unul cu reședința în București, care va reprezenta Bucovina în guvernul român central și celalalt, cu titlu de ministru delegat al guvernului, cu reședința la Cernăuți și care va fi șeful guvernului local. Pentru primul loc este numit d. *Ioan Nistor*, iar pentru al doilea d. *Iancu Flondor*. Ministrul delegat va avea un secretar general și mai mulți directori pentru diferitele resorturi și va fi șeful întregii administrații locale. Numai armata, poșta cu accesoriile ei, siguranța publică, externele, vămile și altele câteva resorturi vor fi administrate de funcționari dependenți direct de ministerele respective din București. Pentru orice numiri de funcționari să va lua avizul ministrului delegat, pentru primele numiri chiar și pentru resorturile dependente direct de București; jandarmeria va fi la dispoziția ministrului delegat. Orice modificări mai importante ale legilor țării, să pot face numai pe cale parlamentară; modificările devenite necesare prin actul unirii să pot face și prin decret-lege.

Prin participarea la conducerea Statului Român a fruntașilor din Ardeal și din Bucovina să începe opera de încheiere a noului și marelui Regat Român. Participarea aceasta va strânge legăturile sufletești dintre toate provinciile românești, grăbind coordonarea acțiunii de consolidare a României Mari și a acțiunii de unificare a Statului Român sporit. Actul acesta, prin care după 1800 de ani să pecetluiește împlinirea Unității noastre naționale, este salutat de toți Români cu bucuria și mulțumirea firească care să desprinde dintr'un asemenea eveniment pentru întreg neamul românesc. Participarea fruntașilor Românilor de pretutindeni în guvernul țării, mai este o garanție că acei care au contribuit înăuntrul hotarelor acelor provincii românești la înfăptuirea Unirii, vor contribui prin acțiunea lor în guvernul țării la consolidarea definitivă a noului Stat Român mărit.

22 Dec. 1918/4 Ian. 1919.

În zilele din urmă s'au mai publicat în *Monitorul Oficial*: decretul de *improprietărire* a țăranilor prin exproprierea moșiilor, decretul *votului universal*, fără nici o restricțiune, după care să vor face alegerile pentru Constituantă în Martie anul viitor, și

decretul pentru organizarea *muncitorimei* din uzine, ateliere și fabrici. Prin aceste decrete să îndeplinește opera de dreptate socială dinăuntrul țării și să face cu putință unitatea noastră națională. În vechiul Regat proprietățile mari să desființeze și trec în mâinile țăranilor, tot astfel va fi și în Basarabia, Bucovina și Transilvania, unde proprietatea mare în întregime era în mână

Intrarea lui Mihail Viteazul în Alba Iulia.

rusească, evreo-nemțească și ungurească. Cu aceste reforme guvernul liberal ș'a înscris cea mai frumoasă pagină în istoria neamului nostru, căci numai prin ele ținuturile românești de peste Carpați și Prut pot fi contopite la făgașul istoric și pot dobândi acea cimentare puternică și statornică în frontierele noi, mai ales într'o epocă de largi prefaceri sociale și adâncă democrație

europăană. Aceste reforme să realizează prin deplină armonie și deosebită grijă pentru binele obșteșc. Această minunată evoluție în viața Statului Român a biruit toate rezistențele și deschide în viitor o epocă de dezvoltare și propășire care promise neamului românesc culmi înfloritoare de civilizație și de cultură.

23 Dec. 1918/5 Ian. 1919.

În câmpia cea mare dela *Turda*, unde a fost ucis mișelește Voevodul Mihaiu, s'a slujit de către ostașii români ajunși acolo, o pomenire pentru cel mai mare și mai viteaz dintre Voevozii noștri. O mulțime de peste o sută de mii de oameni, din cele mai depărtate ținuturi locuite de Români și cari veniseră să aclame trupele române, au azistat la această pomenire. În cele patru părți ale câmpiei sau ridicat patru arcuri mărețe pe care era scris: „Trăiască armata română“, „Trăiască România Mare“, „Trăiască Impăratul Ferdinand“; iar pe arcul dinspre intrarea orașului era scris: „Spre locul de odihnă a Voevodului Mihaiu.“ Chiar pe locul unde fusese ucis marele Voevod să înălțase o capelă improvizată de ostașii noștri și în care s'a oficiat serviciul divin. Apăriția trupelor a stârnit un entuziasm de nedescris; zeci de mii de oameni aclamau steagurile; tricoloruri fâlfaiau, iar Moții venind de departe, îmbrățișau pe soldații români și cereau să meargă cu ei în munți. Ofițerii și soldații erau purtați în triumf; uralele și ovațiunile nu mai conteneau. Peste tot locul trupele române au fost primite cu un entuziasm până la delir. Este un marș triumfal care continuă până la Tisa.

24 Dec. 1918/6 Ian. 1919.

Generalul *Berthelot*, marele pretin al României, voind să cunoască pe Românii de sub jugul Ungariei, a plecat în sara de 12/25 Decembre din București, însoțit de mai mulți ofițeri din Statul său major; a parcurs Banatul, Crișana și Transilvania, întorcându-să în Capitală în ziua de 21 Dec. 1918/3 Ian. 1919.

Primirea ea îi s'a făcut peste tot locul de populația română a fost cât să poate de strălucită; nu numai întreaga populație a localităților prin cari a trecut a eșit întru întâmpinarea generalului *Berthelot*, dar bătrâni, femei și copii au venit cale de 2—3 zile, din munții Abrudului, ai Bihorului, din Maramureș și chiar din Bucovina, ca să salute pe marele și bunul nostru pretin. Ploaia, brutalitățile autorităților ungurești și sârbești, precum și faptul că trecea noaptea prin unele localități, nu au putut să împedecă fărâșimea română de a veni să vadă pe acest viteaz general. În unele localități populațiunea a așteptat 10 până la 14 ore trecerea trenului. Pretutindenea primirea a fost măreață. După localități, sute, mii și chiar zeci de mii de Români, în haine de sârbătoare, au primit pe general cu cântece naționale, cu Marsilieza și cu strigate de „Trăiască Franța“, Trăiască România Mare!“

În toate cuvântările s'a arătat de către reprezentanții tuturor claselor sociale, de oameni de toate vrăstele și de femei de toate condițiile, voința nestrămutată de a rămânea uniți pentru totdeauna și mulțumirea netermunită ce o datorim Franței și marelui ai fiu. Generalul Berthelot a vorbit cu multă bunăvoință tuturor, interesându-se de starea morală și fizică a populației, de hrană, de agricultură și recomandând poporului, care a suferit atâtea sute de ani, să mai aibă puțină răbdare până la hotărârea Congresului de pace, din care va eși cu siguranță România Mare.

Toate regiunile, toate localitățile au rivalizat între ele pentru ca primirea să fie cât mai măreață, și este cu neputință să se facă vr'o clasificare, căci dacă numărul celor eșiți întru întâmpinare a variat, după mărimea localității, căldura primirii a fost peste tot aceeași, căci venea din aceeași inimă românească și a făcut să apară și mai puternic unitatea desăvârșită a nației române de peste tot. În localități ca Arad, Alba-Iulia, Sibiu, Bistrița și Brașov, unde având mai multă vreme disponibilă și generalul Berthelot a putut merge în oraș, a fost dus în trăsură mâ-nate de surugii români, încunjurate de sute de călăreți, în bogate costume naționale cu cai acoperiți de scoarțe foarte frumoase, și a trecut printre mulțimi de zeci de mii de locuitori din satele din jur, cari l'au primit cu o însuflețire ce nu se poate descrie. Veselia, bucuria de a să vedea în sfârșit neatârnați și uniți cu Patria-mună să vedea pe toate fețele, iar emoțiunea eră atât de mare încât mulți plâneau, iar de mai multe ori s'au văzut lacrimi și în ochii generalului. Bătrâni, bătrâne îngenunchiau și mulțumeau Cerului de a le fi dat să vază ziua aceasta și toți cereau cu înzistență ca Regele și Regina să meargă cât mai curând în mijlocul lor.

La Sibiu manifestația populară a avut forma unui strălucit cortegiu etnografic, care a defilat pe dinaintea generalului francez, în piața cea mare a orașului, un cortegiu format din popor venit din vr'o 70 de sate. Cu steaguri franceze și române, fiecare sat în frunte cu figura impunătoare a preotului, mergând în haine de sărbătoare, într'o ordine și disciplină exemplare, și însuflețit de spontaneitatea și căldura manifestațiilor pentru Franța și pentru strălucitul ei fiu, cortegiul etnografic al celor 30—40,000 de țărani, bărbați și femei, pe jos, călări și în căruțe împodobite, avea ceva din măreția și strălucirea multicoloră a unui covor lung, nesfârșit și bogat în țesături naționale. În aceeași zi, un cortegiu mai mic de 15 sate a defilat la *Săliște* în fața generalului. Jocurile naționale: *bătuta*, *călușerul* și *învârtita* au încheiat cortegiul etnografic din ambele localități. Ordinea perfectă în care au decurs toate, bucuria ce să vedea pe toate fețele, au făcut asupra tuturor, cari au avut fericirea să fie de față la această serbare, o adâncă și neuitată impresiune.

Brașorul românesc a făcut generalului Berthelot o primire cum numai acest colț de raiu pământesc poate să o facă. După

ce la toate gările din țara Bârsei îi s'au făcut cele mai calde ovațiuni de populațiunea românească, îmbrăcată în haine de sărbătoare, la Brașov a fost întâmpinat de zeci de mii de Români și un impozant alaiu de călăreți din toată țara Bârsei, între cari s'au distins costumele bogate și pitorești ale *Junilor* din Scheiu. Protopopul, Dr. Saftu, încunjurat fiind de notabilitățile române, într'o călduroasă vorbire în limba franceză a exprimat bucuria pe care o simt miile de Români din acel județ de a vedea în mijlocul lor pe nobila Franță, reprezentată prin viteazul organizator al armatei române. Generalul a răspuns astfel: „Sunt foarte mișcat de cuvintele de dragoste ce mi le adresați. Am cutreerat toate ținuturile românești din Banat până aci și vă asigur că sufletul românesc vibrează pretutindeni la aceeași înălțime ca și sufletul francez. Dacă am ajuns azi aurora zilelor de libertate și de fericire, avem să mulțumim în aceeași măsură și armatei române. Eu, care am văzut nobilul ei curaj la Oituz, Mărăști și Mărășești, vă asigur că soldații români, cari au sângerat acolo, au creat România Mare.” — După ce generalul a trecut în revistă compania de soldați, care făcea onorurile, și mulțimea de călăreți îmbrăcați în costume naționale, în fruntea cortegiului, scâldat în flori și în raze înviorătoare ale soarelui, a trecut prin arcurile de triumf în spre Biserica Sf. Nicolae din Scheiu, unde părintele Saftu a recitat o adânc simțită rugăciune de mulțumită pentru victoria Aliaților, și apoi a exprimat bucuria ce o simt Români din comitatul Brașovului, văzând în mijlocul lor pe viteazul reprezentant al Franței. Generalul emoționat a răspuns: „Preținia care este între națiunea franceză și națiunea română e o preținie cu legături vechi și puternice. Când zicem: *Trăiască Franța!* înțelegem și *Trăiască România Mare!* Dați-mi voie să citez în acest sfânt locaș câteva cuvinte din Marsilieza: „Drapelul tiraniei era ridicat încontra noastră, astăzi este la pământ.” Ziua de glorie a sosit, idealul nostru este împlinit. Această împlinire este pentru veacuri nesfârșite. Anul 1919, care începe acum, e un început de înviere, libertate și independență pentru Români.” Urale puternice au acoperit aceste cuvinte și miile de Români au cântat *Deșteaptă-te Române*.

În sala festivă a liceului românesc, frumos împodobită cu covoare naționale, generalul a fost primit cu un potop de flori, iar pepturile oaspeților au fost decorate cu cununite de iederă și brădet, legate cu panglici naționale. Vestitul cor al lui Dima a întonat Marsilieza, primită cu nesfârșite ovații. Profesorul *Ion Pricu*, într'o cuvântare avântată în limba franceză a salutat pe ilustrul oaspe în numele instituțiilor culturale ale Românilor din Țara Bârsei. Iar doamna *Constanța C. Popovici* în cuvinte emoționante mulțumește în numele femeilor române națiunii franceze pentru jertfele ce le-a adus pentru cucerirea libertății noastre. Generalul a dat un răspuns care a stors lacrimi de mândrie din ochii ascultătorilor: „Sunt conștiu de tot ce văd și tot ce știu

despre d-voastră. Hotărârile Providenței nu le putem vedea. Am ajuns o zi, care pentru d-voastră este consacrarea idealului așteptat de vacuri. Ați meritat-o cu drept. Ceeace face atât de mare bucuria ce o simțiți astăzi, sunt suferințele mari prin cari ați trecut. Cine știe, dacă în loc de oprimatori ați fi avut în jurul vostru pretini, bucuria, bucuria unirii voastre ar fi putut să fie atât de mare? Când acum patru ani am intrat în războiul, pe care nu noi l'am provocat, am simțit în ce parte este dreptatea. Puterile centrale erau conduse de forța brută. Acestei puteri noi i-am opus forța dreptății. Atunci am simțit că noi într'adevăr eram mai tari. Și cauzei noastre drepte îi s'au alăturat în curând 18 popoare din Europa, Asia și America. In ce privește România, să credeți că jertfele aduse de armata română la București, Argeș, Mărăști, Oituz și Mărășești, au meritat răsplata de astăzi. Azi soarele strălucește pe cer ca bucuria în inimile d-voastre; să dea Dumnezeu ca această bucurie să țină cât soarele de pe cer. Trăiască România Mare!"

După ce s'au terminat uralele entuziaste, vestitul cor al lui Dima a cântat: *Trei culori cunosc pe lume*. Făcând cerc în jurul său, generalul a mulțumit măestrului Dima pentru emoțiile ce îi le-a procurat prin cântarea înălțătoarelor arii bisericești și naționale. Pe livada din fața liceului îi s'a prezentat generalului un tablou de artă curat românească: danțuri naționale executate de sute de perechi în costume minunate românești. Toate erau armonios arangiate și executate sub supravegherea destoinicului compozist și artist coreografic Dr. *Tiberiu Brediceanu*. S'a jucat *Călușorul*, *Bătuta*, *Hora mare* și altele. Delegațiile trimise de satele săsești și ungurești îl găsesc pe generalul francez prins în ritmul captivant al Horei noastre. La vorbirile acestor delegați generalul răspunde că Conferința de pace va face dreptate tuturor. La întrebarea unui ungur, fost deputat în Parlamentul din Budapesta, că de ce nu s'a arborat și steagul maghiar, generalul a dat explicația că fiindu-ne Maghiarii inimici, steagul lor nu poate flutura alături de ale Aliaților, cari au suferit împreună. Banderiile de călăreți au condus apoi la gară pe ilustrul prețin și binefăcător al Românilor, care în cele trei ceasuri petrecute în mijlocul Brașovenilor a întipărit în inimile lor amintiri neșterse.

Comandantul armatelor aliate ale Dunării a constatat cu ocazia acestei călătorii, pe lângă modul în care Ungurii au respectat armistițiul și atitudinea dușmănoasă a acestora față de noua stare de lucruri din Ardeal. Generalul Berthelot a văzut necesitatea unor măsuri de ordine militare și a promis la plecare, reprezentanților organizațiilor românești, să contribuie la o grabnică îndreptare a situației. El a mărturisit cu acest prilej buna impresiune pe care i-a făcut-o minunata organizare a vieții publice române în comunele ardelene și a accentuat în mai multe rânduri cu vii clogii, la adresa Românilor, diferența de mentali-

tate, de conduită și de organizare pe care a constatat-o între cele trei elemente dușmane din Transilvania.

Intorcându-să în București, generalul Berthelot a adresat președintelui Consiliului dirigințe român din Sibiiu, d. Dr. *Iuliu Maniu*, următoarea scrisoare de mulțumire: „Adânc mișcat de manifestațiile de simpatie ale căror obiect am fost în timpul călătoriei mele în Banat, Crișana și Transilvania, mă gândisem să mulțumesc individual domnilor președinți ai comitetelor locale românești, care au venit să mă salute în toate gările prin cari am trecut. Trebuie să renunț, atât de mare a fost numărul lor. Și această imposibilitate este cel mai frumos omagiu pe care îl pot aduce vitalității neamului românesc, care trăește în ținuturile artificiale ale vechii Ungarii. În timpul celor optsprezece luni petrecute în România și în contact strâns cu armatele sale, am putut să studiez și să înțeleg bine caracteristica sufletului românesc, căruia cu plăcere viu să-i dau o nouă mărturie. Sederea printre Români de peste munți m'a convins că sufletul lor este același ca și al acelor dela București și dela Iași. Am fost de asemenea foarte mișcat de manifestațiile unanime de stimă și iubire pentru Franța, cari au avut loc pretutindeni la trecerea mea, de sinceritatea și delicatetea exprimării lor. De aceea, din adâncul inimii, vă rog, domnule președinte, să primiți și să transmiteți tuturor, bărbați și femei, fete și copii, săteni și orașeni, și tuturor membrilor comitetului dirigințe și ai comitetelor locale, expresiunea celei mai vii recunoștințe și a urărilor mele afectuoase pentru realizarea aspirațiilor voastre naționale. Binevoți a primi, domnule președinte, expresiunea înaltei mele considerațiuni și permiteți-mi de a strigă împreună cu d-voastre: *Trăiască România Mare!*”

27 Dec. 1918/9 Ian. 1919.

Zilele nașterii Mântuitorului nostru Isus Christos în anul acesta au fost triste ca înfățișare: cerul noros, ceață și ploaie mărunță ca prin sită, acărei răceală te pătrundea până la oase, dar inimile noastre au fost vesele, căci acesta este *primul Crăciun petrecut în România Mare*. Inimile ne-au fost vesele, dar bucuria noastră nu s'a putut manifesta în toată exuberanța sa, din cauza lipsurilor și a necazurilor rămase de pe urma barbarilor, cari timp de doi ani ne-au ținut sub o stăpânire vitregă de împilare și de sugrumare a tot ce era măreț și sfânt.

Acesta a fost primul Crăciun în care ne-am bucurat cu toții la olaltă, atât cei ce au rătăcit și pribegit de groaza dușmanului, cât și cei rămași la vetre ca să-și păstreze ce brumă au putut din avutul lor. Odată cu cei plecați în pribegie acum doi ani, s'au întors și timpurile bune, iar clopotele, care au mai scăpat din ghiarele dușmanului, au răsunit în faptul dimineții și în asfințitul zilei vestind primele ceasuri de adevărată sărbătoare, cari ne-au fost date să le trăim din nou de puterea și voința Celui de

sus. Barbarii au trecut și tropotul lor l'a înghițit pământul, iar Soarele ce să înalță luminează o Țară Mare cu hotare noi și întinse, din ale cărei treburi chibzuile vor încolți roadele binecuvântate ale vieții de mâne. Alături de Vodă cel înțelept și de milostiva lui Doamnă, precum și alături de sfetnicii lui și de toți luminătorii neamului vor lua loc de aci înainte și cei dela țară: preoții, învățătorimea și întreaga țărănime, care ș'a câștigat prin vitejie pământul și drepturile ei.

Sărbătorile din anul acesta au fost mari, căci *Moș Crăciun* a adus scumpei noastre țări o singură conștiință românească și un singur suflet tare pe care nu l'a putut clătina nici tunul, nici ademenirile vrăjmașului. Pe lângă granițe nouă și întinse, Crăciunul a adus pământ și vot universal pentru săteni, cari împreună cu preoții și învățătorii lor, vor intra în Sfatul Țării, chibzuind cu oamenii Stăpânirii asupra trebilor obștești spre folosul tuturor. Iată pentru ce Crăciunul din anul acesta, deși timpul a fost trist, ne-a înveselit inimile și cu mare mulțumire am înălțat rugăciuni celui Atotputernic pentru bucuria de acum, care ne înfrățește pe toți într'o țară nouă, o țară mare și liberă: *România tuturor Românilor!*

28 Dec. 1918/10 Ian. 1919

Am citit în ziarul *Văitorul* frumoasa poezie de *Claudia Miliian* intitulată: *Sărbătoarea Neamului*, pe care cu plăcere o reproduc aci:

Ierusalimul visurilor noastre,
Ierusalim de azi nu vei mai plânge,
Căci re'nviat din propria-ți țărănă
De-asupra ta, din culmile albastre —
Pecetluind calvarul tău de sânge —
S'a pogorât dumnezeicaska mână.

E mâna ce ne-aduce azi lumina
Săpând în piatră — al lumii ideal
Și'n suflete credința și speranța —
E mâna ce ne-aduce Bucovina
Și ne deschide drumul în Ardeal,
E mâna lui Isus Christos — E Franța!

Te-au necinstit bătându-te pe Cruce
Și răstignit ai fost Ardealule — Isus!...
Dar azi privind spre visul tău sublim
Vezi focul și furtuna cum să duce,
Vezi Templul tău, lucind în soare, sus
Ardeal sfințit, Ardeal — Ierusalim.

29 Dec. 1918/11 Ian. 1919.

Astăzi a plecat la Paris d. *Ion I. C. Brătianu*, președintele

consiliului de ministri, pentru a lua parte la lucrările Conferinții de pace. Primul-ministru este însoțit de d-nii: *Constantin I. Brătianu*, secretarul delegațiunii române la conferință, colonelul *Toma Demetrescu* din Statul Major general și *Ion Pleșea*, șeful său de cabinet.

D. Wilson a informat oficial pe d. Clemenceau că nu vrea să fie considerat la Conferința păcii ca șef al Statului, ci ca primul său ministru, conform Constituției Statelor Unite, care stabilește că Președintele este nu numai șeful Statului, dar și șeful guvernului.

31 Dec. 1918/13 Ian. 1919.

Comitetul național al Sașilor din Ardeal, urmând exemplul Sașilor din București, a luat următoarea rezoluție: „Evenimentele mondiale au creat situațiuni noi în ținuturile în care poporul Sașilor transilvăneni s'a creat acum 800 de ani viața națională. Regele Ferdinand al României, prin decretul-lege din 27 Decembrie 1918, a declarat deplina stăpânire asupra ținuturilor Transilvaniei. Poporul cel mai numeros al Transilvaniei și al ținuturilor locuite de Români, în care să găsească și elemente maghiare, a declarat în Adunarea Națională din Alba-Iulia alipirea la România a tuturor ținuturilor Transilvaniei locuite de Români. Aceasta este o alipire a teritoriilor naționale bine determinate prin circumstanțe etnografice. Luând în considerație aceste fapte și convingși că prin aceasta să aduce la îndeplinire un vechiu ideal și să înlăptuiește un eveniment istoric universal, — folosindu-ne de dreptul popoarelor de a hotări singure de soarta lor, noi poporul sas din Transilvania declarăm alipirea noastră la Regatul României și adresăm poporului român salutul nostru frățesc și urările noastre de bine la îndeplinirea idealurilor sale naționale. Poporul sas din Transilvania ține socoteală prin aceasta, nu numai de evoluția evenimentelor istorice universale, ci și de drepturile naturale ale poporului român la unirea sa și la fondarea Statului său, și își exprimă totodată speranța nestrămutată că poporul și conducătorii poporului sășesc vor pune la dispoziția poporului român virtutea strămoșească și vor fi călăuziți față de dânsul de sentimentele de dragoste, abnegație și dreptate de care poporul sas a dat dovadă în cursul veacurilor. Poporul sas a avut o autonomie constituțională, care contrar asigurărilor solemne și legale i-a fost sustrasă. Poporul sas este convins că noul stat român îi va oferi și îi va recunoaște tot ce are el trebuință pentru existența sa. De altfel, în Adunarea națională din Alba-Iulia, s'a afirmat categoric, că fiecare popor va avea dreptul să se conducă, să-și administreze averea, să se judece în propria sa limbă și prin proprii săi fii, precum și să fie reprezentat în măsură corespunzătoare în legislație, precum și în administrațiile care garantează autonomia bisericii, școlii, precum și asigurarea libertății naționale, politice, economice și culturale a popoa-

relor. Poporul sas aderă la hotăririle dela Alba-Iulia, prin care să cere asigurarea în mod egal la Congresul păcii a libertății tuturor națiunilor mari și mici, și vede în aceasta chezașia unei păci durabile pentru popoare. Sașii speră și doresc ca și celelalte naționalități din Ardeal să se ralieze la aceasta hotărîre. Poporul sas, conștient de însemnătatea hotărîrilor sale, să consideră de azi înainte ca făcând parte din Regatul Român, iar fiii și ficele sale ca cetățeni români. Roagă deci pe Dumnezeu, ca acest pas plin de răspundere, pe care îl consideră de datoria sa de a-l face, să fie călăuzit spre bine și să fie însoțit de binecuvântarea sa.“

Cetind această rezoluțiune, cel ce nu cunoaște istoria tragică a Românilor din Ardeal, rămâne încântat de frumoasele sentimente pe care poporul sășesc spune că le poartă față de poporul român; dar, cel ce a învățat istoria fraților noștri și știe chinurile pe cari le-au suferit ei în decursul veacurilor din partea Sașilor, în părțile locuite de ei, nu să poate opri să nu zâmbească în mod ironic când cetește că „poporul și conducătorii poporului sas vor pune la dispoziția poporului român virtutea strămoșească și vor fi călăuziți față de dânsul de *sentimente de dragoste, abnegație și de dreptate de care poporul sas a dat dovadă în decursul reacțiilor*“. Risum teneatis! Este de ajuns să ne aducem aminte de faimoasa conjurațiune cunoscută sub numele de *unio trium nationum*, făcută îndată după revoluțiunea din 1437, prin care Ungurii, Secuții și SAȘII să însoțiră între ei ca să asuprească și să nimicească cu totul pe Români. Cât de mult s'au schimbat vremurile! . . .

1/14 Ian. 1919.

Ziua *anului nou* să deosebește mult de zilele nașterii Mântuitorului nostru. Crăciunul s'a arătat moros, întunecos, cețos și trist, iar *anul nou* este vesel, cu cerul senin și luminos; soarele își trimite razele strălucitoare asupra tuturor, raze vesele, cari fac ca inimile noastre să fie cuprinse de un mare simțământ de bunățate față de tot și de toate.

Anul care a intrat în negura vecinicieii, *anul 1918*, a fost mare pentru noi. El a însemnat pentru neamul românesc o răspândită hotărîtoare. Destinele noastre istorice s'au desfășurat dela tragedie până la apoteoză. Suferințe cumplite au alternat cu cele mai mărețe speranțe și mai strălucitoare triumfuri: o primăvară de doliu și jale, de armistițiu silit și o pace brutală cu o toamnă rodnică în bucurii și plină de cele mai mărețe înfăptuiri ale visurilor noastre de sute de ani: *Unirea tuturor țărilor române într'un mare și mândru regat!*

Anul 1918 este pentru poporul român *anul biruințelor*: biruință înafară și biruință înăuntru. Drepturile noastre naționale, recunoscute și consfințite în întregimea lor istorică s'au realizat prin eforturile noastre proprii și prin sprijinul marilor noștri Aliați și pretini din Apus, apărătorii libertății și ai onoarei, iar

pe de altă parte poporul român a obținut marea împroprietărire și votul universal, reforme cari îi deschid un viitor de democrație și de cultură strălucită, așa că generațiile viitoare vor clădi și vor întări marele edificiu de civilizație și de progres al României Mari. Fie binecuvântat pentru vecii vecilor anul 1918!

Anul nou 1919 începe sub cele mai bune auspicii. Conferința păcii care să deschide la *Versailles* va statornici prin dreptate și armonie echilibrul lumii, consfințind pentru vecie drepturile neamului românesc, așa că putem privi viitorul cu speranță și încredere!

În lipsa d-lui prim-ministru Brătianu, d. *M. Ferechide*, care-i ține locul de președinte al consiliului de miniștri, ducându-lă la Palatul Regal, pentru a prezenta Suveranului felicitări cu ocazia anului nou, a rostit următoarea cuvântare: „Sire. Cu ocaziunea anului nou aducem urările noastre cele mai călduroase pentru sănătatea și fericirea Maiestății Voastre. Anul începe sub auspiciile cele mai îmbucurătoare. El va desăvârși înfăptuirea operei mărețe pentru care Maiestatea Voastră, în capul vitezei noastre armate, și urmat de întreaga suflare românească, ați muncit cu o trudă și tenacitate, care sunt obiectul admirațiunii lumii. În ziua când ați urcat treptele tronului, Maiestatea Voastră ați rostit acest cuvânt care a răsunat în inimile noastre ale tuturor: *Voiu fi bun Român*. Recunoștința nemărginită a Românilor de pretutindeni slăvește înălțarea sufletească cu care Maiestatea Voastră ați îndeplinit făgăduiala Voastră Regală. Este dar firesc ca astăzi mințile Românilor dela Nistru până la Tisa să se îndrepteze cu dragoste către Regele lor, care, după ce a dat exemplul celor mai nobile sacrificii a avut fericirea să îndeplinească visul lor secular, *întregirea neamului românesc*; mai cu seamă când tot în anul acesta de mărire națională populațiunea rurală, atât de scumpă Maiestății Voastre, să va bucură de stăpânirea pământului și de votul universal; tot astfel și către M. S. Regina, care, cu o energie neînvingătoare de nici o durere, cu o generozitate și o înduioșare neobosită, n'a încetat de a întări toate avânturile și de a alina toate suferințele. În numele lor ca și în numele nostru urăm Maiestăților Voastre, din adâncul inimii, la mulți ani: Să trăiți, Sire! Să trăiască M. S. Regina! Să trăiască augusta Familie Regală!“

M. S. Regele a adresat armatei următorul ordin de zi: „Pe pragul unui an nou, gândul meu să îndreaptă cu adâncă dragoste și cu cea mai vie recunoștință către iubita Mea oaste. Țara nu va uita nici o clipă că vitejiei ostașului român să datorește în cea mai mare parte făurirea României de astăzi și de mâine. Voi toți cari vă aflați în fruntariile vechiului Regat și cei cari ați dus drapelul român în ținuturile liberate, peste cari să vor întinde hotarele noiei României întregite, aduceți-vă neconținți aminte că pe steagurile voastre sunt scrise cuvintele: *onoare și patrie*; ori unde vă aflați, voi sunteți purtătorii acestor două idei. Cu vie

mulțumire M'am putut convinge că în toate împrejurările v'ați arătat pătrunși de misiunea voastră de a fi apărătorii Țării și ai Tronului și păzitorii ordinii. După un lung timp de încercare și de privațiuni, dar și de lupte eroice, unde ați cules lauri neperitori și stima și dragostea Regelui vostru, a Patriei și a fraților voștri de arme, anul care începe ne promite tuturora pacea, atât de dorită. Vă urez și vouă, iubiților Mei ostași, un an pacinic și plin de fericire, ca să puteți culege în liniște roadele muncii voastre. Dar până la momentul acesta, așteptat de toți cu atâta dor, cer dela voi toți: ofițeri, subofițeri și soldați, să stați fiecare la postul său, făcându-vă datoria cu sfințenie așa cum vă impune jurământul vostru de ostași. Din adâncul sufletului vă urez: La mulți ani!!“

2/15 Ian. 1919.

Cu ocazia anului nou și a Sfântului Vasile, care este patronul scriitorului acestor rânduri, am primit felicitări și urări dela bunii mei pretini și cunoscuți. Intre acestea să distinge una prin dragălășenia, duioșia și înaltele-i sentimente naționale, venită din partea doamnei *Anișoara N. Păunescu* din București, pe care o cunosc și căreia i-am dat îngrijirile mele medicale, ori de câteori era trebuință, din momentul în care a venit pe lume și până în clipa când am avut deosebită mulțumire sufletească de a-i pune în deget inelul de logodnă. D-sa este unicul copil al bunului și vechiului meu pretin *Nicolae I. Bărbulescu*, fost pe vremuri Prefect și Deputat al Buzăului, iar acum este Director al Băncii Naționale a României în București. Cu deosebită plăcere reproduc aci prima parte a scrisoarei d-nei Păunescu: „Zi cu zi ne trezim ca dintr'un vis urât din somnul greu ce ne-a încătușat mințile și sufletul atâta vreme, — ne trezim în căldura izbânzii, în strălucirea zilelor de mărire; — zi cu zi ne reluăm firul vieții, întreprupt par'că o clipă, — regăsim gânduri vechi, obiceiuri dragi adormite în câte un colțisor tainic pe timpuri de restrîște, și cari ni să par de două ori mai scumpe, după așa lungă despărțire... Una din aceste deprinderi, dragă între toate, era aceea de ați scrie de Sfântul Vasile. După doi ani de tăcere, doi ani în cari tocul să odihnea trist și mut la locul său, pe când urările ne-au rămas înăbușite în inimile îngrijorate, îmi vine să mă întreb de trăiesc aieva acum... și poți să-ți închipui, scumpul nostru Nenea Bianu, cu ce emoție aștern rândurile acestea... Dar lasă-mă pentru astă dată să încep cu altă urare, urare care desigur îți e tot atât de scumpă ca și mie, — urare pe care noi Românii trebuie să o purtăm smeriți și cu sfințenia pe buze, — cum să spune mărturia de credință din noaptea Invierii. — *Să ne trăiască România Mare!* Să ne trăiască Impărăția noastră mândră și frumoasă, Impărăția visului strămoșilor și al copilăriei noastre, pe care l'am văzut împlinit... O privim cu teama care pare că însoțește fericirile prea mari, fericirile care copleșesc... Și e a noastră,

toată, toată! . . . Și să-ți mai spun oare cât te-am asociat la vese-
lia ce am simțit, și că înaintea mulțumirii noastre ne-am gândit
la bucuria d-tale de ardelean, Nene Bianu, care a-i știut, pe când
eram încă de o schioapă, să-mi faci atât de dragi prin d-ta pe
frații noștri îndepărtați? . . . și cu prinusul recunoștinții mele
pentru farmecul anilor creșuți în alintarea și afecțiunea-ți pă-
rintească, — cu iubirea noastră a amândurora, — îți zicem: Să
trăiești! Să-ți deie Dumnezeu ani mulți, mulți, ca să vezi ajunsă
la înflorirea ei deplină România noastră nouă. Să-ți deie, Dom-
nul, sănătate și voie bună, să-ți dea tot binele pe care ți-l doriți
din suflet, iar Anul nou, anul care începe cu un așa măreț ră-
sărit de soare să-ți aducă numai căldură și lumină. . . .”

5/18 Ian. 1919.

Astăzi a avut loc ședința solemnă de deschidere a *Conferinței
Păcii* în Palatul ministerului de externe din Paris. Președintele
Republicii franceze, d. Poincaré, a pronunțat un elocvent discurs,
expunând ideile și principiile pentru cari au luptat Aliații și pe
baza cărora să va face pacea. D. Poincaré a adresat delegaților
țărilor aliate următoarele cuvinte: „Ceea ce vă dă astăzi dreptul
de a fixa o pace dreaptă este faptul că nici unul din popoarele
pe cari le reprezentați nu s'a abătut din calea dreptății. Lumea
întreagă poate avea încredere în domniile voastre, pentru că nu
sunteți, din aceia cari vr'odată au violat drepturile omenirii. Nu
e nevoie de a mai aduce informațiuni excepționale pentru a sta-
bili origina acestui războiu, destul de cunoscute și deplin dovedite
de arhivele imperiale: pofa de a cuceri Europa și de a stăpâni
mai apoi întreg globul. Imperiile centrale, strâns legate prin-
tr'o complicitate secretă, au inventat pretextele cele mai odioase
spre a putea trece peste corpul Serbiei, tăindu-și un drum spre
Orient. În același timp au îndepărtat angajamentele cele mai so-
lemne pentru a putea trece peste corpul Belgiei și ași croi drumul
spre inima Franței. Aceste sunt cele două crime de neuitat cari
au deschis drumul războiului.” D. Poincaré arată că toate na-
țiunile aliate s'au aruncat succesiv în mijlocul popoarelor comba-
tante, pentru a veni în ajutorul dreptății amenințate și că în în-
săși această dreptate vor găsi cu toții bazele pe cari vor clădi pa-
cea de acum. „Dreptate în problemele teritoriale, dreptate în pro-
blemele economice”. Președintele enumeră apoi principalele obiec-
te ale acestei păci de dreptate: pedepsirea vinovaților, siguranța
contra unei noi agresiuni, mijloace de traiu Statelor noi. El
anunță apoi Liga Națiunilor, care formată din popoarele victo-
rioase, va fi o garanție de pace, nici de cum o armată de răsbu-
nare sau de dominație.

După ce d. Poincaré a cetit discursul său, ascultat în picioare
de toți delegații puterilor aliate, s'a retras, iar d. Wilson a propus
Conferinței să aleagă de președinte definitiv pe d. Clemen-
teau: „Franța, zice d. Wilson, și Parisul ar merita prin sine în-

suși această onoare, dar trebuie să aducem asemenea omagiiul nostru omului și marelui servitor al țării sale“. Aceasta propunere a fost primită cu unanimitate.

D. Clemenceau a mulțumit Conferinței pentru onorarea ce-i face, schițând cam astfel opera ce o așteaptă: „D. președinte Wilson are o autoritate specială ca să ne spuie că e prima oară când să întrunește o delegație a popoarelor civilizate din lumea întreagă. Cu cât a fost mai mare catastrofa sângeroasă, care a pustiit și a ruinat una din cele mai bogate regiuni ale Franței, cu atât mai largă și mai frumoasă trebuie să fie satisfacția, nu numai satisfacția pentru fapte săvârșite, satisfacția vulgară, dacă pot zice astfel, satisfacția care ni să datorește tuturor, ci satisfacția mai nobilă și mai înaltă, pe care ne vom sili să o dăm popoarelor pentru ca să scape în sfârșit de această obsesiune fatală, care îngrămădind ruinele și durerile terorizează populațiile, neîngăduindu-le să se dea lucrului liber. E o mare și nobilă ambițiunea ce o urmărim cu toții și trebuie să dorim ca succesul să încoroneze silințele noastre. Nu vă putea să fie altfel decât numai dacă nu avem idei bine fixate și bine precizate. Succesul nu e posibil decât dacă rămânem strâns uniți. Am venit aci ca pretini; vom trebui să părăsim această sală ca frați. Acesta e primul gând ce țin a vi-l comunică. Dealtmintrelea totul trebuie să fie subordonat necesității unor legături cât mai strânse între națiunile cari au luat parte la acest mare războiu și necesității de a rămânea pretini și mai departe. Liga Națiunilor este în d-voastră; de d-voastră depinde s'o faceți să trăiască; inima d-voastră trebuie să fie pătrunsă de ea. Acum câteva zile am spus președintelui Wilson că nu există sacrificiu ca să nu fiu gata a-l face pentru realizarea acestei legături, și nu mă îndoiesc că și d-voastră sunteți pătrunși de aceleași sentimente în această privință, voi face aceste sacrificii, dar cu condițiunea ca noi să ne silim, într'un spirit imparțial, de a reconcilia interesele în aparență contradictorii, pentru realizarea unui plan care să aducă o stare mai fericită omenirii. Aceasta este, domnii mei, ce doream să vă spun. Sunt mișcat de cuvintele de vădită bunăvoință și pretinie ce mi-o arătați. Programul acestei Conferințe a fost expus de președintele Wilson. Nu mai este mult: pace mai curând sau mai târziu așteaptă teritoriile; ea însă va trebui să fie, nu o pace a tărzintelor, ci o pace a națiunilor. Acest program cuprinde în el însuși totul. Nu este o împărechiere de cuvinte superficiale. Să încercăm a lucra repede și bine.”

Conferința a decis să discute mai întâiu responsabilitatea autorilor războiului, sancțiunile contra crimelor de războiu, precum și legislația internațională a muncii.

Delegația României să compune din d-nii: *Ion I. C. Brătianu*, prim-ministru, și *N. Mișu*, ministru României la Londra; iar consilieri tehnici sunt d-nii: general *Coandă* și colonel *Sergiu Ionescu*, în comisiunea militară; *I. C. Creangă*, *Băicoianu* și *Pi-*

lidi, în comisiunea economică; *Gheorghiu*, în comisiunea vămirilor; *Eftimie Antonescu* și *C. Antonia* în comisiunea juridică și administrativă; *Caracostea* și *Mereuță*, în comisiunea transporturilor cerealelor; *Tănăsescu* și *Marinescu*, în cea a petrolului și a minelor. Din partea Ardealului d-nii: *Alex. Vaida-Voevod* și *Caius Brediceanu*; din partea Bucovinei: *Nicu Flondor* și *Al. Vitencu*, și din partea Basarabiei: *I. Pelivan*, *Herța* și *Dr. P. Cazacu*.

6/19 Ian. 1919.

Președintele Republicii franceze, d. Poincaré, a trimis M. S. Regelui nostru următorul mesagiu: „Telegrama pe care M. V. a binevoit să mi-o adreseze la 11 Noemvrie, în momentul sosirii trupelor franceze la Dunăre, n'a sosit la Paris și abia astăzi am luat cunoștință prin ministrul Franței la București. Vă rog să mă iertați de a nu Vă fi putut mulțumi mai de vreme, fiind fericit de a putea vedea fraternitatea de arme între armatele române și franceze și reluarea locului României între Aliați. Nu mă îndoiesc că printr'o pace ulterioară, poporul român își va găsi consacrarea unității naționale. Franța să va fi fericită de a fi făcut tot ce atârnă de ea pentru a ajuta viteaza voastră țară să-și realizeze idealul său patriotic. Mulțumesc M. V. și M. S. Reginei pentru urările adresate Franței și Vă rog să le primiți pe ale mele pentru M. Voastre și pentru România. Nu mă îndoiesc că prin pacea, care va consacra în anul acesta victoria dreptului, să va realiză unitatea națională a poporului român, să va strângă și mai mult încă între țările noastre, legăturile tradiționalei lor prelinii“.

8/21 Ian. 1919.

Ziarul *Universul* a reprodus după *Le Petit Marseillais* un imn de recunoștință, scris de *C. Mauclair*, intitulat așa de potrivit: *Salut sacrificatei*, din care *Neamul Românesc* a citat următoarele pasagii duiioase: „Să înclinăm steagurile noastre, să înclinăm conștiințele și grațitudinile și mila și dragostea noastră în fața nobilei și nenorocitei României! România a fost chemată stăruitor și a venit. Incotro? În spre tradări îngrozitoare ale acestei Rusii, care a angajat-o cu risic mortal, care a luptat alături cu dânsa în 1877 și care o ură pe ascuns în chip neînțeles. Prima tradare a fost cea a Țarismului, al cărui ministru Stürmer a forțat armata română să se arunce asupra Austriei, pentru ca apoi s'o abandoneze, frustrând-o de concursul trupelor ruse, promis pe Dunăre. A venit apoi dezastrul și invazia în Muntenia. Armata română refăcută de către Franța, ca și armata sârbească, redevenind puternică și amenințătoare atacă pe austro-germani. Atunci să văzu tradată a doua oară de către Rusia, devenită revoluționară. Ofensiva ei eră legată de ofensiva rusă din Galiția. A fost abandonată de turmele de dezertori și a rămas

izolată în fața inamicului. Atunci s'a gândit să treacă în Rusia meridională, în Ucraina. Mai credea în preținia Slavilor, cari o atrăseseră pentru cauza lor. A treia tradare! Ucraina ș'a închis porțile în spatele acestei armate leale, nelăsându-i decât puterea de a alege între capitulare și moarte, după o apărare desperată. I'a spus rece: „Nu vă primim. Muriți sub ochii noștri sau mai bine predați-vă. Noi numim aceasta *fraternizare*“. Atunci, dar numai atunci, ajunsă la aceasta înălțime a calvarului ei, România a cedat, a îngenunchiat în sudoarea de sânge. Și nici atunci. Avea toate motivele din lume ca să se recunoască învinsă, să ceară pace, să blasteme Rusia și să nu ceară avizul celorlalți Aliați, cari nu mai puteau face nimic pentru ea. Cine ar fi îndrăznit s'o blameze? Cine n'ar fi scuzat pumnul de oameni încremeniți și perduți, dacă ar fi „fraternizat“, când atâtea milioane de Ruși o făceau voluntar? Totuși România a avut măreția sufletească, — fără o muștrare, — să ne consulte, să ne arate rănilile sale și să ne spue: simplu: „Am făcut destul sau vroiti să mor? Dacă aceasta vă este dorința, voui muri!“ Nu există în istorie un gest mai sublim decât acesta. Nu ajunge ca opinia publică franceză să înțeleagă necesitatea tragică care-i ia armele din mână vitezei și lealei României. Nu-i ajunge ca să-i păstreze o stimă respectuoasă și o inimă recunoscătoare. Ci trebuie ca această scurtă epopee a istoriei române să se înscrie în mintea copiilor noștri, iar numele României să le fie scump. Orizontul este negru. Totuși vom învinge monstrul și ceea ce este distrus să va reface. Cu cât este mai profundă căderea pentru onoare, cu atât mai mare va fi renașterea în cinst. Vei retrăi mai frumosă, Românie martiră! Franța care te-a susținut, care te-a ajutat să-ți porți crucea, te iubește și te admiră! speră într'ansa mereu, întotdeauna!“

10/23 Ian. 1919.

D-l profesor universitar *Simion Mândrescu*, fiind în misiune la Roma, în calitate de președinte al Societății Românilor din Transilvania, Banat și Bucovina, cu data de *10 Maiu 1918*, a adresat M. S. Regelui și poporului român un omagiu de recunoștință, care merită să fie reprodus aci, mai ales că cele exprimate în el sunt astăzi o realitate: „*Maiestății Sale Regelui României*. Ingrijorat de viitorul poporului român și interpret al credințioșilor voștri supuși, *Maiestatea Voastră*, la 27 August 1916, a dat ordin armatelor române să pătrundă în Austro-Ungaria, pentru a sfărîmă lanțurile de sclăvie ale Românilor și ale altor naționalități nemaghiare și negermane din monarhia habsburgică. Prin aceasta *Maiestatea Voastră* a dat poporului român ocaziunea să arate, prin sacrificii de necrezut, gradul de dragoste față de frații săi din Transilvania și Bucovina și ș'a înscris în același timp numele în istoria noastră națională, alături de Mihaiu Viteazul, întemeietorul unității noastre naționale. Dacă tradarea Rusiei a înfrânt efortul măreț al României și a silit'o să semneze cu cuțitul

la gât pacea, înainte de ași fi atins ținta războiului său, această pace nu poate micșora întru nimica recunoștința pe care Românii din Transilvania și Bucovina o datoresc Maiestății Voastre și poporului român. Inimile tuturor Românilor Vă aparțin pe veci. Românii din Transilvania și Bucovina sunt legați pentru totdeauna de Maiestatea Voastră, Regele lor de astăzi și de mâine, și de Augusta Voastră Familie. Din momentul în care refugiații și prizonierii de războiu, cari au putut scăpa, reprezentând Românii din monarhia habsburgică au alergat sub drapelul român și au depus jurământul de credință Maiestății Voastre, proclamându-Vă prin acest fapt, Regele tuturor Românilor. Românii din Transilvania și Bucovina n'au altă patrie decât România. Ei nu recunosc alt Rege decât pe Maiestatea Voastră, nici pe altă Regină decât pe grațioasa voastră consoartă, căreia un ostaș rănit în războiul nostru național, i-a murmurat înainte de a muri cuvintele: Să trăiești Măria Ta! Să ajungi Impărăteasa tuturor Românilor! Noi Românii din Transilvania și Bucovina, considerăm dorința muribundului erou ca realizată. Intrarea României în războiu, alături de Puterile cari luptă pentru dreptatea și libertatea popoarelor, a proclamat Unitatea națională a tuturor Românilor sub sceptrul vostru. Biruința marilor Aliați o va consacra“.

12/25 Iau. 1919

În timpul pribegiei din Moldova, după ce să făcuse *pacea dela București*, pe care făuritorii ei o credeau definitivă, geniala noastră Regină, care lăcrimă și suferea pentru toți și care prin vorbele Ei aducea în tot locul alinare și înviorare, a trebuit să-și stăpânească cugetul și simțirea și să *tacă*. Ii să impunea o *tăcere* înăbușită, neputând vorbi despre morți, despre credința în ziua cea mare a isbânzii, despre munții cari ni să furau, despre calea mărilor care ni să închidea, despre oastea noastră împuținată, dezarmată și umilită, despre hrana luată dela gura populației și trimisă în țara dușmanului în tristele zile ale armistițiului și ale păcii impuse, ca să nu supere pe vrăjmașii cari ocupau Capitala Țării. Cu câtă durere toate acestea n'au fost scrise pentru că „Regina unei țări cotropite nu putea să-și ridice glasul!“ Și pe când mulți din fiii cei mai buni ai țării desperau și treceau poate prin îndoiala Apostolului Toma, Ea, Regina așteptă cu îndrăzneală Ziua Invierii.

După ce au trecut toate și vrăjmașul a fost silit să părăsească țara cu nepusă masă, buna noastră Regină a scris despre acea *tăcere* cele ce urmează: „Acum câteva luni am scris: *Sâmbăta Morților*. Ca tot ce am scris în răstimpul celor doi ani de războiu, a fost ca să împărtășesc gândurile mele cu poporul meu, să-i vorbesc de durerea mea ca și de a lui. Dar când trebuia să dau la lumină rândurile în care pusesem o parte din sufletul meu, mi s'a dat a înțelege că n'a venit timpul să-mi ridic glasul.

că o Regină acărei țară era în mâinile unui dușman neînduplecat, trebuia să tacă orice sentimente ar avea. Cum, nici despre morți să nu pot vorbi? Să nu pot aminti celor în viață că cei ce zac în pământ, liniștiți, cu ochii închiși, așteaptă ca noi să ducem opera lor mai departe? Așteaptă dela noi să dovedim lumii că lupta noastră a fost pentru o cauză sfântă și că nici unul din noi n'a pierdut credința în ziua cea mare a isbândeii. Tăcere! N'au putut să-mi plece capul, să-mi sfarme gândurile, să-mi smulgă credința din suflet și speranța din inimă, dar au putut să mă silească să tac și să privesc nedreptatea cea mare care să săvârșea. Tăcere! Da, — nu trebuie să vorbesc despre vitejii noștri, despre faptele și despre moartea lor glorioasă, nu trebuie să vorbesc cum ostașii noștri au pus stavilă cu pepturile lor dușmanului care năvălea asupra scumpului nostru pământ. Să nu mai vorbesc despre idealul nostru, să nu mai chiem pe aceia cari ca și mine n'au șovăit nici o clipă, nu s'au îndoit și n'au dat nici odată înapoi. Nu trebuie să-i adun împrejurul meu, să nu le trimit nici un cuvânt, să nu trezesc revolta în inimile lor! Tăcere! Trebuie să tac, să nu zic nici o vorbă și să mă arăt ca și *cum ași consimți la o pace care nu este pace*. Trebuie să văd cum ne sunt răpiți munții și închisă calea mărilor. Să nu merg în mijlocul poporului care a fost trecut dușmanului ca oile, să nu le dau nici un ajutor, să nu le zic cuvintele scumpe: „Ne vom vedea, ne vom vedea!“ Să privesc oastea noastră dezarmată, împuținată și umilită. Să îndur ca hrana să fie luată dela gura populației noastre și să fie trimisă în țara dușmanului. Trebuie să îngăduim ca spionii în toate colțurile să controleze viața noastră, să las ca agenți stăruitori să uneltească împotriva existenței noastre, să ne strice țara. Nici în șoaptă nu trebuie să protestez când preținții și aliații noștri sunt isgoniți din țară. Trebuie să mă uit cum îi duc trenurile și cum noi rămânem singuri, fără ajutor, călcați în picioare și uitați în mijlocul întunerecului și a tăcerii care cade asupra noastră ca o cortină de fier ca să ne despartă de cei vii. Toate trebuie să le văd și să nu spui nici un cuvânt! Tăcere! Trebuie să tac și să nu ridic glasul când cauza în care credem este tărită în noroiu, când tot ceea ce am săvârșit este osândit și toți cei ce ne-au ajutat sunt judecați ca făcători de rele, când nu ne mai este iertat să pronunțăm cuvintele de *Unitate națională*. Trebuie să tac și să văd cum cei slabi cad, își făgăduiesc credință și își unesc glasurile lor cu ale acelor cari osândesc, să-i văd și să nu pot strigă: *fiți bărbați!* Să nu le strig: „Stăruiiți în credința voastră, fiți cu răbdare și hotărîre, căci aceste sunt numai zile de încercare, însă cauza noastră nu este o cauză pierdută, acum trecem prin întunecare, dar lumina nu s'a stâns, o văd încă sclipind ca o stea luminoasă care ne arată calea, chiar dacă e departe, foarte departe!“ Da, trebuie să tac: căci Regina unei țări cotropite nu poate să-și ridice glasul.“

Iar la timpul bucuriei și al răsplătirii, Regina nu cerea ni-

mic poporului său, decât îi adresă aceste cuvinte înălțătoare: „Măreț este ceasul nașterii și ca mama, care își iubește copiii, cu atât mai dragi, cu cât i-a fost mai mare chinul și suferințele cari le-a îndurat cu ei, te rog, poporul Meu, dă-mi și Mie un loc printre cei cari au întocmit o Românie mai mare și mai bună, pentru care am luptat cu toții împreună, în care avem o înflăcărată credință, Eu cu voi toți.“

24 Ian./6 Febr. 1919.

Astăzi este ziua mare și sfântă a *Unirii Principatelor Române*, care în anul acesta a fost mai semnificativă decât oricând, deoarece acum s'a serbat *Unirea tuturor țărilor locuite de Români*, unirea neamului întreg. Sunt 60 de ani decând s'a pus temelia edificiului măreț și trainic, care să încheie în anul acesta cu voința Celui Atotputernic. Nici odată n'a apărut în mai plină lumină însemnătatea istorică a actului dela 1859. Unirea Principatelor a fost și este temelia mândrului Regat al României de astăzi. Dela unirea principatelor începe opera de înălțare și de întărire a României și de atunci efortări de uriași au făcut din două țări mici și fără însemnătate un Stat independent, care, prin politica lui chibzuită, prin organizarea economică, financiară și militară, ca și prin munca lui culturală, să joace un rol internațional în acest războiu mondial, să poată încheia un tratat de alianță și să poată prin puterea lui de Stat liber să creeze România Mare, aducând la sânul său Basarabia, Bucovina, Ardealul cu Banatul și cu toate ținuturile locuite de Români până la Tisa. Iată pentru ce în anul acesta ziua de *24 Ianuarie* este mai scumpă și mai măreață decât oricând, și pentru aceasta ea s'a serbat în București cu un fast deosebit, după inițiativa luată de *Societatea Tinerimea Română*, la care s'a asociat: *Societatea ortodoxă a femeilor române*, societățile: *Carpații, Transilvania, Cercul Românilor de peste munți, Înainte și Macedonia*. Ziua întreagă a fost consacrată sărbătoarei *Unirii*, la care au luat parte și reprezentanții Basarabiei, Bucovinei și Ardealului, cari au salutat *Țara* și noua lor patrie, iar Macedonia, visând și ea la o unire cu noi, ș'a mărturisit speranța în viitor. La noi, în Buzău, deasemenea s'a serbat printr'un Te-Deum la Episcopie, fiind de față autoritățile, elevii liceului și o mare mulțime de cetățeni.

26 Ian./8 Febr. 1919.

În ziua de 21 Ian./3 Febr. a. c. Camera franceză a primit pe Președintele Statelor Unite, *Wilson*. Ceremonia a fost fără precedent în anele parlamentului. Președintele Republicii franceze, *Poincaré*, președintele consiliului de miniștri *Clemenceau* și președintele Senatului *Dubost*, au sosit urmați după câteva minute de *Wilson*, care a fost primit cu toate onorurile în marea sală de recepție. Când a intrat în sala de ședințe, muzica a intonat *Marsiliaza*, iar Senatorii și Deputații cu toții au salutat pe *Wilson*,

Galeriile erau ticsite de lume. Doamnele Wilson, Poincaré și Deschanel erau în loja prezidențială. Erau de față: Lloyd George, Lansing, Balfour și alte personaje mari. Președintele Camerei, Deschanel, a ținut o scurtă dar călduroasă cuvântare de bunăvenire, de care Wilson a luat cunoștință în traducere engleză. Apoi președintele Wilson a rostit un discurs dela tribuna Camerei, prin care a arătat necesitatea creării *Ligii Națiunilor*, pentru a garanta integritatea Franței ca și libertatea lumii, continuând astfel: „Am văzut nobilul oraș Reims în ruine și nu m'am putut opri de a-mi zice: Ai fost distrus pentru că conducătorii lumii n'au prevăzut la timp mijloacele ca să fi cruțat. Conducătorii lumii s'au gândit la relațiile între guverne, uitând relațiile între popoare. Ei au fost preocupați de manopere, de combinații internaționale, când ar fi trebuit să se preocupe mai bine de soarta bărbaților și femeilor, de siguranța vetrelor lor, când ar fi trebuit să se îngrijească de fericirea popoarelor lor, ei fiind la adăpost de primejdie. Conducătorii lumii știu acum că singurul mijloc de a ajunge la această țintă este de a face ca faptele cari s'au produs în fața noastră să se reproducă întotdeauna, pentru ca Franța sau alt popor liber ori de câteori ar fi amenințat, universul întreg să se ridice pentru a-i apăra libertatea. Iată pentru ce, cred eu, întâmpin în Franța pentru liga națiunilor un entuziasm inteligent și călduros. Franța vede Societatea Națiunilor ca o viziune clară; ea nu o privește ca o necesitate pentru ea însăși, ci ca o necesitate pentru întreaga omenire. Ea știe că sacrificiile ce trebuie făcute pentru liga națiunilor nu s'ar putea compara cu sacrificiile ce ar fi necesare dacă liga națiunilor n'ar exista.” Președintele Wilson s'a terminat cuvântarea astfel: „Lumea a văzut eșuând marele complot și poporul francez poate fi acum sigur că prosperitatea sa îi este garantată, că vetrele sale îi sunt asigurate, căci omenirea întreagă este gata, cu toată forța și resursele de cari dispune, să-i garanteze integritatea și siguranța. Astfel când ținem ședință în fiecare zi la Quai d'Orsay, mă gândesc în mine însumi la cuvintele generalului Pershing: Vom face o lume pentru voi în care să va putea trăi și în care națiunile să vor putea bucura de libertatea pe care înțelegerea a plătit-o atât de scump“.

28 Ian./10 Febr. 1919.

Cei ce vin din Ardeal nu găsesc cuvinte prin cari să descrie bucuria și fericirea fraților noștri de acolo sub noul regim românesc. Toate oficiile înalte sunt ocupate de Români; limba oficială este cea românească. Eu primesc dela toate rudeniile scrisori pline de entuziasm și voie bună. Sora mea dela Blaj, *Valeria*, soția canonicului *Alexandru Uilăcanu*, îmi scrie astfel: „Nu pot să-ți scriu câtă fericire și îndestulare, câtă voie bună este pe la noi, de când ne-a dat bunul Dumnezeu fericirea asta mare și ne-a învrednicit ca de aci încolo să trăim toți Români în România Ma-

re! Trei zile dearândul s'a jucat în piața cea mare și frumoasă a Blajului, în fața sfintei Mănăstiri, *hora Unirii* cu Armata Română, care s'a oprit în treacăt pe la noi și în toate serile să făceau petreceri cu danț la Otelul cel mare; nimeni n'a mai știut ce este somnul trei zile și trei nopți. Toate casele erau împodobite cu steaguri naționale. Pe turnurile Mănăstirii și astăzi le bate vântul cu fală. — Apoi octogenarul meu unchiu, tot din Blaj, canonicul prepozit *Simion Pop Mateiu*, nu știe cum să mulțumească Provedinții că l'a învrednicit să ajungă pe al 86-lea an al vieții ca să poată repetă plin de fericire cuvintele cuviosului său patron: „Acum slobozește Doamne pe robul tău că ochii mei văzură mântuirea neamului meu!“

2/15 Febr. 1919.

Cu ocaziunea expunerii d-lui Ion I. C. Brătianu, făcută în fața Conferinței de Pace, a drepturilor României, marele ziar francez *Le Temps*, a publicat un prim-articol, din care cred interesant a reproduce următoarele părți, din cari să poate vedea rolul nostru în Orient: „Saturată de teritorii, ocupată de munca consolidării interne, România Mare va putea fi în lumea de mâine un element stabilizator. Ea va putea să fie, ca să zicem așa, puterea occidentală a Orientului. Bulgarii să vor plânge, căci prezența unui vecin așa de puternic îi va împedecă probabil să mai deslănțuiască războiul pentru a patra oară. Și aci este un motiv mai mult pentru ca națiunile amice ale păcii să dorească mărirea Statului român. Franța care are atâtea motive să iubească România, nu să va abține de a formulă dorința asta.“ Mai departe ziarul *Le Temps* vorbește despre menirea țării noastre ca un ultim zăgaz în contra turburărilor anarhice din partea de răsărit a Europei. „Dacă vrem ca România de mâine să contribuie în mod eficace la menținerea ordinii internaționale, trebuie s'o facem destul de puternică pentru ca ea să nu mai aibă a să teme de un asemenea pericol (al atacului pe două fronturi). Nu va fi nici odată prea armată aceasta sentinelă a păcii.“ Prin aceasta să desemnează rolul României Mari ca una din țările menite să stârpească dezordinea și să fie un zid de apărare a civilizației apusene față de curentele contrarie venite din Răsărit.

9/22 Febr. 1919.

În dimineața zilei de 7/20 Febr. a. c., pe la ora 9, în momentul în care d. Georges Clemenceau, primul ministru al Franței, trecea în automobil, în colțul străzii Franklin, un individ a tras două focuri de revolver asupra lui, rănindu-l. D. Clemenceau, foarte liniștit, s'a întors acasă spunând celor din jurul său că „nu-i nimic.“ Agenții poliției s'au aruncat asupra necunoscutului, care încercase să scape. Trecătorii săriră în ajutorul lor și puseră mâna pe criminal, care a spus că să numește Cottin. Buletinul medical publicat arată că d. Clemenceau a fost atins în

spata dreaptă, având o rană adâncă prin care glonțul a pătruns în plămân. Starea generală a pacientului este bună. Toată lumea a fost consternată la aflarea acestui atentat. Președintele Republicii, miniștri și membri corpului diplomatic s'au prezentat la locuința rănitului, pentru a să interesă de starea lui și a-l felicita că a scăpat cu viața. Toți suveranii țărilor aliate și neutre i-au trimis telegrame de simpatie, tot astfel au făcut și toți șefii guvernelor aliate. Până și papa Benedict XV i-a trimis prin cardinalul Parisului, Amette, cordiale felicitări pentru că a scăpat de pericol urându-i grabnică însănătoșire. Primarul Anversului a telegrafiat ministrului Pichon următoarele: „Populația Anversului adânc mișcată de odiosul atentat săvârșit în contra d-lui Clemenceau, îi trimite expresiunea viei sale simpatii și urează o grabnică și completă însănătoșire omului eminent, care a contribuit la victoria Umanității.“

Sub titlul: *Splendidul Octogenar*, Petronius publică în *Vii-torul* următoarele: „In timp ce atâtea suflete să îndoiu de o victorie care avea să consfințească în lume o dreptate immanentă, un moșneag stă dârz în fața morții, în fața dezastrului, în clipele tragice când umbrele lui Cezar aliate cu Manele Ioanei d'Arc, tremurau în negura așteptărilor. El simțea cum în viața lui trăiesc energiile unei rase superbe și cum trăiește în perindarea zilelor ideia nemuritoare a patriei triumfătoare. Și admiratorul lui Homer, filosoful și eruditul, medicul din tinerețe și „le tombeur des cabinets“ din toate fazele vieții bogate, *Clemenceau*, căci el este moșneagul splendid al Franței salvate și salvatoare, a stat stâncă de care să sparg valurile, și a pus trufiei teutone în plină putere a ei, acel *non posumus* al frazei: „Nu este tranzacție posibilă între crimă și drept“. Și acest om, care a ținut sub imensa lui putere sufletească sufletele contimporane, era să fie scos din rândul viilor și trimis mai de grabă în Panteonul unde va stă deapururi. Dar nebunia, inconștiența sau tradarea n'a putut să curme zilele celei mai strălucite vieți de om politic. Clemenceau trăiește și moșneagul care a sfidat o lume de nebuni, stă eroinic și înțelepțește ca să arate tuturor calea cea dreaptă. Și după cum ideia nu moare, persoana ce o întrupează în unele momente mari ale raselor nu poate peri înainte de ași sfârși misiunea ei divină“.

12/25 Febr. 1919.

Marele ziar parizian *Journal des Débats* a publicat un articol semnat de *Aug. Gauvain*, în care să arată rolul pe care l'a jucat România în timpul marelui războiu european, precum și recunoștința ce trebuie să-i arate marile puteri pentru toate sacrificiile făcute de ea în vederea victoriei comune. „D. Ion Brătianu, zice d. Gauvain, este îndeajuns cunoscut la Paris unde contează pe numeroase și calde simpatii. Fiu și moștenitor politic al bătrânului *Ion Brătianu*, care împreună cu amicii săi *Michelet* și *Edgar Quinet*, fuse fondatorul României moderne, d.

Ion Brătianu a făcut studii strălucite la Școala centrală din Paris. La moartea lui Dimitrie Sturdza, el deveni șeful partidului liberal. Contrar însă predecesorului său, care era un partizan înfocat al extinderii influenței germane, Ion Brătianu își orientă partidul său spre politica Statelor latine. Președinte al consiliului de miniștri în momentul când izbucni conflictul european, Ion Brătianu refuză să execute tratatul de alianță încheiat de Regele Carol cu Puterile Centrale. El fusese sprijinit de altfel în Consiliul de Coroană de toți oamenii politici, afară de Petre Carp. Dar Brătianu merse și mai departe. El întrevăzu din momentul acela intervenția militară a României alături de Puterile Înțelegerii. Din nenorocire însă, România să găsea la cheremul Puterilor centrale, care singure îi puteau furniza munițiuni și material de războiu. Pe de altă parte eșecul expedițiunii din Dardanele închise comunicația pe mare și amână proiectul de intervențiune al României alături de Înțelegeri. Este bine să reamintim cu ocazia asta că complicitatea și mai târziu alianța guvernului turc cu Germania, permise acesteia să reziste încă doi ani mai mult. Dacă strâmtoările însă ar fi fost deschise în 1914 și România s'ar fi putut alipi la noi înainte de zdrobirea Serbiei, Austro-Ungaria s'ar fi prăbușit încă din anul 1916 și Germania, rămasă în propriile ei forțe, ar fi trebuit să capituleze. Va trebui dar să tratăm Turcia în consecință. Această putere acărei prezență în Europa este cauza atâtor incalculabile calamități, n'a știut nici odată să facă alt lucru decât să distrugă, și pentru aceasta va trebui gonită pentru totdeauna din Europa. Să știe în ce mod Regele Ferdinand și d. Ion Brătianu au decis intervenția românească în August 1916 și ce grele încercări fură consecințele acestei intervențiuni. Să știe de asemenea că după înfrângere și ruină, acești doi oameni, cu care Regina Maria împărțea și patriotismul și speranțele, nu să înclinară în fața destinului. Dacă pentru a scăpa ce să mai putea scăpa încă și a pregăti posibilitatea unei revanșe apropiate, Regele Ferdinand consimți a chema pe d. Alex. Marghiloman la putere, lăsându-i sarcina de a negocia pacea dela București, în schimb, El nu ratifică acest tratat, care din punct de vedere constituțional nu este decât o literă moartă pentru România. În același timp Regele Ferdinand făcu cunoscut la Paris și la Londra intențiunile sale. El nu s'a tradat niciodată aliații. Ceva mai mult, după semnarea tratatului dela București, El rămase la Iași refuzând să se întoarcă în Capitală și ferindu-să de orice contact cu Germanii, împreună cu fostul său președinte de consiliu și, cu încurajarea șefilor partidelor democratice, nu încetă o singură clipă de a pregăti reintrarea efectivă a țării sale în lupta comună pentru civilizațiune. E drept că mijloacele sale de acțiune erau reduse, în schimb însă dorința de a lucra era foarte mare, deși nu depindea numai de sine realizarea planurilor sale. Astăzi însă, d. Ion Brătianu, revenit la președinția consiliului, își reia și sarcina părăsită fără voie. El vine să

sustină la Conferința de Pace interesele unei țări surori, cari nu cere decât să se alipească și mai mult de noi și de amicii noștri. El merită deci să fie încurajat și România să fie ajutată a traversa cu bine această criză tragică.“

15/28 Febr. 1919

În catedrala romano-catolică din vestita cetate a răsboiului prin care am trecut, *Przemysl* (cetește Pșemisl), din Galiția s'a găsit o icoană alui Ștefan cel Mare. Icoana marelui Voevod este de mărime naturală și să află în partea dreaptă a bisericii, la intrare. Ea reprezintă pe Ștefan cel Mare, bătrân cu barbă albă. La capul icoanei să cetește următoarea inscripțiune: „Ștefan Magnus dux Vallachorum, annō domini 1494”, (Ștefan cel Mare Voevodul Valachilor în anul domnului 1494). În alte inscripțiuni să arată faptul că din porunca marelui Voevod au fost decapitați doi călugări de legea apusană, arătându-să numele lor. În redactarea inscripțiunii să mai arată că Ștefan cel Mare eră *eretic*. Această icoană reprezintă pe Ștefan cu zece ani înainte de moarte.

21 Febr. 6/Mart. 1919

Din Ardeal și din regiunile locuite de Români din Țara ungurească ne vin de câteva zile știri îngrijitoare. Furia ungurească (*furor asiaticus*) s'a deslănțuit asupra poporului român. Hoarde ungurești ajutate de trupele armatei regulate s'au năpustit asupra orașelor și satelor românești reînoid actele de grozăvie pe care Ungurii le-au lăsat de atâtea ori în amintirile cele mai tragice ale sufletului românesc. Intelectuali, preoți, profesori, învățători și țărani mai de seamă au fost masacrați cu sutele, de către acei cari vor să reînvieze maghiarismul sângeros. Grozăvia continuă de mai multe zile cu aceeași înverșunare și dispreț pentru civilizațiune. Aceasta este o nouă dovadă a suferințelor pe cari Români au trebuit să le îndure sub tirania milenară a Ungurilor.

Din lunga serie de orori și de masacre, pe cari Ungurii le-au săvârșit în regiunile neocupate încă de armata română, masacrul dela *Șiria* este cel mai revoltător. Aproape o sută de Români din frumosul și istoricul sat românesc Șiria, de lângă Arad, au fost măcelăriți fără nici o provocare. Singura lor vină a fost că s'au născut și au voit să moară Români. Între cei omoriți să află doctorul *Hotăranu* cu mama lui. Despre moartea lor, iată ce spune sora doctorului: „Am auzit de moartea lor numai în tâmplător. Plecând la Șiria am găsit casa părintească complet jefuită, pe mama și fratele meu uciși, desbrăcați de veștințe și așezați în poziție de răstignire. Lângă cadavrul fratelui meu, Ungurii au așezat un cap de porc afumat. După constatările medicului, înainte de a fi omorît, doctorul Hotăranu, fiul, s'a luptat cu înverșunare cu agresorii săi. Victima poartă răni numeroase

pe corp. Doamna Hotăranu, încercând să scoată din mâinile Ungurilor cadavrul fiului său a fost împuşcată în rinichi; rana nefiind mortală, Ungurii i-au dat o lovitură de baionetă în inimă“.

Comunicatul oficial descrie măcelul din Şiria astfel: „Trupe regulate maghiare au încunjurat Şiria, comună românească, cea mai fruntaşă din comitatul Aradului. La ordinul prim-pretorului ungar, a fost arestat şi dus bătrânul avocat Hotăranu, preşedintele consiliului naţional din Şiria. Ce s'a făcut cu el nu ştie. În urmă au intrat în sat patraule puternice. Una, compusă din 4 soldaţi, au venit la casa avocatului Hotăranu şi găsind poarta încuiată au sfărîmat-o, au spart ferestrele şi au pătruns înăuntru. Patrula a împuşcat pe d-na Hotăranu, femei bătrână în etate de 60 ani, cu focuri de salvă. Sărind în ajutorul mamei, doctorul Hotăranu, fiul, au tras şi asupra lui o salvă. Rănit de moarte în pântece Ungurii l'au legat şi l'au luat cu ei omorîndu-l în drum spre gară. A început apoi un măcel îngrozitor. Majoritatea populaţiei a fost ucisă. Sunt între 50—100 Români ucişi. Intreg comitatul Aradului e într'o stare groaznică. Bande şi trupe regulate maghiare cutrieră satele, pradă, fură, împuşcă, spânzură şi caută cu orice preţ să pună mâna pe intelectualii români. Ingrozită, populaţia românească fuge spre munţi, cerând zadarnic ajutorul trupelor române.“

În satul *Băseşti*, unde să află fruntaşul român, octogenarul *Gheorghe Pop de Băseşti*, preşedintele partidului naţional român din Ardeal şi una din cele mai mari figuri pe care le-a avut Românismul de pretutindeni, hoardele maghiare s'au datat la acte sălbatice de jaf, împilare şi asasinat împotriva populaţiunii române. *Badea Gheorghe*, după cum îi zic Românii, eşind într-o întâmpinarea vandalilor şi văzând sălbătăciile lor a fost cuprins de o emoţiune așa de mare încât a fost lovit de un atac de apoplexie (l'a lovit guta). Astfel s'a stins bătrânul fruntaş, care s'a închinat viaţa întreagă pentru binele neamului său românesc, s'a stâns, după ce s'a văzut visul împlinit, cu sufletul mulţumit! Înainte de a muri, dânsul a adresat Consiliului Dirigent din Sibiu, următoarea telegramă: „Pe teritoriu neocupat şi cel mai preţios, bande nenumerate ungreşti jefuesc pe locuitori, maltratează şi alungă pe fruntaşii satelor, preoţi şi învăţători, cari s'au părăsit locurile; ele demoralizează poporul cu bolşevism şi ruperea de către România, ajungând până în proxima apropiere de Băseşti. Gardele sunt desfiinţate, jandarmeriile reînfiinţate; ocupaţiunea trebuie executată fără amânare ca să nu rămână poporul fără apărare. Rog a lua măsurile necesare, la ceace mă simt îndreptăţit pe baza luptelor mele de 60 de ani“. — La înmormântarea venerabilului *Badea Gheorghe* a ţinut să asiste un mare număr de Români din satele învecinate. Cortegiul însă a fost atacat în drumul spre cimitir de Unguri, cu mitraliere şi salve de puşcă. Inspăimântaţi, Românii s'au împrăştiat pentru a nu cădea victimă bandelor ungreşti. Din fericire armata românească era

numai la câțiva kilometri de satul Băsești. Solicitat de fugari, Comandantul român a dat ordin trupelor să ocupe imediat satul Băsești. La sosirea soldaților români, Ungurii au rupt-o de fugă, părăsind satul. Stăpână pe sat, armata română a făcut frunțului Pop de Băsești o înmormântare vrednică de viața cinstită a curajosului luptător și dând toate onorurile marelui Român.

Lista atrocităților ungurești este prea lungă ca s'o pot reproduce aci, este de ajuns să amintesc că acțiunea sălbatică a Ungurilor a stârnit în poporul nostru o legitimă indignare și o mare revoltă sufletească. Această purtare neomenoasă a hoardelor maghiare nu poate să rămână fără sancțiune. Dar și până atunci, Ungurii să scot singuri din rândul popoarelor civilizate, arătând lămurit că locul lor nu ar trebui să fie în Europa. Lumea civilizată din apus și membrii conferinței de pace vor lua, de sigur, cunoștință de felul cum înțeleg Maghiarii să primească noua eră de dreptate și de libertate pe care să străduiesc conducătorii lumii să o întroneze pe pământ. Și în momentul acesta de supremă revoltă sufletească, o singură speranță ne mai poate consolă: că cei din urmă mucenici ai cauzei românești nu-și vor fi vărsat sângele în zadar și că sacrificiul lor va fi servit să dovedească omenirii întregi că în mijlocul lumii civilizate a rămas un popor primitiv, cu instincte barbare, care va trebui să fie tratat în consecință.

De altfel generalisimul Foch, în numele Republicii franceze, a cerut comandamentului superior francez din țara noastră să-i trimită de urgență comunicări exacte asupra actelor de banditism săvârșite de Unguri în ținuturile românești de peste munți, precizând cu nume și date toate aceste fapte, împotriva cărora a protestat la timp Consiliul Dirigent român din Ardeal.

În ultimul moment a sosit o telegramă din Paris prin care să arată că Consiliul interaliat de războiu din Versailles a luat hotărârea că linia de demarcație stabilită în Convenția de armistițiu să fie mutată spre Vest. Trupele române vor primi ordin să înainteze până la Satmar, Careii Mari, Oradia Mare și Arad. Teritoriul dependente spre Vest de această linie până la limita extremă a revendicărilor române va fi ocupat de trupe franceze.

22 Febr./7 Mart. 1919.

Cardinalul dr. *Bourne*, arhiepiscopul de Westminster, șeful bisericii catolice din Anglia, petrece în București de patru zile. El să întoarcă în Anglia dintr'o călătorie pe care a făcut-o în Orient și este oaspele Curții noastre regale, fiind găzduit în Palatul din calea Victoriei. Într'o convorbire pe care a avut-o cu un redactor al ziarului *Văitorul*, înaltul prelat a spus că a venit din Orient, unde în timp de două luni și jumătate, a vizitat pe toți preoții duhovnici atașați pe lângă flotele și armatele de uscat engleze. A văzut Egiptul și Palestina, a fost la Beyruth și Mudros, apoi la Constantinopol, Salonic, Sofia, și, în fine, la

București; de unde va merge prin Belgrad, Agram, Leibach și Triest la Roma. A profitat de această călătorie pentru ași da seamă personal la fața locului de tot ce se petrece și în special de chestiunile politice și religioase, cari continuă încă să mai agite pe unele locuri. Fără să aibă vr'o misiune oficială, înaltul prelat își va comunica observațiunile Sfântului Scaun și Guvernului englez.

Peste tot locul pe unde a umblat, a constatat aproape același lucru: toată lumea să arată mulțumită de sfârșitul războiului, dar în același timp, sufletul tuturor tremură de mari temeri pentru viitor. Cum însă trăinicia păcii și fericirea popoarelor de mâne atârnă numai de hotărârile Conferinței dela Paris, datoria tuturor este să se roage bunului Dumnezeu să facă așa ca ele să mulțumească deopotrivă toate popoarele, fiindcă fără ajutorul lui, oamenii oricât de superior ar fi de dotați, ei nu vor putea nici odată ajunge la deciziuni juste. Părerea prelatului englez este că vom trăi timpuri turburate de diferitele chestiuni sociale. Pentru a preveni însă pe cât să poate eventualitatea acestor dezordini, două lucruri sunt de o trebuință absolută. Primul: să se susțină autoritatea guvernelor, și al doilea: să se propovăduiască și să se propage cât mai mult răbdarea, deoarece după cele petrecute, omenirea oricât de multă bunăvoință s'ar pune, nu poate reîntra în ordine numai decăt.

Povestind diferitele etape ale călătoriei sale în Orient, înaltul prelat spune că în trecerea sa prin Bulgaria a observat o atmosferă generală de regret și pocăință față de întreaga ei atitudine din trecut. Despre România a spus următoarele: „Noi știm cu toții cât ați suferit și câte vă lipsesc în momentele de față. Inimicul v'a furat. Acesta este terminul exact. Să știți însă că în Anglia poporul român este apreciat după cum se cuvine și că noi am fost întotdeauna foarte mâhniți de soarta României abandonate, căreia adevărații ei pretini nu-i puteau veni pe atunci în nici un fel de ajutor. Pacea dela București vă pot spune că a fost socotită de toată lumea ca un lucru impus cu forța și deci fără nici o valoare. Intru cât privește simpatia de care vă bucurați în Anglia, puteți conta pe ea tot așa de bine și azi ca și ieri. Să nu desperați deci, că în curând vor trece și greutățile timpului de față. În călătoria mea dela Dunăre până la București, m'a frapat fertilitatea pământului d-voastre. Aveți o țară bogată și numeroase resurse cari nu așteaptă decăt să fie exploatate pentru a vă face să uitați ușor toate lipsurile prezente și năcazurile trecute”. Prelatul englez ș'a terminat convorbirea admirând calitățile Suveranilor noștri, cari să ocupă cu atâta râvnă de prosperitatea țării, spunând că are toată încrederea că, deși timpurile de azi sunt extrem de grele, Ei să vor bucura și în viitor de același sprijin ca și în trecut și de asistența întregului neam de pretutindeni.

27 Febr./12 Mart 1919

De mai multe zile Regina noastră, împreună cu domnițele Elisaveta, Mărioara și Ileana, să află în capitala Franței, care i-a făcut o primire caldă, entuziastă. Presa din Paris a avut accente lirice la adresa Ei. Voiu schița numai câteva clipe din șirul zilelor petrecute în orașul-lumină, Capitala lumii.

În ziua de 18 Febr./3 Martie, M. S. Regina a primit la Otelul Ritz pe d. *Jules Cambon*, secretar general al ministerului de externe, cu care s'a întreținut aproape trei sferturi de oră. Apoi a luat parte la un dejun oferit de d. *Balfour*, fiind de față și primul ministru englez *Lloyd George*.

La 21 Febr./6 Martie Suverana noastră a primit pe reprezentanții presei. După ce le-a înfățișat neliniștile din ultimii ani de încercare, Regina a vorbit de iubirea fără margini a României pentru Franța. A reamintit toate suferințele poporului român după semnarea tratatului dela Brest-Litovsc și viața dela Iași, povestind toate vexațiunile comise de Germani după tratatul dela București, rezultatul izolării sale. După aceea Regina a mulțumit cu emoțiune Americii, care ajută atât de eficace România, exprimându-și încrederea că peste 6 luni, mizeriile din România vor fi remediate complet, grație intervențiunii Aliatilor. „Spuneți că România adoară Franța și că am venit pentru a-i cere ajutor contra bolșevismului și pentru salvarea poporului meu din mizerie. N'avem decât o viață și în această viață un scop: Regele și cu mine vom fericirea poporului nostru și o Românie Mare. Suntem fericiți pentru că am realizat visul nostru și al poporului nostru”.

Marele ziar parizian *Le Temps* a consacrat un articol acestei primiri. Descriind rarele calități ale Suveranei noastre, acest ziar, după ce relevă arta cu care M. S. Regina pledează cauza României Mari, face următoarele reflexiuni: „Ea cunoaște arta de a plăcea, dar mai bine pe cea de a ști să intereseze. Ea nu e străină de faptul că noi avem fibra națională foarte slabă și ea atacă această fibră ca o virtuoaasă. La povestirea ei, de altfel foarte mișcătoare, ce ne-o face asupra nenorocirilor României pe care tradarea Rusiei a predat'o Germaniei cu mâinile și picioarele legate, ea adaugă elogiul d-lui Clemenceau, al generalului Berthelot și al Crucii Roșii franceze. Ea ne vorbește de timpul petrecut la Iași, în mijlocul Francezilor Ei, cari au încurajat'o, susținut, înveselit în clipele cele mai critice. Și ne face multe tablouri, sintetice sau episodice, descrise cu artă consumată. Ea să ferește cu o discreție scrupuloasă de a pune în scenă propria ei persoană, și dacă e obligată la asta din cauza unei întrebări mai directe ce îi se face, ea generalizează îndată chestiunea. Când unul dintre noi îi reamintește chipul admirabil cum ș'a împlinit datoria de soră de caritate, Regina nu vrea să reție decât un singur lucru: efectul magnetic ce-l producea

asupra răniților săi, chiar asupra celor mai gravi răniți, chiar asupra muribunzilor, de câte ori trecea printre lungile rânduri de paturi. Toți o recunoșteau la moment și tresăturile lor crispate să înseninau. Și ea discută chestiunea din punct de vedere medical. Intr'un cuvânt, această seducătoare e un om, care știe că totul nu e să plăci, dar că trebuie să și convingi. Ea pune în acest scop o pasiune arzătoare, convingătoare, care nu exclude nici logica, nici calculul, și e un spectacol totodată curios și mișcător de a vedea pe această luptătoare la care renaște, cu mai mulți nervi și cu mai multă flacără, geniul pătrunzător și subit al unchiului ei, Eduard VII'.

Inconjurată de reprezentanții marilor cotidiane pariziene. Regina noastră, în cuvinte de aur a vorbit fiecărui în parte, atacând diverse probleme, cari, la olaltă, aparțin unei și aceleiași mari cauze: *cauzei noastre naționale*. Evocând cele mai cumplite momente din timpul războiului, Suverana României în convorbirea acordată ziarului „*L'Oeuvre*” a spus narând calvarul neamului: „Și amenințări din toate părțile. Unde să mergem? Nu pot să te iau în Rusia, — îmi spunea Regele, — cu copiii tăi, pentru că veți fi uciși!” Sau următoarea mărturisire făcută ziarului „*Petit Parisien*”: „Aci s'a crezut că la noi ar fi revoluție! dar n'am avut nici un fel de revoluție. A fost o simplă grevă!” Și apoi ziarului *L'Intransigent*: „Cuvântările d-lui Clemenceau când le cetesc cred că le-am făcut eu!” În cuvinte de aur Regina Maria a făcut să vibreze la Paris aspirațiunile legitime ale neamului românesc întregit. Impresia pe care M. S. a lăsat-o asupra ziaristilor a fost din cele mai puternice. Unii din ei, mai entuziaști, eșeau în culoarele localului exprimându-și admirația astfel: „Asta nu e o regină, e un om de stat, un militar...” În adevăr M. S. în cursul convorbirilor pe cari le-a avut cu ziaristii, a dovedit pricepere și cunoștință în toate chestiile mari ale zilei. Nota simplă și intimă a convorbirii, ironia alături de verva caldă în momentul evocării clipelor de ultimă rezistență, toate au uimit pe specialiștii scrisului din lumea întreagă. Regina a exprimat dorința de a vizita pe d. Clemenceau: „Voiu vorbi cu el pe față, așa cum obicinuește. De altfel același caracter îl am și Eu”. Ziaristii au râs. Erau printre ei nume mari, stăpâni temuți ai presei pariziene și mondiale.

În ziua de 22 Febr./7 Mart., dimineața la ora 11, buna noastră Regină s'a dus la ministerul de războiu ca să facă o vizită d-lui *Clemenceau*. În curtea ministerului, o companie a regimentului 11 de infanterie, a dat onorurile militare, iar muzica gărzii republicane a cântat imnul regal român. Regina a fost întâmpinată pe peronul ministerului de generalul *Mordarg*, șeful cabinetului militar al președintelui de consiliu. După ce a conferit cu d. Clemenceau, Regina a fost condusă până la trăsură de primul ministru, plecând salutată de aclamațiunile unui public numeros.

În aceeași zi, mândra noastră Regină a primit în audiență pe un redactor al ziarului *Petit Parisien*, căruia i-a făcut următoarele nobile declarațiuni: „Am avut întotdeauna încredere în cauza Alianților. Am fost sigură de victoria finală a Înțelegerii. Această siguranță n'am pierdut-o nici în momentele cele mai critice. Am suferit totuși mult; alta în locul meu s'ar fi îndoit oară când Rușii au depus armele. Din fericire soldații români le-au luat locul, luptându-să ca niște eroi. Mai târziu când a fost vorba de retragere, de pace inevitabilă, multă vreme n'am vrut să cred. De fapt însă eram izolați, părăsiți. Știți la cine am găsit îmbărbătare? La soldații noștri răniți. Văzându-mă abătută, ei îmi spuneau: „Maiestate suntem cu d-voastră, vom muri pentru d-voastră, pentru România. Nu vrem să plângeți”. La sfârșitul convorbirii, Suverana a comunicat ziaristului intenția de a vizita regiunile franceze devastate, adaugând în urmă: „Stau aci numai câteva zile, căci mă duc la Londra pentru educația fiului meu Nicolae. Mă voi întoarce însă prin Paris. Nu mă voi opri totuși aci. Când ai suferit atâta, inima nu poate trăi decât împărtaşind alte suferințe. Doresc să vizitez regiunile d-voastre devastate de inamic, precum și câmpurile d-voastre de luptă. Vreau să văd Verdun-ul și să plâng pe mormintele soldaților francezi”.

La 23 Febr./8 Mart., Academia de bele-arte a primit la ora 4 p. m., cu toată simplitatea ei obicinuită, în secțiunea de pictură, pe regeasca sa membră corespondentă, Regina României, care a sosit în automobil cu domnițele, însoțite de d. *Victor Antonescu*, ministrul nostru la Paris, și de d. *Flameng*, vicepreședintele Academiei. Surizătoare, elegantă și sveltă, Suverana a fost primită de d. *Charles Girault*, președintele Academiei, și d. *Charles Widor*, secretarul perpetuu. D. prim-ministru *Brătianu* era de față. Președintele Girault a rostit următoarea cuvântare: „Doamnă. În numele confrăților dela Academia de bele-arte, exprim Maiestății Voastre, respectuoasa noastră recunoștință pentru onoarea ce binevoiește să ne facă venind să ia locul printre noi. Este pentru instituția noastră o zi de sărbătoare, este pentru întreaga Academie a Franței un eveniment fără precedent, care va însemna în anele ei: nici o femeie până azi printre atâtea celebriități, n'a pășit pragul acestei săli ca să ia locul la ședință. Alegerea dela 19 Ianuarie 1918 a întrunit unanimitatea voturilor. Gestul M. Voastre pentru literatură și artele frumoase, ocrotirea statornică ce ați acordat artiștilor, primirea ce confrății noștri francezi au găsit sub egida sa la Curtea României, partea ce li s'a păstrat în ridicarea sau restaurarea monumentelor, au captivat atențiunea instituției noastre. Atracțiunea ce M. Voastră are pentru artă nu s'a oprit la încurajare. În pagini vrednice de cei mai buni maestri, ea a dat delicate interpretări ale naturii, a ilustrat delicios, în

genul maestrilor cari lucrau chenare în evul mediu, Evanghelia reginei Elisabeta. M. Voastră veghiază personal la restaurarea credincioasă a clădirilor române. La palatul Cotroceni totul a fost conceput și rânduit prin grija sa; arhitecturile, decorațiunile, mobilele și până în cele mai mici amănunte. La cetirea paginilor atât de pline de emoțiune ale lucrării „Mon Pays”, fiecare din noi a simțit dorința de a cunoaște țara românească, cerul ei, orizonturile ei, obiceiurile ei, poeticele sale frumuseți solitare. În timpul anilor teribili, M. Voastră n'a părăsit cultul literaturii și artelor decât ca să să ducă să să așeze la căpătâiul răniților și bunătatea sa a știut să facă minuni. Tot așa, pe când lupta era în toiul ei și tunul bubuiă la porțile Parisului, am avut cea mai delicată satisfacțiune, primind pe M. Voastră în instanța noastră. Acea zi de alegere a fost pentru noi o zi radi-oasă, în care am vrut să arătăm cât de simțitori eram la nenorocirile patriei române, și ce preț punem pe legăturile indisolubile, cari unesc scumpele noastre țări. La fel cu soldatul acela, căruia augusta voastră persoană îi dădea ajutor pe patul de durere, Vă urăm, Doamnă, Să vă ție Dumnezeu, iar regatul vostru să să întindă într'o zi peste toți Românii. El să întinde, Doamnă, și peste noi Francezii, peste inimile tuturor acelor cari au fericirea să să apropie de voi, să admire pe M. Voastră”.

Președintele Republicii franceze și d-na Poincaré, au oferit în aceeași zi un prânz în onoarea iubitei noastre Suverane și a Domnițelor române. La sosirea Reginei la Palatul prezidențial, regimentul 11 de infanterie, cu drapel și muzică, a dat onorurile militare. Inafară de persoanele din suita M. Sale, au luat parte la acest prânz președintele consiliului nostru de miniștri cu d-na Brătianu, ministrul României cu d-na Antonescu, ministrul de externe al Franței cu d-na Pichon, mareșalul cu d-na Foch, președintele Academiei de bele-arte, etc. La sosirea Sa la Eliseu, ca și la plecarea Regina României a fost călduros aclamată de populațiunea Parisului.

Suverana noastră a mai fost obiectul unei manifestațiuni de simpatie cu ocaziunea mergerii Sale la Opera cea mare din Paris. În momentul când ea a pășit spre loja care îi s'a rezervat, pavoazătă cu tricolorul român și cu steagurile țărilor aliate, tot publicul din sală s'a ridicat în picioare, făcând o caldă și prelungită manifestație iubitei noastre Regine, iar orchestra operei a intonat imnul regal.

În ziua de 26 Febr./11 Mart., înainte de amezi, M. S. Regina s'a făcut obicinuita plimbare la Champs-Élysées. La amezi a luat parte împreună cu Domnițele la un dejun oferit de d. Balfour, la care au participat Lloyd George, Lordul Robert Cecil și Lady Derby. La ora 6 Suverana a oferit un ceaiu notabilităților din colonia română și societății pariziene. Comitetul societății oamenilor de litere, după propunerea președintelui, a numit prin aclamațiune pe Regina României ca membră a ace-

stei societăți. Apoi Suverana a făcut o vizită la Elyseu pentru a mulțumi de distincțiunea acordată de guvernul francez, care i-a conferit *Marele cordon al Legiunii de Onoare*. În tot timpul șederii M. Sale la Paris, presa franceză n'a încetat de a scrie o serie lungă și binevoitoare de articole despre Ea. Întrebată asupra primirii ce îi s'a făcut de către presă, Regina a răspuns: „Ași dori să am toate calitățile pe cari mi le-a acordat presa”.

Astăzi Suverana noastră a plecat din Paris la Londra, în aclamațiile călduroase ale populațiunii. La gară a fost salutată de președintele Republicii și d-na Poincaré, precum și de ministrul de externe și d-na Pichon.

Cu privire la călătoria Reginei la Paris, ziarul *Viitorul*, a publicat următorul articol de toată frumusețea: „Cea mai iubită dintre Suverane, Regina noastră este astăzi sărbătorită cu entuziasm în țările aliate, glorioase și biruitoare. Omagiul adus Reginei Maria de presă și personalitățile europene, răsplătește mai întâiu marele Ei suflet, care n'a fost clătinat de nici o nenorocire vremelnică, crezând statornic în victoria onoarei și a libertății, apoi se adresează țării pe care Suverana o reprezintă și care ca și dânsa a stat nestrămutată în bătaia vânturilor soartei, știind că la căpătâiul suferinții este mântuirea. Contopirea dintre popor și Dinastie, dintre Coroană și baionetă, s'a săvârșit nu ca un miracol pe care istoria zadarnic să străduiește să-l priceapă, ci ca un fapt firesc, ca o legătură de frăție în iubire și jertfă, ca o poruncă a solidarității în fața primejdiei care amenință deopotrivă tronul ca și bordeiul. Pe front, în bătaia tunului și în raza ucigașe a mitralierelor, Regele și ostașul au împărțit frățește pericolul morții și setea de isbândă. În spitale, în tabere, în târguri și sate, oriunde eră o suferință și nădejde, Regina apărea ca o crăiasă și cu vraja ei micșoră suferința și sporea nădejdea. Vitejia Regelui și bunătatea Reginei desăvârșeau opera de înălțare morală, care a preschimbât ca prin farmec o oștire în retragere, bătută de nevoi și biciuită de crivăț, în armata învingătorilor dela Oituz și Mărășești. Eroismul, jertfele și credința acestui popor nu puteau găsi un mai strălucit interpret în Franța și Anglia, decât în Suverana României Mari, simbolul aspirațiilor unui neam, care așteaptă astăzi conșfințirea hotarelor sale drepte și firești. Regina Maria, care e totodată o mare scriitoare, a primit cu grația simplă a firii sale artistice pe reprezentanții presei franceze și le-a vorbit cu însufletire de poporul Ei, care iubeste Franța ca pe o patrie spirituală, vibrând vecinic cu ritmul epopeei scrise de Jofre și Foch, care e în același timp epopeea umanității. Solia purtată de Regina Maria în Apus a avut cel mai călduros resunet. Această exuberanță de iubire pe care Suverana a pus'o în slujba țării sale, nu face decât să crească aureola pe care fiecare Român ș'o împletește în sufletul său și să cimenteze mai puternic legăturile dintre Coroană și Românism. A fost un prilej mai mult

pentru Latinii din Răsărit ca să-și arate admirația și recunoștința pentru Aliații lor de totdeauna, și această mărturisire a fost cu atât mai simțită, cu cât ea venea de pe buzele unei Regine care sintetizează sufletul uriaș al neamului românesc. Insemnăm cu recunoștință, în amintirea noastră, entuziasmul cu care Franța a primit pe Augustul Sol al admirației și recunoștinții României Mari pentru Aliații cari au contribuit la făurirea ei. Patria noastră nu poate uita acest omagiu adresat unui Rege viteaz și unei Regine slăvite, omagiu care de fapt revine deopotrivă României, fiindcă Poporul și Dinastia noastră alcătuiesc o singură ființă, eternă și nedespărțită”.

Poetul nostru *Octavian Goga*, care să află la Paris, într'un interview acordat corespondentului ziarului *Epoca*, vorbind de situația României la Conferința de pace, spune următoarele: „Despre situația noastră la Conferința de pace nimenea, cred, în momentul de față n'ar putea da lămuriri precise. Delegații marilor puteri, comisiunea de experți, au examinat în mai multe rânduri problema noastră. Românii cari ne găsim la Paris și cari prin înființarea Consiliului Unității Naționale, am căutat să săvârșim o operă de propagandă utilă cauzei, nu putem avea destule cuvinte pentru a arăta deosebita bunavoință ce ne-au arătat Aliații. Chestiunea românească în întregimea ei întrunește o recunoaștere unanimă. Străinătatea ne vede astăzi mai limpede și calitățile și defectele. Poporul nostru, țărani cu virtuțile lor, fac să tragă cumpănă în favoarea României. În perioada actuală de vulcanism continental, să apreciază rostul Statului nostru, merit să facă parte din cordonul sanitar împotriva bolșevismului rusesc și să bareze pe viitor o nouă repercusiune a germanismului spre orient. Pentru îndeplinirea acestui rol, Aliații ne indică păstrarea raporturilor de alianță cu Polonia, Cehoslovacii, Jugo-Slavii și Grecii. Conferința de pace caută să găsească formula pentru perpetuarea acestei alianțe, dorind să înlăture sau să concilieze chestiunile de controversă. Această tendință de echilibru va determina granițele României noi. În orice caz putem aștepta cu încredere soluția finală. *Atmosfera de simpatie a devenit zilele din urmă mult mai caldă, decând cu sosirea Reginei Maria la Paris. Suverana noastră cu înfățișarea ei fermecătoare, cu tactica și discreția cu care a știut să arate durerile de acasă, cu prestigiul nefățăritei pretinii dovedite Aliaților în tot cursul războiului, a cucerit întreaga opinie publică. Parisul o primește cu flori și cu aplauze, oamenii politici o urmăresc cu admirație, strada o aclamă și ziarele publică zi cu zi lungi articole despre „Regina ambasadoară”. Prezența Reginei Maria aici este un prețios argument estetic pentru cauza românească.*”

1/14 Mart. 1919.

În numărul 49 al *Neamului Românesc* am cetit că d. D. *Rosetti-Teșcanu* a publicat în anul 1871 în Lausanne din Elve-

ția, o broșură intitulată: *La Nuit, l'Aurore et le Jour, ou l'Empire, la Dictature et la Nation*, în care autorul plânge Franța învinsă, dar prevede că ea să va ridica din nou pentru a merge pe drumul libertății și termină cu aceste cuvinte entuziaste: „Iată pentru ce spuneam că Franța este chemată să joace un mare rol în viitor, după cum a făcut-o și în trecut. Cei cari vor fi combătut-o, vor voi s'o aibă ca aliată și preținii ei vor fi toate popoarele oprimate, toate naționalitățile înăbușite, toți acei cari vor avea un cuvânt de spus în contra tiraniei. Franța să va ridica atunci maiestoașă și sublimă, ea va aduce atunci împrejurul ei pe toți copiii libertății și să va aruncă asupra mercenarilor despotismului. Atunci să va angajă acea luptă înspăimântătoare de care am vorbit, acea luptă care va hotărî nu de soarta unui popor, ci de a *popoarelor*. Oh, Franță scumpă, ridică-te, lucrează la mântuirea ta și la aceea a lumii, înaintea, tu nu vei peri niciodată, pentru că tu ai încă drepturile omului de proclamat, tronuri de răsturnat și robi de eliberat. Dacă prezentul este al dușmanilor tăi, viitorul îți aparține pe deaîntregul. Da, când oamenii vor să-și câștige libertatea pe care le-a dat-o Dumnezeu și să vor adună toți și vor forma un imens ocean, acest ocean va năpădi pământul și va îneca nedemna cetățuie a nepotismului. Fi primul val care va răsturnă stânca robiei; fi primul glas care va cânta un imn de mulțumire pe grămada fiarălor sfărâmate; drapelul tricolor să fie cel d'întăiu împlântat în solul fraternității, această patrie a umanității, și fie ca piciorul tău să sdrobească cel d'întăiu capul monstrului. Ascultă viitorul care te chiamă, deșteaptă-te, speră: eri tu ai plâns, astăzi soarbe-ți lacrimile, mâne te vei răsbună!”

Acestea sunt cuvintele pe care le adresă Franței un tânăr român, student în Elveția, ca o frățească încurajare și prevăzând mărețul viitor care să realizează acum după 48 de ani.

3/16 Mart. 1919.

Alteța sa regală, Principele Carol al României, a adresat tinerimei din Ardeal următorul apel: „Tineri! Un vis mai bine de 18 veacuri, întrerupt o clipă de marele voevod Mihaiu, a luat pentru vecie ființă. Visul a devenit viață prin jertfa flăcăilor din vechiul regat și prin libera hotărâre a mai marilor voștri. Nimeni poate mai mult decât cercetașii români nu s'au bucurat mai adânc de această mare zi de sărbătoare, căci ei au fost crescuți în crezul că această necesitate istorică trebuie să se îndeplinească cât mai curând. Chiar din prima zi a intrării noastre în învălmășeala luptelor, ei au fost cu sufletul și cu munca lor alături de ostașii făuritori ai României Mari. Fiecare după puterile lui au știut să întrebuinteze prilejurile ce îi să înfățișau spre a fi folositoare aceleleași cauze sfinte. Sute de tineri crescuți de noi într'o nețârmurită dragoste de țară și

neam a muncit cu tot focul ca să ușureze suferințele atâtor nenorociți și să înlocuiască pe aceia, pe cari datoria îi chemă în altă parte. Cercetașii au lucrat cu râvnă în spitale, la autorități, și unii dintre ei la Târgul-Jiu au luptat alături cu soldații împotriva cotropitorului. Deviza lor fiind „*gata oricând*” ei sunt pregătiți să-și îndeplinească datoria atât în timp de pace cât și în timp de războiu. Instituția *Cercetășiei* este un așezământ de cultură, ce ș-a pus ca supremă lozincă să lucreze vecinic pentru binele patriei și al neamului. Zilele de luptă împotriva cotropitorului s’au sfârșit; acum începem vremurile de luptă pentru înălțarea culturală și sufletească a neamului. Conduși de acest program suntem siguri în consolidarea României Mari. Cercetășia va jucă un rol de frunte. Baza pe care lucrăm noi este legea noastră, un cod de cavalerism, care să potrivește tuturor credințelor și care trebuie urmat de ori care om cinstit. Cetind’o ori și cine poate să aibă un program de viață cetățenească. Desvoltând prin mijloace sănătoase și plăcute copiilor aceste percepte, voim să pregătim tineretul de astăzi ca să devie cetățenii folositori de mâne. Spre a făuri viitorul, mă îndrept către copii și lor le strig astăzi: Veniți la noi și urmați-ne pe calea adevărului și a dreptății. Primele încercări făcute la Brașov și la Blaj ne îndreptătesc să credem că chemarea noastră nu va rămânea fără răsunet. Toți trebuie să răspundă fără deosebire de credință sau de origină, căci potrivit articolului 6 din legea noastră, toți suntem pentru noi frați. Și în aceasta văd un mare rol al Cercetășiei, noi vom ajuta din toate puterile noastre la cimentarea sufletească a Românilor din toate ținuturile țării. Vă adresez acest apel în numele tinerilor din vechiul regat, acărora mare dorință este de a o vedea cât de curând începută legătura de fapt între toți locuitorii României Mari. Pășim cu încredere în voi, la munca noastră, căci toate luptele culturale la Români de peste Carpați ne îndeamnă să credem că mișcările isvorâte din o adâncă iubire de neam ne vor fi primite de voi cu o deosebită pricepere. Unirea politică făcută, voi aveți să înfăptuiți unirea cercetășească și să arătați din nou lumii întregi hotărârea neamului că de acum înainte Carpații nu mai sunt decât o podoabă geografică a României Mari. Ca un prim gest al vostru uniți-vă într’un glas cu cercetașii României și strigați: Să trăiască Regele! Să trăiască neamul!”

9/22 Mart. 1919

D. *Alexandru Vaida Voievod*, reprezentantul consiliului dirigent din Sibiu la Conferința de pace din Paris, a acordat ziarului *Patria* un interview, în care face următoarea expunere cu privire la activitatea desfășurată de reprezentanții României: „Lucrurile progresaază mai încet decât să așteaptă lumea. România are toate simpatiile și bunăvoința marilor puteri; nu putem fi decât foarte mulțumiți de primirea care ne-a făcut. Sun-

tem ascultați cu toată atențiunea cuvenită. Dar aliații cei mari dovedesc față de cei mici oarecare grad de prevenire. Revendicările noastre sunt privite de unii fără rezervă, alții susțin tema că prin intrarea Americii în războiu, principiile Wilsoniene modifică întru câțva situația și că tratatelor anterioare le revin numai o valoare etică. Astfel și tratatele României și Italiei ar putea să formeze numai cadrele în baza cărora să va rezolvi chestiunea unității naționale a acestor popoare. Aceasta eră situația când am sosit la Paris. Dela început am susținut tratatul integral dela 1916 în deplină concordantă cu actul dela Alba Iulia. A trebuit apoi să ne orientăm asupra situației și să împărțim programul de muncă. O parte a lucrurilor să face în diferitele comisii, în care am delegat reprezentanții noștri. În același timp urmează cea mai vie preocupare a noastră: informarea factorilor hotărâtori, cât și informarea presei. Marele inconvenient este că foarte puțini din membri Conferinței cunosc din intuiție proprie stările și popoarele din orientul Europei. De aceea judecând unul ori altul situația numai după scrierile pe cari le-a citit și influențat de mentalitatea proprie a țării și națiunii sale, ajunge la concluzii greșite, pe cari numai după expuneri temeinice și repetate să vede îndemnat a le supune unei revizuirii. În fața Conferinței ca și în fața Comisiunii de 10, d. *Ion I. C. Brătianu* a pledat în mod strălucit pentru revendicările noastre. În fața Consiliului militar din Versailles, d. general *Coandă*, colonelul *Dumitrescu* și eu am făcut tot ce am putut face pentru a obține învoirea ca să mutăm frontul nostru până în linia stabilită în tratatul dintre noi și Înțelegere. Principala preocupare este: fixarea frontului apusan la granița tratatului și asigurarea integrității teritoriale a Banatului. Să înțelege că am stăruit fără încetare pe lângă Comandamentul suprem aliat pentru eliberarea oamenilor noștri deportați în Siberia, cât și pentru evacuarea Banatului de trupele sârbești și pentru încetarea actelor de banditism ale armatei maghiare bolșevizate. Presa aliaților dă rapoarte zilnice despre cele ce se petrec la noi. Afară de aceasta prin foarte multe broșuri de propagandă și prin nenumărate memorii am făcut și facem tot pentru asigurarea unei judecăți obiective și echitabile a marilor puteri în favoarea cauzei noastre. Aliații caută să grăbească sfârșitul Conferinței și speră că la finele lunei Mart preliminarele să vor putea semnă, iar în luna Maiu pacea definitivă. Sperăm că după încheierea păcii raporturile cari s'au creat între România și Aliați, și cari s'au cimentat prin multe legături de ordin personal, vor fi dezvoltate și fructificate pentru cererea unor relațiuni folositoare României Mari."

13/26 Mart. 1919

În Budapesta, președintele *Károlyi* și guvernul său a demisionat și a venit la cârmă un guvern în frunte cu *Alexandru Garbai*,

care se chemă mai înainte *Grunsbau*; ceilalți membri ai noului guvern sunt: *Béla Kuhn*, fost *Kohn*; *Pogony*, fost *Psolak*; *Bogony*, cândva *Benestok*; *Ronai* odinioară *Rosenstingenil*. Același lucru ca și în Rusia, unde *Troșki* este *Braunstein*, etc. Nici unul din acești despoți ai Ungariei n'au nici o picătură de sânge unguresc.

Din modul în care s'au desfășurat evenimentele să poate vedea că nu este vorba de o revoluție socială sau politică, ci de o lovitură de stat, montată de guvernanții maghiari contra Intelegerii. Primul act al guvernului Garbai a fost dezarmarea și arestarea misiunilor aliate, făcând în același timp apel, într'un manifest adresat poporului maghiar, la Republica Sovietelor din Moscova, preconizând pe față o acțiune militară cu Rusia de Nord în contra Aliatilor. Această acțiune a Ungurilor lămurește în mod definitiv opinia publică universală asupra valorii morale și intelectuale ale acestui nenorocit popor. În adevăr, nu trebuie să să piardă din vedere că Ungurii au întreținut în țările mari ale Apusului, chiar în timpul războiului, emisari cari au prezentat pe poporul unguresc ca pe un factor civilizator în Europa centrală și acărui nenorocire a fost că a căzut pradă a politicii austro-germane. Campionii propagandei maghiare au făcut o deosebire între poporul unguresc și conducătorii săi, afirmând că politica acestora nu ar putea să angajeze răspunderea maselor populare. Kontele Károly adoptase același punct de vedere. El a fundat „Republica Poporului”, pentru ca să demonstreze că acțiunea sa să sprijine pe voința poporului, și prima sa măsură a fost introducerea votului universal și obligator pentru amândouă sexele, cu scopul de a putea vorbi efectiv în numele poporului maghiar. Acesta l'a urmat orbește în întreprinderile lui. Și astăzi poporul maghiar întreg să acomodează cu lovitura de Stat preparată de guvernanții săi și să solidarizează cu acțiunile sale. Nici o deosebire nu să mai poate face între răspunderea conducătorilor și aceea a poporului maghiar. Toți sunt de acord în acțiunea lor criminală de astăzi, care dovedește adevărata lor stare sufletească de primitivi însetați de răzbunare și de dorința de a face rău. Este greu de admis că acești unguri își fac iluzii asupra eficacității actelor lor. Ei știu prea bine că Aliții nu vor lăsa nepedepsite crimele comise, nici ofensa făcută reprezentanților lor. Cu toate acestea ei n'au ezitat să facă ceea ce au făcut, având să supoarte toate urmările.

16/29 Mart. 1919.

Marele ziar englez *Times* a publicat sub titlul „*Opera unei Regine*”, o scrisoare din partea corespondentului său special din Paris, căruia buna noastră Suverană i-a acordat o audiență pe când să află în capitala Franței. Iată cum să exprimă ziaristul englez: „Populația pariziană poartă un viu interes vizitei Re-

ginei României. Deși Suverana petrece aci de mai multe zile, lumea să îngrămădește întotdeauna pândind ocazia s'o vadă și s'o aplaude de câteori iasă. Este o greșală să să creadă că Parisul iubește o Regină numai pentru simplul motiv că ea poartă o coroană. Motivul că Parizienii admiră o femeie desăvârșită și că admirația lor crește când această femeie este frumoasă și că pe lângă aceasta ea este Regina unei brave și nenorocite țări aliate. Ieri, înaintea dejunului dat în onoarea sa la Palatul Eliseu, președintele Poincaré a avut, cu privire la Regina României, una din acele atențiuni delicate care caracterizează pe adevărații oameni de stat. El a invitat pe Suverană să treacă împreună în revistă garda de onoare comandată pentru ca s'o primească și să-i dea onorurile. Pentru prima oară s'a întâmplat ca o femeie să treacă în revistă o companie de soldați francezi. Indată după dejun, Regina a binevoit să-mi acorde o lungă audiență. Ea m'a primit în Otelul Ritz, în salonul plin de o mulțime de flori aduse din toate circumscripțiile Parisului și în primul loc de către frumoasa și leala colonie română din Capitala Franței.

— Vedeți aceste flori, îmi zise Maiestatea Sa arătându-mi-le cu un gest circular. Este un adevărat potop. Inșă când nu le-ai văzut de așa mult timp și când ai avut sufletul absorbit de lucruri cu mult mai puțin frumoase, această revenire în lumea florilor să pare un precursor al păcii și o fericită prezicere a viitorului. Noi am petrecut grele momente în România, însă poporul nostru a fost splendid. D-voastre ați auzit cum s'au bătut Românii. Dar nu puteți ști cât au suferit, suportând cele mai mari lipsuri și fiind ferm convinși că dacă ei își vor ști păstră curajul și nu vor desperă, nici Germani, nici Bulgari, nici Turci, nici Maghiari, nici Bolșeviști, nu vor fi biruitori asupra Aliatilor, nici nu vor putea împedeca unitatea noastră națională.

— În România, întrebai eu, devastările au fost mari? Stricat'au Germanii castelul Peleş, în care Regele Carol și Regina Carmen Sylva aveau obiceiul să petreacă lunile de vară, și Pelisorul, în care Maiestatea Voastră rezidați atunci când erați Prințesă de Coroană?

— Unele părți din țară, răspunse Suverana, au suferit mari stricăciuni, însă Peleşul și Pelisorul sunt încă în picioare. Câte suveniruri îmi redesteaptă aceste nume! Ați cunoscut pe Regele Carol și pe bătrâna Regină, și cunoașteți pe soțul meu. Ca femeie tânără recunosc că am avut oarecare greutate ca să mă acomodez cu Regele Carol. Eu nu pricepusem ideile sale asupra dezvoltării țării. Mai târziu am cunoscut scopurile sale și m'am interesat mult de opera sa. Am devenit colaboratoare și aveam pentru el o mare admirație. Inșă când a izbucnit războiul, sentimentele și vederile noastre s'au despărțit. Regele, — lucru destul de natural, — credea că Germania și Austria trebuie să stăpânească totul. Cât despre Regina Carmen Sylva, pentru ea

era un articol de credință că Germania era destinată să fie *über alles in der Welt*. Cât despre mine, inima mea a fost dela început cu Aliatii, întocmai după cum aceea a poporului nostru eră cu ei. Nu știu eu pentru ce am împărtășit întotdeauna sentimentele poporului nostru; și, dacă am câștigat oarecare populație, sau dacă am fost în stare să fac Românilor oarecari servicii, eu n'am nici un merit: aceasta a fost pentru mine rezultatul unui sentiment spontan de solidaritate și de iubire față de ei.

— Maiestatea Voastră, observai eu, confirmă teoria unui filosof francezo-american, care avea obiceiul de a afirma că acei cari fac binele din iubirea binelui n'au nici un merit special. Numai aceia sunt merițoși cari fac binele iubind răul!

— Da, probabil acesta e adevărul, răspunse Regina. Poate și războiul a deșteptat în vinele mele bătrânul sânge războinic, făcându-mă să mă gândesc: „Acum este momentul de a fi femeie!” Timpurile au fost mai ușoare după prima bătălie dela Marna. Regele Carol și Regina Carmen Sylva înțeleseră în același timp că nu va mai fi o victorie germană zdrobitoare. Regele Carol a zis: „Acesta nu va mai fi un 1870, însă eu ași dori să-i văd sfârșitul.” Această dorință nu trebuia să se realizeze.

— Cu toate acestea, Doamnă, întrerupsei eu, Regele Carol de mult să temea de izbucnirea războiului. În Septembrie 1911, când eu am văzut pentru ultima oară Peleșul, el mi-a zis terminând: „Anglia are o frumoasă mică armată. Ea n'are armată de campanie. Ea trebuie să aibă una. Pacea Europei poate să atârne de aceasta.

— Este foarte adevărat, răspunse Regina. Regele Carol prevedea și să temea de războiu, însă când el a venit, dânsul ar fi dorit ca România să-și însușească cauza germană. Acesta era un scump bătrân și poate că a fost bine de n'a trăit să vadă sfârșitul. — Maiestatea s'a exprimat apoi asupra viitorului în acești termeni: „Acum iată-ne în fața unei întregi serii de noi probleme. E chestiunea agrară, asupra căreia n'am nevoie să insist. Țăranii trebuie să aibă mai mult pământ și greutatea este de a rezolva chestiunea așa încât asigurându-le o împărțire dreaptă, producțiunea grâului să nu sufere mult. Avem multe mijloace pentru aceasta. Poporul nostru are o inteligență vie și va fi acum în atingere permanentă cu frații săi de peste hotare. Problema cel mai serios este aproape acela al educațiunii sale. În aceasta, Anglia ar putea să ne ajute. Limba engleză trebuie să fie vorbită mai mult decât este astăzi. Sper că țara voastră ne va trimite buni profesori, și în special bune și inteligente guvernante pentru copiii burgheziei și ai claselor superioare. Poporul englez va înțelege el că aceste guvernante, dacă sunt instruite și de bună condiție, vor putea îndeplini o eselență operă patriotică? Voiu plecă cât de curând în Anglia, unde sper să stau două sau trei săptămâni. Sper să excit sentimentul

de interes pe care poporul vostru îl poartă pentru al meu, căci cred că am dreptul să vorbesc pentru poporul meu, atât pentru Românii din vechiul regat, cât și pentru cei din Ardeal, din Basarabia și din celelalte țări cari sunt acum unite cu noi. D-voastre, Englezii, — eu vorbesc astfel, deși eu sunt engleză din unele puncte de vedere, — d-voastră aveți un mod de a privi popoarele continentale cu un fel de superioritate desprețuitoare. D-voastră ar trebui să vă interesați serios de afacerile din Europa și să vedeți cât de mult interesele d-voastre proprii atârnă de aprecierea inteligentă a situației celorlalte popoare, la dezvoltarea cărora d-voastră puteți coopera, și cari doresc cu ardoare ajutorul vostru.”

20 Mart./2 April 1919

Consiliul dirigent din Sibiu, în fața pericolului bolșevist din Ungaria, a decretat mobilizarea generală. D. *Iuliu Maniu*, președintele Consiliului, odată cu mobilizarea, a publicat următorul manifest: „Români! Evenimentele zilelor ultime petrecute în țara ungurească, unde s'a înstăpânit duhul răsvrătirii ne face să grijim de orânduiala bună în țara noastră proprie. Guvernul maghiar a ordonat mobilizare generală în scopul de a ținea și mai departe sub jugul secular pe frații noștri încă neliberați. Nu numai atât, ci vrea să-și îndrepte cetele sale în contra Ardealului nostru, pentru a-l subjuga din nou și pentru a prăda satele noastre înfloritoare și a jefui casele cetățenilor noștri pacinici. Ne este sfântă datoria să punem pedecă puternică acestor stăruințe, care ne amenință cu peirea. Nu avem dorul de a cuceri, nici a prăda țara altora, ci vrem numai să ne apărăm Patria și să ne mântuim Țara noastră proprie, ceeace numai printr'o armată puternică putem ajunge, care va asculta și va urma cu însuflețire și cu vitejie strămoșească poruncile Majestății Sale Regelui nostru Ferdinand I. Nu frica de pedeapsă să vă ducă la împlinirea acestui ordin de chemare, ci mândria conștientă că îndepliniți o sfântă datorie față de pământul nostru liberat, față de patria noastră română. Este ceasul sfânt, când trebuie să punem stăpânirea noastră pe întreg pământul moștenit dela strămoși, când trebuie să punem temelii unui viitor demn și corespunzător jertfelor și suferințelor de veacuri ale părinților noștri! Aveți să răspundeți chemării pentru a dovedi lumii întregi că ne iubim Țara și moșia și că știm să o stăpânim cu vrednicie, — ducând cu noi liniște, libertate și stăpânire dreaptă în toate colțurile țării.”

22 Mart./4 April 1919.

Ziarul *Excelsior* a publicat următoarele declarațiuni ale primului nostru ministru, d. *Ion I. C. Brătianu*, cu privire la evenimentele din Ungaria: „Este o fațadă care să prăbușește și care lasă să se vadă o realitate pe care noi o cunoaștem de multă.

vreme, dar pe care unii nu voiau s'o vadă. Departe de a mă neliniști, evenimentele din Ungaria au o parte bună, și anume să desvăluie rana pentru ca nimeni să nu mai poată nega pericolul pe care noi l-am semnalat de mult, și să ne convingem că bolșevismul este o organizație sistematică dirijată în realitate de dușmanii noștri și amenințând întreagă Europa. Războiul nu va fi terminat înainte ca această organizație să fie distrusă. Sub aparență bolșevistă să agită toate forțele puse în mișcare de Puterile centrale cu scop de a împedeca rezultatele victoriei noastre comune. În ceea ce privește România, noi știm de multă vreme că primul efort al inamicului va fi dirijat în contra ei și în același timp în contra întregii peninsule balcanice, cu scopul de a pune mâna pe Orient, pe Pesta și Viena, pe centrul Europei. România va rămânea însă vecinic solidară cu același suflet cu care a luptat și cu care e în comunicație de sentimente și de interese. Ea este în Europa citadela înaintată în contra pericolului bolșevist."

23 Mart./5 April 1919.

În Londra s'a făcut M. S. Reginei aceiași entuziastă primire ca la Paris. Lordul-maior al Londrei a oferit, în numele Capitalei Marii Britanii, un prânz în onoarea iubitei noastre Soverane, la care au luat parte tot ce Londra are mai distins din lumea politică, diplomatică, intelectuală, comercială și industrială, La Operă, unde s'a dat o reprezentație de gală, intrarea în sală a Majestății Sale, Regina a fost salutată prin intonarea imnului regal român, ascultat în picioare de întreaga asistență, care a făcut ovațiuni călduroase Soveranei noastre. Conform uzanțelor engleze, un foarte mare număr de personalități din lumea aleasă, a venit în fața Majestății Sale și i-a prezentat omagii. Regina a avut locuința în Palatul regal Buckingham.

24 Mart./16 April 1919.

În numărul prim din anul acesta al revistei *Democrația* s'a publicat *Tratatul nostru de alianță* dela 4/17 Aug. 1916 și *Convențiunea militară*, anexată la acel tratat. Cred interesant pentru cititorii mei a reproduce aci acele două acte mari, pentru ca să poată vedea cât de nedrepte sunt acuzațiile celor cari spun că România n'a fost pregătită pentru războiu și că nici planul executat n'a fost bun și din acestea două cauze ar fi urmat dezastrul României.

Tratatul de alianță sună așa: I. Rusia, Franța, Anglia și Italia garantează integritatea teritorială a României, în toată întinderea fruntariilor sale actuale. — II. România să obligă să declare războiu și să atace Austro-Ungaria în condițiunile stabilite prin Convenția militară; România să obligă de asemenea să înceteze dela declarația războiului, orice legături economice și orice schimb comercial cu toți dușmanii Aliaților. — III.

Rusia, Franța, Anglia și Italia recunosc României dreptul de a anexa teritoriile Monarhiei Austro-Ungare prevăzute și hotărânte în articolul 4. — IV. Marginile teritoriilor despre cari este vorba în articolul precedent sunt hotărâte după cum urmează: Linia de hotar va începe dela Prut dela un punct al fruntariei actuale dintre Rusia și România aproape de Novosulița și va urcă râul până la granița Galitiei la întâlnirea Prutului cu Ceremușul. De aci va urmă linia de despărțire dintre apele Tisei și Vizului ca să ajungă la Tisa, la satul Trebuza, mai sus de locul unde să unește cu Vizo. Dela acest punct ea va coborî malul Tisei până la 4 kilometri mai jos de locul unde să întâlnește cu Sameș, lăsând satul Vasares Nameni României. Va continuă apoi direcția Sud-Sudest până la un punct la 6 kilometri la est de orașul Debrețin. Dela punctul acesta va atinge Crișul la 3 kilometri mai jos de locul de întâlnire a celor doi afluenți ai săi (Crișul alb și Crișul repede), să va uni apoi cu Tisa la înălțimea satului Algyö, la nord de Seghedin, trecând la apus de satele Croshaza și Bekesamson, la 3 kilometri de care va face o mică indoitură. Dela Algyö linia va coborî malul Tisei până la vărsarea sa în Dunăre și în sfârșit va urma malul Dunării până la frontiera actuală a României. România să obligă să nu ridice fortificații în fața Belgradului pe o zonă ce va fi stabilită ulterior și să nu fie în această zonă decât forțe necesare serviciului de poliție. Guvernul regal român să obligă să despăgubească pe Sârbii regiunii Banatului, cari părăsindu-și proprietățile vor voi să emigreze într'un spațiu de 2 ani dela încheierea păcii. — V. Rusia, Franța, Anglia și Italia de o parte și România de altă parte să obligă să nu încheie pace separată sau pace generală decât în unire și în același timp. Rusia, Franța, Anglia și Italia să obligă de asemenea ca în tratatul de pace teritoriile Monarhiei Austro-Ungariei, prevăzute în articolul 4 să fie anexate la Coroana României. — VI. România să va bucură de aceleași drepturi ca și Aliații săi în tot ce privește preliminarile, tratativele de pace, ca și discutarea chestiunilor cari vor fi supuse hotărârii Conferinței de pace. — VII. Puterile contractante să obligă să păstreze în secret prezenta convenție până la încheierea unei păci generale. Făcut în 5 (cinci) exemplare la București la 4/17 August 1916."

Convențiunea militară cuprinde următoarele: *Art. 1.* — Ca urmare la tratatul de Alianță intervenit la 4/17 August 1916 între Franța, Marea Britanie, Italia, Rusia și România, România să obligă, mobilizând toate forțele sale de uscat și de mare, să atace Austro-Ungaria cel mai târziu la 15/28 August 1916 (opt zile după ofensiva dela Salonic). Acțiunile ofensive ale armatei române, vor începe chiar în ziua declarării războiului. — *Art. 2.* — Dela semnarea prezentei Convențiuni și în toată durata mobilizării și concentrării armatei române, armata rusească să obligă să lucreze într'un mod cu totul energetic pe tot

frontul austriac în scopul de a asigura operațiunile române mai sus menționate. Această acțiune va fi în special ofensivă și vi-guroasă în Bucovina, unde trupele rusești vor trebui, cel puțin, să-și păstreze pozițiunile lor ca și efectivele lor actuale. Cu înce-
 pere dela 12/25 August 1916 flota rusă va trebui să garanteze siguranța portului Constanța, să împedea debarcarea de trupe inimice pe coastele române și orice incursiune pe Dunăre în susul gurilor acestui fluviu. Din partea sa România va recunoa-
 ște flotei ruse la Marea Neagră dreptul de a utiliza portul Con-
 stanța și de a lua măsurile necesare contra flotei submarine vrăjmașe. Vasele de războiu rusești cari să vor servi de Dunăre, atât pentru a apăra malurile, cât și pentru a da concurs ar-
 matei și flotei române, vor fi sub ordinele Comandantului șef al
 armatelor române și vor coopera pe acest râu cu escadra de
 monitoare românești. Amănuntele acestei cooperări vor fi stabi-
 lite ulterior în conformitate cu articolele prezentei Convențiuni.
 — *Art. 3.* — Rusia să obligă, în momentul mobilizării armatei
 române, să trimită în Dobrogea două divizii de infanterie și una
 de cavalerie pentru a coopera cu armata română contra armatei
 bulgare. Aliații să obligă a face ca intrarea în războiu a Ro-
 mâniei să fie precedată, cel puțin cu opt zile înainte, de o ofen-
 sivă afirmată a armatelor dela Salonic, în scopul de a ușura
 mobilizarea și concentrarea tuturor forțelor militare române.
 Această ofensivă va începe la 7/20 August 1916. Dacă în cursul
 operațiunilor militare, Puterile aliate, în urma înțelegerii dintre
 Statele-majore respective, ar decide mărirea aporturilor militare,
 cooperând cu armata română, această mărire de forțe nu va
 modifica întru nimic stipulațiunile convențiunilor încheiate. —
Art. 4. — Franța, Marea Britanie, Italia și Rusia să obligă a
 procura României munițiuni și material de războiu, cari vor fi
 transportate de vase românești sau aliate și transitate prin Rusia.
 Aceste predări și transporturi, vor trebui astfel executate pentru
 a le asigura sosirea în România într'un mod cât să va putea
 continuu de minimum trei sute tone pe zi, calculat la o lună de
 transport. In cazul când Aliații ar avea la dispoziția lor noi căi
 accesibile, ușurând transportul munițiunilor, România va putea
 beneficia. — *Art. 5.* — Aliații să obligă deopotrivă de a procura
 României în limitele posibilului, caii, cauciucurile, medicamen-
 tele, articolele de subsistență și de echipament, pe cari le va
 cere în cantitățile și categoriile cari să vor fixa de comun acord.
 — *Art. 6.* — Aliații vor pune la dispozițiunea României perso-
 nalul tehnic necesar pentru fabricarea în țară a munițiilor și
 materialului de războiu. — *Art. 7.* — Indată după încheierea
 prezentei Convențiuni Statele-majore ale armatelor ruso-române
 ca și Statul-major al armatelor dela Salonic să vor pune de
 acord pentru a stabili modalitățile cooperărilor. Acordul în
 timpul operațiilor militare ale armatelor române-ruse, sau orice
 schimbare, lămurire sau adaus în vederea unei legături perma-

nente să va stabili la Cartierul general respectiv astfel cum să va arată mai jos. — *Art. 8.* — Cooperarea armatelor aliate nu implică subordonarea uneia din părțile contractante celeialalte, ea nu implică decât libera acceptare a dispozițiilor sau modificărilor datorate situațiunii generale, necesităților cerute de țelul urmărit și de camaraderia de arme. — *Art. 9.* — În principiu, trupele regale române și trupele imperiale ruse, vor conserva comandamentul lor propriu, zona lor distinctă de operațiuni și o completă independență în conducerea operațiunilor. Linia de demarcare între cele două armate va trece dela Dorna Vatra pe la Bistrița și văile râurilor Chaio și Sameș la Debrefin. Tinta principală a acțiunii române, întru atât cât situația militară la sudul Dunării o va permite, va fi prin Transilvania în direcțiunea Budapesta. Troupele ruse prevăzute la *Art. 3*, destinate a coopera cu armata română vor fi sub comandamentul superior al armatei române. În cazul când contingentul rus, operând la sudul Dunării ar fi considerabil mărit astfel ca să fie de forță egală sau superioară trupelor române, cu care va coopera, acest contingent va putea forma, la esirea din teritorul român, o armată independentă care va fi pusă sub ordinele Comandamentului superior rus. În acest caz această armată operând în afară de teritorul român, va trebui să aibă o zonă de operații distinctă și a fi condusă după directivele Comandamentului superior rus, conformându-se întru totul planurilor celor două cartiere generale pe bazele stabilite mai sus. Dacă în vederea țintei urmărite, ar trebui să aibă loc operațiuni cu forțe combinate rusoromâne, Comandamentul acestor forțe va fi indicat de zona respectivă de operațiuni. Toate ordinele și instrucțiunile relative la conducerea acestor operații vor fi redactate în românește și rusește. — *Art. 10.* — În principiu, în teritorul național ca și în cel ocupat de armata uneia din părțile contractante, armatele celeialalte părți contractante nu vor putea să intre, decât dacă interesul general și ținta comună ar reclama și cu consimțământul înscris și prealabil pentru fiecare caz particular. — *Art. 11.* — Ori decâteori în cursul operațiilor armatele aliate vor avea nevoie a întrebuița una sau mai multe căi ferate de pe teritorul unui stat aliat, pentru transportul de trupe, provizii și furnituri militare, întrebuițarea va fi stabilită pentru fiecare caz în particular de delegații marilor cartiere generale aliate. Administrația, organizarea transporturilor și aprovizionarea cu resurse locale, va incumba în toate cazurile autorităților teritoriale. — *Art. 12.* — Prizonierii, prada de războiu și trofeele luate de una din armate îi vor aparține. Prada de războiu, luată în lupte în comun și pe același câmp de bătaie va fi împărțită proporțional cu efectivele cari au luat parte. Totuși pentru a ușura aprovizionarea armatei române Comandamentul imperial rus va ceda acesteia materialul de războiu și munițiunile cuprinse în această pradă mixtă, de care ea ar avea o urgentă ne-

voie. — *Art. 13.* — Pentru a coordona acțiunile armatelor române, ruse și aliate, și pentru a ajunge mai sigur țintele militare, un reprezentant al armatei române, ajutat de va fi nevoie de un anumit număr de ofițeri adjutanți, trebuie să să găsească la Cartierele generale ruse și aliate în momentul începerii operațiunilor militare române. Tot asemenea, reprezentanții armatelor ruse și aliate și adjutanții lor trebuie să să găsească la Cartierul general al armatei române. Cartierele generale ale armatelor cooperante, trebuie să să informeze mutual și în timp util asupra coniecturilor militare, repartitia forțelor și marșul operațiunilor. — *Art. 14.* — Dacă în cursul operațiilor, survin situații cerând luarea de măsuri noi și ridicând chestiuni neprevăzute în prezenta Convențiune, toate acestea chestiuni vor fi tratate în fiecare Cartier general cu delegatul armatei aliate, dar nu vor deveni definitive, decât după un acord al Comandanților șefi — *Art. 15.* — Pentru a să putea lua la timp măsurile preparatorii la începerea operațiilor, părțile contractante vor trebui să să înțeleagă asupra planului acțiunii militare înaintea zilei începerii ostilităților de către armata română. — *Art. 16.* — Chestiunea armistițiilor să va decide de comun acord la Comandamentele supreme ale armatelor cooperante. — *Art. 17.* — Prezenta convențiune va rămânea în vigoare din ziua semnării ei până la pacea generală. Făcut în cinci exemplare la București la 4/17 August 1916.”

Acestea sunt și vor rămânea în istoria României cele mai memorabile acte prin cari să garantă revendicările teritoriale din cuprinsul Austro-Ungariei, oricare ar fi fost soarta războiului pentru ea. România a pornit la războiu într'un moment când soarta războiului să părea că atârnă de partea Aliatilor noștri; a pornit fiind asigurată în privința procurării continue a munițiilor și având încheiat un tratat de alianță, în care s'a recunoscut temeinicia drepturilor ei și s'a garantat înfăptuirea lor. Acțiunea militară a României s'a făcut după un plan conceput împreună cu Aliții noștri, coordonat cu acțiunea lor, plan care în același timp trebuiă să dea României posesiunea imediată a teritoriilor revendicate de ea. Acțiunea militară a României eră coordonată cu mișcarea generalului Brusilov și cu angajamentele formale luate de Aliți, pentru începerea simultană a unei ofensive în Austro-Ungaria. Precum Aliții să obligau că atât la aripa dreaptă a noastră, cât și la cea stângă, să atragă forțele disponibile dușmane și tot așa, precum pe frontul occidental ofensiva de acolo care urmă să să producă odată cu a noastră, immobiliză toate trupele aflate acolo, aceste împrejurări făceau ca forța cu care România intră în războiu, aproximativ 600.000 de oameni, să fie suficientă, după părerea tuturor, pentru ca această ofensivă să să producă și pentru ca să determine efectul final. Niciodată România n'ar fi intrat în războiu pe baza unui plan de luptă defensiv pe arcul lung de peste 1300 kilometri al Car-

paților și cu putința unui atac dela spate, de peste Dunăre. Situația militară care s'a produs, a fost urmarea nu a unor insuficiențe, — oricare ar fi fost ele, — ale pregătirii armatei, nici a numărului redus de trupe în luptă, ci a faptelor că ofensiva Brusilov a încetat înainte de timp, — și faptele *) descoperite mai pe urmă au arătat că atitudinea Rusiei nu a fost aceea a unui aliat de bună credință, — că atitudinea generalului Sarrail la Salonic nu a fost destul de hotărâtă și nu a produs derivativul pe care trebuia să-l producă la aripa noastră stângă. Mai mult, informațiunile publicate mai în urmă, cu ocazia procesului vestitului *Bollo* au arătat că inimicul nostru știea foarte bine, imediat după intrarea noastră în acțiune, dela indiscrețiuni făcute de un ofițer al Statului-major al Comandamentului forțelor dela Salonic, că ofensiva, așteptată de noi, în acea parte, deodată cu acțiunea noastră, nu să va produce, cum nici nu s'a produs. Astfel, pentru toți judecătorii drepecți, înfrângerea suferită de noi în Ardeal nu a provenit din vina politicii românești. Retragerea trupelor române de acolo a fost datorită neputinței în care ne adusese: atitudinea nehotărâtă a Rușilor și a ofensivei lui Sarrail, — de a lupta în același timp pe tot frontul Dunării și pe tot frontul de pe Carpați, front mult mai lung decât tot frontul de Vest. Astfel armata noastră a fost silită să părăsească în cele din urmă Muntenia și să se consolideze pe frontul Siretului, unde ne-a dat apoi Mărăștii, Oituzul și Mărășștii și unde atacurile vrăjmașe s'au frânt înaintea vitejiei armatei române, precum și proiectata năvălire a inimicului în Moldova. Victoriile acestea, care sunt cele mai glorioase pagini ale războiului României, au reinviat lumii întregi faima vitejiei strămoșești, înscriind numele Mărăști, Oituz și Mărășești alături de Marna, Verdun și alte mari glorii ale marilor și puternicilor noștri Aliați.

25 Mart/7 April 1919.

După o telegramă din Sibiiu, armatele române au primit ordin să ocupe noua linie de demarcație fixată de Conferința dela Paris. În cursul acestei operațiuni de ocupare, trupele franceze din Arad au cooperat cu trupele române. Acțiunea lor n'a întâmpinat nici o rezistență. Populația românească a primit trupele franco-române cu un entuziasm indescriptibil. Elementele ungurești resfirate prin acea regiune au aclamat și ele pe soldații români; ele să simt fericite de a fi puse la adăpost de amenințarea bolșevistă. În fiecare zi grupuri de unguri venind de cealaltă parte a Tisei să prezintă la avantposturile românești, rugându-să să-i lase să treacă linia de demarcație spre a scăpa de anarhia care încetul cu încetul cuprinde Ungaria și amenință s'o descompuie. Autoritățile militare franco-române au

*) Vezi la ziua: 13 Maiu 1920.

arestat mai mulți agenți bolșevști, trimiși din Budapesta. La acești agenți s'au găsit documente de cea mai mare importanță. Documentele s'au trimis la Paris.

26 Mart/S April 1919.

Ziarul Parisian *L'Intransigent* publică un articol de fond de d. G. Lecomte, primul său redactor, intitulat *Prestigiul Franței*, în care vorbește de minunatul discurs rostit de primul nostru ministru, d. Ion I. C. Brătianu, cu ocazia banchetului ce i-a fost oferit de notabilitățile franceze. Iată ce spune el: „Nu vorbim numai de prestigiul Franței învingătoare, prestigiu câștigat prin stoicismul minunaților ei soldați, prin geniul și știința șefilor ei, prin resemnarea tenace a întregii țări, pe care ne încercăm în momentul de față s'o realizăm cu toată energia de care suntem capabili, pentru ca victoria care ne-a costat atât de scump să nu fie numai un miraj. Viitorul liniștit al copiilor noștri, depinde în primul rând de siguranța cu care vom ști să-i apărăm în ceasul acesta. De aceea ziua de mâine este mai hotărâtoare chiar decât zilele critice ale războiului. Fie ea în această nouă formă de luptă pentru care ne trebuie același spirit de consolidare sfântă și de disciplină națională, Franța să să arate tot atât de hotărâtă ca și în timpul războiului. Ce consolidare a prestigiului său, va eși din chiar rezultatele ce am putea obține!... Pe când scriem acestea ne gândim la gloria scriitorilor și savanților iluștri cari au inobilat-o și la splendoarea vecinic reînviată a cugetătorilor și artiștilor ei, cari au ridicat-o în ochii lumii. Pentru această lume, Franța este leagănul strălucitor al Libertății, pământul cruciadelor pentru ideal și justiție, țara spiritului plin de grație, a gustului și a cumpănirii, — calități minunate pe care străinii, chiar cei care nu ne simpatizează rasa, le ghicesc sub defectele noastre aparente. Tot Franța este însă și pământul de unde au pornit creațiile spiritului care au îmbogățit omenirea. Cu câtă emoție am constatat acest prestigiu al cugetării franceze, ascultând într'una din acele seri pe d. Brătianu, primul ministru al României, care la un prânz dat în onoarea sa, ne-a spus cu tot farmecul gravității sale simple și fine, primele sale impresiuni de adolescent cu privire la țara noastră, — cuvinte care e bine să le facem cunoscute nu numai fiindcă venind dela un asemenea om au valoarea unei mărturisiri prețioase, dar fiindcă ele ne arată în același timp ceace reprezintă Franța eri pentru imaginațiunile din afară, precum și ce poate și trebuie să reprezinte mâine. Cu un zâmbet încântător și chiar cu puțină duioșie, d. Brătianu ș'a evocat anii copilăriei când alături de tatăl său, — neștrămutat pretin al Franței, — distracția lui cea mai plăcută eră să răsfoiască ziarele noastre ilustrate și să ne cetească cărțile. După romanele d-nei de Ségur și ale lui Jules Verne, cetea poemele lui Victor Hugo, Lamartine, Musset și Vigny. Tinărul român de pe malu-

rile Dunării, acărui pasiune literară eră strâns legată cu o educație științifică, ne cunoștea oamenii noștri mari, peripețiile existenței lor, originalitatea seducătoare a operei lor, strălucirea și binefacerile descoperirilor lor, în sfârșit toată bogăția și activitatea cugetării franțuzești. De departe chiar, el eră orbit de toate acestea. Franța învinsă, desmembrată și nevindecată de rânile ei, vedea Germania îmbătată de norocul ei, profitând de triumful armatelor sale ca să să impună în ochii lumii și să-i smulgă admirația filosofiei și cugetării sale. Cu toate aceste, cu toate că această înfrângere ne-ar fi putut discredită, țara noastră rămasă pentru tinereța studioasă, grație marilor noștri oameni, tot țara cugetării suverane, unde tinerii europeni de calitate morală și intelectuală a d-lui Brătianu veneau cu sufletul recules de adevărați pelerini. Și acum ce prestigiu pentru Franța când alături de strălucirea neștirbită a științii și literaturii, își adăugă și reînvierea prestigiului ei militar, acum când din nou forța este în serviciul dreptului și nu mai poate întuneca frumuseța. Nu depinde decât de noi și de nestrămutata noastră muncă, ca această epocă să fie pe terenul intelectual una din cele mai mari epoci ale vieții franceze și ca tineretul tuturor țărilor, impresionat de imensa muncă creatoare dela noi, să sosească în Franța în aceeași stare sufletească după cum acum 35 de ani sosea d. Ion Brătianu. Exprimându-și sentimentele pe care le-a simțit acest prețin al Franței, d-sa ne-a vorbit atât de frumos de geniul lui Victor Hugo, de întinderea lui asupra omenirii, de strălucirea de care este iluminată țara noastră, că ascultându-i cuvintele sale elocvente ne-am regăsit propriile noastre cugetări, propriile noastre amintiri, propriile noastre emoțiuni. Ce plăcere și ce mândrie să ascuți vorbindu-să astfel de țara noastră, cu acea sinceritate profundă al cărei accent nu înșeală... Asemenea și pentru cei umili lucrători ai cugetării ale căror sfortări nu s'au perdut în viața colectivă a națiunii ce plăcere să constăți că cugetarea franceză formează un tot care luminează omenirea. Discursul d-lui Ion Brătianu cu toată simplitatea cu care a fost rostit, rămâne cel mai mișcător din toate câte le-a fost dat să le audă sufletele franceze."

27 Mart/9 April 1919.

Astăzi s'a serbat prima aniversară a Unirii Basarabiei cu România în întreaga țară, prin oficierea de Te-Deum, la care au luat parte toate autoritățile și un numeros public, precum și toate școalele, tinându-să discursuri și organizându-să în multe părți festivaluri.

După informațiunile sosite în București, în armata americană care s'a luptat în Franța au fost și 38,000 de soldați români din Ardeal, dintre cari 11,000 au căzut pe câmpul de onoare sub drapelul instelat al Statelor-Unite. Acești Români cari s'au oferit de bună voie pentru ca să apere cauza Dreptu-

lui și a Justiției, precum și pentru a grăbi eliberarea fraților lor din tirania Monarhiei Austro-Ungare, sunt fiii Românilor din Transilvania pe cari jugul unguresc i-a silit să să expatrieze și cari, refugiindu-să în țara tuturor libertăților, au fundat în Statele: Cleveland, Ohio și până în Far-West o mare și înfloritoare colonie românească.

28 Mart/10 April 1919.

Primul ministru al României, d. *Ion I. C. Brătianu*, a fost sărbătorit la Paris de către *Uniunea marilor asociațiuni franceze*. La această sărbătorire d. *Louis Barthou*, fostul prim-ministru al Franței, a vorbit despre acțiunea reprezentantului nostru în chestiunea națională în modul următor: „D-voastră ați înțeles nerăbdarea noastră. Știați care eră situația țării. În consiliul de coroană, când Regele, luând drept pretext un tratat pe care-l ignorați, cerea ca țara d-voastră să să angajeze cu Germania, ați declarat că aceasta nu o veți primi; că România nu putea să să bată contra Franței. Erați în tradițiile familiei d-voastre. Tatăl d-voastră spunea lui Bismark, atunci când țara d-voastră eră obligată să contracteze o alianță cu Germania: „In adâncul sufletului său, România păstrează toate simpatiile sale, toată admirația și toată iubirea pentru Franța”. Erați în tradiția familiei d-voastre, spunând că România nu poate purta armele contra noastră, dar traduceți și propriile d-voastre sentimente atunci când spuneți că România va purta armele alături de noi. De multă vreme Germanii vă denunțau. Când pretinii noștrii dela *Revue Hebdomadaire* s'au dus la 1914 în România ca să ducă acolo cuvântul francez, guvernul german s'a neliniștit. Erați în acel moment președinte al consiliului și țin să reamintesc în cinstea d-voastre un articol din *Frankfurter Zeitung* în care să spunea: „Aceste conferințe sunt politică mascată, sunt politică ce are tendințe franceze, deoarece d. Brătianu, președintele consiliului, nu-și ascunde sentimentele de simpatie față de Franța.” Nădăjduiați, desigur, în interesul țării d-voastre și în urmărirea unui ideal comun de pace, că veți purta armele alături de noi.” Vorbind despre intervenția României în războiu, d. Barthou a continuat astfel: „Ai intervenit în războiu, asta va fi vecinica d-tale cinste. E primejdios, uneori, scumpul meu președinte al consiliului, să-mi faceți confidențe, de oarece mi să întâmplă să le repet. De altfel nu le repet în interesul aceluia care mi le-a făcut. Imi spuneți eri, făcând aluzie la câteva modeste lucrări, pe cari le-am publicat, că ați fi voit să fiți istoric. Cum v'ați înșelat asupra destinelor d-voastre, dar v'ați înșelat în mod fericit! E ceva mai bun decât a scrie istoria, este a o face. D-voastră ați făcut istoria. V'ați înscris prin hotărârea pe care ați luat'o în 1914, în rândul celor mai mari slujitori ai țării d-voastră. Sunteți un șef, știți să vorbiți, ați dovedit'o; știți să faceți, o dovediti adesea; știți să ob-

servați; știți să reflectați, aveți calități de hotărâre și în același timp calități de dezinteresare”.

29 Mart/11 April 1919.

Abia acum încep să să cunoască în toată realitatea momentele de penibilă și chinuitoare, dar în totul binemeritată, stare sufletească, în care Kaizerul Wilhelm II, primul criminal al politice mondiale, s'a decis să abzică. Tragedia dela Spaa va rămânea cel mai remarcabil episod al militarismului prusac îngenuchiat. Abzicerea lui Wilhelm a fost urmată de câteva documente care abia acum încep a ieși la iveală. Dintre acestea ziarul pangermanist *Deutsche Zeitung* publică unul, care este o scrisoare trimisă fiului său la 11 Noembrie anul trecut. În această scrisoare Wilhelm scrie Kronprințului că Hindenburg nu-i mai garantează siguranța persoanei sale la Cartierul General, întru cât nu mai avea siguranța trupelor. „M'am decis după o grea frământare să părăsesc armata și să plec în Olanda”, scrie Wilhelm fiului său încheiându-și astfel răvașul de adio: „Al tău tată copleșit de durere”. Kronprințul la rândul său s'a făcut și el un panegiric politic ne care, sub forma unei scrisori, l'a trimis lui Hindenburg.

31 Mart/13 April 1919.

Escelenta revistă *Lectura pentru toți* a d-lui profesor Eugen Lovinescu, a publicat în No. 3 un articol semnat de M. S. Regina Maria, intitulat: „Femeile noastre în rășboiu”. Cum nimenia n'ar fi putut arăta mai bine și mai duios rolul femeii române în tot timpul cruntului rășboiu, cred că fac o plăcere deosebită cetitoarelor mele reproducând acest articol în întregime.

„Și voi, femeilor, ați avut partea voastră în timpul rășboiului. Dela întâiul ceas al mobilizării și voi ați răspuns la chemarea țării tot așa de vitejește ca și ostașii. Voi n'ați plecat să înfrunțați gloanțele, dar cu bărbăție ați trimis pe soții voștri, pe fiii și frații voștri ca să dea ochi cu moartea. Fără murmur ați primit jertfa și ați văzut pe cei mai scumpi și mai deaproape cum pornesc din mijlocul vostru cu lumina entuziasmului în ochi și cu cântecul pe buze, i-ați văzut cum pornesc ca mulți din ei să nu se mai întoarcă. Fără jelire ați îndurat scurgerea lunilor și anilor de tăcere și de despărțire și ați trăit fără nici o veste dela ai voștri și fără nici un cuvânt ca să vă întărească credința. Și oriunde am mers v'am găsit neclintite, răbdătoare și credincioase menirii voastre. În noaptea lungă a durerilor trecute văd chipurile voastre luminând ca niște candelă dealungul drumului întunecat. În împrejurări neînchipuit de potrivnice v'am văzut făcând sfurtări eroice, pururea dând o mână de ajutor; nici o priveriște nu vă înspăimântă, nici o datorie nu vi să părea prea umilă și nici o primejdie prea mare. V'am văzut strecurându-vă dela un pat la altul, șoptind cuvinte de îmbărbă-

tare, punând mâinile voastre gingașe pe frunțile înfierbântate și stând de veghe la căpătâiul muribunzilor. V'am văzut în sălile de operație, stăpânindu-vă ca să nu vă înfiorați, v'am văzut spălând și legând rănille cele mai groaznice, fără slăbiciune și cu singura grije de a ajuta pe cei ce sufereau. Am văzut cum fețele voastre erau palide de prea mare încordare și cum asupra voastră începeau să vadă semnele multor nopți de veghe și de hrană neîndestulătoare. Am văzut cum bărbați voinici, slăbiți de suferință, vă urmăreau cu ochii lor înfundați ca pe îngerii mântuitori. Pe mulți i-am văzut tăinuindu-și durerea inimilor voastre și alinându-și chinurile de gingășia mânilor voastre. Și în saatele pustiite de lupte v'am văzut pe voi care erați departe de căminurile voastre, v'am văzut în mijlocul celor sermani, îmbărbătând pe cei cari nu mai găseau decât casele dărâmate și ruine aceea ce odată fusese mândria lor. V'am văzut îngrijind de ofani, sprijinind pe bătrâni, ajutând pe bietelee femei aiurite să prindă iarăși la loc rămășițele la cari să întoarseră. Unele din voi au evacuat pe răniții din spitale sub focul dușmanului și în mijlocul bombelor de aeroplane aruncate asupra capetelor voastre. Pe altele le știu că au petrecut doi ani într'un tren, îndeplinind o muncă grea și aspră, pe cari numai inimile tari puteau s'o facă. Să iei răniții căzuți în tranșee și să rămâi zile întregi prin găurile neîntrerupt bombardate; să nu te plângi când frigul înghiață apa pe degetele tale, sau când vagoanele erau ca un cuptor de căldura soarelui."

„Aceasta eră viața voastră; ați împărtășit toate asprimile cu ostașii și ați îndurat ca și ei foamea, setea și lipsa. Plină de admirație îmi aduc aminte de acelea care, tăcute, au rămas credincioase posturilor, neînfrante de nici o greutate, de nici o sfortare, neobosite și întotdeauna cu zâmbetul pe buze, ca măicuțele dintr'o mănăstire care au jurat să slujească Domnului. Și voi, femeilor, care n'ați putut să urmați pe cei dragi, voi care ați rămas sub jugul dușmanului, cât de mare a fost curagiul vostru și cât de neclintită credința voastră. Voi n'ați fost numai surori de caritate, ci ați fost și rezistența împotriva cotropitorului, făclia patriotismului, pe care ați ținut'o sus în mâinile voastre, ați ținut'o mereu aprinsă în mijlocul tuturor vânturilor potrivnice care cerceau s'o stângă. Cu toate umilirile și atrocitățile dușmanului voi n'ați părăsit pe cei rămași în mâinile lui. Ați sărit în ajutorul prizonierilor noștri și ați luptat pentru drepturile lor. Prin zăpadă și prin noroaie vă duceați pe jos până la lagărele lor, le îndulceați lipsurile, îi îmbărbătați și întăreați iubirea de țară și de tron în inimile lor greu încercate. Voi ați sperat când totul părea fără speranță, ați tăcut de multeori, însă niciodată nu v'ați îndoit de biruința noastră. Despărțite de cei dragi, fără vești dela cei mai de aproape ai voștri, îngrijorate de soarta țării, îngropate în mormântul tăcerii, împânzite numai de știri mincinoase, de svonuri de spaimă, voi nu v'ați pierdut cumpătul, ci ați rămas credincioase datoriei voastre”.

„Cu drag ași aminti pe cele care au murit, ca toate generațiile să le pomenească numele, ca chipurile lor să rămână vecinic săpate în mintea noastră ca ale sfințelor. Astăzi însă nu pot vorbi despre toate. Însă un nume îmi vine mereu pe buze, numele *Julielei Antonescu*. A murit alături de mine și a murit în slujba Reginei țării. O soră de caritate fără asemănare în mijlocul răniților și bolnavilor, când luptele au început nu s'a căutat odihna atât de mult meritată, ci a început să umble din sat în sat și să împartă haine și hrană și să îngrijească de cei sermani, necruțându-și sănătatea ei gingașe. Săracii îi să închinau ca unei sfinte, când o vedeau totdeauna cu zimbetul pe buze. Când, într'un sat depărtat în munți, moartea a răpit'o, sătenii s'au rugat să le fie îngăduit s'o înmormânteze ca pe ostași, acolo unde a căzut. Și numele *Ecaterinei Teodoroiu**) , fata vitează dela Jiu, care a luptat cu pușca și baioneta și s'a apărat satul, unde doi din frații ei căzuseră uciși, nu poate să fie uitat. Rănită greu, a zăcut multe luni într'un spital, dar când s'a însănătoșit a plecat din nou pe front și la un atac a căzut în fruntea plutonului. Numele ei va fi cântat în cântecile cele mai dragi ale războiului nostru”.

„Si voi, femeile satelor, care ați avut de îndurat o soartă atât de aspră și atât de tristă, de multe ori am pășit în casele voastre umile, m'am apropiat de inimile voastre și am vorbit cu voi despre cei plecați și despre cei care erau să nu să mai întoarcă. Îngrijorarea eră întipărită pe fețele voastre, ochii voștri erau adânciți și rătăcitori, spatele vostru încovoiat de poveri, căci acum voi faceți și munca celor plecați. Nici odată n'am auzit o plângere de pe buzele voastre. Când povesteți despre cei în primejdie, vă întorceați cu fața spre sfânta icoană din colțul casei voastre și cu mâinile tremurătoare făceați semnul crucii. „Trei de ai mei au plecat pe front, doi au căzut, însă dacă ași avea zece feciori i-ași da pe toți; cu sânge de viteji să sfințește pământul pe care îl ară... Dumnezeu iartă păcatele celor morți”. Așa mi-a vorbit o mamă bătrână dela care am auzit și alte cuvinte, cari erau atât de eroice pe cât erau de simple. „Dumnezeu ne-a dat mulți ani de pace și belșug, Acum s'au tulburat vremurile, soarele nu poate să lumineze deapururea și... Dumnezeu știe mai bine”. Și alte cuvinte care au rămas în inima mea ca florile. Vecinic răbdătoare și vecinic jertfite, smerite femei, sunteți vrednice de cea mai înaltă admirațiune pentru soarta voastră. Tăria voastră, iubirea voastră, puterea voastră de renunțare, au întărit pe ostașii noștri ca să țină pept dușmanului. Voi n'ați întrebat nici odată cât va fi de lungă încercarea, ci liniștite ați luat asupra voastră povara dusă până în ziua războiului de bărbații voștri. Dimineața la răsăritul soarelui și sara la apus, înainte de a merge la odihnă, voi căutați mereu cărările să vedeți dacă nu să întoarce unul dintre cei plecați.”

*) Vezi ziua: 28 Aug./10 Sept. 1917.

„Așa sunt femeile țării mele. Femeia bogată în vestmântul de soră de caritate, părăsind găteala de odinioară, fără nici una din obișnuințele zilelor de belșug, la patul răniților și muribunzilor, veghind și dând toată iubirea ei pentru alinarea suferințelor și slujind patriei cu credință și jertfă. Și femeia satelor, la sfârșitul unei zile de muncă, cu mâna la ochi, privind pe drum și așteptând, așteptând în fiecare zi pe unul care poate nu să va mai întoarce...”

14 April 1919.

Cu începere de astăzi *vechiul călindar iulian* a fost înlocuit prin decret-lege cu *călindarul gregorian*; așa că ziua de 1-in April a devenit 14 April, rămânând calendarul vechiu valabil numai pentru biserică și sărbătorile vor fi ținute după el, ca și în trecut.

15 April 1919.

De mai multe zile principele moștenitor A. S. R. Carol să află în Ardeal, unde întâmpină o primire din cele mai călduroase și plină de entuziasm din partea fraților noștri. Prin această călătorie, așa de mult dorită de Ardeleni, și care să poate numi *triumfală*, Prințul Carol a afirmat, după cum zice d. N. Iorga, că acolo suntem și că acolo rămânem, chiar și dacă numai singurele energii ale neamului românesc ar stă în sprijinul unui drept sfânt.

La gara din Brașov a fost întâmpinat de autoritățile militare și civile, în frunte cu prefectul *Dr. Baiulescu* și de o enormă mulțime de popor din oraș și jur. Dela gară, însoțit de un cortegiu impozant, cu *junii* călări, în costumele lor cusute în fir și fluturi de aur, Prințul s'a dus în Piață, unde a fost întâmpinat de corurile școlare și de aclamațiunile mulțimii. În fața popotei garnizoanei, comandantul regimentului de infanterie local prezintă pe ofițeri. A urmat banchetul la care a toastat prefectul și comandantul regimentului, la cari a răspuns A. S. R. spunând că e fericit că pășește pe pământul Brașovului, în care a petrecut unele din cele mai frumoase clipe ale copilăriei; laudă bravura eroilor flăcăi ai țării Bârsei din regimentul 2 din Brașov și închină în sănătatea și prosperitatea orașului. După banchet, Prințul a vizitat biserica Sf. Nicolae, apoi ducându-să la cimitirul din apropiere, a vizitat mormântul bardului național *Andrei Murășanu*, la vederea căruia a exclamat: „Cât de modest este mormântul acestui mare patriot și neobosit luptător!” De aci s'a dus pe platoul de exerciții, unde a trecut în revistă trupele.

Din Brașov A. S. R. a mers la *Făgăraș*, unde a fost întâmpinat la gară de mai multe mii de Români, în frunte cu ministrul *Dr. Aurel Vlad*, venit din Sibiu anume pentru aceasta, care i-a urat bun sosir în numele Consiliului Dirigent și a poporului român din Ardeal, salutându-l ca pe reprezentantul Dinastiei ro-

mâne sub a cărei conducere dreaptă s'a întrupat România Mare. A. S. a răspuns cu cuvinte calde și frumoase, mulțumind pentru primirea ce îi s'a făcut pe pământul istoric al lui Radu Negru. De față erau toate autoritățile administrative și bisericești, în frunte cu prefectul, Dr. *Octavian Vasu*. Mulțimea cu un entuziasm ne mai pomenit a făcut A. S. Regale ovațiuni și manifestațiuni de bucurie.

La *Sibiiu* principele moștenitor a fost salutat de toți membri Consiliului Dirigent, în frunte cu *Dr. Iuliu Maniu*, președintele, de autoritățile civile și militare și de o mulțime imensă, din oraș și satele vecine. La cuvintele de bună venire rostite de d. Maniu, Prințul a răspuns prin cuvinte patriotice, amintind că vine pentru a treia oară în această veche capitală a Transilvaniei, însă pentru prima dată de când Ardealul a devenit țară liberă românească. Este mândru că a venit pe un pământ românesc, pentru care are o dragoste nemărginită. Dela gară Moștenitorul Tronului s'a dus la Catedrală, unde s'a oficiat solemn un Te-Deum, după care a luat parte la banchetul oferit de generalul *Moșoiu*. La toastul pronunțat de acesta, Prințul a spus cât este de fericit că a fost primul dintre membri familiei regale, care a vizitat pământul sfânt al Ardealului eliberat și toastează pentru eroicii soldați români, mulțumită cărora să datorește această eliberare. La ora 5 a avut loc recepțiunile. Entuziasmul poporului eră ne mai văzut. La banchetul dat în sala cea mare dela Otelul *Unicum*, după toastul generalului *Boeriu*, A. S. R. a răspuns astfel: „Astăzi retrăesc ziua de cea mai adâncă emoțiune pentru toți Românii din cuprinsul României Mari. Nu voiu uită niciodată. clipa măreață din ziua cea frumoasă de primăvară, când cel d'întăiu contingent de Ardeleni a depus jurământul de fidelitate în mâinile Suveranului. Atunci a încolțit în sufletul meu gândul și credința tare că granițele cele vechi nu mai există. Astăzi când am văzut pe toți Românii sub arme gândul de atunci mi s'a întărit. Ridic paharul în onoarea diviziilor românești și simt cum vibrează deopotrivă același suflet ferbinte.”

Din *Sibiiu* Prințul Carol a plecat însoțit de d-nii Maniu, Aurel Vlad și Silviu Dragomir spre *Sebeș*. Pe drum îi s'a făcut ovațiuni entuziaste. La *Sebeș*, primirea a luat proporții mărețe. Cam 10,000 de oameni erau adunați dealungul drumului și în piața orașului. Primarul a rostit cuvinte de bunăvenină, oferind un frumos buchet de flori. Principele moștenitor a răspuns adânc mișcat mulțumind pentru omagiile prezentate. La *Podul Mureșului* deasemenea așteptă sosirea sa o mare mulțime de oameni.

În *Alba Iulia*, în piața cea mare istorică A. S. R. a fost întâmpinat de mult popor. Primarul orașului, *Dr. Camil Velican*, vorbind a arătat că dela 1599, întâia oară un prinț român intrând în această cetate sfântă întruchipează realizarea visului național. A. S. răspunde că a venit adânc emoționat în acest

oraș de trei ori sfințit. Intâia oară prin cucerirea de către viteazul Voevod Mihaiu, apoi prin suferințele eroilor ce s'au jertfit aci viața și a treia oară prin declararea de alipire a poporului român din Ardeal, Banat și Ungaria. După primire Prințul a vizitat cetatea și a inspectat trupele nou formate. Apoi s'a continuat drumul spre mica noastră Romă.

În *Blaj* primirea a fost deosebit de călduroasă. La intrarea în oraș Prințul a trecut prin o poartă triumfală. La intrarea în Mănăstire întreg clerul așteptă îmbrăcat în odăjdii, în frunte cu Episcopul Orăzii Mari, *Dr. Dumitru Radu*, care a urat bun-sosit înaltului oaspe. În cuvântarea sa, episcopul a arătat importanța orașelului dela împreunarea celor două Târnave, atât din punct de vedere cultural cât și din punct de vedere național. Te-Deumul oficiat pe urmă a dat ocazie numeroasei pături de intelectuali să să prezinte în corpore spre a cere revărsarea harului Dumnezeiesc asupra Moștenitorului Tronului. După serbarea din biserică, A. S. R. a primit defilarea instituțiunilor culturale, reuniunilor și comunelor învecinate, cari au venit să-și depună omagiile. Conducător de episcopul Radu și de vicariul *Dr. Vasile Suciu*, a vizitat așezămintele culturale ale Blajului: liceul, internatul de băeți, seminarul, școala de fete. Sara îi s'a oferit un banchet în Palatul Mitropolitan; a toastat episcopul Radu în onoarea Prințului, evocând amintirea vremurilor când între aceleași ziduri ale Castelului din Blaj, principele Ardealului *Apafi* umilise pe un vrednic Mitropolit din Bălgrad (Alba-Iulia). Cum s'a schimbat vremurile! S'au dus cei de un cuget cu ei și astăzi nouă ni s'a făcut cea mai deplină dreptate. Când în același locaș al Mitropolitului din Blaj ne este dat să adăpostim pe cel d'întâi Principe Moștenitor al României întregite. „Mitropolia noastră, zice episcopul, vă aduce cele mai suse omagii rugând pe bunul Dumnezeu să vă aducă din nou în mijlocul nostru și bucuria ne va fi deplină.” A. S. R. răspunzând a spus următoarele: „La cuvintele atât de calde și atât de emoționante ce mi le-ați rostit în fața Catedralei, mi-am simțit sufletul așa de impresionat, încât n'ași fi putut da nici un răspuns. Am intrat în sfântul Altar pentru a mulțumi lui Dumnezeu că ne-a hărăzit această frumoasă zi. Știu că episcopii al căror chip îl văd aci, toți au fost luptători aprigi și strejeri ai neamului nostru; ei au câștigat Blajului dreptul să rămână în veci cel mai sfânt și cel mai înalt focar de cultură al României întregite. Inchin paharul în amintirea falnicilor luptători din trecut și pentru înflorirea celor de azi și celor de mâine.” În ziua următoare A. S. R. a plecat; studențimea din Blaj și întreg publicul românesc i-a făcut și astădată cordon dealungul străzilor. Prințul a câștigat pe dea'ntregul dragostea Blăjenilor, lăsând în inimile tuturor cea mai frumoasă amintire.

Drumul până la Orăștie a fost o adevărată sărbătoare. Toate satele prin cari a trecut i-a făcut înaltului oaspe cea mai

călduroasă primire, întâmpinându-l cu aclamațiuni nesfârșite pline de mare însuflețire. Cu deosebire la *Vințul-de-jos*, în vechiul cerc electoral al președintelui Consiliului Dirigent, primirea a fost emoționantă. Oprindu-să automobilul sub arcu de triumf, preotul comunii i-a prezentat omagiile, iar fetele în minunate costume naționale i-au oferit buchete de flori.

La ora 10 a. m. Prințul a intrat în *Orăștie*, unde a fost așteptat de o escortă de călăreți, cari l'au condus până în oraș. Aci prefectul județului, *Dr. Vasinca*, l'a salutat de bunăsoire. În piață, unde a fost ridicat un măreț arc de triumf, primarul orașului *Dr. Boca* a prezentat pânea și sarea tradiționale. Din partea domnișoarelor îi s'au oferit mai multe buchete de flori, cari i-au acoperit automobilul. Un cor bine condus a intonat imnul regal însoțit de aclamațiunile furtunoase ale imensei mulțimi. Apoi Prințul s'a dus spre platoul dela marginea orașului, unde a inspectat trupele regimentului local de infanterie. Soldații s'au prezentat în mod admirabil. După ce a privit aproape două ore exercițiile trupelor, soldații au format careu în jurul A. S. R. care le-a vorbit îndemnându-i să păstreze virtuțile moștenite din bătrâni. La ora 1 ofițerii au oferit un banchet, la care au servit 12 domnișoare îmbrăcate în splendide costume naționale românești. După toastul comandantului regimentului, a vorbit Prințul moștenitor arătând partea de moștenire pe care o avem dela strămoșii noștri *Daci*. Acei oșteni mândri și viteji, care au preferat să moară decât să-și vadă libertatea strivită. Școalele din *Orăștie* și comunele din jur au defilat pe dinaintea sa și A. S. R. a putut ceti de pe fetele lor mândre *vechea Orăștie dacică*; apoi Principele cu suita au părăsit orașul în cele mai călduroase ovațiuni.

Sara la ora 6 a sosit la *Săliște*, unde primirea a fost tot așa de entuziastă și înălțătoare. A vorbit primarul, apoi protopopul *Dr. Lupas*, care a arătat importanța culturală a acestei comuncurată românești. Prințul a mulțumit emoționat și după aceea a vizitat biserica și școala, fiind întâmpinat pretutindeni cu ovațiuni entuziaste. Din *Săliște* s'a reîntors la *Sibiu*, unde a auziat la concertul festiv aranjat în onoarea sa, cu care ocazie publicul azistent a făcut o frumoasă manifestație de simpatie pentru Prinț și întreaga casă domnitoare.

Cu privire la călătoria triumfală a Prințului moștenitor în Ardeal, ziarul *Renășterea Română* din Sibiu, scrie: „Din pruncia cea mai fragedă și până în zilele noastre să desprinde din istoria poporului românesc un fapt puțin obicinuit la restul popoarelor: necesitatea sufletească imperioasă și ireductibilă de a avea un *domnitor*. N'a fost epocă în viața poporului nostru, oriunde l'ar fi aruncat soarta, să nu simtă nevoia de a avea un păstor în frunte, pe care împodobindu-l cu toate cele mai alese calități, să-l adore. În această privință noi, cei de această parte a Carpaților, am ajuns proverbiali și aproape de răsul lumii.

Am fost înșelați de Habsburgi în fel și chip, am fost eludați față de Maghiari și față de alții, am fost trimiși în foc, am murit pentru domnitorii, cari ne-au plătit cu ingrătitudine vădită, și totuși, până acum vr'o zece, două zeci de ani nu ezităm a ne legă speranțele de „*drăguțul de Impărat*”. Prin munca ascunsă a misterioaselor celule cerebrale, din tată în fiu să moștenise la noi și devenise tradiție sfântă, — afară de cultul limbei, poate cea mai sfântă, — de a te închină Măriei Sale și a-l scuză pentru nedreptăți învederate, aruncând vina deapururi pe sftnici. Devenise pentru noi o noțiune ideală „*Măria Sa*”, legată de cele mai subtile fibre ale eului nostru, până ce în sfârșit lumina vie a speranței reale ne-a șters din suflet chipul Vienei egoiste și haine și ne-a sădit mai adânc în piept icoana *Dinastiei Naționale* de astădată. Și gloria pe care ne plăcea s'o făurim în jurul Tronului de astădată este aicea, și mintea noastră abia o poate cuprinde, așa de neasemnănată este strălucirea ei. Ca o floare minunată trăită artificial și trăită doar din imaginații factice, ajuns în bătaia fericitoare a soarelui adevărat și nemijlocit, sentimentul nostru dinastic să va deschide și prin bogăția lui va uimi chiar și pe cei către cari să îndreaptă. Căci nu este Român pe toată întinderea acestor meleaguri stropite cu sânge așa de mult, cu sânge românesc, care să nu știe cât și ce a făcut Dinastia pentru noi Ardelenii. Știm prea bine că fără perseveranța dărză și înțelepciunea prevăzătoare a Regelui și stăruința minunată a Reginei noi am fi poate tot robi astăzi. De aceea înăscutul sentiment dinastic, întărit prin recunoștința conștiinții și fără margini a desrobiților, să îndreaptă cu umilită ardore spre Tronul românesc. Astfel bucuria cu care a fost întâmpinat Principele moștenitor al României Mari, de puținul popor care a putut află de sosirea neprevăzută a Coconului domnesc, arată setea cu care așteptăm în mijlocul nostru pe Regele Erou și pe diplomatul de frunte al României Mari, pe M. S. Regină. Il așteptăm cu nerăbdarea bolnavului vindecăt de crancenă boală, care închinare vrea să aducă binefăcătorului și cu elanul unei spontaneități sublime vrea să-și aștearnă viața la picioarele celor cari i-au făcut'o demnă de trăit. Și, până atunci, până în ziua de supremă sărbătoare, dela mic la mare, legământ sfânt să facem ca vitejia și patriotismul Regelui pildă să ne fie în toate ale noastre, iar dragostea de țară a Reginei să nu fie mai presus de a noastră. Astfel le vom împlini voința și ajungem să avem parte de dragostea lor! Acestea am dorit să le știe Fiul regesc care petrece în mijlocul nostru și să le ducă cu el la picioarele Tronului: omagiul și nefermurita dragoste a popoului prin El eliberat din suferință și care al Lui vrea să fie pe veci cu neclintită credință și capabil de cele mai înalte jertfe.”

Iar ziarul oficios al Consiliului Dirigent *Patria*, tot din Sibiu, scrie astfel: „Reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române au fost conduși de P. S. S. Episcopul *Cristea*. Aici s'a petrecut o

scenă emoționantă, când Prințul Carol în răspunsul său a accentuat că a fost adânc pătruns de însemnătatea momentului și mișcat până la lacrimi când a intrat azi în Catedrala din Sibiu, când parcă toți cari am fost prezenți am chemat pe Dumnezeu de mărturie la realizarea visului nostru secular. „*Unitatea națională este pe vecie înfăptuită, după cum vecinic este Dumnezeu, care ne-a ajutat s'o înfăptuim.*” Cei prezenți au rămas adânc impresionați, în ochii multora au apărut lacrimile, ca o dovadă sinceră, dar strălucită, de nemărginita bucurie de care au fost cuprinși auzind pe Moștenitorul Tronului grăind aceste cuvinte. — Reprezentanții Bisericii greco-catolice române au fost conduși de către d. protopop *Togan*, căruia răspunzându-i Prințul a spus că știe cât are să mulțumească neamul românesc bărbaților de înaltă erudiție culturală ai Bisericii greco-catolice.”

17 April 1919.

Academia Română a primit dela Societatea regală de literatură din Londra următoarea scrisoare: „Domnului Președinte al Academiei Române. Aflarea luptei eroice pe care patria d-voastre o poartă de un timp așa de îndelungat în fața unor ne mai pilduite dificultăți, deșteaptă nu numai admirație în inimile tuturor Englezilor, dar și hotărârea de ași aduce aminte de sacrificiile României la încheierea socotelei finale. Noi, Direcțiunea Societății regale de literatură, ce are scopul de a înlesni o înțelegere temeinică între popoare, simțim dorința de a vă aduce asigurarea că, pe lângă eforturile armatelor noastre, s'au organizat și alte forțe demne pentru a îndreptă victoria finală spre acelea idealuri de drept și libertate a națiunilor pentru cari România s'a vărsat sângele și s'a jertfit avutul. Și mai mult decât atâta. Cunoscând situația particulară a poporului român, ca o rasă deosebită în ceace privește limba și caracterul, printre vecinii agresivi și nesiguri, simțim o datorie mare să veghem ca aspirația sa spre o dezvoltare intelectuală deosebită să fie îndeplinită. E dorința noastră de a contribui la acest scop sfânt în marginile puterilor noastre și nu ne lipsesc planurile prin cari sperăm că, în scurt timp, s'ar putea realiza scopul nostru comun. Suntem mișcați și admirăm eroismul patriei noastre în lupta ei inegală. Când momentul încercărilor celor amare va fi trecut, vom fi gata să lucrăm cu voi împreună la realizarea acelor nobile idealuri pentru care ați făcut sacrificii atât de nemărginite.”

La această frumoasă scrisoare Academia noastră a răspuns astfel: „Din cauză că o mare parte a României a fost ocupată timp de doi ani de armate dușmane și că, chiar în urma liberării teritoriului, dezorganizarea în care să găsea patria noastră eră așa de mare, încât mai nici un serviciu public nu funcționă în mod normal, scrisoarea dela 22 Februar 1918, ce ați binevoit a

ne trimite a parvenit Academiei Române cu întârziere de aproape un an. Recunoaşterea marilor sacrificii ce patria noastră a făcut, simpatia pe care onorata Societate regală de literatură o exprimă pentru mult încercatul nostru popor și asigurarea ce ne dă că, înlăuntrul puterilor sale, va căuta să susțină drepturile României când să va încheia socoteala finală, este pentru noi o mare mângâiere și o mare încurajare. În aceste zile când tocmai să discută socoteala popoarelor, nu ne îndoim că cuvântul onoratei Societăți regale de literatură va atârna greu în cumpănă pentru noi, în Areopagul ce hotărăște forma viitoare a lumii. Academia Română este măgulită și fericită să vadă că o corporație așa de ilustră ca Societatea regală de literatură se interesează de poporul român, acărui unitate culturală o reprezintă instituțiunea noastră de peste jumătate de secol. Membri Academiei Române sunt mari admiratori ai poporului englez și a operelor sale intelectuale în toate domeniile științelor și literaturii. Marii autori englezi s'au considerat la noi ca auturi nu numai ai unui popor, ci a omenirii întregi și ne sunt așa de familiari ca ai noștri proprii. Academia Română mulțumește încă odată Societății regale de literatură pentru încurajarea și speranțele ce-i dă și îi exprimă cea mai profundă recunoștință."

20 April 1991.

Astăzi este întâia zi de Paști, ziua Invierii Mântuitorului nostru, pe care o serbează în acest an întreaga omenire creștină în același timp. Pentru noi Românii, Paștile de acum sunt primele pe care le serbează toți fiii neamului nostru împreună, într'un singur popor și într'un singur Stat, și pentru aceasta Paștile din acest an sunt deosebit de frumoase, de o frumusețe unică pentru toate inimile românești. Dintr'un capăt până la celalalt al mării noastre împărății, pe malurile Tisei, ale Mureșului, ale Crișurilor, ca și pe malurile Oltului, ale Siretului, ale Prutului, ale Nistrului și ale Mării Negre; pe cele două povârnișuri ale falnicilor noștri Carpați, cari sunt leagănul rasei noastre, în pădurile dese și adânci de pe vârfurile și văile lor, precum și în câmpiile întinse și mănoase din vale; pe toată această mare întindere a României Mari, una din cele mai frumoase țări de pe suprafața pământului, cu râurile, cu pădurile, cu câmpiile și cu munții săi, și mai cu seamă cu onorul său, același în privința limbei, îmbrăcămintei și moravurilor, peste tot locul, la Miază-Noapte, la Miază-Zi, la Răsărit și la Apus, ziua de azi, duminica Invierii lui Isus Christos este și duminica sfântă a Invierii neamului nostru, duminica sfântă a Unirii noastre într'un singur tot, mare și frumos! Astăzi tot Românul, când va ciocni oul roșu și va zice *Christos a înviat*, să va gândi în același timp la Basarabia, la Bucovina și la Ardeal, la toți frații noștri de peste Prut și la cei de peste munți; precum și cei de pe acolo cu

toții să vor gândi la frații lor din vechiul Regat, și astfel pe tot pământul românesc să vor întinde, să vor încrucișă și să vor topi toate acestea gânduri într'o mare pânză nevăzută și sufletul românesc va simți unitatea sa nemuritoare, acea unitate pe care veacuri de despărțire și de apăsare n'au fost în stare s'o sdrobească, și care unitate, astăzi pentru întâia oară, va simți bucuria triumfală de a fi liberă. Neamul românesc sărbătorește astăzi adevărata Inviere prin libertate, dreptate și reforme mântuitoare, privind cu încredere viitorul, mândru de chemarea sa istorică și cu credința tare că va reuși prin propriile lui puteri și însușiri să răspundă cu vrednicie menirii sale ca popor de ordine, cultură și civilizație.

21 April 1919

Astăzi, a 2-a zi de Paști, la ora 10 a. m. Augusta noastră Suverană, Regina Maria, strălucita apărătoare a dreptului nostru în Apus, s'a întors la București biruitoare. Lume multă a eșit întru întâmpinarea ei, făcându-i ovațiuni cu un entuziasm indescriptibil.

22 April 1919.

Cu ocazia acestor sfinte sărbători, d. *Maniu*, președintele Consiliului Dirigent din Ardeal, a trimis M. S. Regelui o telegramă de felicitare la care Suveranul a răspuns astfel: „Din adâncul sufletului vă zic: *adevărat c'a înviat!* Mulțumindu-vă pentru urările de sfintele sărbători ce-mi aduceți cu atâta căldură, sunt fericit că trupele mele au putut aduce prin înaintarea lor ca cel mai frumos dar de Paști liniște și ordine în multe sate atât de greu încercate. Fiul meu s'a întors din Ardeal cu amintiri neuitate. Din partea Mea mulțumesc din inimă tuturor pentru frumoasa și călduroasa primire ce îi s'a făcut. A fost foarte mulțumit de frumoasa ținută a regimentelor nou formate, care prin conlucrarea cu vechile regimente din regat, vor făuri un inel de oțel în lanțul Unirii. Vă urez la toți sărbători fericite!”

Comandantul trupelor din Transilvania a adresat soldaților următorul ordin de zi: „Ostași ai armatei din Ardeal! Luând pildă creștinească dela Domnul Isus Christos, astăzi, voi vă supuneți cu seninătate la jertfe pentru frații voștri, pentru dreptatea cauzei Neamului nostru. După cum Mântuitorul, după toate suferințele la care a fost supus, a înviat mai mareț și învătătura sa înțeleaptă trăiește și va trăi veacuri încă, tot astfel greutatea prin care treceți voi astăzi vor spori faima neamului de Român, iar strângerea întregii suflări românești într'un singur mănunchiu și liniștea ce o dați fraților noștri asupra de pe pământul sfânt al Ardealului, vă va atrage binecuvântarea lui Dumnezeu și a urmașilor copiilor voștri. Ostași ai armatei din Ardeal! Profit de prilejul sfintei sărbători a Invierii Mân-

tutorului și mulțumindu-vă pentru avântul cu care v'ați aruncat asupra dușmanului, vă zic la toți creștinescul: *Christos a înviat!*"

28 April 1919.

Sunt mai multe zile decând brava noastră armată a luat ofensiva împotriva armatei și a bandelor ungurești, care jeftuiau și omorau pe frații noștri de dincolo de nenorocita linie de demarcație. Ea își face datoria în cel mai strălucit mod, bătând și alungând vrăjmașul prin lupte crâncene. Soldații noștri luptă cu acea vitejie, care a creat armatei române o faimă neperitoare, iar ofițerii mor ca eroi în fruntea unităților pe cari le comandă și le duc la isbândă, și între aceștia primul loc îl ocupă Colonelul *Constantin Paulian*. Acest brav colonel în săptămâna patimilor, vineri spre sâmbătă, când oastea noastră trecea vijelioasă spre locurile încă nesmulse din ghiarele bestiei ungurești, într'o luptă dârză și sângeroasă, a căzut cu cinste în fruntea însuflețitei lui brigăzi de vânători.*) Comunicatele oficiale anunță zilnic o victorioasă înaintare. La *Oradia-Mare*, la *Sătmar* fâlfăie biruitor tricolorul român, iar armata lui Béla Kun este asvârlită dincolo de Tisa.

Cu privire la strălucitele succese ale armatei noastre, ziarul *Neue Freie Presse* din Viena, publică o corespondență din Budapesta, din care reproduc numai începutul: „În ședința consiliului de soldați și lucrători revoluționari din Budapesta, comisarul poporului la externe, Béla Kun, a declarat că ofensiva română, judecând după simptomele ce s'a arată, a reușit și Sătmarul a căzut. În urma succesului armatei române, în această localitate domnește iarăși burghezia. Trupele române stau în fața porților Oradiei-Mari, unde în scurtă vreme va reinvia din nou regimul capitalismului exploator. O parte, o infimă parte a trupelor noastre s'a apărut luptând până la ultima picătură de sânge. O altă parte ș'a părăsit pozițiile, unitățile desfăcându-să. O singură mângăiere pentru noi e Debreținul. Aci muncitorimea a înfrânt contra-revoluția. La Bekes-Csaba situația de asemenea e rea. Și acolo o parte din trupe s'au disolvat; cealaltă parte mai rezistă încă. Românii atacă pretutindeni cu forțe superioare, cu arme mai bune, cu munițiuni mai perfecționate decât ale tinerii armate a Statului proletar recent.”

30 April 1919.

Ziarul *Patria* din Sibiu descrie întrarea triumfală a armatei române în *Oradia-Mare* astfel: „Tunurile bubuiau asur-

*) Colonelul Paulian mai fusese greu rănit la brațul și piciorul stâng în timpul aprigelor lupte din Valea Oituziului, pe când să găsea tot în fruntea unității lui de vânători.

zitor, împrăștiind moartea în rândurile risipite ale dușmanului, care fugea speriat din fața dorobanților. În oraș enervare mare; diferite știri circulă, anume că bandele roșii să apropie de oraș, că forțe mari inimice vin în marș forțat spre a să ciocni cu trupele române. Acestea toate făceau ca populația să treacă prin niște clipe îngrijitoare. Autoritățile și o parte din populație să refugiasse spre partea de unde să așteptau trupele române. „Mai au 3 kilometri” anunțau niște stafete trimise în grabă. De odată un nor de praf și un automobil își făcu apariția. În el era un general. Cine să fie? Mii de brațe să ridicară aclamând pe viteazul general, care înfruntând orice pericol, pentru a da și mai mare impuls armatei sale, să avântase înainte de a fi ajuns armata în oraș spre a vesti populațiunii că *mântuirea a sosit. Un general, un general*, strigă mulțimea în extaz de admirație, față de acest erou. Cine să fie? Mii de brațe să ridicară aclamând pe viteazul general și instinctiv din mii de glasuri a răsunat strigătul: *Trăiască generalul Moșoiu*, eroul nostru național. *Ura...* și văzduhul să cutremură de mii de strigăte de bucurie. Toată lumea plângea. Teama de bandele roșii dispăruse; eră de ajuns că pentru un moment să găsea eroul mării națiuni în mijlocul lor, pentru ca să nu să mai teamă de nimic. Nu-l văzuseră până atunci, cei din Oradia-Mare, dar sufletele lor le spuneau că numai el trebuie să fie, numai el simbolul desrobirii nației românești. De patru luni, zi și noapte îl așteptau; de patru luni, decând pășind biruitor în Ardeal, numele lui eră pomenit ca numele unui zeu salvator și acum iată-l, a sosit... Ce impunător! Din ochii lui de vultur, isbucnesc flăcări de ură încontra dușmanului de veacuri. E în picioare, în automobil. Deodată o ploaie de flori îl acoperă în aclamațiile mulțimii. Eră poporul care își dă prinosul său de venerație armatei românești. Eră sărbătoarea triumfală, a celui mai mare erou, în cele mai sfinte clipe ale neamului. Automobilul nu mai poate înainta. Mulțimea crește și un ocean de capete, Români, Unguri, toate naționalitățile orașului aclamă pe viteaz. Deodată apare o delegație în cap cu primarul orașului, care oferă pâine și sare învingătorului, — salutându-l în aplauzele tuturor, aducându-i cuvinte de o înălțătoare laudă și de divinizare. Toți plâng. Sunt lacrimi de bucurie, de bucuria cea mare ce ți-o dă înfăptuirea unui măreț vis. „Ați fost așteptat, domnule general!”... și vorbitorul isbucni în lacrimi. „Să ne trăiești; acuma putem muri cu toții, că am văzut înfăptuit cel mai frumos vis al vieții noastre, am văzut pe fiul Ardealului, pe Dumnezeuul nostru, întrând triumfător! Sfidând moartea ca să ne salveze pe noi.” Uralele nu mai conteneau. Eră un delier... Tăcere... Tăcere... Generalul cu lacrimi de fericire în ochi vorbește: „Cetățeni! Armata conștientă de îndatoririle sale, a luptat cu cel mai mare spirit de sacrificiu pentru a salva pentru totdeauna pe frații săi, cari erau terorizați și măcelăriți de

către bandele bolșeviste ale guvernului unguresc. Cu toate că am ocupat acest oraș și acestea ținuturi cu puterea armelor, totuși noi Românii, credincioși sentimentelor și idealurilor noastre, vă întindem la toți mâna de frate, îndemnându-vă ca cu cugetul curat, să deveniți cetățeni credincioși ai marelui nostru Rege, salvatorul neamului nostru, acela care s'a sacrificat pentru fericirea poporului român este marele nostru Rege Ferdinand I și Augusta sa soție M. S. Regina Maria. Gândul nostru al tuturor să să îndrepteze către familia noastră regală și toți într'un glas să strigăm: Trăiască viteazul între viteji M. S. Regele Ferdinand, Impăratul tuturor Românilor! Trăiască prea mărita noastră Impărăteasă M. S. Regina Maria! Trăiască A. S. R. viteazul principe moștenitor al Tronului, A. S. R. Prințul Carol! Trăiască Dinastia Română! Trăiască marii noștri bărbați conducători!"... Urale sguduiră pământul și deodată ca prin minune un cor format în pripă intonează imnul regal român, care este cântat de mii de voci. Măreția momentului nu să poate descrie. Un ura străbate văzduhul și capul coloanelor trupelor românești apare în piața orașului, defilând în fața domnului general. Strada să umple cu un cover de flori peste care calcă mândrii și frumoșii dorobanți, pe când tunurile bubuie împrôscând moartea în dușmanul care fuge îngrozit de atâta măreție. I-a fost dat armatei române, le-a fost dat ostașilor țărani ai Regelui Ferdinand să defileze, intrând în Oradia-Mare, pe un drum de aproape un kilometru acoperit cu flori. Aproape nouă batalioane au intrat în Oradia-Mare. Soldații defilând în fața domnului general, n'au mai putut ține privirile lor înainte din cauza valurilor de flori, care să revărsau de pretutindeni asupra capetelor lor. Eră sârbătoarea soldatului român. El să ridică deasupra tuturor celor prezenți, într'o apoteoză, care făcea să coboare capul, în semn de venerație, nu numai vlăstarele românești din aceste părți, dar însuși străinii și în deosebi Ungurii. Ca un amănunt care poate oglindi în întregime și simpatia populației și respectul pe care l'a impus soldatul român străinilor, amintim că atunci când trec soldații pe stradă, chiar izolați, locuitorii es în stradă și îi salută cu admirație."

Domnii miniștri *Maniu* și *Romul Boilă* ținând să viziteze frontul, pentru a felicită brava armată română și pe viteazul general *Moșoiu*, comandantul grupului de Nord, în ziua de 25 April au sosit la *Dej*. La masa intimă oferită de comandament în cinstea distinșilor oaspeți, au fost întâmpinați de generalul *Moșoiu*, însoțit de bravul său șef de stat-major Lt. Colonelul *A. Negulescu*, de sub-șeful de stat-major Maiorul *Nic. Pălăngeanu*, Maiorul *Aurel Focșăneanu*, Locotenentul-adjutant *Popescu*, precum și de d. *Dr. Teodor Mihali*, președintele Sfatului național și prefectul județului, împreună cu o parte din șefii autorităților orașului. D. *Maniu*, ridicând un pahar de vin

în sănătatea generalului Moșoiu și a armatei române, a spus următoarele: „Domnule General! Am sosit pe front să vă aduc bucuria cea mare ce am simțit'o noi Consiliul Dirigent și întreg poporul, în urma strălucitelor fapte de arme ce ați săvârșit. Victoria d-v. față de Unguri, pe lângă însemnătatea ei ca victorie militară, care va rămânea nestearsă în istoria poporului nostru, are și o altă însemnătate morală. Până acum Ungurii au susținut că dacă au fost învinși în acest războiu, au fost învinși de Europa întreagă, nu de armata română, care nici n'ar fi îndrăznit să să bată cu ei. D-voastră, domnule general, ați dovedit lumii întregi că chiar atunci când armata română luptă numai cu o singură mână, cealaltă mână fiind întrebuintată pe alt front, ea a putut sdrobi armata ungurească. Atunci când va avea amândouă mâinile libere, atunci ea e capabilă să să lupte cu zeci de armate, mai superioare decât a poporului maghiar. Recunoștința întregului popor față de d-voastră, vitezul conducător al armatei glorioase, este așa de mare încât nu pot să'o arăt prin cuvinte. D-voastră, domnule general, veți rămânea vecinic scris în istorie printre cei mai mari eroi ai neamului nostru. Ridic acest pahar în sănătatea victoriosului general și în sănătatea marei oștiri române, mândria noastră!” — D. general Moșoiu a răspuns astfel: „Domnule Ministru, vă mulțumesc pentru cuvintele elogioase, adresate prin mine armatei de Nord. De când am sosit în Ardeal și am început să lucrez cu Consiliul Dirigent, v'am spus să aveți încredere în armata română și am prevăzut dezastrul militar de astăzi al Ungurilor. Armata este expresia voinții poporului. V'am spus de atunci că armata română e gata și că așteaptă numai porunca ca să pornească spre victorie sigură. Cu această credință nestrămutată am lucrat timp de aproape cinci luni, pentru desăvârșirea pregătirii zilei de astăzi. Rezultatul îl aveți în față. În aceste zile de mândrie pentru poporul nostru, un singur gând trebuie să ne însufletească. Să ridicăm cât mai sus moralul armatei noastre, care este singurul sprijin al neamului nostru. Nespus de fericit sunt în aceste momente, când pot să vă salut în mijlocul nostru pe d-voastră, expresia întrupată a întregului popor din Ardeal. Să trăiți domnule Ministru. Trăiască conducătorii acestui popor. Trăiască România Mare!” — D. Mihali să adresează d-lui Maniu și generalului Moșoiu astfel: „Iubite pretine! Domnule General! Domnilor! Trăim timpuri mari. Decând a sosit în mijlocul nostru vitezul între viteji, generalul Moșoiu, plaiurile noastre sunt într'o continuă sărbătoare. Toată lumea la Sibiu, după cum mi-a declarat și d. Maniu și d. Boilă, a fost consternată la plecarea marelui general. Noi de pe plaiurile noastre ne simțim mândri să-l avem în mijlocul nostru pe marele erou național. Mare, fiindcă mărețe sunt faptele d-voastre, domnule general. V'am urmărit activitatea d-voastră timp de cinci luni, rămânând în extaz de admi-

rație față de calitățile d-voastră superioare. V'am însoțit în Oradina-Mare și ce am simțit, când zeci de mii de oameni vă aclamă ca pe un zeu, nu să poate descrie. Au fost cele mai frumoase momente ale vieții mele și de acum pot zice: Doamne sunt fericit că am văzut visul vieții mele îndeplinit." Apoi adresându-se d-lui Maniu, continuă astfel: „Frate Maniule, fericirea ce o simt astăzi văzându-te pe tine în mijlocul nostru nu să poate grăi prin vorbe. Am în fața mea două lumini ale neamului nostru, una ești tu și cealaltă e bravul general Moșoiu. Datoria noastră este ca pe tine, alesul acestui popor, să te ajutăm și orice bun român este dator ați da toată puterea de muncă spre a te ajuta să desăvârșești ceea ce s'a câștigat cu armele de către bravii ostași români. Datoria ta este să tai în carne vie, pentru triumful dreptății. Să dispară chestiunile de invidie personală. Să murim cu toții pentru recunoașterea meritelor și ridicarea oamenilor cari s'au sacrificat pentru acest neam. Să nu permitem la noi, ca să să ridice pe laurii câștigați de alții, acei cari n'au nici un merit. Acestea spunându-ți-le și încredințându-te încă odată de tot sprijinul nostru, ridic paharul meu de vin în sănătatea ta și a marelui general zicându-ți: bine ai venit la noi!" — D. Maniu a răspuns astfel: „Iubite Mihali, Domnule General, Domnilor! Mă simt adânc atins de frumoasele cuvinte spuse de pretinul meu Mihali. El nu este numai pretinul meu, ci este tovarășul de luptă politică dusă contra Ungurilor. Regretatul nostru Badea Gheorghe Pop de Băsești, ducându-să dintre noi, lui Mihali i-a revenit președinția Sfatului Național, sfătuitoarul și ajutorul lui Badea Gheorghe. Sacrificiile lui Mihali pentru cauza neamului nostru nu să pot descrie. El a fost și este o pildă a generațiilor viitoare. El nu e numai președintele Partidului Național, pentru a da o pildă cum trebuie să se muncească, el a primit slujba onorifică de prefect al acestui ținut. Salut în Mihali deci nu numai pe președintele Partidului Național, ci și pe slujbașul onorific, care a știut și acum să să jertfească pentru neamul său. Să trăiești frate Mihali, să-ți deie Dumnezeu viață îndelungată pentru fericirea neamului!"

Dela Dej, domnul Maniu, a plecat spre Careii-Mari, cu generalul Moșoiu, unde va vizită întreg ținutul luând toate măsurile de organizare administrativă.

1 Maiu 1919.

Pe cât de tristă a fost ziua de *1-iu Maiu 1917*, când trăiam sub înfrigorarea unui viitor necunoscut și numai cu credința neclintită în viitorul neamului nostru; pe cât de jalnică a fost ziua de *1-iu Maiu 1918*, când ne duceam zilele sub povara barbarei păci din București, impusă de cel mai crud vrăjmaș al omenirii; pe atât de veselă și înălțătoare este această zi frumoasă de primăvară din acest an. Cerul este senin, soarele stră-

lucește în toată splendoarea lui; și pare că natura a luat această înfățișare sârbătorească pentru ca oamenii, în special Românii, plini de bucurie și fericire, să petreacă *armindenul* cât să poate mai bine, la pădure, pe iarbă verde, cu carne de miel și cu amărelul tradițional sau pelinașul, cum îl mai desmeardă unii, și cu un taraf de lăutari alături! . . .

2 Maiu 1919.

M. S. Regina, întorcându-să din călătoria făcută la Paris și Londra, a voit să-și pună singură în curent poporul cu modul cum s'a îndeplinit înalta sa misiune patriotică. Pentru aceasta a invitat la Palatul Cotroceni pe reprezentanții ziarelor din Capitală, ca să povestească prețioasele sale impresiuni din rodnică sa călătorie. În palatul Cotroceni, ziaristii au regăsit aceeași ființă providențială pe care în timpul celor doi ani din urmă au întâlnit-o vecinic pe front și prin spitale. M. Sa a vorbit ziaristilor foarte emoționată și povestirea sa a fost lungă, evocatoare și dătătoare de speranțe, iar frazele cu care M. Sa își împietă impresiile celor două luni de avostolat românesc, păreau ecoul unor zile și mai îndepărtate, din care să degagia când hotărârea cu care știuse să îmbărbăteze pe luptători, când duioșia cu care știuse să mângăie pe răniți.

Iată, după ziarul *Viitorul*, cele povestite de M. S. Regina: „Înainte de plecare am vrut să am cuvântul Regelui, pe care l'am întrebat dacă are încredere în modul cum voi ști să-mi îndeplinesc misiunea. Și Regele mi-a răspuns cu hotărâre: Da, am deplină încredere în tot ce vei face pentru cauza poporului nostru! — Am plecat atunci cu sufletul împăcat și cu conștiința clară a marelui sarcini ce luasem. Mărturisesc însă că dacă Regele mi-ar fi exprimat cea mai mică îndoială, eu n'aș fi plecat. În tot ce am vorbit și lucrat, n'am făcut decât să prezint cauza românească și să pregătesc înfăptuirea cât mai repede și mai definitivă a idealului nostru. De prisos să vă mai spun că în zilele de grea cumpănă, atât Regele cât și Eu, atât în Franța cât și în Anglia, n'am pierdut nici odată curagiul, nici speranța în ceea ce odată și odată trebuia să se întâmple. Am exprimat Aliaților noștri recunoștința poporului român pentru toate binefacerile victoriei comune, dar le-am spus în același timp că idealul pentru care am luptat și ne-am jertfit cu toții, are încă nevoie de sprijinul lor. Oamenii noștri politici s'au luat ei însărcinarea să le explice cum și ce fel. Eu n'am făcut în străinătate nici un fel de politică și n'am fost decât „Mama țării românești”, care a cerut să ni să facă și nouă dreptate la fel ca și altora. Le-am spus că dacă România n'ar fi fost tratată, n'ar fi încetat lupta o singură clipă și de câte ori i-am văzut înduioșându-să de suferințele noastre trecute, le-am declarat că n'am venit să cerșesc milă pentru trecut, ci să cer ajutor pentru viitor. Am explicat ce ne lipsește și le-am descris

toate bogățiile țării noastre, care dacă în momentul de față suferă atât de mult, este numai din cauza dezorganizării produse de evenimentele trecute. L'am convins apoi că în viitor România le poate fi de mare ajutor, că grânele și petrolul nostru sunt garanții pe care nu le poate da orice țară, și că ajutorul pe care îl cerem în momentul de față nu trebuie să ne fie precepeșit. — Francezii și Englezii m'au ascultat cu o egală bunăvoință, cei d'întăiu cu entuziasm, cei de al doilea cu liniște. Pe unii și pe alții însă i-am convins deopotrivă. Franța e țara dragostei. Anglia e țara preteniei. Și fiindcă cunoșteam foarte bine poporul englez, care pe lângă sentimentalism mai are și mult simț practic le-am spus: „Fiindcă Bulgarilor le-ați arătat atâta pretenie în trecut, încercați de data asta să arătați aceeași pretenie și Românilor... Vă asigur că va fi un capital bine plasat.” Dintre toți însă Americanii cred a fi cei mai caritabili. Este poporul gesturilor largi, cu care le place să uimească omenirea. Ei bine, Americanii își țin totdeauna cuvântul. Un foarte bogat american mi-a propus chiar să fac o călătorie în Statele-Unite, asigurându-mă că în urma acestei călătorii România va fi provăzută gratuit timp de 21 ani... — Când am fost întrebată ce cred despre oamenii politici din România, am răspuns: pentru mine Brătianu, Tache Ionescu, generalul Averescu și alții, nu sunt în momentul de față oameni politici, ci simpli Români, cari trebuie să lucreze pentru înfăptuirea și consolidarea României Mari, iar când mi s'a amintit de luptele politice dela noi, i-am făcut atenți că aceleași lucruri să petrec la fel și în țara lor... În momentul de față orice om politic de valoare, trebuie să fie mai înainte de toate un mare patriot. Și ca să vă probez cât este de adevărat lucrul acesta, vă voi povesti următorul episod din timpul călătoriei mele. Găsindu-mă într'un cerc de personalități politice de diferite naționalități, am întrebat, grație cărui fapt prezența mea stârnește atâta entuziasm?... Fiindcă sunt femeie, sau fiindcă sunt Regină?... Mi s'a răspuns atunci: „Nici pentru una, nici pentru alta, ci fiindcă ai venit în mijlocul nostru ca o democrată convinsă și ca o mare patriotă... În momentul de față, calitatea de *patriot* este cel mai frumos titlu pe care o țară îl poate da unui cetățean al ei...” — M. Sa a mai spus că cu ocazia întrevederii sale cu Prințul regent Alexandru al Serbiei s'a exprimat dorința ca pretenia dintre cele două țări să dăinuiască în viitor ca și în trecut. Dar pentru aceasta e necesar ca actualul conflict între noi și Sârbi să se rezolve de comun acord și spre mulțumirea deopotrivă și a unora și a altora. — La despărțire M. Sa a făcut elogiul acestei *a patra puteri* din Stat și a scos în evidență rolul hotărâtor pe care presa trebuie să-l joace mai ales în momentele de față, când să pune pe tapet înfrățirea tuturor claselor sociale. M. Sa a făcut chiar o grațioasă dojană regrefând limbajul violent pe care unii din confrăți îl întrebunțează la adresa altora asupra

unor chestiuni cari în momentul de față n'ar trebui să-i preocupe decât în mod cu totul secundar."

4 Maiu 1919.

Brava noastră armată în urma unor victorii glorioase a respins pe Unguri până la Tisa și în unele locuri a trecut chiar de acest fluviu. În 19 zile de luptă neîncetată, armata română a ocupat opt comitate, cu suprafață de 40,000 kilometri pătrați și o populație de 2.800,000 de oameni, dintre cari 700.000 Români, așezați în comitatele Bihor, Sălăgiu, Satmar și Arad; comitate ungurești sunt: Cenad, Bichiș, Haidu și Sabolt. Numărul total al prizonierilor capturați de trupele noastre este de: 1,102 ofițeri și 7,818 soldați; s'au capturat 10 tunuri, 32 obuziere de diferite calibre, 2849 arme, 141 mitraliere și mari cantități de materiale și munițiuni.

Acest succes strălucit de arme a fost sărbătorit astăzi în toată țara cu un entuziasm fără seamăn. Pretutindenea au avut loc mărețe manifestațiuni populare, la orașe și la sate. În orașul nostru, în Buzău, primăria a chemat poporul la această sărbătoare prin următorul manifest, lipit peste tot locul: „Români! După doi ani de luptă și de jertfe, alături de puternicii noștri Aliați, în care timp nu ne-a părăsit nici o clipă încrederea și speranța în atingerea idealului nostru național, am reușit a ne vedea împlinit visul nostru secular: Unirea tuturor țărilor române sub sceptrul marelui nostru Rege Ferdinand. Dușmanii cei mai înverșunați ai neamului nostru, Ungurii, au căutat printr'o ultimă încercare să ne răpească pentru a doua oară ceea ce încă de acum câteva secole înfăptuise marele Voevod al neamului nostru, Mihaiu Viteazul. Datorită însă vitejei nemărginite a glorioasei și scumpei noastre armate, această ultimă încercare a dușmanilor seculari a fost spulberată și frații noștri din Transilvania scăpați pentru totdeauna de nelegiuirile și împilările lor. Comunicatul Marelui Cartier General anunță că trupele române au ajuns la Tisa, hotarul natural și istoric al țării noastre. Acest fapt de o importanță covârșitoare trebuie să fie sărbătorit de întreaga suflare românească, arătându-ne astfel admirația nemărginită pentru neîntrecutul avânt de care au dat dovadă ostașii români. Vom aduce astfel omagiul sufletelor noastre armatei române, care după actele glorioase săvârșite în tot timpul războiului, dă astăzi din nou lumii dovadă de strălucitele sale virtuți ostășești și de admirabilul său spirit de disciplină, luptând nu numai pentru îndeplinirea drepturilor noastre imprescriptibile, dar apărând și restul lumii civilizate de încercările anarhice, care o amenință. Români! este o datorie sfântă pentru toți de a veni astăzi, duminică 4 Maiu, cu mic cu mare, să sărbătorim pe frații și copiii noștri, cari cu arma în mână și cu sacrificiul vieții lor înscriu astăzi o nouă pagină de glorie în istoria neamului nostru. Pentru preamărirea ace-

stui eveniment, care este o adevărată sărbătoare națională, un serviciu religios să va oficia în Catedrala Sf. Episcopii, la orele 10 a. m., după care va urma o manifestație patriotică. La ora 3 p. m. elevii tuturor școalelor din oraș, vor sărbători această zi de înălțare sufletească în parcul Crângului, iar seara să va face o retragere cu torțe.”

6 Maiu 1919.

Astăzi marele prețin al României, generalul *Berthelot*, a plecat pentru a doua oră și definitiv, misiunea sa fiind îndeplinită. Despărțirea a fost duiosă și generalul a promis că va mai vizita iubita noastră țară. Înainte de plecare guvernul nostru a dat în onoarea sa un banchet în localul Ministerului de externe, în ziua de 4 Maiu, iar la 5 Maiu îi s'a dat un prânz în Palatul regal dela Cotroceni, cu care ocazie M. S. Regele a rostit următorul toast: „Pentru a doua oră în cursul celor trei ani din urmă trebuie să ne despărțim de un scump prețin pe care erăm deprinși să-l considerăm ca pe unul dintre ai noștri. Când, în 1918, ne-ați părăsit, România trecea prin cele mai crude încercări, pe care o soartă rea îi le rezervase așa de nedrept. Nouă, acelora cari rămâneam ni să părea că luați cu d-voastră o bună parte din nădejtile noastre și din puterea noastră de rezistență, și, cu toate acestea, credința să sălășluiă în inimile noastre, strângându-ne mâna eră ca și cum am fi jurat răsbunare, un jurământ cu atât mai sacru, cu cât n'avea de loc nevoie de cuvinte. Adânci ne erau părerile de rău, dar cu atât mai mare ne fu bucuria atunci când alături de noi intrați ca învingători în Bucureștii liberați de trupele aliate victorioase. De atunci aveam sentimentul că d-voastră, domnule general, și noi, Românii, suntem nedespărțiți și suntem astfel chiar dacă soarta așează sute de mile între noi. Dar chiar părăsindu-ne, rămâneți totuși printre noi, în inimile noastre recunoscătoare. România și, înainte de toate oastea mea nu va putea uita niciodată că dacă a putut rezista unui dușman de atâtea ori superior, dacă a putut birui la Mărăști și Mărășești, aceste două nume glorioase sunt legate nedespărțit de numele generalului francez, care i-a condus cu atâta știință instrucția și i-a pregătit victoria. Părăsindu-ne astăzi, când mulțumită aceleiași armate, am împlinit visul de atâtea veacuri, adâncă noastră recunoștință vă întovărășește, și în mâhnirea noastră de a vă vedea plecând, e amestecată ca o mângâiere siguranța că întorcându-vă în Franța, marea și frumoasa voastră țară, așa de scumpă Românilor, veți spune Francezilor că România merită cu adevărat toată dragostea pe care o soră mai mare a dăruit'o surorii mai mici. Dar vă veți mai întoarce și, nădăjduesc, chiar adesea, căci zicătoarea românească e prea adevărată: „Dâmbovița, apă dulce, cine-o bea nu să mai duce.” Si acum să ridicăm paharele noastre în sănătatea generalului *Berthelot*.”

8 Maiu 1919.

M. S. Regele a trimis Preşedintelui Republicii franceze următoarea telegramă: „La întoarcerea în Bucureşti, Regina Mi-a împărtăşit primirea care îi s'a făcut de d-voastră, de guvernul francez şi de populaţia pariziană. Ea a rămas foarte viu atinsă şi Mi-a spus cât a fost de adânc impresionată de acest spectacol admirabil al Franţei victorioase. După ce a vizitat regiunile devastate în mod atât de barbar de inamicul nostru comun, Ea să simte legată mai strâns de Franţa, ca şi Mine şi poporul Meu, cari am încercat aceleaşi suferinţi. Din partea Mea, ţin a Vă mulţumi, domnule preşedinte, pentru aceste mărturii de simpatie. Ele îmi sunt deosebit de preţioase în momentul în care România, încunjurată de inimi, dar hotărâtă aşi realiza, orice s'ar întâmplă, aspiraţiile sale naţionale, este obligată de a trage din nou sabia spre a apăra pe fraţii săi de rasă prigoniti în chip odios şi pentru a răspinge în interesul său ca şi în acela al tuturor Aliaţilor, anarhia ameninţătoare.”

D. Raymond Poincaré a răspuns astfel: „Mulţumesc Maiestăţii Voastre pentru telegrama Sa şi pot să dau asigurarea că Franţa a fost fermecată primind vizita Maiestăţii Sale Reginei. Vă adresez urările cele mai călduroase pentru deplina realizare a aspiraţiunilor naţionale ale României, căreia Franţa îi păstrează şi îi va păstra o amintire credincioasă.”

10 Maiu 1919.

Anul acesta *zece Maiu*, fiind primul în România Mare s'a serbat în toată ţara cu entuziasm şi deosebită solemnitate. În splendoarea unei zile de primăvară oraşul Buzău a fost împodobit cu stindarde, ghirlande şi flori, dându-i o înfăţişare impunătoare şi sărbătorească. La ora 10 şi jumătate s'a oficiat în biserica episcopiei un serviciu divin, înălţându-să rugăciuni pentru odihna celor căzuţi în războiul desrobirii întregului neam, de faţă fiind autorităţile civile şi militare. După aceasta a urmat defilarea în faţa Palatului comunal a şcoalelor primare, a seminarului, a şcoalei normale, a liceului şi apoi a armatei, acărei ţinută mândră şi vioaie a impresionat adânc întreaga asistenţă. După defilare prefectul judeţului şi generalul Vernescu, comandantul diviziei, au primit în minunatul salon al Palatului comunal, felicitările tuturor corporaţiilor şi instituţiunilor din localitate, după care s'a servit şampanie. La ora 3 p. m. au avut loc serbări populare la Crâng şi seara o retragere cu torţe şi muzica militară pe stradele principale, care s'a sfârşit pe la ora 10 printr'o mare horă a unirii pe piaţa din faţa Palatului comunal.

Sărbătorirea acestei zile mari a luat proporţii uriaşe în toate ţările surori alipite. În Ardeal, Basarabia şi Bucovina, în

orașe și în sate, peste tot locul s'a serbat zece *Maiu* cu mare veselie și deosebit entuziasm.

11 *Maiu* 1919

În ziua de *Mercuri*, 7 *Maiu*, s'a făcut la *Versailles* remiterea tratatului preliminar de pace delegațiunii germane, în frunte cu contele *Brockdorff-Rantzau*, de către d. *Clemenceau*. Preliminarele tratatului de pace croiesc Germaniei o nouă hartă politică; îi impun a recunoaște toate prefacerile politice din Europa și o desființează ca putere colonială. Germania a ajuns un Stat exclusiv continental. La apus pierde *Alsacia-Lorena*, cari revin Franței, libere de orice sarcini. Basinul *Saar*, cu minele de cărbuni, a căror proprietate trece asupra Franței, va fi pus sub un regim special, rămânând ca după 15 ani populația, prin plebiscit, să să rostească asupra regimului politic definitiv. Belgia își reia cantoanele valone: *Saint-Vitthe*, *Eupen*, *Malmedy* și *Montjoie*. Regiunea din stânga Rinului, împreună cu capetele de pod *Colonia*, *Coblenza* și *Maianța*, va fi ocupată militărește timp de 15 ani, cu condiția de evacuare treptată la intervale de 5 ani, în caz când Germania va dovedi că execută cu fidelitate condițiunile tratatului. Aci regimul politic și administrativ, compatibil cu ocupația, rămâne german. În dreapta Rinului, pe o fâșie de 50 kilometri, Germanii n'au voie să întreprindă nimic cu caracter militar. — Frontiera de nord să modifice astfel: provincia *Schleswig* își va hotărî soarta prin plebiscit. — La răsărit Germania suferă o amputație în favoarea *Poloniei*. După ce taie *colțul Sileziei*, cu populația slavă, noua linie de frontieră intră adânc în trupul Prusiei și ajunge la Baltică, lăsând astfel *Poloniei* acces la Mare. *Danzigul*, cu oarecare zonă împrejur, va fi oraș liber, scos de sub suveranitatea Germaniei. Prusia orientală este despărțită de restul țării prin accesul polonez la Baltică. Populația din marginea de sud a Prusiei orientale va hotărî prin plebiscit sub care suveranitate preferă să trăiască în viitor. — Prin clauze financiare, Germania este obligată să repare pagubele săvârșite prin agresiune, trebuind să plătească asupra sumei globale un acompt de 20 miliarde de mărci până la 1 *Maiu* 1921. — Prin condițiile economice, Germania recunoaște tuturor Statelor aliate și asociate, *egalitatea de avantajii* în baza clauzei națiunii celei mai favorizate. — Armata Germaniei va fi numai de 100.000. Nu va mai dispune de o *marină de războiu*, nefiind necesară în regimul de libertate al mărilor, așa cum îl concep Aliații. — Germania va recunoaște modificarea situațiunii internaționale a Belgiei, care prin desființarea neutralității își recapătă libertatea de mișcare în politica externă. Germania va recunoaște toate schimbările petrecute în *Austro-Ungaria*, în *Bulgaria* și în *Turcia*. — Germania *perde toate coloniile*; să lichidează toate averile germane din posesiunile depărtate, rămânând ca Statul german să-și despăgubească supușii

pentru capitalul investit. Coloniile din Oceanul Pacific sa împart între Japonia și Anglia; cele din Africa între Franța și Anglia. — Germania rămâne înafară de Liga Națiunilor.

Acestea sunt pe scurt condițiunile impuse Germaniei, care a rămas revoltată la cetirea lor, protestând până la cer contra nedreptății ce îi să aduce. Germanii găsesec o crimă de a face mai puțin decât au făcut ei față de noi, un popor mic, prin tratatul din București și prin care ni să luau Munții cu bogățiile lor și cu amintirile istorice; ni să luă întreagă Dobrogea; ni se luă petrolul cu toate bogățiile subpământene, după ce ni să consumase și răpise vitele cornute, caii, oile, porcii, paserile domestice; ni să secvestră veniturile și ni să pusesse sub control chiar și Banca Națională; ni să impunea sarcina de a da Germaniei pe meșteșugarii cei mai deștinici; ni să luă recoltele pământului cu prețurile impuse de ea; ni să luă venitul căilor ferate; ni să luă Dunărea cu șantierul și toate porturile; ni să răpea totul lăsându-ne, după propria lor expresie, *numai ochii pentru a plânge*.

Germania n'are decât să pună pe două coloane textul tratatelor dela București și Brest-Litovsc, cu preliminariile păcii dela Versailles, să cumpănească după cum să cuvine condițiunile impuse României și Rusiei, cu cele pe care Alianții noștri le impun lor, și să tragă singură concluziunile. Dacă Germania ar fi fost învingătoare și în Apus, condițiunile ei de pace ar fi fost cu mult mai aspre.

15 Maiu 1919.

Academia Română, după doi ani de întrerupere, a ținut o sedință solemnă sub președinția M. S. Regelui, având alături pe M. S. Regina și Principele moștenitor Carol. Solemnitatea a avut un îndoit caracter: deschiderea sesiunii generale a Academiei și participarea reprezentanților provinciilor române eliberate. În afară de membri. Academiei, au fost de față mulți intelectuali și public numeros.

M. S. Regele a rostit următoarea cuvântare admirabilă: „Domnilor și scumpi colegi. Evenimentele războinice ne-au împedecat să prăznuim așa cum am fi dorit, în anul 1918, jubileul Academiei Române. O putem face azi, cu inima recunoscătoare, către Pronia Cerească, când visul atâtor generațiuni de vrednici români s'a îndeplinit. Am venit dar, cu deosebită bucurie, în mijlocul d-voastre, împreună cu Regina și Principele Moștenitor, ca după doi ani de lupte grele și mari să reluăm firul însemnatelor preocupări de cultură ale Academiei Române, sărbătorind roadele unei activități de jumătate de secol. În lupta pentru Unirea tuturor Românilor, Academia Română s'a avut partea importantă pe terenul cultural; de aceea isbânda țării este și isbânda ei. Când din imboldul lui N. Crețulescu și alui C. A. Ro-

setti să puseră bazele Societții literare, cu scopul de a să ocupă mai ales de limba și literatura română, alegerea primilor membri ne arată gândul de înalt patriotism ce a călăuzit generația din 1866 care, bine încredințată că numai pe baza unității de limbă și cultură să poate clădi trainic în viitorul unei națiuni, a reunit în cereul restrâns al viitoarei Academii pe bărbații luminați din toate ținuturile românești și astfel România Mare de astăzi își găsea de o jumătate de secol patria comună sub acoperișul tânărului așezământ. Aruncând privirile asupra istoriei noastre, rămânem uimiți cum neamul nostru a putut eși biruitor din atâtea greutăți, din atâtea primejdii, și cum n'a fost înghițit de prăpastia ce adeseori să deschidea în drumul lui. Cetind și recitind poezia populară găsim cheia acestei extraordinare puteri de împotrăvire. În doinele și cântecile lui să oglindește toată durerea acestui popor, care cu atâta trudă s'a luptat cu vremurile întunecate ce stânjeneau sborul lui spre soare, dar în clipele de cele mai negre restrîște, tot din poezia populară trăgea nădejdea într'un viitor mai fericit; în ea găsea forțe noi cari îl îmbărbătau în lupte uriașe pentru existență. În ea să putea ceti ca într'o carte deschisă, toată gândirea, toată simțirea, întreaga filosofie atât de simplă și totodată atât de adâncă a unui popor care azi, ca plugar, trage brazda cea adâncă în ogorul său, punând în ea toată nădejdea anului, mâne, ca ostaș credincios Țării și Tronului, făcând scut din peptul său, luptă și moare ca un erou, cu un zâmbet pe buze. I-am urmat la munca pacinică pe acești copii ai unui sol roditor și am admirat răbdarea lor; i-am văzut în luptă și am binecuvântat avântul lor; dar, când pe front am ascultat doinele lor, atunci în inima mea s'a înfipt încă mai mare convingerea neștrămutată că un popor care în toiul luptei își tălmăcește cugetul și simțirea în versuri, că un atare popor nu poate peri. Și multe din aceste poezii, culese sub bubuitul tunului, sunt așa de frumoase ca cugetare și ca limbă, că merită să fie cunoscute mai pe larg. Academia Română, prin menirea ei, chemată să fie păzitorul credincios al limbii și al culturii naționale, în timpul întemeietorului Dinastiei, atât de strâns legată de institutul nostru științific, își închină toată munca pentru câștigarea neatărnării și clădirii Regatului, sprijinită fiind în opera sa de o pleiadă de bărbați luminați, dintre cari un număr însemnat au fost podoaba acestei învățate adunări. Dumnezeu a binecuvântat munca d-voastre atât de roditoare pe terenul istoric, științific și literar. Semințele aruncate cu credință și dragoste în ogorul întelenit al culturii, în curgere de jumătate de veac ș'au adus rodul insutit. Iar lupta pentru unitatea limbii ne-au condus, prin vitejia oastei române, la sfărâmarea granițelor vitrege dintre frați și la întregirea Statului Român în hotarele sale firești până la marginile graiului românesc. Doina

de jale a marelui poet Eminescu: „Pe la Nistru pân' la Tisa, tot Românul plânsu-mi-s'a” a vrut Domnul să să preschimbe în cântec de vitejie și biruință. Au căzut lanțurile cari ne împedecau mersul liber, s'au prăbușit hotarele care ne înădușeau. Respira-vom în voie și mai larg, după măsura întregului neam. Dar față de acest mare act istoric al realizării visului de unire națională a tuturor Românilor în acelaș Stat și datorile noastre să sporesc într'o măsură neînchipuită. Cele mai grele probleme de organizare economică și culturală ne stau înainte și pentru a pași la sănătoasa lor deslegare să cere mai presus de toate unire în cugete și hotărâre la muncă fără răgaz a tuturor forțelor ce ne-au rămas în urma grelelor jertfe ale războiului. Nu mă îndoiesc că Academia Română, căreia i-a fost dat să lupte cu atâta spor în domeniul pacinic al culturii unitare române ne va da și în viitor pilda înălțătoare a unirii tuturor la muncă pentru trainica așezare a României Nouă, pe care ne-a dăruit-o Dumnezeu.”

Acesta este admirabilul discurs al iubitului nostru Rege, despre care d. Iorga zice că a fost: „scurt și cuprinzător, cald și reținut, plin de siguranța faptei îndeplinite, dar fără trufia rezultatului neașteptat, și care a reprezentat unul din cele mai fericite momente ale cuvântării românești, în care Suveranul, ale cărui discursuri și altă dată s'au relevat prin frumusețea lor, a ajuns un măestru. Perfect rostit, cu o accentuare impresionantă prin hotărârea ei, discursul Regelui a produs o mare emoție, și a fost cea mai demnă sărbătoare a unității naționale, fericit îndeplinită, după atâta plâns fără mângăere, după atâta sânge fără ispășire și după atâta trudă fără răsplată, prin însuși deciziunea, prin însuși sacrificiul și prin însuși norocul meritat al domnescului cuvântător.”

25 Maiu 1919.

În urma veștilor ce ne-au sosit în zilele din urmă dela Paris cu privire la Banat, pe care Aliații noștri, spre uimirea tuturor Românilor, vreau să-l împartă în două, dând Torontalul Sârbilor în contra tratatului nostru de alianță din August 1916, semnat de toți Aliații, un strigăt de durere și de protestare în contra acestei nelegiuri, s'a ridicat dela o margine până la cealaltă a Țării. Pentru aceasta s'au ținut astăzi un mare număr de meetinguri în toată țara; în: București, Pitești, Giurgiu, Călărași, Roșiorii de Vede, Roman, Fălțiceni, Galați etc. precum și în Bucovina și Basarabia. În Capitală meetingul a luat proporții uriașe. Niciodată Adunarea națională n'a fost mai demnă și mai impunătoare, niciodată voința obștească a unui popor unitar de 14 milioane nu s'a exprimat mai limpede și mai hotărât, decât cum s'a rostit astăzi poporul român în marile Adunări ținute în sala și în piața Teatrului național. Sala Tea-

trului a fost arhiplină. Afară pe piață, mulțimea care nu putuse intra în sală, ascultă oratorii cari cuvântau de pe balconul Teatrului. Discursurile au fost ascultate cu mare însufletire patriotică, în deosebi cuvântările Bănățenilor, cari au exprimat durerea dar și speranța fraților din acest scump pământ românesc, au fost primite cu furtuni de aplauze și ovațiuni. După terminarea discursurilor s'au expediat patru telegrame celor 4 potențați ai lumii dela Conferința din Paris, prin cari să cere să ni se deie Banatul întreg, care trebuie să fie al nostru și întreg al nostru din toate punctele de vedere: etnic, istoric, geografic, economic și strategic. După aceasta întreaga lume adunată a făcut o impunătoare manifestație pe străzile principale ale Capitalei.

29 Maiu 1919.

Astăzi s'au ținut alte meetinguri de protestare în contra tendințelor de ciuntire a Banatului la: Iași, Brăila, Focșani, Craiova, Ploești, Piatra-Neamțu, Râmnicul Vâlcrii, Constanța, Caracal, Buzău și în alte orașe. În orașul Buzău, meetingul a fost organizat de Liga culturală și corpul profesoral în sala Teatrului Moldavia. Orașul este împodobit cu steaguri. De dimineață grupuri de orașeni să îndreaptă spre Teatru. Sosesc pe rând membri Ligei, profesori, institutori, comercianți, elevii liceului, ai școlii normale, apoi un mare număr de cetățeni și de doamne, fără deosebire de stare socială, veniți cu toții ca să protesteze contra nedreptății ce e pe cale să ni se facă la Congresul de pace. Sala teatrului este prea mică pentru a cuprinde pe toți și o mare parte sunt nevoiți să steie pe stradă așteptând sfârșitul întrunirii. Muzica militară întonează cântece naționale. Un cor format din elevii școlii normale a intonat *Pe-al nostru steag e scris unire*, care a fost ascultat de adunare în picioare.

La ora 10, d. *Rășcanu*, profesor și președintele Ligei culturale, declară adunarea deschisă, spunând că astăzi nu putem serba unirea desăvârșită a tuturor Românilor, și că această serbare este pentru un moment amânată din cauză că la Congresul de pace e vorba ca o parte din Banat să fie atribuită pe nedreptul Sârbilor. „V'am convocat, a zis d-sa, ca împreună, fără să ținem seamă de vr'o deosebire politică dintre noi, să chibzuim ce trebuie să facem în această împrejurare.” Au vorbit apoi d-nii: Emil P. Theodoru, G. Popescu, Petre Șerdinescu, Iustin Stănescu, Holban, C. N. Jitianu, după care a luat cuvântul cel ce scrie aceste însemnări, rostind următoarea cuvântare:

„Dela Tisa până la Nistru tot Românul să sbate de durere și rămâne uluit când vede că în Capitala surorii noastre celei mai mari, Franța, în Orașul-Lumină, măritul Congres al Păcii universale, este pe cale de a comite una din cele mai mari nelegiuri, o nedreptate strigătoare la cer! Voi, fraților Români, știți

cu toții ceea ce v'a adus aci și inima voastră românească bate turburată văzând pe frații noștri Bănățeni amenințați de o nouă sclăvie, o sclăvie și mai cumplită decât cea ungurească, sclăvia jugo-slavă, care în loc de milenară are să fie vecinică! Banatul, scumpul și mândrul nostru Banat, sângerează și geme în aceste clipe și cu ochii în lacrimi să uită la frații lui desrobiți și întinde mâna spre România-Mare cerându-i ajutor! Poporul românesc este greu rănit în mândria lui națională și în spiritul său de dreptate, când vede că marii noștri Aliați par a nesocoti tratatul iscălit de ei în August 1916, pe baza căruia am intrat în acest cumplit războiu, luptând vitejește pentru cauza comună și expunându-ne la nenorociri și suferințe fără seamăn. România a fost jefuită, prădată, dezorganizată; îi s'au distrus orașe și sate, fabrici și uzine; îi s'au furat avuțiile și îi s'au nimicit gospodăriile, și este silită acum, ea care a hrănit pe alții, să trăiască din caritatea americană. România este acum uitată și nedreptățită de cei pe cari i-a ajutat, îndurând toate suferințele unui lung și crâncen războiu, și cei 800.000 de morți ai ei nu-și află răsplata deplină și nu pot să-și găsească odihna în glorioasele lor morminte, fiindcă dreptatea n'a încununat jertfa lor măreață! Vreau să ne fure Banatul, bogatul Banat, care cu mândrie s'a crezut întotdeauna ca cel mai românesc ținut. Și astăzi frații noștri de acolo spun cu fală că „pe lume Român ca Bănățanul nu-i...!” Și pe acest Banat, în partea lui cea mai bogată, vreau să ni-l răpească Sârbii, drept recunoștință și răsplată pentru gestul nostru cavaleresc din 1913, când i-am scăpat din ghiara bulgărească și le-am dăruit cu marinimie Tratatul din București, împreună cu mult oprosții noștri frați macedoneni. Și acum Aliații noștri, marii noștri Aliați, își calcă angajamentul luat și caută să ne știrbească granițele hărăzite de Dumnezeu, să ne iee Tisa și Dunărea, lăsându-ne în acea parte moșia fără apărare și la bunul plac al vecinilor hrăpareți. Iar, tu soldat român în zădar ai salvat Verdunul, în zădar ai învins la Mărăști și Oituz; în zădar ai rămas neclintit ca un zid de granit la Mărășești; în zădar ai stat și stai de veghe la Nistru; în zădar ai zdrobit bolșevismul unguresc pe malurile Tisei. În zădar ai murit pretutindeni, unde Aliații tăi au voit. Sângele tău a curs șiroaie și bogățiile ți le-ai risipit pentru alții; neamul s'a jertfit pentru străini! Până eri n'o credeai... Stăteai liniștit cu arma la picior, lângă hotarul pe care ți-l hotărâseră Aliații, în locul unde ți-au zis: Așteaptă! În fața ta, în ținuturile românești unde nu-ți era permis să treci ca să-ți îmbrățișezi frații, intrau armate străine, iar neamul tău era schinuit, bătrânii preoți și fruntașii lui erau legați și duși în locuri necunoscute, unii din ei erau înecați cu petrele la gât, și tu, soldat român, trebuia să stai nemiscat la locul arătat, cu pumnul încețat pe pușcă, cu ochii lăcrămânzi și cu inima îndurerată, și... așteptai! Așteptai dreptatea eternă, dreptatea

dumnezeiască, către care să întindeau mânilor martirilor din Banat, dreptatea care trebuia să vie să gonească oștile, care în contra voinții țării, ocupaseră un pământ care nu este al lor... Iată, astăzi a venit, a venit acea dreptate sub formă de tranșacție, sub formă de compromis, care tratează pe un popor ca pe o marfă, și, în locul cuvântului mântuitor, îți sosește solie de moarte! Veghiază soldat român! Luptă la Nistru, luptă la Tisa, luptă și iar luptă, căci aceasta este menirea ta. Tu n'ai cămin; leagănul neamului tău, Banatul, este dat străinilor, cari în loc să apere un drept, au ocupat o țară... Frați Români! Trăim timpuri amare și trecem prin grele încercări! Dar, în fața lor nu trebuie să ne aplecăm capul, nu trebuie să ne resemnăm și nu putem uita. Dela Oradia-Mare și Caransebeș până la Hotin și Cetatea Albă, din Banatul care geme și până la țărmul Mării Negre, întregă țara, unită într'un gând și suflet, să protestăm în contra nedreptății ce ne amenință. Să protestăm, fraților, cu glas tare; cu glas puternic pentru ca Aliații noștri să ne audă și să ne deie hotarul nostru așa după cum s'au legat prin tratat, să ne deie Banatul întreg, care este Alsacia românească, și care este românesc din toate punctele de vedere: etnic, geografic, istoric și economic; el este un tot care nu să poate împărți, nici discută, aparținând României prin logica evenimentelor. Să știe Aliații noștri și să știe lumea toată că nu putem renunța la Banat și nu vom renunța niciodată, căci nime nu ne poate goni delă Dunăre și Tisa, apărate de 18 veacuri de sentinela română, de fiul Romei eterne adus aci de Impăratul Traian!"

Ultimul ia cuvântul părintele Proviaș, care arată jertfele făcute de Români în acest uriaș războiu și că trebuie să ni se dea Banatul întreg, cu atât mai mult cu cât și noi avem peste Dunăre, în valea Timocului, o populație românească cu mult mai numeroasă decât cea sârbească din Banat, și la care am renunțat numai ca să evităm în viitor neînțelegerile dintre noi și Sârbi. N'am făcut atâtea jertfe numai pentru ca Români din Banat să schimbe un stăpân vechiu cu altul nou.

Toate discursurile au fost puternic și des aplaudate. D. Rășcanu a dat cetire apoi la următoarea moțiune, care a fost primită și votată prin aclamațiune, și care s'a trimis ministrilor Franței, Angliei, Italiei și Americii, precum și d-lui prim-ministru Ion I. C. Brătianu la Paris: „Cetățenii buzoieni, după ce au ascultat discursurile rostite la întrunirea publică din 29 Maiu a. c., convocată de Liga Culturală și de corpul profesoral din localitate, au adoptat următoarea rezoluțiune: „Banatul ca și Ardealul sunt provincii pur românești; ele au fost mai întâiu încorporate Ungariei și apoi Habsburgilor. Sârbii, cari niciodată n'au posedat pământ pe malul stâng al Dunării, n'au asupra Banatului nici un drept istoric. Astăzi când Austro-Ungaria dispăre, Banatul trebuie să fie în întregime al României în virtutea principiului naționalităților și a dreptului istoric, tot așa

după cum noi n'avem nici o pretenție teritorială pe malul drept al Dunării, deși în unele localități să găsește o populație pur românească. Nu este permis nici unei națiuni să-și întindă dominațiunea pe malul stâng al Dunării în detrimentul Românilor, cari îl locuiesc în baza drepturilor. Rugăm pe reprezentanții României să susțină cu energie integritatea Banatului și toate revendicările noastre, căci fără ele nu s'ar putea încheia o pace echitabilă și durabilă. Rugăm călduros pe puternicii noștri Aliați, cari au început lupta pentru civilizație și drept, amintindu-le imensele noastre sacrificii, să recunoască revendicările noastre în virtutea cărora am intrat în acest războiu de emancipare al națiunilor."

Apoi corul elevilor întonează un marș românesc. Cetățenii, după eșirea din sală, au format un cortegiu impozant, cu steagurile Societăților în frunte, în sunetul muzicii militare, care cântă marșuri patriotice, au parcurs mai multe străzi principale ale orașului, manifestând astfel protestarea în contra nedreptății pe care Congresul de pace vrea s'o facă dând o parte din Banatul nostru Sârbilor.

1 Iun. 1919.

Iubiții noștri Suverani au vizitat Ardealul în zilele de la 22 Maiu și până astăzi. Pentru frații noștri de acolo această vizită regală a fost sărbătoarea sărbătorilor și primirea pe care au făcut-o Suveranilor întrece orice închipuire. Această călătorie, care s'ar poate numi *triumfală*, a fost făcută în mijlocul unui entuziasm cât s'ar poate de cald, a unei bucurii desăvârșite. Arcurile de triumf, podoabele orașelor și gărilor, mulțimea imensă a țărănimii conștiente de marele act istoric al primului Rege al tuturor Românilor, au fost impresionante; iar cortegiile etnografice, cari în unele locuri, au atins proporții uriașe, participând la ele zeci și sute de mii, au provocat o măreție și o mândrie patriotică cari nu s'ar pot descrie. Costumele pitorești păstrate în secolară așezare erau înaintea de stăpânirea ungurească, au dovedit origina latină a poporului român din sânul Carpaților. Ceeace a fost cu deosebire mișcător și a arătat profunzimea sentimentului patriotic și dinastic la frații ardeleni, este că fără îndemnul nimănui, ci numai din voia lor singură, s'au lăsat muncile și gospodăriile, pornind cu mic cu mare, cale de zile și nopți întregi, spre orașe și gări, numai pentru mulțumirea sufletească de a vedea pe Maiestățile Lor Regele și Regina României-Mari.

Vizita Suveranilor noștri în Ardeal a fost un simbol al unității noastre naționale și în același timp un prilej pentru România de ași pune în adevărata ei valoare, importanța și puterea ei de element de ordine și de omogenitate sufletească în sbuciumatul centru al Europei. În chiotele de bucurie ale celor de azi s'ar putut ceti lozinea generațiilor trecute, cari s'au stâns

sub dominațiune străină, lăsând copiilor lor moștenirea idealului național care s'a înfăptuit în zilele noastre. În această călătorie s'a recunoscut și atitudinea populațiilor de neam străin, care privind pe Români ca pe niște adevărați liberatori s'a grăbit să îngenunchie la picioarele Suveranilor pentru a depune omagiile lor de recunoștință și credință.

Vrednice de amintit sunt *darurile* oferite M. S. Reginei de către Ardelenca. Aceste daruri au fost numai obiecte lucrate de mâna lor: fețe de masă, ștergare, marame, batiste, linguri, etc., toate lucrate în stil românesc; cât să poate de artistic. Darul Ardelenelor dovedește o delicateță de simțire și un gest rafinat, care caracterizează firea românească, și prin aceasta chiar, el a impresionat în mod foarte plăcut pe iubita noastră Regină.

Iată cum s'a desfășurat această călătorie cu părțile ei mai impresionante. În gara *Predeal*, prefectul Brașovului, Drul *Baiulescu*, a întâmpinat familia regală salutând-o călduros, în fața unei asistențe imense. Trenul a plecat în urale nesfârșite. În gara *Dârstea-Săcele*, populația în costume naționale de sărbătoare face ovațiuni mari iubiților Suverani. În gara *Brașov*, trenul să oprește în sunetele imnului regal, cântat de muzica regimentului de acolo. Suveranii sunt întâmpinați de autoritățile militare și civile și de un public foarte numeros. Generalul *Eremia* prezintă raportul militar, iar protopopul *Dr. Saftu* salută pe Suverani, cari răspund emoționați. Primarul orașului oferă pâinea și sarea tradiționale. Urmează prezentările și M. S. Regele să întreține cu fiecare în parte, iar Regina primește în compartimentul său pe Doamnele române, care au salutat-o urându-i bunăvenire. Trenul a plecat spre Oradia-Mare în uralele nesfârșite ale poporului. Entuziasm indescriptibil pe tot cuprinsul Ardealului. Dela Brașov până la Oradia, dealungul drumului de fier mii și mii oameni; autorități, armată, școli, cu steaguri și ghirlânzi de flori, cu cântece; focuri pe vârfulurile dealurilor luminează văzduhul; toți așteaptă și aclamă pe Suverani noaptea întregă...

Trenul regal a sosit în *Oradia-Mare*, la ora 9 dimineata; așteptau în gară miniștri *Iuliu Maniu*, *Aurel Vlad*, *Aurel Lazăr*, *Romul Boilă*, *Ion Suci*, episcopul *Dumitru Radu*, vicariul *Ciorogaru*, *Octavian Goga*, episcopul catolic *Szechényi*, reprezentanții ziarelor românești și ungurești din localitate, etc. În aer evoluau două aeroplane din care unul capturat dela bolșevistii ruși. Regele și Regina să scoboară din tren, trec în revistă trupa, d. Maniu rostește cuvântul de bunăvenire. Suveranul adânc emoționat mulțumește colonelului *Pop*, prefect, care prezintă pâinea și sarea din partea orașului eliberat, ca semn de supunere și recunoștință, iar Suveranul răspunde asigurând pe toate neamurile liberate de anarhism că vor avea drepturi egale și să vor bucura de o eternă paternitate regală. După prezentări azistența pornește în cortegiu spre Catedrală; străzile împodo-

bite cu arcuri de triumf, ghirlande de flori și verdeață, steaguri, sunt mărginite de mulțimea de orașeni și săteni, cari aclamă frenetic și aruncă flori. La Catedrala ortodoxă episcopul *Ioan Pap* din Arad urează în pragul bisericii bunăvenire în pământul liberat. Să oficiază un Te-Deum, care să repetă și la Catedrala unită de episcopul *Radu*. Urmează revista trupelor. În piața mare, parada e comandată de generalul *Holban*. Regele decorează pe generalii *Mărdărescu*, *Panaïtescu* și *Holban*. Ofițerii și soldații, aclamați de populație, au o înfățișare mândră. După armată, defilează în fața Suveranului populația ținutului *Bihor*; 250.000 de oameni aclamă pe Domnul liberator și pe Regina; rând pe rând satele trec în conducte etnografice, în frumoase costume naționale, cu steaguri, cu flori, cu nesfârșite urale, ovațiuni cu un mare entuziasm. Sunt 175 comune din împrejurimi. Bărbați, femei, bătrâni și copii, cântă, răd și plâng și joacă de bucurie, strigând din băierile peptului: Trăiască Regele, Trăiască Regina, Trăiască nația românească, Trăiască România-Mare! La ora 2 și jumătate dejun la Divizie; toastează generalul *Holban*, iar Regele răspunde arătând recunoștință trupelor sale pe care le-a revăzut acum tot așa de viteze ca altădată și încheie prin: *Trăiască trupele grupului de sud!*

Dela Oradia familia regală a mers la Bichișciaba, unde a fost întâmpinată de episcopul unit din Lugos, *Dr. Traian Valeriu Frenț*, de prefectul din Lugos, *Dobrin*, prefectul din Arad, *Marsieu*, ministrul *Suciu*, de o deputație de 500 de Bănățeni, numeroase Doamne în splendide costume naționale. O deputațiune de Șvabi din Banat a înmănat Regelui un memoriu cerând alipirea Banatului la România-Mare. Primarul a prezentat pânea și sarea. Zeci de mii de țărani din ținuturile Ardealului, Cenedului și Bichișului salută pe Suverani cu urale și flori. Tot drumul dela gară în oraș e decorat și plin de Românime entuziastă care saltă de bucurie. Regele a trecut în revistă trupele și a decorat cu *Mihai Viteazul* pe generalii *Leca* și *Niculescu*, și cu *Virtutea militară* numeroase grade inferioare. A urmat defilarea trupelor în o ținută admirabilă. Prefectul Lugosului a ținut următoarea cuvântare: „Maiestate! Banatul nostru oropsit vă aduce prin noi cei prezenți omagii de preamărire pentru glorioasele fapte săvârșite în scopul închegării neamului românesc și asigurându-vă de neclintita sa alipire către Maiestatea Voastră și Coroana României cu supunere fiească Vă roagă să binevoiți prea grațios a năzui cu inzistență ca hotărârile mării Adunări dela Alba-Iulia, consfințite de Maiestatea Voastră prin Decretul-lege în înțelesul cărora și Banatul s'a decretat de necondiționat alipit în întregimea sa la România-Mare, să fie recunoscute din punct de vedere internațional de Congresul de pace, căci prin luarea unui colț cât de mic din Banat, închegarea neamului nu să va putea privi ca desăvârșită și justele aspirațiuni naționale ca îndeplinite, și interese superioare geografice,

etnice, culturale, financiare și economice reclamă imperios cîntopirea întreg Banatului cu grosul României. De aceea noi Vă jurăm că suntem gata a aduce toate jertfele posibile spre a Vă ușura înfăptuirea cât mai grabnică a unității neamului prin alăturarea Banatului neștirbit la România Unită. Să trăiți Maiestate, trăiască M. S. Regina, îngerul păzitor al neamului românesc, trăiască A. S. Principele Carol, trăiască Casa Domnitoare!" Apoi vorbește protopopul *Popovici* din Lugos în același senz înaintînd un memoriu, iar M. S. Regele a răspuns spunînd: „Fiți siguri că trăgînd spada n'am tras'o numai ca să desrobesc ținuturile ardeleni, dar și acele ținuturi, care astăzi prin graiul vostru confirmă din nou voința lor neclintită de a fi unite cu România Mare. Vă asigur că voiu face tot ce-mi va stă puțință pentru realizarea dorințelor voastre. Deocamdată atîta pot să vă spun.“ Aceste vorbe au provocat un entuziasm de nedescris în grupul deputațiunii bănățene, care a răspuns prin urale și aclamații.

Maiestățile lor au plecat la *Careii Mari*, unde au sosit duminică sara. Au vizitat spitalul și autoritățile, primind pe notabili și pe reprezentanții oficiali în Palatul administrativ. S'a dat un banchet în Castelul istoric al contelui Ghiula Károlyi. Generalul *Traian Moșoiu* a toastat închinînd pentru Suveranul care a înfăptuit visul milenar al *unității tuturor Românilor*. M. S. Regele a răspuns mulțumind de primire și salutînd trupele cari s'au luptat pentru idealul nostru sfînt și cari acum în urmă au luptat infigînd steagurile noastre în granițele hotărâte de voința neamului și aducînd ordine acolo unde bande fără lege și Dumnezeu au făcut pe locuitori să vadă în trupele române pe salvatorul lor.

În drumul spre Jibău aceeași însuflețire peste tot locul. Poporul dealungul drumului de fier a aclamat pe Suverani, iar preoții stăteau în gări în odăjdii cu crucea în mână. În gara *Baia Mare* aștepta primarul *Victor Maniu*, care a vorbit astfel: „Vechiul oraș al Băii Mari, unde străbunii noștri Romani au ajuns să lucreze în minele de aur, azi saltă de bucurie că poate să prezinte omagiile sale de supunere și de lealitate la picioarele desrobitorului urmașilor de azi ai Daco-Romanilor. În numele acestui oraș pe care am onoare a-l reprezenta cu mila și încurajarea Maiestății Voastre rugîndu-vă să ne luați sub părinteasca și prea înțeleapta oblăduire a Maiestății Voastre jurînd fidelitate și supunere vecinică față de primul Rege al tuturor Românilor.“ La acestea cuvinte toată asistența ridică mâinile în sus și strigă: „*Jurăm*“. „Vă mulțumim că V'ați îndurat a descălca și în străvechiul nostru oraș românesc. Vă rog să vă îndurați grațios a primi semnul supunerii noastre: pânea și sarea.“

În gara *Jibău*, locul de naștere al d-lui Iuliu Maniu, în apropierea căreia să află ruinele vechii cetăți romane *Porolisium* a legiunii a 13-a Roma, au întâmpinat pe Suverani pre-

fectul județului Sălaj, *Dr. G. Pop.* Salonul de primire eră decorat cu covoare de mare preț și de o vechime de 500 de ani, proprietatea baronilor Wesselény. Prefectul Pop a salutat pe Suverani în numele celor 200.000 de Români adăpostiți sub poalele cetății romane Porolissium. Mulțumește Regelui, care cu ajutorul triumfătoarei sale oștiri i-a scăpat din ghiarele inamicului, cât și bunei Regine cari a sters lacrimile văduvelor și orfanilor, alinând pe răniți. La gara de jos aceeași primire a oficialităților. Așteptă în gară prefectul *Teodor Mihali*, primarul, clerul tuturor naționalităților și doamnele române în costume naționale. Prefectul *Dejului*, *T. Mihali*, rostește următoarele cuvinte: „În numele Românilor din Dej și din întreg pământul strămosesc, ajuns sub Domnia Măriei Sale Regelui, exorim sentimentele de mulțumire pentru zilele de bucurie și răsplată cu care i-a dăruit cerul și incredințea pe Maiestățile Lor de lealitatea și recunoștința poporului nostru românesc față de jertfele făcute și de înțelegerea durerilor neamului nostru și adaugă și credința și sprijinul până la moarte a nației pentru păstrarea patriei întregite.“

În gara *Bistrița* așteptă prefectul județului, *Dr. Gavril Tripou*, clerul, șefii poliției, șefii Sașilor, autoritățile școlare, românce și săsoaice, etc. Gara eră frumos împodobită cu steaguri, flori și covoare naționale. Regele a trecut în revistă o companie a regimentului ardelenesc No. 100, întregit din *Bistrița*. Prefectul salutând sosirea Suveranilor spune că venirea *M. S. Regelui* pe plaiurile *bistrițene* șterge veacurile de suferințe și să începe o nouă epocă în istoria fostelor regimente grănițarești, care în 122 de lupte ș-au jertfit sângele luptând pentru credința jurată. Vizita Suveranilor sigilează unirea pe veci a Ardealului cu Patria-mamă. Termină zicând să fie binecuvântat ceasul în care Suveranii au pus piciorul pe acest pământ. *M. S. Regele* a răspuns că acest popor a știut să-și păstreze naționalitatea și datinele, punându-și astăzi dragostea și credința în slujba neamului. „Ați vorbit de o comoară ce ați păstrat: *Patria*. Găsesc o altă comoară care este inima voastră pe care o primesc cu drag.“ Primarul sas, *Schreitbar*, prezentând pânea și sarea îi salută în limba germană astfel: „Ca șef al orașului aduc Maiestății Voastre salutul de bunăvenire prin cele mai scumpe daruri: pânea și sarea, implorând grația și îndurarea Maiestății Voastre pentru locuitorii orașului.“ Urmează revista trupelor și prezentarea persoanelor oficiale, apoi regimentul 100 infanterie și veteranii grăniceri, cu care Regele să întretine în parte.

Drumul până la prefectură este împodobit cu arcuri de triumf pe care să poate ceti: „*Ave Caesar Populus Daco-Romanorum Te Salutat.*“ De ambele părți ale drumului stau îngrămădiți peste 60.000 de oameni din tot județul, cari fâlfăia steaguri și aruncă flori în calea Suveranilor. În fața Catedralei calvine, clădită în anul 1519, să face defilarea trupelor și a conduc-

tului etnografic, compus din 60.000 de bărbați, femei și copii, preoții și învățătorii cu școalele, în frumoase costume naționale românești și săsești. O clipă înduioșătoare și mișcătoare a fost defilarea ultimilor grăniceri în viață în frunte cu *Laurențiu Anca*, cu stegarul *Stefan Vasile* din Năsăud, care poartă drapelul sdrențuit și decorat cu cea mai mare medalie de războiu de fostul împărat Francisc Iosif I, pentru vitejiile regimentului în cele 122 de lupte. În tot timpul clopotele dela toate bisericile au sunat neîntrerupt până ce Suveranii au sosit la locul de defilare. Veteranii, ajungând în fața tribunei regale, au îngenunchiat înaintea M. S. Regelui și au închinat steagul sdrențuit, iar conducătorul lor Anca a cetit o scrisoare prin care cere grația regală ca drapelul glorios să fie încredințat primului regiment bistrițian. Garda de veterani a prezentat M. Sale steagul, plecându-l la picioarele lui. Emoționat Regele chiamă garda și încredințează slăvitul steag Comandantului regimentului, ca o relicvă ce trebuie să fie o sfântă amintire și pildă pentru generațiile viitoare. Apoi M. S. Regele decorează pe bătrânul stegar cu „Coroana României” de războiu. După aceea a avut loc recepția la Prefectură. Spre sară Maiestatea Lor au vizitat orașul, iar la ora 8 au luat parte la banchetul oferit de prefectul Tripon. La acest banchet serviciul a fost făcut de doamnele și domnișoarele din elita românească și săsească. A tostat prefectul urând M. Sale ceas bun și bun sosit, asigurându-l de devotamentul neclintit al întregii populațiuni bistrițene. Regele a răspuns arătând dragostea nețărmată și încredințează populația că va fi un părinte al ei, socotind pe fiecare ca fiu al său. În tot timpul corul de domnișoare a cântat imnuri patriotice într'un entuziasm indescriptibil.

Primul popas după Bistrița este la *Gherla*. În gara splendid decorată așteaptă un val imens de lume, doamne și domnișoare în cele mai pitorești costume naționale. Sunt de față: episcopul *Iuliu Hosu*, tot cleșul înalt, teologii, autoritățile civile și o companie dintr'un regiment ardelean, care a dat onorurile. Foarte bine dispuși, Suveranii descind pe peron în aclamațiile poporului, care-i acoperă cu o ploaie de flori. M. S. Regele trece în revistă trupa, după care episcopul salută pe Suverani prezentând omagiile respectuoase și sentimentul de iubire și de supunere nestrămutată a poporului din ținutul Gherlei. M. S. Regele, mulțumind pentru cuvintele ce exprimă frumoasele sentimente ale locuitorilor din acest ținut, spune că știe că în sufletul supus suferințele sunt mărturii depline de credință și speranță în îndeplinirea idealului unității noastre. Domnișoara *Coroianu*, directoarea școlii de fete, a prezentat M. S. Reginei o jerbă minunată de trandafiri și a rostit o caldă urare Reginei tuturor Românilor. Pe peron să încinge apoi o horă cu cântece și strigături locale. Suveranii încântați să întrețin cu multă amabilitate cu cei prezenți.

În ziua de 28 Maiu, Suveranii sosesc la *Cluj*, capitala și centrul cultural al Ardealului, unde a fost martirizat Românismul și unde acum 25 de ani, cari să împlinesc chiar astăzi, s'a rostit faimoasa sentință în procesul *memorandului*. Gara este împodobită într'un mod vrednic de admirat. Pe peron o companie de onoare cu drapelul și muzica unui regiment ardelenesc, prefectul județului *Dr. Tamaș*, prefectul orașului *Dr. Valentin Poruț*, primarul orașului *Dr. Iulian Pop*, protopopul *Dr. Ilie Dăianu*, *Dr. Amos Frâncu*, apoi reprezentanții autorităților civile: judiciare, școlare și administrative, dintre cari lipsesc maghiarii și evreii, motivându-și absența prin faptul că nu recunosc *Unirea* decât după hotărârea Conferinței de pace. Din tot cuprinsul județului veniseră mai bine de 100.000 de Români. Primarul întâmpină pe Suverani arătând fericirea nemărginită a poporului român de a vedea pe glorioșii Suverani în Capitala Ardealului; el prezintă omagii de recunoștință eternă și supunere plină de dragoste a poporului, mulțumind călduros Suveranilor pentru cinstea ce o fac orașului prin această înaltă vizită. M. S. Regele răspunde astfel: „Cu vie recunoștință mulțumesc Proniei cerești că a îngăduit să trăim timpurile mărețe prin care trecem și am putut pune piciorul în Cluj, cetate istorică pentru România-Mare, pentru că de aci au pornit toate durerile și chinurile la care a fost supus încercatul nostru neam. Timpurile ce au precedat zilele înălțătoare de azi ne-au oțelit inima românească și au înarmat brațul ostirei care a zdrobit lanțurile ce vă apăseau. Sunt foarte fericit că azi pot veni aici ca primul Rege al tuturor Românilor și vă spun din toată inima *bine v'am găsit!*” Primarul a prezentat pânea și sarea în semn de fiească supunere, devotament și lealitate. În numele orașului urează Suveranilor *bun sosii*. M. S. Regele mulțumește. Apoi să face recepția doamnelor în salonul gării, frumos împodobit cu covoare și chilimuri naționale, cu brădet și flori. Doamnele oferă M. S. Reginei un buchet de flori, urându-i bună venire. Orașul este împodobit cu flori și verdeată, arcuri de triumf cu diferite inscripții, printre care una zicea: „Al nostru ești *Maiestate!*” Defilarea trupelor și a cortegiului etnografic s'a făcut în piața Matei Corvinul din fața Catedralei, pe al cărei turn fâlfăie tricolorul românesc. În cortegiul etnografic satele sunt reprezentate prin costume locale; moți călări și femei cu tulnice, cu tunul de lemn al lui *Avram Iancu*; cară reprezentând munții și gospodăriile sătești; apoi școlile, etc. Un întreg alaiu omenesc de peste 150.000 de oameni defilă mândru. Dejunul a fost luat la Prefectură, cu care ocazie prefectul *Poruț* a ridicat un toast la care a răspuns M. S. Regele. După amiază Suveranii au vizitat spitalele și instituțiunile.

În gara *Turda* așteaptă trenul regal d. *Chirtop*, prefectul județului, generalul *Boeriu*, episcopul *Miron Cristea*, clerul, autoritățile administrative și școlare, precum și un public imens în haine de sărbătoare. Suveranii scoboară din tren și M. S. Regele

trece în revistă compania de onoare, după care prefectul salută pe Suverani urându-le bunăvenire pe pământul sfințit cu sângele marelui Voevod, care a dat pentru întâia oară realizarea visului unității naționale. „Aci veți găsi Maiestățile Voastre un cuib de vulturi, leagănul lui Avram Iancu, Regele Munților, și mormântul martirilor Horia, Cloșca și Crișan. În numele orașului și a județului Turda, vă urez bună sosire.” Regele a răspuns astfel: „Am venit în locul acesta sfânt pentru Neamul Românesc tocmai în clipa când am putut întregi ceea ce marele Voevod ne-a lăsat ca moștenire, pe un pământ sfințit în memoria neamului și

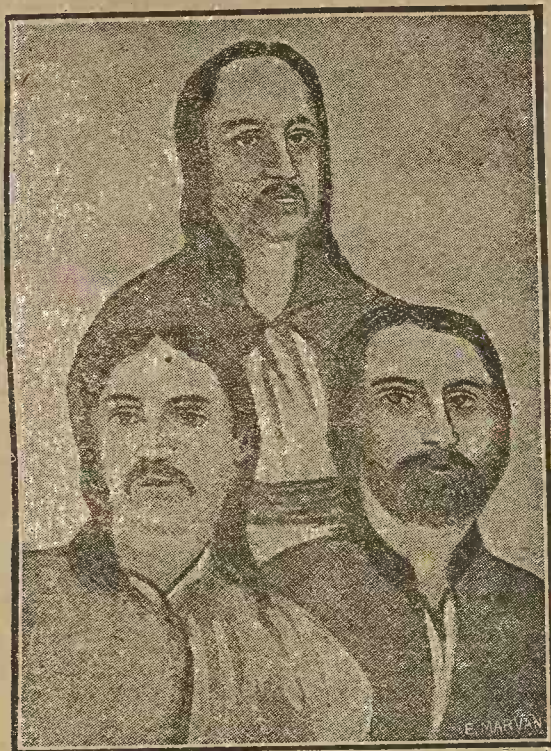

Avram Iancu

care este în inima tuturor acelor ce simt românește; de două ori sfințit este pământul pe care ne aflăm, căci în țărâna lui odihnesc moaștele marelui Voevod, care prin jertfa de sine a arătat fraților de dincolo de Carpați calea spre Ardeal, și pentru că aci s'a născut vulturul care a ridicat steagul libertății, Regele Munților, și tot aci a primit mucenicia neamului Horia, Cloșca și Crișan; vă zic bine v'am găsit!" Primarul a prezentat sarea și rodul pământului, pâinea, după care Regina să îndreaptă spre doamnele îmbrăcate în minunate costume naționale, cari i-au oferit buchete și jerbe de flori.

La eșirea din gară Suveranii trec pe sub un arc de triumf cu inscripția: „Umbra Regelui Munților Salută pe Regele tuturor Românilor!” Pe tot cursul sunt înșirate satele din ținutul

Turda-Arieș cu steaguri și cu prapurile bisericilor; clopotele sună din toate turnurile. La banchetul dat în Palatul Prefecturii, d. Chirtop, a toastat pentru Suverani, iar M. S. Regele a răspuns astfel: „Am venit între voi la Turda nu numai cu mare plăcere, dar și cu datoria patriotică pentru că întâia mea călătorie prin ținuturile realipite la Patria-Mumă trebuie să vadă locul unde a căzut marele Voevod, care a trecut din viața pământească la viața eternă, unde eroul Horia și ceilalți și mai cu seamă

Horia, Cloșca și Crișan.

Avram Iancu s'au jertfit viața. Am venit aci plin de recunoștință față de aceștia mari figuri ale Românismului, cari mi-au lăsat o moștenire sfântă, o iubire de neam mai presus de oricare alta, și memoria lor m'a sprijinit în orice timp de grea restriște și de dureri, dându-mi puterea de rezistat până la sfârșit. Grație puterii și curagiului acestuia am putut să ajungem la împlinirea visului lor. Primirea ce mi-ați făcut aci, Mie și Reginei, mi-a arătat cât de adânc este săpată în inimile voastre credința în biruința lor și de aceea Mi-a pricinuit multă bucurie. Ridic paharul în sănătatea orașului și județului Turda."

În dimineața zilei următoare, la ora 9, s'a celebrat o panahidă la mormântul marelui Mihaiu, pentru pomenirea sfântului și simbolicului său nume. Zeci de mii de oameni erau adunați pe *Câmpia* unde a fost odinioară leagănul vitejilor legionari ai lui Mihaiu și unde a fost ucis mișelește marele Voevod. Aci Ungurii pusese rădăcină următoarea inscripție: „Aci zac osemintele sălbaticului Voevod valah Mihail, neam de câne, care ne-a urzit peirea.” Această inscripțiune a existat până la 1825. Sfânta slujbă a fost oficiată de episcopul Miron Cristea, încunjurat de clerul din Sibiiu, iar răspunsurile au fost date de corul seminarului mitropolitan. Mormântul era împodobit cu flori, iar pe locul unde a fost cortul Voevodului român, străjuit astăzi de doi dorobanți cu arma la umăr, săltând coliva, episcopul a rostit următoarea cuvântare: „Rămășițele pământesti ale lui Mihaiu Voevodul se mișcă din mormântul lui când văd că Maiestatea Voastră în entuziasmul popular ați venit astăzi la mormântul lui ca să aduceți prinos de recunoștință către acela ce ni-a arătat calea spre marele ideal al României-Mari, iar sufletul lui din ceruri să bucură văzând că al doilea Mihaiu nu s'a oprit la Turda, ci a înaintat până la Tisa. Ați înfăptuit, Maiestate, idealul marelui Mihaiu și cele mai îndrăznețe visuri ale noastre. Ați căpătat o mare răsplată pentru moartea de mucenic a marelui Mihaiu și pentru suferințele poporului nostru. S'au coborât *Horia, Cloșca, Crișan* și Regele Munților în fața acestui sfânt mormânt, în fața acestor sfinte locuri ne închinăm înaintea Maiestăților Voastre nu numai cu dragoste și supunere, ci și cu iubire fiească pentru că ați înfăptuit idealul nostru românesc. Iar Măria Ta Doamnă să fi în veci slăvită că ai dat naștere Dinastiei, care doresc să fie una cu poporul românesc și așa să fie în vecii vecilor, amin.” Regele și Regina trec apoi și îngenunchiază la mormântul marelui Voevod rostind rugăciuni și închinându-să gloriei sale. În urmă M. S. donează 20,000 lei pentru ca să se puie temelie unui fond pentru înălțarea unui vrednic monument în onoarea Voevodului. Imediat s'au scris și alte sume. Suveranul, luând această inițiativă, a exprimat dorința ca pe locul sfințit cu sângele lui Mihaiu să se ridice un monument vrednic de acel ce a visat ceea ce s'a înfăptuit acum și aceasta în cel mai scurt timp. Scoborând de pe colina unde să află mormântul, Suveranii trec pe lângă fiecare grup de săteni, cari îngenunchiază și sărută mâinile Suveranilor. Regele s'a întreținut cu sătenii și a mângâiat copilașii. La orale 10, Suveranii pleacă spre Câmpeni, Vidra și Abrud.

În comuna *Vidra* perechea regală a fost întâmpinată de o mulțime de popor. Primarul satului a salutat pe Suverani, cari s'au întreținut cu poporul. La *Câmpeni*, Suveranii au străbătut drumul în oraș, pe jos până la locuința prefectului, Dr. Zosim Chirtop, unde așteptă mult popor. Câteva fete cântau frumos din

tulnic. Prefectul a dat un prânz în onoarea Suveranilor. După prânz s'a încins o horă în care a întrat și Regele și Regina. A urmat apoi o excursiune la *Vidra de jos*, unde Suveranii au vizitat *Casa lui Avram Iancu* și casa primarului *Nicula*. La *Tebea* Suveranii au vizitat *Mormântul lui Avram Iancu*, umbrit de *secularul gorun al lui Horia* din cimitirul de acolo. Pe piatra mormântului să ceteste inscripția: „Avram Iancu Adv. Pref. Leg. Gem. Rom. în anu 1848—9+1872.” Adecă: Avram Iancu, avocat, prefectul legiunii gemine române în anul 1848—9, mort la 1872. Mormântul este acoperit de flori și este păzit de *doi foști legionari ai lui Iancu*, înarmați cu armele de pe vremuri: *Ion Benea*, din Tărățel de lângă Brad și *Solomon Micu*, din Blăjeni, județul Hunedoara. La mormânt așteptau mii de oameni. La sosire Regele a fost salutat de subprefectul, *Dr. Nerva Oncu*, la care M. S. a răspuns: „Da, Avram Iancu și Horia sunt înainte-mergătorii și urzitorii ideei care astăzi să traduce în realitate.” Regina a ingenunchiat și a rostit o rugăciune. Apoi Suveranii s'au întreținut cu cei doi moșnegi legionari, rugându-i să le spună ceva din vremurile marelui erou, care a fost schinteia ce ne-a încălzit sufletele în zilele grele prin care am trecut. De aci Maiestățile Lor s'au înapoiat la Câmpeni de unde au plecat la *Abrud*; acolo la cuvântarea primarului M. Sa Regele a răspuns astfel: „Pentru mine și Regina a fost o mare bucurie de a putea străbate ținuturile acestea muntoase, locuite de scumpul meu neam al Motilor, pentrucă ei constituie un șâmbure deosebit în neamul nostru. De aci a isvorât toate mișcările premergătoare ale visului înfăptuit acum. S'au zis odată aceste versuri triste: „Munții noștri aur poartă, noi cersim din poartă 'n poartă.” Timpurile acelea au trecut. De acum înainte nimeni nu va mai cersî, ci toți vom trăi așa cum ne arată sufletul, cum ne îndrumează gândirea.”

Dela *Abrud* iubiții noștri Suverani s'au dus la *Alba Iulia*, unde îi așteptă la poarta Cetății, la poarta lui Carol VI, o mulțime nesfârșită de popor. Pe câmpul unde în ziua de 18 Noiembrie 1918 s'a decretat *Unirea* să află trupele locale și peste 100.000 de săteni cu steaguri și flori. O altă mare mulțime de săteni români și sași, cu femei și copii, așteaptă pe ambele laturi ale șoselelor care duc și es din Cetate. Sosirea Suveranilor este salutată de 21 lovituri de tun, trase din străvechea cetate a lui Mihaiu Viteazul. Clopotele bisericilor încep să sune. Arcuri de triumf dela 1599 și ale Suveranilor. În orașul din preajma cetății sunt iarăși adunați mii de oameni: Români, Sârbi și Evrei, reprezentanți ai cultelor și ai școalelor, precum și delegațiuni numeroase ale celor 16.000 socialiști români, unguri, poloni și ruteni de pe Valea Jiului; minierii dela Petroșeni, Lunca, Vulcan, etc., conduși de inginerul Valeriu Pop. Suveranii sunt întâmpinați la poarta lui Mihaiu Viteazul de autoritățile locale. Primarul orașului a salutat familia regală prezentând pânea și sarea. M. S.

Regele răspunde cu vie emoțiune apoi pășește pe calea pe care a intrat marele Voevod, acolo unde au suferit și s'au chinuit eroii cari au purtat sus steagul nostru național. În sala unde s'a decretat Unirea, Suveranii au primit notabilitățile. Din cetate Suveranii s'au dus în piața din centru orașului, unde a defilat cel mai frumos conduct etnografic. În timp de trei ore au fost reprezentate gospodării, șezători, secerători, călărași, călușei, mîneri și băieși de aur în acest măreț conduct de peste 100.000 de oameni. M. S. Regina a primit nenumărate daruri dela țărance: furci cu caiere de lână, artistic lucrate în stil românesc, șervete, ștergare, chilimuri, marame, etc. La banchet a toastat prefectul, iar M. S. Regele a răspuns arătând că Alba Iulia, care a fost totdeauna pilda speranțelor și mândria națiunii române, are un farmec deosebit pentru toți Români, căci aci s'a cuprins toată durerea unui popor, care n'a avut alt dor sub soare decât să se exprime în graiul său. M. Sa încheie strigând: „Trăiască ținutul și cetatea Alba-Iulia!”

Vineri, 30 Maiu, spre seară, Suveranii au sosit la *Blaj*, oraș mic prin numărul locuitorilor, dar mare prin rolul pe care l'a jucat în domeniul cultural al Românilor din Ardeal. Și astăzi această Metropolă a Românismului stă în frunte prin numărul și importanța școalelor și instituțiunilor sale culturale. Din Blaj a eșit sute și mii de apostoli ai Românismului, modești și mari meșteri ai operei sfinte acărei realizare avem fericirea s'o vedem astăzi. Cu toată ora înaintată, cu toată oboseala zilei, iubiiții noștri Suverani s'au exprimat dorința de a lăsa să defileze pe dinaintea lor *conductul* format de mii de țărani, veniți din depărtări mari ca să vadă pe „Impăratul” și mult iubita lor „Impărăteasă”. Conductul, pitoresc și entuziast, s'a terminat la lumina toarțelor la ora 9 și jumătate sara. La 10 ore a fost banchetul oferit în saloanele Mitropoliei de către vicarul *Dr. Vasile Suciu*, viitorul Mitropolit al Blajului. Banchetul a fost servit și aci de tinere domnișoare din localitate, îmbrăcate în costume mândre naționale.

La miezul nopții Suveranii și miniștri s'au înapoiat în vagoanele lor, unde au dormit, iar Sâmbătă, 31 Maiu, la ora 10 și jumătate a. m. au intrat în *Sibiu*, care are mândria de a fi reședința Consiliului Dirigent și prin urmare Capitala provizorie a Ardealului alipit la marea Românie. Aci iubiiții noștri Suverani au fost primiți cu o însufletire ce nu să poate descrie și cu un elan de bucurie fără seamăn, iar programul bogat al festivităților a ridicat nivelul acestei vizite regale la o serbare înălțătoare națională. La gară Maiestățile Lor au fost salutate de întreg Consiliul Dirigent, de autoritățile civile și militare și de numeroase deputațiuni. Intrarea în oraș a fost cu adevărat triumfală, pe sub arcuiri de triumf strălucit împodobite, stradele și casele fiind decorate în mod foarte artistic. În frumoasa și splendida Catedrală românească s'a oficiat un Te-Deum, apoi a urmat pe piața

cea mare defilarea mândrelor noastre trupe în frunte cu generalul *Mărdărescu*, după care a venit mărețul cortegiul etnografic și economic, admirabil organizat, cel mai interesant și mai impunător dintre toate cortegiile organizate în celelalte localități. În timp de mai bine de 2 ore au defilat mii de țărani români din jurul bogat al Sibiiului, îmbrăcați în costume naționale de o bogăție uimitoare. În acest cortegi erau reprezentate toate industriile casnice. Pe cară trase de câte 8 sau 10 boi, mari și frumoși cum numai în Elveția să pot vedea, erau arangiate case întregi, ateliere de toffelul; țesătorie, industrie artistică de lemn și de piele (lemnărie și pielărie), brânzerii, fabricația vinului în toate fazele ei, grădinării în cari să plantă și să udau legumele și florile, etc. Bărbați viguroși, femei strălucind de frumuseță, bătrâni cu plete lungi, aruncate pe spate după obiceiul strămoșesc, preoți și învățători cari îi conduceau, toți cu conștiința deplină a valorii pe care o reprezintă și mândri de ei însuși. Incălecați pe cai frumoși, împodobiți cu covoare de preț, călăreții țărani, bogat îmbrăcați, aveau o alură de voevozi. Femeile aveau un mers și o ținută de prințese. Din toate acestea se degajă o impresiune extraordinară de sănătate, de bogăție, de frumuseță și mai cu seamă de o vitalitate puternică. Dacă după atâtea veacuri de apăsare aspră acest popor românesc din Ardeal este în stare să se arate sub astfel de înfățișare, ce va fi în viitor acum când în deplină libertate să va putea desvoltă pe indelete în democratica Românie Mare?! Aci ar trebui să vie atotputernicii delegați ai Conferinței de pace dela Paris, să vadă toate acestea și apoi să hotărască destinele rasei românești. Eu cred că singuri s'ar rușina de preocupăția ce o fac cu noi și pedicile pe cari le pun în întemeierea Statului nostru în granițele sale naturale.

La ora 3 p. m. a avut loc banchetul oferit de generalul comandant al trupelor române din Transilvania, într'o sală decorată cu o bogăție și un gust perfect. După banchet vizita în oraș, apoi la ora 9 alt banchet, oferit de Consiliul Dirigent în splendida sală *Unicum*, în timpul căruia s'a rostit discursuri importante de către d-nii *Iuliu Maniu* și *M. Ferechide*, la cari au răspuns M. S. Regele astfel: „A voit soarta rezervată țării noastre ca scopul cu care legionarii romani au venit în țările dunărene și în cele cuprinse în cercul Carpaților să fie în viitor o adevărată cetate a unei culturi latine și a unei forțe compacte în mijlocul popoarelor de alte neamuri. Ca neamul românesc să ajungă acolo i-a fost dăruită de Pronie o vitalitate care i-a mijlocit să reziste tuturor vijeliilor ce s'au deslănțuit asupra-i în cursul veacurilor și să păstreze însușirile proprii și credința nestămutată că va ajunge acolo unde prin voia soartei drumul i-a fost indicat. Și ce eră această soartă? Eră ca toți cei cari erau urmașii legionarilor să-și dea într'o zi mâna de frați. În decursul istoriei neamului nostru a fost un moment de nădejde ca această menire a neamului să să realizeze: a fost un moment sub Mihaiu Viteazul

când am putut spera că o să mă înfăptuiască o Românie Mare așa cum înțelegem astăzi. N'a vrut Dumnezeu să fie de lungă durată, dar după Mihaiu a rămas urmași de ai aceluia cari au luptat alături de el și pentru el și acești din urmă au trăit din aceeași ideie sfântă. Vremurile au fost grele, atât pentru Ardeal, cât și pentru vechiul regat. Pare că această epocă de luptă eră trebuincioasă pentru a putea pregăti și oțeli brațul acestui brav popor pentru ca, în clipa când va suna ora hotărâtoare, să aibă puterea să înfăptuiască în adevăr aceea ce eră dorința păstrată în suflet și ce eră menirea dată de soartă. Sunt recunoscător Proniei cerești că mie mi-a fost dat nu numai să văd, dar să înfăptuiesc cu ajutorul ostașului român acest ideal, care este unic în istoria noastră. În călătoria făcută în frumoasele ținuturi am văzut ceva care rar se vede: am văzut credința unui popor și cea mai frumoasă răsplată pentru mine a fost dragostea cu care m'a încunjurat poporul acesta, care atât de amar a suferit atât de multă vreme. Bucuria lui a fost bucuria mea. Din toate unghiurile au alergat ca să-și arate sentimentele de credință: și din Ardeal și frații din Banat și pot să vă asigur că fac tot ce este în puterea mea ca și dorința lor să fie realizată. Am simțit mare emoție când am putut pipăi pulsul acestui popor, și ceace mi-a spus el a fost adevărat și frumos, și mi-a dovedit lealitatea care a existat întotdeauna printre voi Ardelenii. Nu este cu puțință că această unire, făurită de sângele vărsat pe câmpurile de bătaie și credința acestui popor, să nu fie destul de puternică pentru ca nimic să nu ne mai poată despărți în viitor. Avem mult de lucru. În fața atâtor probleme sociale și economice va fi trebuință ca să ne dăm mâna frățește și ca, toți uniți în aceeași gândire și în același suflet, să lucrăm pentru soluțiunea acestor probleme. În această lucrare să va manifesta cu adevărat unirea tuturor Românilor, despre ceace sunt pe deplin convins. Ridic paharul meu în sănătatea României Mari, una și indivizibilă!" Această cuvântare a fost primită cu ovațiuni de un entuziasm care nu să poate descrie. Intregă azistența s'a sculat și a aclamat pe Rege și pe Regină. În timpul serei orașul a fost iluminat în mod mareț și populațiunea, românească și săsească, fraterniză în același elan de bucurie și de adânc entuziasm.

În ziua următoare, duminică, 1 Iunie, Maiestatele Lor au vizitat locul luptelor din toamna anului 1916 și mormintele eroilor căzuți pentru întregirea neamului. În drumul lor Augustii Suverani au trecut prin satele *Turnișor*, *Cristian* și *Orlat*. Populația i-a primit cu urale nesfârșite. Regina a depus un superb buchet de flori pe mormintele eroilor. Florile Reginei ard ca sângele sus pe culmea cetății deasupra Orlatului, pe țarina neagră a mormintelor, în sânul căreia eroii își dorm de acum împăcați somnul lor de veci. După plecarea Maiestaților Lor s'a slujit la mormintele eroilor un requiem de către părintele *Ion Agârbiceanu*, în fața unei numeroase azistențe. Apoi Suveranii

au vizitat marele sat *Săliște*, vestit prin bogăția sa și prin frumuseța femeilor sale, și care a fost de astă dată la înălțimea reputației sale.

La *Făgăraș*, ca în toate gările din *Tara Oltului*, populațiunea a alergat în mare număr pentru ca să salute pe Suverani, arătându-și în mod strălucit dragostea și lealitatea ei. Evocațiunea legendarilor *Duci Români* ai *Făgărașului* din evul mediu și a marelui figuri istorice a printului *Radu Negru*.

La orele 10 sara trenul intră în gara *Brașov*, în sunetele imnului regal, cântat de muzica militară, și în uralele entuziaste ale mulțimii. La coborârea Maiestăților Lor, generalul *Eremia*, comandantul garnizoanei, a prezentat raportul, apoi s'a trecut în revistă trupele. Prefectul, *Dr. G. Baiulescu*, și protopopul *Dr. V. Saftu*, au făcut prezentările, iar Suveranii s'au întreținut cu fiecare. Reginei îi s'au oferit multe și frumoase buchete de flori, servindu-să înghețată și șampanie de către doamnele și domnișoarele din localitate. Județul *Odorheiu* a oferit Suveranilor mai multe obiecte de marmoră rară și presse-papier-uri de aur brut, trei bucăți mari de caș frumos garnisit și mai multe covoare și țesături cari au plăcut foarte mult Reginei. La vederea cașului M. S. Regina a exclamat: „De ce n'am avut această brânză în Moldova, unde eră lipsă așa de grozavă, ca s'o pot împărți acuzpilor mei răniți!” După ce s'au întreținut cu mulți din asistență, Maiestățile Lor au trecut în revistă populațiunea aranjată în două rânduri. Eră ceva feeric să vezi pe Suverani la lumina toartelor întreținându-să cu țărani din diferite ținuturi. M. S. Regina eră îmbrăcată în costum național, cu o frumoasă ghebă cusută în fir și mătasă. Pe la ora 11 și jumătate Maiestățile Lor s'au urcat în tren și în uralele mulțimii, care strigă: „Trăiască desrobotorii neamului nostru,” trenul s'a pus în mișcare, sfârșindu-să astfel călătoria triumfală din Ardeal a mult iubitorilor noștri Suverani.

M. S. Regele, cu ocaziunea călătoriei în Transilvania, a trimis din Sibiu, d-lui prim-ministru *Ion I. C. Brătianu*, la Paris următoarea telegramă: „În momentul când calc pentru prima oară pământul liberat al Ardealului, gândul meu să îndreptă spre colaboratorii mei. Vă mulțănesc pentru tot ce ați făcut și faceți încă pentru unirea completă și definitivă a poporului român.”

Tot cu privire la această călătorie d. *Iuliu Maniu*, președintele Consiliului Dirigent al Ardealului, a trimis la Paris d-lui *Ion I. C. Brătianu* următoarea telegramă: „Terminându-și Maiestățile Lor călătoria în adevăr triumfală în ținuturile desrobite, de care prilej populațiunea recunoscătoare s'a folosit, demonstrându-și recunoștința sa sinceră față de eliberatorii săi, cu o căldură și dragoste indescriptibile, ceea ce dovedește în mod clar și neîndoios că unirea înfăptuită a fost și este izvorată din inima întregului popor românesc. În această ocaziune ne aducem aminte

cu gratitudine de d-voastră, acel sfetnic al Maiestății Sale, care a avut curagiul să ia asupra sa răspunderea politică pentru pașul care a făcut posibilă realizarea Unității noastre naționale, prin care astăzi ați câștigat un titlu neperitor de glorie și ați contribuit pentru a înscrie cele mai frumoase pagini în istoria neamului nostru.”

2 Iun. 1919.

Astăzi a avut loc la *Saint-Germain* remiterea condițiilor de pace *delegațiunii austriace*, de către d. Clemenceau, care a rostit următoarele cuvinte: „Domnilor plenipotențiarilor ai republicii austriace! Puterile aliate și asociate m’au însărcinat să vă remit proiectul tratatului, care a fost discutat între noi; dacă nu chiar proiectul în întregime, pentru că ar urma de făcut rezerve în această privință, cel puțin principalele părți asupra cărora ați putea începe de acum delibărările.” În urmă d. Clemenceau le-a făcut cunoscut procedura care va fi urmată de Conferință pentru discuțiuni, punându-le în vedere că nu vor avea loc discuțiuni verbale și că vor trebui să prezinte în scris observațiunile lor. Li s’a dat 15 zile pentru aceasta.

În acest proiect să determină frontierele Austriei cu Cehoslovăcia, cu Bavaria, cu Italia, cu Jugo-Slavia; iar între Austria și Ungaria nu să face nici o schimbare vechii frontiere. Austria va accepta frontierele Bulgariei, Ungariei, Poloniei, României, Statului Sârbo-Croato-Sloven și Statului Ceho-Slovac, așa cum vor fi fixate ulterior. Austria acceptă anularea tratatului dela Brest-Litovsc, recunoscând deplina independență a tuturor teritoriilor fostei Rusii. Ea recunoaște că nu are dreptul să intervină în nici o negociere care va avea loc între Anglia și alte puteri în chestiunea Egiptului și consimte să transmită Marelui Britanii toate puterile date ei de fostul Sultan al Turciei privitor la navigațiunea în Canalul Suez. Austria renunță la toate drepturile și privilegiile în Austria elvețiană. Ea renunță în favoarea Chinei la privilegiile și despăgubirile din protocolul dela 1904. Vasele de războiu vor fi predate Aliaților. Armata navală, munițiuni și material de războiu, vor fi desființate. Forțele armate vor fi demobilizate. Ea să angajează a acorda puterilor aliate și asociate libertatea deplină a trecerii și debarcării în orice parte a teritoriului ei. Dunărea de la Ulm până în jos este declarată internațională, împreună cu porțiunile navigabile ale afluenților și canalelor laterale. Drepturile Ungariei de a face întărituri la Porțile de fier sunt abrogate, deasemenea și drepturile acordate Austriei pe acest râu. Fosta comisiune a Dunării își va relua puterile de dinainte de războiu, dar numai Anglia, Franța, Italia și România vor fi reprezentate, etc.

5 Iun. 1919.

Dela sora mea *Cornelia*, soția protopopului *Ioan Pop* din Morlaca, pe care n’am văzut-o de 7 ani, am primit o scrisoare

din care reproduc aceste rânduri și din care să poate vedea destul de bine care este starea sufletească a fraților noștri din Ardeal decând au scăpat de robia unguerească și cât de fericiți sunt ei în aceste zile mari: „Adeseori ne gândim la tine și mult te dorim, așteptând cu nerăbdare timpul când vom avea fericirea să te avem în mijlocul nostru, pentru ca să-ți povestim multe din cele suferite decând nu ne-am mai văzut și peste ce pericole am trecut. Fie lăudat bunul Dumnezeu că am scăpat cu bine din toate și că suntem în viață și că răsplata ne-a fost așa de mare văzându-ne realizat visul neamului, *România Mare!* O, cât suntem de fericiți că ne-a fost dat să ajungem și noi aceste mari evenimente și cât ne bucurăm că copiii noștri și urmașii lor nu vor mai avea de suferit atâtea chinuri, atâtea persecuțiuni și atâtea umiliri de cari noi nu am fost scutiți“ ... „Suntem ca buimăciți de atâtea bine ce ne-a dat cu înbelșugare Cel ceresc. În săptămâna trecută am fost și noi la Cluj la primirea mult iubiților noștri Suverani, care a fost așa de strălucită și de măreață, încât nici nu pot să-ți spun ceeace a simțit inimile noastre. Regina ne-a fermecat ca o zână din povești“ ... „Apoi în frumosul teatru al orașului, cu care să măndreau odinioară Ungurii, am avut marea friecire să vedem o trupă venită din București și să auzim vorbindu-să în dulcea noastră limbă...”

10 Iun. 1919.

De mai multe luni Crucea Roșie Americană ajută populațunea săracă din România, în mod cu totul gratuit, cu alimente, îmbrăcăminte și medicamente. Această operă de ajutorare s'a întins pe tot cuprinsul țării dela Mehedinți până'n Dorohoiu. În fiecare lună s'au împărțit peste un milion de porții de mâncare de către cantinele deschise în toate orașele. În toată țara s'au împărțit până acum peste 4 milioane de chilograme de alimente, îmbrăcăminte și furnituri spitalicești. Ajutorul să întinde și la satele din jurul centrelor de aprovizionare din orașe. În continuu sosesc vapoare încărcate cu provizii, cantități mari de făină, carne, slănină, fasole, conserve, lapte condensat, ciocolată, cacao, marmeladă, untură, ulei, zahăr, apoi articole de spital, stofe, flanele, ciorapi, cearsafuri, ace, ață, mașini de cusut, săpun de tot felul, etc. Aceste ajutoare sunt trimise de poporul american prin intermediul Crucii Roșii ca o expresiune practică a simpatiei și preteniei față de poporul român, care a suportat cu multă vrednicie și în mod atât de brav chinuitoarele suferințe ale celui mai crunt războiu.

Cu privire la această operă de ajutorare îndeplinită în țara noastră de către Crucea Roșie Americană, M. S. Regele, drept mulțumire și recunoștință pentru binefacerile ei, a adresat Misiunii americane a scrisoare autografă în limba engleză, din care să remarcă următoarele rânduri: „Numele Crucii Americane va fi pururea binecuvântat în Țara Mea. Cu o energie neasemuită

ea a ajutat pe suferinzi devenind un spirit de devotament și de abnegație mai pe sus de orice laudă. Oriunde nevoia era mai mare, acolo să află și Crucea Roșie Americană, pătrunzând în cele mai depărtate colțuri, dând ajutor bolnavilor, îmbrăcând pe cei goi, hrănind pe flămânzi, ducând alinare și confort celor suferinzi. Indreptez toate mulțumirile Mele speciale către membri Misiunii, cari sub conducerea inteligentă a Colonelului *Anderson*, au săvârșit minuni printre populațiunea săracă. Deși războiul a trecut, în loc de a să înapoia la casele și interesele lor, văzând mizeria pe care ocupația a adus'o asupra noastră, ei au rămas cu mult peste terminul stabilit la început, numai pentru ca să nu părăsească opera începută. Neperitoare va rămânea memoria Crucii Roșii Americane."

29 Iun. 1919.

Ieri, Sâmbătă, 28 Iunie, după masă la orele 3, în Galeria Oglinzilor dela *Versailles*, s'a semnat tratatul de pace între puterile aliate și asociate și Germania. Ședința a fost foarte scurtă. La 3 și un sfert, d. Clemenceau, președintele, să ridică și zice: „Ședința este deschisă. Acordul s'a făcut între guvernele Puterilor aliate și asociate și guvernul german. Textul ce trebuie să-l semnați e conform cu acela al exemplarelor cari au fost remise plenipotențiarilor germani. Semnăturile vor fi schimbate; ele constituie angajamentul irevocabil de a executa în mod leal și fidel și în întregimea lor termenii tratatului. Am onoare a invita pe domnii delegați ai guvernului german ca să vie să semneze.”

Cum nu putea fi vorba de a să ceti tratatul care are mai mult de 400 de pagini, d. Clemenceau, în numele Conferinții, a adresat delegaților germani o scrisoare certificând că textul tratatului de pace supus spre a fi semnat de ei, este identic cu cel care le-a fost comunicat. Cei cinci plenipotențiar germani să ridică, părăsesc locurile lor, să așează în fața măsuței dela mijloc și semnează pe rând tratatul, fără să să producă nici un incident, nici o protestare. După aceea diferitele delegațiuni ale puterilor aliate și asociate sunt chemate în ordinea fixată să iscălească. La 3 și 3 sferturi ceremonia s'a sfârșit.

În acel moment încep a bubui primele lovituri de tun, vestind lumii că pacea s'a încheiat. D. Clemenceau să scoală zicând: „Condițiunile păcii între puterile aliate și asociate și imperiul german sunt un fapt împlinit.” Ședința să ridică. Sâmbătă seara delegații germani au părăsit Parisul ducându-să la Berlin. În acea seară Parisul a fost în sărbătoare. Nouă retrageri militare cu torțe au parcurs principalele străzi și bulevarde ale lui.

Un schimb de telegrame s'a făcut între Impăratul Japoniei, Regele Angliei, Regele Italiei, Regele Spaniei, guvernele asociate și între Președintele Republicei franceze. Regele nostru a trimis d-lui Poincaré următoarea telegramă: În clipa când semnarea păcii cu Germania încunună eforturile popoarelor aliate și răs-

plătește jertfele suportate cu atâta eroism, este o trebuință a inimii mele ca să vă adresez, Domnule Președinte, felicitările noastre cele mai călduroase, precum și dorințele mele ferbinți ca o eră de prosperitate și de fericire să vă deschidă nobilei națiuni franceze, soră și pretină a României.”

Camera franceză a votat un credit de 14 milioane pentru celebrarea sărbătorilor *Victoriei*, cari vor avea loc în ziua de 14 Iulie. Programul va cuprinde o defilare de trupe în ținuta de campanie, având în frunte pe cei trei mareșali ai Franței: *Joffre*, *Foch* și *Pétain*.

De când lumea e lume nici o pace n'a meritat să fie așa de sărbătorită ca această pace făcută de biruința dreptății. Când te gândești că la 21 Ianuar 1871, Parisul, după o rezistență dusă până la extrem, silit de foame și de frig, după niște suferințe mai presus de închipuirea omenească, a ridicat pavilionul alb. Trimisul guvernului apărării naționale, *Jules Favre*, trecând avantposturile a fost dus cu escortă la Cartierul general al armatei germane, în fața lui *Bismarck*, așa zisul Cancelor de fier, și acesta cu mâna sprijinită pe masă, i-a dictat cele mai grele condițiuni: Strasburgul și Metzul, abandonări de provincii, părăsiri de cetăți, răscumpărări îngrozitoare, despăgubiri pentru armată, etc. În zadar trimisul republicei franceze a încercat în numele umanității să apeleze la generozitatea învingătorului. Colosul cu cap de box nu cunoștea mila. Ochii lui *Jules Favre* să umplură de lacrimi și după opt zile el s'a dus la Versailles să iscălească tratatul de armistițiu, care însemnă capitularea îngrozitoare. La 2 Martie a semnat pacea, Franța eră obligată să plătească *cinci miliarde în aur* și să sacrifice două provincii: Alsacia și Lorena, etc. . . . Și acum după o jumătate de veac a învins dreptatea și s'a sfârmat pumnul de fier; Franța a eșit biruitoare și pe deplin răsbunată. „*Iată 49 de ani decând aștept această clipă,*” a exclamat bătrânul *Clemenceau*, președintele Conferinței de pace, în consiliul de miniștri, când telefonul i-a adus Luni, 23 Iunie, știrea că Germania s'a supus, primind să semneze pacea. Intreagă Franța a îmbrăcat haina de sărbătoare și toți cei cari o iubesc și o stimează serbează gloria ei, căci sărbătoarea aceasta a Franței este sărbătoarea dreptății, care pentru toate popoarele nu poate fi decât una și aceeași, egală pentru toți!

În aceeași ordine de idei voiu aminti o curioasă coincidență de date. La 7 Maiu 1918, în sala istorică a Palatului dela Cotroceni, acolo unde s'a hotărât războiul nostru pentru unitatea națională, s'a semnat în silă, sub amenințarea dușmanului îngâmfat, instrumentul de subjugare definitivă a întregului neam românesc. Impărăția Kaizerului atingea apogeul forții și să pregătea să dea cu armatele liberate din răsărit ultima lovitură Franței și să sfărâme astfel tot ce-i stă în cale. Abia trecură câteva luni și cea mai trufașă armată de pe pământ a trebuit să primească fără discuție capitularea dictată în pădurea dela

Compiègne și după o așteptare chinuitoare, exact în aceeași zi, în ziua semnării tratatului dela București, la 7 *Maiu* 1919, Germania a aflat sentința Areopagului dela Paris și a luat cunoștință de condițiunile tratatului ce-i mai îngăduiă să trăiască. După triumful iluzoriu din anul 1918, aceeași zi de 7 *Maiu* a anului viitor i-a desvelit partea tragică a unei politici nesocotite, sfârșită printr'un îngrozitor dezastru. Germania a stat consternată înaintea documentului diplomatic, întocmai cum stătuse și mica Românie în fața tratatului dela București. Ziua de 7 *Maiu* i-a arătat Germaniei calea cea lungă și grea a reparațiunilor juste și a ispășirii cuvenite, iar ziua de eri, 28 *Iunie*, i-a statornicit regimul viitor, dând Franței victorioase cea mai meritată răsplată. Dela 28 *Iunie* 1914, după atentatul încă nelămurit dela *Serajevo*, a început a să pune la cale, sub autoritatea morală dela *Postdam*, deslănțuirea groaznicului războiu de cucerire. Cinci ani mai târziu, în aceeași zi, 28 *Iunie* 1919, Germania semnează *pacea dela Versailles*, mărturisind completa ei neputință fără nici cea mai mică demnitate. A semnat pacea în *acelaș palat*, de unde a strălucit prestigiul incomparabil al unei Regalități fără seamăn în lume, de unde a radiat lumina neperitoare a spiritului francez. Ceremonia, simplă și impunătoare, a avut loc în *Sala Oglinzilor*, în acea sală în care la 18 *Ianuarie* 1871, marea națiune greu rănită azistă cu amărăciune la înălțarea orgolioasă a dușmanului neîmpăcat dela Rin. Acolo, unde Regii și Prinții germani, sub impulsul lui Bismarck, au proclamat de *Impărat al Germaniei* pe Wilhelm I, acolo au pășit eri niște simpli burghezi, smeriți, temători și resemnați, ca reprezentanți ai Germaniei democratizate, ca să iscălească tratatul impus de Franța.

Guvernul român fiind înștiințat oficial încă de aseară că pacea dintre Aliați și Germania s'a semnat, astăzi s'a oficiat un Te-Deum în Capitală și în toate orașele și satele României. În București s'a oficiat Te-Deum-ul la Mitropolie în prezența iubiților noștri Suverani, a tuturor miniștrilor și plenipotențiarilor țărilor aliate, membrilor misiunilor militare și numeroșilor ofițeri generali și superiori români. După serviciul divin M. S. Regele a primit defilarea companiei de onoare a Vânătorilor de Munte. Seara capitala a fost splendid iluminată și împodobită cu drapele române și aliate.

Astfel s'a sfârșit cel mai sângeros războiu pe care îl cunoaște istoria; vinovații intră pe calea ispășirii, iar victimele agresiunii își înalță frunțile luminate de biruință și răsplată... Cu toate acestea, nici unii, nici alții nu sunt mulțumiți. Să înțelege dela sine că Germania nu poate să fie mulțumită, ea care a pornit și dus războiul cu scopul de a stăpâni lumea și care nici chiar acum n'a simțit îndeajuns genunchiul învingătorului și n'a putut fi redusă la supunerea oarbă, însoțindu-și iscălitura pusă pe tratat cu amenințări și protestări și considerând în ace-

lași timp și acest tratat ca pe un petec de hârtie... Dar nici chiar Aliții nu sunt deopotrivă de mulțumiți de acest tratat de pace, care este exclusiv opera celor *patru mari*. — Belgia este mahnită că glasul ei a fost nebăgat în seamă și nici una din promisiunile ce îi s'au făcut n'au fost împlinite pe deplin, deși suferințele, distrugerile și masacrele ei o îndreptățesc la cea mai deplină satisfacție. — România, care a dus războiul alături de Aliții săi cu un spirit de abnegațiune și de jertfă, care au făcut pe unii din marii purtători de cuvânt ai sufletelor occidentale să numească țara noastră *paratonerul* tuturor loviturilor germane; România, care a îndurat toate durerile ocupațiunii vrăjmașe, ce i-a secătuit rezervele de viață, toate suferințele trădărilor rusești și ș'a dus calvarul misiunii sale destul de nobil; România, cu tot martiriul n'a fost luată în seamă și a fost tratată ca o țară care nu merită decât rămășițele unui festin, preocupându-i-să cu metrul teritoriile pe care le-a revindecat în virtutea unui tratat semnat tocmai de cei mari, cari au dictat pacea de astăzi, iar în Comisiunea pentru fixarea despăgubirilor de războiu nici n'a fost primită. — Italia este iarăși adânc nemulțumită; ea care, deși reprezentată în Consiliul celor patru, n'a putut avea vot egal, cece a atras căderea ministerului Orlando. — Apoi, chiar Franța, după unele ziare, n'a fost pe deplin mulțumită.

Ti să strânge inima când te gândești că poate nici din tratatele de pace cari să vor încheia cu Austria, Bulgaria și Turcia nu vor dispărea toate greșelile și cauzele de discordie viitoare. Este de mirare cum *Cei Mari* nu vreau să înțeleagă nici acum că numai printr'un spirit larg de dreptate și de egalitate între *mari* și *mici*, sprijinit pe sfințenia tratatelor de alianță, cum este și al României, să va putea asigura Europei o eră de liniște și de consolidare în viitor?!

7 Iul. 1919.

La 15/28 Iunie s'au împlinit treizeci de ani dela moartea marelui nostru poet *Mihail Eminescu*. Cu această ocaziune d. *A. C. Cuza* a publicat în numărul 143 al *Neamului Românesc* următoarea frumoasă poezie intitulată: *O magiu lui Eminescu*:

Seninei tale frunți îi să cuvine
Cununa cea de laur și de stejar...
Și-acum când ceasul răsplătirii vine,
Pe-a dușmanilor jalnice ruine,
Să să ridice sfântul tău altar.

Căci ieri „la a r m e” ți ai chemat poporul,
Care gemea în lanțuri, umilit...
Și azi, te-aclamă el, biruitorul,
Ce ți a urmat cu vitejie sborul
Spre idealul tău, neprihănit.

Un veac de prigoniri, sinistru,
 Il ispășesc străinii, blestemați . . .
 Sântem stăpâni pe Tisa și pe Nistru,
 Pe Ceremuș, pe Mureș și pe Istru,
 Un neam, un singur neam, unit de frați.

Mihail Eminescu

Fi dar slăvit, poet al desrobirii,
 Poet al idealului visat . . .
 Tu, ce ne-ai dus pe calea mântuirii,
 A biruinții noastre și-a Unirii,
 Poet, cu lauri azi încununat!

10 Iul. 1919.

Conferința de pace dela Paris, sau mai bine zis *cei patru potențați ai lumii*, caută să ne trateze mai mult ca pe niște dușmani, decât ca pe aliați. Dupăce au nesocotit cu totul tratatul nostru de alianță dela 4/17 August 1916, iscălit de Anglia, Franța, Italia și Rusia, cu privire la granița dela apus, ciopârtindu-ne Banatul, acum vreau să știrbească și suveranitatea Statului român, pentru care națiunea noastră a luptat de veacuri ca s'o câștige și s'o păstreze. Cei mari vreau ca să impună prin tratat protecțiunea minorităților și aceasta sub controlul marilor puteri, formând astfel Stat în Stat din fiecare naționalitate, pe câtă vreme România a acordat naționalităților minoritare: egală

îndreptățire politică, culturală și confesională, și aceasta fără controlul și presiunea nimănui. Apoi prin diferite clauze economice privitoare la drepturile de transit și politică vamală, tratatul de pace ne pune la discreția puterilor mari și în imposibilitate de a ne creă o industrie națională și un comerț care să pună în valoare resursele economiei naționale. Prin clauze financiare, tratatul de pace ne obligă să luăm partea noastră nu numai la datoriile monarhiei austro-ungare până la 1914, ci și la datoriile ei de războiu. Astfel la această mare Conferință a păcii universale glasul dreptății noastre a fost înăbușit și, pentru a satisface pe acei cu putere și influință mai mare, ni s'au luat sute de mii de Români, veseli că în sfârșit au fost scăpați din robia ungurească, ni s'au refuzat singurele hotare care să pot apăra, ni s'au impus sarcini și ni s'au cerut îndatoriri care calcă drepturile și întrec puterile noastre.

Cine s'ar fi îndoit vr'odată de sinceritatea făgăduelilor Puterilor Mari, de lealitatea și cuvântul lor de onoare? Și mai cu seamă de a Statelor-Unite din America. Toată lumea avea o deplină încredere că *Dreptatea* va fi ocrotită de astă dată, dacă nu de toți, cel puțin de modernul apostol Wilson, care publicase acea faimoasă tablă de 14 porunci, pe cari trebuia să se întemeieze o nouă politică morală. Roadele păcii dela Versailles sunt: știrbirea Banatului, iluzia completă a despăgubirilor de războiu și celelalte condițiuni de robire tot așa de grele și de rușinoase ca și acele cari ni le-au impus vrăjmașii prin tratatul dela București. Toți s'au călcat în picioare făgăduelile iscălite și neiscălite, cu cari au înșelat o lume întreagă. Tratatul dela Versailles a fost înveluit de o grozavă țăsătură de minciuni și nedreptăți. Prin această pace s'a dovedit mintea greoaie alui Wilson și totala lui nepregătire pentru deslegarea problemei mondiale. În jurul acestei păci s'au petrecut lucruri cari ar putea da vedere și orbilor și fariseii politici n'au decât să-și plece ochii dacă ar mai avea un pic de rușine. Impăciuatorii lumii dela Paris, vestitul *Consiliu suprem*, a dat dovadă de nepregătire și lipsă de concepție politică, lipsă de plan și de idei și întregul tratat de pace este o urzeală de sofisme și de interpretări iezuitice, cari i-au înveluit cu prefăcătorie limbajul și substanța lui. Avea dar România pentru ce să meargă la Paris cu tratatul său de alianță din August 1816 în buzunar, mândră că s'a făcut cu prisosință datoria!

Pentru toate acestea motive, d. Brătianu a plecat din Paris cu inima rănită ca să vină în țară și aci să arate Regelui și guvernului cum stă lucrul, examinând situația în toate amănuntele ei și să se iee o hotărâre împreună și cu miniștrii Ardealului, Basarabiei și Bucovinei. În seara zilei de 6 Iulie d-sa a sosit în București.

În drumul său spre casă, în gara *Arad*, unde trenul s'a oprit mai bine de o oră, d. Brătianu a fost primit de un public

roarte numeros în frunte cu episcopul *Ioan* și prefectul Dr. *Iustin Marșieu*. La scoborârea sa din vagon a fost întâmpinat cu urale și strigăte de: „Să trăiască făuritorul României Mari!” Prefectul județului l'a întâmpinat cu următoarele cuvinte: „Suntem fericiți, domnule prim-ministru, că ne-am putut vedea visul împlinit, operă la care d-voastră ați muncit din răspuțeri. Bărbatul care a realizat acest măreț act este idolul nostru și recunoștința ce-i purtăm va fi vecinică. În calea spinoasă ce aveți de dus și de acum înainte pentru binele României, vă dorim succes și din adâncul inimii vă urăm ca năzuințele pentru care luptați să le aduceți la îndeplinire. Trăiască întemeietorul României Mari!” D. Brătianu a răspuns astfel: „Sunt fericit astăzi de a călca în acest Arad pe pământ românesc. Avem datoria de a fi străns uniți și a ne apăra și în viitor și obligațiunile ce avem față de poporul nostru ne impune o muncă comună, sinceră și străns unită. Vă zic deci: Să trăiască România Mare, care trebuie să fie o *Românie tare!*”

După întoarcerea în țară d. Brătianu a fost primit în audiență de Rege, căruia i-a prezentat raportul asupra situației României la Conferință. S'a ținut un consiliu de miniștri, în care d-sa a făcut o expunere amănunțită a situațiunii noastre externe în legătură cu lucrările dela Paris. Al 2-lea consiliu de miniștri a avut loc astăzi, la cari au participat d-nii *Iuliu Maniu*, președintele Consiliului Dirigent din Ardeal, și *I. Nistor*, ministrul Bucovinei. După consiliu, d. Brătianu fiind întrebat de ziarști le-a declarat că nu are ce să le spună, fiindcă ei știu ce s'a petrecut, dar a adaugat că „lucrurile bune să fac cu răbdare și așteptare.” D. Brătianu crede că politica de *rezistență* va avea un efect grabnic pentru obținerea unor modificări în tratat. D-nii Maniu și Ciugureanu au declarat că să solidarizează cu punctul de vedere al guvernului. De altfel toți miniștri teritoriilor alipite, în urma consfătuirilor avute au constituit un bloc politic comun în ceea ce privește politica externă, declarându-să categoric pentru *integritatea* teritorului românesc și în contra oricărei cesiuni.

21 Iul. 1919-

Eri a avut loc înmormântarea cu toate onorurile militare a generalului *Eremia Grigorescu*, eroul dela *Mărășești*, mort în câteva zile de gripă infecțioasă, în etate numai de 56 ani. După dorința M. S. Regelui, corpul neînsuflit al marelui general a fost depus în biserica *Mihailu Vodă*, pe un catafalc împodobit cu flori și coroane, în jurul căruia au făcut de gardă patru ofițeri inferiori. În același timp, Regele printr'un ordin de zi, pentru a cinsti memoria mult regretatului general, a ordonat ofițerilor, cari în timpul campaniei au făcut parte din armata I să poarte doliu timp de trei zile. Funerariile naționale făcute ilustrului general au întrecut tot ceea ce s'a făcut până acum la noi. Capi-

tala a fost cernită și întreagă suflarea românească a plâns moartea prematură a acestui erou național. În biserică, primul ministru d. Brătianu, în cuvinte emoționante, a adus prinosul de recunoștință al României întregi, pentru acărei mântuire generalul Grigorescu a luptat cu așa strălucită bărbăție. Tot astfel au vorbit și d-nii general Văitoianu, ministru de războiu, și Tache Ionescu. Din biserică corpul generalului a fost transportat la gara de Nord pentru a fi dus la *Mărășești*, însoțit de un cortegiu impunător. Pe capacul sicriului erau ținute chipiul generalului și cele *trei* spade ale lui: cea de onoare dăruită de cetățeni, având la dragon panglica ordinului Mihaiu Viteazul, apoi spada dăruită de Japonia și spada pe care a purtat-o generalul în timpul luptelor dela *Mărășești*.

Generalul Grigorescu Eremia

Astăzi, la ora 7 de dimineață, a sosit în gara *Mărășești* trenul care purtă corpul neînsuflețit al viteazului general, de unde a fost dus cu toate onorurile militare, străbătând satul, la cimitirul din localitate, unde eră de față o imensă mulțime de oameni din toate satele din jur. După cuvântarea duioasă a generalului *Referendaru*,

trei salve de tun au vestit punerea în mormânt a generalului Grigorescu, în cimitirul din lunca Siretului, în apropierea tranșelor pe cari trupele lui biruitoare le-au umplut cu cadavre dușmane, în locul unde a bubuit glasul monstruos al tunului și unde a curs cel mai bun și mai bogat sânge românesc, dormind somnul de veci alături de ceilalți fii ai țării, căzuți pentru ea, și pe cari marele general i-a condus la isbândă. Numele acestui viteaz va rămânea în cartea de aur a suferinții și gloriei poporului român, legat de bătălia dela *Mărășești*, care odată cu mântuirea României a adus după sine și începutul dezastrului german. Faima victoriei dela *Mărășești* merge împreună cu numele generalului Grigorescu, tot așa după cum *Oituzul* săpase pentru prima oară în stâncă alături de numele lui și lozinca rămasă de atunci celebră: „*P'aici nu să trece!*”, la care a răspuns în curând lozinca tot așa de celebră dela *Mărășești*: „*Nici p'aici nu să trece!*” (Vezi ziua de: *6/19 Sept. 1917*, tom. I).

D. Iuliu Maniu, președintele Consiliului Dirigent din Sibiu, a trimis doamnei *Elena general Grigorescu* următoarea telegramă: „Deplângem și noi pierderea Marelui General și neînvinsului erou, care prin geniul său a scris o nouă pagină de glorie în Istoria Neamului Românesc, contribuind în mod puternic la înfăptuirea idealului românesc. Consiliul Dirigent vă roagă, să primiți expresiunea adânc simțitei condoleanțe.”

24 Iul. 1919.

Tratatul de pace înmănat delegaților Austriei n'a fost modificat de loc în favoarea noastră, cu toate protestările ridicate de delegații noștri și de opinia publică, atât la noi cât și în Franța, ceea ce face ca România, neputând accepta condițiunile de pace care îi să impun, să refuze semnarea tratatului cu Austria.

Multe ziare din Franța și dintre cele mai mari, cum este „*Le Temps*” arată nedreptățile pe cari le comite Conferința de pace față de România. Iată ce scrie ziarul *Le France* în privința aceasta: „România a intrat în luptă alături de aliați pe baza unui tratat care-i asigură în caz de victorie, nu numai deplinătatea revendicărilor ei teritoriale, între cari și Banatul întreg, dar și *loc egal cu celelalte puteri la Conferința păcii precum și independența economică față de oricine ar fi*. Cu toate că n'au fost ajutați, ba, ceva mai mult, au fost chiar tradați de Ruși, Românii s'au făcut mai mult decât datorii. Ei s'au sacrificat perzând 800.000 de oameni la o populație de 8 milioane, adecă proporțional cu celelalte state beligerante au avut cele mai grele pierderi. Cu toate acestea Românii n'au sfârșit nici azi războiul. Deși mor de foame și n'au de nici unele, ei continuă să să bată și contra bolșevistilor ruși și contra Ungurilor, fără să să plângă și fără să facă paradă de suferințele lor. Tradată odată de Ruși, România s'a ridicat de data asta ca o lupoaică ca să-și apere puii, aruncându-să în foc din nou, gata să să răsbune, gata să-și

arate până la sfârșit fidelitatea către Aliți.” Cu privire la nemulțumirile României pentru nedreptățile făcute de către Conferința păcii zice: „Mai întâiu îi s'a luat României jumătate din Banat, cea mai frumoasă și cea mai bogată din provinciile pe cari le revindică și care îi să cuvin de drept. I-s'a modificat frontiera în Transilvania împingând'o cu 30—40 kilometri la est de Tisa, în detrimentul României și în favoarea Ungariei inimice și învinsă. Dar atât nu-i de ajuns. România este sfătuită să cedeze Bulgariei, o altă inimică învinsă, parte din Dobrogea sudică. Toate acestea în ceeace privește teritoriul. I să impune încă României să asigure transitul pe căile sale de comunicațiune tuturor mărfurilor aliata, precum și controlul și dreptul de veto al străinilor pentru utilizarea mijloacelor sale de comunicație, pentru tarifele sale vamale, pentru legislația sa comercială și industrială, sau cu alte cuvinte să renunțe implicit la completa sa suveranitate în organizația propriei sale vieți economice. Tot așa o forțează să primească controlul principalelor state asupra sortii minorităților etnice, control care ar putea atinge legile, administrația, ba poate chiar formațiunile ministeriale și care ar avea de urmare amestecul marilor puteri în afacerile interioare ale țării, precum și crearea de partide politice, fie francofile, fie anglofile, fie italo-file, după influența uneia sau altele din acestea mari puteri. Ca culme însă, Conferința de pace ridică din nou chestia Basarabiei, provincie care a făcut parte din corpul României mai bine de 1000 de ani și care de data asta s'a alipit patriei-mume prin libera voință a locuitorilor ei. În fața acestor lucruri să înțelege dela sine că d. Brătianu nu poate să-și iee răspunderea unui asemenea tratat, nici ca om politic, nici ca șef de partid, nic ca șef de guvern.”

Sub titlul *Rezistența latinității* d. Radu Dragnea scrie în ziarul *Patria* din Sibiu un interesant articol care să sfârșește astfel: „Latinitatea este metodic înlăturată și aceea ce nu s'a observat la Paris, ea a fost înlăturată cu concursul Franței. Resentimentul Italiei și al României, față de metropola latinismului, nemulțumirea lor recentă, au cauze mai adânci decât nedreptățile teritoriale cari li să fac. Culpabilitatea Franței nu este de a nu fi apărat drepturile noastre geografice; nu; culpabilitatea Franței este de a nu fi văzut, că sub ochii ei să pregătește *predominarea pe continent a rasei anglo-saxone în colaborare cu rasa slavă și în dauna rasei latine*. Și acest sentiment pe care îl încercăm, este cu totul legitim, pentru că el isvorește din revolta fraternității. Franța a eșit din războiu istovită și cu o psihologie sdruncinată. Trăind cinci ani cu frica în sân de a nu fi învinsă, soluțiile de perspectivă, cu care s'a caracterizat politica ei în trecut, față de țările latine, au fost înlocuite cu soluțiile imediate. Preocuparea din timpul războiului, de a găsi în fiecare zi câte o soluție, pentru isbiturile pe cari le primea zilnic, i-a alterat și metoda politică în sensul că astăzi soluționează marile probleme,

tot cu repeziciunea nerăbdării de a să repară îndată, cu care soluționează rupturile de front. Psihologicește este și senzibil, este și espicabil. Așa se espică cum nu poate vedea ea, că la Paris, România încercuită de Slavi, este tratată nedrept, că Italia este scoasă din concertul marilor puteri, și că toate acestea să petrec în timpul în care Spania nu dă nici un semn de viață nouă. Dar va veni o vreme când Franța se va desmetici, când își va scutura de pe suflet toate rămășițele războiului și când va trebui să înscrie pe steagul ei, în fața luptelor de rasă, care să desemneze în viitor: „*Rezistența latinității.*”

Ziarul *Mișcarea* din Iași, în Nrul 139, publică sub titlul „*Latinii*” următorul articol plin de adevăr și cu adânc înțeles: „Pe cât de strânsă a fost unirea popoarelor neolatine în timpul războiului, pe atât sunt ele astăzi de desbinate. Fe cât de mari au fost sacrificiile lor în vremea măcelului, pe atât recompensele au fost mai mici. Aceste sunt adevărurile ce să desprind clar din analiza tratatului dela Versailles, — și nu sunt de sigur îmbucurătoare. Căci odată cu dispariția visului frumos al Unirii latine să ia și putința de propășire a celor mai admirabile popoare ale Europei, după cum prin nerecompensarea sacrificiilor ele devin victimele unui războiu care le-a fost impus fără voia lor. Nu voim să știm care este cauza pentru care Franța este lipsită de flota ei, de o parte din despăgubirile ce îi să datorau, de garanțiile suficiente pentru viitor. Nu cercetăm pentru ce Portugalia a fost desconsiderată, Italia esclusă din recenta alianță a marilor Puteri, nedreptățită în chestiunea Smirnei, a portului Fiume, a Adriaticei; nu căutăm motivele nedreptățirii României printr'o vasalitate nedemnă de trecutul ei, nici pe acelea a desconsiderării Belgiei și a sacrificiilor ei. Constatăm numai că *latinitatea suferă*, că „înțelegerea latină”, după cum spun ziarele italiene, „*în câteva săptămâni va fi trăit!*” Iar această desbinare este cu atât mai întristătoare cu cât pornește dela cele două surori mai mari, Franța și Italia, cari în deplin acord trebuiau să susție pe cei mici. Opinia publică franceză a voit să știe cauza acestei desuniri. Reprezentantții marelor ziare pariziene au făcut anchete în Italia și Belgia, au luat interviewuri oamenilor politici români și portughezi. Rezultatul este învariabil același, politica celor patru a uitat de latini. Și doar sacrificiile lor au asigurat victoria... Aceasta este situația prezentă. Italia înțelegând'o a luat întotdeauna apărarea surorilor ei mai mici. Opinia publică franceză e pe cale de a înțelege și ea că după cum spune în „*Le Journal*” d. Maurice de Welffe: „Franța e prea mică pentru ca să poată prospera izolată.” „Ea trebuie să profite de cele câteva săptămâni ce au mai rămas, pentru a împiedeca nimicirea înțelegerii latine. Viitorul va arăta dacă o va face.”

Marele ziar elvețian *Le Démocrate* publică un senzațional articol, din care vrednice de reprodus sunt următoarele, fără să facem nici un comentariu: „să petrec actualmente în Europa cen-

trală fapte de o oarecare gravitate, care sunt de natură să descrediteze *Societatea Națiunilor*. Marile puteri, sau mai bine zis unele din marile puteri, sub impulsunea nababilor internaționali, ai căror șefi să află la New-York, dacă nu la Berlin, să silesc să pună literalmente sub tutelă Polonia, Ceho-Slovacia, România și Jugo-Slavia. Este aci un precedent, care pentru micile State ca Elveția, prezintă o semnificare de temut." După ce discută pe larg chestia nedreaptă a minorităților; chestie ridicată, legiferată și impusă tocmai de aceia cari au refuzat să recunoască Chinezilor și Japonezilor egalitatea în tratament cu rasa albă, și care chestie va fi o sămânță de anarhie pentru micile state; — după ce descrie sclăvia financiară și economică care va apăsa asupra acestor State, arătând că prin acele măsuri surprinzătoare să ajunge la acest rezultat paradoxal că Serbia și România, cari erau în 1914 State suverane sunt coborâte în 1919 la rangul de Colonii ale „Societății Națiunilor,” în al cărei consiliu nu sunt măcar reprezentate, așa că Marile Puteri așiază aceste patru mici state sub adevărată aservire, tratându-le ca inimice, pe ele, ale căror popoare au suferit toate martiriul pentru cauza libertății, și cari au contribuit într-o măsură inegală, dar foarte importantă, la victoria comună; — după ce arată că aceasta este o mare nedreptate, și că nu pe o nedreptate se poate întemeia *Societatea Națiunilor*; continuă astfel: „Secretul misterului rezidă, trebuie s'o spunem, în puterea formidabilă a unei anumite finanțe semi-evreiască și semi-creștină — mai ales adoratoare a vițelului de aur — care își zice americană, dar să află tot așa de bine și la Londra ca și la Franckfurt. Aceiași speculatori arhimilionari apără bolșevismul, pentru că slăbește Rusia și le îngăduie să obție dela Lenin, concesiuni fructuoase. Politica lor constă în a menaja Germania pentru ai răscumpăra comerțul și industria, apoi a impovora d'impotrivă restul Europei, a sămăna discordia și zizania pentru a putea mai bine pescui în apă turbure și ași umple pungile. Astfel Jugo-Slavia, cu totul sleită, e pe cale de a deveni prizoniera și sclava sindicatelor financiare americane. De trei ori s'a găsit soluțiunea problemei Adriatice; de trei ori nababii căptușiți cu aur s'au pus deacurmezeșul și au isbutit să-și opună *veto* al lor. Lor le este indiferent dacă sângele curge; esențialul este ca să producă capitalurile lor. Satrapii *Baruch*, *Branteys* și *Barvmann*, sprijiniți de puternice personalități politice, și prea adese secondăți de un înalt personaj*) din anturajul direct al Președintelui Wilson, n'au încetat de opt luni încoace, să terorizeze pe marele bărbat de stat, care guvernează, — sau e ținut că guvernează, — la *Casa Albă*. Această treime aspiră ca să devie adevărata succesoare a camarilei din Berlin? Urmarea istoriei ne va lămuri.

*) Să zice că soția Președintelui Wilson ar fi evreică, adecă de aceeași nație ca cei trei șatrapii arhimilionari.

În aşteptare, România, condusă de d. *Ion I. C. Brătianu*, refuză să semneze tratatul de pace, nevrând să treacă sub furcile caudine ale triumvirilor multimilionari. Iar noi îi strigăm: „*Bravo, Elveţienii aplaudă gestul d-tale!*”

26 Iul. 1919.

Generalul *N. Petala*, comandantul corpului IV de armată din Iaşi, fiind mutat la Corpul VI din Cluj, a dat următorul *Ordin de zi*: Ofiţeri, Subofiţeri şi Soldaţi ai Corpului IV de Armată! După un an şi două luni de muncă comună, plec din fruntea voastră, fiind mutat prin Înaltul Ordin al M. S. Regelui la Comanda Corpului VI de Armată. Am venit în mijlocul vostru în cele mai grele zile ce au fost hărăzite Neamului Românesc, după încheierea vremelnice dar dureroasei păci dela Bucureşti. Am suferit împreună acele clipe de umilinţă şi de durere, şi din încrederea reciprocă, ce s'a legat între noi, am căpătat puterea de a nădăjdui şi de a ţine mereu fruntea în sus, conştiinţi de dreptatea noastră, mândri de faptele noastre de arme şi încrezători în isbânda ce trebuia să vină. Această isbândă am aşteptat-o împreună, zi cu zi, ceas cu ceas, fără să şovăim în credinţă şi fără ca voi cei mai viteji între vitejii oştirei româneşti, să murmurăţi sub povara suferinţelor voastre... Am aşteptat-o încrezători, până în ceasul când, prin valul cernit al lacrimilor unui neam, a străbătut glasul de înviere. Şi atunci... v'am văzut ostaşi, prefăcându-vă într'o clipă din mucenici ai durerii în crainicii isbândeii mult aşteptate! V'am văzut pornind spre porţile zăvorite de veacuri ale Carpaţilor, şi am văzut căzând sub paşii voştri lanţurile seculare ale Ardealului şi Bucovinei! V'am văzut la Putna, desrobind mormântul Marelui Stefan; la Suceava, unde aţi înviat trecutul de Glorie, prin măreţia unei clipe de isbândă, şi la Hotin, unde aţi tras din nou hotarul strămoşilor noştri! V'am văzut peste tot neînfrânţi în faţa primejdiei, mândri dar generoşi în zilele de isbândă: — iar în clipele de linişte, atunci când glasul tunului tăcea, v'am văzut soldaţi ai civilizaţiei şi culturii româneşti, propovăduind în ţările desrobite credinţa în „*noua patrie*”, şi ducând pe plaiurile lor, cuvântul de pace, de ordine şi de înfrăţire. V'am văzut peste tot şi în tot timpul, tot atât de vrednici în luptă, pentru cucerirea hotarelor fireşti, pe cât de harnici şi de înţelepţi în lupta mai grea, dar şi mai glorioasă a cuceririi sufletelor! De aceea azi, când vă părăsesc pentru a merge în fruntea unui Corp de Ardeleni, o fac cu mare părere de rău, însă şi cu legitima mândrie a datoriei împlinite cu folos. Noilor fraţi de arme le voi duce imboldul măreţ al ostaşilor din Moldova, al vostru, care aţi luptat aşa de frumos pentru biruinţa noastră şi pentru desrobirea lor. Le voi arăta pilda de jertfă şi de vitejie ce aţi dat şi daţi încă neîntrerupt, veghind cu bărbăţie la vechile hotare ale Moldovei reîntregite. Le voi spune toată povestea suferinţelor

și vitejiei voastre, și le voi duce cuvântul vostru de dragoste și de frăție, pe care vom așeza pe veci temelia unirii noastre sufletești! Ostași! Astăzi când în jurul țării noastre, Impărățiile cad și Statele să sfărâmă în lupte fratricide, unele pentru că erau întemeiate în disprețul Dreptății, altele fiind cuprinse de nebunia anarhiei și a distrugerii, voi ați rămas credincioși ca întotdeauna, și, strânși în jurul Regelui și Steagului vostru, ați câștigat victoria. Prin disciplina voastră de fier, prin energia și vitejia voastră, ați arătat ce poate ostașul român. Despărțindu-mă de voi, mândru de ceea ce am înfăptuit împreună, vă mulțumesc la toți pentru vrednicia și credința pe care, sub ordinele mele, le-ați pus în serviciul Țării și a Regelui nostru. Vă mulțumesc și vă îndemn ca și mai departe, sub ordinele noului vostru Comandant de Corp de Armată, care este una din mândriile oștirea noastră, să mergeți pe aceeași cale, luptând cu arma, cu pilda și cu cuvântul dreptății și al legalității pentru înfrățirea sufletească a tuturor cetățenilor noștri, fără deosebire de credință și de clasă socială și pentru sporirea prestigiului și puterii Statului Român. Cu aceasta, voi care cu arma în mână, ați dat ființă României Mari, vă veți fi făcut încă odată datoria, consolidând ca apostoli ai civilizației și culturii românești și ca propovăduitori ai unirii și armoniei sociale, opera înfăptuită de voi ca soldați. Cu acest ultim îndemn vă zic la toți „rămas bun”, Ofițeri, Subofițeri și Soldați ai Corpului IV de Armată!”

27 Iul. 1919.

În ziua de 22 I. c. armata română a ocupat partea din Banat pe care o părăsira francezii; cu această ocaziune, încă din ajun, clubul român din Lugos a publicat următoarea chemare: „Iubiți concetățeni! Către Români din Lugos avem următoarele cuvinte: Măne. Marți în 22 Iulie, sosește în Lugos armata română, care pentru prima dată pășește pe pământul nostru. Ea vine în numele Majestății Sale Ferdinand I, Regele tuturor Românilor. Aproape două mii de ani sunt, decând Impăratul Romei, Marele Traian ne-a așezat pe acest pământ. Nu mult după acest așezământ, popoare multe și lacomе au năpădit asupra noastră și ne-au împărțit acest așezământ, popoare multe și lacomе au năpădit asupra noastră și ne-au împărțit țara și pe noi între ele, așa că poporul român a putut să-și zică cuvintele Scripturii: „Împărțit'au hainele mele loru-și și pentru cămașa mea au aruncat sorti!” Împărțiți sub mai multe împărății, când acestea au purtat războaie între ele ne-au pus față în față la frontul de luptă, și frate cu frate ne-am spintecat și omorât, întărind domnia lor. Așa a fost și acum, în războiul din urmă, de care avurăți și voi parte. Ați fost mânați acum chiar și contra fraților voștri din România, cari luptau ca să vă desrobească pe voi. Când milioane de dușmani s'au pus contra celor șase sute de mii de ostași ai României, și când această mică, dar

vitează armată a trebuit să se retragă cedând dușmanului Capitala Țării, Bucureștii, stăpânii noștri de odinioară ne-au silit ca să sunăm clopotele bisericilor noastre, ca semn de bucurie. Ne-au silit să râdem cu ei de durerea noastră! Dar Dumnezeu a văzut batjocura și nedreptatea ce ni s'a făcut, a întors roata ce a despicat pe Horia și Cloșca, contra celor fără de lege prin baioneta soldatului român dela Oituz, Mărăști și Mărășești. Acolo, la acel front de luptă, a primit mângăierea cuvenită Avram Iancu și marele Mihaiu Viteazul, cari de acum înainte își vor dormi somnul în liniște. Acolo s'a hotărât soarta popoului român. Luptătorii de acolo ne-au scos din robia în care gemurăm aproape două mii de ani, căci acolo au fost frânți dușmanii noștri de veacuri! Această armată, care a deschis porțile libertății, nouă și urmașilor noștri, este armata care mâne întră în orașul nostru. Preoților, încununați altarele cu rugăciuni de mulțumire! Mamelor, nu mai plângeți pe fiii voștri, cari au murit pe câmpul de luptă, căci iată Dumnezeu mâne vă trimite mângăiere ca să vedeți pe răsbunătorii fiilor voștri. Soțiilor, nu mai plângeți pe bărbații voștri, căci copilașii, rămași orfani de tatăl lor, vor binecuvântă țărâna acestora d'impreună cu toată suflarea românească! Aceia cari au trebuit să moară pentru interese străine sunt răsbunați prin vitejii care ne sosesc mâne. Sunați clopotele bisericilor! Ridicați inimile dragostei de frate! Impodobiți-vă casele! Aprindeți lumânările! Căci vin frații noștri, răsbunătorii noștri și eliberatorii noștri! Eșiți întru întâmpinarea lor și strigați: „Osana celor ce vin întru numele Domnului!” A venit pacea! Ne adresăm deci și către concetățenii noștri de altă naționalitate așa: Dumnezeu a rânduit ca stăpânitorul nostru de acum înainte să fie Maiestatea Sa Regele tuturor Românilor Ferdinand I. El este și Regele vostru! Prăznuiți d'impreună cu noi, și mulțumiți lui Dumnezeu că prin sabia ostașilor lui ați scăpat de o anarhie de care conaționalii voștri din alte părți n'au scăpat. Nu uitați nici ordinea socială, căci cei mai puțini trebuie să se plece votului celor mulți. Vivat! Trăiască armata română!”

Nu să poate descrie bucuria ce au simțit-o cu această ocazie Românii din Orșova, dar mai ales cei din Lugos și cei din Caransebeș, vechiul cuib de grăniceri români. Așa primire nu s'a mai văzut aiurea, căci nicăiri nu s'a prelungit așa de mult mucenicia Românilor, după constituirea României Mari, ca aci, unde tiranica administrație ungurească a dăinuit până în aceste zile.

31 Iul. 1919.

În cetatea Sibiului, în care până mai acum de curând nu să putea arboră tricolorul românesc, s'a deschis în ziua de 9 I. e. Marele Sfat Național, în localul Prefecturii, pentru a discută liber organizarea pământului și neamului desrobot, înfăp-

tuind reforma agrară și reforma electorală. Au luat parte 130 membri din Ardeal, Banat și din părțile ungurene locuite de Români. Au mai fost de față membri Consiliului Dirigent, frunțașii clerului, a învățământului și a muncitorimii organizate și ai țărănimei. În această mare adunare, frații noștri, cari au cunoscut zilele triste ale asupririi ungurești, s'au adunat pentru a consolida și organiza unirea cu patria-mamă, pentru a întări marile reforme democratice și a lua ultimele măsuri pentru cimentarea și unificarea României Mari. Ți să umple inima de bucurie când te gândești că în locurile unde graiul românesc eră oprit de a să auzi, unde școlile erau ținute să scoată buni cetățeni unguri și unde manifestarea unui gând românesc eră pedepsită cu închisoare, — acolo să întrunește astăzi în mod liber în țară liberă o Adunare ca să-și organizeze viața românească!

Misiunea aceasta, înfăptuită prin jertfa marelui și sfântului nostru războiu de desrobire și de întregire, dovedește că *dreptatea* este o mare putere și că în contra ei nu să află pedeci destul de tari ca s'o oprească de a triumfa. Cu toate asupririle ungurești și cu toată tirănia austriacă și moscovită, cu toate aceste mari nedreptăți, neamul nostru, care este unul din cele mai unite din Europa, a obținut în fine marea fericire de a să vedea unit și liber. Cu credința neclintită în *dreptate*, Românii vor lupta și de azi înainte revendicând dreptul lor integral până ce va fi pe deplin recunoscut. Adunarea națională din Sibiu este una din cele mai sublime manifestări ale neamului nostru întregit și liberat, după atâtea veacuri în care numai conștiința națională i-a fost cea din urmă nădejde, mângâiere și putere de susținere, față de asupririle sălbatice ale Statului unguresc.

Adunarea a trimis M. S. Regelui următoarea telegramă: „Marele Sfat Național, ales din Adunarea Neamului dela Alba Iulia, întrunit astăzi pentru desbaterea reformei electorale și agrare ce să va realiza, călăuzit de îndrumările civilizației și ale democrației, exprimă Maiestății Sale Regelui Ferdinand I omagiile de respectuoasă supunere a poporului român din Ardeal, Banat și părțile ungurene. Pământul desrobit și apărât de vitează armată română sub înțeleapta și glorioasa conducere a Maiestății Voastre să consolidează azi într'o viață națională de stat clădită pe temelia trainică a energiilor populare descătușate. România întregită în hotarele ei firești, mergând înainte pe drumul muncii, cinstei și dreptății va binecuvânta Domnia Aceluia care a înțeles și ascultat voința nestrămutată a poporului său în zilele de grea cumpănă. Să trăiți Sire pentru strălucirea viitoare a neamului românesc. Să trăiască Maiestatea Sa Regina, augusta Doamnă a tuturor Românilor. Să trăiască Dinastia națională a României Mari!”

Marele Sfat a mai adresat telegrame și domnilor: prim-

ministru *Ion I. C. Brătianu*, generalului *Prezan* pentru armată, Dr. *Ciugureanu* pentru Basarabia și *I. Nistor* pentru Bucovina. Iată cum a răspuns d. Brătianu: „Guvernul a primit cu adâncă emoțiune expresiunea sentimentelor Marelui Sfat. Unitatea națională înfăptuită sub glorioasa conducere a Regelui Ferdinand prin vitejia soldatului român, nu să poate hotărî decât prin unirea cea mai desăvârșită a tuturor ținuturilor cu patria-mamă, printr'o muncă încordată și vrednică pe cale hotărât democratică și prin cuminenția firească a poporului nostru. Nu ne îndoim că reforma electorală și cea agrară pe cari Marele Sfat le întocmește după aceleași principii ca și în restul regatului, vor contribui la această mare operă de consolidare națională și vor permite astfel României, ce-și apără cu atâta bărbăție noile hotare, să îndeplinească cu strălucire menirea sa civilizatoare în această parte a lumii. Personal sunt fericit că voiu putea străbate în zilele acestea frumoasele d-voastre ținuturi, scumpe oricărei inimi românești.”

2 Aug. 1919.

Luna aceasta începe cu nouă și strălucite fapte de armă ale valoroasei noastre armate. La 20 Iulie, Ungurii au început o mare ofensivă contra noastră, cu 7 divizii de infanterie și mai multe detașamente de cavalerie, în total vr'o 8 sau 9 divizii. În cursul luptelor dela 20 și 21 Iulie avantposturile române au fost silit să se retragă, iar Ungurii au trecut Tisa în mai multe puncte între Solnoc și îmbucătura Mureșului. În sectorul de nord, în spre Tokay și Tisă, puternice atacuri ungurești au fost respinse cu mari perdiri. La 22 Iulie, au intrat în luptă și rezervele sectorului român. Prima divizie de Vânători a recucerit prin contra-atac Hodmező-Vásárhely. Trupele lui Bela Kun au suferit o gravă înfrângere, lăsând pe teren peste 4000 de oameni, și au fost respinse dincolo de Tisa. Trupele române au trecut Tisa prin mai multe puncte și au început să urmărească deaproape pe dușman, care să retrăgea în debandadă. În cele din urmă inamicul a fost complet încunjurat și a trebuit să capituleze. S'au dezarmat diviziile 1, 3, 5 și 6 inimice, iar diviziile 2, 4 și 7 continuă a fi urmărite deaproape. S'au capturat comandamentele și statele-majore ale diviziilor, mai multe mii de prizonieri, multe tunuri, mitraliere, arme și munițiuni.

După înfrângerea Ungurilor și aruncarea lor peste Tisa, generalul *Mărdărescu*, comandantul trupelor române, a trimis M. S. Regelui următoarea telegramă: „Trupele noastre, care veghiau pe țărmul stâng al Tisei au fost atacate de inamic pe tot frontul în dimineața zilei de 20 Iulie 1919. Vrășmașul fiind bine utilat a reușit să împingă perdeaua noastră de acoperire pe toată întinderea frontului, să execute o trecere în masă în regiunea Solnoc și să înainteze în direcțiunea Solnoc-Dobrițin-Oradia Mare pe o adâncime cam de 50 kilometri. Dușmanul fiind însă pretutindenea manevrat energic și la timp, după lupte

crâncene și neîntrerupte de 7 zile, bravele noastre trupe au reușit să-l arunce pe dreapta Tisei, în lungul frontului, în completă debandadă. Mândre că au putut să-și îndeplinească încă odată datoria față de Neam, Țară și Tron, bravele trupe ale frontului de Vest își îndreaptă gândurile cu dragoste și supunere către Tron și într'un singur glas strigă: Să trăiască M. S. Regele, Comandantul de căpetenie! Să trăiască M. S. Regina, ingerul protector al celor în suferință! Să trăiască A. S. R. Principele moștenitor și toate vlăstarele Dinastiei!"

În același timp, generalul Mărdărescu a dat următorul „Ordin de zi No. 53 din 27 Iulie 1919": „Straje fiind pe țărmul stâng al Tisei, pentru a apăra vatra strămoșească și pentru a asigura viața, cinstea și avutul întregii populațiuni din regiunile ocupate de voi, fără deosebire de neam și de credință, inimicul trecând Tisa s'a năpustit asupra voastră atacându-vă pe furis în tot lungul frontului. După lupte crâncene și neîntrerupte de 7 zile, dușmanul lovindu-să de zidul format de pepturile voastre de bravi, a fost zdrobit și aruncat peste Tisa în completă debandadă. Prin acest nou fapt strălucit de arme, falnicele divizii românești au făcut dovadă încă odată lumii întregi de neîntrecutele virtuți ostășești și neclintitul spirit de disciplină cu care sunt înzestrate. Credința că prin eforturile făcute v'ați îndeplinit o datorie sfântă față de Neam, Țară și Tron, este cea mai desăvârșită ușurare pentru toate greutățile prin care ați trecut. Sunt neîntrecut de mulțumit și mândru că m'am găsit în mijlocul vostru și v'am comandat într'o întreprindere atât de măreață. Mulțumindu-vă la fiecare în parte, vă zic: Sănătate și voie bună, bravi Ostași ai Armatei din Ardeal!"

Trupele românești continuă să înainteze în Ungaria; avangardele lor au ajuns până la 15 kilometri de Budapesta. Iubiții noștri Suverani s'au dus pe front; tot acolo să află și generalul *Prezan*, șeful marelui stat-major, și d. prim-ministru *Brătianu*. M. S. Regina s'a dus pe front pentru ca să reverse balsamul de mângâiere și alinare peste suferințele bravilor noștri răniți în luptele dela Tisa.

Pretutindeni pe unde ajungeau trupele noastre, poporul măghiar, din sate și din orașe, le-a primit cu lacrimi de bucurie, cu flori și cu ovațiuni, ca pe eliberatorii lor de tirania bolșevistilor unguri. Iată cum să răsbună istoria. Impilatorii, inimicii șoviniști și crânceni de eri, ș'au dat seama că suntem un popor de drept și ordine. A fost scris ca Românii să pacifice Ungaria și să redeie populațiunii terorizate de anarhie și secătuită de banditismele bolșevistilor unguri, liniștea și siguranța de care are nevoie în drumul firesc al propășirii. Prin această operă generoasă, poporul român să simte răsbunat. Veacurile de robie sunt astăzi răscumpărate printr'un gest măreț de umanitate. Cinste să cuvine vitejilor liberatori români, pe cari îi cinstește astăzi atât aliații cât și vrăjmașii.

În urma acestei grave înfrângerii guvernul bolșevist al lui *Bela Kun* a căzut și a fost înlocuit cu un guvern pur socialist sub președinția lui *Iuliu Peidl*. Căderea lui *Bela Kun* este un prim efect al acțiunii României, care rezolvă astfel prin ea singură aventura ungurească dela Budapesta, restabilind în același timp și ordinea în Europa centrală. România își îndeplinește în acest mod încă odată rolul în această parte a Europei, servind cauza victoriei comune.

3 Aug. 1919.

Indată ce a venit știrea despre marea victorie a armatei noastre au avut loc mari manifestațiuni de bucurie în toate orașele și satele; întreaga țară a fost în plină sărbătoare. Cu deosebire în Capitală s'a făcut o măreață manifestare. Poporul din cele mai depărtate mahalale a venit la centru însuflețit de o bucurie ce nu să poate descrie. Orașul eră pavoazat și iluminat feeric. La ora 8 sara, zeci de mii de cetățeni s'au adunat în jurul statuei lui *Mihailu Viteazul*; toate societățile erau cu drapele și muzici. Invalizii de răboiu au luat și ei parte făcând o adâncă impresie. Apoi s'a încins o mare horă în acordurile muzicilor militare, iar lumea strigă: *Trăiască Armata! Trăiască Regele! Trăiască Regina!* După aceasta mulțimea a pornit'o pe *Bulevardul Academiei* până în *Calea Victoriei*. Ajungând în curtea *Palatului regal*, lumea a strigat: *Trăiască Regele și Regina!* La un moment dat *Regele* a apărut în balcon, iar publicul a izbucnit în ovațiuni, cari au ținut câteva minute. *M. S. Regele* profund emoționat a rostit o scurtă cuvântare, mulțumind pentru sentimentele de simpatie ce îi le manifestă poporul și aducând elogii bravelor oștiri române. Ultimele cuvinte ale *Suveranului* au fost acoperite de urale și ovațiunile multimei. La orele 9 a avut loc o retragere cu torțe. Între orele 9 și 10, *Suveranii* au eșit din *Palat* făcând o plimbare pe *Bulevardul Elisabeta* și *Calea Victoriei*, iar strigătele de *trăiască Regele și Regina* spintecau văzduhul. Când *Suveranii* s'au întors la *Palatul Cotroceni*, aceleași ovațiuni i-a întâmpinat peste tot locul. A fost un moment extrem de emoționat când o parte din public suit pe scările automobilului regal ovaționa pe *Suverani*, cari, profund mișcați, mulțumeau călduros poporului entuziasmat la culme. Cetățenii Capitalei au continuat cu manifestațiile până noaptea târziu.

Astăzi la ora 4 p. m. *Budapesta* a fost ocupată. Un detașament de trei arme, în frunte cu generalul *Holban*, a defilat în piața *Octogon* din mijlocul orașului, una din cele mai principale centre ale Capitalei *Ungariei*, în fața *Comandantului trupelor din Ardeal*, generalul *Mărdărescu* și a unui imens public.

Vestea sosirii armatei române în oraș s'a răspândit ca fulgerul până prin cele mai depărtate mahalale ale *Budapestei*. Oameni, cari timp de 4 luni nu eșiseră din casă de frica bolșeviştilor, de astă dată să scoborăsără în stradă și mândrul *Bulevard Andrassy* gema de lume venită să vadă soldații cu căști de

oșel și cu baionete lungi. Defilarea a fost impunătoare. Ministrul de războiu unguresc, care azistă la ea alături de generalul Mărdărescu, nu s'a putut stăpâni emoțiunea și felicitând pe comandantul român de admirabila ținută a trupelor noastre a declarat că nu s'ar fi așteptat nici odată, ca după 3 ani de războiu și după 14 zile de lupte neîntrerupte, soldatul român să să poată prezenta în astfel de condițiuni. După defilare, zecile de mii de oameni, au însoțit trupele române spre locurile lor de cantonament și în prima lor noapte petrecută în Budapesta, patrulele române au fost obiectul admirației, tăcute și respectuoase, nu numai a populației civile, dar și a militarilor care începuse a depune armele.

Imediat ce trupele române au intrat în Budapesta, ele au ocupat poșta, telegraful și căile ferate, instituind și un serviciu de cenzură al presei. Mulțumită măsurilor luate de Comandamentul român în oraș a domnit cea mai completă liniște și ordine. Guvernul român a adus în mod oficial la cunoștința Marilor Puteri faptul ocupării Budapestei de către trupele noastre.

Această scurtă dar strălucită campanie a dovedit încă odată calitățile admirabile ale soldaților noștri, de care cu drept cuvânt s'a spus că sunt printre cei d'întăiu în lume. Ocuparea Budapestei de către trupele române a produs cea mai mare bucurie în toată țara, mai ales că această ocupație reprezintă de fapt înfrângerea politicei imperialiste germano-maghiare în Orient și biruința noilor legi morale consfințite prin Victoria finală. Pentru prima oară o armată a Aliatilor intră prin luptă într'o Capitală dușmană, pecetluind printr'un act militar măreț triumful Înțelegerii în uriașul războiu pentru Drept, Onoare și Libertate. Ocuparea Budapestei însemnează stăpânirea cheii de boltă a celui mai vechiu și mai primejdios proces care să desbate de veacuri în Orientul Europei și implantarea dreptului aliaților pe ruinele fortăreței imperialismului maghiaro-german. Românii, ca părtași și colaboratori ai victoriei și politicei aliaților, au isbutit să-și indeplinească cu strălucire datoria și merită să-și însușească o satisfacție în care să amestecă deopotrivă demnitatea și mândria națională. Pentru frații noștri din Ardeal, cari pentru prima oară luptă sub sceptrul unui Rege iubit, intrarea în Budapesta ia proporțiile unei sărbători istorice fără seamăn. Regimentele ardelene, defilând pe frumoasele bulevarde ale Capitalei Ungurești, în care au pătruns prin luptă, vor simți până în adâncul sufletului ca victoria Româanismului este măreață și definitivă, și că însemnătatea acestei zile va fi întipărită în suflete a zeci de generațiuni. Victoria aceasta a armatei române este o garanție mai mult că drepturile noastre vor triumfa și că aspirațiile Româanismului vor câștiga deplina lor realizare. Prin ocuparea Budapestei s'a stărpit focarul bolșevis-

mului maghiar, care eră o ramificație a celui din Moscova și Sofia, pus la cale de Germania, și din acest punct de vedere această strălucită faptă însemnează o mare victorie, care apără succesele marilor noștri Aliați și servește interesele civilizațiunii europene.

Iată cum povestește un martor ocular ocuparea Capitalei Ungariei: „Dintre trupele române, care au încunjurat Budapesta, prima unitate care s'a făcut intrarea în oraș a fost brigada a 4-a de cavalerie de sub comanda generalului *Rusescu*. Înainte de a intra în Budapesta această brigadă, o delegație maghiară a guvernului Peidl, a cerut ca armata română să nu între în oraș. Generalul comandant Mărdărescu a răspuns că la cea mai mică rezistență va bombarda Capitala. La orele 4, unitățile brigăzii 4 roșiori, dealungul străzii *Üllői*, au pătruns în centrul Budapestei. În ziua următoare la orele 11 și jumătate a intrat infanteria, în frunte cu divizia 1 vânători. După aceștia au urmat alte divizii de infanterie, împreună cu divizia 2 cavalerie. La orele 6, trupele au defilat pe Bulevardul *Andrássy*, în fața generalului Mărdărescu. După ce generalul *Rusescu* intrase cu trupele sale în Budapesta, guvernul maghiar prin președintele său Peidl l'a invitat la un consiliu de miniștri. Generalul *Rusescu* s'a așezat mai întâiu trupele în poziție de atac, apoi s'a dus cu automobilul la consiliul de miniștri. Acolo, guvernul socialist i-a cerut din nou ca trupele române să părăsească Budapesta. Generalul însă, conform ordinului ce avea, a refuzat categoric să mai stea de vorbă asupra acestei chestiuni și a cerut ca imediat să îi să pună la dispoziție cazarma *Jozsef* și celelalte după trebuință.

Cu ocazia intrării armatei române în Budapesta, un grup de cetățeni au publicat următorul manifest către poporul Capitalei noastre: Cetățeni! Trăim într'un moment istoric, care ne răsbună de toate amărăciunile strânse de veacuri în sufletele noastre. Cuibul Tigrilor dela Pesta a fost călcat de vitezele noastre oști, ale căror steaguri flutură azi ca un simbol de dragoste de țară, al credinței în Dumnezeu și în dreptatea cauzei noastre, a nețărmuritei adorațiuni a făuritorului României Mari, care n'a pregetat o clipă să ducă armata pe calea gloriei trasă de marii Voevozi înaintași. Numele de *Român* flutură astăzi pe buzele întregii lumi, care admiră vitejia și dragostea de țară a oșteanului nostru, straje neclintită a hotarelor scumpei lor moșii. Acestui oștean, urmașul falnicului stegar de altădată, i-a fost dat ca odată cu victoria și fala armatei române să ducă ordine în locul anarhiei, să ducă bunătatea lui legendară în locul cruzimei de fiară! Să ne strângem dară cu toții și mic și mare, și tânăr și bătrân, ca la picioarele chipului Marelui Voevod de altădată, să preamărim aceasta zi mare care l'a răsbunat pe deplin. Astăzi, Marți la orele 8 seara, să nu lipsească nimeni dela Statuia lui Mihaiu Viteazul, să nu stea nimeni acasă în această zi mare

a neamului nostru, al atingerii țelului luptelor noastre ce de veacuri le purtăm. Trăiască viteaza noastră armată! Trăiască Dinastia! Trăiască România Mare și conducătorii ei!" — Și în adevăr, după cele scrise prin ziare, s'a făcut în București o manifestație cum rar s'a putut vedea, cu totul la înălțimea evenimentului istoric, care s'a sărbătorit.

Comunicatul oficial cel din urmă spune că: Corpul I din armata roșie a fost dezarmat complet la Cegled. Armele au fost depuse în fața brigăzii 4 roșiori. S'au capturat artilerie, enorme cantități de munițiuni. Comandant al Budapestei și împrejurimi a fost numit generalul Holban.

6 Aug. 1919.

Înainte de a să întoarce în țară de pe frontul dela Tisa, d. prim-ministru d. Ion I. C. Brătianu, a vizitat Aradul, Timișoara și alte localități din Banat. Pretutindeni a fost primit cu mare însuflețire. Din toate răspunsurile date salutarilor cu cari a fost întâmpinat vrednic de însemnat sunt acele dela Timișoara. Astfel, prefectului Dr. *A. Cosma*, care a reamintit cu acest prilej că bucuria Bănățenilor nu este completă, deoarece o parte din Banat, cea mai frumoasă și mai bogată, nu este încă alipită la România Mare, d. Brătianu a răspuns prin următoarele cuvinte: „Vindecarea durerii că nu întreg Banatul este liber, atârnă de voința, energia, puterea și bărbăția neamului românesc. Nu ne-am îndoit nici când, dar mai cu seamă astăzi când revendicările României să vor realiza în întregime.” Domnului *A. Imbroane*, directorul ziarului *Banatul*, care vorbind în numele Românilor cari sunt sub Sârbi, a arătat că neamul românesc nu să poate bucura de liniște decât numai atunci când să vor înfăptui toate aspirațiile pentru care am luptat, d. Brătianu i-a răspuns astfel: „Simt care e situațiunea și voiu continuă politica pentru desrobirea tuturor Românilor. Sper că, întreg Banatul să fie al nostru.” Aceste răspunsuri au produs în sufletul ascultătorilor un entuziasm indescriptibil.

Din Banat d. Brătianu s'a dus în Sibiiu, unde îi s'a făcut o măreață manifestație de simpatie din partea Marelui Sfat al Ardealului. În ziua de ieri, 5 August, la ora 4 p. m., d. Brătianu a apărut în sala de ședință a Marelui Sfat în aplauzele și ovațiunile nesfârșite ale membrilor. Întreagă asistența s'a sculat în picioare strigând: „Trăiască România Mare! Trăiască Brătianu! După ce primul ministru ia loc alături de d. *Iuliu Maniu* pe banca Consiliului Dirigent, împodobită cu flori și tricolorul românesc, d. *Teodor Mihali*, vice-președintele Sfatului i-a ținut următorul discurs: „Domnule Prim Ministru! Pătrunși de adâncile sentimente de fericire și de înălțare sufletească ce ne-ați procurat prin prezența d-voastră în mijlocul nostru, în numele Marelui Sfat Național din Ardeal, Banat și părțile ungurene locuite de

Români, vă zic: Bine ați venit! (Toți membri Sfatului să ridică și strigă: Bine ați venit!) Bunul Dumnezeu a rânduit ca după suferințele seculare ce a trebuit să îndure mult încercatul nostru neam, astăzi să vedem împlinit visul moșilor și strămoșilor noștri și dorul ce ardea în inimile noastre ale tuturor, ca să ajungem să vedem înfăptuirea unității noastre naționale. Cu deosebită mândrie și satisfacțiune putem constata că azi, prin faptul că Dorobanțul român a lovit în inimă pe dușmanul nostru cel mai neîmpăcat, am ajuns să dictăm ordinea în Europa orientală. (Aplauze prelungite și strigăte: Trăiască armata română!). Să sperăm că de acum înainte nu va mai rămânea nici una din aspirațiile noastre nerealizate. (Aplauze furtunoase și strigăte: Trăiască Banatul!) Domnule Prim-Ministru. In toiul și în valurile războiului mondial, când eră pusă în cumpănă soarta României, și nu să putea prevedea viitorul neamului nostru, divizat și supus stăpânirilor străine, d-voastră ați fost unul dintre cei d'întâiu factori dătător de ton, care sub greutatea mării responsabilități față de patrie și neam, ați înțeles însemnătatea momentului, (Oratorul este întrerupt de aplauze frenetice și strigăte: Trăiască Brătianu) și în înțelegere și în armonie cu tovarășii d-voastre și toți factorii competenți sub înțeleapta conducere a gloriosului nostru Regé Ferdinand I, (Intreaga adunare să ridice și strigă: Trăiască Regele!) bazați pe vitejia armatei române ați început campania de desrobire a neamului nostru. (Aplauze îndelungate și strigăte: Trăiască armata!). Suntem mândri și fericiți că opéra începută ș'a ajuns rezultatul dorit. Vă mulțumim dar din adâncul sufletului nostru pentru multele jertfe ce ați adus și pentru tot ce ați făcut pentru realizarea idealului nostru național! Să trăiți la mulți ani! (Aplauze prelungite și strigăte: Trăiască făuritorul României Mari!).

D. *Iuliu Maniu* rostește o cuvântare entuziastă, al cărei rezumat este acesta: „Domnule Ministru președinte. In numele poporului românesc al Ardealului, Banatului și părților ungurene și în numele Consiliului Dirigent vă zic din inimă: Bine ați venit! Suntem fericiți că președintele Guvernului Regal vizitează Ardealul nostru. In acest moment înălțător, poporul român simte o datorie să aducă mulțumire și recunoștință reprezentantului Regatului Român. După cum unirea Italiei nu s'ar fi îndeplinit dacă n'ar fi fost Piemontul care să strângă pe frații săi mai mici, tot așa Regatul Român și oamenii săi de Stat au înțeles datoria și au împlinit'o în totul. Ei au fost consecvenți atunci când au tras sabia pentru desrobirea noastră. Suntem plini de recunoștință că Regatul a fost la înălțimea datoriei sale. Mulțumirea noastră să îndreaptă către d-voastră și către Guvernul pe care mereu l'ați condus când a fost nevoie. Mai ales noi vedem în d-voastre pe reprezentantul tuturor bărbaților cari ș'au luat răspunderea să rupă cu aceia de care ne legă tratate, dar ne despărțea inima. Ați fost omul care a înțeles curentul și a știut să-l fo-

losească spre binele poporului său. Pentru aceasta vă datorăm recunoștința și vă rugăm să primiți asigurarea adâncii noastre mulțumiri și făgăduința că ne vom împlini mereu datoria de buni Români, cu tot trupul și sufletul. Destinurile României au fost conduse cu înțelepciune și bună cumpătare, iar partea leului din aceste merite vă revine de bună seamă d-voastre, omul înzestrat cu distinse calități personale, caracteristică reformatorilor epocali. Pentru aceasta vă urez din toată inima ca să vă deie Dumnezeu mulți ani!" (Aplauze entuziaste, ovațiuni).

D. prim-ministru *Ion I. C. Brătianu* ia cuvântul, vădit emoționat, în mijlocul ovațiunilor însuflețite ale întregii adunări, la care s'a asociat de data asta și publicul din tribune, și rostește o cuvântare lungă și strălucită, care să poate rezuma astfel: „Domnilor. Am pășit cu adâncă emoțiune în această sală și am ascultat tot cu aceeași emoțiune cuvintele pe care ați binevoit a le rosti. Să elaborează în aceste zile aici desăvârșirea actului făcut la Alba-Iulia, de care este legat viitorul neamului întreg și care să chiamă: *Unirea tuturor Românilor!* Cuvântul chiar de *unire* ne arată care sunt datoriile noastre reciproce: *Unirea tuturor Românilor*, adică *unirea tuturor conștiințelor noastre*, *unirea tuturor energiilor noastre* spre un scop comun. Ați binevoit a arăta cu cuvinte de recunoștință ajutorul pe care Regatul Român l'a dat, — și eră dator să-l deie, — României de peste tot. Am fi uitători și ingrați, dacă n'am ști să tragem din istoria trecutului toate învățămintele, care ne sunt de folos. Tocmai pentru ca Regatul să fi fost pus în măsura de a ajuta pe Românii de pretutindenea, el a trebuit mai întâiu să fie ajutat pentru a să întemeia de către Românii de peste munți. Din întregimea ținuturilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, ei au reaprins conștiința națională pentru timpurile moderne ale României. Dacă d-voastră aveți motive de dreptate și recunoștință pentru noi, și noi avem motive de acelaș fel pentru d-voastre. Ne-am fost de ajutor unii altora, și noi și d-voastre; în cursul unui veac întreg, bărbați din cei mai buni dela d-voastră ne-au ajutat pentru întemeierea și întărirea Regatului, care trebuia să fie și a fost sâmburele României Mari. De aceea ne gândim la trecut cu o firească recunoștință către toți aceia cari ori și unde ar fi fost dincolo și dincoace, au știut să simtă solidaritatea, care ne legă și cari în împrejurările politice, în cari își puteau desvoltă activitatea lor, n'au pierdut din vedere, că pe lângă munca impusă de problemele zilei, fiecare generațiune eră datoare ca prin muncă necontenită să ajute ceea ce a fost întotdeauna în conștiința neamului nostru aspirațiunea cu temeiu a existenței noastre naționale: *Unirea tuturor Românilor!* Astăzi când am realizat'o ni să impune tuturor de sigur datoria de recunoștință pentru aceia cari au preparat'o prin suferințele lor, prin munca lor, dar mai ales prin credința lor... Sunt convins că atunci când d-voastră înfăptuiți definitiv unirea cu țara-mamă, nu veți

pregetă să arătați și celor de alt neam, care locuiesc în cuprinsul țării românești, întregite în organismul Statului Român, că vom să asigurăm pentru toți viața pacinică și să promovăm dragostea frățească. Vrem ca cei de alt neam să ne fie pretini, după cum și noi le vom fi pretini. Nu vom întrebă pe nimeni de unde vine, ci unde să duce. Și toți aceia cari vor să țină cu noi, vor să lucreze cu noi, pentru consolidarea României Mari, vor avea parte de sprijinul nostru frățesc. Garanția dragostei noastre frățești o pot avea toți aceia cari lucrează la întărirea Statului nostru, la progresul lui cultural, dar ș'o perd toți aceia, cari nu din conlucrarea cu noi își așteaptă fericirea, ci o așteaptă din afară din granițele Patriei. Multe dintre problemele țării noastre și ale neamului nostru întreg întâmpină greutăți ce-și așteaptă deslegarea. Aceste lucruri ne dau mult de gândit și ne produc multe supărări, dar nici un Român nu să mai poate îndoi astăzi, când armatele române au luat în stăpânire Budapesta, în viitorul strălucit al neamului nostru, fiindcă prin acțiunea ei, armata română a asigurat pe deplin nu numai soarta norocoasă a țării românești, ci a pus stavilă și pentru vecinii noștri curențului anarhic și distrugător de dincolo de Tisa și la Nistru. Stânca de care s'au frânt bolșevistii, au fost energia și bărbăția poporului român. Iată de ce este de datoria oamenilor, care pretend și au datoria de a conduce destinele acestui popor, să înțeleagă de sus, cu toată înălțimea vederilor, misiunea pe care o are acest popor în locul unde Dumnezeu l'a pus, și unde din istoria trecutului și faptele prezentului să dovedește care este rostul lui, misiunea sa în istoria civilizațiunii. Prin unirea simțemintelor noastre într'o credință comună, într'o credință neclintită, precum a fost aceea a străbunilor noștri, vom găsi isvorul de energie, care să asigure pentru ziua de mâne aceea ce este și dreptul și datoria neamului. Nespusă bucurie am simțit în cursul acestor cinci zile în care am străbătut mai întâiu printre șirurile ostașilor români câmpiile din partea de dincolo de Tisa, iar apoi în mijlocul țărâ-nimei române ținuturile înviorate ale Banatului, ale Transilvaniei și ale părților românești din vechia Ungarie. Am resimțit câtă conștiință și câtă însuflețire reprezintă acest popor. De aceea numai adevărul îl spun când zic că nu numai că m'am simțit cel mai fericit om în zilele acestea, dar în ele am găsit răsplata nu numai a vieții mele, ci și a acelora, cari m'au precedat în munca de dragoste pentru acest neam. Am pășit, domnilor, în mijlocul d-voastre cu cele mai solemne sentimente de înălțare sufletească ca în biserică, când să slujește slujba Invierii. Cu aceleași senzații de recunoștință, de credință, de dragoste, de fericire îmi voi reaminti de orele petrecute la d-voastre. Și a vrut Dumnezeu, ca în aceasta zi mare și la această solemnitate, care reprezintă pentru patriotismul meu *Invierea*, să fie cum să cuvine primăvară, o zi în care soarele își arată toată splendoarea și fala. Armata care întră astăzi în Budapesta este soarele care stră-

lucește cu toată fala și splendoarea neamului. Mă duc din mijlocul d-voastre cu adâncă recunoștință, cu cea mai mare comoară de mulțumire sufletească, care va ține cât viața mea!" (Aplauze frenetice, entuziaste; urale nesfârșite au acoperit ultimele cuvinte, atât din partea deputaților, cât și a publicului din tribune. Intreaga bancă a prelaților s'a ridicat și s'a îndreptat spre d. Brătianu pentru a-l felicita. Metropolitul Blajului, Vasile Suciu, Episcopii Cristea, Radu, Hosu, Pap și Frențiu, îi strâng pe rând mâna cu o emoțiune și mulțumire sufletească care să cetea bine în fețele lor. Toți deputații s'au părăsit locurile și s'au dus în jurul prim-ministrului exprimându-i fiecare în parte sentimentele lor de admirație și recunoștință).

7 Aug. 1919.

Ieri sara, pe la orele 6, în vreme ce ministerul social-democrat Peidl din Budapesta, ținea ședință, niște jandarmi unguri au pătruns în sală și au risipit pe miniștri. În acelaș timp s'a constituit un nou guvern sub auspiciile arhiducelui *Iosif*, care a luat titlul de *guvernator* al Statului. Noul cabinet este prezidat de un domn *St. Frederic*, din partidul burghez, care a luat titlu de ministru președinte și care imediat s'a pus în raport cu reprezentanții militari aliați din Pesta.

8 Aug. 1919.

Comandamentul superior al armatei române a impus Ungariei următoarele condițiuni de armistițiu: Pentru *dezarmare* predarea întregului material de războiu al armatei maghiare, afară de materialul indispensabil forțelor armate pe cari Ungaria le va păstră pentru asigurarea ordinii în interior până la rati ficarea tratatului de pace cu România; — efectivul acestor trupe nu va trece în nici un caz de 15,000 oameni. Predarea uzinelor utilizate astăzi în Ungaria la fabricarea munițiunilor de războiu, precum și a echipamentului prevăzut pentru o armată de 300,000 oameni. Ca *reparațiuni*: 50 la sută din tot materialul rulant al Statului Ungar și a întregului material și a mașinelor necesare construcțiunii, întreținerii precum și reparațiunilor căilor ferate și a materialului rulant; — 200 automobile și 400 automobile camioane cu accesoriile lor; — 30 la sută din vitele și animalele de tot felul existând în Ungaria; — 30 la sută din întregul utilajiu agricol; — 20,000 vagoane de grâu, 10,000 de porumb și 5000 orz și furaje; — întregul material fluvial aparținând Statului Român, companiilor românești și supușilor români, care a fost luat din România în timpul ocupațiunii și care să găsește acum în apele ungurești; — 50 la sută din materialul fluvial aparținând Statului maghiar; — toți prizonierii și ostaticii români; — toți dezertorii români de orice naționalitate, cari s'au refugiat în Ungaria până la semnarea prezentei convențiuni; — să acopere cheltuielile ocazionate cu menținerea trupelor române

în teritoriile ungurești până la semnarea prezentei convențiuni; — procurarea cărbunilor necesari deplasării indispensabile trupelor române în regiunea dela vestul Tisei; — armatele române nu să vor retrage la estul Tisei decât când Comandamentul suprem ungar va execută condițiunile impuse prin prezenta convențiune.

10 Aug. 1919.

Cu ocaziunea intrării trupelor române în Budapesta, ziarul *Unirea* din Blaj, a publicat, sub semnătura d-lui Dr. *Victor Măcaveiu*, următorul articol: „Istorie a neamului meu, oprește-te puțin la data zilei de 4 August nou, a anului dela Hristos: Una mie nouă sute nouă spre zece! Incestează mai adânc în răbojul tău, această zi de glorie și triumf, de mândrie și de satisfacție națională a neamului românesc!... Intrat'au, în această zi de vecinică pomenire, oștile neamului românesc în cetatea Budapestei, în Capitala dușmanilor noștri, cari de aici ne-au stăpânit o mie de ani. Intrat'au în această cetate a bolșevismului național unguresc, — după ce au frânt și au dezarmat toate diviziile tari ale lui Kun Bela, care s'a sculat cu ofensivă împotriva străjerilor noștri dela Tisa. In sunete de goarnă intrat'au roșiorii și călărașii, și copitele cailor lor sirepi au lăsat urme pe asfaltul înmuiat de dogoreala lunei August! In alergarea lor repede, — fără de splină parecă, — defilat'au companiile de infanterie: vânători, dorobanți, — ardeleni, olteni, munteni, moldoveni, — pe calea lui Rákoczy și a lui Kossuth. Și, la intrarea în Capitala ungurească a oștirii românești și a căpitanilor ei, răsărit'au pe toate casele steagul nostru tricolor: roșu-galbin-albastru!... Iară dacă a intrat oastea românească în Capitala țării ungurești, — mulțumind lui Dumnezeu mai întâiu, — alergat'au cu degrabă la *Szabadságtér*, ca să culce la pământ furcile care erau ridicate acolo pentru fiii neamului unguresc, și să surpe păretele de oțel de pe malul Dunării, lângă care erau împușcați cei judecați fără judecată de către tribunalele lui Kun. Și au mulțumit lui Dumnezeu atunci și mulți dintre Unguri! Și au adus Românii să îngroape apoi pe cei omorâți fără judecată, așa cum a fost făcut și pe aiurea; ca să arate că nu gând de răsplată, nu gând de Nemesis pentru București, nu amintirile de acum cinci ani i-au adus la Budapesta, nici gând de răsbunare a nedreptăților, ce de acolo, din Capitala lor, s'au urzit, atâtea veacuri, asupra neamului românesc, ci dorința de a face rânduială aici în răsăritul Europei și de a stărpi cuibul de viespi, ce tot mai îndrășnea să amenințe și tulbure pacea lumii întregi... Istorie a neamului meu, cu adevărat, încestează adânc în răbojul tău, pentru toate vremurile, această vrednică de pomenire zi, în care neamul românesc s'a dovedit din nou, înaintea lumii întregi, de sentinelă a civilizației din Răsăritul Europei! Iar, Ție, Doamne al părinților noștri, plecăm genunchii inimilor noastre și îți mulțumim și

noi, cei dela vetrele noastre, că ne-ai hărăzit să vedem, să trăim aceste zile. Tu, care ne-ai păstrat firea noastră românească vreme de două mii de ani, ocrotește-ne și de aci înainte. Alungă dela noi duhul trufiei și al zavistiei, dă-ne duhul cinstei, fă-ne, una în gânduri și în simțiri, spre lauda Ta și spre gloria neamului românesc! Iar lor, celor al căror idol le-a fost Budapesta, dă-le, Doamne, minte, ca granițele puse de Tine neamului românesc să nu mai cuteze a le tulbură niciodată!”

14 Aug. 1919.

Aliații noștri, după ocuparea Budapestei, fiind înduși în eroare de cei interesați, au încercat față de noi o politică și o atitudine care nu putea fi nici într'un caz justificată prin legăturile de alianță și pretenie dintre România și Aliații ei. Astăzi delegațiunea României a remis Conferinței de pace răspunsul guvernului nostru la cele trei comunicări ale Conferinței, privitoare la situația din Ungaria și ocuparea militară română a Budapestei. Reproduc și eu acest răspuns luminos și plin de demnitate.

„Domnule președinte al Conferinței păcii. Guvernul român a fost penibil surprins de comunicarea pe care a primit'o din partea Conferinței păcii. El n'a meritat nici imputările, nici acuzațiunile pe care ea le cuprinde. România nu ar putea înfruntă o Conferință la hotărârile căreia ea trebuie să participe în urma cooperării sale cu Aliații la opera de justiție pe care victoria Aliaților o asigură lumii, precum și revendicările naționale pe care Românii le-au formulat cu precizie încă din primul ceas al înțelegerii lor cu Aliații. România n'a făcut să varieze revendicările teritoriale odată cu succesele armatelor sale, dar ea consideră că noile sfortări militare pe cari a fost constrânsă să le facă pentru a respinge ofensiva ungară și serviciile pe cari prin sacrificiile sale, le-a adus din nou cauzei civilizației îi dau un nou titlu pentru ași reclama drepturile. Guvernul român, la Budapesta ca și aiurea, înțelege să lucreze de acord cu reprezentanții puterilor aliate. Comandamentul militar român a primit ordine în sensul de a colabora cu misiunile militare din Budapesta, spre a stabili împreună măsurile necesare pentru a ușura posibilitatea unei guvernări ungare, care să asigure ordinea în țară și să garanteze siguranța relațiunilor de pace pe granița română. Chiar în acest scop guvernul regal a însărcinat pe înaltul său comisar, d. Diamandi, să ducă la Budapesta unde, grație ordinei stabilite de victoria armatei române, el va putea întâlni pe reprezentanții Puterilor aliate. România e hotărâtă să lucreze de acord cu politica pe care Conferința va putea de aci încolo s'o fixeze față de Ungaria, în urma nouăi stări de lucruri realizată prin intervenția armatei române. In ceea ce privește atitudinea guvernului și comandamentului român față de hotărârile Conferinței, privitoare la ocuparea Budapestei, nu să poate

ignoră că trupele române să aflau deja acolo când s'a făcut prima comunicare guvernului regal, și că celelalte patru nu i-au fost prezentate simultan decât în după amiaza zilei de 9 August. De altfel această ocupare, care nu compoartă vărsarea de sânge de care să temea Conferința, este indispensabilă dacă să voește a face să înceteze starea de lucruri care a turburat prea multă vreme centrul Europei. Evenimentele anterioare au dovedit-o. Guvernul român nu putea prevedea că Conferința de pace ar considera încă drept existând armistițiul din Noembrie 1918, după ce a primit dela ea invitațiunea de a coopera la o acțiune militară contra armatei maghiare. El nu putea crede acest lucru cu atât mai puțin, după ce fusese obiectul unei ofensive generale din partea acestei armate. România nu putea crede că, după lupte sângeroase, în urma cărora armata română a făcut să capituleze toate forțele organizate inamice, nu avea dreptul să dispuie de materialul de războiu de care acele forțe se servise pentru a o ataca, fără a fi stânjenită prin situațiunea creată de armistițiul anterior. Cât despre celelalte rechizițiuni, ele n'au fost prevăzute decât în proporțiuni care să asigure, ținând seamă și de nevoile populațiunii, largi disponibilități de export și necompromițând activitatea economică a țării. România n'a fost obligată la acest lucru decât prin faptul sleirei totale în care au fost lăsat-o invaziunile germano-maghiare și prin acela că chiar în aceste regiuni, — ocupate astăzi de ea, — a fost depozidată o mare parte din prada de războiu, ridicată de armatele Puterilor centrale. Ar fi greu să concepem că s'ar tăgădui României acest drept, când alte armate aliate au putut fără nici o pedecă din partea Conferinței, să golească și să sleiască în întregime teritoriile ocupate care trebuiau totuși, după încheierea păcii, să revie nu unui fost vrăjmaș, ci unor aliați. Guvernul român regretă că marii săi Aliați au luat în considerațiune acuzațiunile calomnioase aduse de un inamic fără scrupule. Departe de a încuraja jaful, trupele române, prin prezența lor chiar, au restabilit ordinea și au oprit anarhia și devastarea. Prezența însăși a reprezentanților puterilor aliate la Budapesta este o mărturie a acestei stări de lucruri. Comandamentul român, încă din primele zile, a luat măsuri pentru aprovizionarea Capitalei ungare, pe care o găsi cu desăvârșire lipsită de proviziuni. Circulația trenurilor n'a fost întreruptă decât provizoriu, în interesul strict al siguranței militare. Cât privește guvernele cari au urmat lui Bela Kun, ele n'au fost puse, nici înlocuite, nici arestate de trupele române. Armata română, care a dovedit în mijlocul tuturor încercărilor ce a avut de suferit, înaltul spirit care o însuflețește și disciplina care o conduce, n'a perdut nici o clipă din vedere datoriile pe care omenia și civilizațiunea îi le impune. Primirea ce i-a făcut populațiunea este dovada strălucită în toate teritoriile ocupate. Dacă acțiunea militară română, grație conducerii operațiunilor și vigilenței trupelor, s'a desfășurat și terminat așa de repede, România are con-

știința că a făcut un serviciu eminent operei de pace pe care Conferința păcii o urmărește.”

Consiliul suprem interaliat, la aceasta notă a guvernului nostru, a răspuns astfel: „Conferința de pace, fără a reveni asupra unor anumite puncte care i-ar impune rectificări, ia cunoștință cu satisfacție de declarația guvernului român „că a hotărât să lucreze de acord cu politica pe care Conferința o va urmări față de Ungaria”. Ea interpretează această declarație ca un indiciu că România în calitatea ei de membră a Conferinței de pace, are intenția să se conformeze hotărârilor ei, comunicate prin mijlocirea misiunii militare trimeasă la Budapesta de Consiliul suprem. Directivele trimise de trei ori de Conferință misiunii generalilor aliați și comunicate la București, au definit în mod amănunțit și explicit politica puterilor aliate față de Ungaria, în situația actuală: „Dezarmarea trupelor ungare, menținerea ordinii cu minimum de trupe străine, aprovizionarea Ungariei, abținerea dela orice amestec în politica internă sub rezerva liberei expresiuni a voinței naționale.” Consiliul suprem insistă asupra faptului, că nici o reluare definitivă de material de războiu, de cale fierată, de agricultură și nici de vite nu poate avea loc acum. Conform principiilor Conferinței, admise de toate Statele aliate și aplicate în special în tratatul cu Germania, Conferința puterilor aliate și asociate poate singură determina despăgubirile ce trebuie impuse Ungariei și repartitia lor între Statele interesate. Nici armata română, nici guvernul, nu sunt în drept să fixeze singure partea ce să cuvine României, bogățiile Ungariei de orice natură, fiind gajul comun al Puterilor aliate.”

19 Aug. 1919.

Astăzi să sârbează cu mare pompă și însuflețire în întregă România Mare, a doua aniversare a mării și hotărâtoarei noastre victorii dela *Mărășești*. La *6/19 August* s'au împlinit doi ani decând atacul german început, în ziua de *23 Iulie st. v.*, pe frontul Siretului, a fost definitiv zdrobit la *Răzoare* și armata română a înscris în cartea de glorie a națiunii și în istoria războiului mondial, numele colectiv al *bătăliei dela Mărășești*. Această zi însemnează apogeul unei rezistențe care poate să se compare cu cele mai mari exemple similare, pe care războiul mondial le are. În vitejie, decât nemuritorii apărători ai *Verdunului*, dar el a fost mai inferior decât inimicul prin număr și mijloace de luptă. Căci la atacurile continue, la strașnicile asalturi zilnice ale dușmanului, să mai adaugă și loviturile date de armata rusă, care nu voiă să lupte, și regimentele române, dejă prea puțin numeroase, erau silite să umple golurile frontului rusesc, părăsit de cei ce trebuiau să-l apere. Întreaga lume a urmărit cu încordare această rezistență epică, și armata română, acărei bravură în timpul retragerii sale tragice a putut fi ignorată, s'a ridicat de

astădată în ochii acelora cari o necunoșteau, în aureola strălucitoare a victoriei sale asupra faimosului spărgător de fronturi, Mareșalul Mackensen, care până atunci n'a fost bătut. Miile de eroi cari s'au jertfit pentru a apăra de cotropire brasa frontului dela Mărășești, pot privi cu mândrie din înaltul cerului unde odihnesc la nemărginitul ogor al Patriei reîntregite, pe care stropul lor de sânge viteaz l'a statornicit și l'a fecundat cu cinste și libertate vecinică. Astăzi soarele a răsărit și strălucește în toată splendoarea lui asupra națiunii române, liberă și unită, care sărbătorește aniversarea marelui victorii dela Mărășești, dela Tisa până la Nistru, și, în mândra Capitală a Ungariei falfăie drapelul român, înfipt în inima Maghiarismului! Unde sunt legiunile lui Mackensen? Unde sunt Impărații cei Mari, Regii, Arhiducii, Prinții și toți Prințisorii, cu genialii mareșali și generali austro-germani? Ce a devenit gloria militară huno-teutonică? *Praf și cenușă!* Inima noastră să umple în această zi de o emoțiune religioasă în fața acestui spectacol, de o măreție unică, a justiției victorioase asupra nelegiuirilor seculare pe care le-a îndurat neamul nostru. Suntem cuprinși de o legitimă mândrie și de o bucurie nemărginită, văzând realizarea drepturilor noastre naționale. Victoria dela Mărășești, care a însemnat începutul dezastrului german, simbolizează, cu o admirabilă strălucire, cinstea și vitejia fără prihană a sufletului românesc, înscriind în cartea istoriei naționale una din paginile cele mai glorioase.

Trupul neinsufletit al eroului general *Eremia Grigorescu*, căruia îi să datorește această mare victorie, să odihnește pentru vecie din ziua de *21 Iulie* a. c. (vezi această zi) în cimitirul dela Mărășești, alături de ceialalți bravi fii ai țării, căzuți în acea bătălie glorioasă și pe cari el i-a condus la isbândă. Cu ocazia acestei aniversări s'a făcut un pios pelerinaj la mormintele eroilor căzuți la Mărășești, localitate devenită istorică și care va simboliza de aci înainte eroismul legendar al țaranului român și desrobirea neamului. Au luat parte la acest pelerinaj, cetățeni din toate unghiurile României întregite. După terminarea serviciului divin au ținut cuvântări înălțătoare d-nii miniștri: Alex. Constantinescu, Stefan C. Pop, I. Inculeț, general Istrate, rectorul universității I. Atanasiu, bucovineanul Procopovici, apoi N. N. Săveanu și alții. După care au defilat detașamente din toate unitățile eroicilor divizii (13) de sub comanda generalului *I. Popescu*, și din cele 10 divizii de sub comanda generalului *Cihoschi*. Trupele aveau în frunte drapele decorate cu ordinul militar Mihaiu Viteazul. Au defilat și mai multe societăți cu drapelele lor. În gara Mărășești, după defilare, s'a servit o masă la care au luat parte peste 250 persoane și s'au împărțit ajutoare invalizilor, văduvelor și orfanilor de război, peste 10.000 lei, precum și pânzeturi, pâne, zahăr, conserve, etc.

21 Aug. 1919.

O știre a biroului de presă din Belgrad anunță că guvernul sârb s'a declarat gata, pentru soluționarea diferendului cu România, să accepte plebiscitul pe întreg Banatul. Această veste ne-a umplut inima de bucurie, deoarece propunerea guvernului din Belgrad este primirea propunerii făcută la Conferința păcii de către delegația României, spre deosebire de propunerea guvernului sârbesc de atunci, care nu admitea decât numai plebiscitul pentru Torontal. Plebiscitul pe întreg Banatul nu poate să ne fie decât favorabil, întru cât marea majoritate a populațiunii o constituie Românii și Șvabii, cari dejă s'au pronunțat în favoarea României. Acceptarea plebiscitului pe întreg Banatul arată din partea guvernului Serbiei dorința de a să dă o soluție normală diferendului cu România în vederea bunelor raporturi dintre cele două state vecine, care în afară de problema Torontalului, nu au nici un alt motiv de neînțelegeri viitoare. Numai dacă această veste ar fi adevărată?!

Tot în legătură cu interesele românești să anunță că Bulgaria a comunicat la Paris că renunță la orice pretenție asupra Dobrogii, lucru de altfel cu totul inutil întru cât România nu s'a gândit nici un moment ca să pună în discuție drepturile ei intangibile de stăpânire a Dobrogii.

23 Aug. 1919.

Ziarul *La Presse* din Bruxelles publică următorul articol interesant: „România eră ca și Belgia o țară mică. Ca și Belgia ea a fost târâtă în formidabilul războiu al Puterilor mari. Ca și Belgia ea a fost învinsă, zdrobită, victimă a tuturor ororilor unei invaziuni barbare. Tot ca și Belgia ea a luptat până la urmă. Armata ei, cramponată la ultimul petec de teritoriu național, n'a capitulat niciodată. Mai nefericită decât țara noastră, România a fost trădată și părăsită de marea sa aliată Rusia, și silită să sufere umilința unei păci rușinoase. Dar, în fine, ea a cunoscut ca și Belgia ceasul reinvierii, al revanșei și al victoriei. Armata română, care n'a putut fi nimicită, nici de austro-germani, nici de bolșeviști, s'a aflat atunci din nou viguroasă și bine disciplinată în fața învingătorilor de eri, puși pe fugă. Iar Aliații, credincioși României, s'au bucurat sincer de un triumf costisitor, e drept, dar definitiv. Veni și ceasul cu adevărat greu: acela al distribuirii recompenselor și pedepselor, ca și al împărțirii prăzii. Și din nou România și Belgia sunt tratate la fel, adecă mai mult rău. Marile puteri declară scurt că sunt tutoarele și protectoarele micilor națiuni, că acestea n'au voit și că trebuie să primească fără cârtire soarta ce le vor croi cei cinci stăpâni ai lumii. Din acest moment paralela dintre România și Belgia încetează. Când *cei cinci mari* impuseră operă lor aprobării, mai mult sau mai puțin benevole, *puterilor cu interese limitate*, reprezentanții Belgiei să înclinară protestând, pe când aceia ai României prote-

stară, dar nu să înclinare. Domnul Brătianu a părăsit Parisul și Versailles-ul, preferând să renunțe la putere, *decât să semneze un tratat pe care din motive binecuvântate îl consideră ca nedrept pentru țara sa*. Virtualmente deci România să resculească contra marilor puteri aliante. E drept că ea a dat dovadă de o mare prudență, evitând orice scandal și mărginându-se la o rezistență pasivă și expectativă. Ungaria, vrăjmașa ei seculară, eră repusă, sfâșiata de războiul civil și redusă la o totală neputință. Drumul spre Budapesta eră deschis armatei române, *însă marile puteri veghiau, fiind hotărâte a impune statelor mici ca să respecte cu strictetea aceea ce ele numesc dreptate și care să confundă în chip admirabil cu interesele unora din ele*. Cu toate acestea armata română înainta spre obiectivul ei, metodic, în salturi mici. La fiecare nouă etapă, înaltele puteri interveneau. Atunci armata română să oprea, dar păstră terenul cucerit. În fine, într'un ultim salt, în vreme ce diplomații marilor puteri erau din nou surprinși și desorientați din cauza evenimentelor, Românii pătrunseră în Capitala dușmană și să instalară acolo mai înainte ca Puterile tutelare să fi avut timp să să concentreze, să ia hotărâri și să dea ordine. Pentru toate acestea noi Belgianii trebuie să aclamăm România. Ea ne-a dat exemplul cel bun. Ea nu s'a lăsat și s'a ajuns scopul, pentru că a îndrăsnit. Dacă și noi am fi îndrăsnit ne-am fi ajuns ținta. *În lumea asta de pradă nu ajungi la nimic prin supunere și cuminenie*. Desigur că diplomații români nu vor obține atâtea certificate de bună purtare, nici atâtea decorații ca ai noștri, dar România va avea toată Dobrogea, toată Basarabia, toată Transilvania și toată Bucovina. România va deveni o țară mare, care mâne nu va mai avea nevoie de nici o tutelă și va fi stăpână pe destinele sale. Ea va conta de aci înainte, iar în viitoarele congrese va putea să și spună cuvântul și să nu mai fie tratată ca o rudă mai săracă, ca o cantitate negligeabilă. Totul în lumea asta este ca să nu te lași și să ști, la nevoie, să rezisti amicilor ca și inimicilor. Iată ce ne învață exemplul României. Să știm să ne folosim de el și să facem să-l înțelegă și diplomații noștri."

24 Aug. 1919.

Astăzi este aniversarea nașterii M. S. Regelui nostru, care împlinește 54 de ani. Este prima aniversară care s'a sărbătorit de întreg neamul românesc desrobbit de viteaza noastră armată și de marele și gloriosul ei Căpitan. În Capitală și în toate orașele României Mari s'a oficiat câte un Te-Deum, în prezența autorităților civile și militare locale. Această aniversare a dat ocazie sufletelor românești să sărbătorească pe Acela, căruia un neam întreg îi datorește recunoștința pe care trecerea anilor o va face să apară din ce în ce mai măreață. În aceste mari evenimente, care ne fac să fim martorii neașteptați ai prefacerilor celor mai mari și cari ne dă puțința de a trăi mai multe veacuri

în câțiva ani, figura Regelui nostru să desprinde într'o aureolă de glorie, de abnegație și de jertfă, care consolidând deapururea un Tron și o Dinastie, fac să strălucească în plină lumină și valoarea omului, în sine. Trecând peste toate legăturile familiare, Regele României a avut puterea să devină într'o clipă hotărâtoare a istoriei noastre, simbolul revendicărilor celor mai scumpe și factorul de avânt și de entuziasm pentru înfăptuirea acestor revendicări. Marele nostru Rege a știut să fie simbolul viu al unirii și libertății tuturor Românilor. În el, în energia, voința, abnegația și jertfa lui s'a concentrat în minutele cele mai tragice ale istoriei neamului nostru ultimele și supremele speranțe. Pe când unii erau sceptici, El nu avea decât religia credinții și când zilele de doliu păreau că îngroapă toate idealurile, cari hrăneau de secole sufletele noastre, Regele nostru stă hotărât cu fruntea ridicată, înfruntând furtuna și dând exemplul curajului, speranței în timpuri mai bune și credința în victoria finală, care avea să fie și a noastră și a civilizației întregi față de barbaria care amenința să stăpânească lumea. Pentru aceasta, în ziua aniversării marelui nostru Rege și în aceste momente când armata română, care îl venerază ca pe cel mai mare șef, stăpânește Capitala Ungariei, inimile românești urează iubitelui lor Rege viață lungă, ca să să bucure împreună cu tot poporul român de măreția spectacolului României Mari!

25 Aug. 1919.

Ziarele din Bucovina ne-au adus în zilele din urmă una din acele știri care înalță sufletele și arată odată mai mult virtuțile cu care e înzestrat poporul românesc. La Cernăuți s'au făcut recrutări. Lucru obicinuit și normal până acum. Dar partea interesantă constă în faptul că s'au prezentat la recrutare și acei tineri cari nu erau obligați să să prezinte, cerând cu stăruință ca să fie și ei înrolați, ca să nu rămână mai pe jos decât camarazii lor. Este știut că țăranul nostru nu consideră de om întreg pe acela care n'a făcut armata. La aceasta să alătură și împrejurarea că acum pentru prima oară i-a fost dat Românului din Bucovina, Basarabia și Ardeal ca să slujască în propria lui armată națională, ceea ce pentru ei este o deosebită mândrie. Ne putem închipui bucuria pe care flăcăii bucovineni vor fi resimțit-o văzându-să soldați români. Ei au mers cu inima deschisă și cu dragoste ca să-și îndeplinească sfânta datorie oriunde ar fi trimiși, căci în tot locul să vor duce să-și apere scumpa lor țară. Ei știu, după cum toți ostașii României Mari trebuie să știe, că în timpul de față au de îndeplinit mari datorii, cari trec peste cerințele particulare ale fiecăruia. Tinerii bucovineni n'au voit să deie un exemplu, ci au vrut să arate că ei nu sunt mai pe jos decât soldații din vechiul regat și că nu așteaptă decât să-și facă datoria acolo unde li să cere. Așa este și soldatul ardelean, cu aceleași sentimente mari, căci și el este pătruns de credința

că în aceste clipe, disciplina și stăpânirea de sine ce și le va impune singur, vor da cele mai frumoase roade de cari să vor bucura urmașii noștri. Această nobilă satisfacție înalță sufletele și dovedește superioritatea spiritului de jertfă de care sunt animați toți ostașii României Mari și *Tari*, după cum așa de frumos a spus-o la Arad d. prim-ministru Brătianu.

28 Aug. 1919.

Astăzi în ziua *Sfintei Mării*, 15 August stilul vechiu, s'au împlinit *trei ani* dela decretarea mobilizării și intrarea noastră în acțiune răsboinică, alături de Aliații noștri. Această dată are o importanță care va rămânea pe vecie în cartea de aur a întreg neamului românesc. Ea s'a serbat de către toată suflarea românească din tot cuprinsul României Mari cu mult entuziasm și întreaga presă română de pretutindenea, în special cea din Ardeal, Basarabia și Bucovina, i-a consacrat coloane întregi, preamărind vitejia armatei române, care a trecut granițele pentru desrobirea fraților subjugăți. Aceștia abia acum au putut să-și manifeste în mod liber și la lumina zilei sentimentele înălțătoarelor clipe, pe cari Românii din Regat le-au trăit la auzul goarnelor de mobilizare în ziua *Sfintei Mării* din 1916.

În acești trei ani Românii au cunoscut amarul înfrângerii și beția triumfului; au suferit grozava impilare a unui dușman fără milă și au plătit-o cu un răsboiu cavaleresc, care le-a adus pacea în căminurile batjocorite. Românii au tras spada pentru o cauză dreaptă, și spada lor nu s'a înroșit nici odată în sângele femeilor și a copiilor. Tunul românesc a răsturnat tranșelele dușmane, fără să aprindă ruguri din orașe pacinice. Infometăți, Românii n'au omorât prizonierii prin foame; batjocuriți, ei n'au batjocurit pe nimeni; ei au știut să lupte, au știut să moară, au știut să învingă. Nedreptatea sorții, care i-a aruncat legați în mâinile vrăjmașilor, i-a oțelit; suferințele umilinții i-au întărit și în corpurile uscate ale acelor cari n'au știut nici odată ce este odihna, oțelul nervilor vibră sub loviturile destinului. Apoi a sosit reînvierea; regimentele au pornit din nou și au străbătut Carpații, lăsându-i de astădată mult în urma lor; un mare număr de morminte arată drumul spre Budapesta, după cum au arătat și drumul spre Mărășești. Să ne închinăm cu smerenie umbrelor, căci prin ele am reînviat, am gustat veselia triumfului și fericirea idealurilor împlinite. Cuvine-să ca lângă aceste cruci, sub care cei mai buni fii ai țării își dorm somnul vecinic, să jelim împreună cu părinții, văduvele și orfanii pe toți aceia cari le-au fost dragi. Jertfele au rodit, iar generațiile viitoare vor trăi în liniște și frăție. Dar rodul nu este încă copt și națiunea română trimite salutul său recunoscător acelor, cari, trecând peste primejdii, nesimțind oboseala și luptând zi cu zi, caută să întărească aceea ce a făurit strălucita jertfă a umbrelor. La Tisa, la Budapesta, întocmai ca la Nistru,

soldații români stau straje neclintită a civilizației oțelindu-i blândea și curagiul, statornicia și credința. Victoria pășește înaintea steagurilor lor, iar gloria neperitoare să întinde asupra poporului întreg. Să ne închinăm înaintea acestor ostași, să ne închinăm viteazului lor Căpitan, fiindcă ei nu luptă numai pentru libertatea unui neam, ci și pentru civilizația omenirii întregi!

Părintele *Ion Agârbiceanu*, preamărește sfânta zi a războiului desrobirii în ziarul *Patria* din Sibiu, cu aceste cuvinte: „Cum să te slăvim mărită zi, aniversară sfântă? Slăvind Patria-mamă și pe marii noștri frați, din vrednicia căroră te-ai zămislit. În zadar ar fi stăpânit ordinea etică din lume, dacă Dumnezeu n'ar fi avut cui să vorbească, dacă ar fi lipsit vrednicia neamului nostru liber, dacă n'am fi avut o *Țară*, care să ridice spada pentru desrobirea noastră, dacă n'ar fi fost sâmburele din care să răsară, mândru și puternic, steagul libertății tuturor Românilor! Și de aceea, în această zi de aniversare sfântă, aducem din adâncurile sufletului nostru, prinos de recunoștință, de caldă închinare tuturor acelor, cari prin munca, voința, cumintenia și sângele lor, au creat și susținut România liberă, Voievodate, Principate și Regat. Ne închinăm cu adâncă smerenie Voevozilor descălecători de Țară, cari simțind primejduită libertatea aci, au pornit pe alte plaiuri în urma izbăvitoare zeite; — ne închinăm strămoșilor, cari veacuri întregi au păzit, cu arma în mână, focul sfânt pe vatra lor săracă, dar mândră și liberă; — ne închinăm morților cari au căzut pe pragul independenței vevodatelor românești; — ne închinăm bătrânului strămoș Mircea, sfinților Arhangheli Stefan și Mihail, din spada căroră a fulgerat lumina libertății până la noi; olteanului Tudor și întâiului Domn Cuza-Voda și sfetnicilor lui, cari au voit și s'au jertfit pentru libertatea și unirea principatelor; — ne închinăm eroilor dela Plevna prin jertfa căroră s'a născut independența României; — și ne închinăm celor ce au căzut și au biruit în războiul pentru întregirea neamului. Din jertfa și voința tuturor s'a născut România, care ne-a izbăvit pe noi. Și când îi slăvim pe ei, slăvim în rândul cel d'întăiu pe blândul și nobilul țaran român, pe fratele bun al pământului românesc. Din sângele acestor plugari și păstori s'au ridicat toate figurile mari ale istoriei românești, și prin brațele lor s'au săvârșit toate faptele mari din trecut și prezent. Ei ne-au dat, în frunte cu M. S. Regele nostru, sfânta zi acărei aniversare de a treia o prăznuim azi, din voința lor, pe întreg cuprinsul neamului.”

Ziarul *Glasul Bucovinei* a publicat următorul articol: „După mai bine de trei veacuri, ostașul României repetă gestul vitejilor marelui Mihail Viteazul, trecând în ajunul zilei de Sfântă Măria Mare Carpații ca să libereze Ardealul îndurerat, leagănul neamului nostru și să rupă lanțurile Bucovinei înstrăinate, cuibul vechii Moldovei lui Stefan cel Mare. Ziua aceea de 15/28 August

1916, acărei aniversare de a treia oară o sărbătorim astăzi, e ziua în care s'a hotărât întregirea neamului românesc, străngerea lui sub o singură stăpânire românească. Și numai astfel, strâns la un loc, — neamul nostru românesc putea să-și îndeplinească menirea sa culturală și politică, el, singurul stâlp latin al culturii și al sufletului omenesc, aici, în sud-estul Europei. Și ziua aceea n'a fost zi de hotărâre ușoară, ci una din cele mai grele și mai încurcate răspântii prin câte a trecut neamul românesc în viața sa de aproape două mii de ani. Slavă conducătorilor neamului românesc, căci au ales acel drum, slavă Măriei Sale Regelui Ferdinand, Domnul nostru, care n'a pregetat o clipă să-și jertfească totul, ce e al său și să apuce pe drumul arătat, slavă Măriei Sale Reginei Maria, Doamna noastră, care a fost geniul cel bun al neamului nostru, cu ochii mereu îndreptați spre zarea singurului drum care avea să ferească neamul nostru și care merge spre munte, nu spre șes. Neobosită a îndemnat și a sfătuit într'acolo."

Cred interesant a reproduce și părerile exprimate cu privire la această zi în anul 1918, sub ocupație germană, de către unele ziare guvernamentale de atunci. *Iașul*, ziar marghilomanist sub direcția nenorocitului profesor universitar *Ilie Bărbulescu*, din Iași, a scris: „Dispari zi, ce prin crimă ai căutat să râvnești a lua rangul de sărbătoare națională; foaia care ne va anunța poposirea ta în cursul anului, o vom îmbrăcă în negru ca să ne amintim vecinic de o culme de munți, ce într'un moment de nebulie am crezut că-i vom stăpâni.” — *Steagul*, ziar marghilomanist din București, scrie: „Ziua de 15/28 August a fost o *criminală ticăloșie*. Cei ce au făcut'o să fie ceea ce a fost: *eroii mișeliei*.” — Apoi *Renașterea* întrăinaților *Nenițescu* și *Virgil Arion* a scris că: „Ziua aceasta a început *smintita aventură* în serviciul Antantei.” Iar sub semnătura blestematului *Petre Ciorăneanu*, tot în acel ziar, s'a scris: Antanta a preparat și preparat dezastrul nostru; consecințele acestui dezastru sunt definitive.” Și mai departe: „România să prăbuși părăsind de seara până dimineața, de bună voie, o politică quasi-seculară.” — (care a durat abia trei zeci de ani!). — E de prisos, cred, să mai citez și din celelalte reptile: *Acțiunea română*, *Tribuna* și mai ales *Gazeta Bucureștilor*, etc. Te miri cum de bunul Dumnezeu nu le-a împetrit mâna cu care acești trădători ai neamului și reptile veninoase, ș'au așternut pe hârtie balele spurcate! Deschide-te odată pământule, înghite-i și fă să dispară urmele lor pentru vecii vecilor!

2 Sept. 1919.

Mai multe tunuri luate dela bolșevistii unguri în luptele dela Tisa au fost aduse la București și așezate la picioarele Statuei lui Mihaiu Viteazul și în piața Palatului Regal. Cele mai multe din aceste tunuri, de sistemele cele mai perfecționate sunt eșite din

fabricile ungurești sau provin din manufactura dela Skoda. Un public numeros aleargă să vadă și examinează cu mult interes și mare bucurie aceste trofee glorioase. La întrarea în parcul Carol s'a expus un tun de 420 mm., capturat tot dela bolșevistii unguri.

10 Sept. 1919.

Azi dimineață s'a semnat la Saint-Germain pacea cu Austria de către delegații austriaci și de către toți delegații Aliați, afară

Statuia lui Mihai Viteazul.

de delegații români și jugo-slavi. Românii, după ce Consiliul suprem le-a refuzat alternativa de a semna tratatul cu rezerve, s'au hotărât să nu semneze de loc. Jugo-Slavii n'au semnat din cauza articolului privitor la protecțiunea minorităților. Să vedem dacă Serbia va ști să mențină în atitudinea aceasta de rezistență. În tot cazul refuzul Serbiei de a semna pacea din cauza controlului minorităților trebuie să fie și pentru cei mari o dovadă că sunt nedreptăți din acelea, pe cari nici un fel de interes și nici un fel de beneficiu nu le poate impune simțemân-

tului unui popor, care este gelos de independența lui. Aceasta a fost dela început politica României, care a protestat la Conferință pentru toți cei mici, dar cei mici n'au voit însă să înțeleagă de atunci, ceea ce ar fi putut opri din vreme atâtea nedreptăți și jiciri. Absența dela Saint-Germain a României și a Serbiei confirmă dreptatea politicei românești de rezistență împotriva nedreptăților Consiliului Suprem, ale cărui hotărâri au provocat până și refuzul Serbiei de-a semnă pacea cu Austria. Poate că până în cele din urmă dreptatea își va face drumul ei împotriva tuturor hotărârilor cari să inspire numai din satisfacerea unor anume interese materiale de ordin economic și comercial. De altfel o telegramă din ultimul moment vestește că Consiliul suprem ar înclină spre a da satisfacție dezideratului înaintat de România. Dezideratul despre care este vorba în această telegramă să referă probabil la *memoriul-protest* depus de către delegația română odată cu declarația care anunță refuzarea României de a semnă pacea.

11 Sept. 1919.

Iată acum și memoriul protest sau mai bine zis întâmpinarea guvernului român, depusă pe biroul Conferinței de pace de către delegația română din Paris, odată cu refuzul de a semnă pacea cu Austria.

„România a venit la Conferința de pace cu conștiința de ași fi îndeplinit cu prisos îndatoririle luate către Puterile Aliate. Regatul Român, Stat suveran, căruia dela întemeierea lui nimeni nu-i putea contesta independența, n'a încetat de a fi un factor de ordine, de liniște și de împăciuire în sud-estul Europei. Când în August 1914 Puterile Centrale i-au cerut ajutor, el refuză să participe la acțiunea lor de agresiune. În urmă România încheie cu guvernul rus, el însuși de acord cu Aliații din occident, o înțelegere care prepară cooperarea cu Aliații și care îi asigură, în schimbul neutralității ei binevoitoare, dreptul de a ocupa când ea ar găsi de cuviință, ținuturile din Austro-Ungaria locuite de Români, și cari afară de Banat au și fost ocupate de armata română cu arma în mână în cursul anilor 1918 și 1919. Ca consecință a acestei înțelegeri, când Aliații au atacat Constantinopolul, guvernul român, cu toate protestările amenințătoare ale Germaniei, opri, din propria-i bunăvoință și fără vr'o îndatorire scrisă, orice trecere de muniții ale Puterilor Centrale. — În August 1916, când Aliații au inzistat asupra utilității unui concurs militar efectiv din partea României, aceasta s'a angajat la o cooperatiune militară cu ei, în schimb Aliații asigurau drepturile României asupra Banatului întreg, asupra regiunilor din Ungaria locuite de Români, și asupra Bucovinei până la Prut. Prezența Rusiei ca parte contractantă înlătură, în acel moment, posibilitatea de a să recunoaște drepturile României asupra fruntariilor Nistrului și asupra Basarabiei. Spre a execută acest tratat, și cu

toată neputința în care să aflau Aliații de a îndeplini întru cât îi priveau condițiunile militare prevăzute, întrarea în războiu a României a avut loc. — Operațiunile armatelor ei au atras pe frontul român mai mult de 40 de divizii și au scos din luptă peste 200.000 de soldați inimici. România a pierdut peste 300.000 de soldați, adică aproape 1/20 din populațiunea totală a ei, iar de civili morți de boale, de mizerie, de foamete, ea a pierdut mai mult de 1/10 din populațiunea ei totală. Pe lângă aceasta ea a avut să sufere o ocupație grea, care a devastat o bună parte din teritoriul ei și a secătuit cu desăvârșire cealaltă parte. Totuși România n'a încetat lupta, decât după pacea dela Brest-Litovsc și defectiunea Ucrainei, când imposibilitatea de a continua sforțarea ei militară fusese recunoscută de reprezentanții Puterilor Aliate și ai Statelor Unite la Iași, prin declarațiunea scrisă din 10 Decembrie 1917. — România „părăsită și tradată” (cuvintele Președintelui francez la deschiderea Conferinței de pace), a trebuit să se supună condițiunilor impuse de Germani la București. Ea nu mai avea decât o datorie de împlinit pentru a face din nou cu putință cooperatiunea ei militară cu Aliații, aceea de ași păstra armata. România aproape în întregime încălcată, a reușit să împedecă ca trupele să-i fie desarmate, și prin atitudinea ei, 8 divizii de ocupație inamică au trebuit să rămână încă pe teritoriul regatului. Regele a refuzat de altminterea să iscălească pacea dela București, care astfel n'a avut nici odată ființă legală. Guvernele aliate au fost prevenite de intențiile României, și când Aliații au socotit că schimbările situației strategice din Orient făceau iarăși cu putință o cooperatiune a armatei române, aceasta a reintrat în acțiune în ziua stabilită de Comandamentul aliat. — În pregătirea hotărârilor Conferinței nu s'a ținut seamă nici de sacrificiile făcute de România, nici de convențiunea încheiată cu Puterile aliate. România, sigură de drepturile ei naționale, încrezătoare în Aliații ei, a expus în fața Consiliului Marilor Puteri temeinicia revendicărilor ei, acăror deplină legitimitate fusese deja recunoscută de Franța, Anglia și Italia prin convenția anterioară îndelung discutată. În stadiul în care a ajuns lucrările Conferinței de pace, situația creată României nu corespunde cu dreptele ei așteptări. După ce în tratatul cu Germania nu îi s'a dat reparațiuni potrivite cu pierderile ei, în proiectul de tratat cu Austria să jicnește în chipul cel mai grav, în mai multe privințe, drepturile și interesele ei. În adevăr, România, cu toate repetatele ei protestări, își vede prin acest tratat impusă obligațiunea de a primi dinainte hotărârile pe cari Marile Puteri vor socoti de trebuință să le iee în privința punctelor cari interesează viața internă a țării, atât în chestia minorităților, cât și a transitului și comerțului cu celelalte State. Această stipulațiune este, atât în formă cât și în fond, incompatibilă cu demnitatea, cu liniștea internă și cu interesele economice ale unui Stat suveran. Proiectul de tratat pe cari Marile Puteri vor să-l

impună României ca o consecință a obligațiunii prevăzută în tratatul cu Austria, stabilește un regim de control și neatârnamare mărginită, care nu corespunde cu situația Regatului dinainte de războiu, nici cu raporturile internaționale normale dintre Statele suverane. Pe de altă parte Consiliul Marilor Puteri, fără a ține seamă de tratatul din 1916 și de actul solemn de unire dela Alba Iulia, n'a respectat integritatea teritorială a Banatului, pe care l'a împărțit în trei, cu granițe arbitrare și artificiale, isvor inevitabil de conflicte, în dauna unor interese economice și politice românești de prima ordine și cu nesocotința sentimentelor marelui majorității a locuitorilor acestei provincii. — Deasemenea în ceea ce privește granița fixată de Puteri între România și Ungaria, nu s'a luat în considerațiune nici stipulațiunile tratatului din 1916, nici actul Unirii, iar linia convențională stabilită fără cooperatiune cu reprezentanții României nu ține seamă nici de condițiunile locale economice, nici de condițiunile de siguranță necesare căii ferate, care să întinde dealungul acestei fruntarii. Această graniță străbate Mureșul și desparte gurile lui de tot cursul unui râu care constituie cea mai însemnată cale de comunicațiune fluvială din tot centrul Regatului. Pe această linie de hotar Marile Puteri ceruseră României să-și retragă trupele sale fără a fi procedat mai întâiu la desarmarea trupelor bolșeviste ungare. O atare hotărâre contrarie însăși intereselor de ordine și de stabilitate în această parte a Europei centrale, schimbă în chipul cel mai periculos situația militară a României. Ea expunea dominațiunii bolșeviste ținuturile și orașele pe cari ocupațiunea României le scăpase de urgia ei și încuragiă și întărea focarul de anarhie dela Budapesta, care amenință să se întindă în tot centrul Europei. Acum, în urmă, Marile Puteri au fost puse în măsură a constata că numai prin ocuparea Budapestei să poate pacifica Europa centrală. — Acest nou serviciu adus de România cauzei păcii și ordinii, ar fi trebuit să constituie un nou titlu în fața Conferinței, pentru ai asigura din partea acesteia dreptele revendicări ce-i fuseseră recunoscute de tratatul din 1916. Cu cea mai penibilă surprindere România a văzut însă micșorându-să posibilitățile oferite de ocupațiunea ei arătată pentru a stabili și consolida în Ungaria pe baze democratice o stare de lucruri, care să garanteze în același timp ordinea și pacea în centru Europei și raporturi de amicitie pe noile ei granițe. Consiliul celor patru n'au voit să înlesnească dobândirea acestor rezultate printr'o colaborațiune amicală la Budapesta. Dimpotrivă acțiunea lui a încuragiat elementele ostile. El a decis ca să impună României ca având ființă armistițiul ungar din Noembrie 1918, după ce acest armistițiu fusese nesocotit în două rânduri de guvernul dela Budapesta, după ce Conferința însăși ceruse armatei române să coopereze contra Ungariei, și după ce forțe ungurești organizate, împotriva prescripțiunilor acestui armistițiu, contestă armatei române dreptul de ași însuși materia-

lul de războiu și de cale ferată luate dela inamic și de care acesta s'a servit pentru a o atacă. Deasemenea el caută să împedecă ca ea să-și poată redobândi pe cale de rechiziții o parte neînsemnată din instrumentele și din materialul agricol și industrial de care în timpul ocupațiunii lor Puterile Centrale au despoiat cu totul România și din care o mare parte fuseseră date tocmai Ungariei. — Cu toate acestea rechizițiile cerute de Comandamentul român nu trebuiau să atingă o treime din disponibilități, așa încât să respecte nevoile populațiunii și să nu oprească în loc viața economică a țării. Această atitudine a Consiliului față de România nu trebuie să ne facă a uită că alți Aliați au putut, sub regimul aceluiași armistițiu din Noembrie 1918 și fără să aibă motivul unor noi ciocniri cu armata ungară, să golească ținuturile ocupate de ele, nu numai fără opoziție din partea Marilor Puteri, dar chiar cu concursul efectiv al unora din reprezentanții lor. Ce e drept aceste teritorii după pace trebuiau să revie unui Aliat, României, iar nu să fie înapoiate inamicului. — În fine, Consiliul suprem a menționat în condițiunile puse amiralului Colceag și „părțile locuite de Români din Basarabia”, ceace au îngăduit celor rău-voitori să încerce a răspândi svonul că ar există părți neromânești, cari ar putea fi contestate României în această provincie unită în întregime cu Regatul prin voința populațiunii sale, ca o dreaptă și firească reparațiune a actului de răpire făptuit în 1812 de autocrația rusească. Formula astfel întrebuintată de Consiliul suprem, precum și întârzierea de a da o formă definitivă hotărârii lui, aduce acestei provincii cele mai mari pagube. Deși această hotărâre nu poate să fie în contradicție cu natura însăși a elementelor și cu intențiile exprimate de majoritatea reprezentanților Marilor Puteri, totuși asemenea întârzieri sunt menite să trezească speranțe printre agitatorii bolșeviști și alții, și să amenințe opera de ordine și de pace pe care România a săvârșit-o din fericire în Basarabia, pe când toate ținuturile de peste Nistru sunt încă prada celei mai groaznice anarhii. — Situațiunea creată României prin hotărârile și proiectele Conferinței se poate rezuma astfel: 1) Articolul din proiectul de tratat cu Austria privitor la drepturile minorităților, la tranzit și la comerț, prevede în forma lui o obligațiune care cu greu s'ar putea admite chiar față de un vrăjmaș învins, — și departe de a îndulci efectele, proiectul de tratat pe cari Marile Puteri voiesc să-l impue României conține considerente jicnitoare la independența acestui Stat, de care guvernul român nu poate lua cunoștință fără a protesta. Stipulațiunile pe care le prevede nu să potrivesc de asemenea cu cea neatârnată acărei luare în discuțiune sau mărginire guvernul român nu ar putea-o admite nici din partea Puterilor semnatare ale tratatului din Berlin, nici din partea celorlalte Mari Puteri, cari n'au iscălit acel tratat. În adevăr în 1916 Franța, Marea Britanie și Italia recunoșteau României dreptul de a participă la negociațiunile de pace cu ini-

micii pe un picior de perfectă egalitate cu ele. Iată textul articolului VI: „România să va bucura de aceleași drepturi ca și Alianții în tot ce privește preliminarele și negociațiunile de pace, precum și în ce privește discuția chestiunilor cari vor fi supuse hotărârilor Conferinței de pace.” În 1919 aceleași Puteri prin tratatul pe care îl negociază cu Austria iau hotărârea ca România să să oblige a primi tot ceea ce ele, în înțelegere cu America, vor socoti de cuviință să-i impună privitor la drepturile minorităților, la tranzit și la comerț. Contradicțiunea dintre cele două tratamente, dinainte și după războiu, este prea mare pentru ca guvernul român să poată pierde nădejdea de a vedea recunoscându-se dreptatei cauzei sale. — Guvernul român nu poate să înceapă ca acțiunea sa politică și militară alături de Alianți și în urma cererii acestora să îndreptățească a să repune în discuție independența noastră 40 de ani, după ce semnatarii tratatului dela Berlin o recunoscuseră în mod formal și definitiv. De altminteri atari stipulațiuni prin rezultatele lor practice nu adaugă nimic drepturilor legitime ale minorităților pe cari România le-a asigurat în chipul cel mai larg și mai echitabil. — Delegațiunea României în notele ei din 27 și 31 Maiu 1919 s'a declarat gata să înscrie în proiectul de tratat la art. 5, part. III, sect. IV, textul următor: „România acordă tuturor minorităților de limbă și religiuine care locuiesc înlăuntrul noilor sale granițe, drepturi egale cu cele de care să bucură ceialalți cetățeni români,” precum și de a primi în genere toate dispozițiunile pe care toate statele făcând parte de Liga Națiunilor le-ar admite pe propriul lor teritoriu. Guvernul român speră că un sentiment de amicitie în chip firesc impus de atâta sânge vărsat împreună și că un sentiment de dreptate, dictat de principiile care trebuie să domine opera Conferinței, vor face să să respecte neatârnrarea unui Stat liber și vor împedecă să să constituie în dauna lui un ferment de neîncredere agitațiuni, pe care intervenții vrăjmașe nu să vor feri de a le desvoltă și care vor amenința siguranța politică și desvoltarea economică a României. — 2) Nerecunoscându-se integritatea Banatului hotărâtă de tratat, România să vede lipsită de granițele care garantau liniștea teritorială de desvoltarea ei firească economică. — 3) Pe când ostilitățile au încetat în restul Europei, de mai bine de 7 luni, România să găsește în stare de războiu cu vecinii ei bolșevistii Ruși și Unguri, și populațiunile neromânești din țările române sunt într'o neîncredere agitațiune prin nesiguranța soartei ce le așteaptă. — Această stare de lucruri nu corespunde nici cu drepturile care fuseseră recunoscute României prin tratatul de alianță din 1916, ale cărui clauze nu au fost respectate, nici cu condițiunile indispensabile pentru garantarea siguranței internaționale și a păcii interne a acestei țări. La Budapesta, unde guvernul bolșevic, a fost răsturnat prin acțiunea militară română, departe de a întâmpina dreapta recunoaștere a acestui rezultat atât de însemnat pentru cauza generală a păcii

și colaborațiunea amicală necesară spre a-i consolida efectele lipsindu-i, România se găsește într'o situație care încuragiază ostilitățile împotriva ei și amenință să arunce din nou în mijlocul nesiguranței și dezordinei acele ținuturi de abia scăpate de anarhie. Drept urmare a acțiunii române la Budapesta, Consiliul Marilor Puteri a crezut chiar de cuviință să oprească trimiterea oricărui material militar promis sau datorit de el României, cu toate consecințele de ordine morală și materială pe care o asemenea măsură le poate atrage după sine. Dintr'un simțământ de solidaritate și pentru a afirma încă odată tot prețul ce-l pune în menținerea intactă a legăturilor ce o unesc cu Puterile aliate și asociate, delegațiunea română, deși interesele României n'au fost ținute în seamă în tratatul de pace cu Germania, l'a iscălit totuși fără nici o rezervă. Guvernul român să vede însă silit să declare, pentru considerațiunile mai sus arătate, că îi este cu neputință să adere la unele din clauzele înscrise în tratatul cu Austria și că nu-l poate iscăli, dacă Consiliul suprem nu să socotește dator să revie asupra stipulațiunilor care lovesc demnitatea și interesele țării”.

12 Sept. 1919.

D. Ion I. C. Brătianu, președintele Consiliului de miniștri, a prezentat azi M. S. Regelui demisiunea guvernului, al cărei text este următorul: „Sire. După victoria Aliaților Maiestatea Voastră a binevoit a mă însărcina cu formarea ministerului și a mă numi Prim Delegat al României la Conferința de Pace. Am primit de acord cu colegii mei, această înaltă și grea misiune, rugând pe Maiestatea Voastră să binevoiască a aproba ca să n'o îndeplinească decât pe temeiul tratatului de alianță ce semnaserăm la 1916. Consiliul suprem al Marilor Puteri, care a înlocuit Conferința de Pace a Statelor aliate n'a ținut seamă de acest tratat și a hotărât să impună României condițiuni pe care ea nu le poate primi, deoarece sunt incompatibile cu demnitatea, neatârănarea și interesele sale politice și economice. Aceasta este convingerea unanimă a membrilor guvernului, atât a celor din vechiul regat, cât și a celor ce reprezintă toate ținuturile unite. Tratatul nostru de alianță fiind astfel nesocotit, am onoare a ruga pe Maiestatea Voastră să binevoiască a primi demisiunea ministerului”. — Demisiunea a fost primită și M. S. Regele va aviză.

15 Sept. 1919.

Cu privire la nedreptățile cari să fac României, față de jertfele ei, marele ziar italian *Roma* a publicat următorul articol: „Visul unui popor valoros, dar persecutat de soartă, s'a realizat în cele din urmă: după două zeci și cinci de veacuri Dacia lui Traian a reînviat și s'a prefăcut în România Mare. Dela Dunăre la Carpații cei mari, dela Tisa la Nistru și Marea Neagră să întind, în formă semicirculară, împrejurul masivului muntos al

Transilvaniei sau Sibiului, și reuniți într'un Stat compact și omogen, câmpiile Munteniei, Moldovei, Bucovinei, Basarabiei și ale Banatului Timișanei, care sunt cele mai fertile din lume. Acest Stat bogat în grâne, lemne, animale, fier, cărbune și petrol, plin de căderi de ape, cu terenuri canalizabile și irigabile, având norocul de a să găsi la gurile unui fluviu atât de important ca Dunărea și de a avea un deuseu la Mare, este populat astăzi de mai bine de 15,000.000 de oameni muncitori, în majoritate agricultori, prolifici, capabili de a se dubla într'o jumătate de veac și de a deveni una din puterile mijlocii ale Europei. — Dar câte furtuni n'au trecut și n'au sguduit acest popor tenace în păstrarea limbii și naționalității sale și pentru ași recuceri libertatea și independența politică. Așezați de Traian pe masivul Daciei pentru a apăra civilizațiunea greco-latină a Europei orientale, vitejii pionieri români și strănepoții lor s'au realizat destinul dealungul veacurilor contra invaziunilor și turburărilor barbarilor germani, ale Sarmaților, Mongolilor, Turcilor, etc. Rolul lor, la început militar, a devenit o misiune civilă, geografică și istorică, și încă și astăzi, nu printr'o frază retorică, ci printr'un fapt real neatacabil, România este sentinela civilizațiunii occidentului latin contra oricărei reacțiuni și contra oricărei primejdii. Pe când, în cea mai mare furie a războiului mondial, Europa se cutremură sub isbiturile armatelor germane care masacraseră totul d'imprejurul lor, România nu șovăi să-și puie existența în primejdie, prin credința ei într'un mare ideal. Astăzi când bolșevismul rusogerman o amenință din două părți, ea luptă, să împotrivescă și triumfă, păstrându-și ordinea și civilizațiunea primite dela părinți. — E nevoie a studia lupta României contra bolșevismului spre a înțelege și a admiră acest ultim act al marii bătălii. România foarte bogată prin natura sa este astăzi săracă din punct de vedere comercial, deoarece a fost jefuită și prădată în timpul războiului, mai ales de Germani. Este de altfel o țară de reminiscențe feudale și de mari proprietăți, moștenire a regimurilor străine medievale din nenorocire puțin depărtate. Primejdia ca bolșevismul să invadeze România eră deci enormă și ea n'a fost înlăturată decât de bunul simț și de patriotismul poporului român. Soldații români desculți și rău echipați de Antanta ingrată, în lupta contra bolșevistilor din Rusia și de Ungaria, au făcut minuni de sacrificii, de o valoare egală ca aceea a trupelor italo-franceze ale lui Napoleon, fiind susținuți numai de forța morală a idealismului latin. — Și totuși acest popor minunat, care s'a câștigat titluri atât de mari la recunoștința Europei n'a fost răsplătit de Antanta victorioasă decât prin ignoranță, uitare și chiar printr'un tratament agresiv și nedrept. Și, pe când România s'a jucat ultima carte pentru Antantă, aceasta nu-i recunoaște granițele sale geografice și istorice, promise și garantate de tratate și discută, pentru ca să-i răpească o parte din Basara-

bia, Banat și Dobrogea. Ca să aibă pace și liniște la ea, după atâtea secole care au răsfirat pe Români înafară de granițele lor naturale, și au altoit pe trupurile lor frânturi neînsemnate de popoare străine, Românii, întocmai cum face săteanul după o inundație, ar voi să curețe terenul schimbând elementele etnice eterogene importate, cu cele naționale împrăștiate înafară de granițe. D'impotrivă Antanta prin Art. 60 din proiectul Tratatului de pace dela Saint-Germain, caută să protejeze în România interesele minorităților etnice și religioase, amenințând să perpetue o stare de lucruri dezastruoase pentru opera de consolidare națională. România e deșamăgită, dar nu descurajată. Ea are nevoie de un concurs material și moral spre a continua misiunea ei de sentinelă latină și dacă ea nu-l va obține dela Antantă, îl va primi cel puțin dela latinitate, care devine din ce în ce mai conștientă de importanța României și de datoriile ei către ea. Cu toată ingratitudea și desiluzia care le-a suferit, România va triumfa mulțumită virtuții poporului său."

19 Sept. 1919.

Astăzi la orele 10 și jumătate a avut loc remiterea condițiilor de pace ale Aliatilor delegațiunii bulgare la ministerul afacerilor străine din Paris. D. Clemenceau, care prezidă ședința, a rostit următoarele cuvinte: „Domnilor plenipotențiarilor bulgari, textul condițiilor de pace ale Aliatilor vă va fi remis; cu începere de azi veți avea, pentru a vă prezenta în scris observațiunile, un termen de 25 de zile. Consiliul suprem, după examinarea observațiilor prezentate în termenul fixat, va adresa un răspuns scris delegațiunii bulgare, indicându-i termenul în care va trebui să deie răspunsul definitiv”. D. Teodorov, șeful delegațiunii, luând volumul cu condițiile de pace, a citit un memoriu lung, în care a prezentat apărarea poporului bulgar asigurând de bunele sale intențiuni în viitor.

Din acest tratat pe noi nu ne interesează decât frontierele Bulgariei, mai ales că într'un timp era vorba ca Marii noștri Aliiați să ne iee Cadrilaterul și să-l deie inamicului învins. Frontiera de sud, după tratat, va fi linia Munților Rhodope, lăsând Bulgariei o ieșire economică la Marea Egeă, sub protecțiunea Ligii Națiunilor. Frontierele cu România rămân cum au fost fixate prin Tratatul din 1913 din București. Frontiera din partea Serbiei să modifice puțin în regiunea Strumiței în favoarea acesteia. Apoi prin Art. 127, Bulgaria să angajează să restituie toate obiectele luate sau sechestrate în teritoriul invadat al României, Greciei și Serbiei. Afară de aceste, va da României: 60 de tauri, 6000 vaci de lapte, 5250 cai și iepe, 1050 cătări, 3400 boi de jug; berbeci și oi, 15.000, iar ca despăgubire de războiu 1 miliard de lei.

25 Sept. 1919.

Marele ziar american *The New-York Herald* din zilele tre-

cute a publicat sub titlul: „*România părăsită și prădată*” un articol foarte important, care apără cu multă energie drepturile noastre, după cum urmează: „Este greu de închipuit un rechizitor mai aspru al operei îndeplinite de Conferința păcii decât *nota*, pe care guvernul român a prezentat-o Conferinței de pace, motivând refuzul său de a semna pacea cu Austria. *Și ceea ce este mai regretabil este faptul că severitatea sentinței este pe deplin justificată.* Atitudinea *Celor Patru Mari* constituie o flagrantă călcare a stipulațiilor unui tratat semnat de ei, încercând a restrânge independența României și punând-o sub tutela economică a marilor puteri. Să analizăm întâiu obligațiunile Tratatului: D. Wilson afirmă că hotărârea în chestia Shantungului s'a luat cum s'a luat din cauză că Franța și Marea Britanie erau legate prin angajamente contractate cu Japonia. Argumentul este irefutabil. Dacă tratatele ar trebui privite ca „petece de hârtie” de către Marile Puteri, de ce am condamna atunci pe Germani? Hotărârea în chestia Shantungului a fost dictată din cauza obligațiilor unui tratat, — orice altă justificare este de prisos. *De ce atunci: principiul sănătos de respect și de credință față de obligațiunile tratatului este batjocorit în cazul României?* Iată pentru ce este batojocorit. În 1916 când Aliații împingeau România să între în războiu, dâșii printr'un tratat solemn de alianță au stabilit drepturile României asupra Banatului, asupra părților din Ungaria cu populațiune românească și asupra Bucovinei până la Prut. Aliații s'au mai angajat să furnizeze munițiuni, *pe cari nu le-au furnizat nici odată*; iar prin articolul 5 al Convenției să stipulă că *România să va bucura de aceleși drepturi ca și Aliații pentru tot ceea ce privește preliminarele, negocierile de pace precum și discuția asupra chestiunilor cari vor fi supuse la deciziunile Conferinței de pace.* Acest tratat de alianță a fost sfâșiat într'un mod așa de cinic ca și Germania care a făcut la fel când a încălcat neutralitatea Belgiei. Teritoriile cari după faimosul principiu al „autodeterminării” să cuvineau României și i-au fost garantate prin tratatul din 17 August 1916 îi sunt acum refuzate din partea Conferinței de pace. În loc să ia parte la lucrările Conferinței pe picior de perfectă egalitate, care lucru i-a fost garantat în același tratat din 1916, României s'a dat să joace rolul de „Cenușereasă”. *Banatul a fost împărțit în trei părți după un plan care desfidea orice principiu de siguranță națională, orice sentiment de rasă sau bun simț politic. Pe scurt, tratatul cu Japonia este sfânt, — și așa e drept. Dar un tratat cu România este, de fapt, fără valoare. Pentru ce? Fiindcă Japonia este un Stat puternic și fiindcă România este „o națiune mică cu interese limitate”. S'a spus de multe ori cu amărăciune că sunt două legi: o lege mai dulce pentru criminalul bogat și alta fără milă pentru săracul delicvent. Dar este revoltător că s'a găsit asemenea doctrină luată drept regulă de acțiune tocmai de aceia cari propovăduesc că să va creâ o lume nouă pe bazele onoarei*

și a justiției. — „Atitudinea Conferinței de pace față de minoritățile etnice” pentru a întrebuiți jargonul pedant al tratatelor de pace este inadmisibil. *România este un Stat suveran și ca atare este în drept să-și reguleze afacerile interne în deplină independență.* Ea a propus de bună voie înserarea în tratatul cu Austria a unei clauze categorice care statuă că: „România acordă tuturor minorităților de limbă și de religie cari locuiesc în interiorul noilor sale fruntarii, drepturi egale cu ceialaltii cetățeni români”. *Un Stat nu poate merge mai departe în ceea ce privește pe supușii săi decât să le garanteze egalitate de drepturi pentru toți.* Dar Conferința a creat un Stat în Stat. Ea pune „minoritățile etnice” sub egida unei Comisiuni internaționale de supraveghere (epitropii). Conferința pune guvernul român și pe celelalte guverne ale „națiunilor mici și cu interese limitate” în o poziție de vasalitate. Aceasta arată modul cum Marile Puteri aplică clauzele tratatului, tratând România pe picior de egalitate! *Are oare Comisiunea de epitropi (board of guardians) aceeași putere de mediațiune în Statele mari cu interese nelimitate?* A pune chestia astfel înseamnă, cum spun prelinii noștri francezi, să primești și răspunsul (din însuși cuprinsul întrebării reiese răspunsul). — Mai departe, nemulțumită cu condițiile de perpetue turburări pe cari le-a organizat înăuntrul micilor State cu minoritățile etnice privilegiate, Conferința a înlăntuit independența economică a acestor State, decretând modul cum ele trebuie să pună convențiile de tranzit și comerțul internațional. Chiar dacă micile națiuni ar cunoaște exact măsurile ce s’au luat cu privire la dănsese, totuși pretenția Conferinței ar fi exorbitantă. Dar ceea ce e și mai rău este că ele nu știu nimic asupra cuprinsului acestor măsuri. *Ele sunt obligate să primească prin anticipație orice hotărâri va lua Conferința mai târziu.* Și să știe: aceste State astfel tratate sunt State Aliate. România în special este Aliatul, pentru care Conferința este foarte avară în simpatie. *Dânsa a luptat cu vitejie, cu toate că a fost părăsită și tradată de Rusia. Intrarea ei în războiu a atras patru zeci de divizii inimice pe frontul ei de pe alte fronturi. Lealitatea ei față de Aliați a costat o zecime din populația ei totală și devastarea celei mai mari părți a teritorului României, de inimicul, care a fost și al nostru.* De îndată ce a putut să revie din situația dezastruoasă provocată de succesele germane, cari succese au fost pricinuite de defectiunile rusești, România a reluat armele de luptă. *Și nu mai departe decât acum câteva săptămâni Aliații au fost scăpați de un serios pericol, când România atacată de armatele lui Bela Kuhn, a destrus complet bolșevismul unguresc, și în schimb fidelității sale, a curagiului și a sacrificiilor ei, România este obligată de Puterile care și-au dat cuvântul să trateze cu ea pe picior de egalitate, să subscrie stipulațiuni cari îi lezează demnitatea, cari pun în joc siguranța ei și care îi împedecă libera ei dezvoltare economică.* Ce mai început pentru Liga Națiunilor!

D. Lloyd George a avut dreptate propunând închiderea Conferinței de pace. Era și timpul!”

28 Sept. 1919.

După o criză lungă și laborioasă, eri s'a constituit noul guvern astfel: Generalul *Artur Văițoianu*, președinte al Consiliului și ministru la interne; *N. Mișu*, la externe; generalul *I. Popovici*, la domenii; generalul *I. Popescu*, la industrie și comerț; generalul *I. Rășcanu*, la război; *Eman. Miclescu*, la justiție. Domnii *Al. Vaida Voevod*, *Ștefan C. Pop*, *Vasile Goldis*, *I. Nistor*, *I. Inculeț* și *D. Ciugureanu*, miniștrii ai Ardealului, Bucovinei și Basarabiei. *D. Ion Anghelescu* a fost numit ministru la finanțe.

După depunerea jurământului noii miniștri s'au întrunit în Consiliu. La eșirea din Consiliu, d. general Văițoianu a dat presei următorul comunicat: „Însărcinat de M. S. Regele cu formarea guvernului, am primit această grea misiune ca o datorie către Tară și Coroană. Menirea noastră este ca menținând legăturile cele mai strânse cu Aliții, să asigurăm drepturile și demnitatea Statului. Înăuntru acest guvern, străin de luptele politice, va prezida alegerile pentru Constituanta într'un spirit de libertate, de nepărtinire și de ordine, pentruca rezultatul lor să exprime întreagă, liberă și nesilită voința țării”.

Din acest comunicat reieșă în mod limpede hotărârea noului guvern de a menține strânse legăturile cu Aliții noștri, urmând astfel linia de conduită a politicii externe, care are asentimentul întregii suflări românești. Menținând aceste legături cu Aliții, noul guvern declară apoi că asigură drepturile și demnitatea Statului, ceea ce este iarăși o directivă de guvern, care intră în cadrul sentimentelor unanime ale Românilor, atât din vechiul Regat, cât și din țările alipite.

A doua misiune a noului guvern este să prezideze alegerile, dând puțință țării a arăta care este opiniunea dominantă a ei în chestiunea mare ce îi să pune dacă trebuie să primească condițiunile adânc jicnitoare drepturilor și suveranității ei ca Stat liber, sau să nu accepte aceste condițiuni. Prezidarea alegerilor de către noul guvern, care este format înafară de cadrele partidelor politice este o garanție suficientă a libertății lor și că noii aleși vor reprezenta și simțirile țării întregi.

18 Oct. 1919.

Astăzi se împlinește un an de când d. *Alex. Vaida-Voevod*, deputat, a declarat în parlamentul unguresc, în mod solemn și cu bărbăție, că Românii din cuprinsul Regatului Sfântului Ștefan să considere ca națiune independentă. Toată lumea știe ce a urmat după aceasta. Cu ocazia acestei aniversări, d. *Iuliu Maniu* a trimis d-lui Vaida-Voevod următoarea telegramă: „La prima aniversare a zilei când comitetul central al partidului național român prin glasul tău cuminte și înflăcărat a declarat în parla-

amentul din Budapesta independența națiunii române din Transilvania și Ungaria, ca pe urmă să decreteze pentru vecie Unitatea tuturor Românilor, cuprins de cea mai intimă recunoștință față de prevederea politică și hotărârea bărbătească cu care ai rostit cuvântul tuturor Românilor, țin să-ți arăt grațitudinea întreg neamului românesc față de tine, față de tovarășii tăi în parlamentul ungar și față de întreg comitetul central al partidului național român. În mijlocul muncii stăruitoare pe care și azi ca totdeauna neconținut o desfășuri pentru asigurarea drepturilor integrale ale întreg neamului românesc și al României Unite, rog primește asigurarea alipirii noastre frățești, a recunoștinții și încrederii desăvârșite a poporului românesc". (Vezi ziua de: 7/20 Oct. 1918).

26 Oct. 1919.

Implinind 39 de ani de când am fost promovat ca doctor în medicină și chirurgie de către Universitatea din București, dintre cari 36 de ani în serviciul Direcțiunii generale a serviciului sanitar și 2 ani luând parte la marele și sfântul războiu al întregirii neamului românesc ca medic-colonel, am crezut că a sosit timpul ca să las locul unui confrate tânăr, consacrandu-mi restul zilelor pentru redactarea și tipărirea acestor *Insemnări din Războiul României Mari* și scoaterea ediției a II-a din *Dicționarul Sănătății* completându-l și îmbogățindu-l cu cel puțin 1000 de figuri, am demisionat din postul de medic primar al *Spitalului I. C. Brătianu*, din Buzău, pe ziua de 1 Octomvrie pentru a mi regula drepturile de pensiuine. Onor. Direcțiune generală a serviciului sanitar mi-a primit demisiunea prin ordinul Nr. 3316 din 17 Septembrie a. c. cu aceste cuvinte: „Domnule Medic primar. Am onoare a vă face cunoscut că am luat cunoștință de hotărârea d-voastre de a vă retrage din serviciul acestei Direcțiuni. Direcțiunea simte de a sa datorie, a vă aduce cu această ocaziune, viile sale mulțumiri pentru neprețuitele servicii aduse ei, în timp de 36 ani, rugându-vă să credeți în regretul ce simte de a fi lipsită de un destoinic și conștiincios slujitor și că își va aduce aminte întotdeauna cu plăcere de modul cum v'ați achitat de îndatoririle d-voastre, care poate servi de pildă corpului nostru medical". p. Director general, *Dr. Martinescu*.

Fiindcă providența m'a învrednicit să ajung și să petrec aceste zile fericite în România Mare, m'am hotărât ca acum, după 43 de ani petrecuți în scumpa noastră *Tară*, să mă stabilesc în frumosul nostru *Ardeal*, locul meu natal, ca să mă bucur împreună cu toți iubiții mei de acolo, trăind în deplină libertate, cu mulțumire sufletească și în adevărată lume românească. Greu îmi vine însă să mă despart de Buzău, unde m'am bucurat de multe simpatii, precum și de mulții mei pretini de aci, cari stăruiesc să rămân cu ei.

Părăsind orașul Buzău mi-am adus aminte de anii 1896—1899, în cari am fost și *profesor de igienă* al elevilor clasei

VII din liceul „Hășdău”, și în suvenirul acelor ani, voind să stabilesc o legătură vecinică între acest liceu și numele meu, i-am făcut o mică donațiune, dăruind un titlu de rentă de 5%, de lei 5000 (cinci mii), *Imprumutul Unirii* 1919, pentru ca Direcțiunea liceului să deie venitul de 250 lei, în fiecare an ca *premiu* elevului român-creștin care a reușit *cel d'intăiu* la examenul de capacitate.

Pe de altă parte mi-am adus aminte și de săracii orașului, luându-mi rămas bun dela ei și dela toți cetățenii prin următoarea adresă înaintată Primăriei: „Infăptuindu-să România Mare, m'am hotărât să mă stabilesc în mărețul nostru Ardeal, locul meu de naștere. Părăsind cu multă părere de rău orașul Buzău, în care am petrecut mai bine de 27 de ani, cei mai frumoși din viața mea, și în care am întâmpinat multă simpatie din partea bunilor săi cetățeni, nu găsesc cuvinte îndestulătoare pentru a le exprima sincera mea mulțumire și adânca mea recunoștință decât urându-le din toată inima sănătate, prosperitate și fericire la toți: Ca un mic semn vădit al sentimentelor de recunoștință și de regret cu care mă despart de acest frumos și inimos oraș, am onoare, domnule primar, a vă ruga să primiți odată cu aceasta 5000 (cinci mii) lei, pe cari vă rog să binevoiți a-i împărți săracilor din acest oraș cu ocaziunea sfintelor sărbători ale Nașterii Mântuitorului nostru din acest an”. — Primăria a răspuns prin următoarele cuvinte: „Domnule Doctor. Avem onoare a vă aduce la cunoștință că Consiliul comunal în ședința extraordinară dela 14 Octombrie a. c. a luat act cu cea mai mare satisfacție de marimonioasa d-v. faptă, de a donă 5000 lei, pentru a să distribui săracilor din oraș cu ocaziunea sf. sărbători ale Crăciunului și, adânc mișcat de aceasta, Consiliul în unanimitate m'a însărcinat a vă exprima cele mai călduroase mulțumiri, atât pentru donațiunea ce ați făcut, cât și pentru munca neobosită ce ați depus în calitate de medic. Apreciind cu toții înaltele d-voastre calități sufletești, precum și bunățatea, blândeța și cele mai cordiale relațiuni ce ați întreținut cu societatea buzoiană în decursul celor 27 de ani de conlocuire, credem că suntem interpretul tuturor cetățenilor noștri, exprimându-vă unanimele regrete ce lasă în inimile tuturor plecarea d-voastre. Părăsind acest oraș, spre a vă reîntoarce în frumosul și iubitul nostru Ardeal, al tuturorora, suntem convinși, domnule doctor, că veți întâmpina aceeași dragoste, stimă și considerațiune, de care v'ați bucurat între noi, și vă urăm să lucrați cu aceeași râvnă, spor și putere de muncă până la adânci bătrânețe, pentru binele concetățenilor d-voastre”. Primar: *G. Stambuliu*. Secretar: *C. T. Mănciulescu*.

31 Oct. 1919.

Of, ce greu e să te muți, mai ales pe astfel de vremuri! Până să-ți capeți un vagon, până să-l încarci, apoi să-l plun-

buești, să-l nituești, să-i pui și niște lăcate tari, wertheimiane, pentru mai bună siguranță, și să-l vezi plecat, câtă bătaie de cap, câtă alergare! Norocul că și aci am prietini și oameni cari m'au ajutat, așa că vagonul a plecat înaintea mea. Astăzi, la ora 1 p. m., am plecat și eu, singur și în tăcere, căci pentru a nu-mi deranja preținii le-am spus că voiu plecă cu o zi mai târziu... Adio, oraș bun, vesel, atrăgător și ospitalier; rămâi cu bine și cu suvenirul meu plăcut al unei vieți de om! Adio, crâng frumos, legat de inima orașului prin splendidul bulevard I. C. Brătianu, pe dreapta și la capătul căruia să află și iubitul meu spital cu acelaș mare nume, și în care am năzuit cu toată mintea și puterea mea ca să alin cât mai multe suferințe și să scap cât mai multe vieți în restimp de 27 de ani! Adio, buni și inimoși cetățeni ai Buzăului, cari mi-ați arătat așa de multă simpatie și mi-ați înșeninat zilele în clipele grele și întunecoase ale vieții mele!

2 Nov. 1919.

După un drum de 39 de ore, am ajuns azi dimineață la ora 3 în *Cluj*. Ghemuit într'un colț de vagon de clasa III, deși aveam bilet de cl. I, căci să vând biletele de cl. I fără să fie vagoane de aceeași clasă, cu geamul ușii spart, stând ceasuri întregi prin gări, fără lumină în timpul nopții, cu merinde pe sprânceană, am ajuns aci înțepenit și amorțit. Ca să nu tulbur somnul rudeniilor la cari voiam să mă adăpostesc, am stat în restaurantul gării unde era lume peste lume, un miros greu și un aer încărcat de fum de tutun, până la ora 7. Mi-a trebuit trei zile de odihnă ca să mă pot restabili. De altfel *căile ferate* sunt obiectul reclamațiunilor obștești și toți călătorii sunt indignați. Din relele lor, unele sunt legate în mod fatal de starea anormală din timpul de față, de lipsa vagoanelor și a locomotivelor, iar altele să leagă de incuria și lipsa de conștiință a personalului căilor ferate în mare parte străin și cu simțeminte antiromânești.

10 Nov. 1919.

Impresiunea pe care ți-o face *Clujul* la prima vedere este dintre cele mai plăcute. El este un oraș curat, cu pavaje și trotoare în bună stare, mai toate în asfalt, cu canalizație, apă bună de băut și cu lumină electrică. El este străbătut de râul *Someș*, care contribuie mult la curățenia orașului, căci în el să scurg apele pluviale și domestice, cu toate murdăriile lor. Păcat numai că Ungurii n'au știut să-i aprecieze mai bine valoarea lui, ținând seamă și de estetică, căci în acest caz ar fi tras dealungul lui două splaiuri (chejuri) tot așa de frumoase și binefăcătoare din punctul de vedere al aerăției, ca și acele cari mărginesc Dâmbovița în trecerea ei legănată prin Capitala României, și nu ar fi lăsat să se clădească edificiile tocmai pe malurile lui, dând călă-

torului o privire așa de respingătoare când trece pe podul de peste Someș.

N'am văzut Clujul din 1912. Ce schimbare între ceea ce eră și ceea ce este! Pe acele vremuri mergeai strade întregi fără să auzi cuvânt românesc, iar astăzi treci printr'un furnicar de oameni, vorbind cei mai mulți dulcea noastră limbă: — mișcare și veselie pretutindeni; — chipuri din vechiul regat amestecate cu chipuri ardelenesti și cu multe din ținuturile ungurene, locuite de Români, de aci și varietatea cea mare în vorbire, în cuvinte și accent, varietate care va dispărea cu timpul, rămânând numai un singur graiu românesc pe tot cuprinsul României Mari.

Statuia lui Mateiu Corvinul.

Orașul Cluj, acest cuib al șovinismului unguresc, în care să făureaua toate loviturile care să îndreptau în contra neamului nostru și înăbușea spiritul românesc pe toate căile, să romanizează văzând cu ochii. Stradele și pietile principale poartă alte nume: dela gară intri în oraș pe *Culea Regele Ferdinand I.* (fost Ferenc Jozsef), iar când treci podul Someșului dai în *Piața Mihaii Viteazul* (fost: Szechenyi-tér), apoi ajungi în *Piața Unirii* (fost: Mátyás Király-tér). În mijlocul acestei pieți să înalță bătrâna biserică gotică care datează cam din anul 1400, lângă care să răsfată și astăzi Statuia călăreată, cu cei 4 Unguri cu gurile căscate la picioarele ei, a eroului național maghiar, *Mátyás Király*, simbolul gloriei maghiare, născut din

românul *Ion Corvinul* și dintr'o cătea ungurească, după cum spune un istoric de al nostru.

Din Piața Unirii pleacă *Calea Victoriei* (fost: Kosuth și Magyar u.), străduța *Iuliu Maniu* (f. Szent Egyház u.), bulevardul *Regina Maria* (f. Deák Ferenc); strada *Universității* (fost: Egyetem), spre bibliotecă strada *Nicolae Iorga* (f. Jokai u.) iar din alt colț al pieții pleacă strada *Memorandului* (f. Unio u.); apoi din bulevardul Regina Maria treci printre pietile: *Ștefan cel mare* (f. Hunyadi-tér), în care să înalță majestos Teatrul Național, la dreapta, și *Cruza Vodă* (f. Bocskay-tér) la stânga, în mijlocul căreia să va ridica măreața *Catedrală* românească ortodoxă, în care va oficia viitorul *Episcop român al Clujului*, și ajungi în *Calea Dorobanților* printre monumentalele edificii: Palatul Justiției la dreapta și Palatul administrațiilor financiare la stânga. Strada Arpad poartă numele de *Calea Traian*; Farkas-utca să numește *M. Cogălniceanu*, Király-u.: *I. C. Brătianu*; Petöfi-u.: *Avram Iancu*; Honvéd-u.: *Calea Dorobanților*, mai sus amintită, etc.

Firmele prăvăliilor toate sunt scrise românește și ungurește, însă într'o limbă cât se poate de stălcită, dintre cari am notat din fugă unele de o naivă timiditate în românește, pe un fond tot străin, cum sunt acestea: *Prăvălie de ciorapu. Magazin de corset. Prăvălie de fer. Fabrica de desert-bonbon și prăjitură de ceaiu. Măncăr reci. Măcelar și cârnar. Vânzare de guzelă. Camere de darmit. Să va căpăta casă pentru darmit. Pantofar de Iuș. Ceasornicar și giuvargiu. Orologeri și juvernigar. Seuri de călărit pentru dame să află de vânzare. Se capete puyne pentru faîne, și fara faîne. Vând și cumper haine falosité. Muncare rece. Societate marmantare evrei, etc.*

La unele cafețele am cetit următoarele anunțuri puse în ferestri: *In aceasta sară zice muzica lui George Molnár. Azi soara concertează Aladâr Szentkirályi. De-az en tata dupameaz muzică de uzină* (în loc de ogină), etc. O firmă mi-a atras mai mult atențiunea: *Dr. Veress, pantofar*, apoi alta tot așa: *Dr. Kálmán Imre, băcănie*. Cum? Ce fel de doctorate vor mai fi și acestea? Până acum n'am auzit să fie vr'o Academie de Pantofărie și de Băcănie, care să oferă titlul de doctor! Ciudată nație mai e și cea ungurească!

Dar să lăsăm aceasta la o parte, eu cred că administrația orașului ar face bine să iee grabnice măsuri în privința firmelor, să nu permită decât firme și inscripții scrise într'o limbă corectă și adevărat românească, oprind astfel pe dușmanii noștri înciudați să-și bată joc de frumoasa noastră limbă.

Populațiunea Clujului, care înainte de războiu, număra între 50 până la 60 de mii, prin Iunie a. c. a ajuns la 95,000, iar acum să crede că ar trece de 120,000, dintre cari cam vr'o 30,000 sunt Români. Din această cauză să simte o mare lipsă de locuințe. Sute de familii de ale funcționarilor români sunt

fără de adăpost și unii dorm la gară în vagoane. Pentru aceasta a trebuit să se institue un birou de încvartirare la Primărie. În acest birou zilnic este un adevărat pelerinaj de chiriași și proprietari, certăți între ei, și de noii-veniți: unii cer locuințe, alții să plâng că li s-a rechiziționează prea multe camere și alții că sunt dați afară fără să aibă unde să se mute.

16 Nov. 1919.

Pentru noi Români, orașul Cluj are o deosebită importanță, tot așa de mare ca și aceea pe care Ungurii i-au dat-o. Ei au voit să facă din acest oraș, care să află în mijlocul Românimei din Regatul lor, un focar de cultură ungurească, prin ajutorul căreia să cucerească sufletele românești, răpindu-le încetul cu încetul limba și cu ea naționalitatea. Pentru aceasta Ungurii s'au pus pe creare de Școli de Stat, de tot soiul și pretutindenea, dar mai ales aci în Cluj, în inima Românismului, au căutat să facă un mare și puternic centru cultural, din care să să răspândească cu profuziune curente mari și continue de desnaționalizare.

Cu mare răbdare și multe sacrificii Ungurii au clădit o *Universitate*, vrednică de admirat, cu două *Căminuri* mărețe pentru întreținerea studenției și cu o minunată *Bibliotecă*. Mulți Români s'au adăpat la acest izvor de cultură ungurească, dar, spre cinstea lor, mai toți au păstrat în sufletul și mintea lor numai disciplina învățaturii, pe care au aplicat-o mai pe urmă sufletului și scrisului românesc și în acest mod s'a născut mișcarea de renaștere a limbei și literaturii românești, care a dat naștere generațiilor cari au făurit România Mare.

Universitatea din Cluj, care eră cea mai puternică școală a *urii* în contra tuturor celor de neam străin, s'a transformat astăzi într'un sanctuar în care răsună mândrul graiu românesc din gura atâtor frunțași ai culturii și științii române. Această universitate este de azi înainte focarul culturii românești pentru tot cuprinsul Ardealului și al țărilor ungurene locuite de Români, până la malurile Tisei. La acest focar vor veni să să încălzească la razele *Științii românești* generațiile tinere din aceste ținuturi desrobite și vor plecă de aci purtând în mintea și sufletul lor bogăția cuvântului românesc, răspândindu-l până în cele mai depărtate unghiuri ale țării.

Această universitate, chiar din primul an, numără 1880 studenți, adecă de două ori mai mulți decât avea sub Unguri. Acești studenți după *naționalitate* să împart astfel: 1296 Români, 278 Evrei, 229 Germani și 77 Maghiari. După *locul nașterii* ei se împart astfel: 1305 din Transilvania, 315 din Banat, 101 din părțile Aradului, Bihorului și Maramureșului, 84 din vechiul Regat, 12 din Basarabia, 12 din Bucovina (adecă 1829 din România întregită), 38 din Ungaria, 5 din Polonia, 2 din Rusia, 1 din Franța, 1 din Elveția, 1 din Austria, 1 din Ceho-

Slovenia, 1 din Ucraina și 1 din Jugo-Slavia (Macedonia), adică 51 din străinătate. Cei mai mulți studenți sunt înscrși la *drept*: 938, la *medicină*: 721, la *litere*: 116 și la *științe*: 105. Este vrednic de însemnat că au venit la universitatea de aci studenți din *Torontal*, cari n'au voit să meargă la Belgrad, apoi un student din Ucraina și, lucru de mirare, 77 sunt studenți unguri.

Ca forțe didactice, universitatea din Cluj, numără: la facultatea de *drept*, 11 profesori și agregati; la *medicină*, 17 profesori și agregati, ajutați de 102 adjuncți, asistenți și practicanți; la *litere*, 22 profesori, agregati, conferențieri și lectori, iar la *științe*: 19 profesori, agregati și conferențieri, asistați de 20 șefi de lucrări, asistenți conservatori de colecții și preparatori.

Am avut fericirea să fiu de față la câteva lecțiuni de deschidere dela *medicină* ale profesorilor Dr. Iacobovici, Dr. Mihail, Dr. Minovici, iar la *litere* la ale profesorilor Sextil Pușcariu, I. Paul, V. Pârvan, Bogdan-Duică, V. Bogrea și I. Lupaș, cari au fost adevărate sărbători ale științii și culturii românești. De altfel, alegerea profesorilor a fost riguros făcută, afară de puține excepțiuni. Profesori cu reputație bună, la unii chiar mondială, au fost aduși din vechiul Regat, precum și o pleiadă de tineri distinși, elemente de prima ordine, cari cu toții vor contribui la strălucirea acestei înalte școale.

Pe lângă universitate funcționează două *Căminuri*, clădiri mari și frumoase, cari adăpostesc 5—600 studenți, ca bursieri și semibursieri, având toată întreținerea, așa că ei pot să-și vadă serios de studiu. Localul universității este mare și corespunde tuturor condițiilor tehnice, atât ca mobilier și împărțire, cât și în ceea ce privește dotațiunile speciale ale fiecărei facultăți: laboratorii, biblioteci, colecții, etc.

O altă anexă importantă a universității este *Biblioteca publică*, al cărei local este unic în țara noastră, atât ca construcție, soliditate și siguranță contra incendiului, cât și ca înlesnire pentru consultarea cărților și revistelor, putând servi ca model pentru astfel de clădiri. Să zice că numai Biblioteca din Berlin o întrece. Biblioteca are aproape 500.000 de volume, cea mai mare parte nemțești și ungurești. Publicațiunile istorice, cari ocupă un loc de frunte, sunt foarte multe și cuprind lucruri interesante privitoare și la trecutul nostru. Cărți românești să găsească foarte puține, dar sperăm că de aci înainte să vor înmulți atât prin donațiuni, cât și prin cumpărări.

La facultatea de *medicină* sunt anexate spitalele numite: *Clinicile*, cari constau în o sumedenie de clădiri sau *pavilioane*, toate în acelaș loc; admirabil organizate și bogate în mijloace de învățământ, așa cum rar să vede chiar și în alte țări. Este o mare înlesnire pentru studentul în *medicină*, care găsește în aceste clinici tot ce-i trebuie pentru ași însuși toate cunoștințele pentru ca să devină un bun medic, fără a fi silit să iasă din incinta lor dela înscriere și până la promovarea lui la gradul

de doctor. Păcat numai că și aci ca și în celelalte instituțiuni, din lipsă de personal inferior românesc, să păstrează încă tot aparatul administrativ străin și dușmănos.

În afară de universitate s'au mai deschis în Cluj, în edificii monumentale două licee: unul pentru băieți cu numele *Gheorghe Bariț* și altul de fete: *Regina Maria*, amândouă cu internate; apoi un *conservator*, mai multe școale *primare*, etc.

În piața Ștefan cel Mare să înalță mândrul *Teatru Național*, clădire modernă, spațioasă, și înzestrată cu cele mai perfecționate mijloace de înscenare: Trupa este condusă de artistul-poet ardelean Zaharia Bârsan și să compune din elemente destul de bune. În curând vom avea și *Operă română*.

Pe o parte a acestei pieți și a pieții Cuza-Vodă se află alte două clădiri monumentale: *Palatul Justiției* (Curtea de apel, Tribunalul și Judecătoriile) și *Palatul financiar*. În altă parte a orașului, la începutul străzii Mănăsturului, să înalță măret *Palatul administrativ*, prefectura județului Cojocna. Pe toate aceste monumentale clădiri să răsfată mândră *Coroana României*. Păcat că nu mai trăește contele *Tisza István*, cel care a redactat *ultimatul* Serbiei, ca să mai vină odată în acest Cluj, în care vinea odinioară și era primit și sărbătorit ca cel mai mare Ungur, să-și vadă roadele politice sale ultrasoviniste!

18 Nov. 1919.

Sunt zece zile decând s'au terminat alegerile generale pentru Cameră și Senat în tot cuprinsul României Mari, după noua lege electorală, cu votul universal și reprezentarea minorităților. Alegerile pentru Cameră au avut loc în zilele de 2, 3 și 4 Nov., iar cele pentru Senat în zilele de 7 și 8. După *provincii* aleșii națiunii în *Camera Deputaților* să împart astfel: Vechiul Regat 247, Basarabia 90, Ardeal 195 și Bucovina 26. *Senatori* sunt din: Vechiul Regat 101, Basarabia 37, Ardeal 87, Bucovina 11, iar *Universitățile* 4. După *nuanțele politice* vechiul regat a dat următorii *deputați*: liberali-naționali 103, liberali disidenți 9, țărăniști 75, naționaliști-democrați 19, conservatori progresiști 13, independenți 21 și socialiști 7, precum și următorii *senatori*: liberali-naționali 54, țărăniști 24, naționaliști-democrați 13, conservatori-progresiști 4, independenți 3 și socialiști 3. Aleșii din provinciile alipite nu să pot încă împărți după nuanțele politice. La senatorii aleși (240) să mai adaugă senatorii *de drept*: Principele moștenitor și înalții prelați ai tuturor confesiunilor. Alegerile s'au petrecut în cea mai mare liniște și ordine.

20 Nov. 1919.

Astăzi s'a îndeplinit un mare act istoric. Primul Parlament al României întregite s'a întrunit în București, după ce mai întâiu s'a oficiat la Mitropolie un Te-Deum, la care I. P. S. Mitropolit al Moldovei a cetit următoarea rugăciune: „Dumnezeule

Atotputernice, Împărate al Cerului și al Pământului, care cu negrăita Ta bunătate ai ocrotit neamul nostru, ca să faci din el un popor ales și bine plăcut Ție. Prin ce cuvinte alese îți vom aduce prinos de recunoștință, căci, după nesfârșite dureri și mari suferințe, ni-a fost dat, ca în vremea de acum, cu ochii noștri să vedem împlinindu-să dorința de veacuri a strămoșilor noștri. Prin Legea Ta cea sfântă, în care au trăit și au adormit părinții noștri, ne-am deprins a crede cu tărie în Tine și a nădăjdui că dreptatea Ta va veni cândva peste neamul nostru, știind că Tu ești drept și prin brațul tău cel puternic, faci dreptate aleșilor Tăi. Această credință nu a lipsit niciodată și ea a îmbărbătat la luptă, contra dușmanilor, pe vitejii neamului nostru, în toate timpurile și în toate locurile, dar mai ales la Călugăreni, la Baia, la Răsboieni, la Plevna, și în timpul din urmă, în marele războiu, cu ajutorul Tău, prin lupte sângeroase purtate asupra dușmanilor, la Oituz, Mărăști și Mărășești, în vremea Domniei glorioase a Măritului nostru Rege Ferdinand I, a desrobit pământul strămoșesc și a unit într'un Stat pe toți frații, ai căror aleși adunați aci alcătuiesc astăzi, — pentru prima oară, — Marele Sfat al Țării. Pentru toate aceste binefaceri ce ai revărsat asupra noastră, cu smerenie îți mulțumim, rugându-te să binecuvintezi întregirea neamului nostru pentru vecinie, avându-l sub sfânta Ta pază și conducându-l pe călea luminii celei plăcute Ție. Senatorilor și Deputaților dă-le dragoste desăvârșită către Țară și Tron, ca așa călăuziți și însuflețiți de dreptatea Ta, să fie organe destoinice, slujind cu vrednicie și cu credință interesele obștești ale poporului. În această zi, așteptată de veacuri, adu-ți aminte Doamne și de marii noștri Voevozi și de toți cari s'au jertfit, luptând pentru apărarea Legii și Credinții strămoșești. Și pe noi ne învrednicește ca să ne ridicăm sufletele la înălțimea cuvenită, slăvindu-Te că ne-ai dăruit aceste vremuri mari și strălucite pe cari le vedem și le trăim, înlăturând dela noi toate uneltirile vrăjmășești și patima cea rea, care întunecă sufletele și le depărtează dela lumina adevărului. Pe bătrâni și invalizi, pe văduve și pe orfanii de războiu îi mângăie și-i ocrotește, iar pe scumpa noastră oștire o întărește cu vitejie. Pe poporul român îl împodobeste cu binecuvântările Tale cele sfinte și câmpiile fă-le să fie totdeauna roditoare și pline cu îmbelsugare în România Mare. Amin!"

Marea sală a Ateneului Român era îmbăcsită de aleșii națiunii și aspectul vastei incinte era impunător. În loji să aflau toți demnitarii statului, corpul diplomatic și reprezentanții tuturor autorităților. Reprezentanții țărânilor din vechiul Regat și din provinciile alipite purtau costume pitorești și dădeau sălii o înfățișare nouă. Deputații și senatorii, în grupuri-grupuri, convorbesc și așteaptă clipa emoționantă a cetirii Mesagiului Regal. Pe fețele tuturor este întipărită cea mai vie mulțumire sufletească, cea mare bucurie patriotică pe care o dă măreția clipei de înălțare a

Tării, Înalții prelați ai diferitelor provincii sunt înconjurați cu respect și dragoste deosebită. Pe scenă ia loc Casa civilă și militară a M. S. Regelui, membri Consiliului Dirigent al Ardealului, membri guvernului și miniștri provinciilor alipite. La ora 12, M. S. Regele intră în Sala de ședință în aplauzele, aclamațiile și ovațiile entuziaste și prelungite ale întregii azistențe, și, suindu-să pe Tron, cetește cu voce tare și emoționantă următorul Mesajiu:

„Domnilor Deputați, Domnilor Senatori. În aceste clipe înălțătoare pentru neamul românesc, sunt mândru aflându-Mă în mijlocul domniilor voastre, în mijlocul reprezentanților din vechiul Regat, Basarabia, Bucovina, Ardeal, Maramureș, Crișana și Banat, unite pentru vecie în Statul Român și din tot sufletul vă urez tuturor: „Bine ați venit“. Gândul nostru cel d'întăiu trebuie să fie la acei cari, prin truda, prin vitejia și prin jertfele lor, au luptat pentru întregirea neamului. Amintirea lor va rămânea vecinic scumpă tuturor Românilor. Sfântă, mai presus de toate, vom păstra pe a celor cari s'au jertfit viața și puterile de muncă. De aceștia și de urmașii lor Statul va avea o deosebită grijă. Credința noastră nestrămutată în virtuțile poporului și ostașului român s'a găsit răsplata prin împlinirea idealului național. Această credință nu M'a părăsit niciodată, nici în momentul de restriște, nici în vremea încercărilor sufletești cele mai grele. Mai caldă ca oricând este dragostea Mea pentru oștire, pe care, recunoscător și mândru, o împărtășesc cu țara întreagă. Acum nouă ne revine înalta datorie de a pune așezământul viitor al Patriei pe temelii solide, astfel ca poporul român să rămână neclintit sentinela civilizațiunii în răsăritul Europei. Astăzi, mai mult ca oricând, să cere unirea sacră a tuturor Românilor iubitori de țară pentru deslegarea problemelor interne și externe, cari ne stau în față. De aceea, fac un apel călduros la toți să pună toată inima și toată râvna pentru dezvoltarea și întărirea așezământului României Mari, dovedind astfel că jertfele de pe câmpul de luptă nu au fost înzadar. Domnilor Deputați, Domnilor Senatori. Cu adâncă mulțumire sufletească constat că alegerile s'au făcut în toate ținuturile României Mari în liniștea și ordinea cea mai deplină, cu toate că aceste alegeri au avut loc în mijlocul preocupărilor celor mai grave înlăuntru și înafară. Poporul Român care a dat strălucită dovadă de bărbăția cu care este gata să apere țara ca ostaș, a dovedit și înțelepciunea străbună, cu care este hotărât să păzească ordinea și legalitatea înlăuntru, ca cetățean. Sunt convins că această pildă dată de popor va fi urmată de toți bărbății politici, fără deosebire de partide și păreri, în împrejurările mari și grele prin cari trecem și că, unindu-să laolaltă, vor avea grijă numai de interesele Patriei. Domnilor Deputați, Domnilor Senatori. Am intrat în războiul mondial, cel mai mare și cel mai aprig care s'a pomenit în istoria lumii, pentru că așa cerea onoarea noastră, datoria noastră și dreptatea cauzei noastre. Alături de glorioșii ei Aliați, România este astăzi printre învingă-

torii lumii. Ne-am înfățișat înaintea Conferinței de pace cu convingerea datoriei împlinite și a dreptății revendicărilor noastre, a căror înfăptuire fusese recunoscută ca legitimă de Aliții noștri. Complexitatea problemelor, diversitatea intereselor, împrejurărilor grele ale lucrărilor și dorința de a pune cât mai curând capăt stării anormale din toată lumea, au făcut ca conferința să nu poată încă împăcă toate interesele vitale ale tuturor Alițiilor, mici și mari. Ne aflăm noi înșine astăzi în fața unor probleme cari cer toată grija noastră, dar cari, cu bunăvoință, sunt convins că vor găsi deslegarea dorită. Hotărârea noastră nestrămutată este de a stă nedespărțiți de Aliții noștri cu cari împreună am sângerat pentru triumful dreptății în lume, și, în acest scop vom face totul pentru ai convinge că interesele noastre vitale sunt în în acord cu marile interese ale propășirii pacifice în Orientul Europei. Guvernul Meu n'a prejudecat deslegarea acestor chestiuni. Ele să prezintă întregi deliberărilor Domniilor voastre. Domnilor Deputați și Domnilor Senatori. Prin măsurile înțelepte ce veți chibzui veți asigura, odată cu pozițiunea Românei Mari în raporturile ei internaționale, și interesele noastre dinlăuntru. Sunteți chemați să desăvârșiți organizația constituțională, care trebuie să să întindă pe tot cuprinsul României întregite, ținând seamă de însemnate cerințe, menite să asigure viitorul poporului român, și marele său rol în aceste părți ale Europei. Pronia Cerească să binecuvinteze lucrările domniilor voastre! Trăiască România pururea Mare! Sesiunea ordinară a Corpurilor legiuitoare este deschisă."

Mesajul a fost ascultat de către reprezentanții națiunii cu cea mai încordată atențiune și a fost adeseori și cu însufletire aplaudat, mai ales în părțile în cari să vorbește de vitejia soldatului român, de realizarea integrală a idealului național și de nedreptatea care ni s'a făcut de către Conferința de pace, iar ultimele cuvinte au fost acoperite de urări și ovațiuni prelungite.

În acest mod s'a întrunit astăzi în Capitala României Mari, Adunarea națională obștească a neamului românesc întreg, unul și nedespărțit. Această întrunire este cu adevărat, un act istoric, a cărui însemnătate întrece putința scrisului de ai arăta întreașă măreția. Suntem prea aproape de semnificarea lui uriașă pentru ai putea cuprinde întreașă perspectiva. Ceea ce putem simți este că în ziua aceasta de 20 Noiembrie 1919 să încheagă aievea visul secular, pregătit și hrănit de seria lungă a generațiilor trecute, ținta supremă către care s'au îndreptat luptele trupești și sufletești ale neamului nostru așezat de providență la gurile Dunării. Parlamentul care s'a întrunit astăzi este prima manifestație politică a întreg neamului românesc, chemat de soartă să-și croiască o nouă cale în lume. Suntem siguri că el va asigura poporului român acele condițiuni nouă de traiu, care să-i permită nu numai o dezvoltare potrivită cu înaltele-i însușiri etnice, ci să-i asigure menirea civilizatoare pe care istoria i-a hărăzit-o în această parte

a Europei. În cartea istoriei noastre o mare pagină să scrie. Este apoteoza zilei în care să deschide Adunarea României Mari!

21 Nov. 1919.

În una din zilele trecute trupele române au evacuat Budapesta. În preziua retragerii trupelor, comandantul lor, generalul *Mărdărescu*, și înaltul Comisar al guvernului român, ministrul *Diamandi*, au publicat următoarea proclamațiune către populațiunea orașului: „Armata românească să retrage. Budapesta va fi evacuată. Părăsind Capitala Ungariei, România ține a afirma încă odată, că în vremea atacului de pe Tisa, care a motivat acțiunea sa militară, ea n'a fost călăuzită decât de legitima apărare a intereselor sale militare. Orice gând de asuprire sau de răsbunare, i-a fost străin. Armata română a căutat ea să facă cât mai ușoară posibilă pentru populațiune prezența trupelor în Ungaria și nici o sfortare n'a fost neglijată, care să ușureze viața populațiunii suferinde. Cu simțământul de ași fi executat dreptul ei și de a fi îndeplinit o datorie de umanitate, armata română ține să afirme că a considerat întotdeauna afacerile lăuntrice ale Ungariei ca aparținând singur poporului ungar, să facă posibilă vindecarea trecutului și să aducă încheierea păcii dorită de România și Aliții ei. Armata română mulțumește pentru atitudinea corectă a populațiunii Capitalei în tot timpul ocupațiunii”.

Evacuarea Budapestei de către trupele române a stârnit, după cum eră ușor de înțeles, o mare bucurie printre Unguri și le-a mărit speranța că starea actuală a lucrurilor este numai provizorie, un vis rău, care va dispărea și că în curând Ungaria să va așeză iar în vechile ei granițe. Toți cred în Horthy, comandantul suprem al armatei ungurești, ca într'un Mesia, și îl așteaptă cu nerăbdare să treacă Tisa... O doamnă nobilă din Cluj a dat o mare serbare cu danț când a aflat că generalul Horthy a intrat în Budapesta, după eșirea Românilor, și spunea, plină de bucurie, oaspeților săi că n'a danțat de mulți ani, dar astăzi va dăntui și va petrece cu tot sufletul ei pentru acest mare eveniment.

23 Nov. 1919.

Aseară am luat parte și eu la tradiționala *seară de cunoștință* a tinerimei universitare din Cluj, care a avut loc la *Căminul Studenților*, din strada Avram Iancu, și la care au participat: tot corpul profesoral, reprezentanții autorităților civile și militare și un mare număr de studenți. În trecut serile de cunoștință aranjate de studențimea română din Cluj aveau de scop numai străngerea legăturilor de camaraderie dintre studenți, de data asta însă seara de cunoștință a avut un scop cu mult mai mareț, ținând la apropierea sufletească dintre profesori și studenți. În mijlocul unei animații desăvârșite, doctorandul *Groze* a deschis seria toastelor, vorbind în numele studențimii și punând în evi-

dență importanța acestei zile pentru Români. Studentul *Ioan Tețu*, doctorand, președintele Societății Studenților în Medicină, relevază sacrificiul făcut de profesori, cari conduși de considerațiuni pur naționale, s'au părăsit situațiile strălucite din Regat, venind la Cluj pentru ași da tributul măreț la înfăptuirea unor scopuri înalte, care tind la fericirea unei națiuni întregi. Intre aplauze frenetice exprimă salutul studențimii adresat *profesorilor noștri*, desrobitorii culturali ai Transilvaniei.

D. rector *Sextil Pușcariu* adresează studențimii o cuvântare călduroasă îmbărbătând la muncă continuă, cinstită și desinteresată. Cuvintele sale au fost adesea întrerupte de ovațiunile furtivoase ale studențimii, încălzită de dragostea nețârmurită ce i-o poartă d-sale și tuturor profesorilor.

Scriitorul acestor *Insemnări* a rostit următoarea cuvântare: „Domnilor. Oricât de bogată este în cuvinte dulcea noastră limbă românească, îmi este peste putință ca să pot exprima adâncă emoțiune și simțemintele ce-mi sguđuie sufletul în această clipă înălțătoare și strălucitoare pe firmamentul culturii românești. Această emoțiune să explică ușor când mă gândesc că acum 43 de ani, în ajunul Răsboiului Independenței României, alungat de urgia persecuțiunii maghiare, în vârstă numai de 18 ani și având drept avere numai un *Testimonium Maturitatis*, eliberat de școalele Blajului, mica noastră Roma, am trecut falnicii Carpați, în *Tară*, pe pământul făgăduinții, în Canaanul românesc, și acolo, în Cetatea lui Bucur, udată de apele dulci și ademenitoare ale Dâmboviței, am fost înălțat după 5 ani la gradul de doctor în medicină. În acel timp am avut marea fericire să azist la răsboiul Independenței, legând rănile vitejilor Curcani, cari s'au schimbat porecla în renume, iar la 1881 să fiu de față la *Incoronarea Primului Rege al României libere*, devenită Stat Național Român, merit să slujească drept sâmbure în jurul căruiia trebuia să se închege Unitatea neamului românesc de pretutindenea. Înainte de a să împlini o jumătate de veac neamul nostru a putut să facă o sforțare uriașe, luând parte glorioasă la cel mai crâncen răsboiu pe care l'a purtat omenirea și care răsboiu, mulțumită vitejiei soldatului nostru la Mărăști, Oituz și Mărășești, ne-a dat România Mare. Și iată-mă acum în Cluj, în această inimă nouă a României, în acest locaș împodobit de studențimea română, care a alergat din toate unghiurile românești, până și din Toronto, din Valea Timocului, din Macedonia și chiar din Ucraina, venind la Universitatea din Cluj, la acest nou și sfânt focar al *Culturii românești* din Ardeal, ca să încălzească la razele luminoase ale științei românești, de unde apoi va plecă purtând în sufletul și în mintea ei bogăția *cuvântului românesc*, pe care îl vor propovădui până în cele mai depărtate și mai ascunse colțuri ale României Mari. Fericiți sunteți voi iubiți studenți universitari de aci, cari zilnic sunteți conduși pe căile spinoase și întortochiate ale științei și culturii românești de către o pleiadă de Profesori,

din cei mai meritoși, mai distinși și mai bine calificați, unii chiar cu reputațiune mondială, și a căror voce a răsunat pentru prima oară în dulcele graiu al neamului nostru în incinta sfântă a Universității din Cluj. Ridic și închin acest pahar în sănătatea prea distinșilor Profesori ai Universității, precum și în sănătatea voastră, iubiți studenți, mulțumindu-vă din inimă de marea cinste ce mi-ați făcut pofindu-mă și pe mine la această mare și veselă masă, urând ca această Universitate să formeze în Cluj un mare centru de cultură românească, unde să domnească o atmosferă de intelectualitate și de înălțare sufletească. Urez ca Universitatea din Cluj să fie farul luminos, care să steie ca o straje neclintită în inima frumosului și mult iubitului nostru Ardeal, al tuturor, simbolizând drepturile și menirea rasei latine în Orientul Europei! Să trăiți și să trăiească!!“

Studentimea a primit aceste cuvinte cu aplauze frenetice și ovațiuni prelungite. A mai vorbit prefectul județului, *Dr. Tamas*, și profesorul *Dima*, dela facultatea de Științe, în aplauzele unanime ale asistenței. La plecarea d-lui rector, întreaga asistență a cântat în picioare „*Gaudeamus igitur*“, cu o însuflețire greu de descris, urmând o serie de cântece patriotice, după care profesorii s'au retras aproape de miezul nopții, iar studentimea a trecut în salele vecine avântându-se la danț cu toată vigoarea și agilitatea juvenilă.

6 Dec. 1919.

După multe tratative între grupările politice parlamentare, s'a constituit un nou guvern în locul celui prezidat de generalul Vaitoianu, în modul următor: *Alex. Vaida-Voevod*, președinte al Consiliului și ministru la externe; generalul *Averescu Alex.*, la interne*); general *Râșcanu I.*, la rășboiu; *Aurel Vlad*, la finanțe și ad-interim la industrie și comerț; *Victor Bontescu*, la agricultură și domenii; *Octavian Goga**) la instrucție și culte; *Mihail Popovici*, la lucrări publice; *Ion Pelivan*, la justiție; *Dr. I. Cantaruzino*, *Ion Inculeț*, *Pantelimon Halipa*, *I. Nistor*, *Ștefan C. Pop*, miniștri fără portofoliu.

D. prim-ministru fiind bolnav n'a putut eși din casă și prin urmare declarațiunea ministerială să va face în parlament numai după câteva zile. Dar, după felul cum este compus acest guvern și după svonurile ce circulă prin lume ar rezultă că politica de rezistență față de Consiliul suprem, preconizată de partidul național liberal și de fostul guvern, va fi înlocuită cu o politică conciliantă, ceea ce a stârnit îngrijorare și nemulțumire.

*) Dnii general Averescu și Oct. Goga, după câteva zile au demisionat și în locul lor au fost numiți: **Dr. N. Lupu**, la interne, și d. **I. Borcea**, la instrucție, iar d. **I. Mihalache** la industrie și comerț.

8 Dec. 1919.

Cu privire la atitudinea Consiliului suprem față de țara noastră, ziarul francez *Presse de Paris* scrie următoarele: „Furia Consiliului suprem în contra României revoltă întreaga opinie publică. Această politică nu este o politică franceză. Ea este contrarie lealității, bunului simț și intereselor noastre cele mai evidente. O atare atitudine este contrarie chiar pozițiunii generale luate de guvernul francez în Europa orientală față de bolșevism. *Oare vom să dărâmăm și singurul Stat organizat, care mai rămâne în această vastă zonă a anarhiei?* Să observăm mai bine perturbăția pe care un tratament analog impus Italiei și Poloniei a produs-o în interiorul acestor țări. E timpul ca să se renunțe la metoda distrugătoare a lui Wilson, cu atât mai mult, cu cât Wilson a fost desarmat de proprii săi concetățeni. *) *Franța care a dorit ordinea pentru ordine, trebuie s'o dorească și pentru popoarele aliate, cărora în tot timpul războiului, printr'o adevărată năvală de elocvență le-a făgăduit o recunoștință și fidelitate vecinică.*”

12 Dec. 1919.

În urma ultimatului trimis de Consiliul suprem, guvernul român a crezut de cuviință să se supună și a dat autorizație telegrafică d-lui general *Coandă*, șeful delegațiunii române la Conferința Păcii, ca să semneze tratatul de pace cu Austria. Generalul *Coandă* s'a dus mercuri, 10 Decembre, la ora 5 și jumătate p. m. la Ministerul Afacerilor Străine, din Paris, și a semnat diferitele acte internaționale, care constituie *tratatul de pace din Saint-Germain cu Austria* precum și aranjamentele anexate acestui tratat. În același timp, generalul *Coandă* a semnat și *tratatul de pace dela Neuilly (Neivillium)*, de lângă Paris, cu *Bulgaria*.

Cu acest prilej s'au produs oarecari modificări fără nici o importanță în Convenția specială. S'a suprimat din preambul paragrafele 2 și 3, care se refereau la angajamentele impuse României prin tratatul dela Berlin. S'a menținut în schimb partea finală a preambulului care condiționează și astăzi (după 41 de ani de independență necontestată) recunoașterea independenței României de către *proprii noștri Aliați*, de admiterea controlului minorităților. Câtă vreme principiul controlului să menține, modificarea aceasta nu mai are nici o importanță. Suprimându-se articolele 9 și 10 din Convenție, ca și o parte din preambul, condițiunile principale de robire politică și economică au rămas neatrinse.

Vestea semnării acestui tratat de pace, care prin articolul 71 și prin Convenția specială asupra minorităților și libertății tran-

*) Să știe că Senatul american nu voește să ratifice tratatul de pace dela Versailles cu Germania.

zitului însemnează robia politică și *economică* a României, a produs o impresiune penibilă asupra fiecărui Român și această semnare constituie o pagină de doliu, unică în istoria noastră, căci în timp de 70 de ani de renaștere a Statului Român, nu s'a văzut nici un nivel mai scăzut și nu s'a semnat nici un act mai dureros ca tratatul acesta cu Austria, care sdruncină prestigiul țării, îi mărginește independența și îi aduce o gravă atingere a suveranității sale. Această semnare s'a făcut cu ușurință, cu lipsă de prevedere și în afară de uzanțele constituționale, punând Parlamentul, care este deschis, în fața faptului îndeplinit. Acceptarea sclăviei impusă de acest tratat apasă greu asupra politiceii Statului Român și poate avea urmări triste pentru viitorul nostru istoric, compromițând eroicele efortări și sfintele jertfe ale neamului nostru în uriașul războiu pentru *drept și libertate*. O singură speranță ne mai rămâne, căci faptul nu este încă definitiv. Și această speranță o punem în Adunarea Națională a României Mari, rezultantă a desrobirii și a unirii, care poate să îndrepteze lucrul, imitând în această privință Senatul american și să nu voteze acest umilitor și impilator tratat dela Saint-Germain.

14 Dec. 1919.

Acum o lună s'a ținut în Căminul studentesc din strada Avram Iancu, ședința de constituire a *Societății Studenților în Medicină* din Cluj, admitându-să în principiu ca organizarea ei să se facă după modelul aceleia din București. Entuziasmul ferbinte produs de solemnitatea acestei ședințe, în care s'a pus bazele unei societăți studentești de o valoare socială și științifică îndiscutabilă, este expresiunea cea mai fidelă a *prefacerilor mărețe* ce să desfășură în aceste timpuri memorabile pe tărâmul educațiunii și consolidării naționale. Primul comitet al acestei societăți să compune din următorii studenți distinși: *Ion Tețu*, președinte; *Oct. Pușcariu*, vicepreședinte; *V. Bidu*, secretar general; *Pintecan*, *Aurel Voina* și domnișoara *Șenchea*, secretari de ședințe; *I. Voicu*, casier; *N. Rușdea*, bibliotecar; *D. Nicolae*, *Crișan*, *Roșu* și *Popa Isaia*, membri.

Scriitorul acestor *Insemnări*, încântat de această societate care va da roade așa de mari, pentru a constitui nucleul *bibliotecii* ei, i-a dăruit întregă biblioteca sa medicală, cuprinzând 714 (șapte sute patrusprezece) volume, românești și franțuzești. Această donațiune a fost primită de către membri societății cu mare entuziasm, exprimat prin următoarele cuvinte: „Atunci, când ne-ați promis că veți binevoi a donă societății noastre un număr oarecare de volume științifice și am adus acest lucru la cunoștința societății, vestea a fost primită cu o satisfacție nemărginită, iar acum când ne vedem în fericita situațiune de a fi posesorii cărților ce ați binevoit a ne dăru, bucuria noastră nu mai cunoaște margini. Cele 714 volume, — cu dulapul lor propriu, — a căror valoare științifică nu să poate aprecia îndeajuns, con-

stitue cea mai de seamă avere a societății noastre. Vă asigurăm, domnule doctor, că pentru frumosul d-v dar, vă vom păstra recunoștință nefermuită, și portretul d-voastre, care împodobeste sala noastră de lectură, va veghiă asupra noastră, pentru ca sămânța aruncată în sufletul nostru de lectura cărților ce ne-ați dăruit, să aducă rod mănos". Președinte, *Ion Tețu*; secretar *Aurel Voina*.

29 Dec. 1919.

În ședința de astăzi, Adunarea Națională a tuturor Românilor, Camera și Senatul, fiecare separat, într'o atmosferă de înaltă solemnitate, într'un entuziasm religios și măreț, cum nu s'a mai văzut până acum, au votat cele *trei legi* care consfințesc în fața neamului, a umanității și a istoriei, *UNIREA* completă și eternă a tuturor țărilor locuite de Români cu Patria-mamă, sub un singur sceptru, sub un singur Rege și sub un singur Dumnezeu. Măreția celui mai mare ceas istoric din viața politică a neamului românesc s'a scoborît în sufletul tuturor celor de față, deputați, senatori și public, cu o pătrundere așa de covârșitoare încât fețele s'au transfigurat, ochii au lăcrimat și o fericire dumnezească a înstăpânit pe toți, tineri și bătrâni. În toți cei cari au votat și cei cari erau de față s'a scoborît bucuria strămoșilor, cari au murit cu gândul la acest cias, precum și dumnezeiasca mulțumire a vitejilor căzuți pe câmpul de luptă pentru mântuirea și întregirea neamului nostru. Cei vii și cei morți au proclamat dintr'un singur suflet *UNIREA* pe vecie a tuturor Românilor: morții, spunând că pentru acest cias ș'au dat viața, iar viii jurând că pentru acest cias vor trăi și în viitor. În acest mod s'a împlinit visul de veacuri al atâtor eroi și mucenici, s'a isbândit năzuințele strămoșilor și părinților prin consfințirea solemnă și statornică a legii eterne, și s'a răscumpărat temeinic și trainic nenumeratele jertfe și râuri de sânge, cari în curgerea a zece veacuri au adăpat cu viața de sfârșit ideea măreață și sfântă, astăzi pentru veci triumfătoare.

Marile acte politice dela *Chișinău*, *Cernăuți* și *Alba-Iulia* s'au primit astăzi consfințirea dela voința întregului neam românesc, reprezentat în primul Parlament al tuturor Românilor. Unirea tuturor Românilor a fost votată în această zi istorică de întreg neamul nostru cu aceiaș unitate înălțătoare și spontaneitate mult grăitoare, cu care a fost votată *Unirea* de cele trei frumoase și bogate provincii românești. Asemeni celor trei domnițe din poveste, cari după pribegii amare și încercări grele ale iubirii și credinții lor, își primesc răsplata trecând prin fața tronului împărătesc și unde li să încununează frunțile cu stele neperitoare, tot așa și țările surori, ale căror suflete uriașe au plutit astăzi în atmosfera luminată a Parlamentului Român, primind pe rând harul *Unirii* celei de o ființă și hrisovul trainic al logodnei isto-

rice în vecinicie, pentru a forma o singură țară, una și nedespărțită; în vecii vecilor!

Cele șase-spre-zece milioane de Români, care trăiesc între Tisa și Mare, Dunăre și Nistru, vor fi unite în cugete, în simțiri, în năzuințe și hotărâre, formând un singur bloc de granit, neclintit în drumul vijeliilor și în vârtejul amenințător. Voința de veacuri a neamului românesc s'a prefăcut în lege fundamentală înscrisă în noua Constituție a României Mari. Jertfele gigantice aduse de neamul nostru în cursul istoriei sunt răsplătite. Din Istoria Românilor să poate învăța că în lume trebuie să învingă legea desăvârșirii individuale, sociale și naționale, și că numai popoarele cari trăiesc luptând pentru un ideal nu trăiesc zadarnic pe acest pământ. Nu trebuie însă să uităm, chiar în clipele mari ale bucuriei, pământul pierdut vremelnice la apus și miază noapte, pământul românesc din Banat, Crișana și Maramureș, care rămâne încă în suferință și împilare. Steagul nostru să-i ocrotească pe acei frați rămași dincolo de brâul unității naționale până în ciasul în care tricoulul nostru să va implânta pentru vecie în hotarele noastre adevărate! De azi înainte o epocă nouă să deschide în istoria noastră și vrednicia noastră să va arăta după cum vom ști apără și consolida marele act votat astăzi cu atâta unanimitate. În fața acestui act sfânt, eșit din cea mai firească trebuință vitală a neamului românesc, ni să impune la toți o mare datorie și o adâncă hotărâre. Fiecare Român să facă, în intimitatea tainică a sufletului său, votul solemn al jertfei statornice, al jertfei de fiecare minut, al jertfei întregii lui ființe, a tuturor energiilor lui pentru viitorul acestei frumoase Patrii, unită și nedespărțită. Să-i dea toată iubirea lui, toată însuflețirea și tot avântul de care este capabil, prin încordarea tuturor puterilor sădite de Providență în ființa lui. Printr'o muncă nesfârșită și cu socoteală, printr'o muncă conștientă și rodnică să facă toți Români, uniți în urmărirea aceluași ideal, din scumpa noastră țară cu granițe mari, o cetate neînvingă a culturii, a progresului, a liniștii sociale și a fericirii omenești. Să trăiască *România Mare!*

31 Dec. 1919.

După *unirea sufletească*, existentă chiar atunci când granițele despărțeau frații a venit *unirea teritorială*, votată și sărbătorită cu un entuziasm înălțător de primul Parlament al tuturor Românilor. Ca o urmare a acestui act măreț, trebuia să vină *Unitatea completă*, până la contopire a tuturor ramurilor de viață sufletească și socială pentru ca să poată ajunge la cea desăvârșire națională, cerută de mărețea adunare dela Alba Iulia. Mercuri de dimineața s'a adunat la Ateneul din București, într'o ședință solemnă Sinodul Bisericii Ortodoxe din vechiul Regat. La această ședință au luat parte și reprezentanții bisericii ortodoxe din toate provinciile unite cu Patria-mamă! Ședința s'a deschis

sub președinția Mitropolitului *Pimen* al Moldovei. Apoi părintele episcop al Caransebeșului, Dr. *Miron Elie Cristea*, a cetit declarația de *Unire* a Bisericilor Române Ortodoxe din Ardeal, Basarabia și Bucovina cu biserica din vechiul regat, rugând adunarea să proclame această unire. Declarația a fost semnată de Inalții prelați, reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe. Prin această declarație, după ce să preamărește *Unirea* votată de Parlament, să recunoaște *Sinodul* ca autoritate supremă a Biserici noastre și să proclamă *unirea bisericească* în aplauzele entuziaste ale asistenței. D. ministru *Borcea*, care eră de față, a spus că să simte fericit că a azistat la această ședință solemnă. Biserica română din provinciile alipite Regatului, are marele merit că a păstrat neatinsă conștiința națională a poporului. Guvernul promite să dea tot spirijinul Bisericii române ca să continue opera moralizatoare și rolul ei mare în noul Stat Român. Inceputul desăvârșirii naționale l'a făcut Biserica. Aceasta este un bun augur pentru Unitatea tuturor Românilor!

Astăzi Marele Colegiu, compus din membri Sfântului Sinod, ai Consistoriului bisericesc și membri Camerei și Senatului, a ales ca Mitropolit Primat pe I. P. S. Episcop *Miron* al Caransebeșului. Această alegere este salutăată cu mare însufletire de către întreagă suflarea românească, părintele *Miron* fiind podoaba cea mai strălucită a clerului român, dela care să așteaptă mult bine!

1. Ian. 1920

Cu ziua de astăzi intrăm într'un an nou. Anul care a deschis poarta lui 1919 a fost anul *sfânt* în care *Unirea tuturor Românilor* s'a înfăptuit printr'o înțelegere a inimilor și ca o urmare a marelui nostru războiu, care a cerut atâtea jertfe de vieți cu scopul întregirii noastre naționale. Astfel, anul 1918 a reprezentat în istoria noastră anul afirmațiilor naționale, anul voinții unui neam întreg de a fi liber și unit. În anul 1919 însă s'a consolidat *unirea definitivă* a poporului român de pretutindenea, deși România, mai puțin fericită decât alte state, intrate mai repede în epoca de pace și de refacere, a fost silită să steie de straje a ordinei Europei, amenințată de valul anarhiei bolșeviste, care să sparse de piepturile oștirii noastre dela Nistru, iar pe de altă parte tot armata română a trebuit să sdrobească anarhia din Ungaria, care urmărea înfrățirea cu cea din Rusia, pentru a prefăce civilizația europeană într'o ruină și o totală descompunere socială. Ocuparea Budapestei, a fost pentru România încoronarea unei opere de potolire a dezordinei, precum și un simbol vădit al forței noastre militare și al luminatei conștiinți politice românești. În acelaș timp delegația română la Conferința păcii din Paris a luptat din puteri ca să apere față nu de dușmani, ci de Aliții noștri, drepturile întregi ale României, garantate prin tratatul nostru de alianță din 1916, întărit și mai mult prin jertfa celor *opt sute de mii* de vieți. *Consiliul suprem*, isvorit dintr'o

ciudată metamorfoză de atribuțiuni și drepturi, în contra intereselor europene din Orient, n'a voit să admită în întregime revendicările noastre, ceace a măhnit adânc pe toți Români și le-a înourat bucuria produsă de înfăptuirea României Mari. La această tăgăduire a dreptății România va trebui să răspundă cu puterea ei de muncă și de refacere, pentru ca să dovedească și mai mult Aliiaților ei că ea găsește în sine forța de a fi un element de progres și de ordine în Europa. Pentru aceasta cea mai bună urare ce să poate face astăzi este ca *anul nou* în care am intrat să fie anul în care să să înscrie în istoria socială a scumpei și iubitei noastre Patrii: Unirea tuturor energiilor în munca pentru întărirea Statului și a neamului românesc, pentru ca *România Mare* să fie și *România Tare!*

Cu ocazia *anului nou* M. S. Regele a dat următorul *Ordin de zi* către armată: „Pe pragul unui nou an gândul Meu să îndreaptă cu deosebită mulțumire spre iubita Mea armată. Anul ceapune a împodobit cu noi lauri drapelele noastre și renumele vitejiei românești, pe care le-ați putut duce departe peste hotarele Țării, înfigându-le pe zidurile Capitalei unui vecin răătăcit. Respingând un atac mișelesc, ați făcut o operă de ostași în luptă și operă civilizatoare, ocrotind pe cei persecutați și ajutând pe cei nevoiași. Cu vie satisfacție puteți privi înapoi anul ce s'a scurs. Un an nou să deschide înaintea noastră. El vă aduce ca o sfântă datorie să stați de pază la hotarele Țării noastre întregite, uniți sub cutele aceluiasi falnic steag cu frații din Ținuturile câștigate prin vitejia voastră. Vă cer astăzi tuturor ostașilor să puneți toată râvna și toată credința ce ați jurat în îndeplinirea datoriilor voastre. Cu dragostea unuia dintre voi, care a împărțășit cu ostașii săi zilele rele ca și cele bune, vă urez din tot sufletul ani mulți și fericiți!“

2 Ian. 1919.

Investirea Mitropolitului Primat, I. P. S. *Miron Cristea*, a I. P. S. *Vladimir de Repta*, Mitropolitul Bucovinei, și a I. P. S. *Ioan Ignatie Pap*, al Aradului, s'a făcut la Palatul Regat, în sala Tronului, cu mare solemnitate. Cu această ocazie M. S. Regele a rostit următorul discurs înălțător: „*Inalt Prea Sfințiți Părinți*. Zice în sfânta Scriptură: Cei ce samănă cu lacrimi cu bucurie vor seceră. Mare lucru a făcut Domnul cu noi. Căci mare e ziua aceasta în care frații de o credință și o isonire, după veacuri de nedrepte despărțiri, își pot întinde mânilor spre vecinica unire duhovnicească. *Inalt Prea Sfinția Ta* (să adresează Mitropolitului Primat). Fiind ridicat la cea mai înaltă treaptă a Bisericii române, cu vie mulțumire ți-am înmănat după vechile datini toiagul arhiepiscopal ca să oblăduiești cu dragoste turma ce îți este încredințată. Această veche Mitropolie, sub ocrotirea căreia au fost și frații de peste munți în timpul marilor Domni munteni, își chiamă din mijlocul fraților împilați până acum sub mâni

străine pe purtătorul cărții sale mitropolitane. Te poți mândri Sfinția Ta Părinte de a fi urmașul atâtor Mitropoliți, cari au fost podoaba acestui scaun. Bărbați ca Grigorie al 2-lea, sub a cărui vlădicie s'au tălmăcit cele 12 mineie, și mai cu deosebi ca Antim, care păstora în fericitele vremuri ale lui Constantin Basarab, și care au dat Mitropoliei țării un renume care strălucea și peste hotarele Țării. Chemat la Mitropolia Țării I. P. S. ai părăsit o eparhie dragă inimii tale al cărei sfătuitor ai fost în timpuri grele de lupte naționale. Ai frumoasa menire de a înfăptui politica religioasă a lui Mihaiu Viteazul, care înființase Mitropolia dela Alba Iulia, ținând să unească toate bisericile românești. Aceasta dă alegerii întâiului Primat al României întregite o deosebită semnificație. Sunt încredințat că chemarea Inalt Prea Sfinției Tale va fi fericită pentru organizarea temeinică și unitară a bisericii, precum și pentru întărirea credinței, isvorul neseecat al

Mitropolitul Primat I. P. S. Miron Cristea.

faptelor bune și al înălțării sufletești. Din tot sufletul îți urez o lungă și rodnică activitate arhipastorală! — *Inalt Prea Sfinția Ta* (să adresează mitropolitului Bucovinei). În urma mărețului act al realipirii frumoasei Bucovine la Patria-mamă și în puterea vechilor datini cu mare dragoste și cu deosebită mulțumire am întărit Inalt Prea Sfinției Tale purtarea cărții mitropolitane a Bucovinei. Vei primi acest semn vădit de recunoașterea deosebitei râvne ce ai desfășurat în buna conducere pastorală a turmei încredințate ție. Frumosa monumente religioase să ridice la Suceava, Rădăuți, Putna, ca o vie mărturie a evlaviei vrednicilor Voievozi ai Moldovei; ele ne amintesc asemenea că credința la un popor este singura temelie trainică pe care să poate răzimi viito-

rul său, căci destinele popoarelor sunt în mâna Atotputernicului. Cu mare nerăbdare aștept să pot veni și Eu în Bucovina de a mă închina la aceste sfinte ctitorii și a înveseli sufletul Meu la bogățiile și comorile de artă religioasă din toate mănăstirile Bucovinei. Grija ce ai purtat de păstrarea lor a găsit un resunet de vie recunoștință în inimile credincioșilor. Din tot sufletul urez I. P. S. Tale încă mulți ani de fericită arhipăstorire! *Prea Sfințite Părinte* (să adresează Episcopului Aradului). În urma unirii ținuturilor de peste munți cu Patria-mamă și în puterea vechilor datini, cu deosebită bucurie ți'am dat întărirea convenită pentru păstorirea poporului ortodox din Eparhia Aradului. Cunosc grelele lupte ale acestei episcopii dela marginea Românismlui; cea mai expusă la bătaia valurilor străine, și aduc în ziua aceasta prinosul nostru de recunoștință pentru vrednicii luptători ai Bisericii române; precum și mărturisirea sentimentelor noastre de dragoste pentru scumpii noștri poporeni de pe malurile Mureșului și ale Crișului, îndemnându-i că și pe viitor să-și păstreze cu aceiași credință limba și legea strămoșască întru mulți ani de rodnică păstorire! *Inalt Prea Sfințiți Părinți*. Mergeți și întoarceți-vă acum la scaunele voastre episcopale și urmați a apropiă cât mai mult de biserică sufletele credincioșilor, propovăduind în aceste vremuri de grele încercări morale tuturor treptelor sociale iubirea aproapelui, buna înțelegere și pacea obștească. Întăriți în inimi frica de Dumnezeu, ferirea de nedreptate și fapte rele, respectul ocârmuitorilor către ocârmuiți și al acestora din urmă către autoritate. Numai prin păstrarea și întărirea unor asemenea sentimente putem avea o țară bine întemeiată cu o propășire sigură în timp de pace și o puternică pregătire pentru orice vreme grea. Vă mulțumesc din adâncul sufletului pentru bunele urări ce ne-ați adus Reginei, Mie și Familiei Mele!"

15 Ian. 1920.

Ieri, în ziua *Sfântului Vasile*, care a fost lumina Bisericii răsăritene, s'a făcut sfințirea și instalarea Mitropolitului, Dr. *Vasile Suciu*, în Blaj, ales ca arhiepiscop, încă din iarna anului 1918 de către Sinodul electoral. Astfel după doi ani de văduvie arhidieceza greco-catolică română de Alba Iulia și Făgăraș; s'a primit în fine pe mirele său, iar provincia mitropolitană unită cu Roma a Românilor din Transilvania pe capul său. Mitropolitul Vasile a fost hirotonit întru episcop de către episcopii: Dr. *Dumitru Radu* ai Orăzii Mari, Dr. *Valeriu Traian Frențiu* al Lugojului și Dr. *Iuliu Hosu* al Gherlei, în Catedrala din Blaj, așa zisa *Mănăstire*, în care acum 150 de ani s'a slujit cea dintâiu liturghie. Solemnitatea, care în timpul robiei ungurești eră numai o sărbătoare a clerului, o sărbătoare bisericească, care să desfășură în cadrele strictie prescrise de canoane și de față fiind un reprezentant al guvernului din Budapesta, de obicei prefectul din Aiud, fie chiar și cocoșat, îmbrăcat în diszmagyar, — cu

ocazia hirotonisirii noului Mitropolit, a luat proporțiile unei mari sărbători naționale. Și cu tot dreptul, căci aceasta este prima sfințire de Mitropolit unit în România Mare, și toți factorii bisericești și politici a noului nostru Stat, au ținut să fie reprezentați. Insuși M. S. Regele, marele și bunul nostru Stăpânitor, a trimis ca reprezentant pe A. S. Principele Moștenitor *Carol*, strălucita odraslă a Dinastiei, care ș'a luat pe veci locul cel dintâiu în inimile tuturor Românilor. Guvernul central a fost reprezentat prin d. ministru *Ștefan C. Pop*, iar Consiliul dirigent prin președintele său d. Dr. *Iuliu Maniu* și șefii de resort: *V. Branisce*, *E. Hățăganu* și *R. Boilă* : parlamentul român prin ilustrul preșe-

Mitropolitul dr. Vasile Suciu.

dinte al Camerii, d. *N. Iorga*, precum și prin mai mulți senatori și deputați. Micul Blaj a fost în această zi mare de anul nou, martorul unor sărbători, cari nu să vor uita niciodată, fiind vizitat de un număr imens de români din toate părțile.

După terminarea actului hirotonisirii și a liturghiei noul Mitropolit, urcând amvonul din Presbiteriu, în cuvinte calde și pline de adâncă emoțiune, aduce omagiile sale, ale clerului și ale

Românilor Uniți M. S. Regelui, care a binevoit să fie reprezentat prin însuși Moștenitorul Tronului României Mari. Această înaltă onoare și considerație o primește cu adâncă mulțumire, ca o apreciere pe care Mărita Dinastie Română o aduce Bisericii noastre unite, operii culturale pe care a făcut-o în trecut, și cu o promisiune a sprijinului pe care biserica noastră îl va avea pe viitor din partea marelui noastre Dinastii. I. P. S. Părinte spune mai departe că niciodată nu s'ar fi putut gândi că la o festivitate din Catedrala Blajului să coboare însuși Tronul Țării, când în trecut Românii n'au fost învredniciți nici chiar de prezența unui subsecretar de stat la astfel de prilejuri. Roagă pe A. S. Regală să ducă la treptele tronului omagiile sale și ale tuturor Românilor Uniți, mulțumirile și recunoștința lor cea mai adâncă precum și sentimentele lor de neclintită lealitate față de Augusta Familie Regală. În tot decursul vorbirii publicul asistent a ovăționat călduros Dinastia Română.

Alteța Sa Regală, Prințul Carol, primit cu mari ovăționi, cu nesfârșită dragoste și însuflețire de întreaga asistență, a răspuns printr-o strălucită cuvântare, care a fost cea mai înaltă și mai valoroasă apreciere ce i-s'a adus vr'odată Bisericii Române unite cu Roma. Nu mă pot opri de a nu o reproduce, atât este de clasică această minunată cuvântare: „Inalt Prea Sfinția Ta! Sunt fericit că am avut privilegiul de a asista, fiind delegatul M. S. Regelui, la această impunătoare solemnitate. Fără greș voi fi tălmăci pe lângă M. S. Regele a cuvintelor atât de simțite în numele credincioșilor de I. P. Sfinția Ta. Nu pot să mă gândesc la Blaj, cu atât mai mult nu pot veni în această localitate, fără a fi adânc mișcat. Serbarea de astăzi justifică și mai mult această emoție, de oarece este una din petritele ce împodobesc crucea așezată pe vârful clădirii, ridicată cu atâta trudă și dragoste de neam de către generațiile trecute. În numele M. S. Regelui Te salut astăzi în citadela culturii românești de peste munți, ca pe cel d'întăiu Mitropolit unit al României pe veci întregite. Inalt Prea Sfinției Tale ia hărăzit Atotputernicul să întrupeze visul strămoșilor. În persoana Mitropolitului de astăzi, România salută cu venerație pe predecesorii lui și pe acei cari s'au luptat și s'au jertfit pentru neam. Primiți pe lângă scaunul mitropolitan și moștenirea celui mai puternic izvor de cultură românească. Când în 1700 s'a făcut Unirea sub Episcopul Atanasie spre a ușura soarta nenorociților de Români, nimeni, cred, nici pretini, nici dușmanii mai ales, n'au întrezărit serviciile neprețuite ce le-a adus această Biserică cauzei românismului. În istoria Culturii Românești, Bisericii Unite, și mai ales Mitropoliei din Blaj, îi revine cinstea de a fi aceea, care a făurit pentru prima oară legătură intelectuală între Români și țările învățate ale Apusului. Numele Episcopilor: *Inocențiu Clain Micu, Petru Pavel, Aron și Ioan Bob* vor fi vecinic prea slăvite de către Români, căci ei au fost întemeietorii și mijlocitorii renașterii culturii române. Grație lor,

marii cercetători *Samoil Clain, Gheorghe Șincai și Petru Maior*, au putut să redeștepte în sufletul neamului nostru credința sămănată pe vremuri de *Miron Costin*, că suntem o viță străbună, oțelită în lupte și cuceritoare a lumii, că suntem sânge de *Roman*. Tot de aci au pornit aceia cari au fost între primii cercetători cu deamănuntul a problemelor limbei, dela Blaj au plecat *August Treboniu Laurian, Papiu Ilarian, Timoteiu Cipariu* și alții, cari au studiat semnul nemuririi neamului, a graiului strămoșesc, același ori și unde bate sufletul românesc și care, cu veacuri înaintea unirii politice de azi, au arătat lumii întregi, că Românii de peste tot sunt un singur neam, uniți prin o putere mai pre sus de toate schingiuirile omenesți, uniți prin puterea chia-gului aceleeași limbi. Dar pe lângă această moștenire culturală, predecesorii v'au lăsat și toată munca lor națională și etnică ale cărei roade să văd strălucit astăzi. Biserica greco-catolică strâns unită cu cea greco-orientală a fost cetatea de nedărimat prin care s'a păstrat nestânsă naționalitatea Românilor din Ardeal, Românii nu vor uita niciodată că aci în Blaj, să găsește lângă locul unde stăm acuma, Câmpia Libertății, pe care neuitatul *Simion Bărnuț* a proclamat în 1848 ființa etnică a neamului românesc. Mare a fost munca acelor, înaintea amintirii, muncii și suferinții cărora ne închinăm cu adâncă evlavie. Iată ce s'a făcut până astăzi. Înalt Prea Sfinției Tale îi rămâne sarcina de a păstră și a desvoltă până în cele mai tainice colțuri ale sufletului onorului credincios, această bogată și sfântă moștenire. Alegerea I. P. S. Tale este pentru toți o chezașie. Activitatea de bun Român atât pe terenul național cât și pe cel cultural ne asigură. Elev al Blajului, crescut în sufletul și în credințele de aci veți ști să duceți mai departe măreața operă a premergătorilor“.

Publicul a fost încântat și adânc impresionat, ca să nu zicem fermecat, de cuvântul cald și atât de românesc al Moștenitorului Tronului. Adânca înțelegere a trecutului nostru de care a dat dovadă Alțeta Sa, a contribuit să crească în proporții epice însuflețirea și dragostea de care e împărtășită înalta sa persoană. Cuvântarea Alțetei Sale Regale va fi gravată cu litere de aur pe tablă de marmoră și să va așeza în Mănăstirea Blajului, ca să rămână ca un semn vecinic de cum a știut să aducă prinosul său mucenicilor idealului românesc, Acela care va fi odată al Doilea Duce Stăpânitor al tuturor Românilor!

Academia Română a hotărât să prezinte M. S. Regelui o adresă omagială cu ocaziunea ratificării Unirii la Regat a Țărilor românești liberate de sub stăpânirea străină. Delegația, compusă din d-nii *I. C. Negruzzi, I. Brătescu-Voinești, D. Onciul și St. Hepites*, a prezentat eri Suveranului următoarea frumoasă scrisoare: „Sire. Cu legile votate de Corpurile legiuitoare, în memorabilele ședințe dela 29 Decembre 1919 și promulgate prin înaltele decrete regale din 31 Decembre, s'a desăvârșit Unirea tuturor Țărilor surori în Regatul Român, sub binecuvântata

Domnie a Maiestății Voastre ca primul Rege al tuturor Românilor din cuprinsul Daciei Traiane reunite. Academia Română în urma deciziei luate în ședința sa din 2 Ianuar 1920, vine să prezinte prea respectuos Maiestății Voastre, augustului său Protector și Președinte de onoare, urările sale omagiale pentru acest mare act național, așteptat de veacuri de tot neamul românesc și adus la fericita îndeplinire prin viteaza sabie și luminata iubire de neam a Maiestății Voastre. Dela înființarea sa în anul 1866, an binecuvântat cu întemeierea augustei Dinastii a României, prin alegerea fericitului întru amintire Domn și Rege Carol I, Institutul nostru format de reprezentanți ai științei și literaturii românești din toate Țările locuite de Români, a cultivat și întreținut vie conștiința Unității naționale. În fiecare primăvară acest Institut de cultură națională a tuturor Românilor întrunea, în sesiunea sa generală, pe fruntașii intelectuali ai Românisimului de pretutindeni, cari, întorcându-să, duceau cu ei acasă cuvântul înțelept, îndemnul înălțător al Suveranului și Protectorului, cuvântul mângăietor de dragoste, nădejde și credință, cuvântul însuflețitor de unire și înălțare națională ce să propovăduia de noi pentru Neamul întreg. Iată cuvântul s'a împlinit. Când să împlinea jumătate de veac dela întemeierea Dinastiei ca și a Institutului nostru, Maiestatea Voastră a tras sabia pentru îndeplinirea unității naționale, conducând poporul românesc la biruință și mântuire. Binecuvântată fi-va deapururea marea cucerire românească ce ați înscris, Sire, în istorie, în care glorificat veți fi, din veac în veac, ca întemeietor, al României unite, „*restitutor Daciae*”. Binecuvântată deapururea fi-va sublima dragoste de Țară și Neam a Maiestății Sale Reginei, a duioasei Mame a ostașilor, care ca un Inger păzitor a ȳeghiat la patul de suferință al răniților pentru patrie și la grelele încercări ale țării. Bogat roditoare fie binecuvântatele fapte ce ați împlinit, întru mărirea și gloria Maiestăților Voastre, întru fericirea și înflorirea patriei unite și a neamului românesc întreg! Cu cel mai profund respect aducem Maiestății Voastre și Maiestății Sale Reginei omagiile de recunoștință și urările Academiei Române, și Vă rugăm să binevoiți a le primi ca prinos la cununa de dragoste și mărire ce vă închină toate inimile românești. Să trăiți Sire! Trăiască Maiestatea Sa Regina și Augusta Dinastie! Trăiască și înflorească România Unită!”

M. S. Regele a răspuns delegațiunii următoarele: „Sunt adânc mișcat de caldele și frumoasele cuvinte și urări ce-mi aduceți din partea Academiei Române, cea mai înaltă Instituțiune de cultură românească, aceea care de atâtea decenii, neîntreprupt și fără preget, chemând la sânul ei elementele culturii românești, care trăiau sub stăpâniri străine, a întreținut în inimile lor vecinic vie și neșovăitoare scumpa și sfânta speranță că va sosi odată ziua împlinirii de întregire a neamului românesc.

Azi când acest ideal s'a înfăptuit, rolul Academiei Române nu a încetat: tot ei îi rămâne cea mai mare parte a sarcinii de a lucra la desăvârșirea, la consolidarea acestei întregiri a neamului prin unificarea culturii românești, prin înlăturarea diversităților de gândire, ce dominațiunile străine au impus elementelor române de sub stăpânirea lor, spre a le stăpâni mai cu înlesnire. Nu mă îndoesc o clipă că Academia Română își va îndeplini această misiune cu aceeași pricepere și cu aceeași râvnă, cu care a muncit pentru înfăptuirea celor de azi. Cât despre Mine, știți ce iubire caldă port în inima mea Academiei Române. Vă încredințez că îi voi păstră și în viitor întreaga mea iubire și că voi face tot ce-Mi stă în putință pentru a o ajuta la greaua, însemnata și prețioasa operă ce va avea de îndeplinit“.

20 Ian. 1920.

Președintele Camerei franceze, d. *Paul Deschanel* a fost ales cu o înensă majoritate, aproape în unanimitate, ca Președinte al Republicei franceze, în locul d-lui *R. Poincaré*, al cărui septenat expră în curând. Eră vorba ca să candideze și d. *G. Clemenceau*, primul ministru, dar, în ultimul moment, văzând că nu o să aibă majoritate, s'a retras candidatura. Alegerea d-lui Deschanel, acest mare și sincer prieten al României, a umplut de bucurie pe toți Românii. D. *Ștefan C. Pop*, președintele ad-interim al Consiliului nostru de miniștri i-a trimis următoarea felicitare telegrafică: Am aflat cu cea mai mare bucurie despre alegerea Escelenței Voastre la înalta demnitate de Președinte al Republicei și mă grăbesc a Vă arătă în numele guvernului român, cât și în numele meu personal, cele mai călduroase felicitări. Guvernul și poporul român nu vor putea să uite niciodată sentimentele de afecțiune frățească și de cordială simpatie, precum și binevoitorul și puternicul sprijin ce Escelența Voastră n'ați încetat de a-i arătă în toate ocaziunile și mai cu samă în cele mai triste și grele momente prin cari a trecut România. Cuvintele neuitate de încurajare prin care Escelența Voastră a binevoit să le rostească în favoarea noastră la Sorbona în Iulie 1917¹⁾, vor rămânea adânc săpate în inima poporului român, care a găsit în această manifestație de simpatie tăria necesară ca să reziste și să continue lupta susținută în numele civilizațiunii, împotriva dușmanului comun. Țin să asigur pe Escelența Voastră, că însuflețit de sentimentele de adâncă recunoștință față de Republica franceză pentru tot ce a făcut și va mai voi să facă pentru înfăptuirea aspirațiunilor naționale și pentru consolidarea României în frontierele sale etnice, guvernul român va năzui să stăruie în politica de foarte sinceră prietenie și de strânsă colaborare cu marii săi Aliați și

¹ Vezi ziua: 31 Iul./13 Aug. 1917.

în deosebi cu Franța, fiind încredințat că această politică concordă în întregime cu interesele României.“ — La această telegramă d. Deschanel a răspuns astfel: „Sunt foarte mișcat de felicitările ce mi-ați adresat în numele guvernului român și al d-voastre personal. Esprimând simpatia mea pentru România în împrejurările cele mai dureroase din istoria sa, am fost desigur în sentimentele poporului francez. Țările noastre nu vor uita că au suferit și au luptat cu eroism pentru aceeași cauză. Această nobilă amintire nu va încetă să inspire politica celor două guverne, care vor continua astfel să lucreze împreună pentru realizarea idealului de dreptate către care tind aspirațiile celor două națiuni“.

Asupra acestei alegeri marele ziar parizian „Le Temps“ a publicat un articol prin care explică într'un mod foarte sugestiv și extrem de interesant cauzele eșecului d-lui Clemenceau, din care extragem următoarele: „Mai cu seamă două concepțiuni asupra Prezidenției Republicii s'au întâlnit la Congresul pregătit. Unii considerau posibil ca înainte de orice revizuire constituțională și chiar fără ea, să se dea Prezidentului un rol mai puțin șters, o intervenție mai vizibilă. Alții erau mulțumiți să vadă prima magistratură a Statului în penumbră, azil discret al arbitrajilor prudente, al autorității persuasive și sfaturilor istețe. Nimeni, fără îndoială, n'ar fi exercitat prima misiune mai bine ca d. Clemenceau. Nimeni nu era mai calificat, în ochii majorității, să continue pe a doua ca d. Deschanel“. Și mai departe: „Dealtfel cauzele eșecului d-lui Clemenceau sunt multiple și complexe. I-să opunea vrâsta. E drept că mai înainte nu să gândise nimeni la asta. În 1918 el avea 77 de ani și eră mereu pe front... Alți parlamentari îi reproșau că nu ș'a pus mai de timpuriu pe față candidatura... D. Clemenceau să închisese de câtăva vreme într'o tăcere mândră, într'o rezervă misterioasă. Vroia să fie ales fără să spuie nimic și servit fără să ceară. Poporului nu-i plac nici enigmaticele, nici disprețul. Și adunările care-l reprezintă au cochetăria femeilor frumoase, care vor, când sunt dorite, să li să spuie și să fie cucerite. Era suficient d-lui Clemenceau nițică sfortare. Să-și mai fi imblânzit orgoliul și dumirrit anturajul... Ș'apoi d. Clemenceau își făcuse mulți vrăjmași, fie chiar numai prin ironiile sale. Nimic mai răbdător ca ura ce să înarmează în umbră. Unii nu-i iertau un trecut încărcat de glorie, alții să speriau de un viitor încărcat de prea multe riscuri...“

Pentru România d. Clemenceau a fost, trebuie s'o spunem cu toată durerea inimii noastre, un om rău, un vrăjmaș chiar. Fără să-i facă cineva ceva, din contră, toți Românii l'au încunjurat cu o legitimă admirațiune pe care o inspiră admirabilul său trecut și netăgăduitele servicii pe cari le-a adus ministeriatul său în timpul războiului cauzei și victoriei comune. Iar țării sale, dulcea Franță, România noastră mică i-a dat totul: tot

ajutorul, toată dragostea, toate speranțele. Și cu toate acestea d. Clemenceau a lucrat tot în contra intereselor noastre; n'a fost umilintă, n'a fost brutalitate de care să ne fi scutit, n'a fost nedreptate făcută României la care să nu să fi asociat, căreia să nu-i fi dat crezare sau pe care să nu ș'o fi însușit. Opera d-lui Clemenceau, dela armistițiul încoace, n'a fost decât să știrbească neconținut drepturile României, cuprinse în tratatul ei cu Alianții dela 4 August 1916. A trebuit să răbdăm și aceasta dela un aliat, dela un frate, cum am răbdat atâtea dela inimici. Ce nu rabdă un popor pentru ași vedeă visul de veacuri împlinit deapurearea încheșat! Dar să vede că și aci s'a adevărit vorba *nu este faptă fără răsplată*. Când puterea lui Clemenceau eră la apogeu și Prezenția Republicii să părea că-i asigură o *dictatură* îndelungată și necontestată, iată că o mică conspirație de culise parlamentară îl trânteste fără milă și pe neașteptate din viața publică și îl silește să să gândească la deșertăciunea lucrurilor omenesti și să iee toiagul unei lungi călătorii de odihnă și de reculegere în țara Faraonilor și mai departe! Din nenorocire pentru noi însă, opera lui Clemenceau, așa de puțin binevoitoare față de România, nu să sfârșeste odată cu prăbușirea și dispariția lui de pe orizontul politic, ea are urmări și țara noastră, umilită și nedreptățită, va trebui să lupte din greu pentru restabilirea drepturilor ei încălcate. Pentru Români personalitatea fostului președinte al Consiliului suprem rămâne ca o tristă amintire pentru vecie.

Vorbind de tristul sfârșit al lui Clemenceau nu pot să nu mă gândesc și la ceilalți vrăjmași ai României, cari au avut un sfârșit și mai trist. Kaizerul, mândrul Wilhelm II, care în timpul când am fost alianții lui nu ne-a făcut cinstea să ne viziteze, a crezut de datoria sa ca în timpul războiului nostru sfânt de desrobire și de emancipare națională, să cutriere falnic teritoriile noastre ocupate, și la *Costești*, în fața trupelor sale dejă bătute la *Mărășești* să spună că gloriosul nostru rege, Ferdinand I va fi ultimul Hohenzollern, care a domnit peste România semeată și trădătoare. Dar după un an, Ferdinand a intrat triumfător în Capitala Regatului său desrobit ca Domn și Rege al României Mari, pe câtă vreme el. Wilhelm II a fost ultimul Hohenzollern care a domnit peste puternicul imperiu german, fugind și ascunzându-să într'un colțisor ascuns al micii Olande, pentru ca să scape de furia poporului său nenorocit.

Cancelarul Czernin, al Austro-Ungariei, care a crezut că poate pedepsi un popor, care să luptă din greu pentru unitatea sa etnică, plimbându-să, îmbătat de succesele trecătoare ale Impărăției sale, prin Bucureștii pângăriți, cu aroganța parvenitului, astăzi acel Czernin plânge pe ruinele monarhiei habsburgice, prăbușită pentru totdeauna.

Vestitul calău al Românilor, contele Tisza, a avut norocul că revoluționarii unguri i'au scurtat zilele mai înainte ca el să vadă

peirea Ungariei milenare, tricolorul român fălăind pe zidurile Budapestei și granița României Mari trecând pe lângă moșia sa dela Salonta, iar pe Regele României plimbându-să triumfal prin frumosul Ardeal, ingenunchind în Câmpia Turzii pe mormântul marelui nostru Mihaiu, acum pe deplin rășbunat.

Țarul nășos al Bulgariei, Ferdinand de Coburg, care visă încoronarea lui în Sfânta Sofia din Constantinopol, tradându-și protectorii, binefăcătorii și preținii, care ș'a bătut joc de muncă noastră cinstită din timp de 40 de ani în Dobrogea, stă astăzi ascuns într'un domeniu al său din Ungaria, blestemat de poporul său nenorocit prin nebuniile lui.

O sortă nemiloasă, fără seamăn în istoria lumii, a isbit pe Nicolae II, puternicul Țar al tuturor Rusiilor, care deși personal, să zice că, nu ne-a dușmănit, a fost însă instrumentul celor cari urzeau peirea noastră prin cea mai grozavă tradare.

Ce să mai zicem de vestitul președinte al mării democrații americane, Wilson, așa zisul *apostol* al umanității, care sub inspirația unor curente de ură și de mult pornite împotriva noastră, a luat inițiativa în numele unor principii de umanitate să ne umilească fără nici o dreptate, lovindu-ne în tot ce avem mai sfânt? Acel luminat Wilson stă fixat astăzi pe scaunul durerii și privește la opera lui, impusă cu atâta autocrație și îngâmfare, cum este lovită de toate părțile și respinsă chiar de senatul american.

Mai rămâne în picioare șiretul Lloyd George, care a căutat să facă rău, celor pe cari nu-i iubește, cu mâna altora, ascunzându-și cu precauțiune ghiarele. Dar să așteptăm!

3 Febr. 1920.

Luna Faur s'a început cu o mare sărbătoare. În ziua *primă* s'a făcut *inaugurarea oficială* a Universității din Cluj și depunerea jurământului profesorilor în fața Suveranului și a familiei regale. Sărbătorile au început din după amiaza zilei de 31 Ianuar și s'au terminat în noaptea de 2 Februar. Aceste zile au fost unele din cele mai înălțătoare ale acestui mare și frumos oraș, de azi înainte oraș românesc. Clujul, care în trecutul nostru atât de sbuciumat a fost focarul celui mai năprasnic șovinism, sufocând spiritul românesc din tot cuprinsul Ardealului, a prăznuit cu mare alaiu și pompă inaugurarea Universității Române, a celui mai sfânt altar al Culturii și Științii Românești.

Orașul a avut o înfățișare vrednică de măreția acestor zile. Intreg Clujul a fost îmbrăcat în tricolorul românesc. Străzile, edificiile publice și particulare erau împodobite în raport cu solemnitatea acestui mare eveniment. În partea dreaptă a Pieței Unirii, lângă biserica de mai multe ori seculară, s'a ridicat o prea frumoasă tribună pentru familia regală și de fiecare parte a ei câte o tribună pentru înalții demnitari ai Statului și pentru distinșii oaspeți din străinătate și din toată țara. La Universitate

s'au înalțat două colonne monumentale și Palatul ei a fost învelit de o decorație pitorească și mândră; de asemenea și interiorul lui nu lasă nimic de dorit ca splendoare.

Sâmbătă, 31 Ianuar, la 9^{1/2} au sosit delegații studențimii universitare din Iași, Cernăuți și București, în număr de vr'o 300, fiind salutați în mod cordial de către studenții din Cluj. La orele 2 au sosit cu tren special Principele Moștenitor cu întreaga sa suită, fiind salutat de autorități și o mare de lume. Primarul orașului îl salută prin cuvinte calde spunându-i că întreg neamul românesc încunjură pe A. S. Regală cu nețărmită dragoste, de mult încă, decând nu eră încă al nostru, și că mamele noastre vorbeau întotdeauna cu drag de feciorul de Impărat, care a trăit numai spre binele Românilor, îl salută acum întreagă suflarea românească ca pe cea mai scumpă speranță a noastră în viitor. La ora 6 a sosit și trenul mult așteptat, muzica întonează imnul regal, iar mulțimea isbucnește în strigăte furtunoase de *ura*, apoi apar figurile surizătoare ale prea iubiților noștri Suverani, strigătele și ovațiunile să întetesc și entuziasmul ajunge la culme. Primarul Clujului rostește o insufletită cuvântare de binevenire, la care Regele răspunde adânc emoționat. Să fac prezentările, Majestatețile dau mâna cu fiecare. Un reflector iluminează Calea Regelui Ferdinand și dă un aspect măreț orașului învesmântat în mândrul tricolor românesc. Convoiful împărătesc pornește spre inima orașului și sărbătorile încep în toată strălucirea lor. Bătrânul Cluj n'a mai văzut atâta splendoare și atâta lume românească!

Imi este peste putință și nici nu este locul aci, ca să descriu tot ceea ce s'a petrecut, nici macar ceea ce am văzut. Pentru ca cetitorul să-și poată închipui ceea ce a putut să fie voiu schiță în puține cuvinte bogatul program: În prima zi, după sosirea Suveranilor, s'a dat un banchet de către Primărie la Otelul New-York. A două zi, duminică, 1 faur, la ora 9^{1/2} Inaugurarea festivă în Aula Universității sub prezidenția M. S. Regelui, în prezența Familiei Regale și a delegaților străini și români: discursul Suveranului, jurământul solemn al Profesorilor, discursul rectorului, discursul delegatului studențimii, discursul ministrului instrucțiunii, cetirea adreselor delegaților Universităților și instituțiilor culturale din străinătate și din țară. La ora 2 p. m. banchet dat de Rectorul Universității în sala Prefecturii. La ora 5 reprezentație de gală în Teatrul Național. La ora 8 retragere cu torțe a studențimii și a armatei. La ora 9 sara, prânz dat invitaților de către Ministerul instrucțiunii. Luni, a treia zi, dimineața până la ora 11 vizitarea Universității. Bibliotecii, Clinicilor și Institutelor Universitare. La ora 11 defilarea armatei în Piața Unirii pe dinaintea MM. LL. La ora 1 banchet dat delegaților de resortul cultelor, iar Suveranii vor luă masa la Comandamentul Corpului de Armată. La ora 2 reprezentație populară la Teatrul național. La ora 3: ședință festivă la Clubul studentesc

„Petru Maior“ în Aula Universității. La ora 5: plecarea Maiestăților, iar sara balul studenției în sala Teatrului de vară.

Inaugurarea Universității românești a Daciei superioare a depășit cadrele unei solemnități naționale, luând proporțiile unei sărbători de rasă: *Sărbătoarea Latinității*. Cultura română a fost încadrată în sufletul latin și astfel nu numai că s'a șters pentru vecie, pata turanică de pe fruntea fostei Universități Ungurești, dar s'a ridicat întreg Ardealul, cu tot cuprinsul lui, în concertul popoarelor latine, așezându-l la locul unde avea dreptul ca să fie dela început. Voiu reproduce aci numai minunatul discurs al M. S. Regelui. Acest discurs constituie o pagină de splendidă elocință, în care amintirea mucenicilor cari ne-au pregătit zilele de astăzi, pomenirea energiilor milenare ce ne-au păstrat așa de stăruitor neamul în Transilvania, să ridice la înălțimi de o frumusețe neîntrecută. Cuvântarea Regelui nostru iasă din comun prin elogiul așa de academic pe care Suveranul l'a adus culturii latine. În acest înțeles, ca focar de *latinism* trebuie să lucreze Universitatea română din Ardeal, adevărat pentru acea cultură care face din armonie, disciplină, claritate și spirit de dreptate și de lumină principii normative de conducere, și bine a făcut Maiestatea Sa că a pus în lumină acest caracter latin pentru ca să se vadă câtă deosebire este între Clujul academic de azi și între Clujul de ieri al Ungurilor. Clujul de astăzi nu va mai fi centrul unei acțiuni șoviniste ungurești, ci miezul unei activități naționale românești. Sfaturile adresate de Maiestatea Sa tinerimii universitare, căreia Augusta Familie i-a dăruit un cîș de neștersă amintire, sunt îndreptarul însuși al creșterii acestei tinerimi.

Iată acum discursul înțeleptului nostru Suveran: „Domnule Rector! Domniilor Profesori! Iubiții Studenți! Cu adâncă mulțumire sufletească am răspuns la invitația de a asistă la sărbătoarea de azi; am considerat ca o datorie plăcută pentru Regina și Mine de a prezidă la inaugurarea Universității Române din Cluj, în ziua solemnă, când un nou duh își face intrarea în aceste ziduri. Salut cu vie plăcere între oaspeții noștri pe Savanții reprezentanți ai Universităților și instituțiilor științifice din țările, care prin prezența lor a vrut să arate dragostea frățească ce o simt față de tânăra lor soră, aducându-i urări calde și simpatia lor îmbărbătoare pentru viitor, dând astfel acestei serbări culturale un caracter de solemnitate deosebită. Un frumos obicei din vechime cerea celui ce avea să vorbească într-o ocazie solemnă să-și înceapă cuvântul cu o binecuvântare: „*Sit orator antequam dictator*“.¹ Socotesc că rareori acest nobil sfat a fost mai potrivit ca în împrejurarea de față. Ca un curat prinos al inimilor noastre recunoscătoare, ridică-să dar, duioasă și smerită închinaciunea

¹ Aceste cuvinte ale Sfântului Augustin să traduc astfel: „Să fie rugător înainte de a fi orator“.

noastră către vestitorii, înainte urzitori și făuritori ai acestei zile de glorie, către slăviții și din veac adormiții mucenici ai neamului acestuia, știuți și neștiuți, mari și mărunți, ca și către acest nemuritor sobor de morți ai războiului din urmă. Căci dacă bucuria de azi e numai a noastră, a celor rămași, meritul e al lor, al celor duși, al tuturor; dela Mihaiu isbăvitorul dintr'un început, dela marii ostași ai gândului și faptei românești de aici străjeri neadormiți ai limbii și legii, până la cel din urmă cioban și plugar sărac, care au păstrat cu *indărătnicie* dacă patrimoniul național, toți, dar absolut toți au partea lor în opera de azi, în strălucita minune a României Mari în hotarele Daciei Traiane, pe care nu le-a fost hotărit s'o vadă, dar care fără truda și jertfa lor de fiecare clipă, n'ar fi fost cu puțință. Când viteaza Mea armată s'a aruncat peste munte, ea a putut găsi astfel în energia poporației și în conștiința ei de neam, sprijinul necesar biruinții, iar când pe urma oștirilor biruitoare au descălecat dascăli și cărturarii Regatului Meu, ei au aflat nestânșă vatra de foc sacru, pe care Româniea ardeleană, vestală credincioasă, îl păstrează de veacuri. Cuvine-să dar cu adevărat, să-i unim pe toți în aceeași pioasă binecuvântare astăzi împreună cu vitejii, care cu sângele lor generos au scris și pecetluit, după datină, Hrisovul stăpânirii noastre vecinice prin acestea mândre ținuturi. Binecuvântat și slăvit în veac fie numele lor. Rod al acelorași stăruinți e și Universitatea Română pe care o inaugurăm astăzi aci. Aici, în acest oraș care, sub stăpânirea de eri ajunsese centrul concepției maghiare în Ardeal, fosta Universitate ungurească întemeiată în bună parte și cu banul românesc și de formă cu cele mai dulci făgăduinți de toleranță,—cursurile erau să fie paritetice,—a devenit în curând focarul gândirii maghiare escluziviste față de orice alt sentiment național. Nicăiri poate nu s'a simțit mai nemilos pumnul stăpânirii trecute pe sufletul României ca în Clujul unguresc cu Universitatea lui. Dumnezeu însă n'a îngăduit ca această unealtă crudă să-și vadă scopul îndeplinit. Și iată, prin voința acelor puteri misterioase, care pot fi întârziate dar nu zădărnice, să desface azi ca semn luminos al idealului nostru înfăptuit, templul senin al învățăturii și iubirei de Patrie, Universitatea românească a Clujului românesc. Ieri încă datoria către neamul românesc era deslușită; înfăptuirea unirei naționale. Azi prin mărirea teritorului și prin înglobarea în Statul Român a unui însemnat număr de cetățeni, care aparținând altor neamuri, reclamă dreptul de a trăi pe pământul care i-a născut, problemele politice, sociale și economice au crescut mult și în aceeași măsură s'au înmulțit îndatoririle tuturor acelora cari sunt chemați a juca un rol în viața Statului. Nu numai după forța brută sau după numărul baionetelor, nici după întinderea teritorului să măsură puterea unui Stat modern, ci mai cu samă după gradul culturii sale intelectuale. Prin știință și lumină putem numai întări prezentul și pregăti temeliele unui viitor rod-

nic. Precum în ordinea vieții materiale spiritul pune în mișcare materia, asemenea și în ordinea vieții sociale forța unei națiuni crește prin impulsivitatea dezvoltării sale morale și cine oare poate da această impulsivitate mai eficientă decât creșterea unei națiuni, Universitatea. Cuvântul Universitate: *Omnium scientiarum universitas*, ne spune menirea ei. Imbrățindu-și tot domeniul gândirii, la ea ca la un izvor nesecat aleargă tineretul studios ca să-și potolească setea sa de lumină și știință; și cu cât ea să va ridica mai sus pe aripile luminoase ale cugetării, cu atât mai bogat, mai limpede și mai binefăcător va curge acest izvor. Astfel apare în viața Statului Universitatea în puterea rolului ei atât de înalt, atât de nobil, nu de a scoate un număr cât mai mare de titrați, nu cantitatea ci calitatea e factorul important de a forma generații de oameni de caracter, însuflețiți de vederi largi, pătrunși de iubire de patrie și de dragoste de învățătură și de muncă, dornici de a pune energia și capitalul lor de știință în slujba acestei țări. Am ferma convingere, că tânărul Universitate română ai cărei nași suntem azi, va ști să răspundă în viitor tuturor așteptărilor Mele. Așezată într-o țară în care diferitele naționalități au trăit fiecare viața ei proprie culturală și intelectuală, în raport cu aspirațiile lor etnice și cu puterile lor civilizatoare, ea are frumoasa menire de a deschide ușile ei tuturor acelora cari au dorința să se încălzească la razele luminii ei arzătoare, dovedind lumii întregi că în România întregită știința nu face deosebire, căruia neam aparține tânărul studios; cu aceeași dragoste îi va primi pe toți sub aripile ei maternelne. Inchinat adevărului pe căi de dreptate,—singurele care conduc la concordie între diferitele semănții ale lumii,—acest așezământ de înaltă cultură va putea fi de folos neamului și umanității, cinstindu-ne de o potrivă prin munca sa științifică. Dar ca un semn vădit al prețuirii și iubirii Mele față de ea și față de ținutul care o adăpostește am hotărât în amintirea acestei serbări a dăruirii un fond de 400 mii de lei, a căror dobândă să va întrebuința pentru înființarea pe lângă această Universitate, a unui *Institut pentru studiul istoriei române*, atât de vitreg tratat sub stăpânirea trecută. Urările călduroase pentru un viitor strălucit și pentru propășirea pe calea adevăratei științe, ce fac astăzi pentru noul așezământ național de înaltă cultură le cuprind în cuvintele: *Vivat, floreat, crescat alma mater clujiensis ad scientiae honorem Patriaque salutem!*"

Cuvântarea prea iubitului nostru Suveran a făcut o adâncă impresiune asupra întregii asistente și mulți ochi au lăcrimat de bucurie și fericire la auzul ei. Frumuseța cuvântării a fost la înălțimea solemnității, căci inaugurarea Universității din Cluj are pentru întreg Românismul o însemnătate deosebită; ea simbolizează consolidarea culturală a neamului nostru ca o urmare firească a operii de întregire pe care avântul militar și conducătorii României au făcut-o militărește și politicește. Universitatea din Cluj, împreună cu Universitățile din București, Iași și Cer-

năuți, vor formă un cadrilater cultural, înlăuntrul căruia va putea propăși activitatea intelectuală a României Mari. Ea va creă impulsuni spre o nouă viață națională, va stabili principiile generale ale culturii unui neam în toate direcțiunile, aruncând lumini în domeniul politic, economic, financiar, juridic, pur științific și tehnic. Ea va fi laboratorul în care să vor pregăti energiile intelectuale ale neamului nostru și din care vor eși orientările generale ale culturii lui, și pentru aceasta, Universitatea din Cluj reprezintă o afirmare a României Nouă pe terenul cultural.

5 Febr. 1920.

Academia Română a trimis Universității din Cluj, cu ocaziunea inaugurării, următoarea scrisoare de salutare: „S'a împlinit un secol și un pătrar de când,—la 1795,—cărturarii români din aceste părți ale Ardealului, atinși de razele de lumină învie-toare ale culturii occidentale au înființat „Secțiunea filosofică a Neamului Românesc în mare Principatul Ardealului“. Intemeietorii acestei Societăți, în „Inștiințarea“, tipărită și împărțită, spuneau „că de acum înainte nu va încetă Muza limbii românești, ci prin frumusețea cuvântării cei nemuritoare vor eși științele ca niște raze ale zorilor spre luminarea Neamului Românesc“. In aceste cuvinte să exprimă întâia oară în mod lămurit și conștient inspirația călduroasă spre unirea culturii naționale a neamului nostru de pretutindenea. Pentru realizarea acestei aspirațiuni, care era întâia condițiune de viață și de desvoltare în viitor a acestui neam, au muncit, au suferit, au luptat și au murit întreg șirul de mucenici, cari au umplut cele din urmă două secole din Istoria Românilor, începând cu Episcopul Inochentie Micul și continuând cu nepotul său Samoil, cu Șincai, cu Petru Maior, Lazăr. Mitropolitul Veniamin, poetul, artistul și dascălul Asachi, Eliade, Bariț, Șaguna, Cipariu, Pumnul și alți mulți în toate ținuturile românești. Pentru realizarea acestei unități culturale a României întregi s'a înființat la 1866 Academia Română, deodată cu realizarea celeialalte dorinți naționale,—așezarea Dinastiei domnitoare. In cele mai grele zile s'a împlinit întâia jumătate de secol de activitate a acestei Academii Române, în sânul căreia toate țările românești erau reprezentate prin cărturarii lor, prin învățătorii și scriitorii lor cei mai de frunte. In acea jumătate de secol în sânul Academiei s'a cimentat unirea sufletească și astfel s'a pregătit realizarea unirii depline a neamului dela malurile Nistrului până în valea Tisei. Pentru acest scop s'a lucrat din conștiința limpede a celei mai înalte misiuni și datorii. In ziua acestei mari sărbători de astăzi tresar toate inimele românești, să înalță spre slăvile nemăsurate toate mintile înțelegătoare, să exaltează în Empireu sufletele tuturor nenumăraților mucenici ai neamului nostru atât de mult apăsat, cari au muncit și s'au stâns închinându-și toată viața neamului nostru. Inaugurarea Universității românești în Cluj

nu poate avea nicăiri un resunet așa de puternic și de adânc ca în sânul Academiei Române. Faptele trecutului, starea prezentului și îndrumările viitorului lămuiesc înțelegerea acestui resunet. Cuvântul Academiei Române către Universitatea românească din Cluj este deci: să crească, să muncească pentru ca printr'ânsa cultura neamului românesc să înflorească“.

8 Febr. 1920.

În *Monitorul Oficial* s'a promulgat legea prin care *ziua de 24 Ianuar stil vechiu* (6 Februar stil nou) va fi considerată ca *Sărbătoare națională a unirii tuturor Românilor*. Această zi, în anul acesta s'a serbat cu mare pompă în toate orașele și satele *României Mari*. Cu deosebire în București au avut loc mari serbări la Mitropolie, la Teatrul Național din partea *Societății Tinerețea* și la Academia Română. Sara: banchet mare la Iordache, reprezentație de gală la Teatru Național și retragere cu torțe, făcută de un mare număr de cetățeni și trupe pe Bulevardul Academiei și pe dinaintea Statuei lui Mihaiu Viteazul, unde s'au ținut câteva cuvântări înflăcărâte, apoi pe Calea Victoriei pe dinaintea Cercului Militar. La orele 8 $\frac{1}{2}$ M. S. Regina trecând în spre Teatrul Național a fost viu aclamată de către manifestații.

La Mitropolie serviciul divin a fost oficiat de Mitropolitul Primat Miron, împreună cu Mitropolitul Moldovei Pimen. O companie cu drapel și muzică a ridicat din Parcul Carol *drapelul lui Ștefan cel Mare*¹⁾ și l'a dus la Mitropolie. După slujba religioasă ministrul de războiu, generalul Rășcanu, a predat Mitropolitului Primat acest drapel rostind următoarele cuvinte: Înalt Prea Sfântite. Cu adâncă emoțiune și nesfârșită pietate, încredințez I. P. S. Voastre acest odor sfânt, al mult slăvitului Domnitor și Mare Voevod Ștefan cel Mare și cel Sfânt, odor care a fost găsit la Sfântul Munte de Aliții noștri francezi, de pe frontul Saloncului. Guvernul francez a avut bună voința de a ni-l încredința: profit încă odată și de această ocaziune solemnă ca și în numele guvernului să aduc prinosul de mulțumire și grațitudine guvernului francez pentru acest frumos gest. Încredințez I. P. S. Voastre sfântul odor, spre a fi păstrat în locașul Sfintei Mitropolii a tuturor Românilor, și a fi purtat, cu înălțătoare evlavie la toate procesiunile viitoare, ce să vor face pentru pomenirea sufletelor eroilor căzuți pentru Patrie și Rege, în grelele lupte ale întregirii neamului, precum și pentru mărirea faptelor strălucite de arme. Fie ca generațiile viitoare, la vederea și atingerea acestei flamuri sfinte, să să inspire de faptele vitejești ale înaintașilor săi, să-și oțelească sufletele și să-și întărească caracterul și să-și mărească încrederea în neamul nostru.—tărie de care și în viitor ca și în trecut, să vor sdrobi toate stâncile oceanului. Încredințat I. P. S. Voastre în această zi mare și luminoasă, în ziua când sărbăto-

¹⁾ Vezi la ziua de: *2/15 Sept. 1917* (tom. I., pag. 210), descrierea Steagului lui Ștefan cel Mare.

rim Unirea tuturor Românilor, fie ca Sfântul Odor să ne aducă roade și belșug, să fie pentru mărirea Țării și pentru sănătatea marelui nostru Rege, a iubitei noastre Regine și a întregii Dinastii, precum și pentru binele, norocul, belșugul și iubirea fiilor țării, întru muncă rodnică spre întărirea Patriei întregite".—I. P. S. Mitropolitul a răspuns arătând că va păstra cu sfințenie drapelul lui Ștefan cel Mare, în paraclisul Sfintei Mitropolii, ca o comoară a neamului românesc, și sfătuind tinerimea ca să iee exemplul dela faptele mărețe ale strămoșilor noștri.

Astfel s'a serbat *Unirea cea mare a tuturor Românilor*, cu tot fastul și pe tot cuprinsul țării. *Unirea cea mică*, înfăptuită acum 61 de ani, a fost începutul închegării neamului românesc, sortit să se întregească pe deplin acum, pentru a trăi în veci în hotarele lui firești, între Nistru, Marea Neagră, Dunăre și Tisa. Venită curând după marea sărbătoare culturală dela Cluj, serbarea de alaltăeri a avut un puternic resunet în sufletele Românilor de pretutindeni. Intelectualii, studențimea și tinerimea studioasă, toate clasele muncitoare ale neamului nostru, au luat parte cu mare însufletire la sărbătorirea *Unirii celei mari*. În tot cuprinsul României Mari, în țara binecuvântată a Ardealului, în scumpul nostru Banat, care își stăpânește durerea de a fi fost rupt în două, în Bucovina plăieșilor lui Ștefan cel Mare, în bogata Basarabie, scăpată pentru vecie de jugul rusesc, precum și în vechiul Regat.—preoții și dascălii au adunat poporul în mii de biserici și de bisericuțe, precum și în școli, și au sărbătorit cu mare însuflețire această clipă măreață, așteptată de mai multe veacuri, a înfrățirii și întregirii neamului românesc, care a suferit și a nădăjduit cu neclintită credință în împlinirea visului său secular. Toată suflarea românească a dat frâu liber bucuriei de a fi rupt zăgazarile puse de nedreptățile unei istorii sbuciumate și de a vedea aievea înfăptuită *unitatea*, care singură poate da unui popor condițiunile de dezvoltare, potrivit calităților sale etnice.

12 Febr. 1920

Primul nostru ministru, d. *Al. Vaida Voevod*, a plecat în ziua de 28 Ianuar din Paris la Londra, unde a petrecut mai multe zile, fiind primit cu toate onorurile care să cuvin înaltei sale pozițiuni într'un Stat amic și aliat. Chiar a 2-a zi a fost primit de Președintele Consiliului de miniștri, Lloyd George, cu care a luat parte apoi la un dejun, dat de ministrul de externe. S'au ținut toaste, imprimate de o notă cât să poate de simpatică din ambeie părți, dintre cari nu pot să nu reproduc pe acel rostit de primul ministru englez, care sună astfel: „Mă bucur mult că pot saluta în numele guvernului englez și al meu pe primul ministru al României întregite. România în trecut ne-a fost pretină și a reprezentat pentru noi un ajutor efectiv și sperăm că pe acest ajutor vom putea conta și pe viitor. Mă bucur cu atât mai mult, că pot

salutà pe d. Vaida, care reprezintă o parte din oamenii, cari ne-au fost foarte scumpi. Știu că d-voastre sunteți unul din conducătorii transilvăneni, cari ați purtat în parlamentul ungar o splendidă luptă și ați știut să întrețineți spiritul eliberării în Transilvania. Vă salut mai departe ca pe un reprezentant al libertății transilvănene, care libertate cred că o veți ști conduce și mai departe. Este o mare diferență de a întâlni pe un om personal și de a avea cu el întrevederi directe și intime, decât a-l întâlni la Conferința de pace, în parlament sau câte odată în cabinet. Eu am fost nerăbdător ca să văd stabilit odată o legătură mai strânsă între noi și România, și sper că vom putea conta și în viitor pe legătura asta intimă care ne va putea fi de mare ajutor în ce privește Ungaria și Rusia. Războiul a adus cu sine mari schimbări, toate țările trec și au trecut prin mari schimbări interne, dar sunt convins, că dacă în trecut ar fi fost între persoanele de importanță un mai larg schimb de vederi. atunci războiul nu s'ar fi făcut, de aceea sunt foarte plăcut impresionat, că d. Vaida ne-a făcut onoarea să vie în țara noastră. Știu că are o grea situație, cu multe dificultăți, dar îl cunosc că e bine echipat și curajos și sper că va avea tot succesul dorit“.

În aceeași sară îi s'a oferit un prânz de gală de guvernul englez, sub prezidenția d-lui Harding, care a închinat pentru primul ministru al României, așa cum este astăzi. D. Vaida Voevod a răspuns făcând elogii Angliei pentru rolul aproape deciziv ce l'a avut în războiul mondial și pronunțând cuvinte pline de încredere în viitorul țării românești al cărei ideal național s'a realizat. „Suntem ferm hotărâți, a zis d-sa, să trimitem un mare număr de tineri români în țările apusene, pentru ca viitoarele generații de oameni politici, de oameni de știință, de comercianți, industriași și muncitori să vină acasă cu obiceiuri, cultură și mentalitate de națiune mare“. A închinat apoi pentru familia regală, guvernul și poporul englez.

La 30 Ianuar îi s'a oferit un mare dejun de gală de 200 persoane la Primăria Londrei (Maison House), fără discursuri, iar la ora 4^{1/2} p. m., d. Vaida Voevod a primit presa engeză la legătuinea română, făcând o serie de declarațiuni cu privire la chestia minorităților etnice și confesionale dela noi, cari au fost primite cu deplină satisfacție. După aceasta a avut o nouă întrevedere cu Lloyd George și Lordul Harding, iar sara mare prânz la Carlton, cu asistența arhiepiscopului de Canterbury, a doctorului Meyer, șeful confesiunii disidente anglicane și a doctorului Bovie Copland, episcopul unitar, etc. S'a discutat chestiunea minorităților confesionale. deoarece Ungurii, profitând de comuniunea lor confesională cu Englezii (reformați și unitari) ne-au calomniat pe această temă, mai ales prin presa engleză. Explicațiile date de primul nostru ministru au avut un succes mare, întru cât în urma lor, arhiepiscopul de Canterbury a luat apărarea României în cuvinte foarte hotărâte. Toți șefii bisericelor au declarat

că renunță la orice anchetă în chestiile confesionale din țara noastră. Sâmbătă, 31 Ianuar, s'a dat un banchet de 50 tăcămuri la legațiunea română în onoarea notabilităților engleze. D. Vaida a mulțumit pentru primirea călduroasă ce îi s'a făcut la Londra, iar d. Bonar Law a răspuns indemnând la muncă și relevând bogățiile României cari vor ajuta-o să iasă la liman.

Dar, dacă primirile au fost cât să poată de strălucite, trebuie să constatăm cu durere că rezultatul practic al acestei vizite n'a fost la aceeași înălțime. Imprumutul extern pe care d. prim ministru ar fi dorit să-l contracteze n'a isbutit din cauză că Englezii ne-au cerut ca garanție terenurile petrolifere și alte bogății. Bunii noștri Aliați au uitat cu totul semnătura lor de pe Tratatul nostru de Alianță din August 1916, precum și imensele servicii pe cari România le-a adus cauzei comune, nedeosebindu-să întru aceasta de Imperiul german, care a considerat Tratatul de neutralitate al Belgiei ca un petec de hârtie. Guvernul englez, ca și cel american, au voit și vreau cu orice preț să ne acăpăreze bogățiile și să ne subjuge economiceste, și fiindcă aceasta nu să poate, el ne sacrifică Jugo-Slaviei, prin împărțirea Banatului, și chiar Ungariei, în Capitala căreia vreau să stabilească reședința Comisiunii Dunărene, care înainte de războiu era la Galați, punând stăpânire asupra comerțului pe Dunăre și pe Strâmtori. Anglia intenționează să transforme Budapesta într'un centru al comerțului englez în Orient. Astfel să poate explica foarte bine politica engleză în Budapesta față de România, de acărei acțiune militară să pare că vor profita alții în ultima instanță. Din toată acțiunea Angliei să poate deduce cu ușurință tendința ei de a ocupa în Europa rolul preponderant, din punctul de vedere al influenței în așezarea păcii europene.

Din acest punct de vedere o parte din presa engleză nu ne tratează mai bine, propunând pe față o politică de protejare a Austriei și a Ungariei. State inimice Înțelegerii, în contra României și a celorlalte state create pe urma desmembrării Monarhiei Habsburgice, vorbindu-să ca de un fapt sigur și despre subjugarea economică a acestor din urmă state. Cu deosebire este de remer-cat un articol publicat în ziarul *The Sunday Times*, intitulat: *Lupta supremă în Europa răsăriteană. — greșeli ale Conferinței de pace.* În acest articol să arată că „o înțelegere pretinească cu Austria și Ungaria sunt de o importanță politică deosebită pentru Anglia în viitor, și va da mijloacele cele mai sigure de a păstra pacea viitoare în Europa. Istoria sfărâmării vechii Monarhii habsburgice nu să ceteste cu plăcere. Ea arată lămurit greșelile care s'au comis de Conferința păcii din Paris în anul trecut, și necunoașterea aproape de necrezut a faptelor vitale și esențiale, arătată de *Cei patru*, cari au luat hotărâre la această conferință.“ Mai departe arătând greșelile pe cari le-au făcut Puterile Înțelegerii cu privire la Austro-Ungaria zice: „Greșeala criminală de a permite ca bolșevismul să să răspândească prin toată Ungaria și să

să nimicească isvoarele acestei țări atât de necesare întregii Europe. Bolșevismul s'ar fi putut opri ori când printr'o paradă a unui batalion englez sau american în Budapesta... *Politica ne mui auzită de a permite Românilor să ocupe aproape toată Ungaria, să maltrateze populația într'un mod demn de Lenin și Troțky (vezi raportul Munro și cele ale Misiunii britanice în Budapesta), și să fure aproape tot ce eră important refacerii economice a Ungariei.*" Mai departe vorbind de viitorul Ungariei, zice: „Problema Austriei și a Ungariei nu poate fi luată a parte. Amândouă statele, după cum frontierele lor actuale, *formează un întreg economic* și trebuie considerate împreună. Marea câmpie a Ungariei să întinde până la porțile Vienei, și frontiera între amândouă țările e pur artificială și nu prezintă obstacole naturale. Importanța Ungariei e evidentă pentru toată lumea. Unitatea ei perfectă geografică și economică a fost distrusă, *fiindcă mari secțiuni a celui mai bogat ținut al ei au fost deja date României, Iugo-Slaviei și Cehilor.* Inșă faptul rămâne că *Ungurii sunt rasa cea mai puternică și virilă a Europei de est. Ei sunt soldați excelenți și chiar mai buni intriganți politici. Ei nu vor primi niciodată ca un aranjament, care le ia iubita lor țară să fie definitiv, și e imposibil ca ei cari au fost de veci stăpâni la ei acasă să să supună vr'odată stăpânirii vecinilor lor mai slabi.*" La fine arătând pericolul care vine din partea Germaniei, prin preponderența pe care va lua-o în răsăritul Europei, prin subjugarea economică a Austriei și Ungariei, termină astfel: „Germanii își dau bine samă de aceasta. Ei lucrează fără sgomot, inșă cu pricepere, pentru a realiză aceste visuri de cucerire a Estului apropiat, cari n'au isbit din cauza războiului. Actualmente ei sunt jenați prin scăderea valorii monetei lor, inșă dacă nu primesc ajutor dela capitaliștii americani sau englezi, Austria și Ungaria vor fi silite să să bizue pe marca germană, care valorează de patru ori cât coroana, și care poate fi schimbată pe piețele străine. Acuma este momentul și ocazia. Viitorul Europei răsăritene e pe punctul de a fi decis la Paris în săptămânile care urmează. Vom predă noi oare roadele victoriilor noastre Germanilor, *ca să ne răsbunăm și mai mult în contra Austriei și Ungariei ruinate?* Nu le putem pedepsi mai aspru. Teritoriul lor este redus, comerțul lor stagnează, finanțele lor sunt într'un chaos absolut. Există linite și pentru suferință. Dacă vrem să salvăm teritoriile, amicii și aliații în Europa de Est și în propriul nostru Imperiu de Est, trebuie să împedecăm formarea acestui bloc german solid, central și european. Avem ocazia pentru ultima dată. O vom lăsă să ne alunece printre degete? A două măsură trebuie să fie *stabilirea unei Confederațiuni Dunărene sub garanția Intelegerii* și restaurarea sistematică a relațiunilor prietenești între vechile State și Monarhia habsburgică.

22 Febr. 1920.

Wilson, preşedintele Statelor Unite s'a însănoşit şi a re-
intrat în viaţa publică printr'o scrisoare adresată lociitorului
său în timpul boalei, d. Lansing, căruia îi arată nemulţumirea
lui de modul cum a condus afacerile statului. În urma acestei
scrisori Lansing a demisionat şi a fost înlocuit cu Colby. În ace-
laş timp Wilson s'a exprimat dorinţa de a fi prezent la lucrările
Conferinţei de pace dela Paris, arătându-şi nemulţumirea pentru
modul în care a fost rezolvată chestiunea Adriaticei. El ame-
ninţă cu retragerea sa dela Conferinţă dacă nu să va primi în
întregime soluţia dată de dânsul. Şi cum Statele-Unite au la di-
spoziţie un stoc însemnat de monete engleze şi franceze, să crede
că diplomaţii Conferinţei vor ocoli deslănţuirea furiei Suveranu-
lui american. Aceasta eşire impetuoasă, în momentul când sunt
atâtea chestiuni de rezolvat, să pare a fi a unui om nu tocmai
pedeplin vindecat. Să crede însă că semnatarii tratatelor dela
Versailles şi Londra nu vor cedă de astă dată. De altfel şi presa
americană, aproape în întregime, critică în mod aspru scrisoa-
rea lui Wilson către Aliaţi şi să plânge că poporul a fost ţinut
într'o neştiinţă completă asupra situaţiei. Un ziar mare spune
verde că la Casa Albă, Wilson s'a compromis prin inadmisibila
lui politică dictatorială.

Presa italiană şi mai ales ziarul *Italia* scrie că martiriul
Italiei să prelungeşte prin voinţa unui singur om care dictează
întregii Europe, iar *Tribuna* scrie că Europa nu poate tolera
impotrivirea unui singur om, care nu reprezintă nici macar
voinţa unui partid, cu atât mai puţin a unei ţări. La fel să scrie
şi în presa franceză şi engleză, ceea ce dovedeşte că opinia pub-
lică mondială condamnă gestul şi politica lui Wilson.

Prin rolul jucat de Wilson dela încetarea războiului şi până
astăzi, s'a destrămat încetul pe încetul legenda spiritului abso-
lut umanitar, a sacrificiului dezinteresat. S'a evaporat ca un nor
de ceaţă vâlul bombastic al reclamelor dezinteresate şi a înce-
put să să arate sufletele şi intenţiunile lumei noi, iar cei mici, ca
şi cei mari, au trecut din deziluzie în deziluzie. Şi când te gân-
deşti la cumplitul trecut, atunci când intrasem şi noi cu tot su-
fletul în vârtejul războiului mondial, cu propriile noastre puteri
şi înarmaţi mai numai cu eroismul strămoşesc, când tradarea
marei noastre Aliate ne-a produs cele mai grozave răni sufle-
teşti, când în toiul luptei desbrăcaţi, flămânziţi şi prăpădiţi de
tot felul de boale molipsitoare, care ne decimau rândurile în mod
îngrozitor, câtă bucurie, câtă alinare şi cât entuziasm ne-a pro-
curat întrarea Americii în războiu!

Acest act a fost însoţit de atâtea reclamă, încât ne apărea
încunjurat de o măreaţă aureolă de altruism, de caritate şi de
abnegaţie, căci să zicea pe toată linia că America a tras sabia
numai şi numai pentru a grăbi pacea pe pământ, pacea drep-

tății. Vedeam deja victoria, marea victorie care a învins dușmanul și a știut să să învingă și pe sine; victoria dreptății, aceea care înfrânge toate cătușele celor cari de multă vreme zăceau în sclăvie; victoria aducătoare de pace și de mulțumire pentru toți. Victoria a sosit și cu ea s'a pus capăt vărsării de sânge; recunoștința omenirii față de America a fost la înălțimea ei. Din toate părțile a început să să ridice osanale reprezentantului acestei lumi noi și aceste osanale n'au contenit decât numai atunci când prima sgădărire în aureola de umanitarism, altruism și abnegație, cu care Statele Unite s'au încununat, ne-a dat întâia deziluzie. Apoi au urmat celelalte deziluzii rând pe rând: armistițiul, tratatele de pace, convențiile economice, tendința de acăpărare a solurilor și subsolurilor națiunilor mici, jocul meschin al burselor, tendințele dictatoriale, toate, toate acestea au desvăluit sufletul american și intențiunile lumii noi. Astăzi America n'are altă grije decât să-și ramburseze banii pe cari i-a împrumutat Europei, iar după ce să va vedea în stăpânirea lor să nu să mai ocupe de continentul european, și atunci lumea să poată întrebă: unde este spiritul de sacrificiu și de echitate, altruismul și umanitarismul Statelor Unite și cine a câștigat așa de mult cu sacrificii așa de mici?

25 Febr. 1920.

Conform hotărârii Consiliului suprem, trupele române au părăsit eri Tisa, pentru a să retrage pe frontiera fixată de el, pe linia afurisită, care în vecii vecilor va purta numele lui Clemenceau. Această retragere să va execută în mod continuu și sistematic, ca să nu să producă nici o dezordine în urma ei. Lordul Grawford, răspunzând Lordului Newton, care a ținut un discurs în favoarea Ungurilor, criticând cu asprime ocupațiunea românească și acuzând pe Români că au jefuit Ungaria, a respins toate acestea acuzațiuni nedrepte și a exprimat în Camera Lordilor din Londra încrederea în guvernul român, care va cooperă în mod leal cu Consiliul suprem, evacuând Ungaria și restaurând cât mai curând posibil starea de pace.

28 Febr. 1920

Primul nostru ministru, d. Vaida Voevod, a plecat din nou din Paris la Londra, împreună cu primul ministru al Franței, d. Millerand. La 26 l. c. d-sa a avut o lungă întrevedere cu premierul englez, d. Lloyd George. În urmă, d. Vaida Voevod a fost primit de Regele George, căruia i-a expus în mod amănunțit actuala situație din Ungaria. Primul nostru ministru este considerat astăzi în lumea politică din Paris și Londra ca cel mai competent expert al Aliatilor, în toate afacerile păcii cu Ungaria: d-sa a lămurit lumii politice engleze o serie întregă de chestiuni maghiare în privința cărora englezii până acum erau cu totul neorientați. D. Vaida Voevod va stă neclintit la postul său

în Londra și Paris până ce să va semnă tratatul de pace cu Ungaria.

După presa engleză, cercurile politice din Londra au primit cu încredere pe primul nostru ministru și au considerat de sinceră politica Statului nostru față de minorități. Această atitudine a fost exprimată și de d. Lloyd George, care să consideră prietin al primului nostru ministru, în mod oficial într'o ședință a Camerei Comunelor, când la cererea unui deputat de a trimite o anchetă în Ardeal, a răspuns astfel: „Am mare încredere în primul ministru român și sunt convins că face totul pentru protecția minorităților. Atâta vreme cât nu sunt convins de contrariul, cred că nu e de trebuință să să trimită o asemenea comisiune. Dacă să va întâmplă ceva mai târziu, chestiunea va fi discutată. Nu vreau să vorbesc de ceea ce s'a întâmplat sub vr'un guvern precedent în România sau aiurea, dar în România s'a produs acum de curând o schimbare de guvern.“

Din acestea vedem cu bucurie că opinia engleză, precum și presa engleză, care nu ne-a fost favorabilă din cauza intrigilor dușmanilor noștri și mai ales a Ungurilor, au început să să schimbe față de România. Ungurii ș'au pus toată nădejdea în Anglia, unde au făcut o propagandă teribilă în contra noastră, și sperau ca de acolo să le vină salvarea, mai ales că barbații politici unguri au oferit Angliei toate bogățiile țării lor, pe care doreau chiar s'o prefacă într'o colonie economică engleză, numai ca să-i ajute în contra noastră. N'au reușit însă și tot efectul propagandei lor s'a nimicit mulțumită lămuririlor date de d. Vaida Voevod asupra adevăratei situațiuni din România întregită. Astăzi cele mai importante ziare ca: *Times*, *The Observer*, *Manchester Guardian*, *The Daily Telegraph* etc., toate condamną propaganda ungurească. În special revista *The New Europe* într'un articol de fond atacă cu asprime prea marea toleranță a autorităților britanice pentru propaganda maghiară în Anglia și termină astfel: „Sperăm că opinia Aliaților nu va fi răătăcită de falsul pretext al persecuțiilor religioase învocat de lupul unguresc, care își vede prada smulsă, pe când, în realitate, motivele propagandei sunt pur *politice*: deocamdată ar fi interesant de știut cine este răspunzător de a fi învitat pe acești propagandiști dușmani să vină pe pământul Angliei.“

8 Mart. 1920.

În ședința dela 6 l. c. în Camera Deputaților, d. președinte N. Iorga a cetit telegramă trimisă din Londra, guvernului și parlamentului, de către delegatul basarabian la Conferința păcii d. Pelivan, cu privire la recunoașterea alipirii pe vecie a Basarabiei la România. Această îmbucurătoare telegramă sună astfel: „Conferința din Londra a recunoscut unirea Basarabiei cu Patria-mamă. Dreptatea cauzei noastre a triumfat, scuturându-și și ultimele urme ale jugului moscovit. Basarabia își are de

acum înainte liniștea necesară ca prin muncă încordată să-și asigure dezvoltarea economică și culturală și să contribuie la prosperitatea întregului neam românesc. În aceste clipe de adevărată sărbătoare, cu inima plină de bucurie, felicit în persoana d-voastre Parlamentul României, urându-vă spor și succes în greua muncă de refacere a puterilor naționale. Trăiască România Mare!"

Camera a ascultat în picioare această telegramă aplaudând și ovaționând pe delegații noștri dela Conferința păcii, apoi d.

Nicolae Iorga.

președinte N. Iorga a rostit următorul discurs: „Printr'o fericită împrejurare s'a întâmplat ca gândul recunoscător pe care îl trimitem țărânilor noastre române din Basarabia, care nu s'a lăsat desnaționalizată nici cu binele, nici cu răul; că gândul acesta pleacă tocmai în momentul când această adunare să pregătește să dea acestei țărâni pământul pe care l'a muncit și care e al ei (ovațiuni, aplauze, strigăte de bravo, adunarea aplaudă în picioare). Să ne întoarcem cu toții recunoscători către

acei bărbați, cari, ridicăți din mijlocul acestui popor, crescuți la școala grea a robiei și suferinții, au înfruntat toate prigonirile, și, din anii cei tineri, păstrând speranțele cari azi sunt încununate de isbândă, au muncit pentru deșteptarea sufletească și binele material, pământesc, al neamului lor, și cari azi să întâmplă să fie în mijlocul nostru, ca acela care a stat în fruntea Basarabiei și care azi o vede revenind patriei (aplauze prelungite, îndelung repetate, strigăte de bravo), ori ca deputați ne-au adus din întreaga lor țară, dela Soroca, dela Orhei, dela Tighina până la Prutul blestemat eri, și dela Hotin până la Cetatea Albă și Chilia, incredințarea că Basarabia ne-a vrut întotdeauna, totdeauna ne-a iubit și cu noi împreună vrea să rămâie (bravo, aplauze prelungite), ori cari, ca soli ai dreptului și ai nădejzii noastre, au avut fericirea, fără pereche în viață, de-a anunța alor săi, în mijlocul căroră au trăit zile de umilință și robie, că a venit și ziua răsplătitoare, și răsplătirea nu va avea sfârșit, prin munca și credința neamului nostru, în sfârșit isbânditoare asupra osândeii îndurate o sută de ani (aplauze prelungite). Domnilor, ceasul în care conștiința lumii civilizate, biruitoare împotriva barbariei cotropitoare de neamuri, recunoaște dreptatea neamului nostru asupra ținutului care, mai bine de o sută de ani, părăsit de Dumnezeu și de oameni, a știut să-și păstreze în masele adânci ale țărânului muncitor și cinstit întreaga noastră conștiință și toate nădejdiile noastre de viitor; ceasul când dreptatea acestui neam să înfăptuește în văzul lumii întregi, de pe urma jertfei întregului nostru neam, e desigur unul din ceasurile cele mari din istoria noastră națională (aplauze prelungite, ovațiuni). Ferice de noi cari ne-am învrednicit să vedem încununată munca și răbdarea părinților noștri cari au fost; ferice de noi cari am cules roadele ostașilor noștri căzuți pentru întemeierea României Mari (aplauze, ovațiuni prelungite).

D. Inculeț, ministru Basarabiei, a răspuns astfel: „Domnilor Deputați. Prea mare este bucuria și cuvintele nu-mi ajung ca să exprim toate ce ași dori să vorbesc. Am început cu forțe slabe. Dar mi-am pus o idee clară și această idee clară cu insistență, cu energie, cu iubire de neam, cu iubire de democrație, ne-a dus la scopul care astăzi este încoronat. Trecutul nostru nu este prea lung: o sută de ani. Dar atât am suferit, dar și atât de mare este bucuria de azi, că parcă pe toate le-am uitat! Dumnezeu a fost bun pentru noi! Generațiunea noastră tânără și energică din Basarabia, generația din vechiul Regat, din Ardeal, din Bucovina, a fost fericită să vadă înfăptuirea reală, fiindcă acum întregirea hotarelor României Mari e recunoscută, e consfințită, — hotare care de mult trăiau în conștiința națională (aplauze prelungite). Și domnilor, cum să împletește soarta unui neam! Noi din Basarabia am așteptat ajutor mult, l'am așteptat și în fine a venit în ființa soldatului român (aplauze prelungite). Am așteptat recunoașterea, — și recunoașterea a venit în timpul guvernării unui

Guvern, în capul căruia să află un Ardelean (aplauze). Fratele scapă pe frate (aplauze). Și parcă o minune, parcă o poveste, când vezi cum Dumnezeu, — că altul nu poate fi, — cum Dumnezeu împlinește soarta unui neam (aplauze). Am intrat în războiu; soarta ne-a pus să eșim frate contra fratelui, dar același Dumnezeu face ca un frate să salveze pe alt frate, un frate întregește pe alt frate (aplauze). Domnilor, cum am spus, a fost fericită generația noastră, fiindcă am văzut împlinirea și a visului nostru național și vedem azi și împlinirea visului nostru democrat; toate le-am văzut, *toate le-am câpătat*. Ce ne mai trebuie? Ne mai trebuie în momentul acesta să fim uniți strânsi, unul cu altul (aplauze prelungite și repetate). Trebuie, domnilor, să lăsăm ambițiunile de partid, căci, când Dumnezeu a fost atât de mare pentru noi, când însuși Dumnezeu ne-a arătat atâtea minuni, ne-a arătat calea, trebuie și noi să fim demni, cu toții împreună, să ducem pe cărarea aceasta neamul la fericire și propășire, adică, fiindcă le-a meritat și pe una și pe alta (aplauze prelungite). Noi, Basarabienii, multă teamă aveam în sufletul nostru, multe speranțe, dar erau și multe inzistențe și multă energie. Vedem clar drumul pe care trebuie să mergem și vedeți că am isbutit. Să dea Dumnezeu să isbutească și întreg neamul tot așa de bine cum au isbutit Basarabienii (aplauze prelungite și repetate)“.

În numele Adunării Deputaților, d. Iorga a trimis d-lui Pelivan următoarea telegramă: „Solului fericit al triumfului cauzei, care a fost a sa încă din tinereța-i de apostol al Basarabiei desrobite, Camera Deputaților profund mișcată, îi trimite omagiul său, expresiunea unei recunoștințe supreme, pe care cuvântul omenesc nu-i în stare să-l exprime“.

Același lucru s'a petrecut și în Senat, în aceeași zi. Știrea aceasta a produs și în Capitală un entuziasm de nedescris. Consiliul de miniștri a hotărât sărbătorirea recunoașterii unirii Basarabiei în țara întregă. Telegrama d-lui Pelivan va fi afișată în toate comunele. Eri, duminică, 7 Mart, Capitala a fost îmbrăcată în haine de sărbătoare. Fericitul eveniment a fost adus la cunoștință cetățenilor printr'un comunicat al guvernului, cuprinzând telegrama d-lui Inculeț, lipit pe zidurile orașului, iar afișe mari, din inițiativa unui grup de deputați basarabeni, chemau poporul Capitalei la Statuia lui Mihailu Viteazul. La ora 11 s'a oficiat un Te-Deum la Mitropolie în prezența membrilor guvernului și a șefilor autorităților militare și civile. După amiază în Piața Teatrului Național s'a adunat un public imens, care, în frunte cu două muzici militare și cu drapele naționale și interaliate, s'a îndreptat spre Statuia lui Mihailu Viteazul, care era împodobită cu stegulețe și cunune. Un cor de studenți, însoțit de o fanfară militară, a intonat imnuri patriotice. În mijlocul entuziasmului general, ministrul de interne, *Dr. N. Lupu*, a luat cuvântul în numele guvernului și a spus că Basarabia, care a fost atâtea decenii jertfită Tarismului să întoarcă astăzi definitiv la Patria-mamă. Țăranii

alături de preoți au păstrat limba și datinele românești și ei vor rămânea pidă pentru viitorime. Vechia prejudecată populară că Prutul este singurul obstacol și că este dușman poporului român să dovedește astăzi ca neîntemeiată. Prutul cu serpuirea albiei lui când fură Moldovei Basarabia, când i-o înapoia. Azi Prutul să învoiește la unirea pentru vecie a Basarabiei. Guvernul recunoscând meritele țărănimii a depus în parlament un proiect de lege care acordă pământ țăranilor basarabeni. Apoi ministrul aduce elogiul armatei române care a trecut Prutul și marelui ei căpitan Ferdinand. Incheie cu urări pentru dinastie, armată și România Mare în veci nedespărțită de Basarabia. După ministru a vorbit deputatul basarabean *Busdugan*, aducând laude țărănimii; deputatul țăran din Botoșani, David Ion Șerpeanu, și doi studenți basarabeni.

De aci, cortegiul s'a îndreptat spre Calea Victoriei, oprindu-să în Piața Carol I, în fața Palatului Regal, unde au aclamat pe Suverani. Regele, Regina și prințesa Ileana au apărut pe balcon, mulțumind publicului, în sunetul Imnului regal. Sara la ora 9 s'a făcut o retragere monstră cu torțe. La aceeași oră a avut loc și un prânz de gală la Palat, la care au luat parte miniștrii, cardinalul francez Dubois, generalul Pétin, atașat militar, și ministrul Franței Henry Cambon, etc., iar după prânz a fost o mare recepție de peste 200 de invitați.

În acest mod s'a sărbătorit acest mare eveniment, care pentru noi are o importanță covârșitoare, căci el nu s'a putut înfăptui fără mari și îngrijitoare dificultăți. După sfârșitul victorios al războiului, recunoașterea alipirii Bucovinei și a Ardealului a venit dela sine, căci dreptul nostru asupra acestor provincii era prevăzut în tratatul de pace pe baza căruia România a pornit la luptă. Pentru Basarabia însă, marii noștri Aliați nu-și luaseră nici o obligațiune și din această cauză precum și din alte multe considerațiuni, ridicate de protivnicii neamului nostru, lupta desfășurată, la Conferința de pace din Paris, de către delegații noștri a fost foarte mare, fără ca atunci să se poată obține consimțământul formal al bunilor noștri Aliați, cu privire la unirea Basarabiei cu România. D. Ion Pelivan, fruntașul basarabian și reprezentantul intereselor Basarabiei, a luptat din greu și nu s'a liniștit până ce nu a obținut rezultatul dorit în tratările dela Londra. Despre acțiunea primului nostru delegat la Conferința din Paris, d. Pelivan spune că: „D. Ion Brătianu a fost ascultat apoi și a expus în mod extraordinar de limpede și cu o putere de argumente zdrobitoare drepturile noastre imprescriptibile asupra acestei vechi provincii moldovenești care, în virtutea principiului sfânt de autodeterminațiune, solemn proclamat de însăși Conferința și de revoluția rusă, își arătase cu hotărâre, prin votul Sfatului Țării din 27 Mart 1918, neclintita sa voință de a se realipi la Patria-mumă. În subsidiar, d. Brătianu a arătat că plebiscitul cerut de dușmanii noștri, inadmisibil în drept, deoarece

Basarabia să pronunțase deja, era absolut imposibil chiar în fapt, pentru mult timp încă, din cauza amenințărilor continue ale bolșevicilor asupra acestei provincii“.

Cu atât mai mare este deci victoria obținută de noi la Conferința de pace din Londra, căci este o adevărată victorie când ne gândim la acțiunea desfășurată de o mulțime de elemente pro-române pentru a zădărnici aceeași conștiința națională înfăptuise. Am învins la Londra pentru că dreptatea era cu noi. Din clipa când, în istoria ultimului veac, principiul naționalităților începuse să-și croiască drum binișor încontra principiilor imperialiste, din clipa aceea s'a pus și problema *României tuturor Românilor*, din care nu putea lipsi vechia țară românească dintre Prut și Nistru. Astăzi Alianții noștri au consfințit cu unanimitate alipirea Basarabiei, asupra căreia să pronunțaseră deja odată în mod cam nefavorabil pentru România.

Recunoașterea alipirii Basarabiei la România a provocat la Chișinău un entuziasm de nedescris. S'au format cortegiuri cu muzică și fete, rostindu-și discursuri însuflețite de către episcopul *Gurie*, generalul *Popovici*, primarul orașului *Cojocaru* și la urmă s'a jucat *hora unirii* cu un entuziasm până la delir.

12 Mart 1920.

În ședința de ieri Senatul a admis în aplauzele furtunoase ale Senatului, cu unanimitatea voturilor (157), proiectul de lege pentru reforma agrară din Basarabia. După votare ministrul Basarabiei a spus foarte emoționat că „ziua aceasta de 11 Mart 1920 este atât de fericită pentru noi încât ar putea să moară acum. Dumnezeu a fost bun cu noi. Am văzut, zice d. Inculeț, îndeplinite dorințele noastre naționale și acum și pe aceea de a vedea că țăranul basarabean are pământ“. Aduce mulțumiri partidului liberal și fraților Ardeleni, Bucovineni și partidului național democrat și celui țărănesc. Aduce mulțumiri și bătrânului luptător *Zamfir Arbore*. „Să ne amintim, zice d-sa, astăzi și de Regele nostru care a fost călăuză în această reformă. De aceea noi l'am numit *Regele țărănilor*. Niciodată nu s'a simțit atât de tare și de ferbinte unitatea noastră ca acum. Acest moment este cea mai măreață manifestare a unității noastre naționale și va rămâne neperitor în istoria neamului (ovațiuni prelungite)“, D. *Paul Bujor*, președintele Senatului, a zis : „Sunt emoționat azi, când mi-a fost dat să văd realizat unul din idealurile pentru care lupt de 25 de ani de viață publică. Fie ca acest act să fie o prevestire pentru reforma agrară din vechiul regat (ovațiuni)“. — D. *Alex. Constantinescu*, fost ministru liberal, a rostit cam următoarele : „Decând ființează acest parlament, aceasta este a doua zi mare, de concordie și de măreție pentru neamul nostru. Prima a fost când s'a votat unirea dela Nistru până la Tisa. A doua este azi când toată suflarea românească a recunoscut că este nevoie să se dea pământ pentru îmbunătățirea sortii țăranului (aplauze). Să nu

regrete nimeni că s'a dat, căci e dat pentru întărirea solidarității neamului nostru. Regele s'a dovedit al nostru, al întregii suflări românești (ovațiuni). Omagiul adus Suveranului este împărtășit de noi, de toți (aplauze). El este care a dat pildă de vrednicie în toate împrejurările, și pe front și acum. Trimitem Coroanei asigurarea devotamentului nostru, — Regelui care s'a legat pe vecie de neamul nostru. Unirea de azi este dovadă că Românul e capabil de fapte mari și că ne vom uni spre a consolida România Mare, dobândită cu grele sacrificii (ovațiuni)". — D. ministru, *Ion Mihalache* a spus că : „E noroc prea mare de a fi prezidat ca ministru al domeniilor acest act. Meritul e al parlamentarilor și ministrului basarabian. Legea aceasta e o dovadă de ce să poate obține prin luptă civilizată. Și s'a obținut de Basarabieni mai bine și mai repede decât au obținut cei din Rusia, cu jertfe mai grele și îndelungate (aplauze). Doresc ca aceeași însuflețire, unire și dragoste să vă anime și când va veni împrăștierea țăranilor din vechiul Regat (aplauze). Aduc mulțumiri Senatului pentru unanimitatea votului și omagiu Regelui pentru dragostea de țărani (ovațiuni)". — Preotul *Teculescu* vorbește în numele Ardealului și părintele *Cotlarciuc* în numele Bucovinei. — Senatul a admis publicarea în Primărie a discursurilor d-lor Inculeț și Constantinescu.

Votarea legii agrare din Basarabia de către Cameră și Senat însemnează sfârșitul tuturor jocurilor pe cari le-au făcut până azi adversarii declarați sau tănușiți ai reformei agrare. După votul aproape unanim pentru Basarabia, cine ar mai putea refuza țăranului din vechiul regat o reformă la fel ? Oare țăranul soldat din România veche, care a mântuit pe lângă România mică și Basarabia, și Bucovina, și Ardealul cu Banatul, să nu aibă așa mare drept la satisfacerea unor revendicări sociale ca și frații săi eliberați de peste Prut ? Toată lumea românească așteaptă cu drept cuvânt ca drepturile țăranimii din vechiul regat să fie consfințite cu o și mai numeroasă și înălțătoare unanimitate.

13 Mart 1920.

La propunerea de pace a Republicii bolșevice rusești, primul ministru, d. Vaida Voevod, a răspuns astfel : „România s'a făcut unitatea națională, grație spiritului de disciplină și jertfelor armatei române, precum și a întregului popor român. Această unitate a fost înscrisă în noua constituție a țării prin votul unanim al Corpurilor legiuitoare, alese prin sufragiu universal, egal și secret. România dorește, pentru a trăi în raporturi de pace și prietenie cu toți vecinii, să stabilească viitoarea ei ființă economică și politică pe baze democratice. Față de luptele și evenimentele din Rusia, România a observat o atitudine de abținere dela orice amestec în afacerile interne ale unei țări străine. Propunerile d-voastre de a intra în negocieri pentru restabilirea de relațiuni de pace, natural folositoare, corespund intențiilor guvernului ro-

mân. Ca prim-ministru și ministru de externe al guvernului român, primesc propunerea d-voastre formală de a începe negocieri de pace. În scop de a putea fixa un loc de întâlnire pentru reprezentanții ambelor țări, mă voiu pune imediat în contact cu guvernele țărilor interesate și voi cere asentimentul și ospitalitatea lor, comunicându-vă rezultatul fără întârziere. În ceea ce privește data întâlnirii reprezentanților noștri, îmi voiu lua libertatea de a vă face propunerea îndată ce voiu primi răspunsul dela București“.

După propunerea de pace din parte Rusiei bolșevice, guvernul nostru a primit o propunere de pace și din partea Ucrainei, semnată de președintele comisarilor poporului, Dr. Racovsky, și redactată în termenii cei mai împăciuitori. Câteva zile mai târziu, această propunere a fost sprijinită de guvernul dela Moscova, prin următoarea telegramă adresată de către Cicerin, comisarul dela externe, d-lui Vaida Voevod la Londra : „Guvernul sovietist rus ia cu plăcere act de hotărârea guvernului român de a începe negocieri de pace. Ne permitem, de acord cu guvernul sovietist ucrainian, să propunem ca loc de întâlnire orașul Charcow, situat foarte favorabil pentru a permite celor trei participanți : România, Rusia și Ucraina, raporturi directe și neîntrerupte cu guvernele lor. Republica sovietistă ucrainiană fiind situată între România și Rusia, participarea sa la tratativele noastre să impune prin forța lucrurilor, căci nici un fel de chestiune teritorială nu poate fi rezolvată fără dânsa și multe alte chestiuni importante cër în mod imperios prezența sa“.

Condițiunile de pace oferite României de Rusia sunt : 1. România să recunoască Republica sovietelor ca autoritate de guvernământ. 2. România să acorde amnestie generală tuturor dezertorilor români din Rusia și făptuitorilor de crime politice. 3. România să plătească despăgubiri Rusiei sovietiste pentru armamentul și depozitele armatei ruse, lăsate la retragerea din Moldova și Basarabia. 4. Rusia restituie tezaurul român dela Moscova (afară de acele titluri despre acărora soartă nu știe nimic). 5. Rusia sovietistă recunoaște drepturi depline României asupra Basarabiei.

14 Mart 1920.

Procesul lui *Caillaux*, fost președinte de consiliu al Franței, continuă să pasioneze întreaga opinie publică. După interogatorul acuzatului s'a început ascultarea martorilor. Intre aceștia pëtr'u noi Românii este vrednic de amintit marele nostru pretin *A. Briand*, fost prim ministru în 1916—17, care vorbind de situația mondială în 1917 a spus : „În Franța spiritele erau tari, încrezătoare în victorie, sfortările Aliaților încununate de succes pe toate fronturile, afară de unul. Pe frontul francez : Verdun și Somme. În Rusia ofensiva lui Brussilov. Campania din Mesopotomia. Victoria de pe Carso, cucerirea Goriziei, erau de natură să.

ne deie incredere și să ne asigure că vom fi învingători. Un singur punct negru era în *România*, însă *nu să va ști niciodată ce imens serviciu a adus cauzei aliaților această țară eroică!*"

15 Mart 1920.

Guvernul prezidat de d. Al. Vaida Voevod și ad-interim de d. Ștefan C. Pop, a demisionat și în locul lui a venit un altul compus astfel: Generalul *Al. Averescu*, președinte al consiliului și ministru la interne; *Duiliu Zamfirescu*, la externe; *C. Argeloiu*, la finanțe; generalul *G. Văleanu*, la lucrări publice; generalul *I. Rășcanu*, la războiu; *Octavian Tazlăuanu*, la industrie și comerț; *P. P. Negulescu*, la culte și instrucție publică; *Mateiu Cantacuzino*, la justiție; *T. Cudalbu*, la domenii și agricultură; *Gr. L. Trancu-Iași*, la muncă și ocrotiri sociale; *Ant. Mocioni*, *V. Goldiș*, *Oct. Goga*, miniștri ai Ardealului; *I. Inculeț*, al Basarabiei; *I. Nistor*, al Bucovinei¹⁾.

Prezentându-să corpurilor legiuitoare, noul guvern a anunțat că M. S. Regele a aprobat ca lucrările parlamentului să amâne pentru 10 zile, pentru ca în timpul acela să poată lua în primire departamentele respective. În prima ședință apoi guvernul își va expune programul.

„Această schimbare așa de repede de guvern a surprins pe toată lumea. Schimbarea aceasta s'a făcut de M. S. Regele, unul din factorii constituționali. Lumea românească așteaptă să vadă dacă și celelalt factor constituțional voește să conlucreze cu noul guvern, ceea ce să va putea vedea numai după ce vor trece 10 zile. Popularitatea de care să bucură șeful guvernului îi înlesnește întru câțva sarcina grea ce s'a luat și este o garanție că ș'o va putea împlini.

20 Mart 1920.

D. Al. Vaida Voevod, înainte de a plecà din Paris la București, a trimis următoarea telegramă d-lui Lloyd George, primul ministru al Angliei: „Escelență. Noi și grele îndatoriri mă chiamă în țară. După crâncena răsturnare pricinuită de războiu sunt dator cu totul țării mele, oricare ar fi dificultățile momentului, oricare ar fi vitregiile împrejurărilor, părăsind țările Aliaților, țin să reînnoesc mărturisirea adâncii mele simpatii, a marei admirații și a nesfârșitei mele recunoștințe pentru spiritul de bunăvoință și echitate, ce v'a călăuzit în deciziunile cu privire la țara mea. Ducându-mă în țară, voi spune aceasta compatrioților mei, cărora le va fi și mai drag numele vostru. Vă rog să nu uitați neamul meu care trece printr'o epocă critică, despre care am credința nestrămutată în consolidarea și în măreția sa pe viitor, așa cum a fost și în trecut va fi alături de Aliați. Voiu încercă ca admirabila d-voastre constituție să sevească de model patriei

¹⁾ După câteva zile a fost numit și *C. Garoflid*, ministru fără portofoliu, care va prezidă Comisiunea agrară de pe lângă ministeriu.

mele, pe care veți cunoaște-o într'o zi. Doresc să ne faceți cinstea de a fi oaspele României, care va fi totdeauna recunoscător, mulțumindu-vă încă odată, vă rog să primiți omagiile mele respectuoase."

La aceasta d. Lloyd George a răspuns telefonic astfel: „Rog să primiți sincerile mele mulțumiri pentru foarte cordialul mesagiu. Am fost fericit de a fi avut marea plăcere de a vă întâlni și de a fi avut împreună convorbiri folositoare cu privire la chestiunile românești și la cele externe europene. Sunt sigur că șederea d-voastre în Anglia v'a convins de simțimentele sinceri preținii a poporului și guvernului britanic pentru poporul României și al Transilvaniei. Dorim prosperitate și progres patriei d-voastre sporite."

25 Mart 1920

În ședința de azi a Parlamentului, d. general Averescu, a citit programul guvernului. În prima parte guvernul declară că va supune Corpurilor legiuitoare ratificarea tratatului de pace. Apoi în ce privește reforma constituțională să va modifica întreagă Constituția, punându-să de acord cu noile cerințe ale României întregite. Cu privire la reforma agrară să va face imediată împroprietărire a țăranimii în loturi individuale de câte cel puțin 5 hectare; să vor fixa mijloacele prin cari Statul să ajute pe țărani la plata pământului; să vor lua deasemenea dispozițiuni de ordin economic general ca să să asigure neapărat și cultivarea întregii suprafețe a pământului expropriat. În politica externă, guvernul va duce aceeași politică ca în timpul rășboiului, adecă alături de Aliați. Va asigura armonizarea intereselor antagoniste ale diferitelor clase sociale, menită să asigure dezvoltarea normală și economică a Statului. Politica financiară va constă în aceea că toate impozitele prezente vor fi mărite potrivit cu situația de astăzi, iar pentru a consolida România întregită să vor crea noi impozite necesare acestei consolidări. Reforma administrativă va avea în vedere descentralizarea cea mai largă: înamovibilitatea tuturor funcționarilor și scoaterea lor prin dispoziții severe de sub influințele politice. Pentru înlesnirea sarcinei noului guvern să vor crea încă 5 ministere: al muncii, teaurului, comunicației, refacerii și sănătății publice.

27 Mart 1920.

Generalul Averescu, neobținând concursul întreg al Parlamentului, în ședința de ieri, președintele consiliului de ministri, a citit decretul regal prin care să disolvă Corpurile legiuitoare, iar alegerile nouă să vor face pentru Adunarea Deputaților în zilele de 25, 26 și 27 Maiu a. c., pentru Senat la 30 și 31 Maiu, iar pentru Universitate la 1 Iunie. Noile Corpuri legiuitoare sunt convocate în ziua de 10 Iunie 1920.

1 April 1920.

D. *Raymond Poincaré*, fostul președinte al Republicii franceze până mai în zilele trecute, a publicat în *Revue des deux Mondes* un articol foarte judicios în care apreciază în mod foarte aspru compunerea și activitatea faimosului *Consiliu suprem*. În acel articol d. Poincaré, cu înalta sa autoritate, arată că acel Consiliu, născut nu să știe-cum, ca printr'un fenomen inexplicabil de generațiune spontanee, ș'a arogat drepturi escesive, fără contact cu parlamentele și opinia publică a țărilor respective, și a tratat în mod jicnitor și nedrept națiunile pe cari le numea mici... Atât prin înalta situațiune pe care a ocupat'o în timpul Conferinței păcii, cât și prin prestigiul și autoritatea sa personală, d. Poincaré este în măsură mai mult decât oricine să judece actele arbitrare ale Consiliului suprem și de aceea aprecierile sale au o deosebită importanță în opinia publică europeană, iar în țara noastră au produs o adâncă impresiune. Modul cum Consiliul suprem a tratat sau mai bine zis a maltratat România, este o probă că diplomații democrați de după războiu ai Puterilor mari, întocmai ca imperialiștii dinaintea războiului, n'au fost la înălțimea timpurilor, nici a trebuințelor adevărate ale Societății pe care trebuiau s'o servească. Și printre atâtea exemple, în frunte va stă *Cauza română* înaintea Conferinței de pace.

4 April 1920.

Senatul american a refuzat să ratifice tratatul de pace dela Versailles. Cu privire la aceasta marele ziar *New-York Times* scrie: „Eșuarea tratatului este atât de caracteristică încât poporul american trebuie să abandoneze orice speranță de a-l salva. Totuși mărturisirea că marea Putere a libertății n'a fost în stare de a duce la capăt realizarea păcii ar produce cea mai mare desiluzie la un popor, care cu câteva luni mai înainte a fost însuflețit de ideia înaltă de a putea face imposibilă izbucnirea unui nou războiu mondial. Alt ziar: *New-York World* vede în atitudinea Senatului, dela depunerea tratatului din Versailles, un eveniment dureros în istoria Americii și adaugă că morții din războiu au fost sacrificați în zadar. Apoi, ziarul *New-York Tribune* desemnează respingerea tratatului ca cea mai mișcătoare tragedie. Țara crede că Președintele a lăsat să esueze această mare operă, fiindcă Constituția nu-i lăsase mână liberă.

Opinia publică franceză n'a fost surprinsă de acest refuz, deși acest eveniment aduce o complicație mai mult în situația destul de dificilă a lumii, compromițând în mod grav funcționarea Societății Națiunilor și reorganizarea economică a Europei. Câteva ziare acuză pe președintele Wilson de acest fapt. Ziarul *Figaro* scrie: „Suntem convinși că dacă circumstanțele o vor cere, vom putea conta încă odată pe bunăvoința și pe concursul

Statelor Unte. Intre cele două mari democrații, unite printr'o amiciție seculară, cordialitatea relațiunilor rămâne ceeace a fost."

După știrile mai noi sosite din Washington, comitetul Camerei reprezentanților a exprimat hotărârea în favoarea rezoluțiunii pentru terminarea stării de războiu cu Germania.

5 April 1920.

Eri și astăzi au fost Paștile Catolicilor. Ungurii le-au prăsnuit de astădată cu mare intristare și în mod ostentativ. Niciodată, după cum spun vechii locuitori ai Clujului, bisericile lor n'au gemut de atâta lume și procesiunea făcută în ziua primă în jurul Catedralei din mijlocul Pieții Unirii, eră o mare de capete cu nenumerate prapore și steaguri, cari fâlfâiau pe deasupra lor. Zidurile tuturor bisericilor lor răsuna de jale și de suspinuri. Și aveau de ce să răsune; acum este rândul lor. Noi Români am jelit și am suspinat o miie de ani! Ungurii au uitat sau n'au vrut să înțeleagă că unul este Dumnezeu și că toți suntem fiii lui!

6 April 1920.

Ziarele franceze au reprodus un articol din revista americană *Colliers*, prin care se arată activitatea Doamnei Wilson în Casa Albă. Deschiderea corespondenței întregi a Președintelui o face dânsa și ea hotărăște care anume trebuie supusă la cunoștința lui Wilson. Mai departe să afirmă că d-na Wilson arată soțului său în corespondența cu Cabinetele și cu personalitățile marcante, înțelesul scrisorilor și telegramelor. Ea azistă la toate convorbirile lui Wilson, având în același timp și însărcinarea de a ușura pe Președinte de anumite afaceri politice, precum și prepararea unor schimbări, etc. Președinta, după afirmațiunile a celui articol, nu ar fi numai stăpână a Casei Albe, dar și Suvărana vieții politice din America. Având, pe lângă acestea, în vedere că d-na Wilson ar fi de origină **Evreică**, ușor ne putem esplica de ce chestiunea minorităților în Statele mici a fost impusă cu atâta stăruință și în măsură așa de jienitoare... până la revoltă.

7 April 1920.

Când autoritățile noastre s'au reintors în Basarabia s'a aflat de următorul fapt, care caracterizează așa de bine simțul datoriei, de care a dat dovadă soldatul român în cele mai grele împrejurări din acest crâncen războiu. În momentul retragerii trupelor române din regiunea Bazargicului, a fost uitat la postul său de sentinelă din fața localului de poștă din Bazargic, un soldat infanterist din Regimentul 40 Călugăreni, al cărui nume este păcat că nu să cunoaște. Trupele bulgărești să apropiu de oraș,

când un locuitor cu mai multă inimă, îngrozit de ceea ce presimțea că are să se întâmple, s'a dus în grabă la soldat și i-a vestit sosirea inamicului, zicându-i: „*fugi! cât mai e vreme, că te omoară!*” — „*Eu nu fug! Aici sunt, aici rămân!*” — Astfel a răspuns Românul și s'a continuat liniștit pasul ca să-și măsoare postul

Sentinela Română.

dela un capăt până la celalalt. Puțin timp după aceea, un foc înimic de armă omoară sentinela pe loc. Corpul bravului soldat a rămas acolo în stradă *două săptămâni*, straje neînsuflețită a postului încredințat lui.

Am aflat cu multă plăcere că în Bazargic s'a format un Comitet pentru ridicarea unui monument măreț, comemorând îndeplinirea datoriei până la sacrificiul suprem de către soldatul.

necunoscut, care prin această faptă eroică a rezumat chiar din prima zi a războiului nostru simțul datoriei ostaşului român, așa precum avea să se confirme mai în urmă de toți camarazii lui în luptele dela Cara-Omer, Cara-Chioi, Amzacea, Topra-Isar, etc., apărând metru cu metru pământul sfânt al Dobrogei noastre, față de un inamic în număr covârșitor.

8 April 1920.

Ziarul *Patria*, din Cluj, a publicat în No. 71, în rubrica *Efemeridelor Zilei* sub titlul: *Un aventurier* următoarele: „Ziarele franceze să ocupă de furtul unui colier de perle, săvârșit la Nisa, de faimosul *Ilie Catarău*, în paguba unei bogate americane. Nu să mai auzise multă vreme nimic de acest aventurier extraordinar, care ș'a petrecut o parte din viața-i sbuciumată în România. Iată pe scurt povestea lui. Câțiva ani în urmă, un soldat din cavaleria rusă a trecut Prutul în not și a venit în București spunând că este student român din Basarabia. Primit la facultatea de litere ș'a câștigat repede simpatia celor cari îl cunoșteau, văzând în el un entuziast naționalist. În curând a început să deie avânt impulsului aventurier care îl stăpânea, trecând într'o noapte la Brașov și cu un cartuș de dinamită a ciuntit *Statuia lui Arpad* de pe Tâmpă. Ceva mai târziu, trecând granița în Bucovina, de astădată cu un pașaport, a expedit *Episcopului de Haidudorog*, cu locuința în *Dobrețin*, cunoscutul cadou din mijlocul căruia a exploatat o bombă. Refugiat în *țară* scapă de urmări și trece în Serbia. De aci prin Egipt în India și apoi în Australia. Intrarea noastră în războiu îl găsește în țară, unde cere să fie primit în armată dar a fost respins. În timpul revoluției rusești și a proclamării Republicii moldovenești în Basarabia, îl găsim la Chișinău, unde ajunge Comandantul garnizoanei și un fel de dictator de care se teme orașul. Surprins într'o noapte, e legat și pornit într'o căruță spre Odesa, pentru a fi ucis pe drum. Dar, mulțumită puterii de convingere pe care o are, determină escorta ca să-i dea drumul. Dela Odesa ajunge în Anglia și de acolo în China și Japonia, unde făcea contrabandă de opiu. După ce a rătăcit prin Mexico și Statele Unite ș'a făcut apariția la Paris și Nisa, unde a fost arestat sub învinuirea furtului pe care îl tăgăduiește. De o putere erculeană, frumos și inteligent, vorbind perfect 7—8 limbi, acest faimos aventurier va mai da încă mult de vorbit“. *Aristarc et Comp.*

Cetind acestea nu pot să nu mulțumesc d-lor Aristarc et Comp. pentru publicarea lor. Mulțumită acestui articol numele și viața lui *Ilie Catarău* vor fi cunoscute de toată suflarea românească, și ele merită să fie cunoscute și tinărite în mintea fiecăruia. Ceeace nu mi-a plăcut din partea d-lor Aristarc et Comp., este sfârșitul articolului, mulțumindu-să să ne spuie, după ce au înșirat însușirile trupești și intelectuale ale lui, însușiri așa de

frumoase și rare, mai ales în combinațiunea lor, că *acest aventurier va mai da încă mult de vorbit*. Cu această concluziune nu pot să mă împac cu nici un preț. Cum? Acest *Ilie Catarău*, care a avut curagiul și hotărârea să arunce în aer Statuia lui Arpad, arătând lumii prin această faptă măreață că acolo este locul lui *Mihailu Viteazul*; — el, care s'a dus în Bucovina cu rizicul vieții și a trimis minunatul cadou Episcopului de Haidudorog în Dobrețin, ca să arate Primului Ministru de pe vremuri al Ungariei că de jeaba s'a bucurat, declarând în Parlamentul din Budapesta, în ziua când s'a votat legea blestemată a înființării acelei episcopii, că *acea zi este cea mai fericită zi din viața lui*, arătând, în același timp, și lumii întregi că aceea instituțiune atentatoare la viața neamului românesc nu poate să trăiească și să va spulberă ca praful de pușcă prin grația lui Dumnezeu și voința națională; — apoi el, care la intrarea noastră în războiul României Mari a fost în țară și a cerut să fie primit în armată, dar a fost respins fără nici un motiv plauzibil, și care, dincontră, trebuia primit cu brațele deschise, fiind sigur că el ar fi fost în fruntea *eroilor români* prin însușirile lui trupești și sufletești așa de mari, cari singure pot face pe eroi. El, un aventurier? Nu! *Ilie Catarău* trebuie să fie considerat ca unul din avangarda războiului sfânt de întregire a neamului, ca un far dătător de direcție, și numele lui trebuie să fie binecuvântat și păstrat cu sfințenie de fiecare suflet românesc.

Cu prilejul atentatului gazetele ungurești au găsit o nouă ocazie de a se năpusti asupra poporului român. Astfel ziarul „*Ujság*“ din Cluj a publicat în numărul lui dela 25 Febr. 1914 un articol intitulat „*Cinemintye!*“ (Ține minte!), în care neamul românesc era taxat drept „*cea mai murdară națiune din lume și rușinea vie a veacului al XX-lea*“. Ziarul „*Világ*“ din Budapesta a publicat în foileton o poezie alui *Ady Endre* intitulată „*Alszik a magyar*“ (Doarme Ungurul) în care poetul făcea atenți pe Români că „*deși iubeste toate națiile, dacă Românii vor trezi bestia în poet, voiu năvăli asupra lor lovind și tăind*“. Iată acum și câteva rânduri dintr'un articol al lui *Keri Pal*, apărut în No. 1 al revistei săptămânale „*A Toll*“ din Budapesta: „*Il cunoaștem pe Catarău, pe acest apaș sălbatic, nemilos, admirator al propriei sale forțe și monstruos de imoral. Acest Catarău de bună seamă, a răs cu hohot când a trimis prin poștă pachetul internat.... Mai înalt cu un cap decât alți oameni, de o putere erculeană, încât nici atletii de profesiune, nu îndrăzneau să lupte cu el, cu părul negru, cu ochii de flăcări și de o frumuseță uimitoare, toată lumea îl cunoștea în acel înfrigorat București, dar nimeni nu știea cine este.... Acum însă s'a descoperit că acest Catarău este trimisul unor mari taine, legat de niște forțe grozave cari au avut nevoie de el pentru împlinirea unei sinistre glume. Apașul fatal, Catarău, este un nume ce pare a fi mai mult o lătrătură din adâncul*

unui crater !... Umblă vecinic cu cilindru și cu monoclu, în buzunar cu revolverul încărcat și patimile lui isbucneau furioase și sălbatice. Făcea curte fetelor din mahalale, cari, desigur, erau îndrăgostite de el. Era o figură dostoevskiană ; — scriitorul rus iubea pe acești indivizi cari nu să sfârșesc la marginile corpului, ei au legături nemăsurate cu necunoscutul. El nu a fost nici bun, nici rău ; numai forța tainică care l'a trimis a fost exasperant de sinistru și de sarcastică. Catarău mai face un semn apoi dispare în umea lui de primejdii ce rânjesc, de unde a venit, pentru ca odată, să reapară, poate, din nou într'o nouă formă și pentru o nouă glumă. Catarău este un adevărat balcanic, precum balcanică-i este și fapta. De acum nici la Dobrițin măcar nu să mai poate mânca cârnați în liniște căci, iată zboară și până aci scânteia Balcanului. Medievalul și sălbatecul Balcan să răsbună asupra chinuitorilor și opresorilor lui și bomba lui Catarău ajunge până la Dobrițin. Dar va fi și mai rău : Ce Catarăi vor mai naște din sămănătura balcanică a Europei !...“

Ca încheiere voiu aminti că Ungurii din Budapesta au serbat cu mare fast aniversarea morții celor *trei* slujbași ai Episcopiei de Hajdudorog, ducând flori la mormintele victimelor atentatului. Ceiace Ungurii de azi uită, este că autorul moral al crimei este însuși șovinismul maghiar, întotdeauna provocator, care prin tendința lui de maghiarizare cu orice preț a exasperat întreg neamul românesc.

9 April 1920.

În *Monitorul Oficial* dela 4 l. c. s'au publicat Decretele-legi prin cari să desființează Consiliul dirigent al Ardealului, Directoratele din Basarabia și Secretariatele din Bucovina. Iar prin alt Decret-lege s'au numit membrii din Comisiunea de unificare pentru descărcarea Consiliului dirigent, a directoratelor și secretariatelor, și anume : I. Nistor, ministru de stat ; Oct. Goga, ministru de stat ; Oct. Tazlăuanu, ministru de industrie și comerț ; I. C. Atanasiu, secretar general al ministerului de industrie ; I. Cămărășescu, fost prefect, și Niță Sergiu, secretar general la ministerul Basarabiei.

Desființarea Consiliului dirigent, precum și a directoratelor și secretariatelor, este urmarea proiectelor de legi depuse pe birourile parlamentului, înainte de disolvarea lui, și prin aceasta s'a grăbit cu un cias mai iute mult dorita unire administrativă a României întregite.

10 April 1920.

Eri s'a publicat prin *Monitorul Oficial* Decretul-lege prin care să ratifică, sub rezerva aprobării ulterioare a Corpurilor legiuitoare, tratatul de pace între Puterile aliate și asociate și Germania, și protocolul, semnate la Versailles la 28 Junie 1919. În urma acestui act să vor relua relațiunile politice și economice între Germania și România, pacea fiind acum definitivă.

13 April 1920.

În anul acesta sărbătorind Învierea Mântuitorului nostru, neamul românesc a serbat *învierea dreptății*. Sub limpedea boltă albastră a acestor trei zile de Paști, al căror praznic aproape uitat de patru ani, în acord cu veselia ridicată în văzduh de toate neamurile întraripate, să ridică suspinul de fericire al tuturor celor ce au suferit în tăcere și acuma pot să să bucure din tot sufletul. Pretutindenea bucurie și veselie; pretutindenea cântări înălțătoare de isbândă și de reînviere a neamului nostru întru România Mare, înfăptuită cu jertfe mari și fără de număr. Poporul românesc a înviat! Adevărat c'a înviat!

Prea buna noastră Regină Maria n'a pregetat să ajute de sfintele sărbători populația atât de încercată de pe Valea Oituzului și Troțușului din Moldova, pe unde au fost lupte înverșunate și îndelungate în tot cursul războiului. Sosită în gara *Onești* în ziua de 8 l. c. s'a ocupat în zilele de 9, 10, 11 April cu împărțirea de obiecte de îmbrăcăminte și încălțăminte, precum și cu tot felul de alimente, la locuitorii din toate comunele așezate în zona de războiu. Dragostea care îi s'a arătat M. Sale de către populație a fost atât de mare, încât milostiva noastră Regină a ținut ca și Sfânta Înviere s'o facă în mijlocul acelei vrednice populații în biserica din comuna Mănăstirea Cașin, situată pe vechia graniță și unde s'au dat lupte aprige. M. S. a vizitat mai multe localități, cari au fost apărate cu atâta eroism și în toate părțile îi s'a făcut o primire entuziastă. În gara *Onești* a fost întâmpinată de corul gimnaziului din Târgu-Ocna, cu diferite cântece patriotice. În comuna *Grozești* s'a celebrat un Te-Deum. În com. Cașin, la *Casa națională* s'a reprezentat de către flăcăi și fete „*Istoria Neamului*“. În ziua de Paști s'au întins hore mari la cari a azistat și M. Sa. S'au ridicat arcuiri de triumf și s'a făcut tot posibilul pentru a-i arăta iubire nețermurită Reginei noastre, care aplecat a 2-a zi de Paști, lăsând în urmă-i amintiri vii și adâncă recunoștință împreunate cu admirația tuturor. Așa a petrecut sfintele sărbători buna noastră Regină cu simplitatea-i recunoscută, ducând mângăiere și alinare pe câmpiile unde noaptea aleargă fantomele vitejilor, cari au făurit din sufletele lor aureola de glorie, apoteoza de lumină a României întregite!

20 April 1920.

Ziarele din zilele trecute ne-a adus vestea tristă că Doctorul *Cornel Păcuraru*, medicul serviciului maritim al României, pe când să întorcea pe vaporul „*Impăratul Traian*“ dela Marsilia spre Tară, a încetat din viață în ziua întâie de Paști, 11 April a. c. El a fost debarcat în portul Pireu, fiind greu bolnav, într'un spital din Atena în ziua de 10 april, iar a treia zi de Paști, 13 april, a fost înmormântat într'un cimitir din Capitala Greciei, departe de rudeni și prieteni, cu toată dorința lui de ași lungi zi-

unui crater !... Umblă vecinic cu cilindru și cu monoclu, în buzunar cu revolverul încărcat și patimile lui isbucneau furioase și sălbatice. Făcea curte fetelor din mahalale, cari, desigur, erau îndrăgostite de el. Era o figură dostoiievskiană ; — scriitorul rus iubea pe acești indivizi cari nu să sfârșesc la marginile corpului, ei au legături nemăsurate cu necunoscutul. El nu a fost nici bun, nici rău ; numai forța tainică care l'a trimis a fost exasperant de sinistru și de sarcastică. Catarău mai face un semn apoi dispare în umea lui de primejdii ce rânjesc, de unde a venit, pentru ca odată, să reapară, poate, din nou într'o nouă formă și pentru o nouă glumă. Catarău este un adevărat balcanic, precum balcanică-i este și fapta. De acum nici la Dobrițin măcar nu să mai poate mânca cărnați în liniște căci, iată sboară și până aci scântea Balcanului. Medievalul și sălbatecul Balcan să răsbună asupra chinuitorilor și opresorilor lui și bomba lui Catarău ajunge până la Dobrițin. Dar va fi și mai rău : Ce Catarăi vor mai naște din sămănătura balcanică a Europei !...“

Ca încheiere voiu aminti că Ungurii din Budapesta au serbat cu mare fast aniversarea morții celor *trei* slujbași ai Episcopiei de Hajdudorog, ducând flori la mormintele victimelor atentatului. Ceiace Ungurii de azi uită, este că autorul moral al crimei este însuși șovinismul maghiar, întotdeauna provocator, care prin tendința lui de maghiarizare cu orice preț a exasperat întreg neamul românesc.

9 April 1920.

În *Monitorul Oficial* dela 4 l. c. s'au publicat Decretele-legi prin cari să desființează Consiliul dirigent al Ardealului, Directoratele din Basarabia și Secretariatele din Bucovina. Iar prin alt Decret-lege s'au numit membrii din Comisiunea de unificare pentru descărcarea Consiliului dirigent, a directoratelor și secretariatelor, și anume : I. Nistor, ministru de stat ; Oct. Goga, ministru de stat ; Oct. Tazlăuanu, ministru de industrie și comerț ; I. C. Atanasiu, secretar general al ministerului de industrie ; I. Cămărășescu, fost prefect, și Niță Sergiu, secretar general la ministerul Basarabiei.

Desființarea Consiliului dirigent, precum și a directoratelor și secretariatelor, este urmarea proiectelor de legi depuse pe birourile parlamentului, înainte de disolvarea lui, și prin aceasta s'a grăbit cu un cias mai iute mult dorita unire administrativă a României întregite.

10 April 1920.

Eri s'a publicat prin *Monitorul Oficial* Decretul-lege prin care să ratifică, sub rezerva aprobării ulterioare a Corpurilor legiuitoare, tratatul de pace între Puterile aliate și asociate și Germania, și protocolul, semnate la Versailles la 28 Junie 1919. În urma acestui act să vor relua relațiunile politice și economice între Germania și România, pacea fiind acum definitivă.

13 April 1920.

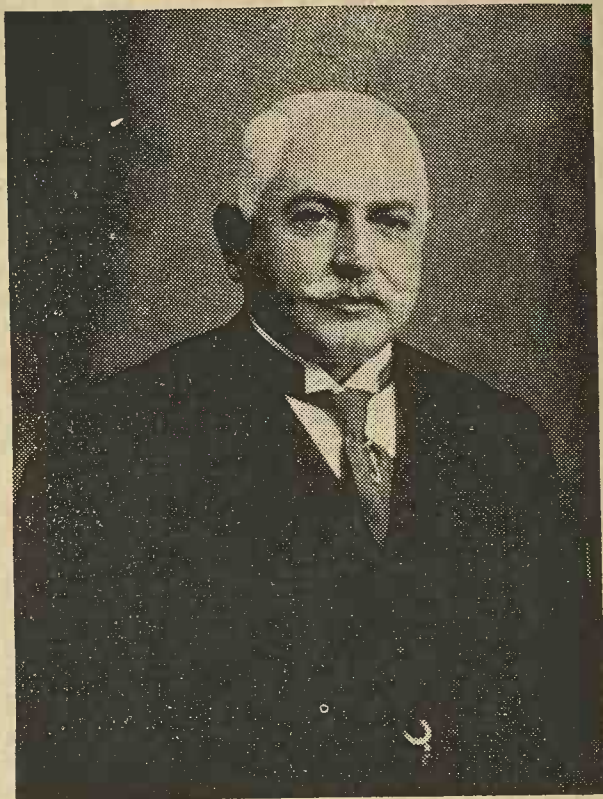
În anul acesta sărbătorind Învierea Mântuitorului nostru, neamul românesc a serbat *învierea dreptății*. Sub limpedea boltă albastră a acestor trei zile de Paști, al căror praznic aproape uitat de patru ani, în acord cu veselia ridicată în văzduh de toate neamurile întraripate, să ridică suspinul de fericire al tuturor celor ce au suferit în tăcere și acuma pot să să bucure din tot sufletul. Pretutindenea bucurie și veselie; pretutindenea cântări înălțătoare de isbândă și de reînviere a neamului nostru întru România Mare, înfăptuită cu jertfe mari și fără de număr. Poporul românesc a înviat! Adevărat c'a înviat!

Prea buna noastră Regină Maria n'a pregetat să ajute de sfintele sărbători populația atât de încercată de pe Valea Oituzului și Trotușului din Moldova, pe unde au fost lupte înverșunate și îndelungate în tot cursul războiului. Sosită în gara *Onești* în ziua de 8 I. c. s'a ocupat în zilele de 9, 10, 11 April cu împărțirea de obiecte de îmbrăcăminte și încălțăminte, precum și cu tot felul de alimente, la locuitorii din toate comunele așezate în zona de războiu. Dragostea care îi s'a arătat M. Sale de către populație a fost atât de mare, încât milostiva noastră Regină a ținut ca și Sfânta Înviere s'o facă în mijlocul acelei vrednice populații în biserica din comuna Mănăstirea Cașin, situată pe vechia graniță și unde s'au dat lupte aprige. M. S. a vizitat mai multe localități, cari au fost apărate cu atâta eroism și în toate părțile îi s'a făcut o primire entuziastă. În gara *Onești* a fost întâmpinată de corul gimnaziului din Târgu-Ocna, cu diferite cântece patriotice. În comuna Grozești s'a celebrat un Te-Deum. În com. Cașin, la *Casa națională* s'a reprezentat de către fătci și fete „*Istoria Neamului*“. În ziua de Paști s'au întins hore mari la cari a azistat și M. Sa. S'au ridicat arcuiri de triumf și s'a făcut tot posibilul pentru a-i arăta iubire nețermurită Reginei noastre, care aplecat a 2-a zi de Paști, lăsând în urmă-i amintiri vii și adâncă recunoștință împreunate cu admirația tuturor. Așa a petrecut sfintele sărbători buna noastră Regină cu simplicitatea-i recunoscută, ducând mângăiere și alinare pe câmpiile unde noaptea aleargă fantomele vitejilor, cari au făurit din sufletele lor aureola de glorie, apoteoza de lumină a României întregite!

20 April 1920.

Ziarele din zilele trecute ne-a adus vestea tristă că Doctorul *Cornel Păcuraru*, medicul serviciului maritim al României, pe când să întorcea pe vaporul „*Impăratul Traian*“ dela Marsilia spre Tară, a încetat din viață în ziua întâie de Paști, 11 April a. c. El a fost debarcat în portul Pireu, fiind greu bolnav, într'un spital din Atena în ziua de 10 april, iar a treia zi de Paști, 13 april, a fost înmormântat într'un cimitir din Capitala Greciei, departe de rudeni și prieteni, cu toată dorința lui de ași lungi zi-

lele până la sosirea vaporului în Portul Constanța. În drumul spre Marsilia s'a răcit și a început să-l doară o urechie, de care a mai suferit în copilărie în urma unui pojar și care multă vreme i-a curs. Acum îi s'a redeșteptat acea boală, iar puroiul din ure-

Dr. Cornel Păcuraru-Bianu

chie în loc să curgă în afară s'a dus la creeri. Cu această boală cumplită și chinuitoare a făcut tot drumul lung și încet până la Marsilia și înapoi până la Atena, când n'a mai putut însoți vaporul ca să-și deie sufletul în scumpa lui Țară. S'a stâns în pământ străin, în etate de 60 de ani. ¹⁾

Doctorul Păcuraru a fost un vrednic fiu al Ardealului, căruia i-a făcut cinste prin toată viața lui. El s'a născut în Șimleu, în anul 1860, din părinții *Vasile Bianu*, magistrat, din satul Făget,

¹⁾ După patru ani osemintele lui au fost aduse în țară de către Academia Română și Astra din Sibiu, al căror binefăcător a fost, și îngropate cu mare pompă în com. Făget, lângă părinții săi.

comitatul Târnavei mici, și *Elisaveta*, născută Pop-Mateiu, din Șard, de lângă Alba-Iulia.

Studiile primare și liceale le-a făcut în Mediaș și în Blaj, fără ca să poată termina liceul din pricina unor împrejurări, cari l'au silit să treacă Carpații în *Țară*, în pământul făgăduinții, în Canaanul românesc, în toamna anului 1879, și acolo s'a înscris la facultatea de medicină din București, schimbându-și numele de *Victor Bianu* în acela de *Cornel Păcuraru*.

După o muncă grea și cu puține mijloace bănești, ajutat fiind de unul din frații săi (scriitorul acestor rânduri), care era student în anul IV de medicină, și cu leafa mică de custode al Bibliotecii Centrale din București, al cărei director era marele ardelean A. Treb. Laurianu, sub aripa căruia mulți ardeleni s'au adăpostit și s'au făcut o carieră, care să le asigure o existență onorabilă și folositoare Patriei, apoi ca extern al spitalelor civile și intern al Spitalului Brâncovenesc, în toamna anului 1886, după 7 ani de muncă trudnică, a fost promovat la gradul de doctor în medicină și în chirurgie, susținându-și cu mult succes *Teza* de mare preț, intitulată: *Câteva cuvinte asupra leprei* și în special asupra cazurilor de lepră din România.

După eșirea lui ca doctor a fost numit *medic de plasă* la *Călugărenii* lui Mihai-Viteazul, în județul Vlașca, unde n'a stat decât un an, fiind permutat ca *medic al spitalului și al orașului Panciu*, din județul Putna, de unde a trecut ca *medic al spitalului din Cernavoda*, de curând zidit, tocmai în timpul când să construiă Podul Regele Carol I de peste Dunăre, pus în circulație în Septembrie 1895. Acolo a desfășurat o mare activitate, fiind primul medic al spitalului, pentru a-l instala și provedea cu toate cele trebuincioase și pentru a atrage populațiunea din jur, română și turcă, care era așa de refractară și neîncrezătoare în foloasele aceluia institut sanitar. În același timp fiind angajat de Compania franceză care construiă. Podul a îngrijit și pe numeroșii ei lucrători. Printr'o muncă și un devotament mai presus de orice laudă, spitalul a început să fie cercetat de un număr așa de mare de bolnavi, încât devenise cu totul neindestulător.

Cam pe la anul 1900, îndrăgît de frumuseța mării, la apelul Direcțiunii Serviciului maritim al Statului român, înființat atunci, doctorul Păcuraru a părăsit spitalul din Cernavoda spre părerea de rău a tuturor și s'a angajat ca medic al aceluia serviciu. În această calitate el a bătătorit o viață întreagă drumurile mișcătoare dintre Portul nostru dela Constanța, perla Mării Negre, și Porturile Constantinopol, Pireu, (Atena), Smirna, Alexandria, Marsilia și unorii până la Rotterdam. Ori cine a venit în atingere cu el, toți călătorii, aveau în el un bun sfătuitor, fiind gata de serviciu în tot minutul, și prin vorbele și amabilitățile lui s'a făcut plăcut tuturor. Mai ales când să întâmplă să fie printre călători vr'un ardelean, nu mai știea ce să facă ca să-i fie călătoria pe mare cât să poate de ușoară și de plăcută.

În timpul războiului sfânt al întregirii neamului nostru, pe care îi iubea din adâncul sufletului și mai presus de orice, serviciul maritim fiind suspendat, doctorul Păcuraru a cerut să fie primit în serviciul sanitar al armatei, în mod provizoriu, și în calitate de *medic-maior* a îngrijit în iarna grea a anului 1917 și a căutat cu tot devotamentul holnavii de *tifus exantematic* din spitalul Trestiana-Dorohoiu, apoi pe cei din spitalele Uriceni și Flămânzi (judetele Botoșani). A muncit cu un curaj fără seamăn, înfruntând moartea care în toată clipa îi stă înaintea, și cu o abnegațiune mai presus de orice elogiu, până în momentul demobilizării lui din ziua de 31 Maiu 1918.

Dar ceea ce l'a chinuit pe doctorul Păcuraru n'a fost lupta uriașe și istovitoare în contra uneia din cele mai cumplite molime, care seceră fără milă pe vitejii apărători ai scumpei noastre Românie, ci suferințele sufletești produse de mersul și desfășurarea războiului și de purtarea sălbatecă a vrăjmașului cotropitor al pământului sfânt al Patriei, apoi de *pacea brutală*, pe care ne-au impus-o dușmanii în ziua a treia de Paști (24 april 7 maiu) din 1918, zi dureroasă de doliu național; pace semnată în Palatul dela Cotroceni din București și care pace ne lăsă scumpa noastră țară trunchiată și îngenunchiată, cu datorii de războiu ce treceau peste puterile ei, cu sute de mii de morminte închise peste tot atâtea vieți tinere, jertfite pentru un mare și sfânt ideal. Cu toate acestea, pacea umilitoare a Nemților și Ungurilor, nu l'a descurajat pe doctorul Păcuraru, căci el spunea la toți cei din jurul lui că această pace nu poate strîbi întru nimic cinstea neamului românesc, care prin faptele strălucite de arme dela Oituz, Mărăști și Mărășești nu poate fi decât un *învîngător-învins*; îvins nu de ei, ci de întrigile și mașinațiunile lor, de tradarea Rusiei, care ș'a călcat cuvântul chiar dela începutul războiului. El eră sigur că soarta neamului nostru nu poate fi cea impusă de pacea dela București, semnată sub amenințarea pumnului; el susținea cu toată convingere că Germanii nu pot câștiga războiul, neavând în ajutorul lor nici factorul moral, nici pe cel material, căci mărire le erau zăvrite și legile umanității li să împotriveau; el așteptă cu neclintită credință *pacea generală*, care nu putea să fie decât triumful Dreptului și al Dreptății, biruința geniului bun al omenirii, care va redă pământului pacea adevărată, liniștea și libertatea, înăbușite pentru o clipă de glasul tunului distrugător; el așteptă să vie *pacea noastră*, care ne va împlini visul nostru de veacuri: *unirea tuturor Românilor* într'un regat mare și puternic! Insuflețit de aceste simțeminte, își poate ușor închipui cetitorul, cât de mare i-a fost fericirea pe care a simțit-o când a ajuns ziua înfăptuirii visului nostru de aur, când a căzut granițele carpatine și când el pribeagul ardelean de acum 40 de ani s'a văzut cetățean liber al României Mari! Această mare fericire i-a ușurat mult suferințele morții!

Iată care a fost viața pe scurt a doctorului Păcuraru, dar nu

aceasta îi împodobește fruntea cu aureola nemuririi, ci iubirea sa cea nemărginită de neam și mai ales a poporului țăran și a limbii românești, iubire dusă până la fanatism. Neavând familie, întreaga lui viață a muncit din greu, trăind cât să poate de modest, atingând marginile avariei, numai ca să adune bogăție, mobilă și imobilă, cât să poate mai multă, pentru ca s'o deie toată moștenire neamului românesc, pentru înaintarea și buna îndreptare a culturii naționale.

Această avere, care după evaluările mai recente, să ridică aproape la 800.000 (*opt sute de mii*) lei, o lasă prin testament în regulă,¹ astfel: o parte Academiei Române din București și altă parte Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, *Astra*, din Sibiu, sub numele de: *Fundațiunea Dr. C. Păcuraru—Bianu*, cari vor întrebuința venitul astfel: 20% pentru sporirea fundațiunii; 40% pentru burse date fiilor de țărani, cari îmbrățișează comerțul, meseriile, industriile și agricultura; iar 40% va servi pentru *cultivarea limbii române în sensul aspirațiilor pe care ea are dreptul să și le reclame în cadrul limbilor neolatine*, dându-să premii din doi în doi ani pentru cea mai bună lucrare literară sau didactică tipărită, scrisă în limba română cea mai curată „adecă astfel ca, zice testamentul, cuvintele de origine maghiară, turcă, slavă, greacă, introduse pe orice cale în limba noastră să fie cu totul neglijate și înlocuite cu cuvintele sinonime de viață latină ce să vor afla în dicționarul limbii române sau în gura poporului român de pretudindeni; sau celei mai bune cărți, care combat documentat curentul greșit de a primi în limba literară tot felul de cuvinte barbare: ungurești, bulgărești, turcești, grecești, etc.“

„Ușurința, zice mai departe testamentul, cu care poporul român mărginaș sau amestecat cu neamuri străine, asimilează în mod progresiv cuvinte străine până ce în urmă își părăsește cu totul limba națională, m'a convins că fenomenul de maghiarizare și rutenizare este spriginit de curentul nostru literar și didactic poporanist, care introduce în limbă toate amestecăturile poporului nepregătit îndeajuns pentru rezistența națională. Pe de altă parte desgroparea de către scriitori a cuvintelor de origină străină de prin „chrisoave“ și „ceasloave“ scrise pe timpuri de tristă memorie națională, de către străini abia romanizați, sau de Români cu cultură cu totul străină, sub cuvânt, că ar fi vorbe arhaice, înlocuind unele cuvinte adevărat românești de viață latină, precum și pe acelea pe cari cultura ne-a îndreptătit a le adopta din limbile surori neolatine pentru nuanțarea ideilor noastre, o consider ca un fenomen de desnaționalizare pe cale literară și didactică. Desnaționalizarea poporului începe cu promiscuitatea de cuvinte străine

¹ Testamentul a fost scris și depus la Tribunal, înainte de războiul mondial atunci când nimenea nu credea în realizarea așa de apropiată a visului nostru: *România Mare*.

adoptate în limbă. Ea devine fatală prin bilinguism, adică când poporul este nevoit a cunoaște o a doua limbă; aceasta din urmă o sugrumă pe cea veche. E de ajuns ca lucrătorii din creerii munților lui Horia și ai lui Avram Iancu să meargă vara la lucru pe câmpia ungurească, ca ei să se întoarcă cu un vocabular însemnat de cuvinte ungurești pe cari să le răspândească ca neghina în grăul curat prin satele lor. Când o limbă poporană devine astfel impes-trițată este imposibil să lupte contra unei culturi străine; aceasta devine predominantă și până la urmă nu mai rămâne nimic din limba națională. În acest fel s'au rutenizat în 100 de ani falnicii plăeși ai lui Ștefan cel Mare din Bucovina; tot astfel s'au maghiarizat sute de sate românești de descendenți ai legiunilor și coloniilor române în Ardeal și Ungaria. Tot în acest fel și cu siguranță mai repede, căci trăim în era electricității, s'ar desnaționaliza chiar poporul din regat în caz de o nenorocită învazie și ocupație străină. A adopta toate străinismele în limba literară și didactică, nepotrivit cu geniul latin al limbii, este un semn trist de decadentă, de decadentă națională, care ne pregătește, la o mai ușoară asimilare, dar contra căreia trebuie să luptăm cu energie pe toate căile și cu toate mijloacele; a nu cedă străinului nimic din ce e de viață latină, în limba și sufletul Românului, e principiul care trebuie să călăuzească pe orice Român, deoarece poporul nostru numai ca sentinelă a latinității are rost de a exista aci la porțile Orientului și deoarece o națiune numai prin limba sa cât mai curată și poate diferențiată cât mai bine de celelalte popoare vecine, cari toate caută să o asimileze. Pentru aceste motive scriitorii noștri făptuiesc o crimă națională când cu nepăsare sau cu neștiință primesc și cultivă în limbă cuvinte de origine străină în detrimentul celor de viață latină, stricând prin aceasta nu numai caracterul neolatin al ei, ci și sonoritatea ei, superioare celorlalte limbi, cari o profanează cu barbarismele lor. Prin acest legat neînsemnat doresc nu numai a protesta în contra acestui nenorocit curent, ci și a forma simbul unei îndreptări în înțelesul ca limba noastră să-și poată menține prin literatură și școală adevăratul caracter românesc neolatin.“

„Acest testament. zice vărul nostru *Ion Bianu*, profesor universitar în București și membru al Academiei Române,¹ este un document care cuprinde în sine arătarea și explicarea rostului moral și național al celui care l'a scris: Naționalism-democrație-cultură, sunt cele trei idei fundamentale, cari au stăpânit pe cel care a închinat neamului său tot avutul adunat ban cu ban din modesta lui leafă și din mici și rare câștiguri aduse de profesiunea lui de medic. Fapta doctorului Păcuraru arată nu numai un om, un caracter; ea arată o întreagă școală, năzuința sufletească a uneia din părțile cele mai bogate în virtute națională a neamului nostru.

¹ în articolul său: *Un donator pentru cultura națională*, publicat în Călimdarul Asociațiunii pe anul 1921, la pagina 69.

Fapta lui este pentru mulți o muștrare și pentru alții să fie un exemplu. Iar mai departe continuă astfel: „Când a văzut doctorul Păcuraru unirea visată și dorită de dânsul din adâncul sufletului, spunea: „Acum numai dacă s'ar limpezi iute la cap clasa conducătoare și nația să să pună pe lucru! Cum nu este pe lume țară mai frumoasă ca Dacia noastră, așa în câțiva ani să nu fie popor mai mândru decât al nostru. Pentru acest scop dau și eu tot ce am și ce pot da.“ Câți Români ar fi putut și ar putea face înmiiit mai mult decât doctorul Păcuraru! Avem toți în minte numele unor mari bogați, cari au închis ochii lăsând averi de multe milioane făcute din țară și prin țară, fără să fie lăsat nimic pentru cultura neamului lor și folosul țării lor, lăsând tot unor rude bogate! Și erau toți Români adevărați din cea mai înaltă clasă conducătoare a neamului! Iar instituțiile înalte de știință și de cultură ale țării tânjesc în sărăcia slabelor dotații ce le poate acordă bietul Stat! Această deosebire adâncă între sufletele oamenilor este luată din deosebitele îndreptări morale ale spiritului în care au fost crescuți, în care s'au format caracterele și directivele vieții. Doctorul Păcuraru a fost crescut în spiritul de iubire devotată și de datorie către neam, — fără deosebiri de nici un fel, — care de secole a stăpânit Blajul copilăriei și tinereții lui și al părinților lui. Acest spirit nu l'a părăsit niciodată, cum a părăsit pe mulți Ardeleni veniți în țară, unde au făcut averi, dar au uitat de greutățile naționale ale celor rămași acasă. Cu atât mai mare este meritul acelora, cari nu s'au uitat și nu-și uită această înaltă datorie. — Și între aceștia unul din cei dintâi este doctorul *Cornel Păcuraru-Bianu*! Cu cinste să fie veșnică amintirea lui!“

Pentru meritele sale în exercițiul profesiei, doctorul Păcuraru a fost decorat cu ordinul „Coroana României“ în gradul de ofițer.

10 Maiu 1920.

Această zi sfântă a neamului nostru a fost sărbătorită în anul acesta cu deosebită veselie și însuflețire de întreg poporul românesc pe tot cuprinsul României Mari. În Capitala Marelui nostru Regat această sărbătoare a luat proporții uriașe, fiind favorizată de un timp splendid, cu un soare strălucitor de primăvară. Stradele și casele au fost împodobite cu stindarde, covoare și flori. Trupele au fost înșirate dealungul drumului pe unde a trecut cortegiul regal până la Mitropolie. Lume foarte multă; circulația aproape imposibilă. Familia regală a sosit la Mitropolie la ora 10^{1/2}, cu cortegiul obicinuit, fiind aclamată pe drum de miile de cetățeni înghesuți în dosul cordonului de soldați. Serviciul religios a fost oficiat de Mitropolitul Primat Miron, asistat de episcopi și arhierei.

După terminarea serviciului religios șase copile din Orfelinatul Radu-Vodă au oferit M. S. Regelui un splendid *busdugan* de aur, cumpărat printr'o subscripție publică, după inițiativa

marelui proprietar din Ialomița *Marin Ionescu*. Planul acestui busdugan a fost făcut de talentatul pictor *Costin Petrescu*, profesor la școala de arte frumoase. El a fost executat la Paris de Casa Aug. Bauvain, și este întreg de aur împodobit cu pietre scumpe. La baza măciucii să află 5 figurine de aur, reprezentând țările surori unite, iar pe mâner să află încrustată această inscripție: „Regelui Ferdinand I, Regele tuturor Românilor, dându-i-să acest busdugan de către poporul său ca răsplată pentru vrednicia și buna conducere a țării în anii 1916—1919“.

La predarea busduganului, d. Marin Ionescu, a ținut o scurtă cuvântare în care arată jertfele făcute de neamul nostru în luptele pentru realizarea idealului național și termină spunând că acest busdugan este dovada cea vie a devotamentului obștesc. Ministrul de războiu, generalul *Rășcanu*, vorbind a arătat însemnătatea zilei de *10 Maiu* și roagă pe Rege să primească omagiile întregii armate. Furtuna a trecut și soarele păcii și a propășirii a răsărit iar. Dacă nevoia va cere, armata e gata mai mult decât oricând să lupte și să moară pentru Patrie și Tron. Incheie exprimându-și încrederea în viitorul neamului românesc. Apoi generalul *Averescu*, în numele guvernului spune că Regele viteaz simbolizează faptele și speranțele neamului românesc. „Simt o nemărginită fericire, spune d-sa, ca în numele poporului să asigur pe Maiestatea Voastră de încrederea și dragostea care v'o poartă. Dacă trebuința va cere-o, suntem gata pentru ca Regele nostru să ne conducă iar la victorie!“

M. S. Regele a răspuns astfel: „Cu o vie emoțiune primesc acest dar așa de frumos, busduganul care odinioară era purtat de vitejii noștri Voevozi, când au pus întâia temelie Statului și au întrezărit visul pe care Dumnezeu Mi-a dat să-l realizez cu ajutorul iubitului meu popor. Făurit din iubirea poporului îl primesc cu atât mai mare plăcere cu cât știu că iubirea poporului românesc este temelie cea mai sigură și cea mai frumoasă cheazăsie pentru un viitor tot mai strălucit al Țării. Il voi purta ca un semn de amintire a timpurilor celor mai grele prin cari am trecut, dar și a zilelor celor mai glorioase. În el văd stăruințele de multe veacuri ale unui neam iubit, văd vitejia strămoșească a ostașului român și suferințele unui popor întreg și lacrimile cari s'au vărsat, dar cari au dat un rod așa de frumos. Pentru Mine va fi un imbold și mai mare la muncă și strig: Trăiască iubita noastră țară“.

După aceasta Regele a trecut în revistă trupele, iar după aceea s'a format cortegiul, care a plecat la Statuia lui Mihaiu Viteazul unde a avut loc *defilarea*. În fruntea paradei au defilat cerceții din cohorta „Păstorul Bucur“, ofițerii garnizoanei, școalele militare, regimentele de vânători 6, 4 și 9, regimentul de grăniceri 1, regimentul de infanterie 46, 61, 21 și 80, regimentul de vânători Cic-Sereda 16, jandarmii pedestri, regimentul de artilerie ușoară și obuziere, mitralierele și tunurile blindate, tunurile și

mitralierele antiaeriane, *tancurile* și regimentul de escortă regală.

După defilare a fost o recepție la Palatul regal, iar după amezi festival la Teatrul Național și sara retragere cu torțe. Capitala a fost iluminată până noaptea târziu.

13 Maiu 1920.

În timpul din urmă mi-au căzut în mână două scrieri de mare importanță și cu ajutorul cărora am putut să cunosc cauzele care au produs *prăbușirea imperiului rus*, și să-mi esplic decursul războiului, în care România a mers chiar dela început din trădare în trădare din partea Aliatului nostru dela nord. Prin cetirea lor oricine să poate convinge că nu conducătorii României, nici nepregătirea ei, au fost cauzele suferințelor și a decepțiilor prin care am trecut. Ori cât de bine ar fi fost pregătită oștirea noastră și oricât de minunat ar fi fost planul nostru de războiu, România trebuia să treacă prin tot cecece a trecut, soarta ei fiind hotărâtă *chiar dela început* de către marele său Aliat, înțeles de mai înainte și unit în toate cu puternicii noștri dușmani.

Aceste două scrieri sunt : 1. **Rasputin**. Călugărul criminal. Episod din istoria contemporană a Rusiei, de William Le Queux. Traducere din Engleză de E. Delașupra. București, 1920. și 2. **Pacostea rusească**. Note istorice, impresii, documente și scrisori în legătură cu războiul nostru, de Ion Rusu-Abrudeanu. București, 1920.

Voiu lua din aceste cărți, în rezumat cât să poate de scurt, tot ceea ce mi să pare interesant și îndestulător pentru a dovedi trădarea Rusiei față de noi și de marii noștri Aliați.

Acest războiu mondial a destăinuit Europei și lumii întregi personalități ciudate, însă nici una n'a fost așa de seamă și de înfiorătoare ca acea a falsului călugăr *Grigorie Efimovici*, cunoscut sub numele de **Rasputin**. Acest țaran sau mujic rus era din satul Pokrovski, din provincia siberiană Tobolsk, căruia sătenii i-au dat numele nemuritor de *Rasputin*, care pe românește însemnează *desfrânatul*. Acest trist personajiu era un păcătos cu pornire spre beție (vutcă) și femei tinere. Mujic simplu, fără cultură, abia știea scrie și ceti, cu moravuri degradatoare și maniere bestiale, el să dedă lenei, desfrâului și furtului. A fost arestat pentru furt, ca tâlhar de drumul mare, de 2—3 ori biciuit în public și dezonorat, cecece l'a silit să părăsească satul său natal Pokrovski.

După doi ani de vagabondaj, el concepu ideia de a să dă drept *om sfânt* ; îmbracă haina călugărească, fără să fie călugăr sau preot, și duse o viață de continue pelerinaje pe la diferitele mânăstiri, mai ales pe la cele de *maici*, colectând bani pentru *instituțiuni de caritate*. Umblând astfel, Rasputin capătă în cele din urmă siguranța că are însușiri extraordinare. El nu suridea niciodată, chiar și când făcea chefuri mari ; putea să beie vutcă multă și chiar câte trei sticle de șampanie fără ca să să îmbete.

Vutca îl făcea vorbăreț, dar niciodată indiscret. El avea ochi mari, cenușii și strălucitori, cari fermecau pe acela asupra căruia să îndreptau, cum nu să mai văd la alți oameni. Avea un magnetism personal deosebit, drăcesc, care ținea pe oricine sub puterea unui farmec misterios, mai ales pe *femei*, asupra cărora exercită o *influență înfricoșătoare*, ori de ce stare sau condiție socială ar fi fost; chiar și bărbații, dintre cei mai însemnați, îi ascultau poveștile, să lăpădau de strălucitoarele lor uniforme și își chinuiau corpul. Sub mantia religiunii și a sihastriei, Rasputin atrăgea o mulțime de femei *nevrozate* din toate treptele sociale, asupra cărora avea o influență covârșitoare, și formă cu ele un fel de *societate religioasă*, bazată pe o doctrină nouă și ciudată, la acărei temelie era mai mult *amorul* decât cultul religiei. În fața acestui om viclean și prefăcut, satir drăcesc, acărui putere *ipnotică* era foarte mare, nici o femeie, oricare i-ar fi fost originea, cultura, moralitatea și gradul de religiositate, nu putea rezista. Cu viclenie deosebită el afectă o pietate adâncă, astfel că era bine primit prin toate mănăstirile de maici și în toate casele, bogate și sărace.

Cultul fondat de Rasputin s'a dezvoltat repede. *Sfântul părinte*, după cum îi să spunea de adepții lui, a întrunit prin puterea sa ipnotică extraordinară o mulțime de *surori discipole*, formând cultul *Credincioaselor goale*. Iată, după raportul unui agent de poliție, trimis în cercetare de Prefectură, în ce constă acest cult : „Am vizitat No. 136 din Tverskaja, la ora 3 dimineața. Am găsit acolo într'o odaie o adunare a credincioaselor goale, îngenunchiate, înaintea călugărului Grigorie ; erau 28 de femei, dintre cari 14 din lumea bună. Sfântul părinte stă după un pupitru și citea capitole din Evanghelia Sfântului Luca, amestecate cu propriile lui îndemnuri asupra încercărilor cărnii. Pereții camerii erau împodobiți cu imagini pornografice revoltătoare. În dosul călugărului atârna o copie a Sfintei Icoane din Novgorod....“ Apoi, el ținea ședințe săptămânale la cari luau parte cele mai nobile doamne ale Imperiului rus și acolo să desfășurau scene groaznice de urgie, Rasputin slujind ca mare preot al acestei obștii erotice.

În curând acest *sfânt om* a început să facă și *minuni*. El și-a luat de ajutor pe *Ilie Kusmici*, cu concursul căruia a reușit să înducă în eroare o mulțime de femei cinstite și demne de respect din Kiev, Moscova și Petrograd, săvârșind câteva *vindecări miraculoase*. Într'o adunare de doamne distinse să află și baroneasa Korotki, care suferă de niște dureri nervoase nu bine localizate. Sfântul părinte a pus mâna pe umărul ei, a fixat'o în ochi cu privirea-i pătrunzătoare, a pronunțat câteva cuvinte neînțelese și durerile baronesei au dispărut, minunea era îndeplinită. Alte femei îi descoperiră boale închipuite și după ce le supuse la anumite rituri prescrise de el, sfântul părinte puneă mâinile pe ele, una după alta, și după ce le aducea în stare de ipnoză le sugeră vindecarea și toate erau vindecate. În acest mod să duse faima lui peste tot lo-

cul. El spunea tuturor ca eră în posesiunea unui principiu dumnezeiesc, mulțumită căruia scăpate vor fi acelea care vor intra cu dânsul în comunitate de spirit și de corp.

Principiile învățaturii lui Rasputin erau următoarele: „Mântuirea este remușcarea; remușcarea nu poate veni decât după păcat, păcatul cărnii; să păcătuim deci, surorile mele, pentru a merita mântuirea noastră. Păcătuiind cu mine, mântuirea este sigură, căci eu sunt întruparea sfântului duh.“ El mai spunea că nici o femeie nu poate obține grația lui Dumnezeu fără a fi mai întâiu înfăptuit păcatul cărnii, acest păcat fiind cel mai ușor de iertat.

La una din întrunirile ținute în familia Litvinov a fost de față și frumoasa doamnă *Ana Vyrubova*, prima damă de onoare a Impărătesei, persoană de mare încredere a Țarului și a Țarinei. Această femeie intrigantă căzu numai decât sub farmecul falsului călugăr. Noua religie trupească să potrivea de minune cu temperamentul ei senzațional și astfel a devenit una din credincioasele cele mai pasionate ale lui Rasputin și mai târziu ajunse a fi *sufletul diabolic* al lui. Cu ajutorul acestei doamne s'a introdus acest om sfânt în Palatul Imperial, la început cu scopul de a redă sănătate Țareviciului (printrului moștenitor) Alexi, la care mama sa ținea cumplit de mult și trăia cu singura idee ca să-și vadă fiul punându-și pe cap Coroana Romanovilor, și asupra sănătății căruia medicii erau foarte pesimiști.

Odată cu intrarea lui Rasputin la Palat, sănătatea Țareviciului s'a îmbunătățit pe neașteptate și în mod foarte simțitor, mulțumită rugăciunilor și unor medicamente de ale lui și cari medicamente numai el și Ana Vyrubova le cunoșteau. Aceasta a fost de ajuns ca influința lui Rasputin asupra Țarinei să devie covârșitoare, iar mai târziu asupra Țarului însuși.

În acest mod viermele rozător al doctrinei Călugărului, ajutat de Ana Vyrubova, s'a introdus cu înlesnire în cercul Curții imperiale. Mai multe ședințe secrete avură loc la Palat și toate doamnele curții rusești deveniră adeptele ferbinți ale Sfântului Părinte și practică cele mai de necrezut blestemății, exercitând fără nici o rușine infama lui religie. În fruntea tuturor era Țarina cu ficele ei și Ana Vyrubova, complicea lui Rasputin. El ședea în Palat într'un apartament vecin cu acela al Anei, la care intra după voie, tot astfel la Impărăteasa și la ficele ei.

Mai târziu, pentru a fi mai liber, s'a instalat într'o casă luxoasă din strada Gorokovaja, lângă Moyka, în apropierea Falatului, unde își rezervase apartamentul. În noua lui locuință să țineau de două ori pe săptămână *întrunirile de mângâiere și de rugăciuni* ale adepților sale. Sute de femei nu să mai gândeau decât să intre și ele în această comunitate și în această casă năvăleau grupuri distinse de membre convertite, care să întitulau *surorile discipole* și veneau la *Sfântul Părinte* să asculte și să practice noua lui doctrină.

Răsboiul izbucni și Aliații laudau mărirea și puterea irezis-

tibilă a Rusiei, dar lumea nu știea că Impărăteasa acestui puternic imperiu era tocmai pe cale de ași pregăti fetele sale proprii la Cultul tainic al Credincioaselor goale, sugestiune la care ele să supuseră cu ascultare. Această stare infricoșătoare de lucruri era la Curtea Rusiei în momentul izbucnirii războiului. Ascendenta lui Rasputin asupra țarinei era extraordinar; cu ochii lui strălucitori, cu privirea-i limpede o magnetiză, o subjugă. Pentru a dovedi aceasta este de ajuns să reproduc una din multele scrisori, pe cari îi le-a trimis Țarina: „Sfinte Părinte. Pentru ce n'ai scris? Pentru ce această tăcere dătătoare de moarte, când inima mea sărmana oftează oră cu oră pentru a avea veștile și cuvintele voastre de îmbărbătare. Vai, sunt slabă, dar te iubesc pentru că ești totul pentru mine. O! dacă cel puțin ași putea ține mâna voastră și a răzîmă capul meu pe umărul vostru. A! uita-voi u vr'odată senzația de pace completă și dulce uitare, pe cari le resimt când ești lângă mine? Acum că ai plecat, viața nu mai e pentru mine decât o mare cenușie de desperare. Curtea s'a întrunit eri sara; eu nu eram. Ana și cu mine am cetit scumpele voastre scrisori și am îmbrățișat portretul vostru. După cum Ț'am spus adeseori, scumpe părinte, vreau să fiu o fică devotată lui Hristos, dar vai! e așa de greu. Ajută-mă, scumpe părinte. Roagă-te pentru Alexi. Reîntoarce-te repede. Niky (Țarul) spune că viața îi este nesuferită fără voi, căci suntem încunjuțați de primejdii. În ceea ce mă privește, doresc arzător reîntoarcerea voastră. Totul e trist fără întâlnirile noastre săptămânale. Veșnic războiul ăsta nesuferit. Germania câștigă victorii; ea va triumfa. Dar trebuie să avem o bună ținută în fața poporului nostru rus. N'am încredere decât în voi. Trebuie să plecăm la Yalta; nu mă voi mișca până nu vă voi vedea aci. Te sărut; Niky și Ana deasemenea. Fică devotată *Alexandra*.”

Tot astfel îi scrieau și ficele Țarinei, în cap cu marea ducesă Olga: „Dulcele și binefăcătoarele noastre întruniri, zicea între altele ea, ne lipsesc și dorim cu ardoare întoarcerea voastră. Ești sfinte părinte, nestimatul meu amic. Nu mai mă gândesc la Nicolae (un ofițer, de care era îndrăgostită), ci numai la d-ta și la sfânta noastră religie. Mama mea este dezolată de absența d-tale. Sărut scumpele d-tale mâni, fica d-tale care te iubește *Olga*.”

În primii doi ani ai războiului o mentalitate bolnăvicioasă și specifică cuprinsese pe Guvernanta Rusiei și pe Șefii partidelor politice în ceea ce privește scopul războiului. Partizanii Țarismului, precum și adversarii săi erau *mistuiți de teama unei victorii prea mari în contra Puterilor centrale*. — Guvernanta credeau că prin victorie, elementele înaintate, întoarse acasă de pe front, vor cere *libertăți mari și regim adevărat constituțional* și din această cauză începură a să gândească la o *pace separată*. Pentru acest scop aveau nevoie de *tradarea și sacrificarea României*. — Partidele liberale și socialiste să temeau de victorie, convinsese fiind că aceasta ar *întări Țarismul* și atunci n'ar putea obține libertățile râv-

nite. Pentru aceasta democrații și socialiștii preparau în secret marea mișcare revoluționară, care, după socoteala lor, trebuia să conducă, chiar în timpul războiului și tocmai din cauza lui, la realizarea postulatelor lor. Credință foarte greșită. — Pe de altă parte Polonia, Finlandezii, Ucraniienii, Evreii și celelalte naționalități, constituiți în disidențe naționale împingeau la dărâmarea Impărăției rusești prin revoluție. În special Evreii sămăneau sămânța urii și a revoltei, pentru ca să servească pe Germani și ca să-și răsbune suferințele din partea regimului țarist, ceea ce a și scos mai târziu la iveală pe Evrei, ridicându-i în culmea valurilor revoluționare și în cele din urmă în fruntea Republicii bolșeviste.

Aceasta a fost situația politică și sufletească a Rusiei, când în ziua de 26 Ianuar 1916, Țarul Nicolae, împins de Camarila din jurul lui și în deosebi de Impărăteasa, după înțelegerea avută cu Rasputin, a numit pe neamțofilul *Boris Stürmer*, fost director în ministerul de interne, ca președinte al Consiliului de miniștri, iar pe la finele lunii Iunie din același an, i-a pus pe umeri și conducerea afacerilor străine în locul înțeleptului Sasonov, care fu silit să se retragă. Stürmer eră tovarășul nedespărțit în desfrâu al lui Rasputin, cu care petrecea nopți vesele în diferite localuri repute în privința aceasta. Numea lui Stürmer a fost un triumf al lui Rasputin și acest triumf l'a făcut să creadă că acum autoritatea lui este tot așa de mare în Imperiu ca și a Țarului și el adeseori spunea răsând că el este Țarul... fără coroană. „Trăiesc la Palat, zicea el, Impărăteasa să pleacă la toate voințele mele, ficele ei sunt ca și copiii mei, curtea mă salută, Niky îmi suride ca un idiot. Nu sunt eu adevăratul Țar al Rusiei?”

La Stürmer și Rasputin trebuie să alăturăm și pe *Protopopov*, ministrul de interne, căci acesta și cu falsul călugăr erau acum principalii făptuitori ai intrigilor care aveau de scop prăbușirea Rusiei. Ei primeau bani de pretutindeni și mai ales din Germania, care-i plătea foarte bine.

Nobilul *von Schwandenbach* a ajuns mai în urmă ministru al instrucțiunii publice în pravoslavnică Rusie. El își făcea rapoartele secrete în două exemplare: unul destinat Țarului și altul Împăratului Germaniei.

Înalta birocrație rusă eră compusă în mare parte de Germani de origine, căpățuiți la Curte, cum erau: *Frederiks* și *Benckendorf*, la cari trebuie să mai alipim și partidul germanofil destul de mare și de influent.

Nu trebuie să uităm pe vestitul *Sukomnilov*, ministru de războiu, care a lucrat numai în favoarea dușmanilor Rusiei, făcând totul ca armata rusească să nu aibă munițiuni în cantitate îndestulătoare. Pentru aceasta a fost denunțat de ajutorul său *Kartsov* și dat judecății pentru a domoli opinia publică care să revoltase. S'a dovedit că planurile lui de mobilizare erau în mod intenționat pline de greșeli; puștile, mitralierele, tunurile grele și de câmp erau foarte puține; el n'a fost la Direcția Artileriei decât

numai de 2 ori în tot timpul cât a fost ministru; el contractase cu uzinele Rickerts pentru fabricarea mitralierelor cu prețul de 2000 ruble fiecare, pe câtă vreme fabrica Tula oferise mitraliere mai bune și numai cu 900 ruble una, etc.

Puterile tainice pe care Kaizerul le organizase atât de îngenos împrejurul Tronului Rusiei încă din *april 1914*, erau acum în culmea activității.

Cu venirea lui Stürmer în capul guvernului s'a conceput și planul machiavelic acărui victimă trebuia să fie *România*. Escomptarea înfrângerii ei trebuia să conducă în mod fatal, în gândul autorilor acestui complot, la o *pace separată ruso-germană*. Pacea aceasta avea și un caracter profitabil: Rusia va lua Moldova, Austria Muntenia și Bulgaria Dobrogea. Dar România ezită încă să intre în războiu alături de Înțelegere. Ea nu era încă gata. Conducătorii ruși trimisese la București sub formă de *ultimat*, aceste cuvinte cari au precipitat un popor de bună credință la înfrângere: *acum ori nici odată*. Aceste cuvinte au fost repetate și de *mareașalul Jofre* al Franței, după stăruința guvernului rusec. Guvernul român s'a văzut astfel silit să să arunce în războiu la 14 August 1916, punând condițiunile din tratatul nostru cu Înțelegera și din Convenția militară, anexată la acel tratat de alianță, condițiuni pe cari le-a primit Stürmer, știind că nu o să le implinească.¹

România a fost zdrobită, lăsată la propriile ei forțe; cooperatiunea rusească, din derizorie ce fusese în timpul înaintării Nemților în Oltenia și Muntenia, a devenit eficace numai pe *linia Siretului*, pentru că *acolo era locul hotărât de Stürmer* ca să să oprească retragerea noastră, în scopul ca negocierile de *pace separată* să poată lua semnificarea pe care voia el să le-o deie. Să știe că deja Dobrogea era ocupată de Bulgari, căroia le-a cedat-o Rusia. Astfel credea Stürmer că opinia publică rusească va înțelege nefolosul unei sfortări mai îndelungate fără ca să să resimtă săgeata unei înfrângeri date însăși Rusiei. Austro-Germanii opriți pe linia Siretului, Rusia ar fi fost în aparență aceea care a oprit înaintarea lor, din momentul în care aceasta amenință teritorul rusec. Singură România era învinsă și din această nouă victorie germană reieșea faptul că puterea germană de ofensivă nu era înfrântă, și, prin urmare, cel mai bun lucru era o *pace separată*, fără ca Rusia să suporte umilința unei înfrângeri.

Stürmer a fost slujitorul constant al intereselor germane: el delă început și până la sfârșit a fost un adevărat *trădător* al țării sale. Cele nouă luni de guvernare stürmeriană au fost de ajuns ca să dezorganizeze și demoralizeze în mod iremediabil Rusia. Astfel să esplică întreg mersul războiului nostru, cu toate peripețiile lui: din momentul intrării în războiu, România a mers din tradare în tradare din partea puternicului său Aliat.

¹ Vezi ziua de: 24 Martie/6 April 1919 (Tom. II).

A doua zi după întrarea României în războiu, la 16 August 1916, Rasputin primește din Berlin această scrisoare: No 70 (sub acest număr să înțelege șeful spionajului din Germania *Steinhauer*). Noi am notat după cum să cuvine rapoartele voastre asupra acțiunilor din Krusenstern (Comandamentul corpului 38 de armată) și asupra camaraderiei lui Sakharov și lui Yepancin (doi membri influenți ai Dumei). Casa Frații Berekmann din Kiew, varsă Creditului Lyonnais în contul d-voastre 120 mii de ruble, asemenea o sumă echivalentă pentru pretinul d-voastre. Instrucțiunile sunt următoarele: Sugerati lui S(türmer) acest plan conceput contra Dumei. In arhivele ministerului de interne el poate găsi o listă de nume și de adrese a mii de revoluționari ruși cu tendințe extremiste. Acești din urmă după poruncile voastre pot fi încarcerati sau traduși înaintea unui consiliu de războiu și impușcati. Cu toate acestea el va proceda cu multă blândetă și discreție. El va face din ei agenții săi cu făgăduința de protecție după ce le va da fonduri și să va arangia ca un număr însemnat de democrați socialiști germanofili să poată pătrunde în Petrograd și să lucreze în înțelegere cu anarhiștii ruși, tolstoienii, pacifiștii, comuniștii și socialiștii roșii. Datorită unei întinse propagande, dusă de agitatori violenți în uzinele de muniții, noi putem atâta greve, provocă catastrofe în momentele potrivite când instrucțiunile vor fi date. Ar trebui să le insuflăm ideia ca să atâte lucrătorii de a să pune în grevă și a începe astfel mișcare care trebuie să facă din Europa o federație de *republici socialiste*¹. Acest plan seduse clasele muncitoare și a reușit de acum pe Clyde și în Irlanda. Singurul vostru adversar serios este *Gucicov*, dar veți strădui cu Impărăteasa de a'l îndreptă spre alte sfere de activitate. Inrolează în partidul vostru celmai mare număr posibil de membri ai Dumei. Supuneți-ne din timp o listă de plată făcută de d-voastră și Casa Berekmann vă va menține contul deschis la Creditul Lyonnais. Așteptăm rezultatul bunelor servicii pe cari Maiestatea Sa știe să le aprecieze și care vor fi larg răsplătite când vom ține Rusia în mânilor noastre, ceeace nu va întârziă acum. Mai aveți și următoarele însărcinări: Inștiințați pe S(türmer) să să păzească de marele duce Dimitrie. El are o scrisoare compromițătoare scrisă de Nada Litvinov privitoare la încercarea de corupție alui Brusilov. Noi credem a ști că femeia Litvinov locuște la Otel Regina din Petrograd. Nu economisi nici o sforțare pentru a obține și distruge această scrisoare atât de primejdioasă. Profesorul *Milicov* trebuie să dispară. Zece mii de ruble vor fi plătite pentru acest serviciu. S'ar putea cercetă I. sau B. Ambii au o grabnică nevoie de bani. Spuneți Anei (Vyrubova) să roage pe Impărăteasa ca să primească o femeie numită Geismann, care va cere o

¹ Ce bine să poate aplică aci proverbul că *cine sapă groapa altuia va cădea în ea*. Desigur că atunci Kaizerul nu s'a gândit că și tronurile Germaniei să pot prăbuși în niște *Republici federatiste!*

audiență pentru ziua de 30 August la prânz. Ea aduce un mesaj *vorbit* dela Impăratul. E nevoie să cunoașteți pe contesa Zia Kloiev din Voronaj; ea are mare influență într'un anumit mediu militar, care v'ar putea fi eventual foarte folositor H. (un spio al cărui nume adevărat nu să cunoaște) a fixat la 29 August, ora 11^{1/2}, când trebuie să aibă loc catastrofa dela uzina de pirotecnie din Krestovschi. Un cablu electric a fost pus sub Neva și totul e pregătit. Salutări dela noi trei. N."

La aceasta, Rasputin a răspuns astfel : „Am primit scrisoarea d-voastre și cele trimise. S'a pus de acum pe lucru. Am înștiințat pe M. S. Impărăteasa și toate măsurile sunt luate pentru lovitura cea mare. Cu cât vor fi mai multe nenorociri și jertfe în uzinele de muniții, cu atât răsfângerea în favoarea d-voastre va fi mai mare. S'a trimis deja 400 de extremiști revoluționari pe front cu bani și instrucții. Am notat toate amănunțele d-voastre. Martos va duce aceasta la Helsingsfors și va aștepta răspunsul d-voastre și alte ordine. N'am primit nici o instrucție în privința Englezului C. Vă rog să trimiteți. Sfătuiesc încarcerarea sub false învinuiri de spionaj. Dacă sunteți înțeleși trimiteți-mi cu ce să-l acuz și probe de adus. G."

Femeia Geismann a fost primită de Impărăteasa, după cum s'a zis mai sus, și i-a înmănat mai multe documente precum și o scrisoare a Impăratului. Apoi altă scrisoare a fost dată lui Rasputin, de cuprinsul următor : „Personală și strict confidențială. Marele Cartier General în Franța. Marele Cartier Montmedy, 10 August 1916. Herr Steinhauser mi-a dat socoteala serviciilor distinse în favoarea Imperiului nostru. Vă felicit și mă bucur de a ști că Impărăteasa Alexandra are în d-voastre un atât de bun și înțelept sfetnic. Ați făcut mult, dar rămâne încă bun lucru de îndeplinit. Trebuie ca pretinii d-voastre să potrivească pentru a mări lipsa de material și de muniții ; ca Berlinul să fie înștiințat de comenzile de tunuri, de explozive, automobile făcute în Anglia, pentru a putea pândi transporturile pe coasta Finlandei și a le distruge. Noi vă sfătuim să provocați accidente pe căile ferate. în fabricile de muniții și în alte părți ; Steinhauser vă trimite 6 agenți de încredere în acest scop. Pretinii d-voastre le vor acorda protecția oficială și le vor ușura sarcina. Am sugerat și M. S. Impărătesei câteva idei pe cari le va discuta cu d-voastre. Cei mai primejdioși dușmani ai d-voastre par a fi în acest moment Prințul *Yuri Lyov*, care are numeroși partizani, și *Cheidze* din Tiflis. Ați putea ocoli primejdia, făcând ca activitatea lor să înceteze. Să poate să răușiți. Consultați pe Impărăteasa. E dorința mea imperială ca plata întocmită între noi să fie dublată începând dela data aceasta. Salutări, *Wilhelm I. R.*"

Care scrisoare ar putea să dea o sarcină mai covârșitoare? Kaizerul, care chemă mereu pe Atotputernicul, sugerează omor și crime agentului său plătit, omul care ajutat de primul ministru Stürmer și ministrul de interne Protopopov, ținea viitorul Ru-

siei în mâinile lui. Germania era înștiințată asupra oricărei operații militare proiectate cu mult înainte ca ea să fie executată și mii de soldați glorioși erau zilnic jertfiți, pe când Rasputin își continuă viața în desfrâu.

Nu mult după aceasta *patru* explozii avură loc la mici intervale: două la Petrograd, una la Moscova și alta la Kostrovna, cauzând moartea multor oameni. Trenuri cu trupe deraiară la încrucișeri și alte atentate fură înfăptuite, fără ca poliția să descopere autorii. Mai târziu au sărit în aer două fabrici mari în împrejurimile Moscovei, precum și marile cuptoare de topit alama din Obukov, cauzând numeroase morți de oameni. Apoi s'a încercat distrugerea mării pulberării situată în fața Schusselburgului. Pe lângă acestea, aceeași clică răspânda șvonuri false cu o iuțeață uimitoare: la Petrograd, că o răscoală a avut loc la Moscova, iar acolo să svonea că la Petrograd s'au petrecut scene sângeroase; la Karkov, că a izbucnit o revoluție groasnică la Moscova, iar acolo s'a lătit vestea că astfel de lucruri s'au petrecut la Karkov, și toate acestea pentru ca să zăpăcească lumea, provocând panică, după care să se poată cere *o pace separată*.

În acest mod Germania, înafară de răsboiul de pe fronturi și din tranșee, știe să poarte un alt răsboiu și mai cumplit prin spionaj și trădări îngrozitoare. Kaizerul ajunse să țină Rusia în palmă. Toate telegramele din Petrograd către Aliați, comenziile de material, înștiințările de tot felul, împărătești, diplomatice sau particulare, erau la minut copiate și transmise la Wilhelmstrasse în Berlin, unde negocierile erau cunoscute în același timp ca și la Londra și Paris, și uneori și mai curând.

S'a încercat asasinarea lui Brusilov cu otravă și a generalului Kornilov cu explozie de granată, dar n'au reușit. Tot după poruncile din Berlin, Rasputin pregătea foamea și izbucnirea epidemiilor de ciumă și de holeră în însăși inima imperiului rus: foamea prin împedecarea proviziunilor de a sosi la Petrograd, iar epidemiile prin *banane pline cu microbi*, trimise în cutii din Germania, și cari trebuiau împărțite în Moscova, Karkov, Odesa și în alte centre, dar n'a reușit din cauză că bananele s'au stricat repede și n'au mai putut fi împărțite. Este cunoscută și încercarea făcută cu mai multe cutii conținând aceiași microbi, găsiți în București, ascunse în grădina legațiunii germane.

Rasputin ajunsese în anul 1916 cel mai puternic și mai prețios spion și agent al intereselor nemțești în Rusia. El lucra sub ordinele directe ale Împăratului Wilhelm II, de care a și fost primit odată în audiență, în luna Decembrie 1916, când falșul călugăr a stat în Berlin la Otelul Westfalischer-Hof sub numele de *pastorul olandez van Meeuven*, și de unde a trimis mai multe rapoarte Împărătesei, lui Stürmer și lui Protopopov.

Iată cum descrie William Le Queux intrarea noastră în răsboiul mondial. „România șovăită încă de a face cauză comună cu Aliații; ea nu bănuia de loc intrigele dela Curtea rusească. Hâr-

tiile lui Rasputin și telegramele primite în București conțin do-
vada documentară a imensului complot urzit în vederea distru-
gerii ei. Un mesagiu primit de Rasputin în ziua mării victorii
câștigate de generalul Lecitzki, descopere un adevărat plan ma-
chiavelic. Acest mesagiu este de cuprinsul următor : „Memoran-
dum 27546—112. Situația din Dobrogea amenință de a deveni
foarte sericasă. Invită pe S(türmer) ca să sugereze îndată Impă-
rătatului, pe când d-voastre veți insinua Impărătesei, de a *sili*
România să iee armele în contra noastră. Ea nu mai trebuie să
păstreze neutralitatea. Să va trimită o telegramă la București
acărei termeni vor constitui un ultimatum. *Dacă nu să unește*
cu Aliații imediat, atunci trebuie să să luptee încontra Rusiei“. —
Astfel trei zile mai târziu când sfântul Părinte și complicitii lui țin-
nură sfat cu Impăratul, Stürmer trimise o telegramă la Bucu-
rești prin care rugă pe guvernul român să nu târăgănească mai
mult intervenirea sa alături de Aliați. La București nu să bănuia
nici un complot ; mai mult, cererea nu păru extraordinară față
de situație. Chiar la Aliați întrebarea eră pe toate buzele : *Când*
va interveni România ? Ea nu intervenise prin simplul fapt că
nu eră complet pregătită. Germania știea aceasta și cu ajutorul
lui Rasputin ea își întocmise *un întreg plan de năvălire*. Cu toate
că nepregătită, România fu silită de Stürmer să înceapă ostili-
tățile. Nouă spre zece zile după trimiterea mesagiului din Ber-
lin, *România a declarat oficial războiul în contra Austriei*. Ber-
linul chiuiă de bucurie și sinistrul dărământor al Rusiei își frecă
mănile. El presimțea reușita complotului, complot drăcesc nevă-
nuit nici de cel mai reusit dintre diplomați, și care constă *în a*
predă România dușmanului cu imensele ei rezerve de cereale și
de petrol. Rezultatul fu îngrozitor. Armata ruso-română, com-
plet tradată, fu silită să bată în retragere sub presiunea arma-
telor lui Mackensen ; — pe urmă, mai înainte ca Aliații să fie
informați, România și calea ferată din Dobrogea (Cernavoda-
Constanța) cădeau în mâinile dușmanului. După alt ultimatum : *a-*
cum ori niciodată ! al lui Stürmer, dezastrele produse de Cama-
rilă să produsură cu o iuteală fulgerătoare. Făgăduelile primite
de vitejii români fură rupte una câte una. De ce ? Pentru că Ras-
putin, Protopopov și anumiți generali, supuși de falsul călugăr,
susțineau pe primul ministru Stürmer în scopul de a obține *ma-*
rea retragere și năvălirea fulgerătoare a României pentru a o
obligă pe Tar și Imperiul său a încheia o pace separată. În ade-
văr. Rasputin în zilnicele lui vizite la Tzarskoe-Selo, declară *Impă-*
ărătesei și surorilor sale discipole dela Curte că avusese viziu-
nea Tarului și a Kaizerului fraternizând. Interpretând-o ca o în-
științare cerească, el hotărâse aproape pe Impărat să semneze o
declarație de pace. Dar deputatul Miliucov și tovarășii lui desco-
periră la timp această faptă vicleană și pace nu s'a mai cerut“.

În Franța și Anglia nu să știea nimic din toate acelea ce să
petreceau în Rusia. Stürmer o spunea la toată lumea și în gura

mare că va duce războiul până la victoria finală. Iar Protopopov făcuse declarații de preținie Angliei, asigurând despre aceasta pe Lloyd George, când s'a dus la Londra în calitate de vice-președinte al Dumei. Nimenea nu bănuia pe omul sfânt și pe făcătorul de minuni că ar fi ambasadorul secret al asasinului dela Potsdam, căci Rasputin pretutindena pe unde să ducea afișa ura lui încontra Kaizerului și atâta lumea cu înverșunare pentru continuarea războiului.

Marii Duci Nicolae, Dimitrie și Sergie, cu Miliucov, Puriskievici, Guicov, Lyov și alți patrioți ruși, bănuiau de câțva timp că lucruri necurate să petrec la Curtea imperială și că ar fi vorba de o tradare groaznică și s'au pus în urmărire. Camarila la rândul ei a observat aceasta și a căutat să scape de ei dar n'au reușit.

În istorica ședință a Dumei dela 14 Noembrie 1917, Miliucov a dat pe față toate mișeliile și fărădelegile dela Curte, vestejind pe primul ministru Stürmer cu numele de *Iuda trădătorul* și cu mâna plină de un teanc de documente a strigat în gura mare: *Am aci, domnilor, siguranța nelegiuirii; cifrele sunt aci, numărul mărturiilor, piesele de bani, prețul trădării!*

Două ore după această ședință, tot Petrogradul era în fierbere, iar după câteva zile Stürmer fu îndepărtat dela Președinția Consiliului de Miniștri și numit în alt post din apropierea Țarului, unde acum lucră în unire cu baronul Fredericks, altă unealtă nemțească. În locul lui Stürmer a fost numit Trepov.

În sfârșit în noaptea de 15 Decembrie Sfântul Părinte a fost omorât în casa Prințului Yusupov, unde fusese invitat la o orgie. El a fost otrăvit cu cianur de potasiu pus în vin, apoi fiindcă nu vroia să moară repede a fost împușcat cu mai multe gloanțe de revolver și în urmă aruncat în Neva. Abia la 26 Decembrie, după 10 zile, s'a știut cu siguranță că Rasputin a fost omorât și moartea lui a produs mare consternare și dezolare la Curtea imperială. Durerea Împărătesei Alexandra a fost nemărginită și nu să putea măsura decât cu ura pe care o simțea față de persoanele bănuite ca autorii tragediei. Prințul Yusupov a fost arestat în gară, apoi exilat la o moșie alui din Gubernia Kursk. Marele Duce Nicolae a fost arestat în gară când vroia să plece în Crimeia, unde a fost numit comandant. Marele Duce Dimitrie a fost arestat și expulsat pe frontul persan. Puriskievici a putut fugi la Iași. Ancheta judiciară oficială condusă de însuși ministrul justiției Makarov n'a dat nici un rezultat.

Dar odată cu moartea acestui om nelegiuit, vestitul Rasputin, s'a apropiat și sfârșitul Dinastiei Romanovilor. N'a trecut nici trei luni dela moartea lui și Țarul Nicolae s'a scris abdicarea în noaptea 2—3 Mart 1918 în tren, aproape de front. Perechia imperială și Camarila de trădători erau prizonierii aceluia cari voiau să vadă Rusia renăscând, spălată de pângăreala germană și liberată de cultul degradator al criminalului intrigant și bles-

temat, care a fost Grigorie Efimovici Rasputin ! Moartea lui a fost preludiul marei revoluțiuni dela sfârșitul lunii Februar 1918, care a schimbat forma de guvernământ al Colosului Imperiu dela Nord.

Astfel s'au petrecut lucrurile în Rusia și acum cu multă ușurință ne putem explica mersul războiului cu toate tragicele lui peripecii, cari mult chin sufleteșc ne-au produs la toți. Vedeam, simțeam și nu îndrăsniam nici măcar să bănuim tradarea Rusiei. Rasputin și Stürmer, în cap cu Impărăteasa, de origine germană, au fost genii răi ai Imperiului moscovit pe care l'au prăbușit pentru vecie, iar nouă Românilor, deși ne-au înmulțit și mărit chinurile și suferințele, ne-au adus în cele din urmă *cel mai mare folos posibil*. O susțin aceasta cu tărie și deplină convingere, în contra părerii unora, între cari să numără și d. Ion Rusu-Abrudeanu, autorul documentatei cărți : *Pacostea rusească*, cari cred și susțin că sorta României ar fi fost mai bună dacă ei n'ar fi existat, adecă fără tradarea Rusiei. Credința mea neclintită este că fără ei România nici n'ar fi avut timpul ca să intre în războiu, care, desigur, s'ar fi terminat în cel mult doi ani *printr'o pace mai mult de învoială*, iar nu *impusă*, deoarece nici una din părți n'ar fi fost sdrobotită și astfel nu s'ar fi putut dicta o pace în felul aceleia care s'a făcut. Apoi fără trădarea Rusiei este absolut sigur că nu s'ar fi prăbușit nici Imperiul moscovit, nici Imperiul german, nici Monarhia austro-ungară, și prin urmare n'am fi avut *nici Basarabia, nici România Mare așa cum, din fericire, o avem astăzi !* Și eu, cu inima mulțumită și veselă, pun între Sfinții neamului nostru și pe această treime : **Kaizerul, Tisza și Rasputin !**

22 Maiu 1920

În zilele trecute Maiestățile lor Regele și Regina cu prințesa Elisabeta au făcut prima călătorie în Bucovina și Basarabia. Pretutindinea au fost întâmpinați de popor cu cel mai mare entuziasm. La Suceava, la Putna, la Rădăuți și la Cernăuți primirea familiei regale a depășit în splendoare orice închipuire; pe tot parcursul suveranității au fost aclamați cu frenesie de întreg poporul românesc. Tot așa și în Basarabia, la Hotin, la Chișinău și la Cetatea Alba.

Din această călătorie triumfală voiu fixa aici numai strălucita clipă din ziua de 16 Maiu a. c., în care M. S. Regele iubit al poporului român, a petrecut-o la *Putna*, lângă mormântul lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Acolo Regele nostru, făuritorul României Mari, s'a dus să aștearnă Umbrei Marelui Voevod prinusul său de admirație, de cucernicie și de evlavie patriotică.

Ajungând lângă acest sfânt mormânt, M. Sa a fost salutat de primul ministru al țării, generalul Averescu, cu un discurs însuflețit, vrednic de a fi cetit de oricare Român și care sună așa : „Sire. Prea înalțată Doamnă. Să-mi fie îngăduit a mă face ecoul

sentimentelor, de care este firesc să fim cuprinși astăzi când gă-sindu-ne în aceste locuri sfinte, aduși de o pornire atât de înălță-toare a sufletului Maiestății Voastre, nu ne putem opri, — evo-când marele fapte, acăror amintire ne-o deșteaptă mormântul nemuritorului Voevod, — de a face o apropiere între ce a fost și ce este, între ce au făcut strămoșii noștri și ne-au lăsat, și între ce am făcut noi înșine și vom lăsa urmașilor noștri, — dela Ște-fan cel Mare până la Ferdinand I. Cea dintâi cale bătătorită de suferințe și dureri, de asuprimi și așteptare; cealaltă forță neîn-treruptă de neinvinsă rezistență, de necurmată nădejde și de nea-dormită credință în puterea de viață și de isbândă a neamului! Străbătând cu mintea această întinsă cale bogată în suferințe și bucurii și făcând suma lor, la lumina ultimelor mari evenimente, nu putem ocoli constatarea că și unele și altele ne-au oțelit firea în așa măsură, că am putut fi neconținut la înălțimea cerințelor vremurilor. În adevăr și astăzi chiar, în această clipă, cea mai mare din istoria noastră, când de un trecut plin de vitejie să leagă desăvârșirea eroică a visului secular și când întărirea pacinică a isbânzii noastre pare încă amenințată de primejdiile dinafară și dinăuntru, este din cale afară prețioasă și liniștitoare constata-rea că poporul nostru a desvăluit neconținut un minunat amestec de bărbăție și blândețe, de mândrie de neam și de îngăduitoare iu-bire de oameni, de porniri generoase și de simț al dreptății; dar a mai făcut și dovadă că de iubirea lui oțelită de țară s'au sfărâmat întotdeauna neputincioase atacurile primejduitoare, precum și ademenirile otrăvitoare. Și precum a făcut până acum, așa va face și în viitor. Sire. După pilda marelui Voevod Ștefan, Maies-tatea Voastră ați știut să aveți încredere în poporul de care Pro-vedința v'a legat, și cu iubire și abnegațiune identificându-vă cu năzuințele lui sfinte l'ați dus la isbândă și la mântuire. Unind vo-ința Maiestății Voastre cu voința rostită de toate clasele națiunii, Maiestatea Voastră a simțit că jertfa și vitejia poporului trebuie să-l ridice la demnitatea de neatârnare cetățenească precum și la mândria de a să ști stăpân pe pământul pe care-l muncește. Ați simțit această mare necesitate a vremii și ca un gest ce va ră-mâne pe veci în istorie ați înfăptuit-o. Prea înălțată Doamnă. Maiestatea Voastră ați știut pe de altă parte să alinați suferințele cele mai sfâșietoare, să împodobiți jertfele cele mai tragice. Ală-turea cu poporul vostru, în zile bune și în zile rele, ați plâns un plâns cu el, ați nădăjduit cu el, ați crezut în el și cu el. Pentru toate aceste, Sire și Prea înălțată Doamnă, poporul vostru vă mulțumește, poporul vă iubește, precum a iubit întotdeauna pe Voevozii cari au știut să se identifice cu ei. Iar nouă, cei din ge-nerațiile actuale, din toate ținuturile deapurarea unite, cari avem cinstea și norocul a fi în jurul M. Voastre, umbra marelui Voevod ne spune că ne mai rămâne încă o datorie de îndeplinit. Toate credințele, toate ambițiunile, toate puterile, avem datoria să le în-chinăm țării, pentru ca prin muncă fără preget și prin luptă fără

ură să îndrumăm așezarea Unității Neamului pe temelii sănătoase. Pentru acest scop măreț ne este cerut ca în pragul unei vieți nouă, să jertfim din însuși sufletul nostru chiar și cele mai tainice porniri, dacă aceste porniri, sămănând învrăjbirea ar primejdui opera sfințită cu sângele atator viteji. Ar fi un adevărat blestem al lui Dumnezeu dacă nu ne-am arăta vrednici de jertfele făcute și de nădejdea ce pune Maiestatea voastră în fiecare din noi, spre binele și gloria Patriei. Să trăiți Sire! Să trăiți Prea înaltă Doamnă!”

Răspunzând, M. S. Regele a rostit o cuvântare plină de avânt de simțire concentrată, plină de acel sentiment al trecutului pe care atingerea cu cronicile bătrânești, îl dau celor cu sufletul curat ca să le înțeleagă, o cuvântare care în aceste clipe înfățișează un adevărat imn de reculegere și un mare indemn la îndatoririle fiecărui Român. Iată minunatul sfârșit al acestei cuvântări vrednice de a rămâne în istoria națională a neamului românesc: „Și totuși, când am plecat genunchii în fața scumpului Tău mormânt, în sufletul meu s'a născut încă o duioasă rugă, pe care o îndreptăm către Tine ca unui părinte din veac adormit, dar necurmat alături de sufletele noastre. În numele Tău și al marilor Tale fapte am găsit isvorul neseat al răbdării în timpul de umilință și al curagiului în timp de restriște. Insuflă-ne duhul sfintei uniri în inimele noastre, pentru ca să putem duce înaintea greaua sarcină a Statului nostru întregit. Coboare-să raza geniului Tău ocrotitor în sufletele noastre pentru îndreptarea tuturor păturilor sociale pe calea concordiei din care numai poate isvorî adevăratul bine obștesc. Insuflejit de acest gând al unirii cetățenești chemasem aci pe frunțașii țării și ai neamului și mai ales pe acei cari împreună cu mine au luptat îndurând într'un fel sau în altul marile greutăți prin cari am trecut și cari m'au ajutat să văd adus la îndeplinire visul nostru secular, și vroiam să ne împărtășim împreună de bucuria acestei zile înălțătoare și totodată să ne aruncăm privirile asupra viitorului ce ni s'a deschide și să ne gândim că opera unității noastre de Stat și națiune așteaptă încă dela noi multe și îndelungate silințe pentru ca tot ce am dobândit prin atâtea jertfe să fim în stare a păstra și consolida prin înțeleaptă și necurmată muncă. Iar asemenea muncă nu s'a poate îndeplini cu sorți de isbândă decât numai prin unirea tuturor forțelor naționale din vechiul Regat și din ținuturile unite la Patria-mamă, și prin conlucrarea tuturor bărbaților pricepuți la refacerea tuturor ramurilor de gospodărie ale Statului după marile sguduirii prin cari am trecut. Să jurăm în fața mormântului acestui erou național că în împrejurările grele vom fi strâns uniți, având numai un singur gând și o singură simțire: fericirea scumpei noastre Patrii pentru care suntem gata a face orice sacrificiu!”

Aceste sublime cuvinte ale Regelui nostru reprezintă după cum trebuie chintezenta grijilor și dorurilor neamului românesc,

și Maiestatea Sa înțelege acest apostolat regesc în așa fel încât după cum în timpul războiului sufletul Său s'a adăpat din simțirea comună a neamului nostru, tot astfel El să solidarizează cu cele mai mari revendicări ale cugetelor și inimilor noastre, cerând pentru întărirea înăuntru a României întregite! Să urmăăm sfaturile Marelui nostru Rege, cucernicul admirator al lui Ștefan cel Sfânt și vrednicul continuator al lui. Să fim recunoscători bunilor noștri Suverani cari s'au adus aminte cu venerație de sfântul mormânt dela Putna, astăzi eliberat, și au făcut această regească excursiune, care a devenit un adevărat pelerinagiu, în care Marele Rege și Buna Regină s'au dus însoțiți de toate inimile românești. Acolo, lângă mormântul lui Ștefan, sufletele noastre să întăresc și conștiința că generația noastră a liberat Umbra marelui Voevod din lanțurile străine este o înălțătoare forță morală. Acolo, lângă Umbra Voevodului pierdut în noaptea veacurilor și alături de Regele viteaz și Regina milostivă sufletele noastre înțeleg prețul jertfelor, valoarea suferințelor și marea răsplată pe care Dumnezeu o dă mai curând sau mai târziu Dreptății neamurilor, cari s'au făcut datoria pe acest pământ.

24 Maiu 1920.

Ieri, duminică dimineața, la Mitropolia din Capitală s'a ținut ședința festivă pentru a să luă la cunoștință hrisovul Regelui nostru prin care să vestește hotărârea de a să ridică în București o *Catedrală mare* întru amintirea victoriei armatelor noastre care ne-a adus **România Mare**. Mitropolitul Primat *Miron* a rostit cu această ocaziune o cuvântare spunând că generațiunea de astăzi este cea mai fericită dintre toate generațiunile din trecutul de 2000 de ani al neamului românesc. Apoi a dat cetire următorului *hrisov domnesc*: „Prea Sfînțiți Părinți. Infăptuitu-s'a unirea politică a tuturor Românilor prin strădania atâtor minți alese și prin sângele atâtor dintre copiii cei mai buni ai neamului. Laudă îndreptățită lor și slavă nesfârșită Atotputernicului Dumnezeu, care nu ne-a părăsit în neazuri, ci ne-a întărit inima și gândul ducându-ne la isbândă. Astăzi mai mult ca oricând suntem datori să-l preamărim din toată inima cu cântarea: „cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați, căci cu noi este Dumnezeu.“ Această cântare însă trebuie să răsune în **Biserica Mântuirii**, pe care datori suntem să o ridicăm în Capitala tuturor Românilor, ca semn de mulțumire pentru ajutorul Celui prea înalt și ca simbol al unității sufletesti a întregului neam și vecinică pomenire celor răposați pentru infăptuirea României întregite. Iar întru aceasta slujească-ne de pildă bunii noștri strămoși. Pildă să ne fie Ștefan cel Mare și Sfânt, care după luarea Chilei, mulțumi lui Dumnezeu, dătătorul biruinții prin ridicarea Mănăstirii Putnei, de unde a purces atâta duh întăritor în vre-

mile noastre de restrişte. Pildă să ne fie făuritorul Unităţii noastre politice de acum 318 ani viteazul Mihaiu Voevod, acărui mână s'a deşteptat de pe sabia-i fulgerătoare, ca să pună o nouă şi puternică piatră de temelie Mitropoliei româneşti din Alba-Iulia Ardealului, drept mulţumire Celui Prea Inalt pentru biruinţa îndreptăţitei sale lupte. Pildă să ne fie Mateiu Voevod Basarab, care a sămănat pământul ţării cu lăcaşuri dumnezeieşti, ca mulţumire Celui de Sus pentru ajutorul dat întru ajutarea sfinţelor sale năzuinţe. Iar acestea lăcaşuri închinatu-le-a el sfinţilor mucenici ostaşi în conştiinţa dreptei jertfiri a oştenilor săi. Pildă să ne fie şirul de strămoşi, întemeietori de lăcaşuri Dumnezeieşti pentru binefacerile primite de Sus. In sfârşit, pildă să ne fie răposatul Rege Carol I, care ş'a unit gândul cu vechii cîtori, aducând la nouă strălucire minunile dela Argeş şi Trei-Erarhi. Căci sufletul şi jertfa biruitorilor dela Plevna s'au adaugat la temelia şi frumuseţa acestor altare de mulţămire şi proslăvire a Stăpânului tuturor. Noi şi poporul român am avut fericirea a conduce ţara la înfăptuirea visului de aur al strămoşilor: Unirea sa într'un singur Stat naţional. Deci şi sfânta Biserică, care dorim a să înalţă întru amintirea acestui strălucit eveniment să cuvine să fie un moment vrednic de ţelul măreţ ce l'am atîns şi opera tuturor Românilor, ca un simbol al unităţii de neam şi de credinţă. Neamul întreg ş'a încordat vînjoasele-i braţe pentru îndeplinirea scumpului său ideal naţional: neamul întreg să cuvine să-şi arate recunoştinţa către Dumnezeu, dela Care ne vin toate darurile, ridicându-i altar de închinare, pe care ni-l închipuim ca o podoabă a gândului artistic românesc. Iar pentru fericita întrupare a acestui gând al nostru şi pe temeiul orânduiriilor canonice, cer prea sfinţitului Sinod al Bisericei strămoşeşti înalta sa binecuvântare, spre a să putea începe pregătirile pentru ridicarea acestei sfinte Biserici. Şi Domnul va răsplăti celor ce iubesc buna podobă a Casei sale. Al prea sfinţilor noastre cu creştinească dragoste

Ferdinand. Bucureşti, 10 Maiu 1920."

Mitropolitul *Pimen* al Moldovei spune că după cum Alexandru cel Bun, Mircea cel Bătrîn, Ştefan cel Mare şi Sfânt, Mihaiu Viteazul, Neagoe Basarab, Mateiu Basarab, Vodă Carol, ridicau câte o mănăstire sau biserică în urma victoriilor avute, tot astfel şi Vodă Ferdinand I a luat iniţiativa ridicării Catedralei „*Măntuirea Neamului*“. Face urări de sănătate pentru întreaga familie regală. Episcopul *Nifon* al Dunării de jos, propune să să aleagă o comisiune cu reprezentanţi din toate provinciile unite, care să să ocupe cu strângerea fondurilor necesare. Arhierul *Bartolomeiu Bacaoanul* dă cetire răspunsului Sinodului către Rege, prin care mulţumeşte Suveranului pentru frumoasa şi laudabila iniţiativă care a umplut de bucurie inima tuturor credincioşilor. Să dă apoi binecuvântarea Sinodului cântându-să „*Troparul Rusaliilor*.“ Corul întonează „*Imnul Regal*“. Arhierul *Bartolomeiu* rosteşte o cuvântare de încheiere preamărind şi aducând slavă altarelor, după care şedinţa să ridică la ora 12.

31 Maiu 1920.

Cu mare pompă, cu mult entuziasm și cu deosebită înălțare sufletească s'a făcut eri în cetatea Sibului sfințirea și instalarea vrednicului Mitropolit al Ardealului, Dr. *Nicolae Bălan*, ales ca atare cu unanimitatea Congresului spre bucuria întregului neam românesc. Deși tânăr încă, noul Mitropolit a dat multe dovezi despre strălucitele sale calități intelectuale și morale. Fiu de preot dela sat, care s'a crescut la școli opt copii și acuma, la bătrânețe, are fericirea să-și vadă pe cel mai mare fiu ajuns în capul Bisericii, căreia îi slujește încă cu atâta devotament. Noul Mitropolit a cunoscut lupta grea a vieții, ridicându-să din școli fără protecții, prin muncă cinstită și mare dragoste de carte. La facultatea de teologie din Cernăuți s'a câștigat o cultură teologică temeinică, pe care la rândul său a știut s'o împărtășească elevilor ca profesor de teologie și ca director al unei bune reviste teologice pe care o scotea cu mari greutateți la Sibiiu.

Actul sărbătoresc dela Sibiiu nu trebuie privit numai ca ocuparea unui scaun vacant, iar fastul deosebit cu care s'a făcut corespunde de fapt importanței extraordinare pe care instalarea noului Mitropolit al Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului o are în viața poporului român.

Nu voi descrie aci, nefiind locul, toate serbările date cu această ocazie și cari au ținut cu totul 3 zile. Voi spune numai că ceremonia sfințirii întru arhieru și mitropolit a fost oficiată de către Mitropolitul Primat Miron, încunjurat de 7 episcopi și arhierii și de 6 arhimandriți, iar răspunsurile au fost date de un cor mixt compus din 70 de persoane.

Vrednic de însemnat este că hirotonirea unui Mitropolit al Ardealului de către un Primat al Ungro-Vlahiei este un eveniment pe care istoria noastră bisericească nu l'a mai cunoscut de peste două veacuri, de 222 de ani. În anul mântuirii 1698, Domn al Munteniei fiind Constantin Brâncoveanu și Mitropolit al Ungro-Vlahiei prea vrednicul Teodosie, a fost hirotonisit în Catedrala mitropolitană din București ultimul mitropolit ortodox din Alba-Iulia, Atanasie. După trecere de două veacuri acest eveniment s'a putut din nou împlini în sfânta Catedrală din Sibiiu, în ziua de eri, *30 Maiu 1920*, când a fost hirotonisit I. P. S. S. Mitropolitul *Nicolae*.

Cu această ocaziune Mitropolitul Primat Miron a rostit o cuvântare, care vă rămânea ca una din paginile cele mai înălțătoare din istoria noastră bisericească. După ce a arătat rolul pe care l'a avut în ridicarea mândrului locaș dumnezeiesc din Sibiiu, Mitropolitul Primat a exprimat măreția clipei când i-a fost dat să treacă din nou pragul Sfântului locaș prin aceste cuvinte: „Dar n'am gândit eu niciodată că preaputernicul și dreptul Dumnezeu, Cel ce conduce destinele popoarelor, mă va învrednici vr'odată să intru în acest sfânt locaș, încunjurat de cei mai înalți ie-

rari ai tuturor Românilor, în calitate de Mitropolit Primat al României, căreia să-i aparție și înstreinatul nostru Ardeal și în prezența sftnicului Maiestății Sale Regelui în treburile bisericești, a marilor cugetători și învățați ai Neamului și a unor viteji generali ai țării, cari au contribuit la desrobirea lui. Și iată acum vin ca urmaș al vestitului și prea vrednicul mitropolit al Ungro-Vlahiei Teodosie din Veștem, ca după 222 de ani să-mi dați sama despre modul cum ați condus în vremuri de grele furtuni naia ortodoxismului român și cum ați lucrat pentru salvarea lui și prin el neamul românesc“. Legăturile erarhice și sufletești dintre Mitropolia Ungro-Vlahiei din București și Biserica ortodoxă din Ardeal, au fost apoi evocate de Mitropolitul Primat, care a reamintit tot ajutorul moral și material pe care Domnul Constantin Brâncoveanu l'a dat pentru păstrarea și întărirea legăturilor sufletești seculare dintre cele două Biserici. Apoi I. P. S. S. a continuat astfel : „Cu toate că în măsura cea mai abondentă ați avut parte de toate urmările grele ale loviturii cuprinse în cuvintele Scripturii : *Bate-voiu păstorul și să va risipi turma*, totuși din cenușa morții așa zicând ați reinviat, v'ați știut reculege, v'ați știut întări și astfel ați salvat nu numai românismul ortodox sau ortodoxismul românesc, ci cu ajutorul Macedo-Românului *Șaguna* și a tuturor preavrednicilor erarhi și frunțași ai Bisericii de aci, ne prezentați o Biserică conștie de tăria credinții sale și bine organizată, încât, — pe lângă toate mizeriile îndurate, pe lângă toate umilirile și persecuțiile grele, la care au fost supuși erarhii și preoții, — cu liniște deplină puteți afirma „Luptă bună am luptat, credință bună am păzit“. Ce-i drept *Unirea* a sfâșiat în două turma poporului român, dar mulțumită geniului nostru național și tenacității extraordinare a poporului nostru, precum și a atâtor scriitori și bărbați vrednici ai bisericii surori unite cu Roma, — această sfâșiere dureroasă n'a avut pentru Români acele urmări funeste ca la alte popoare din fosta Ungarie, ci dimpotrivă, Români au știut și din acest atac străin să tragă foloase pentru neam și cultura lui, încât puternica conștință națională a ambelor Biserici surori ne îndreptătește a nedăjdui că geniul națiunii noastre va pregăti sufletele și împrejurările și va încălzi dragostea de frate până la acel grad, când, fermecați de unirea politică, ne vom închege și sufletește în aceeași unitate de lege și credință, căci este prea firească vorba poetului : *Că toate cum e'n fire să'ntorc la matca lor*. Răbdat-ați până la sfârșit și iată ceasul mântuirii a sosit ! Bătrâna noastră maică sfânta Mitropolie a Ungro-Vlahiei, mânată de dorul ferbinte pe care numai o inimă de mamă îl știe simți de ași revedea și regăsi pe fica-i înstrăinată, n'a avut răbdare a mai aștepta, ci luându-și toiagul plecării, iată vine la voi ca să vă îmbrățișeze cu un ceas mai iute și să reia din nou și pentru vecie firul întrerupt al vechilor și atât de folositoarelor legături erarhice, pe care și cu ajutorul vostru și al Bisericii din celelalte provincii româ-

nești sperăm ale desăvârși pe temelile tari ale unei autonomii cu viață constituțională, mai ales că nici în vechiul Regat nu există un singur erarh, care să nu dorească din toată inima a să da bisericii autocefale întregite o asemenea organizație, aptă a contribui și pe viitor, cu tot mai bun succes la închegarea și mântuirea neamului și la consolidarea Patriei, pentru care și în trecut cu atâta pricepere a lucrat“. I. P. S. S. Mitropolitul Primat își termină cuvântarea astfel : „Iar acum îndreptez cuvântul meu către tine, iubite în Hristos frate Nicolae, care cu ziuă de astăzi te-ai înălțat la vrednicia treptei arhieresti. Fi fericit, că ai scăpat de umilirile și sbuciumările celor ce Ț-au precedat în scaunele episcopioilor de aci, începând cu patimile lui Simion Ștefan, Sava Brancovici, Vasile Moga și până la umilirile de tot soiul a celor din zilele noastre. De aceea aștept ca întregă energia tineretelor s'o întrebuințezi pentru munca pozitivă a lătirii credinții evanghelice, a îndreptării moravurilor, a spoirii așezămintelor de cultură bisericească și de filantropie, făcând ca această ramură a maicii noastre Biserici strămoșești să devie cât mai rodnică, pentru fericirea vremelnică și vecinică a poporului credincios. Întru îndeplinirea acestei grele chemări, aibi încredere în cel de sus“.

Au vorbit apoi episcopul Ioan al Aradului și ministrul Negulescu, după care iă cuvântul noul Mitropolit rostind o înălțătoare cuvântare, prin care arată programul său de directivă și muncă, program foarte bogat și pentru îndeplinirea căruia cere ajutorul lui Dumnezeu și concursul iubitului său cler și popor. „Apelez, zice I. P. S. Sa, la munca fără preget, la munca ordonată de țintele care strălucesc înainte și nu dibuind pe căi șovăelnice. Aceasta o îndrept către clerul și poporul meu cel prea iubit, lăsând în sarcina mea grija materială a zilei, iar ei îndrumându-să în calea sufletească. Am înaintea mea figura Erarhului care vede trebuințele poporului său. Năpasta rășboiului ne impune trebuința de a făuri suflete mai solide prin educație. Văd chip de Arhiereu care coborând focul de sus, îl împarte din inima sa în scânteieri, cari să scoboară în toate sufletele. Ne gândim plini de recunoștință la aceia cari prin jertfa inimii, una făcându-să cu idealul de veacuri, au ridicat steagul căzut din mâna lui Mihaiu și l'au împlântat deasupra Carpaților. Dumnezeu să coboare binecuvântarea sa asupra lor și a Tronului și să ne dea vremuri cu pace pentru înflorirea pământului și sufletului românesc. Amin“.

Astăzi, luni 31 Maiu, a patra zi, întreg publicul vizitator și localnic, având în frunte pe Capii Bisericii, au făcut un pelerinaj la Rășinari, la mormântul fericitului și adormitului întru Domnul, vrednic de amintirea vecinică a neamului nostru, Arhiepiscopul și Mitropolitul *Andrieu Șaguna*. Cu această datorie pioasă împlinită a luat sfârșit marea sărbătoare a bisericii noastre naționale.

4 Iun. 1920.

Tratatul de pace cu Ungaria s'a semnat astăzi, Vineri, la Versailles în Galeria care leagă Micul de Marele Trianon. Acest tratat va purta numele de Tratatul dela Trianon și va sta alături de tratatele dela Versailles, dela Saint-Germain și dela Neuilly. Scena a fost lipsită de ceremonial, fiind numai o copie redusă a faimoasei semnări germane dela Versailles din anul trecut. Figurele cele mai cunoscute erau Millerand și Lordul Derby, șezând unul lângă altul. În fața lor un loc special a fost rezervat pentru Regele Greciei Alexandru.

Ziua de Vineri, 4 Iunie 1920, a fost pentru Ungaria o zi de doliu general. Toate serviciile de utilitate publică au încetat serviciul ; s'au oficiat servicii speciale în toate bisericile din Budapesta și Regat ; căile ferate din întreg cuprinsul țării n'au funcționat ; tramvaiele au stat pe loc și toate prăvăliile au fost închise. Este și drept ca cel puțin o singură zi să fie și Ungaria cernită, după ce sute de ani Români din Ungaria au fost în mod statornic în doliu. Și apoi, nu trebuie să uităm noi Români ziua de 24 April 1918, ziua a 3-a de Paști, zi dureroasă de doliu național, în care s'a semnat *tratatul de pace dela București*, la ora 12, în Palatul dela Cotroceni, tratat care ne-a ciuntit scumpă noastră Țară de toți munții ei și ne-a impus datorii de războiu peste puterile noastre, cu toate sutele de mii de morminte închise de curând peste tot atâtea vieți jertfite pentru marele și sfântul nostru ideal ! În acea zi așa de tristă pentru noi, câtă bucurie și veselie stăpânea Capitala Ungariei și ce cântare de biruință resună pe tot cuprinsul mândrului Regat al Sfântului Ștefan ! Poruncit-au ca și clopotele bisericilor românești să sune credincioșilor victoria Ungurilor, iar preoților români să înalțe rugăciuni către Atotputernicul pentru sdrobirea României ! Mărire ție Doamne, mărire în vecii vecilor, că ne-ai dat drept răsplată Tratatul de pace dela Trianon !

Acest tratat are următoarele clauze relative la România :

Art. 45. — Ungaria renunță în favoarea României la toate drepturile și pretențiunile sale asupra acelor teritorii ale fostei Monarhii austro-ungare, cari sunt dincolo de hotarele fixate în Art. 27 și pe care actualul tratat, sau orice alt tratat care are de scop arangiarea chestiunilor actuale, le recunoaște că aparțin României.

Art. 46. — În decurs de 15 zile (două săptămâni) dela intrarea în vigoare a actualului tratat, să înființeze o comisiune de 7, și anume : 5 membri numiți de puterile aliate și asociate, unul de România și unul de Ungaria, pentru a trage la fața locului linia de graniță fixată în articolul 27.

Art. 47. — Proporția și felul sarcinilor financiare pe cari România va avea să le suporte pe urma teritoriilor trecute sub dominațiunea ei, vor fi stabilite corespunzător articolului 186

(partea IX) a prezentului tratat. Înțelegeri ulterioare vor arăta toate acele chestiuni care n'au fost tranșate prin prezentul tratat și cari ar urma eventual din faptul cedării teritoriului amintit. Clauzele relative la protecțiunea minorităților din Ungaria sunt înșirate în articolele 54—58 (partea IV).

Prin semnarea tratatului de pace cu Ungaria s'au încheie în mod oficial și pentru noi Români marea dramă ai cărei actori am fost. Statul artificial care s'au mândrea cu o existență milenară și în care milioane de oameni de diferite naționalități gemeau sub cel mai greu jug ; — Statul care nu s'au putea menține decât prin tirănie înăuntru și agresiune înafară, așa încât eră o amenințare permanentă pentru liniștea și siguranța Europei ; — Statul acela nu mai există nici de fapt, nici de formă. În locul lui a rămas o Ungarie potrivită cu numărul și însemnătatea poporului unguresc, adică un Stat natural, care va putea trăi și să va putea desvoltă în liniște, dacă oamenii chemați la cârma lui își vor da samă de condițiile noiei întocmiri a așezământului european. Dacă fruntașii Ungurilor vor înțelege că o reîntoarcere la starea din trecut este peste putința omenească și dacă vor ști să-și lumineze poporul în privința aceasta, atunci Ungaria și numai atunci nu va avea să s'au teamă de vecinii ei și în deosebi de România și va putea să-și întrebunțeze toate puterile pentru vindecarea rănilor, pentru împlinirea lipsurilor și pentru îndrumarea poporului maghiar pe căile adevăratei civilizațiuni europene. Într'o asemenea lucrare Ungurii pot conta pe concursul vecinilor și pe sprijinul binevoitor al marilor puteri, iar eu voi încheia această zi istorică, această zi mare și sfântă pentru neamul nostru, strigând din toată inima : Trăiească România Mare, în vecii vecilor !

17 Iun. 1920.

Alegerile pentru Cameră și Senat s'au terminat în tot cuprinsul României Mari. Rezultatul acestor alegeri a fost pentru partidul guvernamental, zis al poporului, un succes deplin, ca să nu zicem un triumf. Cei 369 deputați din cari s'au compune noua Cameră s'au împart astfel : partidul poporului 214 (vechiul regat 122, Bucovina 6, Ardeal 66 și Basarabia 20) ; federația 34 ; socialiști 19 ; democrați 14 ; liberali 9 ; țărăniști basarabeni 25 ; partidul național din Ardeal 28 ; Sași și Șvabi 8 ; independenți 5 ; evrei 1 ; ucraineni 1 ; germani 1 ; țărăniști ardeleni 6 ; nelămuriți 4. Tot așa și la Senat, candidații guvernului au reușit în majoritate covârșitoare.

Prin aceste alegeri guvernul generalului Averescu a câștigat sprijinul puternic al unei majorități compacte și ne place să credem și omogenă, cu același program politic, și cu ajutorul căreia va putea rezolvă toate problemele dela ordinea zilei, așa de necesare consolidării și progresului mândrului nostru Regat.

Aceste alegeri au și o mare importanță din punctul de vedere

al luptei dintre Români și elementele străine din țările alipite. În aceste țări alipite lupta a fost dată pe deoparte între Români, împărțiți în 2—3 tabere, și între celelalte naționalități pe de altă parte. Ei bine, Românii au trimis în Parlament o mare majoritate, aproape unanimitate, pusă în serviciul ideii de unitate națională și ordine. Străinii, adevă Ungurii, cari odinioară sub ocrotirea unor legi nedrepte își formau majorități zdrobitoare, — abia 3-4 Români reușind să să strecoare în Parlamentul din Budapesta, pentru a protesta acolo încontra nedreptăților strigătoare la cer făcute neamului lor, — acești străini, cari voiau să arate Conferinței de pace că Ardealul este unguresc și Basarabia rusească, astăzi, sub regimul votului universal, formează numai mici însule răslețe în Parlamentul românesc, — dovedind prin aceasta că Românii, chiar învrăjbiți fiind în 2—3 tabere, formează imensa majoritate în aceste ținuturi. Acesta este marele învățământ al acestor alegeri și el este cu atât mai bine venit cu cât Budapesta este în mare doliu pentru „*ținuturile ungurești robile*“; cu atât mai util cu cât constituie în aceleași timp un adevărat *plebiscit*, alegerile făcându-să cu votul universal și dându-să puțință fiecărei naționalități să să exprime liber. Căci Românii nu s'au gândit nicăiri să împedice minoritățile dela manifestarea liberă a voinței lor, ba, din contră, în cercurile în cari formau majoritate nici nu li s'au opus contra-candidați. Minoritățile au pătruns în Parlament conform însemnătății lor numerice, adevărind prin această caracterul profund românesc al ținuturilor alipite. Altă constatare îmbucurătoare este și faptul că minoritățile au trimis în Parlament reprezentanți ai ideii de ordine și în marea lor majoritate partizani ai unei înțelegeri cu Românii. Au fost invinse și tendințele unei părți dintre intelectualii Șvabi cari voiau o autonomie inadmisabilă într'un Stat unitar ca al nostru. De asemenea au fost învinse mai pretutindeni și elementele bolșeviste, cari n'au reușit să aibă decât 2—3 reprezentanți. Acum, la muncă serioasă pentru binele obștesc al Patriei!

18 Iun. 1920.

În urma alegerilor, guvernul s'a remaniat astfel: Generalul *Al. Averescu*, președinte al consiliului de miniștri; *Tache Ionescu*, ministru la externe; *D. Greceanu*, la lucrări publice; *C. Argetoianu*, la interne; *Mateiu Cantacuzino*, la justiție; *N. Titulescu*, la finanțe; *Const. Garoflid*, ministru de Stat, președinte al comitetului agrar; generalul *I. Rășcanu*, la războiu; *Octavian Goga*, la culte și arte; *T. Cudalbu*, la domenii; generalul *I. Văleanu*, la comunicații; *P. Negulescu*, la instrucția publică; *Oct. C. Taslăuanu*, la industrie și comerț; *Gr. Trancu-Iași*, la muncă și ocrotiri sociale; *Anton Mocioni*, ministru al Ardealului; *Ion V. Stârcea*, al Bucovinei; *Nița Serghie*, al Basarabiei; *I. C. Atanasiu*, subsecretar de stat al refacerii și aprovizionării.

Credința multora este că guvernul prin această remaniere s'a

intărit, câștigând nouă și recunoscute forțe de muncă, dar iarăși mulți să tem dincontră că prin această remaniere s'au introdus în guvern elemente disolvante, cari vor nimici omogenitatea partidului poporului și de această părere este și scriitorul acestor rânduri. Dar, viitorul va arăta de partea căroră este adevărul.

20 Iun. 1920.

Astăzi s'a deschis al doilea Parlament al României întregite cu toată ceremonia stabilită prin programul oficial. M. S. Regele a fost însoțit de M. S. Regina și a cetit cu glas puternic următorul mesagiu: „Domnilor Senatori, Domnilor Deputați. Situațiunea politică internă de acum două luni, precum și rezultatul alegerilor parțiale din luna Februar, M'au pus în necesitatea de a consulta din nou corpul electoral al țării, pentru ca națiunea să-și arate în termenul hotărât de Constituțiune voința sa față de împrejurările mari prin cari trecem. Acum când țara s'a pronunțat, viu în mijlocul reprezentanților națiunii, cu deplină încredere că, punând interesele Patriei mai pesus de orice altă preocupare. Corpurile legiuitoare vor da țării legile ce așteaptă dela ele. Domnilor Senatori, Domnilor Deputați. Un câmp foarte vast de activitate vă stă deschis înainte și chemarea domniilor voastre este din cele mai frumoase, dar și din cele mai pline de răspunderi. După ce armatele noastre viteze, sprijinite de puterea de rezistență a întregii națiuni au isbutit, prin jertfe atât de simțitoare, să lărgească hotarele țării, pentru ca să cuprindă în ele întreg Românismul, rămâne acum, nu mai puțin, greaua sarcină de a statornici ordinea noastră lăuntrică, pe temelii cu totul corespunzătoare noiei stări de lucruri și noilor cerințe ale timpului. Opera aceasta, la care sunt chemați a pune umărul toți Românii la olaltă, este uriașă. Infăptuirea ei va dura mult și nu va putea fi desăvârșită decât cu concursul patriotic și luminat al tuturor puterilor vii ale națiunii, călăuzite numai de dorul de țară. În această scurtă sesiune extraordinară, pe lângă ratificarea tratatelor de pace, vor trebui cercetate legile ce am fost nevoit a decretă provizoriu. Prin ratificarea lor, le veți da tăria definitivă pentru ca în aplicarea lor să fie înlăturată orice nesiguranță. O neîntârziată deslegare cere statornicirea și echilibrarea bugetului, precum și îndrumarea sistematică a lucrărilor de improprietărire a țăranilor din ținuturile eliberate, cu măsuri analoage celor în curs de aplicațiune deja în vechiul Regat. Până la deschiderea sesiunii ordinare de toamnă, diferite comisiuni din sânul domniilor voastre vor întocmi, cu guvernul Meu, proiectele de legi pentru marile reforme ce noua stare de lucruri ne împune și din care va trebui să iasă noua așezare a Statului. Domnilor Senatori, Domnilor Deputați. Nimic nu poate asigura mai bine prepășirea unei țări, decât un just echilibru între diferitele interese, pentru ca cu concursul tuturor să poată creia o stare de lucruri multumitoare pentru fiecare în parte, fără nici o distincțiune și binefăcătoare pentru toți. Făcând

apel la patriotismul luminat al tuturor, învoce binecuvântarea Atotputernicului asupra lucrărilor domniilor voastre. Sesiunea extraordinară a Corpurilor legiuitoare este deschisă. **Ferdinand** (Urmează semnăturile tuturor miniștrilor).

21 Iun. 1920.

Investitura I. P. S. Părintelui Nicolae Bălan ca Mitropolit al Ardealului, s'a făcut cu întreaga solemnitate obicinuită în asemeni

Mitropolitul Nicolae Bălan.

ocaziuni în vechiul Regat, la Palatul Regal din București. I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae luând cărja episcopală din mâna M. S. Regelui a rostit o scurtă cuvântare prin care ș'a arătat mulțumirea ce o simte ca fruntaș al Bisericii creștine din Ardeal. Aminteste apoi grija pe care marii Voevozi și erarhi ai Bisericii ortodoxe au avut'o față de neamul Bisericii române din Ardeal, pe care au dotat'o cu cărți și ajutoare.

M. S. Regele a rostit următoarea cuvântare: „Inalt Prea Sfinte Părinte. Cu deosebită bucurie am întărit alegerea Inalt Prea Sfin-

ției Tale, în scaunul Mitropoliei ortodoxe a Ardealului și potrivit vechilor datine sunt fericit ați încredințat astăzi cărja mitropolită. Din timpurile slăviților Voevozi cari își întindeau stăpânirea asupra ținuturilor de peste Carpați, unde s'au revărsat atâtea binefaceri creștinești, pentru întâia oară Mitropolitul Românilor ortodoxi de peste munți primește toiagul său arhipăstoresc din mâinile Regelui tuturor țărilor românești, pe veci unite. Să mulțumim Atotputernicului că ne-a învrednicit să trăim în aceste timpuri de mărire, dar totodată să-l rugăm cu smerenie a ne întări sufletele după măsura acestor vremi. Căci dacă ținta nemuritorului Andreiu Șaguna, pe scaunul căruia te-ai înălțat, a fost ca Mitropolia neatârnată înființată de dânsul să cuprindă pe toți ortodoxii din Ardeal și Bucovina, nouă ne-a fost dat să-i vedem adunați într'un singur mănunchiu dela Nistru la Tisa și din munți până la malul Dunării și al Mării. Minunea visată de strămoși s'a îndeplinit, dar datoria noastră este să ne arătăm vrednici de însemnătatea acestor momente istorice. Și precum biserica noastră națională a fost chiagul unității sufletești în trecutul atât de apă-sător, tot așa trebuie să fie, și cu mai multă putere, acum când să așezeze temeliiile României întregite. În acest scop cuvântul de ordine care trebuie să ne însuflețească este acesta: Să ne apropiem de popor pe toate căile și în toate zilele vieții noastre. Între aceste căi, aceea a bisericii și a credinții stă deasupra tuturor, pentru că sub aripile binefăcătoare ale bisericii să adăpostesc sufletele noastre. Ea ne întâmpină la intrarea noastră în viață, ea ne petrece când am închis ochii pe vecie, ea ne binecuvântează în ziua cea mai sfântă a tinereții noastre și tot ea ne mângăie și ne întărește în ceasurile cele mai grele ale traiului nostru pe pământ. Însuflețirea cu care ai fost întâmpinat din partea tuturor cu prilejul sfințirii arhieresti în marea Catedrală a Sibiului este semnul cel mai vădit al încrederii că vei răspunde pedepșit la înalta chemare de păstor sufletească al creștinilor ortodoxi de peste munți. Din toată inima vă mulțumesc pentru mărturisirile de dragoste și devotament ce Ne-ați arătat Reginei, Mie și Familiei Mele, urându-vă mulți ani de fericită și rodnică arhipăstorie“.

25 Iun. 1920.

Marele basarabian *Ion Pelivan*, cunoscutul luptător pentru cauza națională în Basarabia, și care, în calitate de delegat la Conferința păcii din Paris, a contribuit în măsură mare la obținerea marelui succes diplomatic, prin recunoașterea de către Consiliul suprem a drepturilor noastre asupra uneia din cele mai frumoase părți ale României dintre Prut și Nistru, la întoarcerea sa în Chișinău a fost sărbătorit de către prietini și admiratorii săi. Pentru aceasta s'a dat o masă comună în sala Cercului orașului, la care au luat parte peste 150 de persoane: profesori, medici, preoți, magistrați, avocați, etc. S'au ținut mai

multe cuvântări pline de laudă pentru sărbătorit, pentru munca cinstită și încordată ce a desfășurat în toată viața lui pentru binele Basarabiei. La toate aceste cuvântări, d. Pelivan a răspuns prin cuvinte simple și adânc simțite mulțumind pentru măgulitoare atenție și pretineasca dragoste a celor de față și, înlăturând persoana sa, a evocat încă odată momentul norocos pentru țară al deplinei și în veci înfăptuitei uniri a Basarabiei cu patria-mamă. Iată cât de frumos a cuvântat d. Pelivan, evocând suferințele marilor luptători naționali, cari prin gândul lor îndrăzneț, inima lor caldă și suferința grea au rămas, în cartea neamului românesc dela Nistru, ca tot atâtea icoane duioase și sfinte. „Vocabularul graiului meu moldovenesc, zice d-sa, este destul de modest ca să vă mulțumesc pentru elogiile ce ați adus activității mele. Sunt măgulit și emoționat de toate cele ce am auzit aci, și să știu că unde sunt emoții multe sunt foarte puține cuvinte. Cred că întrunirea n'a fost pentru modesta mea persoană, ci a fost dorința Românilor de a sărbători încă odată **unirea**. După cum suferințele și durerile, dacă le împărtășești pretililor, devin mai ușoare, tot așa și bucuria o simțim mai mult dacă o împărtășim mai mulți. Unirea Basarabiei cu Patria-mamă s'a făcut și s'a recunoscut de către Conferința de pace, pentru că ea a isvorit din voința neamului românesc din Basarabia. Dușmanii noștri spuneau că *unirea* a fost invenția blocului moldovenesc, cumpărat de Români, și a delegațiunii basarabiene la Paris. Vorbind de unire, nu pot să nu-mi aduc aminte de apostolii națiunii din veacurile trecute, cari au păstrat focul sfânt al Patriei și au suferit pentru ideea sfântă a dreptății românești, predicând din generație în generație iubirea de neam. D-voastre din vechiul Regat, cunoașteți pe *Hășdeu*, *Stamate*, *Donici*, *Ruso*, dar foarte puțini sunt aceia cari au cunoscut pe scriitorul *Petrino*, pe mareșalul nobilimii *Scarlat Dimitrie Sturza*, pe *A. Cotruță*, *E. Gavriliță* și alții. Din această pleiadă de mari oameni, mă opresc asupra lui *Scarlat Sturza*, care a prezis nu numai unirea Basarabiei cu Patria-mamă, dar *Imperiul român*, întrunind toate țările locuite de Români. Un cronicar al vremurilor de atunci, *Vighel*, de origină germanobaltică, dar Rus șovinist să miră cum *Scarlat Sturza*, care a căpătat o așa mare cultură, — vorbea în perfecție 15 limbi. — își poate închipui un *imperiu român*, când Valachia este impilată de Fanarioți, Ardealul de Unguri, Bucovina de Austriaci. Contemporanii n'au putut pricepe pe *Scarlat Sturza*. Din această pildă mă opresc asupra unui alt mare Român : *N. Casso*. Nu vreau să vorbesc de activitatea sa politică. Știm că la 1860 să pregătea în Polonia revoluția. Având legătură cu revoluționarii poloni, prin poetul *Mateevici*, ale cărui lucrări le-am găsit la Paris și sper să le editez în curând, el s'a hotărât să facă revoluție și în Basarabia pentru a o realipi la Patria-mamă. Cuvintele lui erau lege pentru țărani, care îl purtau din sat în sat ca să-l ascundă de poliție și își puneau viața lor în pericol pentru el“. D. Pelivan regretă

că faptele acestor mari patrioți, zac prin biblioteci și adresându-să d-lor St. Ciobanu și Siminel le spune că sunt datori să studieze viața acestor mari patrioți pentru a fi pildă tuturor generațiilor viitoare. „Când la 3 Mart 1920 să iscăleau drepturile noastre în Basarabia am zis : „Acum slobozește Doamne pe robul tău că văzură ochii mei visul antemergătorilor noștri“. Sosind acasă însă constat că Cetatea noastră este amenințată de forțele întunerecului, de puterile iadului, care vor să zădărnicească munca desfășurată. În numele acestor mari apostoli, în numele celor 800.000 de soldați cari ș'au vărsat sângele pentru neamul nostru, apelez la patriotismul d-voastre în lupta contra duhurilor rele. Sunt fericit că la această adunare au luat parte reprezentanți din toate profesiunile, sunt fericit pentru această bucurie românească care însemnează încurajare pentru lupta grea a viitorului strălucit hărăzit țării românești. Pentru acest viitor, pentru viitorul României Mari, dați-mi voie să închin paharul meu“.

28 Iun. 1920.

În ziua aceasta ar fi să să sărbătorească două aniversări ale epocii celei mai mărețe din istorie. — Ziua de 28 Iunie 1914, în care arhiducele Francisc Ferdinand al Austro-Ungariei a căzut victimă atentatului săvârșit de tânărul patriot sârb *Princip*, pe o stradă din *Seraievo* și care a fost numai un *pretext* de mult timp așteptat de Wilhelm II pentru a turbura Europa și ași cuceri titlul de **Impăratul lumii** (Kaiser der Welt). — Cinci ani mai târziu, în ziua de 28 Iunie 1919, la Versailles, plenipotențiarilor mândrului Imperiu german iscăleau cu capul plecat *Pacea impusă de Înțelegerea victorioasă*. Mai multe salve de tun salutară acest mare eveniment. În parcul strălucitor dela Versailles, mulțimea să îngrămădea plină de un entuziasm delirant ; toți aplaudau și strigau: **Trăiască Franța!**

Cumcă asasinarea arhiducelui Francisc Ferdinand a fost numai un pretext pentru Wilhelm II să poată dovedi și prin cele ce urmează.

În luna Decembre 1914 și Ianuar 1915, ziarul englez „*Cassell's Magazine*“, a publicat *Memoriile contelui Axel de Schwering*, care a fost în copilărie camaradul de joacă al Kaiserului și de atunci s'a bucurat de prietinia intimă a lui. Memoriile acestea arată convorbirile extraordinare care au avut loc între Kaiser și contele de Schwering, în momentul în care eră să izbucnească războiul mondial. Convorbirile, care au îndepărtat pe Kaiser de prietinel său, arată lămurit că stăpânul Germaniei a lucrat și s'a preparat pentru acest războiu încă de mulți ani. Contele de Schwering s'a sinucis în casa sa după ce a izbucnit războiul și memoriile lui au fost comunicate ziarului mai sus pomenit, în același timp cu scrisoarea contelui către Impăratul Wilhelm, pe care o public și eu mai la vale. Memoriile contelui sunt de mare

interes prin naturalul și adevărul lor, demascând politica mincinoasă a lui Wilhelm II precum și lipsa lui de sinceritate față de prietinii săi cei mai devotați și mai încercați.

Memoriile contelui de Schwering încep cu ziua de 30 Iunie 1914, a doua zi după tragedia dela Seraievo, care a avut o înrâurire covârșitoare asupra hotărârii Kaiserului, care, de altfel, de mult să gândea și să prepară pentru un războiu mare din care va eși *ultimul triumf al civilizației Germaniei și al politicei germane*. Apoi să arată toate peripețiile cari s'au desfășurat până la izbucnirea războiului și cum contele a încercat în toate convorbirile avute cu Împăratul său ca să-l abată dela această pornire care nu poate să fie în folosul poporului german, ci d'impotrivă va face ca el să piardă tot ceea ce a câștigat în cei o sută de ani, dela Napoleon cel mare încoace.

Războiul a izbucnit cu toată furia, neutralitatea Belgiei, garantată pîntr'un tratat semnat și de Prusia, a fost violată și acest colț de raiu european a fost teatrul celor mai îngrozitoare priveriști, cari au uimit lumea.

Iată cum își încheie contele de Schwering memoriile, în cea din urmă zi a vieții lui din luna Septembrie 1914 : „N'am avut curajul să continui jurnalul meu ; în adevăr mi-e rușine să reiau condeiul după toate suferințele mele din săptămânile trecute ; până azi m'am luptat ca să nu-mi mărturisesc adevărul mie însu'mi, fiindcă nu voiam să-l admit. Acum nu mai e cu putință. Am văzut de ce este capabil Împăratul. Am văzut sate în Belgia arse și culcate la pământ. Am văzut copii și femei, fără casă și fără scop pribegind printre ruinele, cari odinioară erau câminuri înfloritoare. Am văzut cadavre de băieți, de bătrâni și de tinere fete, asasinați fără apărare. Am văzut atâtea mizerii, atâtea suferințe, atâtea rele, atâtea nesocotință a legilor lui Dumnezeu și a oamenilor, încât mă mir că nu am înnebunit încă la vederea unor spectacole așa de cumplite. Peste tot pe unde au trecut armatele germane, au lăsat dezolațiunea și grămezi de ruine fume-gânde ca martorii ai trecerii lor. Mă întreb : ăsta-i războiul ? Des-nădejdea mă cuprinde. Mai face să trăiesc într'o lume care poate să surâză la atâtea infamii și grozăvii ? Nu e mai bine să sfârșesc odată pentru totdeauna cu suferințele acestea, care mă sugrumă, și cu propria mea viață, care de acum înainte nu mai poate fi foloșitoare, fiindcă simt că îmi e imposibil să continui a servi un monarh capabil de acțiuni atât de sângeroase, ca acele de cari Wilhelm II este vinovat. Să servesc pe altul nu pot, căci prea multe tradiții de familie mă leagă de această nefastă casă a Hohenzollernilor, care azi a devenit blestemul Europei. Cu toate acestea, înainte de a face ceva irevocabil voi face o ultimă încercare. Voiu căută să vorbesc cu Împăratul, voiu căută să-i deschid ochii, ca să vadă purtarea generalilor și a armatei sale. Voiu încercă să-l hotărâsc să fie îndurător. Nu poate să fie cu desăvârșire rău. Trebuie să-i mai rămână încă ceva din spiritul omenesc la care să poate apela“.

Mai departe contele continuă astfel : „*Miezul nopții*“. Sorții au căzut, — am jucat ultima mea cartă și am pierdut. totul s'a sfârșit, iluziile, speranțele, ambițiile, iubirea pentru virtute și ura pentru rău, totul s'a scufundat și a fost luat de valurile potopului, care a căzut pe sermana omenire desamăgită. Cred într'adevăr că ora desființării generale, prezisă de sfințele scripturi a sunat, și că această tristă omenire atât de fragilă va dispărea în cataclismul care s'a abătut asupra ei. Am văzut pe Impărat, am încercat să fac apel la inima lui și la sentimentele lui de dreptate și de umanitate. Am încercat să-i arăt nedreptățile la care să dedă și pe care le favorizează. Toate eforturile mele au fost zadarnice. Impăratul a fost inflexibil, când îl rugai să să gândească la urmările faptelor de care să face vinovat. Imi răspunse că războiul nu este jucărie, că ar fi vreme să ne dăm samă de aceasta ; că n'are de gând să riște un alt războiu peste câțiva ani, și că singurul mijloc de a asigura o pace stabilă Germaniei constă în a să arată fără milă și fără ezitare. Că tot regatul Belgiei a fost distrus este lucru regretabil, dar că-i trebuiă lumii o pildă pentru a-i arăta că nu să glumește cu Germania. „Am datorii de îndeplinit către poporul meu“, adaugă „și trebuie să mă gândesc la el. Imi e imposibil să cer Germaniei să mai facă odată sacrificiile ce le-a făcut. De altmintrelea o țară capabilă de a să supune așa ușor voinței mele își merită răsplata. Să-și găsească această răsplată în convingerea că nici o putere din lume nu este în stare să-i reziste, și că acela care va încercă de a să opune Germaniei este imediat nimicit“. Nu vă gândiți la Germania, i-am zis atunci, ci la propria voastră ambiție și vanitate, și când vorbiți de poporul vostru, este numai un atac nou de ipocrizie, o nouă minciună pe care o adaugați la altele. Wilhelm II să uită fix la mine, apoi imi zise : Iti pot iertă chiar aceasta, amice Axel.“

Înainte de a să sinucide, contele de Schwering. a lăsat pentru Impăratul această scrisoare : „Când această scrisoare Vă va parveni, voi fi acolo unde nu mai e durere și suferință, acolo unde desamăgirile sunt necunoscute. Nu știu dacă Maiestatea Voastră va dà o amintire duioasă, celui care fu crescut pe lângă Voi, și care până la un punct V'a împărtășit toate ambițiile și a urmărit pas cu pas viața Voastră, cu o dragoste și un devotament fără margini. Nu cred, fiindcă prezența mea pe lângă Maiestatea Voastră a trebuit să fie, fără voia mea, ca o condamnare vecinică, deoarece Vă amintea fără răgaz ce om ați fost odinioară și ce om sunteți astăzi. Cu toate acestea morții au dreptul să fie ascultați. De aceea din fundul mormântului Vă strig : în numele umanității, a religiei, a onoarei, opriți-Vă înainte de a merge prea departe pe această cale însângerată, în care Vă angajați fără milă și fără trebuință. Când eram băieți tineri împreună pretindeați a urmări idealuri înalte, așteptați cu nerăbdare momentul, în care să retrăiți toate tradițiile antice ale cavalerismului german, care, ca Lohengrinul legendei, cutreeră lumea

pentru a ajuta nevinovata oprinata. Va incercati atunci, dupa spusele Voastre cel putin, sa Va preparati pentru pozitiunea inalta pentru care erati nascut. Ascultandu-Va ar fi crezut cineva ca toata energia sufletului, toate facultatile inteligentiei Voastre tindeau spre aceasta tinta, adeca a lasa urmaşilor Voştri pilda unei vietii nobile. Prea multi ani, Maiestatea Voastra a inşelat nu numai pe acei cari au cunoscut'o superficial, dar inca pe cei mai buni prietini, cari ca mine au crezut ca Va pricep caracterul pana in cele mai mici amanunte. Aţi dat lovitura de graţie acestor inimi credincioase. Dar nu are sa Va fie mila de ele ? Nu Va veti intoarce la simţeminte de umanitate ? Ziceţi ca aţi lucrat pentru gloria şi triumful Germaniei. Ei bine ! Dar când astăzi V'am reproşat de a fi lucrat numai pentru propria Voastră ambiţie, nu Mi-aţi răspuns nimic. Această ambiţie va cauza ruşinea Voastră ; această iubire de Voi şi de propria Voastră mărire Va va aduce căderea, dacă nu Va veti opri până ce nu va fi prea târziu. Aduceţi-Vă aminte că viaţa e scurtă pe câtă vreme istoria trăieşte vecinic. Aveţi de ales între două căi, să nu urmaţi pe acea la acărei răspântie stă Satana. V'aţi nascut pentru o tinta mai nobila. In numele creatorului, care V'a inzestrat darnic cu însuşiri spre a-l servi, ar trebui să aduceţi tuturor naţiunilor vestea de pace pe care ne-a trimis'o prin Fiul său, mort pe cruce, pentru ispăşirea păcatelor umanităţii. Nu daţi greş misiunii Voastre. Nu ascultaţi puterile întunericului, şi in loc de a combate naţiuni fără apărare, combateti demonul care Va ţine şi siliţi-l să se întoarcă în'regiunile infernale pe care le locuieşte. Va vorbesc astfel fiindcă a matata dragoste pentru Maiestatea Voastră încat mă voiu sinucide, şi aceasta numai fiindcă nu vreau să văd prăbuşirea speranţelor pe care le aşezasem în capul Vostru; pentrucă nu vreau să admit că aţi greşit faţă de idealul, care trebuia odinioară să Va însufletească, fără de care nu aţi fi putut convinge pe alţii de existenţa şi de realitatea lui. Mă voiu încercă şi voiu striga din fundul mormântului : întoarceti-Vă la acest ideal, încercaţi să vă ispăşiţi păcatele, uscând câteva din lacrimile ce curg din vina Voastră şi cari nenorocesc lumea, care strigă răsbunare ; o răsbunare care, dacă nu daţi înapoi pentru a opri ruina ce aţi împrăştiat în jurul Vostru, Va va lovi rasa şi dinastia Voastră, până la al 7-lea neam, cum e scris în sfintele scripturi. Nu mai am nimic de adaugat. Moartea mea să Va fie spre folos, deschizându-Vă ochii şi aducându-Vă la realitatea a tot ceace aţi pierdut decând V'aţi depărtat de hotărârile tineretii Voastre, pentru a deveni omul de oţel şi de sânge pentru care umanitatea întregă nu are astăzi decât ură si desgust. Dacă ar putea moartea mea să aibă acest rezultat, cred că nu voiu fi murit în zadar."

4 Iul. 1920.

Pe platoul Cotroceni a avut loc solemnitatea depunerii ju-

rământului recruților basarabeni și bucovineni. Cu această ocaziune M. S. Regele a rostit următoarea cuvântare : „Dragi ostași din ținuturile basarabene și bucovinene, iarăși alipite la Patria-Mumă ! Cu vie mulțumire către Dumnezeu Atotputernicul care ne-a condus brațul ca să înfăptuim ceea ce de veacuri eră dorul fiecărei inimi românești, oriunde bătea ea, și cu mare bucurie vă găsec azi, aci în ziua de sărbătoare, în care, prin jurământ v'ăți legat pentru apărarea Patriei și a Tronului în fața lui Dumnezeu și a acestor Drapele, cari au condus oștirile noastre, ca să vă scape pe voi de o stăpânire, care nu era românească și să vă aducă iarăși la sânul Mamei care este România Mare ! Când v'ăți legat prin jurământul acesta cu inima și trupul către Țară, ați intrat într'o nouă familie, care este brava oștire românească. Zi mare și Zi frumoasă este când prin depunerea jurământului soldatul intră în familia mare a fraților ostași români, căci de aci înainte el este adevărat ostaș român, bucurându-să de toate drepturile și trebuind să facă față la toate datoriile. Și cari sunt aceste îndatoriri ? Să fiți frați de inimă ca și de sânge; să fiți gata să apărați aceea ce este mai scump: Căminul vostru, Țara și Patria voastră, Regele și Dinastia voastră și toate acestea din toate puterile și cu tot sângele vostru. Gândiți-vă întotdeauna că sus în Ceruri este un ochiu părintesc, care vă privește în orice clipă ; gândiți-vă ca să nu pășiți greșit și să apucați drumul cinstei și al datoriei, ca orice bun ostaș român. Atunci veți căpăta nu numai încrederea, dar și iubirea șefilor voștri, cari vă vor primi și vă vor îngriji ca pe copiii lor, căci oștirea română este o familie mare, care are legături tari și sfinte între membri ei, legături constatate în cursul războiului național și cari constau ca toți să se jertfească pentru unul, unul pentru toți și toți la rândul lor pentru Patria iubită. Venirea Voastră în Capitala României întregite mai formează și chiagul cel mai puternic, pentru unirea de veci a tuturor țărilor românești. Prin serviciul ce-l faceți aci în vechile și glorioasele regimente, înfăptuiți și mai trainic unirea sacră, care cuprinde pe toți fiii României Mari, în interiorul acelorași hotare și sub același acoperământ. Cu nădejde mă uit la voi și am convingerea că voui găsi în voi, astăzi și în viitor, ostași buni și vrednici cari cu credință nestrămutată și cu jertfa vieții lor își vor servi Țara și Patria românească. Și acum cu toții împreună să strigăm: Trăiască scumpa noastră oștire românească !“

Cele din urmă cuvinte ale cuvântării M. S. Regelui au fost acoperite cu nesfârșite urale isbucnite din pepturile tuturor celor de față.

6 Aug. 1920.

Eri, ministrul de războiu, generalul Rășcanu, împreună cu d-nii N. Iorga, Iuliu Maniu, Al. Vaida-Voevod și M. Popovici, au vizitat noile și importante săpături ce să fac la *Curtea de*

Argeș. Cu o zi mai înainte a fost și M. S. Regele de le-a vizitat. D. Virgil Drăghiceanu, secretarul comisiei monumentelor istorice a făcut cunoscut rezultatul săpăturilor dela *Biserica Domnească*. Acolo s'au descoperit trei morminte așezate sub lespezile de piatră. După inscripțiuni mormintele sunt din vremea între 1266 și 1340. Primul mormânt este al Voevodului Vladislav Bosarul, ale cărui osăminte s'au păstrat perfect împreună cu zalele centurii, cu spada și cu inelele cu perle și pecetia domnească. Celelalte două morminte să crede a fi al lui Vlaicu Vodă, sau al lui Tihomir, sau al lui Semislav, dar nimic precis nu s'au putut stabili încă.

O parte din petri și din perle să zice că vor fi așezate ca pozoabă în Coroana regală cu care să va încoronă Regele Ferdinand. Moaștele desmormântate să vor așeză cu onoruri naționale într'un muzeu național. Capetele Voevozilor s'au găsit petrificate și o bună parte din veșminte cu hlamida domnească de purpură și veșmântul de mătăasă s'au păstrat admirabil, deasemenea și arama.

D. Drăghiceanu în scrisoarea către d. Iorga, publicată în No 166 al *Neamului Românesc* din 5 Aug. a. c. spune că cel dintăiu mormânt descoperit a fost al Cavalerului dela stâlpul din fața altarului, acărui osatură completă a găsit'o în mormanul de dărâmături provenite din prăbușirea mormântului. A găsit *cinci* bumbi (nasturi) de aur dela veșminte și o insignă de aur cavalească, reprezentând un cavaler stând pe un scaun în zale, cu mantia atârând pe umeri, picior peste picior, mâna stângă pe genunchi, dreapta ridicată în sus. Al doilea mormânt este între stâlpii din naos din spre laturea sudică: un sarcofag de piatră, scobit într'un bloc, acoperit cu o lespede groasă. Acolo zace întins cu mâinile pe pept scheletul unui Voevod cu barba neagră, peste mijloc cu brâu de mătăasă brodat cu perle; manșetele hainei cu bordură de perle; la cap o diademă de sârmă de aur cu perle. Mânile prinse una de alta într'o plasă de coral cu perle. În degete patru inele de aur cu inscripții: Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum și Is. Chs. autem transit per modua. Inscripțiile samănă cu cele de pe mormântul Contelui Laurențiu dela Câmpulung, ca duce.

Aceste morminte, după d. Iorga, ar fi din secolul XIV și că anul 1351 ar fi mai aproape de adevăr. Aceste descoperiri ar dovedi puterea influinței occidentale și a relațiilor politice, ceea ce să întărește și prin faptul că bisericile române din nordul Munteniei au fost construite cu fața spre Ardeal.

D. Alex. Lăpădatu, profesor universitar în Cluj, băzându-să între altele și pe inscripția descoperită sub tencuială de pictorul Noroceă, susține că principalul mormânt este al lui *Basarab Voevod*, cel bătrân și mare, mort în 1338, iar al doilea al lui *Rada Vodă*, confundat cu Negru Vodă al tradiției, mort în 1385 și înmormântat tot aci în *Biserica Domnească*, construită dar neter-

minată de Basarab Voevod.

D. Const. Moisil, directorul „*Cronicei numismatice*“, dă lămuriri importante cu privire la identificarea mormintelor și moaștelor cu ajutorul *monetelor* aflate, nu în morminte, ci în urma săpăturilor din altar, și mai ales prin compararea motivelor eraldice ale obiectelor găsite în mormânt cu acelea aflate pe monetele din evul mediu, D-sa ajunge la concluziunile următoare cu privire la istoricul Bisericii din Curtea de Argeș: 1. Mormintele aflătoare în Biserica Domnească sunt ale membrilor Dinastiei Basarabilor. 2. Unul din morminte este al lui Radu I, și 3. Clădirea bisericii n'a putut începe mult timp înaintea anului 1272.

10 Aug. 1920

Astăzi s'a semnat la *Sèvres*, tratatul de pace cu Turcia. Solemnitatea semnării a fost prezidată de d. Millerand. După Germani, Austriaci, Bulgari și Unguri, a venit, în fine, și rândul ultimului dușman din marele războiu al Unității noastre naționale ca să încheie pacea cu Alianții noștri!

În acest mod mult dorita *pace generală* este încheiată și în plină aplicațiune. Tratatul de la Versailles, de la Saint-Germain, de la Neuilly, de la Trianon și de la *Sèvres*, constituie marea tratat al păcii universale. Din această pace generală, după părerea d-lui *I. G. Ducau* arătată prin articolul său publicat în revista *Democrația*, No. 11—12, din anul curent, rezultă patru învățăminte principale: aplicarea principiului naționalităților, triumful ideii democratice, progresele chestiunii sociale și adâncă perturbare economică din lumea întreagă.

Mulțumită *principiului naționalităților*, care s'a aplicat pentru prima oară în istoria omenirii, și care a făcut ca să cadă granițele vitrege cu toate nedreptățile seculare, harta lumii și în deosebi *harta Europei* s'a schimbat în mod radical.

Franța, după 48 de ani, s'a readus ficele-i răpite în 1871: *Alsacia* și *Lorena*.

Italia s'a întregit granițele cu *Trentinul*, *Triestul* și *Fiume*. *Serbia*, care dintr'un pașalic turcesc, cum eră acum 50 de ani, astăzi cuprinde în granițele ei: *Croația*, *Slavonia*, *Bosnia*, *Hertogovina*, *Munteneștii* și *Macedonia*, întinzându-să din *Istria* și de pe coastele *Dalmației* până aproape de *Salonic* și până peste... *Tisa* și *Dunăre* la răsărit, schimbându-și numele în: *Jugo-Slavia*.

Grecia s'a întins până la *Smirna* și până în *Tracia* în cântarea coloniilor grecești, dealungul *Arhipelagului* și ale *Pont Euxinului*.

România s'a îmbrățișat cu dragoste și pentru vecie ficele-i răpite și chinuite de cei mai mari tirani ai lumii: *Basarabia*, *Bucovina*, *Transilvania*, țara *Maramureșului*, *Crișana* și țara *Banatului*, și astfel Românișmul s'a găsit intruparea în falnicul Regat al **României Mari!**

Bohemia, care de secol era zestrea Habsburgilor, împreună cu *Slovăcia*, au întemeiat *Ceho-Slovăcia*, mândră republică care de aci înainte va trăi ca Stat național și liber.

Polonia, sfâșiată în trei rânduri de vecini și devenind pământul tuturor suferințelor și al tuturor batjocurilor, este astăzi reintregită în hotarele ei istorice, mândră de așa putea continua opera ei civilizatoare, întreruptă mai bine de un veac.

Belgia își reia cantoanele valone *Saint-Vithe*, *Eupen*, *Malmedy* și *Montjoie*.

Finlanda, *Letonia*, *Ucraina*, *Armenia* și *Georgia* au renăscut, zice d. Duca, din cenușele istoriei și să trudesă să-și întemeieze o viață națională de Stat. Până și neutra *Danemarcă* s'a redobândit ținuturile pe cari i le-a răpit Prusia în 1864.

Prin această pace generală *Germania*, *Austria*, *Ungaria*, *Bulgaria* și *Turcia*, precum și *Rusia*, trădătoare, au fost reduse la limitele firești ale naționalităților lor. *Harta Europei* s'a prefăcut astfel încât *hotarele Statelor să confundă cu hotarele etnice ale fiecărei naționalități în parte*, și aproape toate Statele pot spune astăzi că trăiesc în hotarele lor naționale.

România a eșit triumfătoare din războiul mondial, îndreptându-să spre drumul idealului său național din ziua în care *revoluția rusească* a completat opera armatelor germane, ceea ce a asigurat existența **Românismului** de pretutindeni. Unire, dinastie străină, independență, democrație, toate-toate ar fi fost praf în vânt dacă războiul acesta nu ne-ar fi scăpat de *Imperiul moscovit* și *pericolul slav*, din pricina căruia România niciodată nu s'ar fi putut consolida completându-și granițele naturale!

Dar, cu toată mulțumirea sufletească ce o simt privind harta nouă a Europei, nu pot scăpa de înțepăturile inimii pe cari le simt oridecâteori mă uit la granița apusană a mândrei noastre *Impărății* și nu pot să nu aud vaietele sfâșietoare ale *Românilor* din *Torontal*, pe cari nedreptatea omenească, care n'a dispărut încă cu totul, ni i-a răpit pe nedreptul din sânul nostru.

În privința aceasta, precum și în privința cerințelor democrației moderne, a chestiunilor sociale și față de adâncă perturbare economică din lumea întreagă, pacea generală are mari lipsuri.

Cei **cinci oameni**, formând vestitul **consiliu suprem**, s'au închis într-o cameră, au desfășurat înaintea lor niște hărți asupra geografiei cărora cei mai mulți dintre ei nu aveau decât cunoștințe foarte superficiale și zăvorind cu gelozie ușile și-au luat dreptul ca să hotărască singuri *nu numai asupra învinșilor*, ceea ce la urma urmelor ar fi fost esplicabil, dar și *asupra sortii aliaților*, a tovarășilor lor de lupte și de jertfe, ceea ce este cu adevărat **monstruos**. Când să vor desveli într-o zi toate amănuntele negociațiunilor din *Paris*, omenirea va rămânea uimită. În adevăr este fără precedent în analele diplomatice ca până în ajunul semnării, *nici chiar aliații* să nu fi știut ceea ce **acei cinci auguri**,

în atotputernicia lor, au hotărât despre ei, și tocmai din această cauză *consiliul suprem* n'a putut pune temeliile trainice ale unei vieți internaționale cu adevărat democratice.

Pacea generală nefiind făcută într'un spirit de dreptate și nepărtinire, neținând samă deopotrivă de interesele tuturor cari au contribuit la victorie și trecând prea ușor peste chestiuni cari cereau un studiu mai adânc și mai documentat, opera *celor cinci potențați* să înfățișează astăzi în toată slăbiciunea ei. Sub loviturile ce îi să dau din toate părțile, opera lor să clatină pe șubredele-i temelii ce îi s'au pus. Părăsind criteriile de dreptate și de idealism, în numele cărora atâtea jertfe s'au mistuit, fiecare din Marile Puteri au pus, mai pe sus de toate, interese egoiste de dominațiune sau de expansiune și de încăpărare economică.

Despărțind pe învingători în **mari** și **mici**, adecă unii cu drepturi mai multe și alții cu drepturi mai puține, înlocuind dreptul prin forță, adecă întorcându-să la o concepție pe care toți o credeau de mult apusă, călăuzite nu de grija unei organizații a lumii pe temelii trainice, potrivite aspirațiilor îndreptățite, nevoilor și menirii fiecărui popor în parte, ci de aceea a unei grabnice și egoiste împărțiri a beneficiilor victoriei, Marile Puteri, desbinate ele înșile prin ciocnirea intereselor protivnice, au clădit pe nisip. Anumite îndreptări voite și gândite, precum și neținerea în samă a unor principii de mai înainte stabilite, fac ca întreaga operă de pace să fie șubredă.

Cu toate neajunsurile și umilirile ce ni s'au făcut de Conferința păcii, voiui termină această zi cu înțeleptele cuvinte și pline de bun simț ale d-lui Duca: „Alături de marii noștri aliați, să așteptăm cu răbdare, în liniște și veghetori, desfășurarea evenimentelor. Micile combinațiuni nu să potrivească cu măreția vremurilor de azi și marile vanități personale nu vor compensa desigur niciodată marile neajunsuri naționale ce putem suferi de pe urma lor. De mult s'a zis că cea mai bună dintre toate politicile externe e cea care urmărește întărirea internă a Statului. fiindcă prestigiul înafară, succesele înafară, sunt întotdeauna consecința directă a puterii reale dinăuntru. Incredzătorii în viitorul Românismului deapurarea întregit, siguri de dreptatea cauzei noastre, hotărâți, mai hotărâți decât oricând, să ne îndeplinim menirea civilizatoare ca factor de ordine, de progres și de pace în această parte a lumii, să muncim deci la consolidarea unirii, la desăvârșita democratizare a țării, să îi restabilim finanțele, să îi asigurăm neatârănarea economică. să îmbunătățim soarta muncitorilor, să răspândim lumina în toate straturile sociale, să dăm tuturor claselor și tuturor naționalităților o bună administrație, să facem din țărâtimea noastră harnică, înțeleaptă și vitează o puternică și instărită democrație rurală, — și politica externă a României Mari va străluci în toată deplinătatea ei.“

23 Ang. 1920.

Mareșalul Franței **Joffre**, fericitul dela Marna, care a schimbat desfășurarea dinainte calculată a Germaniei și a împedecat ca să să deie lumii soarta pe care i-o pregătise Kaizerul, a sosit în București mercuri, 18 l. c., la ora 9 dimineața. Capitala României a avut fericirea să sărbătorească în mijlocul ei pe unul din cei mai glorioși bărbați ai omenirii și totodată pe acela, care prin **victoria dela Marna** a înlesnit cel mai mult înfăptuirea

Mareșalul Joffre.

idealului nostru național: **România Mare**. Toți acei cari au trăit plini de emoțiune și de groază, zilele luptelor până la lupta dela Marna, înțeleg și mai bine însemnătatea rolului jucat de Joffre. În înfrigurarea nervoasă a Franței, cuprinsă din nou de groaza înfrângerii, în fața avalanșei armatelor germane, cari să revărsau după zdrobirea Belgiei peste trupul Franței ca un prăpăd groaznic, generalul Joffre, — **Papa Joffre**, cum l'au botezat

vitejii dela Marna, cum i-a zis poporul francez, recunoscător geniului său militar. — generalismul Joffre a fost unul din puţinii Francezi cari ş'au păstrat toată liniştea, tot sângele rece. El a avut deplina stăpânire de sine, fără ca să țină seamă de nerăbdarea nervoasă a opiniei franceze, precum şi de impresionabilitatea temperamentului galic, să abandoneze părţi din trupul Franţei în mâinile năvălitorului, pentru ca să fixeze o linie de rezistenţă, unde avea siguranţa victoriei. *Linia Marnei* a fost aceea pe care voinţa mareşalului Joffre, voinţa nestrămutată a comandantului suprem, exprimată într'un ordin de zi scurt dar celebru către soldaţii lui, a fixat'o ca limită extremă de expansiune pentru forţa armatelor duşmane. Efectul material şi moral al loviturii lui Joffre la Marna a fost fulgerător: ea a fost lovitura capitală, hotărâtoare, care a răpit Germaniei victoria, pe care trebuia s'o obţină repede. Dintr'un războiu de *cucerire* fulgeratoare, Germania începu perioada care trebuia să-i fie fatală, perioada războiului de *uzură*, în care Puterile centrale erau blocate, pe câtă vreme dincolo de tranşeie, Aliaţii erau stăpânii mărilor şi erau întovărăşiţi cu toate popoarele libere.

Fără Marna, Parisul ar fi fost ocupat, Franţa zdrobită şi în neputinţă de a să mai reface; Anglia nu mai avea timp să-şi facă armată; Italia n'ar mai fi avut timpul să intre în Războiu; România deasemenea şi gloria românească, marea noastră epopeie dela Oituz, Siret, Mărăşti şi Mărăşeşti nu s'ar fi cunoscut; Statele Unite n'ar mai fi intervenit, şi, prin urmare n'ar mai fi fost **Foch învingătorul**. Toate celelalte episoade, în decurs de 5 ani, n'au fost decât dezvoltarea firească a victoriei dela Marna în favoarea Aliaţilor şi n'au însemnat decât istovirea treptată dar sigură a celor cari perduseră victoria în singurul moment când ar fi putut'o avea, în momentul loviturii prin surprindere.

România a avut fericirea să salute pe făuritorul cel mai ilustru al *victoriei*, din care a eşit **unitatea noastră naţională**, întregirea ei până în graniţele-i naturale; să salute pe învingătorul al cărui nume va ramănea înscris pentru vecie în istoria omenirii. Cinstea de a veni însuşi el, cel dintăiu mareşal al Franţei, ca să întărească şi mai mult legăturile cu noi, este o dovadă mai mult de statornică afinitate de rasă şi de completă armonie. Fie binevenit pe pământul Latinilor dela Dunăre !

Mareşalul Joffre a venit la noi, trimis de sora noastră mai mare Franţa, ca să remită iubitului şi marelui nostru Rege „*Medalia Militară*“ şi să decoreze Capitala Bucureşti şi oraşelul Mărăşeşti¹⁾, cu „*Crucea de războiu*“. Pentru aceasta solemnitatea primirii n'a depăşit cadrul unei armonii militare cu reprezentarea guvernului şi a autorităţilor.

¹⁾ Satul Mărăşeşti a fost înălţat la rangul de *comună urbană*, păstrându şi acelaşi nume. Stema oraşului Mărăşeşti va reprezenta pe Sf. Arhanghel Mihail doborând pe *Lucifer* şi va purta deviza: „*Pe aci nu se trece!*“

Mareșalul Joffre, însoțit de Lt. Colonelul *Issailly* și de Maiorul *Davy*, a fost întâmpinat la Timișoara de generalul *N. Petala*, cu o suită de alți 4 ofițeri, și de acolo condus până la București, unde primirea a fost extraordinar de entuziasmată. Trenul împodobit cu verdeață și însoțit de o gardă de onoare, la intrarea lui în gară a fost primit cu urale nesfârșite. La scoborârea din tren, Mareșalul a fost salutat de Colonelul *Cezărescu*, ajutorant regal, în numele M. S. Regelui, de d. *Tache Ionescu* în numele guvernului și de d. *Dr. Gheorghian*, în numele Capitalei. Mareșalul a răspuns foarte emoționat că să simte fericit de a îi să fi încredințat onoarea ca să remită decorațiunile în numele Republicii franceze orașelor București și Mărășești, precum și să ofere „Medalia Militară“ Suveranului. A terminat declarând că să simte un fiu al României.

După ce Mareșalul a trecut în revistă trupa, care dă onorurile, a primit în sala de recepție a gării prezentările Ovaționat de mulțimea care umplea toate străzile, Mareșalul a plecat la Palat unde a fost întâmpinat de M. S. Regele și Prințul *Nicolae*.

La ora 12 a avut loc solemnitatea remiterii „Medaliei Militare“ (cea mai înaltă răsplată militară franceză) M. S. Regelui. Solemnitatea a avut un caracter strict militar, azistând toți generalii din garnizoană. În fața tronului, Mareșalul a pronunțat o scurtă cuvântare arătând dragostea Franței pentru Rege, familia regală și armata română, apoi, vădit emoționat a prins pe tunica Suveranului Medalia Militară. M. S. Regele a răspuns că să simte onorat nu numai pentru El, dar și pentru că vede în aceasta o răsplată a eroismului armatei și soldatului român. Regele și Mareșalul s'au îmbrățișat, după care au fost prezentați ofițerii francezi și români.

A urmat un dejun la Legățiunea franceză în onoarea Mareșalului *Joffre*. Sără el a luat parte la prânzul intim care i-a fost oferit la Cotroceni de M. S. Regele.

Joi, 19 I. c., Mareșalul a fost invitatul Ministerului de Externe la dejun. La ora 5 p. m. a avut loc în Arenele Romane din Parcul Carol, solemnitatea remiterii „Cruții de rășboiu“ orașului București. Cu această ocaziune Mareșalul *Joffre* a citit următoarea: „Citațiune“, în baza căreia s'a oferit Capitalei această decorație: „Dela declararea rășboiului României Imperiilor Centrale, orașul București a suferit aproape zilnic, timp de trei luni, bombardamente aeriene din partea inamicului, cari au făcut aproape 1000 de victime, fără ca moralul populației să fie atins, sau patriotismul scăzut. A arătat aceeași statornicie patriotică, cu toată presiunea germană și a dat probe de un înalt eroism, atât în timpul incidentelor, cari au precedat armistițiul, cât și cu intrarea trupelor românești și aliate în Decembrie 1918“.

După decorarea orașului, Mareșalul a mai decorat cu *Le-*

giunea de onoare pe următorii ofițeri : generalii *Răscanu, Petala, Cihoschi, Pavelescu, Ștefănescu-Amza* și *Samsonovici* ; colonelii *Bianu Virgiliu, Jipescu, Stârcea, Ionescu, Sergiu, Constantache, Diaconescu, Gabrielescu, Argeșanu, Eliad, Marinescu* și *Sturza* ; maiorul *Andreievici* ; căpitanii *Ion Mihalache, Greceanu, Busduganu, Cehos* și *Mardare* ; locotenentul *Zoppa*. Decorarea s'a făcut în prezența Regelui și în sunetul goarnelor. Apoi a urmat defilarea trupelor, cari au avut o ținută admirabilă.

Mareșalul a făcut apoi o vizită I. P. S. S. Mitropolitului Primat *Miron Cristea*, care salutându-l l'a încredințat că biserica română va ruga pe Dumnezeu ca Franța să rămână și în viitor conducătoarea civilizațiunii mondiale.

M. S. Regele a conferit Mareșalului *Joffre Colanul Ordinului Carol*, cea mai mare decorație românească.

Sara la ora 8, în sala de recepție a palatului regal, a avut loc un mare banchet de gală în onoarea ilustruului oaspe, la care a luat parte M. S. Regele, Prințul *Nicolae*, ministrii, președinții Corpurilor legiuitoare, foștii prim-miniștri, Mitropolitul primat, foștii președinți ai Corpurilor legiuitoare și alte personalități politice și militare. M. S. Regele a rostit un toast entuziast în onoarea Franței și a eroului dela *Marna*, unul din cei mai mari fii ai ei, mulțumind guvernului francez pentru *Medalia Militară*. A răspuns Mareșalul *Joffre* foarte emoționat și a urat marelui Rege al României *Mari* și viteazului popor român viitor strălucit în răsăritul Europei.

Vineri, 20 I. e., a avut loc la *Cameră* recepțiunea solemnă a Mareșalului într'o sală arhiplină și entuziastă. A vorbit președintele Senatului, generalul *Coandă*, președintele Camerei d. *Duiliu Zamfirescu*, d. general *Averescu* primul-ministru, d-nii *Ion I. C. Brătianu* și *N. Iorga*, salutând toți cu cuvinte elogioase marea noastră soră *Franța* și pe marele ei general, care a salvat libertatea lumii. La urmă a răspuns Mareșalul astfel : „Domnilor. Nu fără emoțiune mă găsesec în mijlocul reprezentanților României *Mari*, liberată din lanțuri prin bravura soldaților ei. Cuvintele frumoase pe care le-am auzit m'au mișcat adânc, căci, dela patrioții români la soldatul francez, e destul să ne ascultăm inimile bătând. Grație sfortărilor comune ale țărilor noastre amândouă, grație sângelui românesc amestecat cu sângele francez *România* a eșit din răsboiul mare și gloriosă. Pentru mine este o mare bucurie să văd poporul român urmărind unirea tuturor fiilor lui și independența lui suverană, glorioasele destine pentru pace și libertate. Trăiască M. S. Regele *Ferdinand* ! Trăiască M. S. Regina *Maria* ! Trăiască *România Mare* !“ (Aplauze prelungite și puternice ; ovațiunile și aclamațiunile durează mai multe minute).

Sara a fost banchetul dat de Primărie în Sala Teatrului Național, splendid decorată. În fundul sălei era arangiată o

grădină în mijlocul căreia să ridică a casă țărănească, în pridvorul căreia a bandă de lăutari, banda faimosului Christache Ciolac, îmbrăcați în vechile costume ale lăutarilor români, giubeaua și anteriul, iar Ciolac în costumul legendarului *Barbu Lăutarul*. Acest decor a făcut o plăcută impresiune celor de față și Mareșalul a privit cu mare interes acest tablou rustic pur românesc.

Banchetul a început la ora 9 și au luat parte 200 persoane; toate lojile arhipline; aspectul feeric. Primul toast l'a ridicat d. Dr. Gheorghian, Primarul Capitalei, care după ce arată cât de fericită e Capitala României de a fi primit vizita ilustrului Mareșal, precum și legăturile indisolubile dintre România și Franța; Franța cu ajutorul căreia s'a făcut Unirea Principatelor Române; Franța cu ajutorul căreia s'a înfăptuit România Mare de astăzi. România nu va uita nici odată ce dătoarește surorii sale iubite, păstrându-i o recunoștiință eternă și neclintită pretenie. Pătruns de asemenea sentimente, d. Gheorghian ridică paharul în onoarea d-lui Președinte al Republicii franceze *Deschanel* și termină strigând: Trăiască Mareșalul Joffre! — La sfârșitul cuvântării Primarul anunță că Consiliul comunal a proclamat pe Mareșal ca *Cetățean de onoare* al Capitalei României Mari! (Urale și ovațiuni prelungite).

Mareșalul răspunzând a spus că în numele Franței primește cu recunoștiință cuvintele atât de pline de inimă, atât de vibrante, pe cari le-a pronunțat d. Primar și pentru care îi mulțumește. Ridică paharul pentru prosperitatea orașului București, creierul și inima României Mari. Trăiască M. S. Regele și M. S. Regina! Trăiască România Mare! (Aplauze îndelung repetate).

Sâmbătă, 21 I. c., M. S. Regele a plecat la Sinaia. Însoțit de Mareșalul Joffre și de suită. Trenul a sosit acolo la 12 ore. O imensă mulțime le-a făcut la gară călduroase ovațiuni. La Castelul Peleş a avut loc prânzul. Sara M. S. Regele a plecat la București, iar la Ploiești vagonul în care era Mareșalul s'a alipit la trenul special, care mergea spre Mărășești.

Duminecă, trenul a intrat la ora 9 de dimineață în gara Mărășești în sunetele Marsiliezei. Autoritățile civile și militare, precum și un imens public așteptau pe înalții oaspeți. Solemnitatea a avut loc pe platoul dela apus de gară, zis și Dealul *Răzvoarele*, unde s'au dat lupte grozave. Serviciul divin a fost oficiat de Arhiereul *Vartolomeu Bacaoanul*, care a rostit la urmă o frumoasă cuvântare în limba franceză întru pomenirea ofițerilor și soldaților morți la Mărășești. Pe când gloriosul Mareșal Joffre a salvat la Marna Franța și cu ea lumea întreagă de pericolul teuton, tot așa la Mărășești s'a spus dușmanului „*Pe aci nu se trece*” și nu s'a trecut. D. general *Rășcanu*, ministrul de războiu, a ținut un inimos discurs arătând luptele eroice ale

soldatului român pe acest colț sfânt al Țării, cum cerbiecia românească a învins puterea pumnului de fer german, scăpând petecul de țară ce ne mai rămase și cu el armata, dinastia și întreaga noastră energie, cu care astăzi ne refacem. Pe laurii câștigați aci clădim opera începută acum 300 de ani de marele Mihaiu ; laurii aceștia sunt temelia edificiului măreț, înălțat cu prețul a imense sacrificii : *Idealul Național*. Strălucirea Mărășeștilor, fruct al vitejiilor neamului și recunoștinții lui, trecând hotarele, străbătând lumea, va spune tuturor, întotdeauna, că „Pe aci nu se trece“. Termină strigând să trăiască marele și viteazul nostru căpitan M. S. Regele și Dinastia română ! Trăiască armata română ! Trăiască brava noastră populație din sânul căreia au eșit și es vitejii străjeri ai Neamului ! Trăiască România Mare și Tare !

Apoi a luat cuvântul, generalul *Cristescu*, șeful marelui stat major, care a dirijat la început luptele cele mari de aci, duse la sfârșit glorios de generalul *Eremia Grigorescu*, eroul îngropat nu de mult în țărâna sfântă a Mărășeștilor. D-sa spune că pe aceste plaiuri s'au dat cele mai mari lupte pe cari le-a scris vr'odată istoria omenirii. Voevozii Mihaiu și Ștefan s'au întrupat în marele Căpitan, în Regele Ferdinand, care a dus cu bine soldatul român la cele mai înverșunate lupte ce s'au văzut vr'odată, lupte eroice în cari soldații au luptat despoiați și cu o ardoare care a înspăimântat și sdrobit valul teuton. Termină spunând că și azi soldatul român este gata a sări în orice clipă pentru apărarea granițelor României Mari.

După acest discurs, Mareșalul Joffre decorează satul, astăzi orașul Mărășești, cu „*Crucea de rășboiu*“, rostind următoarele cuvinte : „Domnule Primar. In Iulie 1917, armatele lui Mackensen atacau frontul ruso-român, spre Siret, pentru a-l rupe. Ele încercau să pătrundă pe la Sud în Moldova, amenințată la Nord de ofensiva combinată a principelui Leopold al Bavariei și aceea a arhiducelui Iosif. Cu toate atacurile furioase, cari durară mai mult de 15 zile, Mackensen nu isbuti, în fața rezistenței dârze a armatei române. Stăpânind astfel inimicul, cu prețul unor sfortări eroice și a unor perderi considerabile, — armata română a salvat armatele rusești de pe frontul Bucovinei și acopereau, victorios, drumul Odesei. Chiar dușmanii noștri au recunoscut proporțiile eșecului lor. Ludendorff scrie în memoriile sale : „Armata română să consolidează în așa fel că, judecând drept imposibil obținerea vr'unui succes strategic, am oprit atacurile.“ Franța a ținut să fie reprezentată prin mine aci și pentru ca amintirea Mărășeștilor să rămâie unită cu fastul istoriei sale, ea l'a citat la ordinea de zi a armatei sale, pe acest sat devenit celebru pentru totdeauna, conferindu-i astfel titlul nobleței, pe care l'a decernat și orașelor sale martire. Mă închin cu pios respect în fața glorioasei amintiri a *genera-lui Grigorescu* și salut, în numele armatei franceze, pe eroii

români căzuți pe acest câmp de onoare". (Aplauze vii și îndelung repetate).

Locotenent Colonelul *Issailly*, din armata franceză, a citit decretul de decorare dat de guvernul Republicii franceze, după care Primarul orașului Mărășești, d. *Ch. Negroponte*, a răspuns Mareșalului prin câteva cuvinte călduroase și emoționante, spunând că Mărășeștii însemnează o dată glorioasă în analele istoriei românești. Elanul furios al diviziilor teutone s'a sfârșit aici, în fața rezistenței eroice a unui stoicism antic a mândrilor soldați români. *Pe aci nu se trece* a spus bravul general Grigorescu Eremia spre gloria iubitului nostru Rege Ferdiand și fericirea poporului român, și în adevăr că nu s'a trecut. Spuneți Franței, domnule Mareșal, că mormintele fiilor ei căzuți aici ne sunt scumpe și le vom purta o pioasă recunoștință. Victoria dela Mărășești a fost Marna noastră și pentru aceasta suntem foarte mișcați că iubita noastră soră mai mare Franța ne-a făcut onoarea ca cu ocaziunea aceasta solemnă să ne trimită pe eroul dela Marna. (Aplauze furtunoase).

După aceasta Mareșalul mulțumește și donează în numele guvernului său suma de 300 de mii de lei pentru restaurarea orașului Mărășești.

În sunetul Marsiliezei a urmat decorarea de către Mareșal cu *Legiunea de onoare* a mai multor ofițeri, cari au luptat la Mărășești, între cari: generalii *Moșoiu, Poporici și Zadic*; colonelii *Grigorescu Artur, Marțian, Pop, Ene și Mihăilescu Nicolae*; Lt. colonelul *Eugen Nicodem*; căpitanul *Zamfirescu*; iar pe locotenenții *Popa N., Stănescu și Sora* cu *Crucea de războiu*. Generalul Rășcanu a decorat în numele guvernului român pe căpitanul francez invalid *Toley* cu ordinul *Steaua României* cu spade.

Apoi a urmat defilarea trupelor, care a fost impunătoare, iar după aceea Mareșalul Joffre a mers la mormântul generalului Grigorescu și a depus o frumoasă coroană. Totul s'a terminat printr'un banchet de 300 de tăcămuri pe peronul gării, iar la ora 4 p. m. Mareșalul a plecat la București fiind ovaționat și aclamat în toate gările în sunetul Marsiliezei.

Astăzi, luni, 23 l. c., sara la ora 11, Mareșalul Joffre a părăsit Bucureștii, plecând cu trenul Simplon la Belgrad. A fost petrecut la gară de Ministrii, personalul legațiunii franceze și de numeroși ofițeri superiori. La despărțire Mareșalul a mulțumit d-lor General Averescu și Tache Ionescu de călduroasa primire ce îi s'a făcut pe pământul României.

Primăria Capitalei noastre a hotărât ca Piața din fața Parcului Carol să se numească: „*Piața Mareșalului Joffre*“. Deosemena și una din Pietele Mărășeștilor va purta pe veci numele Eroului dela Marna.

26 Aug, 1920.

Transportarea **Capului lui Mihai Viteazul** dela Iași la Târgoviște s'a făcut cu mare ceremonie. Încă de duminică, 22 l. c.,

invitații oficiali din București, între cari Mitropolitul Primat Miron, au sosit cu un tren special în Iași; gara și orașul erau splendid decorate. Luni, 23 l. c., ora 10 a. m., a început solemnitatea. Trupele garnizoanei erau înșirate în curtea și în fața Mitropoliei. Generalul *Lupescu* a depus Capul lui Mihaiu pe o masă; relicva era acoperită cu o coroană. S'a oficiat un părăstas de Mitropolitul Primat și de cel al Moldovei, încunjuțați de arhierii și preoți. Mitropolitul *Pimen*, în cuvinte mișcătoare, a arătat faptele de vitejie ale marelui Voevod. Relicva a fost așezată pe un afet de tun, împodobit cu drapele și flori. S'a făcut o procesiune la care au luat parte toate oficialitățile, Societățile invalizilor, a. veteranilor de războiu, școlile și un numeros public, și care a parcurs orașul până la gară, unde a avut loc defilarea trupelor. Relicva a fost depusă apoi într'un vagon special, iar la ora 1 trenul a plecat spre Ruginoaasa, Mircești, Roman, Bacău, Panciu, Târgoviște.

În toate gările pe unde a trecut trenul special cu Capul lui Mihaiu, sătenii în frunte cu preoții și învățătorii au eșit într'u întâmpinarea lui, închinându-se în fața relicvei, lângă care doi preoți în odăjdii rosteau rugăciuni. O pioasă manifestație a fost la *Podul Iloaei* și la *Târgul-Frumos*, unde au vorbit Mitropolitul Primat, d. *N. Iorga* și deputatul *Petrovici*, explicând marele eveniment al zilei și arătând faptele frumoase și vitejești ale lui Mihaiu Viteazul. Sătenii au ascultat cu multă atenție cuvântările rostite și să apropiuau cu mare evlavie de sfânta relicvă. Pe alocuri sătenii erau înșirați dealungul liniei ferate și să închinuau cu smerenie când trecea trenul. La ora 3 trenul intră în gara *Ruginoaasa*. Azistența vizitează spitalul și Palatul Domnitorului **Cuza**; mitropoliții fac sujba religioasă pentru pomenirea marelui Cuza Vodă. La ora 4, în gara *Pășcani*, o lume imensă așteptă; mitropolitul *Pimen* a oficiat slujba religioasă și a rostit o scurtă cuvântare, aducând laude Regelui Ferdinand, înfăptuitorul României Mari, întrezărită de Mihaiu Viteazul. Noaptea s'a petrecut la *Mircești*, unde însoțitorii sfintei relicve au vizitat casa și mormântul bardului național *Vasile Alexandri*.

În dimineața zilei de 24 l. c. trenul pleacă spre orașul glorios, până mai eri sat, mându în ruinele sale: *Mărășești*, unde șosește la 5 d. a. Locuitorii veniră în masă ca să vază și să să închine sfintei relicve. Sărbătorirea măreață însă să face la *Focșani*, în gară, al cărei peron eră o mare de capete; detașamente din garnizoană cu drapele și muzică au dat onorul; mitropolitul *Pimen* a rostit câteva cuvinte; pelerinajul în jurul catafalcului pare a nu să mai sfârși. Peste noapte sentinela veghează la ușa vagonului.

În ziua a 3-a, mercuri 25 l. c., prima manifestație frumoasă a fost la *Râmnicul Sărat*, după care a urmat cea din gara *Buzău*, unde au fost multe și mari momente de înălțare sufletească. Episcopul *Dionisie* a oficiat cu soborul său o slujbă pentru pomenirea eroului și a rostit o cuvântare, urmată de acea a prefec-

tului *Petre Zaharescu*, a primarului *Petrache Gheorghiu*, apoi a profesorului universitar din Cluj, *Marin Ștefănescu*, care a vorbit foarte înduioșetor. O clipă sublimă a atins mitropolitul primat *Miron*, arătând că sărbătoarea transportării Capului lui Mihaiu Viteazul este o mare și sfântă afirmație a sentimentului românesc, de care nu trebuie să se atingă nimeni și care nu poate fi internaționalizat, și prin urmare dușmanii inconștienți sau răuvoitori din țară să nu mai încerce să omoare acest sentiment, căci împotriva lor să va ridica întreagă conștiința cetățenească. După aceasta urmează pioasa defilare a credincioșilor la catafale, ca înaintea unui sfânt. *Mizilul* încă ș'a făcut datoria și locuitorii lui treceau sfioși și cu evlavie pe lângă Capul lui Mihaiu închinându-să. La *Ploesti* așteptă un detașament din Regimentul 7 Prahova; s'au ținut câteva cuvântări și orașenii s'au apropiat de sfânta relicvă închinându-să cu adâncă evlavie și smerenie.

În ziua a 4-a, joi, 26 l. c., la ora 9 dimineața, trenul s'a oprit în gară la *Târgoviște*. Dealungul bulevardului *târgoviștenii* și *sătenii* din împrejurimi, bătrâni, femei și copii, cu un sentiment de pioasă adorare, erau înșiruiți pe ambele părți până departe pe aleia care să urcă șerpuint spre *Mănăstirea Dealului*. Cosciugul cu sfințele relicve era transportat pe un afet de tun plin de flori; dealungul drumului să aruncau flori peste flori și în sunetele muzicii, care cântă cântece de sărbătoare cortegiul să îndreptă spre lăcașul de veci. Priveliștea de pe deal era una din cele mai frumoase; dealurile înverzite, bogate în rod, desfătau privilegiile. Generalul *Dragu*, care comandă cele trei detașamente din Regimentul 6 Mihaiu Viteazul, din Regim. 62 și 68, oprește cortegiul în fața *Mănăstirii Dealului*.

După două ore de așteptare sosește M. S. Regele, ca să rostească cuvântul de prinos înaintea sfintei relicve. Cel care a prezidat la înfăptuirea României Mari să apropie cu evlavie și sfială, însoțit de generalii săi. Cei trei Mitropoliți: Primatul *Miron*, *Pimen* al Moldovei și *Nicolae* al Ardealului, officiează serviciul dumnezeiesc, o slujbă măreață cum nu s'a mai făcut în țara românească, apoi Suveranul rostește următoarele cuvântare: „Insufletit de aceeași patriotică pietate cu care m'am închinat la Putna umbrei Marelui și Sfântului Ștefan, vin astăzi împreună cu d-voastră să aduc ca Rege al României întregite, prinosul de recunoștință și preaslăvire față de osemintele acestei mari figuri a Istoriei Românilor. Cu evlavie și plini de admirație ne descoperim și plecăm capetele noastre înaintea Ta, Viteze Mihaiu, care ne-ai fost o stea lucitoare în timpuri de grea încercare și un izvor neseecat de îmbărbătare pentru ostașul nostru în toiul luptei, iar pentru întreg neamul românesc ai fost încă mai mult decât atâta: *simbolul viu și glorios al unității naționale*. Lăsat-ai undeva în Capitala unei mari Impărății din vremi trecute, care s'a folosit mult de sabia-ți cuceritoare, dar drept răsplată ți-a pregătit peirea, aceste cuvinte scrise de însăși

mâna Ta : „Și hotarul Ardealului, pohta ce am pohtit, Moldova și Țara-Românească“. După trei veacuri de lupte și îndelungate suferințe prin grele jertfe de sânge, isbit-am a-ți aduce la îndeplinire „pohta ce ai pohtit“ : Țara Românească, întreagă și nedespărțită, ș'a dobândit neatârnrarea în marginile hotarelor pentru care Ț'ai dat viața. Dreptatea a învins, iar jertfa Ta n'a fost în deșert. De aceea Ți să închină azi ca eroului lor național milioane de inimi românești, Te salută din cer sufletele miilor de ostași căroră, jertfindu-și ca și Tine viața pentru măreța idee a Unirii, le-a fost dat să fie executorii testamentului Tău. Cu noi toți să să bucure și sufletele întâilor Voevozi Basarabi, ale căror rămășițe au fost descoperite decurând în străvechea Biserică Domnească din Curtea de Argeș ; par'că le-a ajuns prea strimt lăcașul lor în zilele noastre, când atâta s'au întins hotarele Țării, ai cărei întemeietori au fost și ei. Dea Domnul ca mărimea jertfei lui Mihaiu Viteazul și amintirea pururea vie a suferințelor seculare ale unui neam întreg, precum și a marelui răsplăți prin izbânda noastră, să ne fie indemn statornic spre înălțarea sufletelor către acea unire a tuturor, dela mic până la mare, în munca pentru binele obștesc, prin care să putem consolida ceea ce ne-a ajutat Dumnezeu să câștigăm, căci grea este răspunderea ce avem față de trecutul și viitorul neamului românesc ! *Iubiți școlari !* Acea patriotică inimă românească prin stăruința căreia s'a înființat școala voastră lângă locul de odihnă al lui Mihaiu Viteazul, s'a gândit cu drept cuvânt că tinele voastre suflete să vor încălzi de faima și aureola acestui mare Domnitor și că învățămintele vieții sale atât de bogate în fapte de vitejie să vor sădi mai adânc în inimile viitorilor conducători ai iubitei noastre Armate. Voi sunteți bucuria pururea înnoită a măreței umbre care vă ocrotește. Vouă vă este dată credincioasa pază a acestei sfinte rămășiți, fiți vrednici de această mare cinste.“

Această cuvântare, una din cele mai frumoase ale iubitu-lui nostru Suveran, a impresionat adânc întreaga asistență, tot așa de mult ca și înduioșetorul gest al Regelui, în clipa când ș'a desfăcut crucea „Mihaiu Viteazul“ dela gâtul Său ș'a pus'o în sarcofagiul, în care El însuși a așezat Capul Viteazului între Viteji.

Mitropolitul Primat *Miron* într'o strălucită cuvântare arată gestul Suveranului care a ținut să cinstească memoria lui Mihaiu și face un apel emoționant la Unirea tuturor pentru ca România Mare să rămână pe veci unită și nedespărțită. Au mai vorbit senatorul *Herbay* și deputatul *Petrovici* preamărind memoria sărbătoritului și aducând elogiile Celui care a îndeplinit pentru vecie un vis de o clipă. Profesorul *Iorga* în numele Academiei Române, arată că Viața lui Mihaiu a fost una din preocupările principale ale ei ; face o interesantă expunere a stării sociale din epoca eroului, stabilind că boerimea de atunci eră în

slujba adevărată a țării. În numele Universităților din Cluj și Cernăuți au vorbit profesorii *Lupaș* și *Tarnovschi*. După aceasta în sunetele muzicilor și ale corurilor, cosciugul e ridicat și transportat în biserică, unde Capul a fost închis în sarcofagul de marmură. Tunurile bubuie și infanteria trage salve.

Astfel s'au petrecut sărbătorile aducerii la lăcașul de odihnă vecinică, purtat în triumf, Capul Viteazului Mihaiu, al Voevodului între Voevozi. Acest Cap care a cuprins mintea ageră și geniul strălucit al unui neam risipit. Sunat-au vesel și triumfător toate clopotele din toate turlele, precum și trimbițele și muzicele din toate părțile pe unde a trecut. Puterea omului nu este în stare să mărturisească măreția timpurilor pe cari le trăim și cuvintele nu sunt în stare să împărtășească gândurile. În negura veacurilor trecute s'au risipit suferințele adunate de mai multe zeci de veacuri. În aceste zile mari, din împărăția sufletelor s'a scoborât sufletul care ne-a stăpânit de veacuri și ne-a înviorat cu puterea-i nevăzută. În strălucirea soarelui dreptății a răsărit ca să nu mai apună niciodată, a fâlăit aripa semețului vultur, care a cuprins cu privirea-i ageră neamul de pretutindeni, peste țărâna frământată cu lacrimi și sânge și peste mormintele de curând deschise. Mintea tuturor Românilor a fost stăpânită în aceste zile sfinte de fruntea lui boltită și de privirea lui vitează. Ca un glas al triumfului a răsunat peste tot cuprinsul mărețului său vis, ruga ferbinte pentru odihna sufletului său. Fericirea zilelor pe cari le trăim este mai mare decât suferințele și lacrimile risipite de mamele eroilor căzuți pe câmpul de luptă. Securea nemiloasă a tradării n'a putut nimici idealul sfânt al unui neam și dreptatea a răsbunat pe eroul eroilor, purtându-i în strălucit marș triumfal sfântul Cap, a cărui minte înțeleaptă a cuprins destinul poporului românesc. Poporul român este fericit, mărire ție Umbră sfântă a celui mai mare Voevod al lui, mărire ție !

15 Sept. 1920.

În zilele de 12—14 l. c. s'a întrunit în Cluj marele Congres al Studenților Universitari din România Mare. Tinerimea universitară română din toate țările României Mari s'a întâlnit pentru prima oară în Capitala Ardealului, în Cluj, cetatea șovinismului unguresc de odinioară, în care s'a plămădit toate suferințele poporului nostru, dela întemeierea dualismului austro-ungar și până la Pacea din Paris. Pentru prima oară studenții Basarabiei, ai Bucovinei, împreună cu ai vechiului Regat, s'au întâlnit cu studenții Ardealului, Maramureșului, Crișanei și Banatului, putând să-și spună liberi păsurile lor și să pună bazele planului de luptă, după care vor cucerii sufletește pe toți cei cari să mai îndoiesc în fața ideii de Românișm. Pentru aceasta Congresul studenților ținut la Cluj în anul acesta poate fi considerat ca o sărbătoare națională.

Terenul pe care tinerimea noastră universitară va avea să ducă lupta cea mare, va cuprinde în primul rând propaganda culturii românești și a culturii latine, făcând pentru aceasta, dacă să va cere, chiar o risipă de energie, căci numai așa să va putea duce la bun sfârșit acest apostolat. Apoi tinerimea universitară va stăruii din puteri ca sămânța muncii sale să cadă în pământ roditor; va evita cu o tactică civilizată neghina care ar putea să să ivească pe unele locuri; va căuta să întrecă în toate privințele pe cei dintr'un hotar cu noi, cari au tendințe deosebite.

Nu mă voiu ocupa de lucrările Congresului, nici de modul cum s'au desfășurat ele, nici de rezultatele lor, acestea fiind cunoscute și știute din dările de samă publicate mai în toate ziarele românești. Mă voiu mărgini numai la reproducerea discursului pe care ministrul cultelor și al artelor, d. *Octavian Goga*, cântărețul Ardealului, l'a rostit cu ocazia deschiderii Congresului, făcută în ziua de 12 Septembrie în Sala Teatrului Național printr'o ședință solemnă. Iată acest discurs frumos :

„Cel din urmă congres studentesc la care am luat parte a fost acela care s'a ținut la Galați în anul 1915. De atunci au trecut 5 ani, în care timp fața lucrurilor s'a schimbat mult. Limbile de foc ale dușmanilor erau împrejurul nostru. Jumătate din poporul nostru românesc eră pe câmpul de războiu, pe câmpiile Galitiei, unde își vărsă sângele sub steag străin, călăuzit de gânduri dureroase. Atunci și cealaltă jumătate, adevăratul Regatul liber să sbuciumă. Pe deoparte să sbuciumă sufletul românesc, rănit în așteptările clipei, văzând că trebuie să îndeplinească un vis, iar pe de altă parte veniră pe capul nostru o multime de cumpărători de grâne și de conștiinți, cari voriră să stărnească durerea poporului. Trebuie, deci, să să facă un for de recreare, de credință în mijlocul poporului nostru. Acest for, atât de necesar, l'a făcut tinerimea universitară română. Mi-aduc aminte de Congresul dela Galați; mi-aduc aminte de sfortărea de gândire, de dorința și de spiritul de sacrificiu, care să manifestă atunci, în acel congres. Văd și astăzi pe acei tineri, cari s'au strâns atunci pentru a înfăptui, ceea ce vedem înfăptuit astăzi. În acel congres s'a luat hotărârea ca viitorul congres să să țină în Cluj. Astfel a hotărât și studentimea în București. După cum vedem ei sunt exacti la rendez-vous. Desigur că mulți din cei cari erau atunci acolo n'au venit, pentru că oasele lor au rămas în trecătorile Carpaților, dar totuși au venit sufletele lor, cari să află astăzi la această adunare. Cadavrele acelor cari s'au jertfit pentru scumpa noastră țară, trebuie să formeze pedestalul gloriei noastre. Au suferit mult frații noștri. O credință însă, din care porcede această glorie a biruit. La Galați vă spuneam : dragi pretini, scuturați praful de pe cărți și eșiți la larg. Lăsați bătrânii să păzească comoara înțelepciunii, voi sunteți pumnul acestui popor. Aceasta o spuneam fiindcă sufletul meu o simțea și mintea își dădea bine samă că suntem

într'o vreme când numai sângele vărsat va putea face prima noastră justificare. Grație acestor pilde suntem astăzi stăpânitorii acestui pământ. Dar, a stăpâni astăzi înseamnă a avea deplină toleranță și totodată deplină conștiință a drepturilor tale. În fața dumneavoastră nu mai sunt azi tranșele de eri, unde trebuia să vă vărsați sângele. Tranșele de astăzi sunt bibliotecile și laboratoarele. Laurul biruinții a fost câștigat în tranșele, unde s'a vărsat atâta sânge românesc. Prin urmare pornind cu aceeași religie, aceeași religie trebuie să vă călăuzească și în tranșea bibliotecii. Vremea prin care trecem astăzi, socotesc că are nevoie de o purificare morală, sufletească a omnirii din urma războiului. Doctori și vindecători nu să pot ridica decât acci, cari câștigă concepțiunea morală. Dumneavoastră, cari ați dovedit sprijinul de satisfacere eri, îl veți dovedi și mâne. Domnii mei, sunteți studenți și sunteți tineri. Două calități pentru a simți bine. Sunteți nepăsători de frământările de închiegare a principiilor de viață, sunteți mustul care fierbe cu toată vigoarea. Viața încă nu v'a cuprins în mrejele ei. În dubla mea calitate de ministru și din dragostea ce o port studențimii, vă doresc spor la muncă !"

La sfârșitul acelei ședințe solemne, studentul *Popoiu* a recitat poezia sa :

Tara mea !

Cântarea României Mari.

Tara mea e orizontul
Ce l'au străbătut mai an
Soli din Roma cea măreață,
Fala bravului Traian !

E cetatea ce rămas-a
Din acele timpuri vechi,
De pe când strămoșii nostri,
Pe pământ n'aveau perechi !

Tara mea este comoara
Străjuită'n sfântul cer,
Și în fața ei dușmanii
Pentru vecinicie per.

Tara mea-i fermecătoare !
Doina dulce își ia sbor
Din caval, cimpoi și fluer
Când ciobanii cânt de dor

Tara mea e salbă verde
Tuturor ce viețuiesc,
Este leagăn de durere
Este raiul pământesc !

Tara mea a fost de veacuri
Furfecată de furtuni...
Și atâta jale strânsă
Dela Unguri, Slavi și Huni !...

Insa țara mea rămas'a
Vecinică pământ român,
Căci noi știm că „Apa trece
Insa petritele rămân !"

Tara mea este vulcanul
Plin cu gloriei vitejești,
Care-or isbucni întruna
Alți Mărăști și Mărășești !

Căci în țara mea-s flăcăii
Arși de soare, nalți ca brazi,
Cuib de glorie străbună
Cuib eroilor de azi !...

Azi țara mea pe veci infipt'a
Ca sfânt semn liberator,
Între Nistru și între Tisa
Românescul tricolor !

23 Sept. 1920.

Președintele Republicii franceze, d. *Paul Deschanel*, care a fost întotdeauna un pretin sincer al României, s'a dat demișunea din cauză de boală.

Congresul din Versailles a ales astăzi în locul său pe d. *Alex. Millerand*, cu 695 de voturi din cele 786 exprimate. Ministerul a rămas același în frunte cu d. *Leygues* ca președinte al consiliului și ministru de externe.

În legătură cu interesele românești, d. Millerand, în timpul neutralității noastre, în calitate de ministru de războiu al Franței, s'a arătat favorabil Românilor. În tot timpul, chiar când n'a ocupat funcțiuni oficiale, d-sa a dat un concurs prețios cauzei noastre. După atitudinea pe care a avut'o ca șef al guvernului francez acum de curând, avem credința că dacă d-sa ar fi fost la Conferința păcii în locul bătrânului ranchiunos *Clemenceau*, ar fi arătat mai mult zel și ocrotire pentru interesele Statelor mici.

24 Oct. 1920.

Astăzi a avut loc în măreața sală a Sinodului din reședința Mitropolitului inaugurarea Universității din Cernăuți, în prezența Regelui, Reginei, Prințului Moștenitor și Prințesei Mariocara, precum și a miniștrilor, a reprezentanților Universităților din București, Iași și Cluj, ai Academiei Române, a Mitropolitului Primat *Miron* și a reprezentanților autorităților civile, militare și bisericești, și ai Studenților.

Mitropolitul Primat a salutat Universitatea din Cernăuți în numele Bisericii Române Ortodoxe. D. *Nistor*, rectorul Universității, într'un lung și frumos discurs, a arătat importanța zilei acesteia pentru întreaga Bucovina. D-sa spune că Universitatea din Cernăuți, care sub regimul austriac fusese focarul manifestațiunilor contra intereselor românești, este demnă astăzi de a da mâna cu celelalte trei surori ale sale din Iași, București și Cluj. Dar pecând Universitatea luptă contra culturii românești, tineretul Bucovinei își dezvoltă cultura sa în celelalte școli călugărești, așa că această Universitate nu a putut înăbuși tendința culturii românești.

D. ministru *Negulescu*, mulțumește intelectualilor din Bucovina, cari cu toate neajunsurile create lor de trecutul regim au știut să-și păstreze cultura și limba.

M. S. Regele a rostit această frumoasă cuvântare: „Domnule Rector. Domnilor Profesori. Iubiți Studenți. După înălțătoarea serbare a inaugurării Universității surori din Cluj, am așteptat cu o deosebită bucurie prilejul de a-mi îndeplini și față de Universitatea din Cernăuți aceeași plăcută datorie, prezidând împreună cu Regina și cu Principele moștenitor inaugurarea cursurilor acestui înalt așezământ cultural, care prin

reunirea Bucovinei la sânul Patriei-mume a îmbrăcat o haină nouă potrivit trebuințelor naționale ale Statului român. Dar temelie care este a adevărului rămâne neclintită și știința împodobită de aci înainte cu haina românească își urmează necontenit cu aceeași râvnă sborul spre sfere tot mai înalte și noi o urmărim cu aceeași necurmată dragoste. De aceea în aceste timpuri de mari frământări economice și sociale, salut cu deosebită plăcere acest prilej care ne permite să ne adunăm noi cărmuitorii țării și ai culturii și să ne îndreptăm cugetul nostru la menirea celor mai înalte așezăminte de învățatură care înfățișează, pe deasupra sbuciumărilor vieții de toate zilele, năzuința eternă a minții omenеști către progres și adevăr. Precum trupul rămâne o materie inertă și nefolositoare fără puterea conducătoare a creierului, tot astfel viața economică și socială a unui Stat este lipsită de forța diriguitoare, dacă n'ar avea la cărmă în toate domeniile, mințile luminate ale națiunii, iar lumina ne vine dela Universitate, căci aci să pregătesc conducătorii tuturor ramurilor de producțiune. Și tot aci, pe căi spinoase și îndelung răbdătoare, pornesc cercetările pentru descoperirea și utilizarea noilor forțe cucerite dela domeniul necunoscutului. Acei cari având ochii ațintiți numai la activitatea practică și imediată, să întreabă ce folos poate eși din lucrările de știință pură, uită că dacă nu s'ar cercetă tainele naturii cu îndărătnicie și din iubire de știință, ne-am învărti mereu în cercul restrâns al rutinei, precum prea lesne uită lumea de rând cui să datorește atâtea descoperiri și invențiuni ajunse acum la îndemâna și spre folosul tuturor. Munca intelectuală cheltuită la studierea până în cele mai mici amănunte în orice direcțiune să răsplătește mai curând sau mai târziu cu foloase practice de interes obșteșc. Să cinstim dar după cuviință această muncă isvorâtă din tot ce este mai înalt în firea omenească. În aceste clipe, care pentru Universitatea din Cernăuți este o serbare de înaltă bucurie în onoarea științei și a studiului, să nu supunem unui studiu, între aceea ce a fost aci înainte, să nu îngăduim unei umbre să întunece veselia momentului. Trecutul aparține istoriei, să îndreptăm deci privirile noastre cu încredere spre viitor. Totuși și în trecut a fost în fosta Universitate un colț de unde raze luminoase s'au răspândit și asupra României de eri. Nu sunt puțini preoții și vlădicii din vechiul Regat, cari s'au întors dela Cernăuți în țara românească cu un capital bogat de învățatură creștinească, predată și în limba strămoșească, și așa facultatea teologică greco-ortodoxă este lanțul care leagă trecutul cu prezentul. Să nu uităm însă pe viitor că nimic nu să poate face viu și trainic în viața unui Stat decât pe temelii naționale și de aceea pe lângă munca științifică de ordin general, o preocupare deosebită a studiilor înalte universitare trebuie să fie cunoașterea țării și a poporului său. Și într'aceasta, ușoară și plăcută este sarcina, pentru că e prea

frumos acest cap de țară și vrednic popor este care o locuiește dela descălecatul Moldovei, care de aici s'a lătit până la Nistru, Dunăre și Mare. Sunt bine încredințat că prin activitatea d-voastre, veți scoate la iveală și spori tot ce este frumos și nobil în sufletul tineretului și că veți forma nu numai generațiuni cu caracter, folositoare țării, dar și cetățeni credincioși și iubitori de patrie. Ca un semn al dragostei mele pentru tinerimea universitară bucovineană, dăruiesc suma de 200.000 lei, spre a servi ca prim fond pentru ajutorarea culturală a studenților merițiși dela toate facultățile acestei Universități, după cum senatul universitar va chibzui mai bine. Salutând cu dragoste pe toți profesorii adunați la această zi de sărbătoare culturală urez din toată inima : *vivat, floreat et crescat alma mater Cernoviciensis !*"

În numele Academiei Române a vorbit d. D. Onciul, apoi rectorii Universităților din București și Iași, iar din partea Universității din Cluj s'a cetit o telegramă.

La prânzul festiv, M. S. Regele a rostit următorul toast : „În numele Reginei ca și al Meu aduc viile Mele mulțumiri pentru călduroasa primire ce ne-a fost făcută la serbarea de azi dimineață din partea Universității române din Cernăuți. Este încă vie în mintea și inima Mea amintirea zilelor frumoase ce am petrecut în luna Maiu în mijlocul noilor Mei supuși de pe pământul acesta presărat de urmele vechii stăpâniri moldovenesti din timpul slăviților Voevozi, care au fost fala istoriei noastre naționale. Vă puteți deci închipui cu ce mare bucurie am venit astăzi pentru a prezida cu suflet românesc serbarea culturală menită a restatornici pentru vece stăpânirea Românilui asupra acestui frumos colț de țară, care din toată istoria lui este pământ românesc. Față de acest pământ locuit de neamuri diferite, Universitatea are frumoasa și înalta misiune de a întruni ceea ce era separat, de a netezi asperitățile, răspândind cu aceeași căldură razele ei binefăcătoare asupra tuturor. căci ce legături pot fi mai puternice decât adăpostirea tuturor fiilor aceleiași glij sub același acoperământ fără deosebire de neam și lege, adăpându-se la același isvor de știință, muncind pentru același scop înalt : *binele obștesc*. Fie ca tânăra Universitate română să-și întindă lumina ei, iubirea adevărului și dragostea de patrie peste tot ținutul acesta, în toate părțile dea palatele bogăților până la coliba țaranului și să contribuie și ea prin acțiunea sa culturală ca să să simtă toți locuitorii din acest „*ținut al fagilor*“ ca frați născuți din aceeași mamă, scumpa noastră patrie română. Din vorbirile de azi dimineață am dobândit convingerea că atât profesorii cât și studenținea, înțelegând acest rol de înfrățire, își vor pune toată râvna patriotică, tot sufletul lor cald de dascăl și tot entuziasmul tinereții, în această nobilă misiune. Viitorul să deschide deci înaintea noastră în colori vesele și să dea Domnul ca opera începută azi

să fie binecuvântată de generațiunile care vor urmă. Cu această fermă convingere ridic paharul Meu pentru propășirea Universității din Cernăuți și a tuturor membrilor ei“.

4 Nov. 1920.

Alegerea prezidențială în Statele Unite s'a terminat cu înfrângerea zdrobitoare a democratului Cox, susținut de Wilson, care n'a obținut decât 140 voturi față de cele 391 date senatului republican *Warren Harding*. Această alegere are o însemnătate mondială, care ese din cadrul obicinuit al alegerilor de acest fel, mai ales întru cât privește raporturile Americii cu Aliatții pe chestiunea tratatului de pace dela Versailles, care n'a fost ratificat de Senatul american, și aceasta din cauza republicanilor cari s'au opus din toate puterile la această ratificare. Noul președinte al Statelor Unite este unul dintre acei cari au primit rezervele lui Lodge asupra tratatului, rezerve cărora să datorește atitudinea specială față de tratatul cu Germania. Alegerea lui Harding reprezintă pentru lumea politică internațională înmormântarea Ligei Națiunilor, pe care partidul republican al lui Harding nu o admite decât cu rezerva pentru Statele Unite de a nu considera obligatoriu executarea hotărârii Consiliului general al Ligei Națiunilor. Această creațiune subredă a lui Wilson să prăbușește de fapt înainte de fi început să trăiească. Nici tratatul dela Versailles nu va avea o soartă mai bună în Senatul american, așa că o pace directă între Statele Unite și Germania este astăzi și mai probabilă decât până acum.

14 Ian. 1921.

Astăzi fiind *anul nou*, după calendarul ortodox, M. S. Regele a dat următorul *Ordin de zi* pe întreaga armată română : „In pragul unui nou an, gândurile mele să întorc cu dragoste spre iubita mea armată. Cu mândrie mă uit înapoi mulțumind pe credincioșii Mei ostași, cari au fost fala neamului și pavăza sigură a ordinii din timpuri grele; cu încredere privesc în viitor când văd cu legitimă bucurie, cu ce avânt au alergat sub drapel contingentele chemate în serviciul Patriei. Intâia dată s'au reunit anul acesta recruți din tot cuprinsul României întregite și au răspuns chemării Mele plini de simțământul datoriei. Modul voios cum ați alergat sub drapel Imi este cea mai bună chezăsie că și pe viitor Statul și Regele vostru să pot bizui pe credința și vitejia armatei. La toți vă urez un an bun și fericit!“

16 Febr. 1921.

D. Poincaré, fostul președinte al Republicei franceze, examinând situația noului guvern Briand, are cuvinte de laudă pentru intenția ce o manifestă de a stabili un front unic al Aliatților, necesar tot așa de mult în timpul reparațiunilor războiului, cum

eră pe timpul războiului. Cu această ocazie d. Poincaré, care nu s'a sfiit să atace chipul cum a lucrat *Consiliul suprem* și care a caracterizat atitudinea marilor puteri cu acea mușcatoare apreciere: „*l'impertinente formules des grandes puissances*“, de a împărți puterile aliate învingătoare în *mari* și *mici*, în țări cu interese *generale* și cu interese *limitate*, revine și afirmă următoarele: „D. Briand a rupt'o în mod franc cu politica ciudată pe care am dus'o anul trecut în Europa centrală și care a reușit să nemulțumească pe toți pretinii noștri“. Intru cât România a avut să sufere așa de mult de pe urma politicii nenorocite a Consiliului suprem de tristă memorie, aprecierile atât de autorizate ale d-lui Poincaré confirmă și mai mult legitimitatea plângerilor și criticelor românești.

20 Febr. 1921.

Cu ocazia hotărârilor luate de Consiliul suprem din Paris, a avut loc în Camera franceză o mare discuție. D. *André Tardieu*, unul din redactorii tratatului dela Versailles, a criticat deciziunile acestui Consiliu în ultima sa întrunire, ceea ce a determinat pe d. *Aristide Briand*, președintele Consiliului de miniștri, care este și un mare orator, să răspundă că dacă Franța n'a obținut prin acest tratat tot ceea ce ar fi putut obține, cauza este că guvernul d-lui *Clemenceau*, din care făcea parte și d. Tardieu, n'a profitat de împrejurările favorabile Franței, imediat după victoria finală.

Atunci când Alianții proclamau că Franța a fost granița libertății și guvernul avea întreaga aureolă a prestigiului Franței și a puterii sale; atunci, desigur, că să puteau obține multe dela Alianți. Nu s'a făcut atunci totul ce era posibil, acum este mai greu, căci s'au ivit greutăți și aceste greutăți cu cât ne depărtăm de războiu, cu atât devin mai mari din cauza divergențelor de interese cari să manifestă printre Alianți. Dar pe noi Românii nu ne interesează aceasta, ci modul în care d. Briand, un mare și sincer pretin al României, și a fost mare păcat că n'a fost d-sa la cârma Franței în locul d-lui *Clemenceau* atunci când s'au încheiat tratatele de pace cu dușmanii noștri, pe noi ne interesează, zic, modul în care d-sa cu mîntea sa luminată recunoaște în acest răspuns *importanța intrării României în războiu* și importanța frontului dela Salonic.

Campania din Orient a fost combătută prin presă și în Camera cu multă vigoare de d. *Clemenceau* și amicii săi, între cari eră și d. *Tardieu*, considerând'o ca o aventură, fără a recunoaște că această expediție a dat ocazie Alianților să scoată din luptă pe Bulgari și să silească la capitulare pe Austro-Ungaria. D. Briand continuând a spus: *Mai este un fapt, domnilor. În timpul războiului, d. Tardieu mi-a reproșat în mod viu că am hotărât intrarea României în războiu alături de noi. Mi-a reproșat cu aceeași ardoare că am impus menținerea expediției dela Salonic. Pentru ce? Pentru că rezultatele nu erau imediate. Cee-*

ace n'a împedecat mai târziu beneficiul acestor operațiuni, cari au determinat victoria". Mai departe d. Briand arată că din memoriile lui Ludendorff și din constatările marelui stat-major interaliat reesă că Germania și aliații ei, a fost nevoită să mobilizeze încă 58 divizii pe frontul oriental din cauza intrării României în acțiune. Victoria română dela Mărășești, unde s'au consumat peste 30 divizii germano-austro-ungaro-bulgaro-turce, a salvat frontul oriental în 1917, până la venirea iernii, căci prin ocuparea Moldovei și a Basarabiei s'ar fi prăbușit mult mai de vreme armata rusă, înainte ca Înțelegerea să fi ajuns la maximum efortului său militar și America să-și fi transportat în Franța trupele sale, imensele cantități de alimente și munițiuni, cari au hotărât victoria pe frontul occidental.

2 Mart. 1921.

În fine, Wilson a părăsit eri scaunul prezidențial din Casa Albă pentru a face loc lui Harding, fericitul triumfător din Novembre 1920.

America a intrat în războiu împinsă de acest ideolog și aporțul ei a fost hotărâtor pentru zdrobirea Germaniei.

După încheierea armistițiului Wilson a venit în Europa în fruntea delegației americane ca să pună bazele păcii. A fost primit ca un Mesia: popoarele cred întotdeauna în puterea magică a formulelor. Cele 14 puncte ale lui Wilson promiteau întronarea păcii pe pământul sbuciumat de atâtea războaie și suferințe. Bucuria mulțimii era delirantă și osanalele care să ridicau ideologului întreceau prea mult puterea lui de realizare. Wilson stăpânit de concepția lui admirabilă, socotind omenirea din punct de vedere ideal, a neglijat realitățile și s'a încunjurat numai de profesori universitari, ca și el, oameni buni pentru misiunea lor, dar cu totul străini de politică, pe câtă vreme la Conferința păcii trebuia să aducă oameni politici, adânc cunoscători ai oamenilor și împrejurărilor, care să știe până unde să poate merge cu concesiile sau întransigențele. Wilson a *impus* pacea Consiliului suprem așa cum eră dictată de ideologia lui democratică pacifistă. De câte ori să ridică vr'unul să-l combată și să propună soluții mai echitabile, Wilson amenința cu retragerea dela Conferință, ceea ce ar fi însemnat, în acele împrejurări turburi, părăsirea Franței în voia armatelor germane, disciplinate și stranic înarmate. Pacea dela Versailles a fost primită așa cum a cerut'o Wilson, dar ea a fost destul de șubredă pentru ca să dea naștere la complicații neprevăzute. În adevăr, pacea dela Versailles, bazată pe cele 14 puncte, pacea ideologiei a folosit mai mult Germaniei și Rusiei, cari s'au agățat și să țin mortăș de cele 14 puncte cu dreptul de a dispune singure de soarta lor.

Ca instrument al aplicării păcii universale, Wilson a înființat *Societatea Națiunilor*, care nu va fi în stare să facă nimic în privința aceasta, așa după cum ea va fi constituită. Această pace

ideologică va sămăna în toată lumea sămănta războaielor viitoare, pentru că doleanțele micilor națiuni au fost tratate cu dispreț, ignorare și nedreptate.

Această pace a răpit României cea mai românească și mai bogată parte din Banat, pentru ca să fie dată Sârbilor lacom și ignorant și hrăpareți, deoarece Wilson n'a cunoscut dreptățile, revendicărilor noastre și le-a dat în cercetarea unei subcomisii, în care predomină un evreu american, care ne urea de moarte.

Astfel popoarele care îl idolatrizau, văzând că cele 14 punctele ale lui Wilson nu corespund actelor politice ale lui, au început să-l părăsească și să-i desprețuiească ideologia lui sterilă. Primul-norodul care s'a arătat nemulțumirea a fost însuși poporul lui, și poporul american, care a refuzat să-i mai acorde încrederea și să ratifice tratatul dela Versailles. Acum Wilson încăruntit și bolnav de nervi părăsește Casa Albă în tăcerea dușmănoasă a poporului care altădată îl aclamă.

23 Mart. 1921.

În zilele acestea s'au împlinit 100 de ani decând Tudor Vladimirescu, în fruntea a 5000 de *panduri țărani* a pornit lupta de redeşeptare națională. Atunci când Europa a fost străbătută de spiritul de libertate și de emancipare, fruct al marelui revoluționar francez, acel spirit nu putea să nu încolțească și în inimile obidite ale neamului românesc. Pandurul Tudor este întruparea cea mai desăvârșită pe acele timpuri ale dorului de libertate. Dacă îl privim în lumina celui trecut, Tudor să arată în toată măreția lui, și cu cât timpul trece cu atât și figura cu operele lui vor atinge culmi mai înalte. A trebuit să treacă o sută de ani pentru ca să vedem chipul acestui mucenic național în toată strălucirea lui. Din revoluția lui Tudor dela 1821 s'au pornit toate operele naționale ale neamului nostru: mișcarea dela 1848, unirea principatelor române dela 1859, războiul independenței dela 1877 cu regalitatea din 1881 și, în fine, împlinirea visului național din zilele noastre, *România-Mare* din 1918,— toate acestea sunt urmările acelei strălucite epopei naționale.

Tudor s'a născut în anul 1780, din părinții Constantin Ursu și Ioana soția lui, în satul *Vladimir*, plaiul Gilortului în Jiul de sus, județul Gorjiu. Știința de carte o primise Tudor dela popa *Ciuhoiu* din satul său natal, apoi dela dascălul *Lupu* în Craiova, care i-a luminat mintea așa că să pricepea la multe învățături de cari să minună și vlădica *Ilarion* din Argeș, când stă de vorbă cu el. Să mai zice de Tudor că ar fi fost și hotarnic de moșii și neguțator și că ar fi călătorit prin Turcia și prin Austria până chiar la Viena, învățând și vorbind mai multe limbi.

Tudor luase parte cu Pandurii lui în războiul rus dintre 1806-1812. La 1808 el să iscălea: *căpitan de panduri*. Constantin Ipsilante a dat viteazului oltean rangul de *sluger*, sub domnia căruia el fuse *vătaf de plaiu* în Cloșani (1806), unde s'a zidit o casă, care servește astăzi ca local de școală. El a luat parte strălucită cu

andurii săi la bătălia contra Turcilor dela Fetislau, când îi s'a
 auit de comandantul rusesc gradul de *parucic* și a fost decorat cu
 m dinul *Sf. Vladimir*. Numele lui nu vine dela această decorație,
 ir dela satul său de naștere. La încheierea păcii din 1812, de frica
 Turcilor, el s'a dus în Ardeal și de acolo la Viena, de unde s'a
 nitors sub scutul noului Domn Caragea.

Invățătura cea mai adâncă ce o căpătă Tudor a fost cunoaș-
 a rea de aproape a suferințelor țării, a situațiunii groaznice a
 o ranului român, care era chinuit și stors de toți jefuitoarii Pa-
 riei de pe acea vreme: Grecii și Boerii răi, hrăpareți, cari erau
 așa de mulți față de „*Boerii buni și de bine lucrători*”, pe cari
 țărăanii îi iubeau și îi cinsteau după cum să cuvine.

Tudor Vladimirescu.

Tudor a pornit *revoluția* la 21 Ianuar 1821 în Oltenia; a în-
 trat în București la 16 Mart; a fost *Domn* numai *două luni*: a
 părăsit Bucureștii la 16 Maiu și a fost asasinat mișelește, lângă
 iazul morii, aproape de grădina lui Geartoglu, la marginea ora-
 șului Târgoviște, de grecii Varnava și Parga, în noaptea de 26
 spre 27 Maiu. Poveste scurtă și așa de bogată în urmări.

Revoluția lui Tudor nu trebuie privită numai ca urmare a

prigonirilor și asupririlor grecești, cari dănuiau mai un veac. În ea trebuie să vedem mai ales spiritul de îndepelui erou al neamului românesc, care nu să putea împacă cu o dițiune străină. Acea revoluție mai prezentă și o față socială. și autotudor a fost mucenicul nevoilor celor mici și slabi, cari Domtăranii. Țăran și el prin origine a voit să să facă mântui ce s'a fraților săi de suferință, încercând să reia boierimei dreptțional, răpitate dela popor și să restabilească balanța socială. Ideea de 'ei lui litate prinsese rădăcini adânci în sufletul lui Tudor, și în fruMaria pandurilor lui s'a sculat și s'a străduit să restatornicească draltele tul, călcat în picioare atâta timp de către clasa suprapusă, ea reea-săși grecizată. Așa dar să poate zice că revoluția lui Tudor a foîn-atât socială cât și națională. Convorbirea lui Tudor cu Ipsilantelasa i-a luminat capul și l'a făcut să înțeleagă cât de deosebite suntle interesele Românilor de ale Grecilor, și în proclamația lui dela - 20 Mart să poate vedea semnul acestei prefaceri. Din această pricină Ipsilante i-a pus gând rău și pe când Tudor să găsea cu tabăra sa la Golești- Muscel, căpitanul eterist Iordache, care reușise să câștige pe ofițerii pandurilor, a pus mâna pe el și l'au dus la Târgoviște unde l'au omorât mișelește după cum am arătat mai sus. A murit Domnul Tudor, dar sufletul lui sbuciumat a trezit din amortire sufletele românești și ne-a luminat calea până în zilele glorioase de astăzi.

Pentru comemorarea lui Tudor Vladimirescu și a faptelor lui s'au organizat și au avut loc în București mari serbări, cari au finit 9 zile, dela 14 până la 22 Mart. S'a dat acestor serbări toată splendoarea și amploarea după cum să cuvine unui erou național, care cu jertfa vieții lui a pus capăt domniei fanariote în principatele române și a aruncat semința rodnică pentru toți fiii neamului, semința unei democrații sănătoase și a împlinirii visului național. Cu acest prilej au avut loc festivaluri în toate școalele din România-Mare, în cari s'a vorbit despre însemnata revoluției din 1821.

Din toate serbările din Capitală, nu voi descrie decât serbarea din ziua de 19 Mart, Sâmbătă, în care zi fanfarele militare au cântat de joc poporului și soldaților în piața Victoriei, în piața Episcopiei și a Palatului Poștelor, între orele 4—6 sara. Apoi la 9^{1/2} s'a organizat în Teatrul Național o admirabilă serbare cu jocuri și cântece naționale din toate ținuturile României-Mari. M. S. Regele a apărut în loja regală la ora 10, în aplauzele și ovațiunile prelungite ale asistenței și în sunetele Imnului regal. Sala arhiplină și feerică. După cântecul lui Tudor executat cu căldură și avânt de tenorul *Mihăilescu-Toscani*, cetele de jucători, îmbrăcați în costume naționale din regiunile din cari erau, au început să execute danțurile naționale caracteristice acelor regiuni: *Abrudencele* și *Abrudenii*, perechi, au jucat *Tarina*, jocul *Moșilor*, joc potolit de oameni necăjiți. *Argeșul*, viu și sprinten, în porturi de domnițe, a jucat *Ariciul* și *Trei-gâște*. *Chiorenii gră-*

anduri în Sătmar au jucat *Codrenescul*, *Invârțita* și *Hora Călu-*
rat de cu chiuituri și strigăte de joc pline de duh, cari au stăr-
 m din ulia și admirația unanimă. Porturile de un roșu aprins au
 i delimitate cu deosebire. Cei de pe *Valea Someșului* din Cojocna
 iurecintenit *Someșana*. *Buzăul* mai vesel și mai vioiu în costume
 ntorști de munte a învățit cu foc *Burdinul* din Nehoiu și *Hora*
 e. r. *Bucovina* în straie strălucitoare a încins *Hora* aprinsă,
 dre, care a urmat *Arcanul* și *Bucovineanca*. *Ialomîța* a înfăți-
 o-*ș* în *Fedeleşul* și *Vira*, un dans original care amintea vâltorile
 rîlnite de vânturile puternice ale Baraganului. *Dâmbovițenii*
 ai înfipti și mai energici la pas au încins *Hora Moșii* și un
 t-*ău*leț înfocat, fiind siliți să-l repete de ropotele de aplauze
 le sălii. *Sibiul*, în înfățișarea neîntrecutului port, *Jiana* și *Rău-*
reana. *Basarabia* a fost viu aclamată după fiecare joc, jucând cu
 o vioiciune rară *Hora dela Bălți*, *Nistreanca*, *Tropăita*, *Hangul*
 și *Horodincu*. *Mehedinții* s'au produs cu *Tocul* și *Resteiul*. *Pra-*
hova și *Brașovul* împreună au jucat *Ca la Breaza* și *Brăul*. *Otlul*
 ne-a arătat *Sălcioara* și *Boereasca*. *Banatul* a fost însă, în adevăr,
 de data asta fruntea cu *Hora Oravișeană*, *Ca în Banat* și *Brăul*
Amlajului, cari au fost executate cu atâta frumseță și artă, la
 cari s'a mai adaogat și porturile minunate cunoscute ale Bănă-
 țenilor, încât lumea, în frunte cu Regele, au cerut să le mai re-
 pete; *Banatul* a avut biruința serbării. Apoi au urmat: *Râmnicul*
Sarat cu *Zuralia*, *Ceasornicul*, *Ca la ușa cortului* și *Brăul*. *Pulna*
 cu *Nătanga* și *Hora Vrancii*. *Piatra-Neamț* cu *Oteteleşeanca* și
Rața. *Ardealul* cu *Ardeleana* și *Hățegana*, jucate de delegațiile
 toate de peste Munți. *Teleormanul* cu *Biruț greu* și *Severineanca*.
Gorjiul cu *Troaca*, *Resteiul* și *Sârba Gorjului*; a fost în special
 aclamat. Societatea *Chindia* cu *Țigăneasca* și *Iancul*, cari au în-
 cheiat serbrea oficială la miezul nopții în sunetele Imnului regal.

După retragerea M. S. Regelui, s'a încins o petrecere în lege,
 cu hore, sârbe, chindii, în sfârșit cu toate jocurile naționale pe
 rând până în ziua mare. Sufletul românesc din osebitele ținuturi
 să topise într'o frăție care înfățișă *Unirea desăvârșită* și aceasta
 a fost cel mai mare folos al acestei serbări strălucite, vrednică de
 memoria și sărbătorirea marelui desrobitor al poporului Tudor
 Vladimirescu.

În ultima zi, marți 22 I. c., un grup de 500 de pelerini au
 plecat cu un tren special la Târgoviște, cu un entuziasm tineresc
 care a stabilit o legătură puternică între surorile și frații ținutu-
 rilor desrobite, la mormântul Domnului Tudor. Delegațiunea a
 fost primită de autoritățile județene și comunale, de autoritățile
 militare și de întreaga populație cu aclamațiuni și ovațiuni ne-
 sfârșite. În numele județului a vorbit prefectul *Bărbulescu*, în nu-
 mele primăriei d. *Gonzalo Ionescu*, la cari a răspuns d. profesor
 universitar *Simion Măndrescu*, în numele comitetului de organi-
 zare al serbărilor, spunând că „Românii din România întregită

au venit azi desrobiți să să închine la mormântul marelui erou național în vechia cetate domnească a Târgoviștei“.

Dela gară, într'un cortegiu impunător, cu muzica și autoritățile în frunte, delegații s'au dus în curtea Mitropoliei Domnești, la crucea ridicată pe mormântul lui Tudor. După ce s'a oficiat un parastas pentru odihna sufletului eroului național, a vorbit profesorul *Vasilescu*, arătând însemnătatea luptei lui Tudor în contra asupririlor și străinilor; apoi domnișoara *Maria Ionescu* a rostit o prea frumoasă cuvântare, spunând între altele acestea: „Târgoviște, cetate a durerilor unui neam, ce azi s'a realizat visul, fiii tăi vin astăzi la tine și în tăcerea ta măreată amintesti trecutul în culorle lui pline de sângele martirilor!... Și glas de bucurie răsună într'o primăvară pe plăurile țării. E mult de atunci, e mult, un veac. Crestele munților să rumeniră și primăvara să cobori în inimi. Țările apusului își căutau hotarele învălmășite! La noi plângeau păstorii în doina de caval, după turma ce i-o luau străinii! Pandurii roiese în jurul unui om: **Tudor!** Acesta desfășură steagul și cu oastea lui de 5000 de panduri intră în București la 16 Mart 1821. Istoria ne spune de faptele lui. Sângele lui Tudor nu să vărsă zadarnic. El prefăcu doina de jale în doina amintirii și surisul încremenit pe fața aspră a Românilui il desgheață! Și noi cântăm acum cântul de biruință, cântecul răsăritului soarelui, cântecul vremurilor! Și alături de el e oastea lui credincioasă, sunt pandurii. Panduri, glorie vouă! Trec jertfele prin mintea tuturor și jertfa ne îndeamnă la jertfă pentru prosperare! Din orașul din care a plecat ideea *Unirii tuturor Românilor*, prin Mihaiu Viteazul, în același oraș să întorc **Românii Uniți** spre a simți ceea ce au dorit de secole!“ D. S. Mândrescu a ținut o cuvântare însufletită pentru pomenirea memoriei lui Tudor, iar d-na *Smara Gheorghiu* a spus că pe mormântul fără cruce, fără flori și fără lacrimi, d-sa a ridicat *crucea aceasta de piatră* la care să închină azi pelerinii și apoi a recitat un pasagiu comemorativ din poesia sa *Dunărea și Jiul*. După acest pelerinagiu orașenii au dat o masă delegaților la Școala de Cavalerie, după care s'a încins o horă monstră în care s'au prins toți acei de față. Sara delegații s'au întors la București și în modul acesta s'au încheiat serbările de 9 zile ale lui Tudor Vladimirescu, printr'o înfrățire trainică a tuturor sufletelor românești din tot cuprinsul României Mari!

18 April 1921.

Ziaristul american *Wade Chance*, unul din reprezentanții presei americane la Conferința păcii din Paris, face un rechizitor aspru în contra fostului președinte al Statelor Unite, Wilson, într'un articol publicat în „*The Outlook*“ dela 16 Mart a. c., intitulat: „*Pacea prematură cu Germania*“. În acest articol Wilson e prezentat ca un om care să ocupă cu intrigi, în *Octombrie 1918*, pentru a determină desfacerea Americii de Aliați în timpul luptei,

fapt care a silit atunci pe reprezentanții Înțelegerii să încheie un armistițiu *grăbit*, ca să evite, poate, dezastrul. Ziaristul Chance amintește mai întâiu dialogul între Wilson și un diplomat aliat, în momentul când el *eră pe cale să negocieze armistițiul* (adecă în clipa când Wilson era gata să lanseze în public deplorabilele sale radiograme cu Germania, ca și în secret). „Domnule președinte, întreabă diplomatul, pentruce vreți să încheiați pacea cu Germania?” — „Fiindcă Germania e învinsă“, răspunse Wilson. — „Dar Germania nu o știe aceasta și aici este marea chestiune“, replică diplomatul. — D. Chance să oprește apoi asupra unei vorbe pe care a spus-o fostul președinte al Statelor Unite, *Roosevelt*, în Octombrie 1918, la New-York, în cabinetul său, unci când ziaristul să progătea să plece în Europa: „Anunță pe d.... (și Roosevelt, desemnă un bărbat politic englez al cărui nume d. Chance nu vrea să-l arate) din partea mea, ca să aibă teamă de d. Wilson. Spune-i că, acum o lună, d. Wilson eră gata să facă pace separată cu Germania, lăsând pe Aliați în incurcătură“. — „O lună mai târziu, spune d. Chance, Wilson isbutea să încheie pacea separată cu Germania și în aceeași clipă, fixând încetarea ostilităților cu ajutorul celor 14 puncte, scoase și pe Germani din cleștele lui Foch, ca să le scutească teritoriul de invaziune. Totuși Aliații n’au fost consultați asupra acțiunii sale decât după ce ea a devenit *irevocabilă*“.

Din aceste se vede lămurit cât de ipocrită să arată *nobilu candoare* alui Wilson, înaintea căruia, la sosirea lui în Franța, șefii partidului socialist alergară să se închine cu smerenie, și care ne-a adus pacea actuală, atât de precară întru toate. Este trist că oamenii, cari aveau datoria să reprezinte Franța și interesele ei, nu s’au îngrijit să consulte textul Constituției americane, notificând lui Wilson, că, învins în propria lui țară, n’avea nici un mandat pentru a discuta și semnă tratatul de pace în numele Statelor Unite. Deși a trecut vremea încriminărilor, revelațiunile d-lui Chance au meritul de a permite să să smulgă *masca de apostol al umanității* de pe fața lui Wilson, dându-i-să adevărata fizionomie.

Istoria va rămânea uimită de popularitatea acestui *om*, care, înainte de a consimți să apară drapelul instelat pe teatrul de rășboiu european, și care, constrâns de opinia publică americană că trebuie să răsbune victimile *Lusitaniei* și celelalte crime, nu păstră în sufletul lui decât un gând: *să fie salvată Germania!* Istoria va rămânea încă și mai mirată de gloria lui Wilson, împinsă până la apoteoză, când va află că n’a fost cu nimic îndreptățită; — megalomania sa, care îi va deschide, Doamne ferește, cândva porțile unui azil, trebuiă să-i interzică urcarea în Capitoliu. Din cele ce au urmat după întoarcerea lui Wilson din Paris, în ultimul an al prezidenției sale, să poate deduce că el, înainte de a deveni apostol, eră de mai multă vreme bolnav. Aceasta poate să fie întru câtva scuza faptelor sale și va fi greu să să deose-

bească în toată conduita sa care este partea tradării și care a demenții?

D. *Morton Fullerton*, într'un articol publicat în alt ziar sub titlul: „*Inșelătoria Wilsoniană*”, arată rolul dezastros jucat de președintele Statelor Unite cu voință și în mod sistematic. „Președintele Wilson, zice el, eră cunoscut mai înainte de 1914 și chiar din timpul războiului cel mare, ca agent al Germaniei și al puterii evreiești. Acel periculos ideolog dela Casa Albă a distrus câteva trusturi mari financiare numai *pentru că nu erau evreiești* și concureau puterea evreiească. După bătălia dela Marna, era apostolul neobosit, în numele lui Wilhelm II al „*păcii fără victorie*” și al „*neatingerii unității germane*”. Unele reviste nemțești au publicat portretul lui Wilson în urma portretelor Kaizerului și Impărătesei, ca și cum ar face parte din aceeași familie.

19 April 1921.

Ziarul „*L'Echo de Paris*” sub titlul: „*Cei patru mari*” dela Conferința Păcii, publică o serie de portrete ale marilor personalități cari au împus pacea lumii. Aceste studii sunt datorite d-lui *Robert Lansing*, fost secretar de stat la externe al Statelor Unite, care prin situația ce a avut'o la Conferință și prin legăturile sale, în special cu Wilson, este în măsură să cunoască cele petrecute acolo, precum și firea oamenilor în mâna cărora a stat destinele națiunilor. Importanța politică și istorică a acestor studii — portrete de oameni, merită să fie arătată *pe scurt* și în aceste *Insemnări* ale mele.

D. Lansing scrie că nici un om n'a fost obiectul unei demonstrații atât de vibrantă de bun sosir ca **Wilson**, din clipa când a călcat pe pământul Franței. Entuziasmul și căldura cu care a fost primit puteau să sucească capul și unui om mai puțin sensibil decât Wilson, dându-i desigur o foarte înaltă opinie despre valoarea și misiunea sa în lume, ceea ce l'a întărit în credința că deoarece popoarele celor trei mari puteri erau atât de unanim dispuse să-l urmeze, oamenii lor de stat nu vor avea curajul să îi să opună. Nenorocirea mare a fost că Wilson nu eră pregătit ca să profite de această situațiune. El a venit la Paris fără să aibă un plan stabilit de tratat de pace cu Germania, având numai o copie de contract pentru Liga Națiunilor, un plan brut în formă, și faimoasele lui 14 puncte, cari nu formau decât o serie de principii și de sisteme, cari să servească pentru elaborarea condițiunilor practice. La un *proiect* complet sau măcar o schițare a condițiunilor ce ar fi putut fi supuse delegațiunilor nici nu s'a gândit. Președintele neavând făcută o lucrare preliminară și nevoind să lasă pe celalți membri ai delegației americane s'o facă, a venit în fața Conferinței cu totul nepregătit, ceea ce a făcut ca toate condițiunile și schema generală a tratatului de pace să fie formulate de delegațiunile engleză și fran-

ceză. Să pare că Wilson n'a studiat amănunțit, nici ca titlu de experiență, aplicarea principiilor și preceptelor pe cari le-a expus în timpul războiului. Din cauza aceasta o atmosferă de nesiguranță și un sentiment de neputință plutea asupra condițiilor tratatului de pace, asupra cărora delegații americani nu-și puteau preciza intențiunile, ceea ce a făcut ca delegația întreagă împreună cu Președintele să-și piardă tot prestigiul și toată influința asupra delegaților străini. Pe de altă parte șefii celorlalte delegațiuni aveau conferințe lungi cu experții lor asupra tuturor chestiunilor, iar Wilson în tot timpul Conferinței n'a convocat decât o singură dată pe experții americani. Această absență totală de sistem era descurajatoare și președintele, nepermițând nici o discuție și neținând samă de părerile celorlalți delegați americani, s'a făcut singurul depozitar al tuturor informațiilor, al opiniilor și al reflecțiilor. Urmarea a fost că Lloyd George și Clemenceau luară inițiativa regulării tuturor chestiunilor, chiar și în ceea ce privea Liga Națiunilor. Astfel Statele Unite au fost silite să urmeze, în loc să conducă, redactarea condițiilor formulate de *Consiliul celor Patru*, situație nenorocită și inutilă. Raporturile lui Wilson cu membrii *Consiliului celor zece* erau foarte curtenitoare, iar răbdarea și calmul său nu s'au desmințit niciodată. În toate discuțiunile, din lipsa unui plan hotărât, președintele producea amânări, tergiversări și încetinelii. Când era întrebat asupra unei chestiuni, Wilson mai întotdeauna răspundea: „Poate ar fi bine să trimitem chestiunea unei Comisiuni de experți“, sau „Pot întrebă pe cineva dacă a pregătit vr'o soluție?“ — La aceasta din urmă întrebare venea de obicei răspunsul lui Lloyd George, ai cărui secretari pregătiseră soluțiunea voită de el.

Iată acum cam ce zice Lansing despre **Clemenceau**¹, primul delegat al Franței: „Spre a realiza o procedură cerută de necesitățile războiului trebuie un om de talia d-lui Clemenceau. Președintele Wilson n'ar fi putut-o face niciodată, ca și d. Lloyd George, de altfel. D. Clemenceau mergea drept înainte, fără grije de obstacole și adânc convins de abilitatea sa pentru ași atinge ținta“. Acestea calități au făcut din el pe marele ministru al războiului francez, în momentul chiar când masele germane, escitate de succes, să îndreptau spre Paris, și cari calități i-au atras admirația lumii și simpatia conaționalilor săi. În zilele întunecate din 1918, neînblânzitul curaj și severa voință a lui Clemenceau, au fost cele mai mari îndemnuri pentru Franța, căci ardoarea sufletului său pătrunsese în popor, inspirând încredere și hotărâre tuturor. Dar aceste calități așa de prețioase în timpul războiului au fost, din nenorocire, singurele pe cari le-a desfășurat și ca președinte al Conferinței de pace. Cu ajutorul lor el a reușit să să impună, însă toate sacrificiile personale, fă-

¹ Să zice că sub acest nume să ascunde evreul *Dudl Kakes*.

cute atunci, au fost cu mult prea mari față de ceea ce a obținut în schimb. Deși să pare că Clemenceau voia la început ca fiecare națiune care a participat în mod real la războiul contra Germaniei să-și aibă cuvântul și în ce privește restabilirea păcii, totuși în cele din urmă a hotărât că rolurile *micilor* beligeranți trebuie să rămână dependente de voința formală a puterilor *mari*. El credea că numai cei ce au supremația militară și navală puteau fi în stare să încheie pacea cu Imperiile centrale, nevoind să riște interesele Franței prin supunerea termenilor tratatului de pace la aprecierea diferiților delegați. El susținea că mijlocul cel mai practic pentru cele *cinci mari puteri* era ca să iee ele controlul negocierilor și să-l mențină printr'un acord comun, ori cu sprijinul unui consiliu al Ligei Națiunilor, cu condiția însă ca aceasta să recunoască supremația marilor puteri, ceea ce s'a și îndeplinit. Delegații puterilor mici, și între aceștia noi Românii putem să ne mândrim că în fruntea lor a fost delegatul nostru, d. *Ion I. C. Brătianu*, au fost toți surprinși, indignați și mâhniți de această organizare și procedură a Conferinței de pace. Neavând dreptul să aleagă, *țările mici* au primit ceea ce li s'a recomandat și reprezentanții lor n'aveau altă obligație decât să asculte de porunca *marilor puteri*, puse sub directiva bătrânului om de stat (noi Românii am zice a *bătrânului vulpoi*) francez, deși păreau că cu toții au venit la Conferință pentru apărarea propriilor lor interese naționale. Gesturile energice ale lui Clemenceau, brutalitatea discursurilor și felul său de a soluționa problemele „à la cravache“ în *Consiliul celor zece*, dispăreau ca prin farmec când prezidă *Conferința plenară* și el să arată întotdeauna mai conciliant, luând cuvântul în urmă și expunându-și vederile cu o mare curtenire. Rar să întâmplă să aibă vr'o eșire violentă, voind să obțină unanimitatea prin oarecari concesiuni... În arta de a linguși și ironiza, când o credea de trebuință, nimeni nu întrece pe Premierul francez. Cu președintele Wilson să arată în Consiliul celor zece de o politeță plină de respect, însă niciodată servil; cu Lloyd George era spiritual și unori sarcastic; cu Italienii era cinic, caustic și câteodată violent, iar cu Japonezii indiferent sau tolerant... „Tenacitatea manifestată, termină Lansing, în proiectele sale, simțul practic, perspicacitatea subtilă, vitalitatea sa intelectuală, unite cu alte trăsături schițate de mine aci, făceau din d. Clemenceau personagiul cel mai influent dela Conferință. El a reușit în toate întreprinderile sale. Nu distingea Franța de interesele franceze; el putea să argumenteze, să discute, să cedeze uneori, dar, când interesele Franței, așa cum le înțelege el, erau compromise cât de puțin, el devenea imediat ireductibil. Patriotismul său era extenuat ca și materialisul cu care privea lumea. Și nimeni nu poate contesta influința exercitată de bătrânul și asprul om de stat asupra eminenților săi confrăți dela Conferința păcii mondiale“.

Intru cât privește pe **Lloyd George**, Lansing începe astfel: „În

d. Lloyd George, care printre „*cei patru*“, era după părerea mea, al treilea prin valoarea și influința sa, găsim un tip de om foarte deosebit de ceilalți doi deja studiați. Pe când d. Clemenceau și d. Wilson au început tratativele cu idei generale asupra scopurilor de atins, — unul un scop național și concret, celalalt un scop internațional și ideal, — d. Lloyd George chiar dacă a avut pregătit un program desigur cu concursul savanților și îndemnătorilor săi consilieri, nu l'a urmat în mod constant... El nu să sfiea să iea astăzi o hotărâre pe care mâne o schimbă, mărturisind că îi s'au dat explicații ulterioare sau căutând să demonstreze că noua sa atitudine nu era contradictorie cu vechia sa hotărâre... Deși d. Lloyd George n'a avut decât vagi principii generale, ceace esplică „*fluiditatea*“ opiniunilor sale, el făcuse totuși unele făgădueli în timpul alegerilor parlamentare din Decembre 1918. Acestea erau: plata cheltuelilor de războiu de către Germania și procesul public al Kaizerului în fața unui tribunal internațional. El a inzistat cu tărie ca tratatul să asigure realizarea acestor promisiuni, deși știea bine că cea d'întăiu era realizată, iar cea de a doua tot atât de puțin înțeleaptă pe cât de contrară oricărui legalități. El eră hotărât însă să obțină cedarea tuturor coloniilor germane, controlul Mesopotamiei și al Persiei, protectoratul Egiptului, distrugerea puterii navale germane și eliminarea marinei comerciale germane. De aceste aspirații precize ale țării sale, atât de profund egoiste și concrete, Premierul englez să cramponase cu tenacitate și a isbutit prin îndemnănitice manevre să le realizeze pe toate... Lansing spune mai departe că în discuțiile Conferinței, Lloyd George a dovedit că educația sa eră mai mult aceea a unui parlamentar, decât a unui diplomat; că el nu vorbea calm, cugetat și precis ca Wilson, nici în stilul analitic și strâns al lui Orlando. Vioiciunea de spirit, ușurința de a luă cuvântul și marea sa încredere în el însuși au făcut din Lloyd George un mare șef parlamentar. Apoi Lansing terminând zice că nimeni nu putea intră în relațiuni de prietenie cu el fără să nu cadă învins de farmecul care să desprindea din personalitatea sa. Puteai să detești metoadele sale ca acele ale unui politician; puteai chiar să ai o surpriză desprețuitoare când el îndrăsnea să discute o chestiune teritorială fără să știe bine unde să află teritoriul despre care este vorba; puteai să fi mâniat când îl vedeai schimbându-și părerea de câte ori îi eră de folos, dar totuși nu puteai să nu-l iubești.

Despre al patrulea, *Orlando* al Italiei, n'am putut află ceea ce a scris Lansing.

Iată acum și aprecierea pe care o face Jean Finot în *Revue Mondiale*: „Wilson, Clemenceau și Lloyd George au făcut, fără îndoială, pentru triumful bolșevismului, mai mult decât Lenin, Trotzky și tovarășii lor. Oceanul de lacrimi și de înșelăciune în care să găsește înneacă lumea de azi a luat naștere din boala ideologică alui Wilson și din lipsa oricărui ideal alui Clemen-

ceau. Clemenceau și Lloyd George au făcut atâta rău omenirii cât a făcut Kaiserul cu Germania sa“... „Wilson era considerat de mulți ovi ca un Mesia oviiesc“... (vezi: *Destinul în istoria oviiescă*, de generalul Alex. Iarca, pag. 114).

D. Ray Stannard Baker, unul din amicii intimi ai lui Wilson, a publicat o carte foarte documentată din care să poate pătrunde în sufletul tăcut și solitar al lui Wilson, punând în lumină sufletul și mentalitatea lui. Cartea d-lui Baker este istoria unei epeei politice. Dela prima până la ultima pagină asistăm la lupta între două idei: duelul între ceace Wilson numea „ordinea nouă“ al cărei apărător să făcea el și „vechea ordine“ reprezentată prin Lloyd George și Clemenceau. Această carte cuprinde numeroase însemnări din cele mai prețioase asupra iluziunilor generoase și tragice ale unuia din cei mai mari idealști ai tuturor vremilor.

Iată cum este înfățișat *Clemenceau*: În această criză, în vreme ce lumea întreagă amenință în fiecare clipă să să surpe la picioarele celor patru, Clemenceau refuză să cedeze o iotă din programul său de siguranță, intransigența lui opea orice progres. La toate raționamentele el opunea eternu-i răspuns: „Franța trebuie să obțină aceasta pentru siguranța ei; dacă nu, am pierdut rășboiul“. Președintele Wilson spunea descuragiat: „Am petrecut o oră discutând cu Clemenceau pentru a încercă să ajungem la un acord. Când revenim la chestiunea principală îl găsim tot atât de nesdruncinat ca la început“. Părea că Tigrul ar fi preferit să vadă lumea întreagă prăbușindu-să decât să micșoreze cât de puțin „siguranța“ iubitei lui Franțe. Incăpăținarea lui răpea orice nădejde. În fața acestei atitudini ce putea face Wilson? El nu putea cedă lui Clemenceau pentru că credea că o pace încheiată pe atari baze echivală cu o repudiere completă a principiilor americane pe cari Aliații le acceptaseră înainte de armistițiu. Pe de altă parte Clemenceau nu acceptă programul de garanții al Președintelui Wilson. Eră o autonomie completă între cele două concepții și nici un teren de înțelegere nu părea posibil. Pentru unul pacea trebuia să să razime pe puterea militară, pentru celalalt să să razime numai pe sancțiuni morale, garanții comune, un organism permanent (Liga Națiunilor). La început de tot, Wilson primi lupta, întrebuintând logica și făcând apel la cele mai înalte sentimente pentru a mișcă pe Clemenceau și a-l convinge că toate garanțiile militare n'ar putea să asigure Franței siguranța de care era insetată. Intr'o zi ședința s'a terminat cu o acuzare alui Clemenceau care spune lui Wilson că e filogerman, adaugând că „Wilson căută să distrugă Franța“. Wilson, profund ofensat, să duse după masă să facă o plimbare la Bois de Boulogne. La începutul întrunirii de după amiază, el ține o cuvântare mișcătoare celorlalți trei prim-miniștri, lămurind încă odată idealul și viziunea sa asupra păcii. Amiralul Grayson care l'a auzit, asigură că acesta a fost unul

din cele mai emoționante discursuri ale lui Wilson. La sfârșitul cuvântării, Clemenceau, foarte mișcat, strânse mâna Președintelui Wilson zicând: „Sunteți un om de treabă și un om mare, domnule Președinte“. Dar dacă Wilson mișcase pe Clemenceau, el nu isbutise totuși să-l facă ca să cedeze.

Iată acum și cum este înfățișat *Wilson*. Bolnav și slăbit, Wilson luptă din toate puterile împotriva voinței lui Clemenceau. „Adeseori, la Paris, zice d. Baker, când mă duceam să-l văd după o ședință a Consiliului celor Patru, Wilson părea foarte abătut, literalmente extenuat. Așezat în chiar centrul scenei mondiale, privit de ochii tuturor popoarelor, o omenire întregă atârnată de buzele lui, Wilson ducea o viață de anahoret. Nu vedea pe nimeni înafară de cei prea intim amestecați în lucrările Conferinței. Nu ducea nici o viață socială, n'avea nici un fel de distracții și nu făcea aproape nici un exercițiu. Rareori făcea câte o plimbare la Bois de Boulogne în automobil cu D-ra Wilson sau pe jos cu doctorul Grayson. Să oprea câteodată în picioare, în fața ferestrei deschise, respirând adânc, ca și cum ar fi căutat să înmagazineze energia fizică necesară luptei sale zilnice. Colonelul House care înlocuia pe Președinte în Consiliul celor Patru regretă și el întârzierile aduse încheierii păcii și făcea tot ce putea pentru a ajunge la o soluție. Dar n'ajungea nici la vr'un rezultat pentru că în fiecare zi, când împărtășea lui Wilson noile propuneri cari nu erau decât o reproducere invariabilă a vechilor propuneri cu mici modificări de forme, el întâlnea o neclintită împotrivire.

Iată, în sfârșit, și o pagină asupra lui *Lloyd George*, din care să desprinde personalitatea omului care a guvernat Anglia în timp de șase ani. În duelul dintre iluzionismul lui Wilson și realismul lui Clemenceau, Lloyd George era personal plin de amabilități, de farmec și plin de o vivacitate cu totul celtică. Orator neobosit, nimeni nu eră sigur după ce-l ascultase cu o zi mai înainte exprimând convingeri inalterabile, că a doua zi nu va susține exact contrarul cu o convingere nu mai puțin inalterabilă. Lloyd George părăsise cu totul pe Wilson în timpul absenței acestuia în America, dar dela întoarcerea lui și în fața exigențelor lui Clemenceau, cari îl speriau chiar pe el, sprijinea în general pe Wilson în potriwa lui Clemenceau, mergând câteodată mai departe decât acesta. Dar el n'a fost nici odată în contra lui Clemenceau fiindcă avea principii opuse acestuia. El nu părea niciodată că să socotește legat de făgăduelile solemne făcute în momentul armistițiului. Dorințele lui să mărgineau întâu să împiedece Franța de ași atribui avantajii mai mari în comparație cu cele atribuite de Anglia și în al doilea rând să facă o pace pe care Germania să consimtă a o semnă. *Astfel că politica sa eră să găsească exagerată orice cerere a Franței în clipa când ea eră prezentată, în vreme ce Wilson cerea adoptarea unei politici nouă. Lloyd George n'a părut niciodată că-și dă seama*

de măreția duelului dintre Wilson și Clemenceau, reprezentând două spirite deosebite. Idealul său eră mărginit și avea puține convingeri adevărate. El eră prin instinct unul din acei oameni de stat ai școlii vechi și nu știea să combată forța decât prin forță și interesul prin interes.

Aceștia au fost oamenii cari au dictat pacea lumii și acăror atitudine la Conferința păcii a fost așa de potrivnică intereselor țărilor mici și în deosebi intereselor României. Acuzările de tiranie și de arbitrar ale Consiliului suprem încep să-și facă drum din ce în ce mai cu tărie în opinia publică mondială, din cari să desprinde așa de lămurit: mânia perpetuă, autocratismul lui Clemenceau, arbitrarul atitudinii lui Wilson și „lucrăturile“ delegației engleze, condusă de Lloyd George, cari din aceste frecări între elemente irascibile și autoritare ca Wilson și Clemenceau, au rezolvat problemele lumii servind, în primul rând, interesele Angliei. În acest mod să face în lumea întreagă o lumină mai vie asupra atitudinii demne, luată de d. Ion I. C. Brătianu, primul ministru și delegatul României la Conferința păcii.

12 Iun. 1921.

„Astăzi Camera franceză a votat tratatul de pace dela Trianon cu Ungaria cu 470 de voturi. Cu această ocazie d. A. Briand, primul ministru, a rostit un admirabil discurs în favoarea Aliaților din Răsărit, în deosebi d-sa a avut cuvinte calde la adresa României. „Nu să cunoaște îndeajuns, zice d-sa, rolul jucat de România în acest războiu (strigăte de: foarte bine). Lumea este ușor dispusă să vadă numai că ea a fost zdrobită și nu ține samă că această zdrobire nu s'a produs decât după ce România a dat măsura eroismului său prin rezistența pe care a o pus'o (vii aplauze). Trebuie să ne amintim întotdeauna că în timpul acestor lupte România a distrus două armate germane, care fără de aceasta ar fi venit contra noastră (vii aplauze). Pentru eroismul ei, noi nu-i vom putea fi niciodată îndeajuns de recunoscători (aplaude prelungite)“. Întru cât privește clauza jicnitoare a controlului minorităților, cu privire la România și Iugoslavia, d. Briand, a spus că această clauză s'a introdus ca o necesitate, dar Franța niciodată nu va căută să execute o clauză care ar jicni sentimentele Aliaților ei și vor fi nepotrivite cu situația României de mare putere europeană.

Cuvintele elogioase rostite de cel mai autorizat reprezentant al Franței, care a fost în tot timpul unul din cei mai mari apărători ai drepturilor României, dovedesc legăturile strânse și indisolubile care ne leagă de marea națiune franceză, căreia îi datorim așa de mult și acum ca și în trecut.

Din primul moment al războiului mondial, guvernul român în fruntea căruia eră d. Ion I. C. Brătianu, să hotărâse să sară la timpul potrivit în favoarea Franței și în apărarea cauzei ei-

vilizațiunii, care ne asigură independența și ne promitea prin victorie: **unirea tuturor Românilor.**

Intrarea României în războiu în ziua de 14/27 August 1916, deși necomplet pregătită, tradată de Rusia, — care peste capul nostru pregătea cea mai mișească crimă: *împărțirea României* cu dușmanii (vezi ziua de: **13 Maiu 1920**), — deși izolată complet, a dat o mare lovitură morală și materială puterilor centrale și în special Austriei. România, Serbia, Cehoslovacia, care nu există decât prin câteva regimente de voluntari, și Italia, unite toate, înseamnă condamnarea Austro-Ungariei. Cincizeci și trei divizii, după memoriile lui Ludendorff, au fost aruncate pe frontul românesc, și în acest mod *Verdumul* și *armata Salonului* au fost salvate de mare pericol. *România a fost paratrăznetul navei germane din 1916.* Prin România Alianții au câștigat *șase luni* și prin victoriile românești dela *Mărăști, Oituz și Mărășești* s'a salvat frontul rusesc dela sud în vara anului 1917. Eroismul și sacrificiul României a dat marilor Alianți timp să prăgătească uriașele lor armate. Când România a fost scoasă din luptă prin tradarea bolșevicilor în luna Mart 1918, Englezii adunaseră pe frontul apusan *șase milioane* de oameni și America începuse trimiterea minunatelor sale legiuni (în total *2 milioane soldați*) și astfel *cauza aliată era salvată.*

D. Briand, care apregătit ca prim-ministru al Franței intrarea României în acțiune, știe toate acestea și omagiul adus de pe tribuna Camerei franceze, țării noastre și jertfelor noastre imense, va mișcă adânc inimile tuturor Românilor, cari „în trecut, au considerat Franța ca pe a doua lor patrie“. Păcat, mare păcat, că n'a fost tot d. Briand în fruntea guvernului francez, când s'a făurit tratatele de pace cu dușmanii noștri, în locul bătrânului tigru Clemenceau, căci astăzi n'am simți dureroasele înțepături în inimă ori de câte ori ne uităm la granița apusană a mândrei noastre Impărății, nici n'am auzi suspinele adânci ale fraților din Torontal!

De azi înainte voiu încetă cu aceste **Insemnări**, pe cari le voiu încheia cu **Incoronarea dela Alba Iulia**, care va fi **apoteoza** marelui nostru **Rege** din partea mult iubitului său **popor românesc!**

*

*

*

Înainte de aceasta cred că e bine și interesant ca să reproduc aci și ceea ce zice d. general de divizie *Alexandru Iarca* în „*Memorialul meu*“, publicat în anul 1922, ca încheiere.

„Marele războiu sfârșit, zice d-sa, mă așteptam, cu o convingere religioasă, că aliații noștri vor aduce în lume schimbarea sublimă ce o garantase prin lupta și manifestele lor solemne. Îm închipuiam, în entuziasmul ce mă cuprinsese, că în curând voi asista la o înălțare a Universului în spre bine, cum n'a fost dela Mântuitorul nostru Isus Hristos până acum. Dar m'am înșelat ca niciodată în viața mea. Am rămas încremenit că în pacea ce să trată la Paris, aliații noștri calcă în picioare un tratat ce încheiasem cu ei; ne înjosesc, puind în discuțiune recunoașterea independenței noastre naționale și impunându-ne, în același timp, deslegarea chestiei ovreiești după placul ovreilor; ne robesc, luându-ne din teritoriile ce ne aparțineau și acaparând avuțiile noastre prin mijloace nedemne. Și toate acestea, numai și numai că n'am voit să le dăm de bună voie și cum ar fi vrut: petrolul nostru, grânele noastre, căile noastre ferate, etc.,¹ și pentru că așa ținea să ne lovească alianța universală israelită și marii capitaliști ai aliaților. De când trăiesc, niciodată sufletul meu n'a fost supus la o tortură mai chinuitoare ca în timpurile acestea. Ce puneă vârf mahnirii mele, eră faptul că s'a găsit Români nemernici și o presă murdară, zisă românească, care a susținut înjosirea și robia ce ne-a impus'o cinstiții noștri aliați.² Tot ce am suferit dela Nemți m'a durut mult, dar nu m'a revoltat. Dela o nație rapace, de parveniți, de spioni și trădători de sus până jos, care învățase cum trebuie să devasteze și să răpească, dela o astfel de națiune mă așteptam la tot. Nu mă așteptam însă la ce am văzut dela Franța generoasă, dela Englitera gentlemană, dela America modelul lumii noi, repet, nu mă așteptam dela aceste țări la infamiile ce au făcut. Așa trebuie să vorbesc, cu toate că nu pot confundă aceste țări cu reprezentanții lor: Wilson, Clemenceau și Lloyd George. Documentele ce le avem în mână, nu mai lasă nici o îndoială acum asupra: *adevăraților autori ai oceanului de lacrimi și de înșelăciune, în care a fost înneacă lumea de azi, și, care a distrus cea mai mare parte din efectele binefăcătoare ale păcii și ale victoriei* (Jean Finot în „*Revue Mondiale*“).

„Calamitatea tratatului dela Versailles, zice mai departe d-sa, care a dat peste noi, a fost precedată de amenințarea unei calamități și mai mari, aceea a păcii separate dintre Înțelegere și Austria, care s'a tratat dela Decembre 1916 până la Octombrie 1917, prin care: Muntenia eră să fie cedată Austriei, Moldova dată Rusiei și Dobrogea urmă să treacă în posesiunea Bulga-

¹ după cum le-a dat Serbiei. *Nota autorului.*

² Tache Ionescu, Al. Vaida-Voevod, etc., și presa lor. *Nota autorului.*

riei. Dacă pacea aceasta s'ar fi realizat, și puțin a lipsit ca să se realizeze, România ar fi fost tradată de Înțelegere și ar fi dispărut de pe harta Europei. Dumnezeu însă ne-a scăpat. În urma acestora, un învățământ general ni s'a impune: în tot cursul Istoriei niciodată și nici un popor, cuprinzând și pe Franța, n'a făcut Țării noastre cel mai mic bine decât când interesele lor s'au întâlnit cu ale noastre. Legăturile dar de rasă, demonstrațiile de simpatie, de dreptate și de generozitate, care să pun zilnic înainte, mai ales de diplomați, ca să explice faptele istorice, ori să le creieze, sunt niște mascarade. Până acum și de acum înainte încă câtăva vreme, singur egoismul sălbatic a fost și va fi călăuza afacerilor internaționale. Să impune dar pe viitor ca țara noastră să nu se bizue decât pe Dumnezeu și pe sine, și să fie mândră cu toți. Acesta este un învățământ de întâia ordine pe care l'a pus în relief marele războiu și cu deosebire tratatul dela Saint-Germain. În fine, după atâtea rele ce am avut, după atâtea pericole mari prin care am trecut, România Mare s'a înfăptuit și în curând ea va străluci splendid în Univers, căci așa este scris, acolo sus, în înaltul cerurilor, în Empireu."

INCORONAREA DELA ALBA IULIA.

Incoronarea dela Alba Iulia.

Minunea minunilor s'a săvârșit, în fine, la Alba Iulia în ziua de **15 Octombrie 1923**, de aci înatate zi sfântă a neamulu românesc. S'a săvârșit în Alba Iulia, în această veche cetate, în care s'au petrecut multe dintre cele mai nemuritoare și mai strălucite evenimente politice, naționale și culturale ale neamului nostru; unde au stat în scaun Voevozii Ardealului; reședința vechii mitropolii a Ardealului, unde s'au tipărit întâiele cărți românești și unde a intrat în triumf Marele Voevod **Mihaiu Viteazul** „*Domn al Ardealului, al Țării românești și al Moldovei*“; unde au fost frânți pe roată **Horia, Cloșca și Crișan**, eroii revoluției dela 1784 unde a suferit închisoare **Avram Iancu**, după revoluția dela 1848, dumnezeiescul cersitor și nebulun după dreptate al neamului românesc; unde, în fine, s'a desăvârșit în ziua de **1 Decembrie** (18 Novembre st. v.) **Unirea tuturor Românilor**; în această sfânta cetate, după 322 de ani dela *întâia unire* înfăptuită de Mihaiu Viteazul, s'a îndeplinit astăzi, cu tot fastul și cu toată splendoarea, actul măreț al **Incoronării Regelui și Reginei tuturor Românilor**.

Cu trei zile mai înainte, joi, 12 Octombrie, s'au deschis Corpurile legiuitoare prin următorul Mesaj Regal:

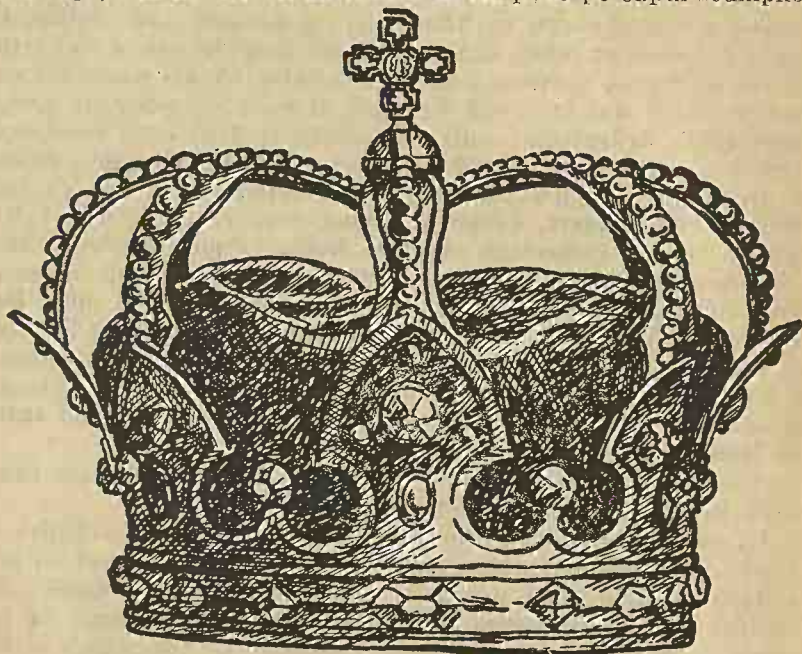
„Domnilor Senatori, Domnilor Deputați. Ca o consfintire a unității naționale cu atâtea jertfe dobândite, am hotărât să îndeplinim la Alba Iulia acum la începutul anului al nouălea al Domniei Mele încoronarea Mea și a Reginei. Sunt sigur că în această zi de sărbătoare patimile trecătoare să vor stânge și că toți fiii buni ai Patriei, însuflețiți de aceeași dragoste de țară, să vor uni în jurul Tronului. Dorind ca în aceste zile să am cât mai aproape reprezentanții Națiunii, ca să să afirme astfel încă odată puternica legătură dintre Mine și poporul Meu, pe care voiesc să Mă razim în toate faptele Domniei Mele, v'am convocat, Domnilor Senatori și Domnilor Deputați, în sesiune extraordinară. După săvârșirea acestei înălțătoare sărbători, Guvernul Meu va supune deliberărilor Domniilor Voastre proiectele de legi acăror urgență să impune. Eu declar deschisă sesiunea extraordinară a Corpurilor Legiuitoare.“

Ferdinand

Președintele consiliului de ministri, *Ion. I. C. Brătianu*:

ministru la interne, general *Artur Văitoianu*; la agricultură și domenii, *Alexandru Constantinescu*; la instrucțiune, *Dr. C. Angelescu*; la afacerile străine, *I. G. Duca*; la finanțe, *Vintilă I. C. Brătianu*; la sănătatea publică, muncă și ocrotiri sociale, *Gh. Mârzescu*; la comunicații, general *Traian Moșoiu*; la culte și arte, *C. Banu*; la justiție, *Ioan T. Florescu*; la industrie și comerț, *Vasile P. Sasu*; la lucrări publice, *Dr. Aurel Cosma*; la războiu, general *G. Mărdărescu*; miniștri de stat: *I. Inculeț* (Basarabia), *I. Nistor* (Bucovina).

Vineri, 13 Octombrie, au plecat din București d-nii miniștri *I. I. C. Brătianu* și *Văitoianu*, pentru a duce în Alba Iulia, **coroanele regești** ce urmau ca duminică să fie puse pe capul scumpilor

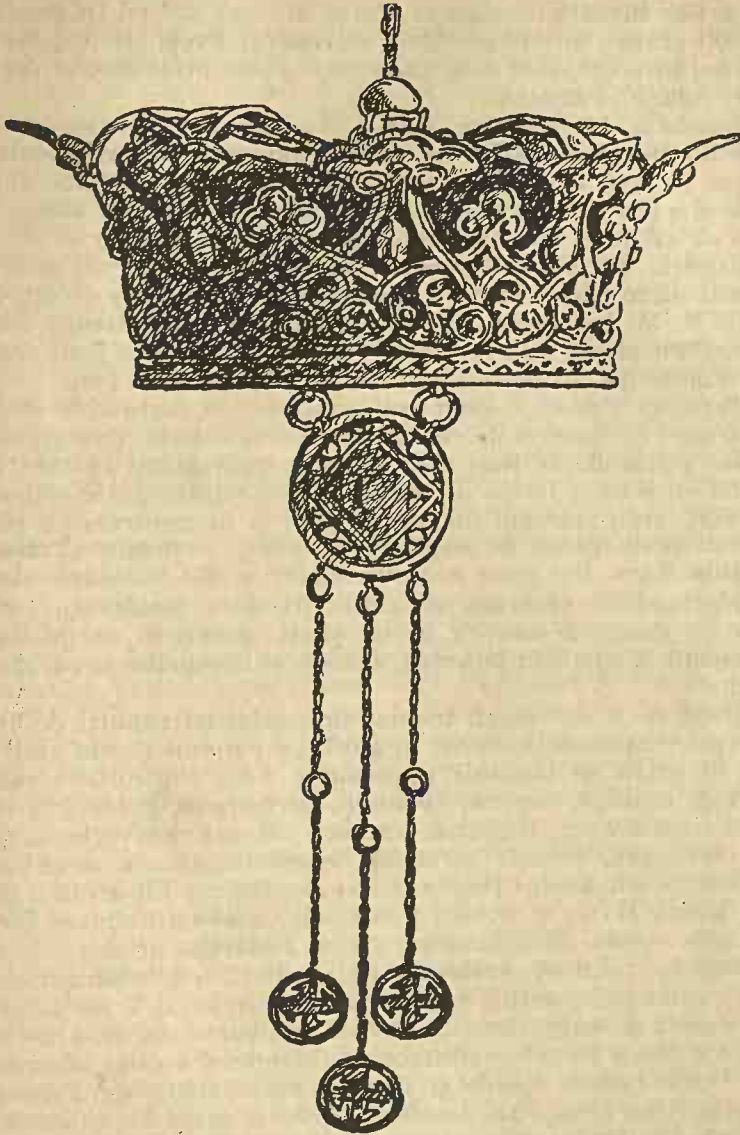

Coroana de oțel a M. S. Regelui

noștri Suverani. Aceste coroane au fost sfințite și slujite de înalții prelați: Mitropolitul Primat *Miron Cristea*, mitropolitul *Pimen* al Moldovei, mitropolitul *Nicolae Bălan* al Ardealului, arhiepiscopul *Gurie* al Basarabiei și alți mulți episcopi. După serviciul religios coroanele au fost păstrate până duminică în altarul Catedralei din Alba Iulia.

Coroana M. S. Regelui este coroana din 1881 a regelui *Carol*. Războiul din 1877—78, care adusese Independența Principatului *România*, avusese și trofeele lui, smulse turcilor de vitejii *Dorobanți*, porecliți *Curcani*. Din țeava unui tun turcesc a fost făcută **Coroana de oțel**, cu care a fost încoronat primul rege

al României. Cu aceasta a voit să să încoreneze și marele rege al tuturor Românilor.

Coroana de aur a M. S. Reginei.

M. S. Regina Maria a ținut să aibă o coroană în stilul celor întrebuințate de împărătesele imperiului bizantin. Pentru aceasta

M. Sa a dat pictorului Costin Petrescu, cel care a pictat și catedrala, indicațiile dorințelor Sale, care a executat desemnul, după care a fost turnată coroana la Paris, din aur masiv, în greutate de 1800 grame, aur dăruit de proprietarul **Pocol**. În calotă, ca și pe bordura coroanei sunt numeroase pietri prețioase, turcoaze, opale, rubine și ametiste.

Sâmbătă, 14 Octombree, dela 5 ore dimineața, au început să plece din București la fiecare oră câte un tren cu parlamentari, ducând pe toți deputații și senatorii prezenți în Capitală. Intre senatori a fost și scriitorul acestor rânduri, care a avut marea fericire să aziste la această sfântă încoronare ca senator al cercului Huedin, din județul Cojocna, așa că cele scrise aci sunt în cea mai mare parte văzute și simțite de el. Trenul regal care ducea pe M. M. Lor Regele și Regina, împreună cu întreaga familie regală a plecat sara la orele 10.45 din Sinaia și a sosit duminică dimineața, 15 Octombree, la orele 9.15 în Alba Iulia.

Intreaga clădire a gării era înveșmântată în brad și stejar, cu admirabile chenare de cetină, artistic arangiate, pe cari erau agățate ghirlande de flori albe și roșii, contrastând în mod admirabil cu verdele închis al cetinei și stejarului; sus, în mijlocul frontului, erau splendid lucrate în flori și încunjurate cu ghirlande de brad, bătute cu stegulețe tricolore, cuvintele: **Trăiască România Mare**. Din toate colțurile clădirii și din imbinarea tuturor ghirlandelor răsăreau drapelele tricolore românești, amestecate cu drapelele marilor noștri aliați, lăsând să se înțeleagă că oaspeții să aflau în fața unei mărețe și impunătoare sărbători naționale.

După ce trenul regal, frumos împodobit cu ramuri de brad și drapele naționale, a intrat în gară, pe peronul căreia erau de față, în afară de membrii guvernului, toate misiunile străine: franceză, italiană, engleză, spaniolă, portugheză, grecească, sârbească, cehoslovacă, belgiană, olandeză, daneză, norvegiană, suedeză, elvețiană, polonă, germană, letonă, austriacă, americană și japoneză, au descins Regele și Regina, Regina Elisabeta a Greciei, Regina Maria a Serbiei, Principele Carol cu Prințesa Elena și familia regală, fiind întâmpinați cu nesfârșite urale.

Regele, purtând uniforma de vânători, cu busduganul în mână, primește raportul comandantului corpului 7 de armată, apoi urmat de suită trece în revistă compania de onoare compusă din elevii școalelor militare de infanterie, cu drapel și muzică. După revistă Regele și Regina sunt primiți de Primarul orașului Alba Iulia, care le oferă pâinea și sarea tradițională și îi salută cu următoarele cuvinte: „Maiestateile Voastre! În numele locuitorilor orașului Alba Iulia, cetatea sfântă care a fost sâmburele năzuințelor naționale a atâtor generații de Români, Vă salutăm urând Maiestateilor Voastre bun venit pe acest pământ sfânt, care a primit și adăpostit și pe marele voevod Mihaiu și rugând pe Maiestateile Voastre să guste după datinele strămo-

„sești din pânea și sarea ce Vă oferim. Să trăiți Măiestățile Voastre! Să trăiască întreaga augustă casă domnitoare“.

După ce M. S. Regele mulțumește călduros d-lui primar, gustă împreună cu M. S. Regina din pânea și sarea oferită și apoi împreună cu toată familia regală sunt primiți și salutați călduros de persoanele oficiale prezente: membrii guvernului, președinții corpurilor legiuitoare, generalii dela comandanți de divizie în sus, capii autorităților civile și militare din localitate și un numeros public, cu urale și ovațiuni.

La ora 9^{1/2} să formează cortegiul regal, Regele și Regina urcându-să în prima trăsură à la Daumont, iar Principii moștenitori în a doua trăsură. Cortegiul este precedat de 2 plutoane din escorta regală, după care urmează trăsura mareșalului curții regale, generalul P. Angelescu. Trăsura regală și cea princiară sunt escortate de fiecare parte de câte un general. Cortegiul regal să încheie prin ofițerii generali călări și apoi 2 plutoane din regimentul 4 roșiori. Astfel format, cortegiul regal să pune în mișcare și în trap să îndreaptă pe Bulevardul Incoronării spre Catedrală printre trupele, cari în sunetele inaului național isbucnesc în nesfârșite urale, împreună cu mulțimea care staționă pe strade și la ferestre. În tot timpul avioane militare sburau deasupra cortegiului și cetății Alba Iulia, făcând elegante și meșteșugite virajuri.

Aspectul orașului încoronării este feeric; el îți făcea impresia unei păduri nesfârșite de drapele. Dela gară, cele două străzi principale: una care duce în centrul orașului și cealaltă, nouă, construită în anul acesta, care duce deadrept în Cetate, la Catedrală, și pe care trece cortegiul regal, sunt largi și curate, având deoparte și de alta stâlpi înfășurați în verdeață, iar la mijloc deînși cu câte o ghirlandă mare de flori. În vârful fiecărui stâlp era fixat câte un drapel național, de 5 m. lungime și 2 m. lățime. Din loc în loc erau mărețe arcuri de triumf. De altfel toate străzile erau împodobite cu verdeață și drapele. Toate străzile erau pline de lume și abia puteai să te miști în mulțimea aceloră cari din toate unghiurile țării au năvălit în Alba Iulia. Tărani, țărance, bătrâni, tineri, copii, bărbați, femei, preoți, învățători, funcționari, ofițeri, etc., veniseră cu miile și orașul era plin ca un stup. Toate casele, școlile, otelele, cafenelele, restaurantele, cofetăriile, bodegile, gemeau de lumea care inundă orașul, dela gară și de prin toate barierile pe jos, în căruțe, care cu boi, trăsuri și automobile. Intreg sufletul neamului românesc să concentrase și vibră în cetatea sfântă a lui Mihaiu Viteazul.

La apariția cortegiului regal în curtea catedralei, publicul numeros care staționă în tribune și în colonadele locuințelor regale din jurul catedralei ovaționează călduros și îndelung pe Măiestăților lor: Casele militare regale și princiare, Mitropolitul Primat cu ceilalți mitropoliți, precum și președintele consiliului de ministri cu președinții Corpurilor legiuitoare.

După ce Suveranii sunt salutați și binecuvântați de Primarele României, Ei sărută crucea și intră în biserică, unde să aflau persoanele oficiale invitate. Regele este condus de Mitropolitul primat, iar Regina de Mitropolitul Moldovei până la mijlocul bisericii în fața amvonului și după ce să închină de 3 ori, Regele ocupă tronul din dreaptă și Regina pe cel din stânga. În tot timpul acesta corul cântă și dă răspunsurile la slujba religioasă și la ora 10 începe sfințirea Coroanelor regale prin slujba și *Rugăciunea de sfințire* făcută în altar și la ușa împărătească, după care să cetește apostolul și evanghelia. În urmă Mitropolitul primat luând cu un ștergar de mătăasă Coroana de oțel a Regelui o dă unui Mitropolit și mantia unui alt Mitropolit, tot așa să procedeză cu Coroana de aur și mantia Reginei. Eșind apoi cu toții din altar, precedați de Mitropolitul primat, acesta înmânează cu un ștergar de matasă coroana Regelui d-lui Mihail Ferechide, președintelui Senatului, care o primește pe o perină de mătăasă, iar mantia Regelui este înmănată generalului Al. Lupescu, colonelului comandant al regimentului 1 vânători și celui mai tânăr sub-locotenent din acel regiment. Cu același ceremonial să înmânează coroana Reginei d-lui Mihail Orleanu, președintele Camerei, și mantia Reginei generalului I. Popovici, colonelului comandant al regimentului 4 roșiori și celui mai tânăr ofițer din acel regiment.

După aceasta, Regele apoi Regina, invitați de Mitropolitul primat prin câte doi Mitropoliți să duc în mijlocul bisericii la amvon și îngenunchiază pe câte o perină cu emblema țării, după care și Mitropoliții îngenunchiază toți. Iar Mitropolitul Primat rostește *Rugăciunea de Incoronare a M. S. Regelui*:

„Doamne Dumnezeu, Impăratul Impăraților și Domnul Domnilor — Cea ce în purtarea Ta de grije ai trimis poporul românesc voievozi ca Basarab, Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihaiu Viteazul, pe voievodul mucenic Constantin Brâncoveanu și pe Înțeleptul Carol — cu genunchii plecați și cu inima smerită cădem înaintea Ta și îndrăsnim a Te ruga din adâncul sufletelor noastre, și pe Tine, Cea ce croiești soarta popoarelor: — Insuți și acum caută din tronul cel ceresc al slavei Tale asupra pământului românesc, celui răscumpărat prin jertfe și scump sângerile fiilor săi, și ia sub scutul aripilor Tale pe credinciosul robul Tău, Ferdinand I, pe carele ai binevoit a-L pune Domn și Stăpânitor al României întregite; îmbracă-L și cu putere de sus și pune pe capul Lui Coroana, din care strălucesc mai mult decât pietrele cele scumpe, virtuțile poporului român. Așează-L pe El pe tronul dreptății; păzește-L cu arma Sfântului Tău Duh, arătându-L biruitor înfricoșat asupra tuturor dușmanilor țării. Doamne, Cea ce îndrumezi pe regii pământului, ca un a toate Stăpânitor, povățuește și pe gloriosul nostru Rege Ferdinand și-L învrednicește să desăvârșească lucrul ce L'ai încredințat Lui; călăuzește-I pașii în toate zilele vieții Sale, ca să fie un bun

părinte pentru toți fiii țării, de orice neam și credință. Incălzește inima Lui de dragostea către țară și popor și sădește în ea milă față de cei în suferințe. Fă-I parte de sftnici luminați și fără de prihană, și întărește credința supușilor Săi, ca — uniți în cugete și simțiri — să ducă moștenirea Ta aceasta — țara română — în pace și liniște la fericire și glorie. Intărește-L întru credința cea către Tine și biserca Ta cea sfântă, care a fost în trecut nu numai mântuirea sufletelor părinților noștri și farul conducător și călăuza probată a neamului pe căi pline de primejdii, ci va fi și în viitor cea mai sigură garanție a țării noastre. Arată-L apărător al drept mântuitoarei credințe strămoșești și al așezămintelor ei, ca să reinvieze vechea lor strălucire, și să judece poporul Său întru dragoste și pe cei greșiți întru bunătate. Ca prin aceasta să să învrednicească, precum de iubirea țării Sale, așa și de veșnica Ta împărăție. Inmulțește, Doamne, zilele vieții Lui, ale iubitei noastre Regine și ale întregii Sale auguste familii, întru sănătate îndelungată. Revarsă și asupra țării noastre în toată vremea mila Ta, dăruindu-i bună liniștea văzduhurilor, îmbelșugarea roadelor pământului și toate cele ce sunt spre trebuința cea vremelnică și veșnică a poporului ei. Să nu întorci fața Ta de către poporul nostru pentru păcatele sale, ci — în negrăita Ta bunătate — miluește-l, ca să să simtă zilnic mâna Ta ocrotitoare, și prin toate lucrările și faptele Sale — spre binele Lui și al țării — să-Ți slujească Tie, acăruia este împărăția și puterea și slava, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin“.

După terminarea rugăciunii Mitropolitul primat esclamă „Vrednic Este“ la care corul cântă repetând de 3 ori „Vrednic Este“. Să citește apoi Ectenia și Polihronul și apoi corul întonează *Imnul de Slavă pentru încoronarea M. S. Regelui Ferdinand și M. S. Reginei Maria ai României Mari*.

În același timp cu oficierea slujbei religioase pentru încoronarea Suveranilor la Alba Iulia s'au oficiat slujbe religioase și s'au tras clopote la toate bisericile din întregul cuprins al României întregite.

Serviciul religios înăuntrul catedralei fiind terminat, să formează cortegiul pentru eșirea din biserică în felul următor: adjuțanții regali și princiari, administratorul domeniului coroanei, maiestrul de ceremonii și maiestrul vânătorilor regale, mareșalul curții regale, ministrul curții regale, M. S. Regele condus de Mitropolitul primat, M. S. Regina condusă de Mitropolitul Moldovei, președinții Senatului și Camerei cu coroanele regale între doi Mitropoliți, ofițerii cu mantia Regelui între doi Episcopi slujitori, ofițerii cu mantia Reginei între doi Episcopi slujitori, membri guvernului, înaltul cler, misiunile străine încumurate de Episcopi și Șefii confesiunilor, restul invitațiilor din biserică.

Astfel format, cortegiul să îndreaptă prin mijlocul curții catedralei drept spre clopotniță și trecând pe sub ea să ducă spre

baldachinul anume așezat ceva mai departe între două tribune cu fața către țășirea din cetatea Alba Iulia. În tribuna din dreapta au fost toți parlamentarii, iar în cea din stânga invitații.

Adjutanții regali și princiari să opresc în fața baldachinului în dreapta și în stânga. Regele și Regina, conduși de Mitropolitul primat și Mitropolitul Moldovei, să urcă pe estradă sub baldachin, urmați de președinții corpurilor legiuitoare cu coroanele regale, cari trec în fața Maiestăților Lor. Generalii și ofițerii purtători ai mantiiilor regale se urcă pe estradă la spatele Suveranilor și li îmbracă cu aceste mantii.

Mantiiile de încoronare sunt opera de concepție a pictorului Costin Petrescu; ele sunt concepute în stilul vechilor mantii de origine bizantină, cunoscute sub numele de *Dalmatice*. Această formă a fost adoptată de cavalerii de Malta și a devenit apoi tradițională în ceremonialul capetelor încoronate. În privința decorațiunii pictorul Petrescu s'a inspirat din ornamentica veche românească, a bisericilor și documentelor religioase, urmând totuși, un spirit ornamental care amintește bogăția costumelor olteneste.

Voii descrie aci numai mantia Reginei. Pe o stofă generală de aur, prin care să străvede o nuanță purpurie, este aplicată o grea pelerină ornamentală cu împletituri, înflorită cu broderii de aur, cari închid într'un episod un M încoronat. Bordura superioară a acestei pelerine să prelungește dealungul întregii mantii coborându-să de pe umeri și ocolind toată semicircumferința trenei, care să desfășură pe o lunigme de 7 metri. Pe piept două mari pafale de aur, înlănțuind într'un chip foarte bogat faldurile laterale; motivul dominant al acestei borduri este un ornament bizantino-românesc inspirat de podoabele dela Mănăstirea Secul, împletind în mișcarea lui, niște gaitane, care de 7 ori părăsesc linia de continuare a bordurei, spre a da naștere unui încadrământ de spice de grâu, în care sunt închise 7 cartușe, ce cuprind fiecare câte una din mărcile celor 5 ținuturi românești și cele 2 steme ale familiei Hohenzollern și Coburg. Aceste cartușe să sfârșesc în partea lor de sus printr'o ornamentație curat națională, care închide crucea albă a M. S. Reginei. Ca o încadrare a acestui chenar este aplicată o bandă de hermină. Suprafața întregii mantii este preșarată de fleuroane stilizate, cari amintesc ornamentele des întrebuintate de vechii noștri zugravi. Mantia Regelui este concepută în același spirit dominant, diferențiată numai prin motivele care o alcătuiesc.

Încoronarea Regelui și a Reginei să face astfel :

Președintele Senatului prezintă Regelui coroana de oțel rostind următoarea cuvântare : „Anii cari au trecut dela suirea Maiestății Voastre pe tronul neuitatului Rege Carol au mărit strălucirea și gloria coroanei făurite din oțelul unui tun dela Plevna, coroana primului Rege al României independente. Coroana pe care așezăm țării o prezintă astăzi Maiestății Voastre este coroana.

primului Rege al României întregite, cu hotarele dela Tisa la Nistru și la Marea Neagră. Realizarea idealului visat de generațiile trecute, dobândită de Maiestatea Voastră cu ajutorul marilor Aliți și grație sacrificiului generos a sute de mii de copii ai țării, este azi un fapt împlinit, și încoronarea Maiestății Voastre consacră faptul istoric și-l așează în plină lumină. Coroana de oțel va aminti pururea Românilor exemplele de iubire de țară, de devotament absolut, de energie neclintită, date de Regele lor, atât de inimos secondat de M. S. Regina; va aminti locuitorilor

M. S. Regele Incoronat.

dela țară intrarea lor în viața publică și dobândirea proprietăților pământului pe care îl muncesc. Nu este un bun Român, Sire,

care să nu aducă azi Maiestății Voastre tributul său de iubire și de credință, într'un cuvânt, într'un cuget, toți urează călduros, să trăiți ani mulți fericiți și glorioși asigurând tot mai cu te-meu prosperitatea și propășirea neamului“.

M. S. Regele ia Coroana de oțel și ș'o așează pe cap.

Președintele Camerii deputaților prezintă Reginei Maria coroana de aur, rostind următoarea cuvântare: „Maiestate! Cu mândrie Româniilor Vă încoronează și câte urări nu să fac azi în cele mai depărtate unghiuri ale țării pentru fericirea Voastră și a Familiei Voastre, căci întruniți toate virtuțile, pe cari Doam-

M. S. Regina Incoronată.

nele din epoca eroică a trecutului nostru le aveau. Comoara bună-tătății ce sufletul vostru posedă o răspândiți ca o rouă binefă-

cătoare asupra nenorociților. Dar acolo unde rolul Vostru, Maiestate, a atins culmi sufletești, a fost atunci când furtuna să abătuse cu atâta violență asupra țării noastre, încât unii credeau că totul s'a sfârșit și atunci Maiestatea Voastră a fost între acei cari n'au pierdut nici o clipă măcar credința în succesul final și au dat tuturor exemplul de bărbăție și nădejde, așa că în vremurile viitoare Veți fi pildă de aceea ce trebuie să fie o Regină. Să va spune pe atunci în basmele poporului nostru că a fost odată ca niciodată, că dacă nu ar fi fost nu s'ar fi povestit, o țară mare și frumoasă, cu câmpii și plaiuri, munți și ape, cum numai ea avea în lume, și în acea țară o Impărăteasă, și bună și frumoasă și înțeleaptă, a împărățit alături de viteazul Ei Sot peste un popor cuminte ce-I adorau. Și au avut Ei copii mulți, băieți niște feți-frumoși, fete adevărate Ilene Cosânzene, dar așa de frumoase, încât la soare te puteai uita, dar la ele ba. Și au venit de peste nouă țări și mări crai vestiți ca să le pețească, căci aiurea nu găseau crăiese așa mândre și mai cuminte. Și basmul să va însiră mereu povestind de mărețele fapte ale acestor Impărați. Terminând, fac o urare, ce împreună cu mine o face tot poporul: Să dea Dumnezeu ca la vatra țării românești norocul să-și aleagă pentru totdeauna lăcașul, iar Vouă, Sire și Doamnă, Vă urez ca drumul Vostru tot înainte să Vă fie semănat cu flori“.

M. S. Regina îngenunchiază și M. S. Regele ia Coroana de aur și I-o așează pe cap, o ridică de mână și o sărută pe frunte.

În aceste momente solemne muzicile militare cântă Imnul Regal; toate trupele, poporul și persoanele de față, adânc emoționate, strigă *Ura*, iar 101 lovituri de tun bubuie în străvechea cetatea lui Mihaiu Vodă și a Unirii; aeroplane militare zboară deasupra ei, clopotele bisericilor din Alba Iulia și din întreaga țară vestesc **Incoronarea** săvârșită a M. S. Regelui Ferdinand I și a M. S. Reginei Maria!...

Clipa în care, în fața valurilor mulțimii, Regele s'a luat coroana de oțel, din mâinile președintelui Senatului, și s'a încoronat va rămânea neuitată pentru cei prezenți. Uralele și strigătele „*Trăiască*“ făceau să clocotească văduhul. A fost clipa în care marea taină, umbrită de vis, s'a împlinit. A fost sfânta clipă pentru care atâtea rânduri de Români au luptat, au suferit și s'au jertfit. Ca o cordea cinematografică feerică a trecut pe dinaintea ochilor minții noastre tot trecutul de suferință și de durere, de măreție și de glorie al neamului nostru și la zâmbirile zărilor, ca un soare, s'a scoborât între noi, strălucitor și măreț, minutul înfăptuirii sfântului vis. *Să trăiască Regele tuturor Românilor*; a fost strigătul isvorât, ca din adâncurile istoriei, din piepturile mulțimii, care s'a întins ca o mare peste tot platoul până sub picioarele dealurilor din apropiere.

Iar când iubita noastră Crăieasă a primit pe cap coroana de aur, făurită după chipul vechilor coroane ale domnițelor

noastre, Ea a îngenunchiat, în fața suferințelor Ei, ale crăiescului său tovarăș și ale neamului întreg, care i-a dăruit-o, mulțumind lui Dumnezeu, care a sortit poporului românesc acest măreț și sfânt ceas de răsplată și de bucurie, pentru toate suferințele și jertfele sale fără de număr....

În acele clipe ochii tuturor erau plini de lacrimi, lacrimi de fericire. Strigătele de *Ura* și *Trăiască* au răsunat și murmurat ca talazurile mării, înăbușite de plânsul de bucurie al celor mai mărețe clipe din viața neamului. Întreaga istorie a Românilor s'a îngrămădit ca prin farmec, în stropul luminos al acestei îngenunchieri regești.

„Auzi cum sună clopotele și sună, sună, sună! Multe clopote, a zis geniala noastră Regină, am auzit Eu sunând în feluritele clipe ale vieții mele; clopote vesele și jalnice, clopote de sărbătoare și clopote prevestitoare, dar clopotele ce astăzi sună au sunet deosebit. Ca multe glasuri laolaltă ele vestesc că o țintă a fost atinsă, că un scop a fost îndeplinit, că un vis s'a înfăptuit; ele s'ă înalță ca o rugăciune fierbinte, doar ca, în această singură zi, toate inimile s'ă bată la fel, căci îngădui-a Domnul că această zi s'ă vină. Din neam în neam, creșcuți în credința că Domnitorii au o sfântă chemare de îndeplinit, ziua încoronării noastre, în ochii întregului popor, nu poate fi pentru noi decât o zi de rugăciune și mulțumire către Cer, o zi în care cu umilință îngenunchiem, amintindu-ne de făgăduiala noastră, nu numai de a domni, dar și de a sluji. Am slujit după luminile noastre, am slujit cu inimile pline de dragoste; nădejdea ne-a susținut și credința în poporul nostru a fost temelul pe care ne-am sprijinit. Lung a fost drumul ce a dus spre această zi, lung, anevoios și plin de jertfă, și lung și anevoios ne mai stă încă drumul înaintea noastră, învelit în taina zilelor ce au să vină. Dar clopotele sună. . . . : ele chiamă tot omul la bucurie, la bucurie nu la teamă, nu la ură și nici la îndoială. Așa de puternice și de stăruitoare sunt glasurile lor, pare că ar fi chiar bătăile inimii mele Și clopotele sună, sună, sună....“

După încoronare M. S. Regele s'ă adresează președinților corporilor legiuitoare cu următoarele cuvinte: „*Cu adâncă emoțiune primesc, în chip solemn, această coroană, moștenită dela neuitatul și înțeleptul meu unchiu ca un simbol al vitejiei românești și al unirii între Domn și Țară și care plină de strălucire s'a așezat, acum 41 de ani, pe capul întâiului rege al României, după războiul independenței și proclamarea regatului. Atotputernicul ne-a învrednicit s'o vedem azi mai strălucitoare, azi când în urma grelelor lupte purtate de întreaga suflare românească, ea simbolizează îndeplinirea aceluia mare și sfânt dor secular: Unirea tuturor țărilor locuite de Români. Dea Domnul, ca această Coroană, împreună cu aceea a scumpei Mele Soții și vrednica tovarășă de muncă și suferință pentru binele obștesc, s'ă încununeze din neam*

în neam pe iubiții noștri urmași într'o Românie pururea 'glorioasă și fericită. Sus nimile! Și să glăsuim după chipul strămoșilor: Aceasta este ziua pe care a făcut'o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într'ansa și unii pe alții să ne îmbrățișăm și să

**Incoronarea MM. LL. Regelui și Reginei
în Alba Iulia.**

zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi: să iertăm toate pentru sfânta unire. Așa să fie!"

In același timp 4 crainici, postați în cele 4 colțuri ale cetății Alba Iulia, tetesc poporului următoarea proclamațiune :

„Prin grația lui Dumnezeu și voința Națională am moștenit Coroana României, după glorioasa domnie a Regelui Intemeietor. Suindu-Mă pe Tron am rugat Cerul să dea rod muncii, ce, fără preget, eram hotărât să închin iubitei mele Țări, ca bun Român și Rege. Pronia cerească a binecuvântat și prin bărbăția poporului și vitejia ostașilor ne-a dat să lărgim hotarele Regatului și să înfăptuim dorul de veacuri al Neamului nostru. Am venit astăzi cu Regina, care ne-a fost tovarășe în credință neclintită la răstribite și la bucurie, ca printr'această sărbătoare să consacram în fața Domnului și a scumpului nostru Popor legătura ce ne unește deapurarea cu dânsul. Punând pe Capul Meu, într'această străveche cetate a Daciei Romane, Coroana de oțel dela Plevna, pe care noi și glorioase lupte au făcut'o pe veci Coroana României Mari, Mă închin cu evlavie memoriei celor cari, în toate vremurile și de pretutindenii, prin credința lor, prin munca și prin jertfa lor, au asigurat unitatea națională și salut cu dragoste pe acei cari au proclamat'o într'un glas și o simțire dela Tisa până la Nistru și până la Mare. Intr'aceste clipe gândul Meu să îndreaptă cu recunoștință către viteaza și iubita noastră armată. Pentru răsplata trudelor trecutului, rog Cerul ca Poporul nostru să culeagă în pace roadele lor binecuvântate și să propășească în liniște, frăție și muncă harnică. Cu inima plină de dragoste și credință mărturisesc dorințele sufletului Meu: Vreau ca țărănimea, stăpână pe veci pe ogoarele ce le-a dobândit, să le dea toată puterea de rodire în folosul ei și al binelui obștesc. Vreau ca muncitorimea, credincioasă Patriei, să-și afle soarta tot mai prosperă într'o viață de armonie și de dreptate socială. Vreau ca, în hotarele României Mari, toți fiii buni ai Țării, fără deosebire de religie și de naționalitate, să se folosească de drepturi egale cu ale tuturor Românilor, ca să ajute cu toate puterile Statului, în care Cel-de-Sus a rânduit să trăiască împreună cu noi. Vreau ca Românii din toate straturile sociale, însuflețiți de năzuința unei depline înfrățiri naționale, să se folosească toți de legitima ocrotire a Statului. Vreau ca în timpul Domniei Mele, printr'o întinsă și înaltă dezvoltare culturală, Patria noastră să-și îndeplinească menirea de civilizație ce-i revine în renașterea Orientului European, după atâtea veacuri de cumplite sbuciumări. Sunt sigur că, în îndeplinirea marelui noastre datorii, voi avea sprijinul tuturor bunilor fii ai Țării, nedespărțiți în gând și în faptă în jurul Tronului. Acestei sfinte misiuni, în neclintită unire cu Poporul Meu, voi închină toate puterile Mele de om și de Rege și asupra ei chiem, în această zi solemnă de înălțare sufletească, binecuvântarea celui A-Tot-Puternic". *Alba Iulia, 15 Octomvrie 1922. Ferdinand I.*

Răspunsul Regelui dat președinților corpurilor legiuitoare și această proclamațiune către popor au făcut o adâncă impresiune. Cuvintele Regelui, duse cu acest prilej să însuflețească toate unghiurile țării, sunt capod'opere oratorice, în care frumuseța

lin, bii românești și măreția muzicală a formei să armonizează admirabil cu sincera și calda energie a fondului lor politic solemn și profetic.

Ceremonia încoronării sfârșindu-să, Regele și Regina, îmbrăcați în mantiile regale și cu coroanele pe cap, mergând sub baldachinul purtat de ofițeri, au pornit spre apartamentele regale, însoțiți de familiile regale și princiare, de principii moștenitori, membri guvernului, misiunile străine și ceialalți invitați, iar corul din fruntea cortegiului cântă: „Mântuiește Doamne poporul Tău“.

Trecerea Regelui și Reginei prin curtea bisericii a stârnit călduroase ovațiuni și nesfârșite urale din partea poporului, cari s'au întărit și mai mult când Suveranii s'au arătat pe terasa apartamentelor regale. Aci Maiestatele Lor au fost călduros felicitate de persoanele oficiale, după care au trecut în apartamente la ora 11.30, unde președintele consiliului de miniștri a prezentat Regelui și Reginei spre semnare *Actul de Încoronare* pe pergament, cu următorul conținut :

„Noi, Ferdinand I, Regele României, urmând la Tron prin drept de moștenire în ziua de 28 Septemvrie 1914, după trecerea la cele vecinice a slăvitului Nostru unchiu, Carol I, Cel care cu ajutorul marilor patrioți, prin înțelepciunea și bărbăția poporului și vitejia oștirii a cucerit independența și întemeiat Regatul, Am început cu binecuvântarea lui Dumnezeu Domnia Noastră în zilele grele de mari primejdii, dar și de mari nădejdi. Cea dintâi grije a Noastră a fost ca neamul, în fruntea căruia M'a așezat Pronia cerească să nu piarză prilejul de ași asigura dreptul de a trăi nerunchiat și de sine stătător. Luptele, jertfele și toată truda generațiilor trecute, cari dealungul veacurilor au isbutit să înalte treptat dar sigur clădirea trainică a Statului Nostru independent Imi luminau Zarea și îmi întăreau sufletul întru împlinirea datoriei Mele sfinte de Domn și de Român, cu încrederea în Dumnezeu și în puterea de viață a neamului. Indemnăt de cuvântul întregului popor și ajutat de sfatul acelora, cari cu credință s'au închinat Țării și Tronului, Am purtat războiul întregirii neamului și biruind răstřiștele Am văzut înfăptuită unitatea națională, de atâta vreme așteptată. În ziua de 9 Aprilie 1918 Basarabia s'a alipit de patria mamă; în ziua de 28 Noemvrie 1918 Bucovina a revenit la vatra strămoșească, iar la Alba Iulia în ziua de 1 Decemvrie 1918 Banatul, Ardealul și părțile ungu-rene locuite de Români s'au declarat într'un singur glas unite pentru vecie cu Regatul Român. Spre a chemă binecuvântarea lui Dumnezeu asupra acestor mărețe fapte din cari a eșit România Mare și spre a le da o consfințire în fața scumpului nostru popor, Ne-am adunat cu toții la Alba Iulia, străvechia cetate a Daciei Romane și a gloriei lui Mihaiu Viteazul și aici, azi 15 Octomvrie 1922, de față fiind membrii Familiei Regale, reprezentanții Suveranilor și țărilor aliate și amice, Senatul și

Adunarea deputaților, căpeteniile armatei, membrii tuturor comitetelor constituite ale țării, Academiei Române și Universităților, delegațiunile comunale urbane și rurale din întreaga țară și reprezentanții tuturor confesiunilor, Ne-am încoronat Eu și scumpa Mea soție Maria, părtășa suferințelor și bucuriilor Mele și ale țării, și pentru ca neuitată să fie amintirea zilei de azi Am întocmit și subscris în al noauălea an al domniei Noastre acest de față document. **Ferdinand. Maria.**

După aceasta persoanele invitate s'au îndreptat spre Sala Unirii și Sala Teatrului, unde la ora 1 a avut loc, în același timp două dejunuri oferite de Președinția Consiliului de Miniștri și la care au luat parte Suveranii, familia regală, principii străini, misiunile străine și persoanele atașate pe lângă ele, guvernul, corpul diplomatic, deputații și senatorii, etc., și toate persoanele oficiale invitate la Incoronare, în total 350 persoane în Sala Unirii și 700 în Sala Teatrului.

În același timp, în jurul Mănăstirii din Alba Iulia, în bănci special arangiate, a avut loc ospățul poporului, la care au luat parte douăzeci de mii de țărani, sosiți din toate colțurile țării pentru a sărbători Incoronarea iubiților noștri Suverani.

După terminarea dejunului, la ora 2, Regele și Regina, familia regală și princiară, principii străini, să retrag în apartamentele regale pentru a să pregăti pentru revista și defilarea trupelor.

Până la ora 2^{1/2}, trupele au fost așezate în careu pe platoul de revistă dela sud-vestul Cetății, iar persoanele invitate au luat loc în cele două tribune special construite și frumos împodobite cu covoare și drapele naționale. Un public foarte numeros și mai ales țărani umpleau câmpul de defilare în fața tribunelor în apropierea trupelor.

La ora 2^{1/2}, Regele, în uniformă de vânători, apare însoțit de Regină, în uniformă de general de cavalerie, amândoi călări pe cai albi, și să îndreaptă în trap, trecând printre cele două tribune unde sunt frenetic ovaționați de public, spre câmpul de revistă, urmați de principii Carol și Nicolae, principii străini, mareșalul Foch cu generalul Berthelot, atașaii militari, generalii inspectori de armată, comandanții de corpuri de armată și de divizii, generalii superiori atașai pe lângă misiunile străine și casele militare regale și princiare. Astfel Regele și Regina trec pe rând în revistă trupele în sunetul imnului național și strigăte de *Ura* ale celor peste 15000 de soldați și ofițeri.

După terminarea revistei, Suveranii luând loc între cele două tribune, având în spate pe principii Carol și Nicolae, principii străini și mareșalul Foch, iar în rândul al doilea pe atașaii militari, ofițerii generali și superiori călări, primesc începând dela ora 3.45 defilarea trupelor sub comanda generalului Enric Cichoschi, comandantul corpului 7 de armată, care după ce defilează

trece în stânga Regelui, în sunetul a nouă muzici militare unite, cari au început cu marșul triumfal.

Defilarea a început cu micii dorobanți, băieți și fete în admirabile costume albe, cari au produs mare entuziasm; apoi au venit elevii școalelor primare și secundare din localitate, cercetașii, școlile militare de ofițeri, subofițeri și de marină. Vin apoi cele 154 drapele sfârticate și ciuruite de gloanțele din războiul ale regimentelor, cari au fost salutate cu respect și admirație de cei prezenți. Urmează divizia de vânători, cu un efectiv cam de 4000 oameni, sub comanda prințului Carol, moștenitorul tronului. Defilarea prințului Carol, călare, în capul diviziei, și a prințului Nicolae, pe jos, în capul primului pluton din prima companie a regimentului 1 vânători au stârnit ovațiuni călduroase.

Cu începere dela ora 4.30 începe să treacă, defilând rând pe rând, detașamentele tuturor regimentelor decorate cu ordinul militar de războiul *Mihailu Viteazul*, toate aceste detașamente formând o divizie cam de 4,800 oameni sub comanda bravului general C. Scărișoreanu, fost comandant al diviziei 9 în timpul războiului național. Trece apoi divizia 18, cam de 5,300 oameni, toți din Ardeal, sub comanda generalului Pap. În urmă defilează artileria diviziilor, bateria de artilerie grea, brigada 2 roșiori, în fruntea căreia a defilat M. S. Regina, care a dat onorurile cu cravașa, provocând călduroase ovații. Urmează mateloții, escorta regală, sfârșind cu carele de război (tancuri), în număr de 16. În tot timpul defilării peste 20 de aeroplane au sburat pe d'asupra câmpului.

Astfel a decurs această strălucită defilare în aplauzele și ovațiile entuziaste ale asistenților și neuitată va rămânea această zi de glorie a neamului românesc. Ținuta trupelor a fost perfectă stârnind admirația unanimă. Mareșalul Foch, învingătorul, adânc impresinat a adus elogiul armatei noastre zicând: „*Sunt convins acum, când am văzut ostașii voștri, de patriotismul, disciplina, însuflețirea și vitejia armatei române de care s'a auzit atâta bine*”. Deasemenea s'au exprimat admirația și celelalte misiuni militare.

Defilarea terminându-se la ora 5¹/₂, Suveranii au pornit spre gară însoțiți de același cortegiu impunător ca și la sosirea în curtea catedralei. Pe tot cursul zeci de mii de țărani umpleau străzile și au aclamat cu mare entuziasm pe iubiții noștri Suverani. Sosind la gară Regele și Regina cu familia regală, principii români și străini, au fost primiți de persoanele oficiale și de către numerosul public cu călduroase ovațiuni de dragoste și urale nesfârșite, în timp ce muzica militară cântă imnul național, iar compania de onoare dă onorul. La ora 6¹/₂ trenul se pune în mișcare spre București și Regina, îmbrăcată încă în costum de general și stând în ușa vagonului mulțumește făcând semne de salutare mulțimei. Din oră în oră pornesc apoi celelalte trenuri cu invitați.

Incoronarea dela Alba-Iulia s'a terminat sara la ora 9 cu mare retragere cu torțe, iar muzicile militare au cântat până în miezul nopții.

Serbările Incoronării în Capitală.

În același timp, la aceeași oră în care s'au încoronat Suveranii la Alba Iulia s'a oficiat în Mitropolia Capitalei un Te-deum de către Arhiepiscopul Meletie Dobrescu Constanteanul, încunjurat de întreg clerul metropolitan, de față fiind toate autoritățile civile și militare. După serviciul divin, întreagă asistența a eșit în curtea mitropoliei, unde generalul Davidoglu a rostit trupej următoarea cuvântare: „Iubiți Camarazi. Sunt mai bine de 300 de ani decând Mihaiu Viteazul, marele Domnitor român, a consfințit unirea cea sfântă a tuturor Românilor. O mână criminală a vrut ca acest sfânt erou al românismului, să fie răpus, — și apoi, visurile Românilor s'au spulberat. Tenacitatea de a ne distruge a vecinilor eră mare și aceasta a făcut ca armata să se ștealească, iar poporul să se pregătească. Și atunci am trecut munții prin ploaia de gloanțe a inamicului, și chiar iubitul nostru Rege care să încoronează azi a sângerat atunci. Dar ziua cea mare a sosit: unirea cea sfântă și cea mult visată a venit, și astăzi să cuvine să punem coroana de rege al tuturor Românilor iubitului nostru Rege Ferdinand I și să strigăm cu toții în cor: Trăiască Maiestăților Lor Regele și Regina! Trăiască Augusta Dinastie română! Trăiască România Mare!“ Soldații strigă *ura*, muzica cântă Imnul regal și apoi să face defilarea.

La aceeași oră s'au oficiat Te-deum-uri în toate bisericile din Capitală și din întreaga țară, orașe și sate, iar în clipa când Soveranii au fost încoronați la Alba-Iulia, clopotele tuturor bisericilor din România Mare au sunat și au sunat în toate limbile vestind tuturora marele și sfântul act al Incoronării.

16 Octombrie 1922.

Luni, a doua zi de sărbătoare pentru neam și tron, deși timpul era nefavorabil, fiind ploaie, o mare mulțime s'a adunat pe tot parcursul pe unde avea să treacă cortegiul regal. Pe ambele laturi ale străzilor dela Mitropolie până la gara Mogoșoia erau așezate trupele, școalele și primarii din toată țara; peste tot steaguri, verdeață și flori.

La Mogoșoia s'a ridicat un splendid pavilion de primire dreptunghiular, cu plafonul căptușit cu steaguri și flamuri din diferite epoci ale istoriei neamului; cu pereții îmbrăcați în verdeață și flori, iar pe jos așternut cu covoare scumpe românești și orientale.

În fața pavilionului de primire era un baldachin mareț format din împletirea a două arcuri mai mici. Pe aci va trece icoana gloriei noastre, cu busduganul vitejilor, pornind spre monumentalul arc de triumf, înălțat în mijlocul rondului al doilea al șoselei.

Arcul de triumf este conceput în chipul unei porți monumentale având deasupra deschiderii inscripția principală care arată în puține cuvinte măreția momentului care i-a dat naștere. Arcul are 30 metri de înălțime, iar deschiderea arcului este de 15 pe 9 metri. Picioarele lui sunt împodobite cu trofee străvechi, închipuind, în variate simboluri, marile epoce din istoria noastră.

Piciorul drept al arcului, privit din spre Băneasa, poartă sub armură romană inscripția: *Eroilor, glorie...* Sub ea, pe o placă de marmură, sunt săpate cuvintele: *Doar oameni de nu ar fi murit pentru Patrie, acum ei sunt zeii Patriei.* Pe de lături, anii **1394** și **1475**, înfățișând epocile lui Mircea cel Bătrân și Ștefan cel Mare și Sfânt. Sub marca și coroana țării, îmbinată cu armura Moldovei, ca semn de legătură și urmare între faptele mari ale neamului, stă inscripția: *Poporul lor viteaz, în lupte întemeietori de state, Basarabii și Mușatinii, cu boerii și poporul lor viteaz, în lupte eroice pentru neatlărnare, în lupte sfinte pentru cruce și civilizațiune creștină, făcându din țara românească și țara Moldovei fortăreață nebiruită a Românilor, bașta și apăratură a creștinismului.* Grupul statuar înfățișează pe cei doi străjeri: oșteanul lui Mircea și plăieșul lui Ștefan.

Piciorul stâng, sub armura vremii și stema de azi a țării, inscripția: *Regelui, glorie...* Mai jos pe o placă de marmură cuvintele: *Cu tinerețta lor jertfită, au înmuit anii de tinerețta ai Patriei.* De o parte și alta anii **101—107**. Deasupra grupului statuar, Coroana României încununată de lanțuri rupte, simbolul desrobirei, iar grupul înfățișează centurionul roman și legionarul dac, străjeri ai întemeierii neamului românesc. Împrejurul tuturor grupurilor statuare sunt atributele militare corespunzătoare epocii.

Bolta din interiorul arcului este împodobită cu efigiile alto-reliefice ale Suveranilor încoronati. Efigiile masive de bronz sunt așezate deasupra portalelor mici ale bolții interne. Împrejurul acestor efigii și dealungul bolții, legând imaginile Suveranilor, este un decor de aureolă închipuită din inscripțiile marilor bătații ale neamului, începând cu cele mai îndepărtate în vremuri. Imaginile de bronz au un diametru de 1 m. 30 cm. Portretele acestea sunt în medalion încoronat cu impletituri de lauri, iar aureola o întocmesc inscripțiile: *Tisa, Mărăști, Mărășești, Oituz, Cosmin, Valea Albă, Rahova, Baia, Rovine, Calugăreni, Șelimbăr, Guruslău, Plevna, Grivița*, pornind dela **Maria, Regina Românilor** ca să ajungă la **Ferdinand I, Regele Românilor**, ca o necurmare a firului de gloriei românești.

Sub grupul centurionului și legionarului, sub armura dacoromană, este inscripția aceasta: *Divinul arhitect Traian biruind pe Decebal, clădi în munții Daciei Cetate nouă, dar zidul Românilor nu putea ține fără un suflet închis între pietrele lui și Decebal. Regele închise de bună voie viața lui nemuritoare în temehile*

Cetății, sprijinind-o vecinic și Dacii să făcură legionari, iar Roma învoi pe copiii ei să zică Daciei Mamă.

Frontispiciul arcului este larg și bogat stilizat. Superbă ornamentație în stil românesc, amintind brâul care încunjură intrarea Mănăstirei de Argeș. Inscricția este aceasta : *După secole de suferințe creștinește îndurate și lupte grele pentru păstrarea ființei naționale, după apărarea plină de sacrificii a civilizației omenesti, să îndeplini dreptatea și pentru poporul român prin sabia Regelui Ferdinand cu ajutorul întregii națiuni și gândul Reginei Maria. Sub inscripție e Coroana regală înghirlandată în medalion.*

În partea dreaptă a arcului, sub armurile vremii noastre să află inscripția în care e cuprinsă *Proclamația din 14/27 Aug. 1916 a Regelui către Popor și dedesuptul ei aceea către Ostași, în urma declarării războiului împotriva Puterilor centrale. Mai jos, altă inscripție: Poarta jertfirei, duce la nemurire.*

În fața arcului, privită dinspre oraș, inscripția : *Eroilor, glorie, iar cealaltă parte corespunzătoare: Regelui, glorie.* Sub inscripția *Eroilor, glorie* este încrustată cugetarea : *Cu dărnicie de nemuritori, dat'au Patriei viața fragedă de muritori.* În partea aceasta grupul statuar înfățișează un dorobanț și un infanterist. Placa de marmură din dreptul acestui grup, simbolizând anii 1877 și 1916 poartă inscripția : *Singuratici apărători ai Cumințeniei, în neorânduital Răsărit, luptat'au copiii Patriei în 1877, sub liberatorul Carol I, iar în 1916, sub implinitorul Unirii Ferdinand, lupta celor deapurarea singuri într'o lume străină, și Cel ce conduce tot, a binecuvântat pe eroi, și fapta lor a rodit rod plin, și țara fu una cu visul cel de veacuri.*

Pe frontispiciul dinspre oraș, sub aceeași Coroană de aur înghirlandată în medalion, e inscripția săpată în litere aurii : *Liberator de neam și întregilor de hotare, prin virtutea ostașilor săi, urmași vrednici ai eroilor creștinității, Ferdinand I, Domn și Rege al Românilor, și-a făcut intrarea, la 16 Octombrie 1922 în Cetatea Sa de scaun a Bucureștilor, după încoronarea la Alba Iulia.*

Picierul stâng al arcului, privit dinspre oraș, are grupul înfățișând un oștean de pe vremea lui Mihaiu Viteazul și un pandur de a lui Tudor Vladimirescu. Sub grup inscripția : *Fără trupuri, încă din viață, ei nu ascultară decât glasul eternității.*

Deasupra micului portic din stânga e o altă inscripție : *Poarta durerii, duce la mântuire.* Pe aceeași față să află *Proclamația Regelui* crâinică de trimbițași după actul încoronării dela Alba Iulia. Sub grupul Domnului Tudor, încunjurat de atributele militare ale vremii, este inscripția : *În luptă măreață pentru Unitatea națională, în luptă inimoasă pentru dreptățile poporului, Mihaiu Viteazul și Tudor Vladimirescu au dat viața lor jertfă pentru ideile mântuitoare ce aveau să ne ducă la biruinți. Căci, nici o idee mare dela care va să porceadă mântuire, nu învinge fără jertfă.*

Acesta este monumentalul arc de triumf pe sub care își vor face intrarea solemnă în Capitala României întregite primii Suverani încoronati ai tuturor Românilor. „Pe sub acest monument, zice tronicarul „Universului“, sunt așteptați să-și facă intrarea Regele și Regina României Mari. Popor alcătuit din bătrâni și tineri, vibrează de emoțiunea momentului sublim. În ochii tuturor cetești părerea de bine că generației noastre de Români i-a fost dată menirea să salute cu nemăsurate urale, tinerii cu avânt, bătrânii cu ochii umeziți de lacrimi, clipa istorică a isbânzilor strălucite. Natura însăși e o sărbătoare și dă farmecul sfințirii puzderiei de flamuri și ghirlandelor de verdeață și flori, care împodobesc, ca o aleie din povești, cărarea pe unde vor trece Regele Ferdinand și Regina Maria. Intr'adevăr, ploaia ce începe să picure e semn de rodnicie și belșug. E parcă un simbol fericit al mer-sului nostru înainte pe calea civilizațiunii ca stat și ca neam. Să pare că genul românesc destramă firele nevăzute ale propriei sale apoteoze, în entuziasmul fără margini al celor ce sunt și cu binecuvântarea luminoasă a celor ce au fost.“

La ora 10 trenul regal intră în gara Mogoșoaia, frumos împodobită cu ramuri de brad, drapele naționale și ghirlande de flori. Muzica întonează „Imnul regal“, iar întreaga suflare să îndreaptă cu ochii spre trenul regal, acărui mașină era îmbrăcată în brad și stegulețe tricolore. Regele, Regina Maria, cu Reginele Elisabeta a Greciei și Maria a Serbiei, cu principii moștenitori și ceilalți prinți descind din tren în sunetele imnului regal și uralele nesfârșite ale mulțimei, fiind primiți și salutați de principii străini, de șefii misiunilor străine, atașatii militari, membrii guvernului în frunte cu președintele consiliului de ministri, d. Ion I. C. Brătianu, președinții corpurilor legiuitoare, ofițerii generali și drapelele tuturor regimentelor.

M. S. Regele în uniformă de infanterie, cu însemnele de maresal și cu busduganul în mână, primește raportul generalului Jiteanu, comandantul corpului 2 de armată și apoi trece în reviză compania de onoare cu muzică și drapel, care isbucnește în puternice și neconținute strigăte de *ura*. După aceasta Suveranii să întrețin cu cei prezenți, iar persoanele oficiale să urcă în automobile pentru a merge la Sfânta Mitropolie, afară de acei cari trebuie să între în cortegiul triumfal, format astfel: drapelele școalelor militare și a tuturor regimentelor din țară; Regele încălecat pe un cal alb; alături pe stânga călare maresalul Foch, prințul Paul al Serbiei, infantele Spaniei, principii Carol și Nicolae, și ducele de York. În rândul al doilea, tot călări, generalii străini, generalii români, atașatii și misiunile străine. Apoi, în trăsură à la Daumont M. S. Regina Maria, celelalte Regine și Prințese, escortate de generali și ofițeri superiori. În urmă cortegiul a fost închis de un escadron din regimentul de escortă regală.

Cortegiul astfel format să îndreaptă la pas pe șoseaua Chișlev către Piața Victoriei, pentru ca apoi urmând Calea Victoriei,

strada Carol și Bulevardul Maria să ajungă la Mitropolie. Pe tot parcursul Suveranii au fost călduros ovaționați de numerosul public, care staționa pe trotuare, la balcoane și ferestre, și de trupele și școlile înșirate pe ambele părți ale drumului.

La ora 10.45 Regele ajunge cam la 50 metri în fața arcului de triumf, unde să oprește cu tot cortegiul. Primarul Capitalei, d. G. Corbescu, cu tot consiliul comunal, întâmpină pe Suveran și îi oferă pâinea și sarea tradițională, pe o tavă de argint, cu acestea cuvinte: „Cu bucurie sfântă populațiunea orașului a eșit întru întâmpinarea Maiestăților Voastre, azi, când încoronați la Alba Iulia ca Rege și Regină ai României Mari și întregite, pașiți în Capitala țării prin acest simbol al biruinții. Mândră, fericită de a adăposti în sânul ei, căminul duios al Augustei Voastre familii, leagănul scumpelor odrasle ale Dinastiei, în jurul căreia Bucureștii au trăit și lacrimile grele ale zilelor negre și lacrimile limpezi ale zilelor albe, populația Capitalei induioșată până în adâncul simțirilor ei prezintă Maiestății Voastre tradiționalul simbol al pâinei și sării. Înălțându-să într'un singur gând în măreția clipei ce trăiește, cu smerenia și cu credința care a luminat sufletul strămoșesc al neamului strigăm: Fiți Slăvit! Bine-ați venit în Capitala Voastră Rege glorios!”

Regele, viu emoționat și cu lacrimi în ochi, mulțumește populațiunii Capitalei astfel: „Sunt patru ani, când aproape în același loc Am fost salutat revenind din surghiun cu armata glorioasă, în zidurile Capitalei Mele. Astăzi întru pe această poartă ca Rege încoronat al tuturor Românilor. Arcul acesta va reprezenta pentru generațiile viitoare gloria României, timpurile grele de suferință și va vorbi tuturor despre eroismul armatei noastre. Cunoașteți sentimentele Mele față de cetățeni, cari Mi-au arătat întotdeauna credință și dragoste. De aceea la cuvintele voastre de iubire eu răspund: Bine am sosit!”

Ovațiuni nesfârșite acoperă ultimele cuvinte ale Maiestății Sale. Apoi în uralele mulțimii entuziaste mândrul Suveran trece pe sub arcul de triumf sub ploaia de flori, care curg de pretutindeni, urmat de întregul cortegi; moment anunțat Capitalei prin 101 lovituri de tun și 9 rachete luminoase în colorile naționale, în timp ce 6 avioane militare evoluiează deasupra arcului.

După aceasta cortegiul își urmează drumul spre Sf. Mitropolie, printre șirurile de primari din întreaga România Mare, rânduiți pe județe și având în frunte pe prefectii respectivi. Din piepturile tuturor izbucnește un singur glas care vădește adâncă dragoste de care să bucură familia regală și întreagă dinastia. Varietatea costumelor, care reprezintă atâtea ținuturi românești și obiceiuri străvechi mângăie privirea emoționată a Marelui nostru Rege. Nimenui nu-i pasă de ploaia care a început a să cerne din ce în ce mai des, căci pitorescul steagurilor îmbinat cu al costumelor naționale și cu entuziasmul fierbinte al tuturor, sunt un cadru din care să desprinde numai Regele Tuturor Românilor.

Cortegiul a ajuns la Mitropolie la ora 11.45. Suveranii cu familiile regale și princiare, cu înalții oaspeți străini sunt pri-miți și binecuvântați la întrarea în biserică de Mitropolitul primat, încunjurat de alți 4 mitropoliți și înaltul cler. După ce să-rută Crucea, Regele și Regina intră în sfânta Mitropolie, luând loc în fața tronurilor regale din dreapta și din stânga. Imediat să începe serviciul religios, oficiat de Primatele încunjurat de înaltul cler, iar răspunsurile au fost date de escelentul cor din Basarabia, care la sfârșitul slujbei cântă „Mulți ani trăiască“ și Imnul regal, după ce Mitropolitul primat a rostit următoarea *Rugăciune după încoronare*:

„Doamne sfinte, Cela ce din înălțimea tronului Tău și din strălucirea lui Te-ai coborât pe pământ, și — luând chip de rob — Te-ai adus pe Tine Insuți jertfă pentru mântuirea oamenilor, dându-Te tuturor pildă neîntrecută și veșnică: — Binecuvân-tează cu darul Tău pe Preainălțatul nostru Rege încoronat Fer-dinand I, ca — urmând pilda marilor voievozi ai țării și a mu-cenicilor neamului românesc — să fie pururea însoțit de dra-gostea nefătărită a poporului său, și împodobit cu cele mai alese virtuți creștinești și cetățenești ale înaintașilor săi, — domni în-cărcați cu slavă — și aceste virtuți totdeauna să fie gata a le aduce jertfă pe altarul propășirii obștești a țării Sale, întărindu-i hotarele și temelile, înălțând altare de închinare și de mulțumită Tie, Celui ce ai călăuzit la mărire și glorie țara și popo-rul ei, și sporindu-i toate așezămintele de cultură, de gospodă-rie cruțătoare, de binefacere și de ocrotire a celor mulți și mun-citori, nevoiași și în suferințe. Tu, stăpânul lumii și Dumnezeu! dreptății, Carele cu potop ai pedepsit pe cei ce s'au întors dela Tine, — uitând și binefacerile și poruncile Tale, — dar în ne-mărginita Ta milostivire ai slobozit din corabie porumbelul pă-rințești Tale iubiri și cu ramura de maslin L'ai trimis tutu-rora, ca semn al iertării și al păcii: — Nu întoarce dela noi blândeța feței Tale, ci te îndură spre noi și spre Maiestatea Sa gloriosul nostru Rege, chemat de aci înainte a domni — după întregirea neamului — ca Domn al păcii și al muncii liniștite. Iară Tu — Preacurată și de Dumnezeu Născătoare — ajută iubitei noastre Regine Maria, să fie mama țării. Roagă-te fiu-lui Tău și Dumnezeului nostru să aibă domnie de lungă și paș-nică propășire și de înflorire, ca să le ierte și să îndrepteze Lor și nouă greșealele cele de voie și fără de voie; să ne sporească fiii țării și să deie țării roade cu belșug ca împreună cu Ei, cu casa și poporul Lor, să-Ți aducem mulțumite și să Te proslăvim, căci de către Tine, Impăratul cel ceresc, să dă celor aleși stă-pânirea și puterea și în mâna Ta este domnia pământului și a țărilor, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.“

Suveranii au ascultat cu adâncă evlavie serviciul divin, înălțător prin măreția marelui eveniment și prin prezența atâ-tor Prinți și înalți demnitari, veniți dela mari depărtări ca să

ia parte la cea mai mare sărbătoare a românismului. Locaşul Sf. Mitropolii s'a luminat cu strălucire la scânteierile pietrilor preţioase şi a hainelor regeşti.

După terminarea oficiului religios Suveranii cu tot alaiul domnesc au trecut, la ora 12^{1/2}, în saloanele Camerei deputaţilor, unde s'a servit un dejun rece, după care Regele şi Regina, familia regală şi princiară, cu înalţii oaspeţi s'au retras pentru scurt timp în apartamentele mitropolitane.

În acest timp persoanele învitate s'au îndreptat spre măreţul pavilion, cosntruit lângă statua lui Mihaiu Viteazul, din faţa Universităţii. Pavilionul era capitonat în mătăasă de culoarea violetului papal, pe care sunt imprimate în aur stema ţării şi coroana regală. Pavilionul era susţinut de colonade împodobite cu steaguri, arme şi ghirlande de brad şi de flori. Deasupra pavilionului să înalţă coroana regală şi pe un plan mai ridicat, un vultur pe două steaguri încrucişate. De jur împrejurul pavilionului, pe alte colonne înghirlandate, erau aşezate drapelele statelor amice.

La ora 1^{1/2} au sosit în automobile Regele şi Regina, familia regală şi înalţii oaspeţi. În tot drumul dela Sf. Mitropolie până la statua lui Mihaiu Viteazul, Suveranii au fost salutaţi cu adâncă dragoste şi mare entuziasm de public. Imediat începe marea şi impunătoarea defilare, ca şi care n'au mai văzut bucureştenii.

Au trecut mai întâiu muzicele militare, cari s'au aşezat în faţa Universităţii, apoi defilează drapelele tuturor regimentelor din ţară, cari în trecerea lor marşială mişcă pe toţi cei de faţă.

Precedat la mare distanţă de trompeţii regimentului de escortă regală, urmează **Cortegiul istoric şi etnografic**, care admirabil de frumos, impunător şi mişcător, reprezintă cele mai importante episoade din **Istoria neamului românesc** în mod cronologic după cum urmează :

1. **Epoca Daco-Romană (104)**. Grup format din călăreţi reconstituind armata daco-romană, defilând astfel : grupul roman compus din *Centurionul*, *Aquiliferii*, *Signiferii*, *Cornicienii* şi *Faleratii* ; grupul dac compus din *Draconarius* (standardul dac), *Catafracii* (alebardierii) şi *Sulişaşi*. Vinea după aceasta **Împăratul Traian** şi **Regele Decebal**, urmaţi de *Tribunii romani*, *Şefii daci*, *Vexilarius* cu cohortele legionare (equites singulares) şi *Draconarius* cu cetele de luptători daci. La o distanţă de 50 m. de acest grup apare :

2. **Epoca legendară** (descălecătoarea), reprezentând cetele primilor luptători români din vremea lui Dragoş-Vodă şi Radu-Negru. În fruntea lor călăresc *Buciumaşii*, urmaţi imediat de *steaguri* cu străjile lor de *sulişaşi*. Veneau apoi cei doi voievozi **Dragoş-Vodă** şi **Radu-Negru**. Acesta din urmă reconstruit după relicvele dela Curtea de Argeş, purtând busdugane. Ei erau urmaţi de curtenii lor, *Judeţii* şi *Pârgarii*, după cari veneau *Crucele*

de voinici, comandate de *Viteji* și *Pălcurile de Hânsari* comandate de *Șoltuzi*.

3. **Seria principalelor epoci istorice.** *Mircea cel Bătrân* și *Alexandru cel Bun*. Acest grup era format din : *Buciumași*, *Steagul muntenesc* cu straja lui de *Arbaleți*, *Steagul Moldovenesc* cu străjile de *Arcași*, apoi *Toboșarii* și *Trâmbițașii*, cari precedeauă grupul domnesc : **Mircea cel Bătrân** și **Alexandru cel Bun**, în veșminte reconstituite după frescurile timpului, urmați imediat de curtenii lor, *Marele Vornic*, *Marele Pârcălab*, *Hatmanul* și *Aga Polcovnicul*. Urmează apoi oastea românească de *Sulițași*, *Arcași* și *Arbaleți*, înșirată astfel : *Fustașii* (cu ghioage), *Slujitorii statornici* (cătane de scuteală), grup compus din *Vânători* și *Căușei* și *Lefegii* (*Buciumași*, *Melelogii* și *Cotoracii*). Aceste grupuri erau conduse de căpitanii lor, îmbrăcați în coifuri și zale.

4. **Epoca lui Ștefan cel Mare și Vlad Tepeș.** Oastea moldoveană și munteană înșirată în chip de alaiu domnesc astfel : *Marele Vornic* apare în capul oastei și este urmat de *Steagurile moldovenesc* și *muntenesc* cu străjile lor. Șirul *Surlașilor* urmați de *Hotnogi* (purtători de arbalete), apoi Domnii : **Ștefan cel Mare** și **Vlad Tepeș**, în cunoșcutele lor veșminte purtând busdugane domnești. În urma lor veneau *Copiii de casă* cu lungi spade de paradă, după cari urmează *Sfatul boierilor mari* (*Marele Spătar*, *Marele Polcovnic*, *Vornicul*, *Vistierul* și *Comisul*). Urmează după aceea : *Aprozii domniei*. La o mică distanță apar cetele *oștenilor moldoveni* conduse de *Armași* și compuse din *Junaci* (scutelnicii) cu *Vitejii lor* și oastea *muntenescă* compusă din *Arcași* și *Sulițași* cu căpitanii lor, condusă de *Marele Pârcălab*.

5. **Epoca lui Mihaiu Viteazul.** Acest grup închipuie intrarea triumfală a marelui voevod în Alba Iulia. În fruntea oastei românești mergeau *Toboșarii* călări cu tobe împodobite și așezate pe ambele părți ale cailor și după ei *Trâmbițașii*. Veneau după aceea în același rând cele trei steaguri ale Țărilor Române unite : *Moldova*, *Muntenia* și *Țara Ardealului*, cu garda formată din *Ceaușii domniei*, apoi *Căminarul* în fruntea *Paiciilor domnești* (copiii de casă). Singur și distanțat de ceilalți, pe un cal alb, în armură și cu bogată mantie domnească, trecea **Mihaiu Viteazul**, sprijinind pe coapsa dreaptă busduganul domnesc. Voievodul era urmat de Sfatul vitejilor săi capitanii : *Banul Manta*, *Banul Mihalcea*, *Vornicul Preda Buzescu*, *Radu și Mihaiu Calomfirescu*, *Căplescu Udrea*, *Dan și Stoica Fărcaș*. Urmează *Sava Armașul* în fruntea călărașilor săi (*Panduri* și *Lipcani*). *Baba Novac* conducând *haiducii* lui și apoi *Vel Căpitan Deli Marcu* în capul mercenarilor (*Deșlii* și *Beșlii*).

6. **Epoca Mateiu Basarab-Vasile Lupu.** În fruntea grupului o ceată de *Ceauși* călări, după cari vin *Toboșarii* și *Surlașii*, apoi *Steagurile* (*Prapurele*) Moldovei și Munteniei. Straja steagurilor e formată de un grup de *Vânători călări* conduși de *Vătaful* lor. Vin după aceea voevozii **Mateiu Basarab și Vasile Lupu** în

costumele reconstituite după documente autentice. Inapoiă do-
nilor vin *Sfatul boierilor mari*, în fruntea cărora călăresc *Spă-
tarul* și *Armașul* purtând spadele domniei. In urma lor: *Cămi-
narul* conducând *Fustașii*; *Bașbulucbașa* conducând *Dorobanții*
și *Ferendarii*, apoi doi *Iusbași* cu *Seimenii* și *Chihăii* (Poterașii
verzi).

7. **Epoca Dimitrie Cantemir — Constantin Brâncoveanu.** Doi
Povățuitori cu steaguri la sulite merg în fruntea grupului. In
urma lor vin *Steagurile Moldovei* și *Munteniei*. O ceată de *Ceașii*
de vânători formează straja steagurilor, iar *Vătafii verzișori* for-
mează straja celor două *Tuiuri* ce vin imediat după steagurile
domniei. Urmează apoi călări vgevozii: **Dimitrie Cantemir și Con-
stantin Brâncoveanu**, ținând în mâni busduganele domnești. In
urma lor veneă ceata *Armășeilor* (feciori de boieri) cu brânci de
argint și sulite argintate. *Marele Spătar* și *Marele Postelnic* mer-
geau în fruntea sfatului boieresc compus din *Boierii Divăniți*
de starea I și *Boierii* de starea II. La o mică distanță de ei apare
Sangeacul (steagul) roșu, semnul încrederii în domnie ce să dă-
ruia de Sublima Poartă. In fruntea lui *Tabulhaneaua* (muzica
ienicerilor). In capul oastei care completează grupul călăreau:
Hatmanul și *Aga*, urmați de *Bulucbașa* în capul roatelor de *Sei-
meni* (sulitași) și doi *Vel Căpitani de cete* conducând roatele de
Scutelnici și *Dorobanți* (archebuzieri).

8. **Revoluția din Transilvania. Horia, Cloșca și Crișan.** In frun-
tea *Moșilor* revoluționari mergeau *Buciumătorii* (cu tulnice).
După ei cei trei șefi ai revoluției: **Horia** la mijloc, **Cloșca** și **Crișan**
deoparte și de alta. Inapoiă lor vine *Steagul revoluției*, pe care
să vede crucea deasupra unei inimi străpunsă de spadă și cu
înscripția: *Horia Rex Daciae flōreat*. *Straja steagului* eră for-
mată de moți purtând topoare și având în mijlocul lor un *preot*.
După steag veneau cetele *Căpitanilor jurati* și *Căpitanilor alesi*. In
urma lor *Căprăriile* moșilor de *Lăncieri* și *Pușcași* conduși de
Căpitanii de căprării.

9. **Revoluția din Muntenia (1821). Tudor Vladimirescu.** Acest
grup închipuia înțrarea lui Tudor în București în Martie 1821.
O ceată de *Panduri* cu șusuneaua în spate călărea în capul *Adu-
nării poporului*, deschizând astfel alaiul revoluției. *Steagul al-
bastru* al revoluției, reconstituit după cel autentic, având în
dreapta un *preot* cu crucea în mână, urmat de o strajă de pan-
duri. Venea după aceea singur: **Domnul Tudor**. Inapoiă lui ven-
eau căpitanii *Cacalețanu*, *Cioranu*, *Ghencea* și *Caravia*, apoi:
Boierii divăniți (cari depuseră jurământul) în anterie și isliciuri,
apoi: *Ostea revoluționară* compusă din: *Căpitan Urdăreanu* cu
roata lui de *Panduri*, *Căpitan Miu* cu ceata de *Haiduci*, *Delib-
bașa Hagi Prodan* și *Căpitanul Macedonschi* cu roatele de *Arnăuți*
și *Neferi*.

10. **Revoluția din Ardeal (1848). Avram Iancu.** Inainte mer-

geau *Buciumătorii*. *Steagul revoluției* între doi *Lăncieri* cu garda de *Moși* trecea în grup având un *preot* în mijlocul lor. Apoi o puternică ceată din vestita *Gardă Națională*. La oarecare distanță trecea singur **Avram Iancu** (regele munților). El era urmat la câțiva pași de *Tribuni* și *Prefecți*, după cari urmau: Celele de *moși* (lăncieri) și de *vânători pușcasi* conduși de *căpitani* lor. Acești căpitani erau și ei precedați de alți căpitani numiți *Vice-Tribuni* ce mergeau în capul grupurilor, încinși cu sabie și cu pușca în spate.

11. **In România.** Acest grup simbolizează mișcarea de desrobire politico-militară a anului 1848. Un grup de *Lăncieri* și un altul de *Dorobanți de Județ* cu ofițerii lor precedează **Carul alegoric al deșteptării**: *O femeie înaripată*, în costum alb de *Arhanghel*, ținând o *spadă* în mâna dreaptă și *trâmbița deșteptării* în mâna stângă, domină în partea superioară a carului, stând în picioare în mijlocul unui mare cerc de flori. Pe două trepte mai jos, de o parte și de alta, coborau *patru fete purtând coșuri de flori*. În partea din față a carului un grup frățesc de *tineri bonjuristi*, bătrâni *boieri* și *țărani*, cu panglici tricolore pe piept, purtând steagul deșteptării, pe care stă scris: **Frăție și Dreptate**, sfășie foile *Regulamentului Organic*. Restul carului în mod simetric era completat de *tineri revoluționari*, *țărani* și *boieri* ce s'au lăpădat de ranguri și privilegii. Acest car, împodobit cu ghirlande de flori, stoffe și covoare, era tras de 6 cai, conduși de *surugii* în costumele lor tipice. Carul era urmat de o roată de *pompieri* (din Dealul Spirei) cu *parucicul* lor, după cari veneau călări: *Dorobanții de județe*.

12. **Unirea Principatelor.** Acest grup înfățișă prima pagină a realizării *Unității noastre naționale* sub sceptrul unui *singur Domnitor*. În fruntea tuturor mergea *Tamburul major* în capul fanfarei sale. *Un grup de Lăncieri de rând* călărea înaintea *Steagurilor Domniei*. În urma lor câțiva *ofițeri din Stabul Domnesc*, conduceau *lăncieri de rând și de nerând*. La o mică distanță venea **Carul alegoric al Unirii**. În mijlocul și în partea înaltă a carului, pe un tron de flori, stau două fete reprezentând *Țările surori*, ținând între ele tricolorul desfășurat al Unirii. Într-o desfășurare spirală de sus în jos să înălțuiă o horă de țărani, țărânce și tineri *unioniști*, iar în mijlocul lor un taraf de lăutari în anterie și giubele cântă *Hora Unirii*. Carul era împodobit cu flori, steaguri și embleme, și escortat de un grup de *călăreți dorobanți de poștă*.

13. **Independența. 1877.** Acest grup simboliză epopeia războiului pentru *Independența definitivă a României* și să desfășurată în ordinea următoare: Un grup de *roșiori* urmat de un altul de *călărași* în finută de campanie, trecea înainte. Venea după aceea o trupă de *pedestime*. *Tamburul major* mergea în fruntea *corniștilor* și *toboșarilor* lui. Apoi venea *muzica* unui regiment de linie cu șeful ei, după care urmă o grupă de *vânători*. După a-

ceea vinea **Carul alegoric** reprezentând *Reduta dela Grivița*. Pe o platformă superioară a redutei **România liberă**, reprezentată printr'o țărancă înfășurată cu tricoulul României încunună pe eroii dela Grivița: *Valter Mărăcineanu, Șonțu și Giurăscu*. Mai în față, lângă un tun turcesc, *Maiorul Candiano-Popescu* cu sergentul *Grigore Ioan*. Mai jos reduta eră flancată de gabioane arangiate în semicerc înapoia cărora apăreau *Curcanii Griviței* cu căciulele lor. Restul carului era completat prin grupuri de *Dorobanți* (în bluze), de *Vânători și Infanterie* (linie). În urmă călăreau *tunari* (în tunici) și *călărași* (în bluze).

14. **Triumful final. 1918. Intregirea Neamului.** Cu acest grup care reprezintă realizarea visului național: *Unirea întregului neam românesc*, prin bravura și virtutea soldatului nostru, s'a încheiat splendidul cortegiu istoric. Ca o viziune a vitejiei strămoșești, un *car de triumf roman*, tras de 4 cai (quadrigiu) servea de introducere a simbolului *Victoriei naționale*. Doi *legionari romani* pedestri conduceau carul, ținând frânele cailor. În carul aurit în dreapta și în stângă stau în picioare *doi ostași romani*, ținând în mâinile lor trâmbiți de alamă. Între ei pe un suport mai înalt o *femeie înaripată*, reprezentând *Victoria*, ținea în mâna stângă drapelul nostru național, iar cu dreapta întinsă încunună cu lauri fruntea gloriosului sărbătorit, înfățișat printr'un *soldat român*. Soldatul ocupă locul principal în parapetul carului. După o distanță mai mare au apărut câteva rânduri compacte de *cavalerie românească* în ținută de companie și care precedă **Carul alegoric al Unirii tuturor Românilor**. Acest car reprezintă un *adăpost blindat* spre care să desfășură niște *tranșee* ce încunjură de trei părți adăpostul. Pe mamelonul acestui adăpost, între sârme ghipate, *patru țărance* îmbrățișate, reprezentând *Ținuturile Românești Unite* (România, Ardealul, Bucovina și Basarabia) să detașau pe un mare disc, pe care să vedea reprezentată Stema actuală a țării. Din tranșee și adăpost apăreau soldații neclintiți în posturile lor. Pe platforma de dinainte a carului să vedea *legiunea eroinelor din Crucea Roșie*, cari ș'au făcut datoria în preajma frontului. În urma carului în chipul *colăcerilor* unei frumoase nunți, apar cinci grupe distincte de *țărani călări* în portul ținuturilor românești și cu care s'a sfârșit cortegiul. Fiecare grup purtă în alaiu steagul-prapur al ținutului respectiv: grupul Munteniei ducea *Vulturul*, al Moldovei *Zimbrul*, al Ardealului *Stema celor șapte cetăți*, al Banatului *Leul* și al Dobrogei *Delfinii*.

Trecerea celor cari înfățișau diferitele epoci glorioase ale istoriei noastre a fost salutată de public cu călduroase ovațiuni.

La ora 2¹/₂ a început defilarea celor *zece mii de primari* din tot cuprinsul țării, arangiați pe județe și având în fruntea lor pe primarul Capitalei, d. G. Corbescu. La trecerea lor pe dinaintea Suveranilor, I'au aclamat și ovaționat. O minunată impresiune au făcut grupurile de femei îmbrăcate în costume națio-

nale, cari au defilat în capul grupurilor primarilor unor comune din Ardeal.

După terminarea defilării, la ora 3^{1/2}, Suveranii cu înalții oaspeți au mers la Palatele regale și princiare, iar sara la ora 8^{1/2} a avut loc un prânz de gală la palatul Regal, la care au participat 210 persoane.

17 Octombrie 1922.

În această zi s'a făcut în sala Tronului recepțiunile, la ora 10. Maiestrul de Ceremonii al Curții Regale a introdus și condus misiunile străine special acreditate, apoi Casele civile și militare, regale și princiare și în urmă Corpul diplomatic din Capitală, cari au prezentat felicitările lor.

După aceasta Suveranii au mers la Arenalul Romane din Parcul Carol, luând loc în tribune, unde să găseau deja persoanele oficiale reprezentând autoritățile religioase, civile și militare și cei 10 mii de primari, precum și un numeros public în incinta de jos a Arenalului.

Apariția Regelui și a Reginei în loja regală a stârnit ovațiuni frenetice, cari au durat mai multe minute. Apoi corul societății *Carmen* a cântat *Imnul de slavă al Incoronării*, după care Primarul Bucureștilor a rostit în numele tuturor primarilor următoarea cuvântare:

„*Maiestate!* Primarii celor aproape 10 mii de comune, reprezentând populațiunea de toate credințele a satelor și orașelor României întregite și unite, adunați în această zi de sărbătoare a neamului, în jurul Tronului, închinăm Maiestății Voastre omagiul nostru cetățenesc de credință și adânc devotament. Alături de Maiestatea Sa Regina, luminata și prea milostiva Suverană, încununată ca întâia Doamnă a tuturor Românilor, Fiți slăvit în veci Rege viteaz, Rege glorios, purtând Coroana măreată a României Mari și întregite, împlinind astfel visarea iubită a marilor Voievozi ai Românilor, cari, cu gândul și inima lor, urmând puterile nesfârșitei credințe a acestui neam, au deschis calea întregirii scumpei noastre Țări, binecuvântată de Dumnezeu, cu atâtea daruri neprețuite. Să trăiți Maiestate! Rege mare și glorios! *Sire*. În clipa măreată a Istoriei Românilor, care deschide acum pentru acest neam, viață nouă, viață plină a tuturor puterilor naționale, în sfârșit adunate la un loc și la oaltă pentru menirea de civilizație, la care este sortit, — noi, toți reprezentanții satelor și orașelor, părinți sufletești ai familiilor sociale, celule organice de viață individuală, constituind Statului ființa și puterea sa națională, — în clipa aceasta de înălțare, noi toți, într'o simbolică unitate de simțire, încunjurăm cu credință și cu nădejde, pe Maiestatea Voastră, pe Înălțatul Părinte, Cap al familiei „una“ ce a devenit Statul român. Câte legături traionice, pornite din recunoștința inimii nu leagă acum poporul nostru de un asemenea Părinte? Il leagă cinstea nespusă a frăției de arme pe care Maiestatea Voastră și ai Săi a legat-o pe

câmpul de luptă, în mijlocul ostașilor, fiii Țării. Il leagă mândria ce simte pentru încrederea ce A-ți pus în puterile Credinței lui de a învinge prin oricâte jertfe. În sfârșit, l'a legat, deapururea, dovezile de „Dreptate“ și de „Dragoste“ atunci când ați hotărât dreptatea „impărțirii pământului“, brațelor vrednice să-l rodească în folosul Țării și al lor, — împărțind, Maria Voastră cel dintâi, bunu Vostru! — precum, deasemenea, hotărând și „Dreptatea votului obștesc“, ați înălțat la acest popor simțământul demnității Libertății, încredințând conștiinței sale îndatoririle și răspunderile suveranității naționale. *Maiestate!* Cereasca pronie a hărăzit Statului nostru, în clipa hotărâtoare pentru viitorul neamului, un Rege, acărui înțelepciune a pus temeiul încrederii hotărâte, în puterile de viață rodnică ale acestui popor, merit să trăiască în liniște și cu pace, cu credință și cu cinste: „Domnia Regatului român este Domnie de dreptate și dragoste!“ s'a zis când s'a tras în pământul Ardealului întâia brazdă împărțitoare a dreptății „legii pentru pământ“. În acest ritm de armonie creatoare își va găsi dreptul său, fiecare cetățean leal al acestei Țări, muncind cinstit în folosul Țării și al lui; iar gospodăria acestei scumpe Țări, dăruiată cu atâtea mijloace de viață, va fi potrivită tuturor nevoilor adevărate, folosind toate puterile de prevedere, hotărâre și acțiune a Statului în misiunea sa de organizare prin chibzuita împărțire a muncii naționale. *Maiestate!* Comunele Țării Unite, rădăcini de viață sănătoasă, cari, din varietatea tainicelor puteri ale eredității mediului local, trag mijloacele permanente de întărire și propășire a Statului, sunt conștiente azi de misiunea lor. Ele închină *Maiestății Voastre* veșnica recunoștință pentru Dreptatea pe cari *Maiestatea Voastră* să razămă în toate faptele Domniei Sale. În jurul Coroanei, uniți într'un singur simțământ, reprezentanții comunelor țării slăvesc pe Regele și Regina României Mari și întregite, rugând fierbinte pe cel Atotputernic să-I binecuvinteze cu întreaga lor Dinastie!“

M. S. Regele răspunde prin aceste cuvinte: „Cu vie plăcere am venit aici pentru a Mă găsi în mijlocul reprezentanților sateilor și orașelor României întregite. Cu multă mulțumire sufletească am primit expresiunea dragostei și credinței pe care Mi-ați arătat'o în zilele acestea înălțătoare, pe cari Domnul ne-a învrednicit să le înfăptuim împreună cu iubitul Meu popor și viteaza Mea armată. Uniți toți în hotarele firești ale țării românești, sunteți uniți și în gând și în suflet. Voi primari aveți frumoasa misiune de a cimentă cât mai mult sentimentul acesta de unire între toți locuitorii acestei țări binecuvântate de Dumnezeu, oricarei legi, oricărui neam ar aparține ei. Am ferma convingere și nestrămutata credință în bunul simț al fiecărui fiu al acestei țări, că va ști cu tot sufletul, toată inima și din toate puterile să lucreze pentru binele obștesc, ca să ținem sus ca acum iubita noastră țară, ca să propășească tot mereu înainte. Așa să ne ajute Dumnezeu!“

Diferite pasaje ale acestor cuvântări au fost acoperite cu puternice urale și strigăte de „Trăiască”. Apoi corul *Carmen* a cântat imnul național. În urmă Suveranii cu toți oaspeții au vizitat muzeul militar. În acest timp primarii s’au scoborât în parc și s’au așezat pe județe la mesele special arangiate pentru a lua dejunul¹. Suveranii eșind din muzeu au trecut printre toate șirurile de mese dela ora 1 până la 2, fiind ovaționați foarte călduros ; apoi s’au dus la Palatul Cotroceni unde au dejunat cu înalții oaspeți străini.

La ora 5, Regele și Regina au primit în sala Tronului din Palatul regal felicitările Corpurilor constituite ale Statului și a diferitelor corporațiuni, iar sara la 8 a avut loc un prânz de 42 persoane, tot la Palatul regal, după care Suveranii cu înalții oaspeți au luat parte la reprezentanția de gală dela Teatrul Național. Apariția Maiestăților Lor în loja regală a fost salutăată de tot publicul azistent cu nesfârșite urale, cari înăbușesc aproape sunetele imnului național cântat de orchestră. Programul acestei reprezentări a fost : *Uvertura* și actul 2 din *Vasul Fantomă* de Wagner, *Rapsodia română* de G. Enescu și *Legenda Coroanei*, poem dramatic în versuri de Mircea Rădulescu.

Această reprezentație, eșită din obișnuința spectacolelor de acest fel, a luat proporțiile unei sărbători naționale. Muzica lui Wagner a fost executată în mod strălucit de orchestră sub bagheta magică a maestrului Georgescu ; tot astfel rapsodia minunată alui Enescu. Poemul dramatic al lui Rădulescu, pus în scenă cu o desebită îngrijire și recitat de cei mai distinși artiști ai Teatrului Național, a dat sărbătoarei strălucirea cuvenită și însemnătatea pe care o merită. A. Demetriade în rolul *soldatului necunoscut*, R. Bulfinschi reprezentând *neamul*, Atanasiu pe *geniul Lotru*, G. Storin pe *cronicarul*, Gr. Mărculescu pe *Mircea Basarab*, I. Dumitrescu pe *Ștefan cel Mare* și Ciprian pe *Mihaiu Viteazul*, au evocat trecutul glorios al neamului românesc. Maria Filoti, reprezentând *Patria*, a redat, în accente de durere, de speranțe și de bucurie, toată epopeia neamului nostru și a visului împlinit. Căldura sufletului său, încălzind versul clar și viguros al poetului Rădulescu, a entuziasmat mintea și a înălțat sufletul fiecăruia dintre spectatori. În momentul în care artista primea din mâinile soldatului necunoscut *Coroana de Oțel* și îi arătă obârșia și însemnătatea, spunând despre ea :

¹ Acest dejun a constat din mâncări reci : țuică, mezeluri, friptură, cașcaval, murături, masline, fructe și vin. Ca amintire s’a dăruit fiecărui primar câte două farfurii de pământ smălțuite, câte un urcior, o cană mare, o cănuță, un cuțit și o furculiță, toate purtând chipurile Suveranilor și o inscripțiune amintind acest mare eveniment. Când Maiestățile lor au trecut printre șirurile de primari de multe ori au fost oprite de primari cari le sărutau mâinile și Regele și Regina în multe locuri s’au oprit stând de vorbă cu ei.

„Oblăduind destinul și visul nostru mare,
 Veghind deasupra noastră de pază ca un scut,
 Acoperind sub aripi străvechile hotare,
 Dela Bătrânul Mircea la Ferdinand cel Mare
 Ea leagă viitorul cu-al nostru sfânt trecut !”

spectatorii din întreagă sala s'au sculat în picioare și au ovaționat pe gloriosul nostru Rege, pe iubita noastră Regina și pe toți membrii Familiei Regale.

* * *

Astfel s'a făcut această *sfântă încoronare*, trei zile și trei nopți ca în povești, și sufletele noastre de Români să află încă și să vor afla până la sfârșitul zilelor noastre sub adâncă ei impresiune.

Prin voința lui Dumnezeu și vrednicia poporului român, Coroana României întregite a încins în ziua de 15 Octombrie 1922 fruntea marilor noștri Suverani. Niciodată Coroană mai strălucită n'a împodobit silințe mai nobile și virtuți mai mari.

Hotărârea cu care a tras sabia pentru dreptatea sugrumată a neamului; credința cu care a stat neclintit în bătaia furtunii, cu gândul la împlinirea apropiată a scripturii; iubirea cu care de atunci s'a întors spre cei mulți pentru a-i ridică, au făcut din Maiestatea Sa Regele Ferdinand I, suveranul iubit al poporului. Iar voința neînfrântă a nobilei Regine, în ceasul când părea că totul e pierdut; puterea neclintită a speranței cu care a știut să susțină curagiul, să aline suferința, veghind ca un geniu bine făcător la căpătâiul poporului aproape în agonie, au trecut'o, minunată întrupare a frumuseții fizice și morale, în lumea basmeilor închipuirii populare.

Cu Maiestatele Lor Regele și Regina s'a încununat la Alba Iulia viața întreagă a unui popor, o viață milenară, sbuciumată de muncă fără odihnă, de chinuri și de credință. Șiruri lungi și mărețe de mucenici s'au încununat în Cetatea lui Mihaiu Viteazul; cărturari, oșteni și voievozi, toți au fost de față în clipa în care sunetul de rugă al clopotelor, bubuitul de alaiu al tunurilor au plutit, ca adierea sfintei bucurii, peste tot cuprinsul României Mari.

Sărbătorile Incoronării constituie actul care a încheiat o lungă perioadă de sublimă jertfă a unui neam, dar și de o negrăită măreție istorică, de vreme ce, după veacuri grele, neamul românesc s'a împlinit visul realizării unității sale etnice; visul de măreție națională; idealul înfrățirii neamului nostru liber, mare și consolidat într'un Stat puternic, și care ideal s'a împlinit prin jertfele noastre și prin înțelepciunea noastră, sub scutul acelui Mare Rege și sub aripa ocrotitoare a Marei Regine, încoronați în ziua de 15 Octombrie 1922.

Această sfântă încoronare a Suveranilor, unși ca Rege și

Regină ai tuturor Românilor dela Tisa pân'la Nistru și din Bihor la Marea Neagră, este cel mai mare eveniment care va rămânea în istoria neamului nostru ; un fapt care va lumina o epocă întregă și va străluci deapururi în analele României, simbolizând **Unirea** pe vecie a neamului românesc sub sceptrul glorioșilor săi Suverani.

Față de un eveniment atât de mare, toate inimile românești au fost încălzite de cel mai viu entuziasm patriotic. Toți Români din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, ca și cei din România, din Basarabia și Bucovina, au sărbătorit cu tot elanul sufletului lor, constiț și patriotic, pe Regele tuturor Românilor în ziua sfântă a Incoronării, în ziua simbolului **Unirii** noastre pe veci, pe care nimic și nimeni nu o vor putea sdruncina vr'odată.

Toți Români, toată suflarea românească să închină cu nețarmurită dragoste **Dinastiei române**, care este un exemplu de iubire de țară, un lăcaș de lumină și de cultură, vatra științei și a artelor, și un indemn puternic pentru toți fiii țării de a să lăsa conduși de principii înalte, patriotice, punând interesele neamului și ale patriei mai presus de interesele personale.

Această mare sărbătoare națională, care a consfințit în chip solemn legătura de veci ce unește țara întregită, poporul românesc de pretutindenii, cu Regele său, a întrecut prin măreție, prin entuziasmul și patriotismul tuturor, orice închipuire.

Multe acte și clipe vor rămânea adânc întipărite pentru toată viața în sufletele acelor cari au avut norocul să trăiască aceste zile sărbătorești, în cari un popor întreg a adus prinosul său de iubire și recunoștință **Aceluia**, care a întruchipat năzuințele nobile, împlinindu-i dorințele de veacuri hrânite. „*Păcat*, zice marele istoric al Românilor, Nicolae Iorga, *de cine n'a simțit, oricare ar fi fost motivele cari l'au oprit, această emoție fără nume care, peste toate tristețile prezentului, asigură în inimile tuturor viitorul neamului !*“

Ceeace va rămânea deapururi va fi amintirea unor serbări, cari slăvind pe un Rege Viteaz și pe o Regină Mare, au simbolizat în același timp cel mai mare fapt istoric al neamului românesc : **Unirea și întregirea lui deapururi !**

De aceea, cu recunoștință și iubire, să ne strângem noi Români de pretutindenii în jurul slăviților noștri Suverani și dela un hotar până la celalat să strigăm din toată inima : **Să trăiască Regele și Regina ! Să trăiască Dinastia Română ! Să trăiască România Mare !**

Iar eu smeritul scriitor al acestor **Insemnări din Răsboiul României Mari** și fericitul care a trăit aceste clipe sfinte ale istoriei noastre, voiu încheia, la etatea de 64 de ani, cu cuvintele bătrânului Simion : „*Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne, în pace, după cuvântul Tău, că văzură ochii mei mântuirea poporului român !*“

„**Mărire și laudă lui Dumnezeu, în vecii vecilor. Amin !**“

CUPRINSUL.

Starea sufletească după pacea dela București. Ziarele române filogermane.	5
Ziua de 1 Maiu 1918. Armindenul.	5
Moartea lui G. Coșbuc și alui Delavrancea.	7
Furtul de vite din apropierea graniței bucovinene.	7
Ziarul <i>România Nouă</i> din Basarabia, tipărit cu litere cirilice.	8
Ziua de 10 Maiu 1918; Zi tristă.	8
Spitalele din Fălticeni. Traiul greu și rău.	8
Vești rele din Ardeal. Ungurii îmbătați de victorie devin sălbateci.	10
Ofensiva a 2-a germană. Nemții ajung din nou până la Marna.	11
Clemenceau declară în Cameră că războiul va fi dus până la extrem.	12
Lordul Cecil spune că tratatul din București nu va fi ținut în samă.	12
Voluntarii Români din America luptă pe frontul apusan.	12
Moartea bravului colonel Cesar Mihail.	12
Demobilizarea și plecarea din Fălticeni.	13
A doua corespondență din Buzău. Chinurile celor din teritorul ocupat.	14
Ofensiva a 3-a germană; Nemții înaintează puțin la vest de Oise.	15
Deschiderea noului Parlament la Iași. Mesagiul regal.	15
Numirea generalului Vaitoianu comisar general în Basarabia.	16
Ofensiva austro-ungară pe frontul italian. Oprirea ei.	16
O scrisoare înălțătoare a colonelului Lupașcu în <i>Neamul Românesc</i>	17
Cuvântarea țaranului Șerpeanu în Camera Deputaților.	18
Ratificarea tratatului de pace în Cameră.	18
Evenimentele din nordul Rusiei. Japonia să pregătește să între în Siberia.	18
Ratificarea tratatului de pace în Senat. Vești bune de pe frontul francez și italian.	19
Marele filantrop Vasile Stroescu să întoarcă în Basarabia eliberată.	20

—	Acțiunea Ceho-Slovacilor în Rusia.	20
	Ambasadorul japonez Yshii declară că Japonia contribuie la victoria Aliaților.	21
	Președintele Wilson arată din nou scopurile de războiu ale Aliaților.	21
—	Asasinarea ambasadorului german Mirbach din Moscova Clemenceau stăruie pentru restabilirea frontului oriental. Succese în Albania.	21
	Episcopul Nicodim din Huși conduce arhiepiscopia Chiși- năului și Hotinului.	22
	Serbarea marelui zile a libertății franceze: 14 Iulie.	23
	Metroniu publică în <i>Neamul Românesc</i> un frumos articol: Washington.	24
	Alegerea episcopilor de Argeș și Râmnicul Vâlcei. Discu- surile Regelui.	25
	Ofensiva a 4-a germană pe un front de 100 Km. Succese mici.	26
	Bucurie mare. Aliații noștri au oprit ofensiva germană și încep a-i respinge.	27
	Generalul Scărișoreanu, comandantul Diviziei IX.	27
—	Asasinarea Țarului Nicolae cu întreaga-i familie la Eca- terinenburg.	29
	Pe frontul apusan Aliații noștri merg din succese în suc- cese. <i>Victoria a 2-a dela Marna</i>	31
	Scriitorul german Harden despre păcile cu Rusia și Ro- mânia.	32
	Câte alimente au trimis Nemții din România ocupată în Germania.	34
	Evenimentele din ținutul Murmanului. Japonia primește să intervină în Siberia.	34
—	Asasinarea mareșalului Eichhorn, comandantul trupelor germane din Ucraina.	35
	Inaugurarea tipografiei ziarului <i>România Nouă</i> din Chi- șinău.	35
—	Inspecțiile generalului Vaitoianu în Basarabia.	37
	Ofensiva a 5-a germană n'a reușit. A început contra- ofensiva Aliaților noștri.	37
	Vizitarea Mănăstirii Slatina a lui Lăpușeanu din județul Suceava.	38
	Ce spune avocatul Frunzescu despre purtarea Nemților în teritorul ocupat.	41
	Retragerea germană pe frontul apusan continuă. Mari succese ale Aliaților.	42
	Avocatul Teodor din Buzău arată mizeria de sub ocupați- nea germană.	42
	Ofensiva franco-engleză continuă cu succes.	43
	Președintele Wilson precizează condițiunile păcii generale în 14 puncte.	44

Aliații noștri au înaintat 20 Km., ocupând Montdidier și 12 sate.	45
— Ceho-Slovacii din Siberia înaintează spre Moscova.	46
Congresul Studenților în Chișinău. Onomastica Reginei.	46
Prințul Carol cere ca Școalele normale să să facă la țară.	47
Alegerea lui Pelivan la Iași ca Deputat în Camera României (în balotaj).	48
Aliații cuceresc Fury și alte localități. În Ucraina încăierări sângeroase între Nemți și popor.	48
— Ceho-Slovacii înaintează spre Wologda.	48
Petrecerea Suveranilor în Bicz.	48
Aliații au redus la nimic progresul strategic al Nemților făcut în 5 luni.	49
— Triumviratul Lenin, Trotzky și Sinoviev în Rusia, cu puteri dictatoriale.	49
Ce zice ministrul Wopicka cu privire la Programul lui Wilson.	50
Succesele Aliaților continuă. Aniversarea nașterii M. S. Regelui.	50
— Basarabianul Pelivan ales deputat la Iași.	51
Doi ani dela intrarea României în războiu.	51
Țară! Copiii tăi lacomi. De V. Voiculescu.	52
Demisiunea Mitropolitului Repta din Cernăuți. Impărțirea fondurilor în două.	53
D'Annunzio zboară deasupra Vienei, aruncând manifeste. Președintele republicii franceze înmânează lui Foch bastonul de mareșal, pe front.	53
Mari succese pe frontul apusan. Ceho-Slovacii au luat Șadrinsc-ul	55
Rolul României în războiul european.	55
Purtarea neomenească a Nemților a început să supere și pe Senatorii guvernamentali	57
— Validarea deputatului I. Pelivan, din Basarabia.	57
Purtarea eroică a preotului Iustin Șerbănescu.	58
M. S. Regele răspunde la urările ce îi s'au adus la aniversarea nașterii.	59
— Impușcarea dictatorului Lenin din Rusia; scăpat ca prin minune.	59
Ofensiva franco-engleză continuă victorioasă. Rolul minunat al tancurilor.	60
Plecarea la Buzău. Călătoria până acolo.	62
Sosirea la Buzău. Descrierea celor văzute în oraș.	64
Aliații continuă cu succes ofensiva.	68
Guvernul austro-ungar invită pe beligeranți la o conferință de pace.	68
Respingerea invitației guvernului din Viena de către Aliații noștri.	68
O revedere după doi ani.	70

Vești bune de pe toate fronturile.	70
Wilson preconizează o Ligă a Popoarelor pentru asigurarea păcii în viitor.	71
Asquith aprobă Liga Popoarelor, propusă de Wilson.	71
Bulgaria cere armistițiul, în urma dezastrului suferit pe frontul Salonicului.	72
Aliații ocupă St. Quentin, Armentières și Lens. În răsărit ocupă Üsküb-ul.	73
Semnarea armistițiului cerut de Bulgari.	73
Regele Ferdinand al Bulgariei abdică în favoarea fiului său Boris.	74
În Germania s'a numit Cancelar Principele Max de Baden, în locul lui Hertling.	74
Germania, Austro-Ungaria și Turcia cer lui Wilson un armistițiu general.	74
Tratatul militar între Bulgari și generalul francez d'Espérey.	75
Contele Tisza promite autonomia naționalităților din Ungaria.	75
Wilson răspunde Germaniei că armistițiul nu să poate acordă până nu să retrag dușmanii din teritoriile ocupate.	76
Aliații înaintează victorioși pe toate fronturile.	77
Germania răspunde lui Wilson că primește condițiunile lui.	77
Retragerea Germanilor continuă pe tot frontul. Tancurile fac adevărate minuni.	77
Un grup de țărani români duși în închisoare de Nemți pentru că n'au eșit la munca poruncită.	78
Răspunsul complet al lui Wilson la nota germană.	78
Aliații ocupă partea de nord a Franței și unele părți din Flandra.	80
Pichon desminte svonul ca s'ar fi dat Dobrogea Bulgariei.	80
Împăratul Carol vrea să transforme Austria într'un Stat federativ.	80
Ungurii amenință Viena cu independența completă a Statului lor.	80
Declarația deputatului Vaida-Voevod în Camera din Budapesta.	80
Wilson nu recunoaște Statul federativ austriac.	82
Germania răspunde lui Wilson că își modifică Constituția în senz democratic.	83
Împăratul Austriei invită popoarele să-și constituie Adunări naționale.	84
Aliații înaintează în Flandra. Tot astfel și pe frontul balcanic.	84
Wilson răspunde Austro-Ungariei că nu să mulțumește numai cu simpla autonomie a popoarelor.	84
Isopescu cere în Camera din Viena: Un stat independent	

din Banat, Bucovina și Ardeal.	35
America răspunde că nu poate trata cu stăpânitorii actuali ai Germaniei.	85
Ungurii în fața evenimentelor să sbat ca peștii pe uscat.	87
Aliații noștri s'au întrunit la Versailles pentru a fixa condițiunile armistițiului.	87
Guvernul german răspunde la ultima notă a lui Wilson că așteaptă propunerile de armistițiu.	83
Guvernul austro-ungar răspunde lui Wilson că primește toate condițiile de pace.	88
Generalul Ludendorff, mâna dreaptă a lui Hindenburg, a demisionat.	89
Cancelarul Andrăssy cere lui Wilson acordarea armistițiului fără întârziere.	89
Turcia cere și ea armistițiu și tratative de pace.	90
Aliații înaintează pe fronturi. Trupele austro-ungare evacuează teritoriile ocupate.	90
Asasinarea contelui Ștefan Tisza.	90
Arhiducele Iosif din Pesta primește în audiență pe deputatul Vaida-Voevod.	91
Prăbușirea Austro-Ungariei. În Austria State naționale. În Ungaria revoluție. Consiliu național al Ungurilor în frunte cu Károlyi.	92
Republica Palestinei, sub protecția Angliei și Americii.	93
Bucovina cere Unirea ei cu România. Mare entuziasm.	93
La cererea Bucovinei, guvernul român a trimis armată pentru ordine și siguranță.	95
În Transilvania și Ungaria s'a constituit Consiliul Național Român.	96
Independența cehă apărată de regimente românești.	96
Liga Românilor din America nu primește federația popoarelor din Austria.	96
Prizonierii români din Austro-Ungaria din Rusia cer Unirea cu România.	96
Prima aniversară a autonomiei Basarabiei.	96
Guvernul Marghiloman a fost înlocuit cu guvernul Coandă.	98
Manifestul M. S. Regelui.	98
Ordinul de zi al generalului Zadic cu ocazia ocupării Bucovinei	99
Ordinul de zi al generalului Petala la intrarea armatei române în Bucovina.	99
Telegrama d-lui Flondor către M. S. Regele la intrarea trupelor române în Bucovina.	100
Răspunsul M. S. Regelui dat d-lui Nistor.	100
Românii ardeleni și bucovineni din Regat cer unirea țărilor lor cu România	101
Zile fericite. Statele Unite aprobă dorințele poporului român	101

Mareşalul Foch a fost îputernicit să comunice condiţiile armistiţiului Germaniei	103
Mackensen din Bucureşti anunţă că s'a restabilit starea de războiu dintre Germania şi România.	103
Nici un ziar nu mai vine în Buzău. Nemţii să prepară de plecare	103
Nemţii să retrag. În retragerea lor iau tot ce pot şi găsesc, golind ţara de toate.	103
Ploaie, viscol, ninsoare. Nemţii să duc mereu. Lipsă de lemne; frig	104
De cinci zile nici un ziar. Gripa bântuie cu furie. Nemţii huiduiţi	105
Vizita unui bun pretin, Hagiescu-Mirişte.	105
Am scăpat de Nemţi. Cât au exportat Nemţii din ţară dela 1 Ian. 1916 până la 31 Oct. 1918.	106
Mare bucurie. Intrarea armatei române în Buzău. Primire triumfală; banchet.	107
Ziua Sf. Mihail şi Gavril în Bucureşti. Serviciu religios. Insufleţire generală	107
Primele ziare în Buzău, după o lipsă de 12 zile.	109
Germania a primit toate condiţiile armistiţiului, în 12 puncte	109
Revoluţia în Germania. Prăbuşirea Imperiului. Abdicarea Kaizerului.	110
- Socialistul Ebert, prezident al Republicii germane.	110
Partidul bolşevist din Germania, Spartacus, n'a reuşit.	111
Telegrama lui Mackensen către Marele Stat-Major al armatei române la Iaşi	111
Ultimatul guvernului român trimis mareşalului Mackensen la Bucureşti.	111
Un aeroplan aruncă în Buzău manifestul M. S. Regelui şi decretul de mobilizare al armatei.	112
Generalul Berthelot, întorcându-să din Franţa, intră în ţară în fruntea armatei din Salonic. Apelul lui.	113
D. Antonescu s'a dus în aeroplan dela Salonic la Iaşi cu mesagiul guvernului francez.	114
Te-Deum în Buzău pentru întregirea neamului.	114
Regele Angliei asigură pe M. S. Regele de răsplata covenită României.	114
Telegramele dintre d. Tache Ionescu şi Preşedintele Republicii franceze.	114
Comitetul naţional român din Paris mulţumeşte Preşedintelui Wilson	115
Prin <i>Monitorul Oficial</i> să disolvă Parlamentul şi să convoacă o Constituantă	116
Anularea tuturor lucrărilor fostului Parlament. Instituirea Legilor-Decrete.	116
Soldaţii alsacieni-loreni din armata germană din Spitalul Brâncovenesc salută România.	116

Discursurile d-lor Deschanel și Clemenceau în Camera franceză	116
Mareașul Pétain, eroul dela Verdun, ocupă Alsacia-Lorena. Ordinul său de zi.	117
Revoluția la Viena. Prăbușirea Austro-Ungariei. Republica Austriacă, etc.	119
Intrarea armatei române în Transilvania. Proclamația generalului Prezan și a generalului Moșoiu.	120
Delegații Consiliului Național din Ardeal la Iași.	122
Sfaturi naționale române în toate orașele și satele din Ardeal	123
Legiunea română din Arad. Proclamația ei.	123
Proclamarea Unirii Bucovinei cu România în Cernăuți. Telegrama Regelui	123
Capitala Țării, București, să pregătește să-și primească Suveranii după o absență de 2 ani.	125
Bucuria și emoțiunea Suveranilor la apropierea timpului intrării lor în București	126
Toastul M. S. Regelui la Serbarea Cavalerilor Ordinului Mihaiu Viteazul	127
Telegramele dintre d-nii Brătianu și Clemenceau.	127
Telegramele dintre guvernele român și italian.	127
Convocarea Adunării Naționale din Alba Iulia pentru proclamarea Unirei cu România.	128
Intrarea triumfală a Suveranilor în București. Entuziasm până la delir.	129
Regele. Regina Maria. Două articole publicate în <i>Viitorul</i>	135
Proclamarea Unirei Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România în Alba Iulia.	137
Comunicarea telegrafică a Unirei Suveranilor. Răspunsul M. S. Regelui.	143
Sărbătorirea Unirei în toate orașele și satele.	144
Un cronicar anonim despre Adunarea Națională din Alba Iulia	145
Constituirea Consiliului Dirigent din Ardeal, în frunte cu d. Iuliu Maniu.	145
Telegrama d-lui Flondor către d. Maniu.	146
Dejunul oferit Suveranilor de ministrul Franței d. Saint-Aulaire. Toastele.	146
Profeția lui Emile Olivier dela 1 Octombrie 1870 s'a împlinit.	148
Profeția lui Victor Hugo din 1870 s'a împlinit pe deplin.	149
Sărbătorirea Unirii Ardealului cu România la Buzău, cu mare entuziasm.	149
Ziarul <i>Dacia</i> propune ridicarea unui Arc de Triumf la București.	152
D. Ion Bianu propune reproducerea Columnei lui Traian din Roma în Alba Iulia.	152
Invingătorul Bulgarilor, generalul d'Esperey, sosește în București. Primire entuziastă.	153

Dobrogea și Cadrilaterul s'au ocupat de trupele române.	154
Sfatul Țării din Chișinău admite Unirea necondiționată a Basarabiei.	155
Preotul Martinovici duce în București credința și inima Banatului.	155
Sașii din București salută cu entuziasm Unirea Transilvaniei cu România.	155
Guvernul Coandă a fost înlocuit cu guvernul Brătianu.	155
Primirea triumfală în București a Delegației Marelui Consiliu Național din Alba Iulia.	156
Primirea Delegației ardeleni la Palatul Regal. Actul Unirii.	159
Prânzul de gală la Palatul Regal în Onoarea Delegației ardeleni. Toastul Regelui.	161
Delegații ardeleni preamăresc memoria lui Mihaiu Viteazul, cu toată populația Capitalei.	163
Preamărirea lui Gheorghe Lazăr.	165
Banchetul Primăriei în onoarea Delegației ardeleni, prezidat de d. Brătianu.	166
Delegații ardeleni la Cazarma Mihaiu Viteazul.	170
Banchetul Ligei Culturale în onoarea Delegației ardeleni.	171
Salutul Banatului prin d. Dr. Cornel Corneanu.	172
Președintele Wilson sosește în Franța și la Paris. Primire entuziastă.	173
D. Saint-Aulaire mulțumește Președintelui Casei pentru elogiile aduse Franței.	174
D. Lloyd George mulțumește d-lui Brătianu pentru mesajul său.	175
Armata română este primită cu mare entuziasm în tot Ardealul.	175
Sărbătorirea lui Wilson la Sorbona.	175
Intrarea armatei franceze în Mayența. Cuvântarea generalului Fayolle.	176
Primirea Delegației ardeleni de M. S. Regina.	176
Scrisoarea generalului Berthelot către Prefectul Cernăteanu.	177
Trupele române au ocupat Clujul și alte orașe din Ardeal. Primire triumfală.	177
Scrisoarea Vicarului din Londra către Mitropolitul Pimen al Moldovei.	178
Confirmarea Unirii Ardealului prin Decret regal apărut în <i>Monitorul Oficial</i> .	179
Decretul regal cu privire la Unirea Bucovinei apărut în <i>Monitorul Oficial</i> .	181
Publicarea prin <i>Monitorul Oficial</i> a decretelor de expropriere și votul universal.	182
Serviciul religios în Câmpia Turzii unde a fost omorât Mihaiu Viteazul.	184
Generalul Berthelot călătorește în Ardeal, Banat și Crișana. Primire entuziastă.	184

Primul Crăciun în România Mare.	188
Sărbătoarea Neamului. Poesie de Claudia Milian.	189
Plecarea d-lui Ion I. C. Brătianu la Paris, ca prim delegat la Conferința păcii.	189
Sașii din Ardeal aderă la hotărârea din Alba Iulia.	190
Anul nou din 1919. Inaltul Ordin de zi al M. S. Regelui.	191
Scrisoarea de felicitare a d-nei Anișoara N. Păunescu.	193
Deschiderea solemnă a Conferinței de pace la Paris.	194
Compunerea Delegației României la Conferința păcii.	195
Mesagiul Președintelui Republicii franceze către M. S. Regele.	196
Salut Sacrificății (României), de C. Mauclair.	196
Omagiu de recunoștință adresat de d. Mândrescu din Roma M. S. Regelui și poporului român.	197
Tăcerea M. S. Reginei după Pacea din București. Sâmbăta Morților.	198
Unirea Principatelor Române.—Unirea tuturor Românilor. Primirea solemnă în Camera franceză a Președintelui Wilson.	200
Scrisori de bucurie din Ardeal; d-na Valeria Uilăcanu, din Blaj.	201
Octogenarul canonic Simion Pop Mateiu din Blaj mulțumeste Provedinței.	202
Ziarul <i>Le Temps</i> cere ca să se facă o Românie puternică.	202
Atentatul în contra d-lui Clemenceau. Splendidul Octogenar de Petronius.	202
Gauvain cere Conferinței ca d. Brătianu să fie ascultat și România ajutată.	203
Icoana lui Ștefan cel Mare din Pșemisl (Galiția).	205
Chinurile Românilor din Țara ungurească. Furor asiaticus.	205
Badea Gheorghe din Băsești și atrocitățile ungurești.	206
Arhiepiscopul cardinal Dr. Bourne din Londra în București M. S. Regina la Paris. Primiri și audiențe. Aclamări și ovațiuni.	207
<i>Viitorul</i> despre călătoria M. S. Reginei la Paris.	209
„Regina ambasadoară“ de Octavian Goga.	215
O broșură a lui Rosetti-Tețcanu publicată în 1871 în Elveția, despre Franța.	214
Apelul Prințului moștenitor Carol către tinerimea din Ardeal.	215
Interviewul d-lui Vaida-Voevod, delegat la Conferința păcii din Paris, publicat în <i>Patria</i>	216
Károlyi și guvernul său din Budapesta au demisionat. Guvernul Garbai.	217
Ziarul <i>Times</i> publică: „Opera unei Regine“. Interview dat de Suverana noastră.	218
Consiliul dirigent din Sibiu decretază mobilizarea generală.	221

Ziarul <i>Escelsior</i> publică declarațiile d-lui Brătianu.	221
Primirea M. S. Reginei noastre în Londra.	222
Tratatul nostru de alianță din 4/17 Aug. 1916 și Convențiunea militară.	222
Armatele române ocupă noua linie de demarcație fixată de Conferința dela Paris.	227
Toastul d-lui Brătianu la banchetul dat de notabilitățile franceze.	228
Prima aniversarea a Unirii Basarabiei. În armata americană au fost 38000 de Români.	229
Sărbătorirea d-lui Brătianu de Uniunea marilor asociațiuni franceze. Discursul d-lui Barthou.	230
Scrisoarea jalnică a Kaizerului trimisă Kronprințului cu ocazia abdicării.	231
„Femeile noastre în războiu“ de M. S. Regina.	231
14 April 1919. Inlocuirea Calendarului Iulian cu cel Gregorian.	234
Călătoria triumfală a Prințului moștenitor Carol în Ardeal.	234
Scrisoarea Societății de literatură din Londra Academiei Române și Răspunsul acesteia.	239
Paștile din 1919. Intoarcerea în țară a M. S. Reginei. Telegrama d-lui Maniu către M. S. Regele.	240
Ofensiva armatei române în contra armatei și bandelor ungurești. Moartea colonelului Paulian.	242
Înaintarea victorioasă a armatei române.	242
Intrarea triumfală a armatei române în Oradea Mare.	242
D. Maniu merge la Dej să felicite pe generalul Moșoiu și brava noastră armată.	244
Ziua de 1 Maiu 1919.	246
M. S. Regina întorcându-să din străinătate invită pe zia-riști la o convorbire.	247
Armata română a respins pe Unguri până la Tisa.	249
Generalul Berthelot, împlinindu-și misiunea, pleacă în Franța. Banchet la Palat; toastul M. S. Regelui.	250
M. S. Regele mulțumește Președintelui Republicei franceze pentru primirea făcută Reginei.	251
Primul „10 Maiu 1919“ în România Mare.	251
Remiterea tratatului de pace delegațiunii germane la Versailles. Cuprinsul tratatului.	252
Academia Română, după 2 ani, își deschide sesiunea generală. Cuvântarea M. S. Regelui.	253
Vești triste din Paris. Impărțirea Banatului. Meetinguri de protestare în toată țara.	255
Marele meeting de protestare la Buzău, în contra împărțirii Banatului.	256
Călătoria triumfală a Suveranilor în Ardeal.	259
M. M. LL. Regele și Regina pe Câmpia Turzii să închină la mormântul lui Mihaiu Viteazul.	265

Mormântul lui Avram Iancu la Tebea, păzit de 2 legionari de ai lui.	269
Intrarea triumfală a Suveranilor în Alba Iulia.	269
Telegrama trimisă din Ardeal de M. S. Regele d-lui Brătianu la Paris.	273
Cu ocaziunea călătoriei Suveranilor în Ardeal, d. Maniu trimite o telegramă d-lui Brătianu la Paris.	273
Remiterea tratatului de pace delegațiunii austriace la Saint-Germain. Condițiile impuse.	274
Scrisoare de fericire din Ardeal; d-na Cornelia I. Pop. din Morlaca.	274
Crucea Roșie americană ajută populațiunea României. M. S. Regele mulțumește.	275
Semnarea tratatului de pace cu Germania la Versailles, în Galeria Oglinzilor.	276
Camera franceză votează un credit de 14 milioane pentru serbarea Victoriei, în ziua de 14 Iulie.	277
Mare entuziasm. Schimb de telegrame între Suveranii și șefii Statelor Aliate și Asociate.	277
Bucuria incompletă. Cei mari au nemulțumit pe cei mici, deși aliați și pretini.	278
Omagiu lui Eminescu. de A. C. Cuza, cu ocazia aniversării a 30-a dela moartea poetului.	279
Cei patru potentăți ai lumii, tratează pe Români ca pe dușmani, nu ca pe aliați.	280
D. Brătianu refuză semnarea tratatului. Politica de rezistență. Intoarcerea în țară.	281
Moartea Generalului Grigorescu, eroul dela Mărășești.	282
Tratatul cu Austria nedrept față de România. Protestarea presei francez și române.	284
Generalul Petala numit comandant al corpului VI de armată din Cluj. Ordinul său de zi.	288
Armata româna ocupă partea noastră din Banat. Lacrimi de bucurie și întristare.	289
Marele Sfat Național s'a întrunit în Sibiu. Telegrama Suveranului, d-lui Brătianu, etc.	290
Trupele române au trecut Tisa, mergând spre Capitala Ungariei. Telegrama entuziaste.	291
Căderea guvernului bolșevist din Budapesta; guvernul Peidl	294
Sărbătorirea marei victorii a armatei române din Ungaria.	294
Ocuparea Budapestei. Românii primiți cu ovațiuni. Entuziasm până la delir.	294
Intorcându-se în țară d. Brătianu să oprește în Arad, Timișoara și Sibiu. Primire strălucită.	297
Cuvântarea d-lui Brătianu în Marele Sfat Național din Sibiu. Aplauze, ovațiuni.	299
Noul guvern Frederic din Budapesta, sub auspiciile arhiducelui Iosif.	301

Condițiunile de armistițiu impuse Ungariei de Comanda- mentul armatei române.	301
Ziarul <i>Unirea</i> din Blaj salută întrarea armatei române în Budapesta.	302
Aliajii noștri, induși în eroare, desaprobă întrarea noastră în Budapesta. Răspunsul guvernului român.	303
A două aniversare a marei Victoriei dela Mărășești.	305
Să zice că guvernul din Belgrad ar grimi plebiscitul cu privire la Banat.	307
Ziarul belgian <i>La Presse</i> aprobă politica de rezistență a d-lui Brătianu.	307
Aniversarea a 54-a a nașterii M. S. Regelui.	308
Recrutarea în Bucovina. Insufletirea flăcăilor.	309
A 3-a aniversare a intrării României în războiul sfânt al Neamului.	310
<i>Patria</i> și <i>Glasul Bucovinei</i> salută această zi. Ce ziceau zia- rele reptile germanofile?	311
Tunuri luate la Budapesta și aduse la Picioarele lui Mihaiu Viteazul în București.	312
Semnarea tratatului de pace cu Austria. Românii și Sârbii refuză semnarea.	313
Memoriul guvernului român la Conferința de pace, justi- ficând refuzul semnării tratatului.	314
Demisiunea d-lui Brătianu, președintele consiliului de miniștri.	319
Ziarul <i>Roma</i> blamează nedreptățile făcute României.	319
Remiterea tratatului de pace delegației bulgare, cu con- dițiunile lui.	321
Ziarul american <i>The New-York Herald</i> publică articolul: România părăsită și prădată.	321
Guvernul generalului A. Vaitoianu; comunicatul său.	324
Un an dela declarația d-lui Vaida Voevod din Camera ungurească.	324
Demisiunea scriitorului acestor rânduri. Plecarea din Bu- zău la Cluj.	325
Greutățile mutării pe aceste timpuri și a călătoriei pe dru- mul de fier.	326
Infățișarea Clujului sub Imperiul român.	327
Importanța culturală a Clujului pentru Români.	330
Rezultatul alegerilor pentru Corpurile legiuitoare în tot cuprinsul României Mari.	332
Intrunirea la București a primului Parlament al Româ- niei Mari. Mesagiul M. S. Regelui.	332
Evacuarea Budapestei de trupele române.	336
Sara de cunoștință a tinerimei universitare din Cluj.	336
Noul guvern Alex. Vaida-Voevod.	338
Ziarul <i>La Presse</i> din Paris condamnă furia Consiliului su- prem în contra României.	339

In urma ultimatumului Consiliului suprem generalul Coandă semnează tratatul cu Austria.	339
Constituirea Societății Studenților în Medicină din Cluj.	340
Parlamentul României Mari a votat legile celor trei Uniri: a Basarabiei, Bucovinei și Ardealului.	341
Unirea Bisericilor Române Ortodoxe din Ardeal, Basarabia, Bucovina și vechiul Regat.	342
Anul nou din 1920. Inaltul ordin de zi al M. S. Regelui.	343
Investirea Mitropolitului Primat Miron, a Mitropolitului Bucovinei și a Episcopului Aradului.	344
Sfințirea și instalarea Mitropolitului Vasile din Blaj. Cu- vântarea Prințului moștenitor Carol.	346
Adresă omagială M. S. Regelui din partea Academiei Ro- mâne, pentru înfăptuirea României Mari.	349
Alegerea d-lui Deschanel ca Președinte al Republicei fran- ceze. Căderea lui Clemenceau.	351
Inaugurarea oficială a Universității din Cluj. Cuvântarea M. S. Regelui. Mare entuziasm.	354
Salutul Universității din Cluj din partea Academiei Române Ziua de 24 Ianuar stil vechiu va fi Sărbătoarea Națională a Unirii tuturor Românilor.	359
Ziua Unirii s'a serbat cu mare pompă în toată țara. Stea- gul lui Ștefan cel Mare la Mitropolie.	360
Primul ministru Vaida Voevod a plecat din Paris la Londra Primire strălucită.	361
Wilson s'a însănoșit și a înlocuit pe Lansing cu Colly la afacerile externe.	365
Armata română a părăsit Tisza, retrăgându-să pe afuri- sita linie Clemenceau.	366
Primul ministru Vaida Voevod s'a dus din nou la Londra cu Millerand.	366
Președintele Camerii d. Iorga cetește telegrama d-lui Peli- van din Paris cu privire la Unirea Basarabiei.	367
Telegrama d-lui Pelivan a produs mare entuziasm; discursuri, cortegiu, ovațiuni.	370
Votarea reformei agrare din Basarabia în Senat. Discursuri emoționante.	372
Rusia și Ucraina fac propuneri de pace României. Răspun- sul guvernului.	373
Procesul lui Caillaux în Franța. Declarațiile lui Briand cu privire la România.	374
Guvernul Vaida Voevod a fost înlocuit cu guvernul Averescu Telegrama d-lui Vaida Voevod dată d-lui Lloyd George la plecarea sa din Paris.	375
Generalul Averescu cetește în Parlament programul gu- vernului.	376
Disolvarea Corpurilor legiuitoare și fixarea noilor alegeri dela 25—31 Maiu.	376

D. Poincaré critică aspru Consiliul suprem.	377
Senatul american refuză ratificarea tratatului din Versailles	377
Paștile catolice în Cluj.	378
Revista americană <i>Colliers</i> arată activitatea Doamnei Wilson în Casa Albă.	378
Sentinela română din Bazargic, când s'a retras armata noastră.	378
Ilie Cătărău, dărâ mătorul Statuei lui Arpad de pe Tâmpă.	380
Desființarea Consiliului dirigent din Ardeal și a directoratelor din Basarabia și Bucovina.	382
Ratificarea tratatului de pace din Versailles prin Decret-lege	382
Paștile ortodoxe din 1920. Invierea Dreptății. M. S. Regina la Oituz și Trotuș.	383
Moartea filantropului Doctor Cornel Păcuraru-Bianu la Atena.	383
10 Maiu 1920. Busduganul de aur al M. S. Regelui. Mare bucurie și însuflețire în toată țara.	389
Tradarea Rusiei. Corupția dela Curtea imperială. Rasputin și toată clica. Prăbușirea Imperiului.	391
Kaizerul, Tisza și Rasputin, Treimea neamului român.	402
Călătoria triumfală a Suveranilor în Bucovina și în Basarabia.	402
M. S. Regele propune înălțarea în Capitală a unei Catedrale Mari: Biserica Mântuirii.	405
Sfințirea și instalarea Mitropolitului Nicolae în Cetatea Sibiiului.	407
Semnarea tratatului de pace cu Ungaria în Galeria Marelui Trianon dela Versailles.	410
Rezultatul alegerilor pentru Corpurile legiuitoare în tot cuprinsul României Mari.	411
Remanierea guvernului Averescu.	412
Deschiderea Parlamentului. Mesajul M. S. Regelui.	413
Investitura Mitropolitului Nicolae din Sibiiu în Palatul Regal. Discursul M. S. Regelui.	414
Sărbătorirea d-lui Pelivan la Chișinău, după reîntoarcerea din Paris.	415
A 6-a aniversare a asasinatului achiducelui Francisc Ferdinand. Cauza vădită a Răsboiului.	417
O destăinuire senzațională. Memoriile contelui Axel de Schwering.	417
Jurământul recruților din Basarabia și Bucovina la Cotroceni. Discursul M. S. Regelui.	420
Săpăturile dela Biserica Domnească din Curtea de Argeș. Mormintele găsite.	421
Semnarea tratatului de pace cu Turcia la Sèvres. Pacea generală.	423
Mareșalul Joffe în România. Decorarea M. S. Regelui, a Bucureștilor și Mărășestilor.	426

Transportarea Capului lui Mihaiu Viteazul dela Iași la Târgoviște. Cuvântarea M. S. Regelui.	432
Marele Congres al Studenților Universitari din România Mare în Cluj.	436
Țara mea! Cântarea României Mari. de studentul Popoiu.	438
D. Deschanel, președintele republicii franceze a demisionat. Alegerea d-lui Millerand.	439
Inaugurarea Universității române din Cernăuți. Cuvântarea M. S. Regelui.	439
Alegerea lui Warren Harding ca Președinte al Statelor Unite, în locul lui Wilson.	442
Anul nou 1921. Inaltul ordin de zi al M. S. Regelui.	442
Condamnarea <i>consiliului suprem</i> de către d. Poincaré.	442
Răspunsul d-lui Briand deputatului Tardieu în Camera franceză. Elogiul României.	443
Instalarea lui Harding în Casa Albă în locul lui Wilson.	444
Centenarul lui Tudor Vladimirescu. Serbări strălucite în București.	445
Rechizitorul aspru al ziairistului Chance în contra lui Wilson.	449
Inșelătoria Wilsoniană de Morton Fullerton.	451
Cei patru mari, dela Conferința păcii din Paris, de Robert Lansing.	451
Ratificarea păcii cu Ungaria în Camera franceză. D. Briand face noi elogii României.	457
Ce zice despre războiu și pace generalul Alex. Iarca în Memorialul său.	459
Incoronarea dela Alba Iulia.	463
Serbările Incoronării din Capitală.	480
Arcul de Triumf.	481
Cortegiul istoric și etnografic.	486
Sfârșit și lui Dumnezeu laudă.	495

ILUSTRĂȚIUNILE

Cuprinse în tomul al doilea.

1. Gheorghe Coșbuc	6
2. Vasile Alexandri	9
3. Alex. Vaida Voevod	81
4. M. M. LL. Regele și Regina, Prințul Carol, Prințesele Elisaveta și Marioara, Halipa, Inculeț și Ciugureanu	97
5. Tache Ionescu	115
6. Mareșalul Pétain	118
7. Generalul Moșoiu	121
8. Iuliu Maniu :	142
9. Intrarea lui Mihaiu Viteazul în Alba Iulia	183
10. Avram Iancu	266
11. Horia, Cloșca și Crișan	267
12. Mihail Eminescu	280
13. Generalul Eremia Grigorescu	283
14. Statuia lui Mihaiu Viteazul	313
15. Statuia lui Mateiu Corvinul	328
16. Mitropolitul Primat Dr. Miron Cristea	345
17. Mitropolitul Dr. Vasile Suciul	347
18. Nicolae Iorga	368
19. Sentinela Română	379
20. Doctorul Cornel Păcuraru-Bianu	384
21. Mitropolitul Nicolae Bălan	414
22. Mareșalul Joffre	426
23. Tudor Vladimirescu	446
24. Coroana de oțel a M. S. Regelui	464
25. Coroana de aur a M. S. Reginei	465
26. M. S. Regele Incoronat	471
27. M. S. Regina Incoronată	472
28. Incoronarea Suveranilor în Alba Iulia	475

VERII
2007

VERIFICAT